

Solymosi Frigyes

**Egy kutató küzdelmei a szocializmusban
és a demokráciában**

*A szerző köszönetét fejezi ki Kovács Róbertnek,
a könyv szerkesztésében nyújtott segítségével.*

Solymosi Frigyes

**Egy kutató küzdelmei
a szocializmusban
és a demokráciában**

AGROINFORM KIADÓ

Budapest, 2014

A könyv kiadását támogatta
a Magyar Tudományos Akadémia

© Solymosi Frigyes

Fotó:

A szerző gyűjteménye és Gyenes Kálmán felvételei.

Felelős kiadó:

Agroinform Kiadó
Bolyki Etelka
ügyvezető igazgató

Tördelés:

Sándor Anna
Agroinform Stúdió

ISBN 978-963-502-977-8

AGROINFORM Kiadó és Nyomda Kft.
1149 Budapest, Angol u. 34.
www.agroinformkiado.hu • www.agroinform.com
Felelős vezető: Stekler Mária
2014/30

Tartalomjegyzék

Előszó	7
I. Család, gyermekkor, középiskola	9
1. Az „Ösökről”	9
2. Gyermekkor, menekülés, háború, középiskolai évek	10
3. A „felszabadulás” után	11
4. Sikertelen jelentkezés az egyetemre, szövőgyári munka, labdarúgás	13
II. Hallgatói időszak	15
1. Az évfolyamról	15
2. Oktatóinkról	16
3. Hallgatói kutatgatások	18
4. Labdarúgó pályafutásom	19
5. Aspiránsi felvételi	21
III. Kutatói pálya	22
1. Szabó Intézet, aspirantúra	23
2. Külföldi tanulmányutak, vendégprofesszorság	28
3. Nemzetközi kapcsolatokról	38
4. Publikációk és előadások	40
5. Kutató munkánk rövid összefoglalása	43
6. Hogyan lettem egyetemi tanár és akadémikus	47
7. Felmérések, kitüntetések, szerkesztőbizottsági tagságok	49
8. Csatározás a kutatócsoportért, munkatársaimért	54
9. Nemzetközi küzdelmek	55
10. Párttagság és az emigráció	57
IV. Tudományszervezési, tudománypolitikai tevékenység	61
1. Szegedi Akadémiai Bizottság (SZAB) és az MTA elnöksége	61
2. Felszólalások az akadémiai közgyűléseken	63
3. Csatározás a kutatás nagyobb támogatásáért és a teljesítmény elismeréséért	70
V. Politikai és közéleti tevékenység	86
1. A rendszerváltozás előtt	86
2. A rendszerváltozás után	87
3. Értelmiségi körök	88
Magyarok Világszövetsége	88
Vének Tanácsa	90
Professzorok Batthyány Köre	92
Nemzeti Kör	111
Szövetség a Nemzetért	160
Százak Tanácsa	168
Deák Ferenc Társaság	169

VI. Közírói tevékenység, felszólalások, kritikák, támadások	171
1. Közírás	171
2. Felszólalások	175
3. Visszajelzések: pozitívok és negatívok	178
4. Kapcsolatom megromlása a jobboldali médiával	180
5. Néhány következtetés	187
VII. Az I. és II. cikkgyűjtemény közlése után különböző lapokban megjelent válogatott interjúk és publicisztikák	189
Névmutató	287

Előszó

Amikor ez a kézirat elkészült, a szerző betöltötte a 82. évét. Joggal mondhatja az olvasó, hogy ezt a visszaemlékezést jóval korábban meg kellett volna írnia, már azért is, mert ebben a korban az ember emlékezete bizony már erősen megfakult. Ebben sok igazság van. Ennek a hiányosságnak leküzdésében segített, hogy negyedéves egyetemi hallgató korom óta minden szakmai levélváltást megőriztem, ugyanez vonatkozik a sokkal későbbi, tudománypolitikai, közéleti tevékenységemre is. A rendszerváltozás után felnőtt generáció nem vagy alig tudja, hogy milyen megpróbáltatásokon kellett átmenniük, azoknak a fiataloknak, akiknek rossz volt a származásuk, akik szakmai előrehaladásukban nem kívánták a párttagság előnyeit igénybe venni. Akik a nehéz időszak és lehetőségeik ellenére hűek maradtak hazájukhoz, mert úgy érezték, nekik itthon van a helyük.

A családról, a fiatalkori élményekről írott rövid fejezet után szólok kutatói pályámról, majd részletesen ismertetem közírói, közéleti tevékenységemet. Beszámolok a különböző konzervatív értelmiségi körök megalakulásáról, munkájáról, fontosabb a sajtóban nem vagy kivonatossan megjelent nyilatkozatairól, aktívabb tagjainak írásairól, a körök belső vívódásairól. Hazánk politikai helyzetének változása nyilvánvalóan befolyásolta ezeknek a köröknek a tevékenységét is. Más volt a szerepük megalakulásuk időszakában, '96-2002 között, a 2002-es valamint a 2006-os választások elvesztése után, és alapvetően más a jobboldal 2010-es nagy győzelme után. Mindezek dokumentálása az utókor számára is érdekes lehet. Ismertetem a jobboldali pártok elfogadása, sikere érdekében kifejtett közírói ténykedésemet, mely már korábban is tartalmazott kritikai, bíráló megjegyzéseket. Meggyőződésem ugyanis, hogy a pártokat nem csak politikájukat elismerő megnyilvánulásokkal, hanem „szeretve” kritizáló írásokkal, bírálattal is támogatni lehet. A konzervatív értelmiség felelőssége még inkább előtérbe kerül, amikor támogatott pártjaik a társadalomtól óriási bizalmat kapnak, amikor a parlamentben a kétharmados többség birtokában csaknem mindent megtehetnek.

Írásaim első összegyűjtött kötetét, 413 oldal, a Kairosz Kiadó adta ki 2002-ben („Valóban kollaboránsok voltunk? Tudomány, elkötelezettség hazaszeretet”). Kiadását a Batthyány Lajos Alapítvány és a XX. Század Intézet támogatta. Az előszót Martonyi János írta, és Boross Péter miniszterelnök mutatta be az egyik budapesti könyvesboltban. A második cikkgyűjteményt, 423 oldal („Valóban azt akartuk? Egy elkötelezett konzervatív vívódásai”) a Mundus adta ki 2009-ben. A kötet megjelenését a Hans Seidel és az Antall József Alapítvány segítette. Az előszót és az ajánlást Boross Péter miniszterelnök írta, bemutatására pedig a Nemzeti Kör rendezvényén került sor a Gellért szállóban.

I. Család, gyermekkor, középiskola

1. Az „Ősökről”

Egy visszaemlékezésben mindenképpen illendő röviden szólni a családról. Részben sváb származású édesapám eredeti neve Ecker volt, melyet a harmincas évek elején Solymosira magyarosított. Családja Szombathely–Sárvár környékéről való. Szüleit páréves korában elveszítette, árvaházban nőtt fel. Öten voltak testvérek, akik mind a fővárosba költöztek. Érettségi után elvégzett valamilyen közigazgatási tanfolyamot. Ilyen minőségben kapott állást Csongrád megyében Sövényházán, majd Kisteleken, ahol a tanítónőként dolgozó Ugrin Máriaival kötött házassága után 1931-ben megszülettem. Algyőn keresztül vezetett az út Kiskundorozsmáig, ahol apám adóügyi jegyző lett.

Édesapám gyors észjárású, kiválóan számoló ember volt. Az adás-vételi szerződések elkészítése nagyon jó extrajövedelmet biztosított számára. Kissé(?) bohém természetű lévén szenvedélyesen kártyázott, sőt még lóversenyezett is. Fiatal korában némi kártya-adósságot halmozott fel, a bajból ügyvéd bátyja húzta ki. Arra emlékszem, hogy 10–13 éves koromban gyakran elkísértem a dorozsmai kaszinóba, ahol – akkoriban – már mindig nyert! Amikor felcseperedtem, és Pesten meglátogattam, a lóversenypályára – elég könnyelműen – engem is magával vitt. Szerencsémre nem „fertőződtem” meg, és később se vonzódtam efféle szenvedélyekhez.

Apám egész életében szenvedett gyomorbaja miatt, ezért meglehetősen ideges ember volt. Hálás lehetek a sorsnak, hogy nem az ő génjeit örököltem! A rokonságról: egyik bátyja, Dr. Ecker Ferenc ügyvéd az Akadémia Kiadó jogászaként dolgozott, két leánya született. Másik bátyja vendéglős lett, aki az első világháború után több évet töltött orosz fogságban, és onnan hozott magával feleséget. Két gyermeket neveltek föl. Nővére tanárnő-igazgatóként, a húga pedig óvónőként kereste a kenyerét. Menekülésünk során '44-ben több hónapot náluk töltöttünk.

Míg az Ecker családról nagyon keveset tudok, annál többet anyáméről, az endrődi Ugrinokról. Származási helyük a Felvidék volt. Erdély rövid ideig tartó visszacsatolásakor egyik jezsuita nagybátyámat Kolozsvárra helyezték. Kutatása során kiderítette, hogy a család egyik őse az 1700-as években nemességet kapott. Az Ugrinok a gazdag családok közé tartoztak. Dédapám több száz hold földön gazdálkodott. A hat-nyolc gyerek miatt azonban a gazdaság fokozatosan földarabolódott. Nagyapám már csak hatvanhetven holdat birtokolt. Általános szokás volt, hogy a gyerekek közül egy maradt otthon a gazdaságban, a többit pedig „kitaníttatták”. Így nagyapám fiú testvérei közül István mérnök, Nándor orvos, László pedig főszolgabíró lett. Nagyapám is iskoláztatta gyermekeit, Sándor és Béla jezsuita pap, Eszter tanárnő lett. A kiváló beszédkészséggel megáldott József pedig, a színészi pálya sikertelensége után, a KALOT mozgalom szervezése mellett, a politikába is belekóstolt: hol a németek, hol pedig az oroszok előtt kellett elbújni. A Barankovics-párt képviselőjeként bejutott a parlamentbe is. A békéscsabai kereskedelmi iskolában érettségizett Zoltán, kedvenc nagybátyám, pedig valahogy elmenekülve a szerb fogságból, egy szőlőtermeléssel is foglalkozó jászberényi családba nősült be és ott hasznosította ismereteit. Dezső, a gazdálkodó, orosz fogságban halt meg. Leghosszabb ideig jezsuita Béla nagybátyám élt, aki a hamiltoniak szeretett papjaként 93 éves korában hunyt el Kanadában, 2011-ben. Édesanyám, aki lehet, hogy a leg-

eszebb volt a testvérek között, nem nagyon lelkesedett a tanulásért, és „csak” tanítónői képesítést szerzett, de rengeteget olvasott, főként a történelmi témák érdekelték. Hasonlóan óriásivá nőtt az endrődi nagyanyám Kovács családja is. A zárt közösségben a két család tagjai közül többen egymással házasodtak. A leszármazottak, a déd és ükunokák, száznál is többen, minden évben összejönnek valahol, leggyakrabban az endrődi Holt-Körös partján. Számosan híres emberekké váltak, például Ugrin Gábor a kórusvezető, vagy Kundruczó Kornél, a filmrendező. Sokan ismerik Ugrin Emese nevét is, aki a rendszerváltozás után néhány évig bekapcsolódott a politikába. Említésre érdemes, hogy ma már a nagy család egyik tagja sem él Endrődön!

2. Gyermekkor, menekülés, háború, középiskolai évek

Szüleim alapvetően eltérő személyiségek voltak: öt-hat éves koromban el is váltak. Hivatalosan Édesapámnak ítélték, ám mindennap meglátogattam a pár házzal arrébb lakó édesanyámat, különösen amikor apám fenyítése után vigasztalásra szorultam. Tízéves koromban Édesapám a Piarista gimnáziumba íratott be és a Szent Gellért konviktusban helyezte el. A kemény fegyelem ellenére mindkét intézményben jól éreztem magam. Igaz, hogy családi melegségben nem volt részem, hozzászórtam viszont a szigorú napirendhez és a közösség által elvárt magatartáshoz. Minden vasárnap kimenőt kaptunk a szege-di NB I-es labdarúgó csapat mérkőzésének megtekintésére. 1944. március 19-én a vasutas pályán a Kolozsvár ellen játszott a Szeged, amikor a közelünkben lévő Izabella hídon dühörgő német tankokra lettünk figyelmesek. A mérkőzés után a Kossuth Lajos sugárúton megálló német tankok és teherautók mellett vonult be csendben és némi félelemmel a többbezsres tömeg a város központjába: nem volt lelkesedés és virágcsokor átadás!

Édesapám '44-ben nősült újra, nagyon szép négy szobás új lakásba költöztünk. Apám azonban mégsem ért révbé, mert közeledett a front, és jegyzőként el kellett menekülnie. Édesanyámtól elbúcsúztam – ő otthon akart maradni –, majd másnap kerékpáron(!) indultunk Dunaföldvár, Solt irányába. A Duna partján kerekedtünk fel a pesti rokonokhoz. Kiskunmajsza közelében egy mellettünk elhaladó egyik katonai szekérről egyszer csak meghallottam anyám hangját: „*Frici, Frici*”. Utolsó pillanatban a nála lakó katonatisztek csak rábeszéltek a menekülésre. Ő Balatonberényig ment, ahol a Kalot-iskolában lakott számos rokonnal együtt, mi pedig néhány nap alatt felértünk a fővárosba. Apámmal az Apostolok vendéglőben ebédeltünk, amikor a rádió bemondta Horthy kiugrási kísérletét, majd pedig Szálasi hatalomátvételét. Tizenhárom éves gyerekként naphosszat barangoltam a városban, igyekeztem mindenütt ott lenni, ahol valami történt. A Csengeri utca és az Andrássy út saroképületében laktunk, szemben az Andrássy út 60-nal! Lakhelyünk közel volt a több gettó épületet tartalmazó VIII. kerülethez! Borzalmas eseményeknek, nem a németek, hanem a nyilasok által elkövetett szörnyűségeknek lehettem a tanúja. Egyszer végignéztem a nyilasok és a házban lévők közötti tűzharcot, majd a zsidó lakosok elhurcolását. Mindez máig tartó mély nyomot hagyott bennem. Decemberben, amikor apámat behívták katonának – most már nem kapott mentességet, mint jegyző – leutaztam édesanyámhoz, Balatonberénybe. Gyomorbajos apámat közben befektették egy katonakórházba –, amely az oroszok közeledtével valahol Ausztriában kötött ki – onnan jött haza '45 nyarán. Bútoriból alig talált valamit a már mások által elfoglalt lakásában: nem az oroszok, hanem a kedves dorozsmaiak hordták szét értékeit. Jegyzőként jobbnak

látta, ha a fővárosba költözik óvónő hűgához: a négy, szépen berendezett szobát felváltotta egy félszoba. Új házassága ezzel véget is ért. A kispesti radiátorgyárban talált magának állást; anyagilag támogatta tanulását. Minden pesti utam alkalmából meglátogattam, '55-ben, fiatalon halt meg.

Édesanyámmal a háború csatáinak első fázisát – sokakkal együtt – Balatonberényben, a temető mögötti Kalot-iskola pincéjében éltük át. Belém vésődött emlék: a csatazaj elhaltával zörögtek a pinceajtón. A legidősebb asszony felemelt kezekkel nyitotta ki és kiáltozta: „*Magyarok vagyunk*”. A dörömbölők azonban németek voltak, az oroszokat visszaverték. Afféle kíváncsi kamaszként kimerészkedtem az udvar mögötti temetőbe, ahol számos orosz katona teteme hevert. A német és magyar elesetteket már elvitték. Rettenetes érzést váltott ki belőlem a földön mozdulatlanul, érintetlenül fekvő emberek látványa, akiket hiába vártak haza a messze távolban! Berényből aztán anyám orvos és szarvasi főszolgabíró nagybátyáinak családjával együtt beköltöztünk Keszthelyre. A premontrei gimnázium mögött laktunk. A nyilasok a gimnázium nagy fala előtt lődözték le a katonaszökevényeket, akiket – elrettentésre – több óráig ott hagytak. Ha egy évvel idősebb vagyok, akkor levontként engem is elvittek volna magukkal nyugatra. Az oroszok március 30-án, születésnapomon vonultak be Keszthelyre. Egy nagyon jóképű orosz tiszt és kevésbé bizalomkeltő tatár tiszt szállásolta be magát abba a házba, ahol laktunk. Az egyik ölelgetve jósolgatta, hogy „*jó bolsevik lesz belőled*”. Az első „orosz” éjszaka azonban borzalmas emlékként él bennem. Lehet, hogy rám való tekintettel, de a berúgott tatártiszt nem a korommal elcsúfított nagyon szép édesanyámat, hanem a szomszéd szobában lakó magányos háziasszonyt látogatta meg! Egész éjszaka imádkoztunk és rettegve hallgattuk a sikoltozásokat.

3. A „felszabadulás” után

1945 tavaszán érkeztünk vissza Dorozsmára. Természetesen addigra nem csak apám, hanem anyám lakásába is beköltöztek az új lakók. Óriási utánjárással sikerült néhány elhurcolt, s „megőrzött” bútordarabot megtalálnunk. Édesanyámat igazolták, és ő továbbtanított az iskolában. Én a három szegedi gimnázium által szervezett nyári, kéthónapos „gyors-talpalón” elvégeztem a negyedik gimnáziumot. Minden nap gyalog jártam be a 7 km-re lévő Szegedre, mivel a buszközlekedés még nem indult meg. A következő tanévben viszont már magántanulóként Endrődön, a nagyszülői házban tanultam Benkő unokatestvéremmel együtt, tanárrá lett Eszter nagynénim irányítása mellett. Nem nagyon igyekeztem: Benkő sokkal szorgalmasabb és okosabb volt nálam. A latin és német mellett még egy nyelvet kellett tanulnunk: a franciát választottuk, ami kedves földrajzszakos nagynénémnek sem volt erőssége. Ezt bizonyítja, hogy a „monsieur”-t úgy ejtettük ki, ahogyan írjuk, mindaddig, amíg a fogságból hazatért Zoltán nagybátyám a másik szobából szörnyülködve át nem kiabált: „*könyörgöm, ezt nem monsieurnak, hanem mössziónek kell ejteni*”.

Csodálatos egy esztendő töltem nagyapám házában. Gyakran kimentem a mintegy 20 kilométerre lévő tanyára, ahol közelebbről megismerkedtem a földműves munka minden részletével. Közben jó nagyanyám engem bízott meg, hogy a piacon értékesítem a ház körül megtermelt javakat, a tojást, a csirkét, a kacsát. Ez volt az adópengős világ. Mielőtt elfoglaltam volna a piacon a helyemet, alaposan fölmértem az aznapi árat: igyekeztem mindent a legdrágábban eladni. A Pestről jövő kofák mind jól ismertek.

Az otthon maradt családtagok mindig nagy érdeklődéssel vártak haza. A sok pénz láttán nem győztek dicsérni: nagy „zsidó” a mi unokánk, mondogatták, aki képes volt nagyon jó áron eladni a kivitt termékeket. Csak arról feledkeztek meg, hogy az elmúlt héhez viszonyítva mennyit romlott a pénzünk.

Endrődön szinte mindenki a rokonsághoz tartozott. Ha megismerkedtem egy kislánnyal és elmondtam nagymamámnak a nevét, és azt, hogy hol lakik, villámgyorsan kitalálta, hogy ő is a rokonsághoz tartozik! Az endrődi családban mindenki vallásos volt. Ennek alapján nem volt meglepő a nagymama nekem, az első unokának szóló biztatása: „*ugye fiam, te is pap leszel?*”

Mondanom se kell, hogy a magánvizsgán egyáltalán nem brillíroztam. Korábbi érdemeimre való tekintettel a szegedi piarista tanárok csak németből buktattak meg. Ősszel, hála Szegeden élő jezsuita nagybátyám korrepetálásának, sikerrel lettem a pótvizsgát. Az új tanévben a Londoni körúton lévő katolikus diákotthonba helyeztet el jó anyám, majd pedig hetedik és nyolcadik gimnazista koromban a Hősök kapujánál lévő tanítói fiúotthonba. Jól éreztem magam ezekben az internátusokban. Újra összeszedtem magam az iskolában is, ha nem is a legjobbak, de a jó tanulók közé tartoztam. Kiváló tanárok tanítottak, neveltek bennünket. Vasárnaponként az egész gimnázium a Dóm téri székesegyházban hallgatott szentmisét. Ez épp úgy kötelező volt, mint megjelenni az órákon. A rendszeresség, a fegyelem mellett új szint hozott életembe, hogy nyolcadikos koromban meghívtak az akkor a megyei I. osztályban játszó SZEAC ifjúsági csapatához. Hamarosan az első csapat állandó tagja lettem, ami megalapozta későbbi labdarugó pályafutásomat.

Gimnazista korom emlékezetes eseménye még a fakultatív hitoktatás bevezetése elleni több napos tüntetés. Ezt a középiskolások kezdeményezték, de később az egyetemisták is csatlakoztak hozzánk. A demonstrációkon a materialista szellemiségű társaink is részt vettek, ami a tüntetés politikai jellegét jelezte. A rendőrség keményen fellépett ellenünk, közeledésükkor mindig elénekeltük a Himnusz, amivel – átmenetileg – megállásra kényszerítettük őket. Végül kivезényelték ellenünk a kendergyári munkásokat, akik botokkal szétverték bennünket. A szervezőket természetesen kirúgták az iskolából és az egyetemről is.

Az osztálynak több mint fele városi (elit)értelmiségi családból származott, egy harmada kimondottan ateista nézeteket vallott. Művelt, olvasott gyerekek voltak, akik tornaórán nem nagyon jeleskedtek, a magyar és a filozófiai órákon viszont magasröptű vitákat folytattak egymással és tanárainkkal. Mi, falusi, internátusban lakó, vagy a környékből bejáró fiúk kellő csodálattal hallgattuk vitáikat. Bár az osztály túlnyomó része, ha nehezen is, de bejutott az egyetemre, és sokan bent is maradtak: tudományos karriert azonban nem ezek a művelt osztálytársaink futottak be. Közülük többen meglehetősen hamar itt hagytak bennünket. Hiányzott belőlük a falusi gyerekekben meglévő edzettség, a keménység és talán a versenyszellem is. A párhuzamos két osztályból négyen(!) lettünk akadémikusok.

Amíg mi a városban békésen tanulgattunk, Endrődön és a vidéki Magyarországon drámaivá vált a helyzet: jött a kulákság megsemmisítésének időszaka. Miként más családokat, nagyszüleimet is lassan mindenüktől megfosztották, némi túlzással: csak az asztalt és az ágyakat hagyták meg nekik. Gyermekük támogatták őket, ahogy tudták. Édesanyám haza költözött, hogy betegségükben ápolja őket.

Ebben a családdal foglalkozó fejezetben szólok két házasságomról. Harmadéves vegegyész hallgató koromban ismerkedtem meg egy polgári „zsúron” Bodnár Ilonával, aki vel több évig tartó udvarlás után, 1957-ben házasságot kötöttem, majd '68-ban, szét-

váltak útjaink. Nem volt sikeres kapcsolat, ennek egyik oka az én túlzott elfoglaltságom volt. Nem könnyű egy „megszállott” kutató mennyasszonyának, majd feleségének lenni, aki késő estig a laboratóriumban, az intézetben dolgozik. Ebből a házasságból született 1962-ben Tamás fiunk, aki vegyész szakra jelentkezett, de egyéves kötelező katonai szolgálata alatt orvosi pályára készült föl. Sikerral szerepelt a felvételi vizsgán. Béládi professzor-asszony szerint egyike volt a legkiválóbb hallgatóinak, akit szeretett volna intézetében tartani. Tamás azonban nem akarta apját követni a kutatói pályán. Végzése után a kékesi szanatóriumba, majd a gyöngyösi kórházba került. Génjei „elvárásának” azonban nem tudott ellenállni, rövidesen vásárolt egy mikroszkópot, és hozzálátott a pajzsmirigy rák diagnózisa gyors és hatékony módszerének kidolgozásához. Ebből a témából amerikai folyóiratban is közölt dolgozatot, és ebből szerezte meg a PhD fokozatot. Jelenleg a család megélhetését biztosító magánpraxist is folytat. Sikertelen házasságából négy ambiciózus gyermeke – Bence, Dorka, Marci, Orsi – született.

Néhány éves „legénykedésem” idején ismerkedtem meg 1969-ben az akkor főiskolás Chikán Ágnessel, második feleségemmel, aki 1970-ben magyar-történelem szakos diplomával a helyi Délmagyarország című napilap gyakornoka lett. Egy évre rá vendégprofesszori meghívást kaptam Nyugat-Berlinbe. Nem akartam megkockáztatni, hogy hazatérve esetleg más kösse be a fejét, hát megkértem a kezét, így – csodák csodája – feleségként őt is kiengedték az átkos kapitalista országba, amely akkoriban ritkaság számban ment. Hamarosan fiam, az akkor 9 éves Tomi is utánunk jött, aki az ottani iskolában ismerkedett a német nyelvvel. Hazatérve feleségem folytatta munkáját a lapnál, és emellett elvégezte a 2 évig tartó hétvégi, Pestre utazással járó MÚOSZ-iskolát. Ezután lett munkatársa, majd főmunkatársa a Délmagyarországnak. Nyugdíjazása után megírt 6 könyvet és szabadúszóként különböző lapokban tudományos ismeretterjesztő cikkeket közöl. Munkájának elismeréseként 2008-ban akadémiai újságírói díjat, 2010-ben pedig MÚOSZ-tól Hevesi Endre díjat kapott. 1973-ban megszületett Beáta nevű leányunk, aki német nyelvtanári és kommunikációs szakon szerzett diplomát. Házasságában két aranyos gyermek, Fanni és Olivér született.

4. Sikertelen jelentkezés az egyetemre, szövegírási munka, labdarúgás

Hová jelentkezzen egy különösebb érdeklődést valójában egyik szakterület iránt sem mutató diák? A lehetőségek igencsak korlátozottak voltak. A humán tárgyak ab ovo nem jöttek számításba, hiszen e téren mélyebb ismereteim nem voltak, különösen, ha azokat összevettem a városi gyerekek tájékozottságával, műveltségével, nem beszélve az ideológiával átitatott területekről. A jogász pálya is kiesett, hiszen ebben az időszakban a jogszolgáltatás a hatalomgyakorlás egyik eszköze volt.

Két pálya látszott számomra megfelelőnek: az orvosi és a vegyész szak. Az előbbire már akkor is óriási túljelentkezés volt, az esély nem volt túlságosan nagy. Felvételi kérelmemet egyik szakra sem fogadták el. Hozzájárulhatott a sikertelenséghez, hogy a jelentkező lapra endrődi címet adtam meg, ahol a kuláknak minősített nagyapám lakott. Valószínű, hogy innen kérhettek a családról véleményt – a Dorozsmán '45 előtt dolgozó jegyző apámról valószínűleg már megfedekeztek. Maradt a labdarúgás, mint mankó az elhelyezkedéshez. Középiskolai tanulmányaimmal egy időben a kiskundorozsmai futballcsapat megnyerte az I. osztályú megyei bajnokságot, és bekerült az NB. III-ba. Mint

volt dorozsmaik és a hasonló osztályban játszó egyetemi egyesület játékosát meghívtak a csapathoz, és azonnal állást is ígértek. A dorozsmai szövetségbe kerültem, ahol számos labdarúgó dolgozott. Ez kezdetben három(!) műszakos írező segédmunkási tevékenységet jelentett. Ez a „ragyogó sportállás” azonban csak pár hónapig tartott: rövidesen kiemelték „irodai” munkára. Tervfelbontó statisztikus lettem a könyvelési osztályon. Feladatom abból állt, hogy a szövölányok teljesítményét kellett értékelnem, a mutatókat grafikonra felvinnem, és kifüggeszteni a gyár valamelyik táblájára. Jó kapcsolatban voltam az üzem dolgozóival, szerettem őket, és úgy érzem, ők is kedveltek engem, amit elsősorban a labdarúgásnak köszönhettem. Bár édesanyám nem túlságosan lelkesedett a tovább tanulásomért: „*olyan jó és biztos állásod van, fiam*”, újra jelentkeztem egyetemre. Tekintettel arra, hogy ekkor már az államosított piarista Dugonics András gimnáziumot is megszüntették, felvételi kérelmemet a Klauzál gimnáziumhoz kellett benyújtanom. Vártam a behívást a felvételihez –, miközben az általam oly annyira szeretett francia nyelvben próbáltam ismereteimet bővíteni –, az értesítés azonban nem akart megérkezni. Egyik szegedi bicikli túrámon találkoztam volt piarista osztálytársammal, Márta Ferivel, akit vegyész szakra vettek fel. Feri barátom, aki a háború végéig a püspöki diákotthonban lakott, '45-ben átment az állami diák kollégiumba, és aktívan bekapcsolódott a politikába. Ebben az időszakban – az elkötelezett illetve kevésbé megbízható oktatók hiányában – a párthoz csatlakozó hallgatók bizony nagy hatalomra tettek szert. Belsőként érdeklődött: mi a helyzet a felvételi kérelmemmel, mivel ennek a tanulmányi osztályon nyoma sincs, és egyébként is a felvételi vizsgák már megtörténtek. „*Na, majd összeállítunk egy rendkívüli felvételi bizottságot*” – mondta. Ez néhány héttel később meg is történt. A bizottság három MSZMP-s személyből állt: Huhn Péter docensből, Beck Mihály másodévet és Márta Ferenc első évét befejező vegyészhallgatóból. (Néhány évvel később mindhárman kollegák lettünk a Szabó intézetben.) Mi más ez, ha nem a sors keze: efféle sajtós felvételi vizsga nemcsak ma, hanem már néhány évvel később is elképzelhetetlen lett volna. Barátságos hangnemben folyt a vizsgáztatás, pontosabban a beszélgetés, és felvételt nyertem a vegyész szakra. Mindehhez hozzá kell fűznöm, hogy a dorozsmai labdarúgó csapat elnöke, Sarnyai Vencel, aki tagja volt a városi pártbizottságnak, szintén akcióba lépett érdekemben: bement a tanulmányi osztályra és kellő hangsúllyal kiállt „kiváló” labdarúgójuk érdekében. Összefoglalva: míg egy évvel korábban feltehetően a „párt”, a politika akadályozta meg felvételemet, egy évvel később már megfeledeztek rossz származásomról, és osztálytársamnak, valamint a labdarúgásnak köszönhetően, 1950-ben elkezdhettem tanulmányaimat vegyészhallgatóként.

II. Hallgatói időszak

1. Az évfolyamról

Előző évben a vegyész szakra négy osztálytársamat vették fel, Halmos Miklóst, Márta Ferencet, Kiss Lászlót és Horváth Józsefet. Ezt azért érdemes megemlíteni, mert ha valamit nem tanultunk meg a piarista gimnáziumban, az a kémia volt. Kartal tanár úr is akkor ismerkedett a vegytannal. Sok óránk el is maradt, ilyenkor gyakran az udvaron futballoztunk. Már ezért is kedveltük a kémiát! Mondanom se kell, hogy a máshonnan, elsősorban a vegyipari technikumból jövő évfolyamtársaink az első évben valósággal csillogtak mellettünk, hiszen ők az első éves anyag nagy részét már jól ismerték. Manapság a jövő vegyész-fizikusai közül sokan mindenféle versenyek után jutnak be az egyetemre. Érdemes azon tépelődni, mennyire fontos, hogy valaki már gyerekkorában vonzódjék valamilyen szakmához: valóban belőlük lesznek aztán a nagy felfedezők, a nagy tudósok? Biztosan erre is vannak jó példák, de arra is, hogy az érdeklődés, a későbbi elkötelezettség, a megszállottság azokban is kialakulhat, akiknek előzőleg szinte fogalmuk se volt választott hivatásuk rejtelseiről.

Az évfolyam csaknem fele szakérettségis diákokból tevődött össze, akiknek a politika tette lehetővé a tanulást, az egyetemre jutást. Ezek az évfolyamtársaim semmivel sem voltak rosszabb vagy jobb tanulók nálunk: lehet, hogy műveltségük elmaradt az átlagtól, vizsgáikat azonban épp úgy letették, mint azok, akik nem kaptak ilyen kedvezményt. Az teljesen természetes volt, hogy az évfolyamon a megkívánt politikai feladatot elsősorban ők végezték, valószínűleg közülük kerültek ki azok is, akik jelentettek rólunk, akik ügyeltek arra, hogy ne legyen valamilyen ellenséges akció, propaganda üsse fel a fejét az évfolyamon. Ez különleges munkát nem kívánt tőlük, hiszen annyi esze mindenkinek volt, hogy ha más nézeteket is vallott, akkor azokat ne velük beszélje meg. Azt persze sejtettük, hogy a besúgók nem mindig a pártkatonák soraiból kerültek ki, hanem olyanokat is bevontak, kényszerítettek(?) erre a munkára, akikre egyáltalán nem gyanakodhattunk. Ennek az akciónak, és az azzal járó lelkiismeret furdalásnak, önmarcangolásnak esett áldozatul egyik kiváló évfolyamtársunk, Csorba Sanyi, aki hallgató korában öngyilkos lett. A vele együtt lakó barátja, Sajtos Lajos szűkebb körben bevallotta, hogy előtte behívták egy megbeszélésre a tanulmányi osztályra (!), ahol feltehetően olyan feladatot kaphatott, amit nem tudott feldolgozni. Kiváló vegyész lett volna belőle! Amit a legnehezebb volt elviselnünk, s ami a legdühítőbb volt: a gyakori „Szabad Nép félóra”. Amikor a délelőtti előadások után egy vagy két órakor már majd meghaltunk az éhségtől, különösen, ha elmaradt a reggeli(!), akkor jött Barcánfalvi Feri évfolyamtársunk és sajtószemlét tartott. Hogy hová kívántuk ilyenkor, aligha szükséges ecsetelni.

Röviden szólni kell anyagi helyzetemről. „Bevételeim” több forrásból származtak. A jó tanulásért járó ösztöndíjon kívül egy ideig mindkét szülőmtől is kaptam kisebb-nagyobb pénzügyi támogatást. Az intézettől a laborvezető-demonstrátornak járó ösztöndíj-kiegészítésben is részesültem. Mindezekhez hozzájárult a labdarugóknak utalt kalóriapénz és prémium, mely – különösen akkor, amikor az NB. I-es szegedi csapatnál futballoztam –, jóval meghaladta az egyetemi ösztöndíjat. Mivel örököltem édesanyám takarékos természetét – és sok elfoglaltságom miatt a pénzszerzésre se maradt sok időm – meglehetősen jó anyagi körülmények között töltöttem a hallgatói időszakot.

A kellemessé tett diákéveket beárnyékolta, hogy első éves korunkban bevezették a katonai oktatást. Az egyetemen létrehozták a katonai tanszéket, ahol az akkori tisztikar átlagát meghaladó intelligenciájú tisztek oktattak bennünket a katonai tudnivalókra. Ez még elviselhető lett volna, ha nyaranta nem kellett volna egy hónapra bevonulnunk. A mi évjáratunk volt az első, amelyik ebben az „örömben” részesült. Nagyvizsnyóra irányítottak bennünket, sátortáborunk a domb tetején volt, mosakodni le kellett járnunk a patakhöz. Egy ideig megutáltuk a hegyvidéket! A raj- és szakaszparancsnokok a tényleges katonai idejüket töltők közül kerültek ki, akik városi úri gyerekeknek tekintettek bennünket, és bizony meglehetősen keményen bántak velünk. Nem tudták, hogy az évfolyam csaknem fele szakérettségis, munkás származású gyerek. A kiképzést, már bevonulásunk után egy héttel, teljes menetfelszereléssel, egy közel 20 km-es menetgyakorlat vezetett be. A célpontig még valahogy eljutott az ezred, visszafelé azonban beütött a krach. Szegény városi gyerekek – akik még soha nem viseltek csizmát –, feltört, hólyagokkal teli lábbal alig tudtak menni. Nem érdekelte őket semmi: eldobálták mindent, puskát, golyószórót, hátizsákot, levetették a csizmájukat és összeomolva leültek az árnyékat adó fák alá. Mi, a sportolók, akiknek a lába kevésbé volt érzékeny, két-három puskát is cipeltünk, ameddig bírtuk. Az ezred úgy nézett ki, mint egy szétvert, visszavonulóban lévő sereg. Kemény egy hónap volt! Leszerelésünk után a párt jelesebb tagjai természetesen nagy botrányt csaptak, amelynek eredményeképpen az elkövetkező években már számos vonatkozásban enyhült a helyzet. Kiképzésünk céljából behívott tartalékos tisztek voltak a szakasz és századparancsnokok, akik – hozzánk hasonlóan – alig várták, hogy leteljen az egy hónap. Mondanom se kell, hogy a labdarúgás itt is jelentett némi előnyt: minden nyáron eljött értem a csapat egyik tótum-faktuma, hogy elkérjen egy hétvégi mérkőzésre. Hogy mit jelentett ez a pár nap, azt nem lehet leírni. A katonaságnál eltöltött időszak számos tanulsággal járt: itt ismertünk meg egymást közelebbről. A raj és szakasz érdekében mindenkinek be kellett tartania bizonyos alapszabályokat. Bizony előfordult, hogy az ellen folyamatosan vétő évfolyamtársunkat egyik éjszaka a sátorban jól elverték rajtársai. Az egyetemi diploma megszerzése után még három hónapot töltöttünk a seregben, ezt követően tartalékos alhadnaggyá avattak bennünket. Kiképzésünk nem várt eredménnyel járt az ezt kiagyalók számára, mivel az egyetemisták az '56-os forradalomban felhasználták a fegyverekkel kapcsolatos ismereteiket, és meglepő módon a katonai tanszékek számos oktató-tisztje is melléjük állt. Itt mindenképpen szólnom kell Lazur Barna főhadnagyról, akit '57-'58-ban először halálra ítélték, amit végül több éves börtönbüntetésre módosítottak. A forradalom leverése után az egyetemeken megszűnt a katonai oktatás!

2. Oktatóinkról

Kitűnő professzorok tanítottak bennünket. A szerves és analitikai kémiát Szabó Zoltán, a szerves kémiát Fodor Gábor, a kémia technológiát Gerecs Árpád, az ásványtant Koch Sándor, a fizikai kémiát pedig Kiss Árpád adta elő. Abban az időben bizony a főkollégiumokat mindig a tanszékvezető egyetemi tanárok tartották, ha esetenként munkatársaik helyettesítették őket, az bizony figyelmünk erős lanygulásával járt együtt. Vizsgáimat általában jó és jeles eredménnyel tettem le, nem fejtettem ki különösebb erőfeszítést, hogy mindenből jelesre vizsgázzak, különösen akkor nem, amikor már hall-

gatóként „kutattam” is. Ennek lett az eredménye, hogy kolloidikából Szántó adjunktus úr feleletemre egyest adott, majd később Gerecs professzor kémiai technológiából ítélt vizsgám megismétlésére. Rendkívül könnyű kérdést kaptam, a vízről kellett beszélnem. Egy párszor elismételtem, hogy „a víz..., a víz...” ennél sokkal többet azonban nem tudtam kinyögni. Vigasztalásomul szolgált Gerecs professzor megjegyzése, mely szerint tekintetem alapján sokkal értelmesebbnek látszom, ezért jobbnak véli, ha egy rossz érdemjegy beírása helyett utóvizsgára ítélt. Mindenesetre kilestem, mikor nem jön Szegedre, és a pótvizsgát már munkatársánál tettem le. Egyébként amikor az MTA levelező taggá történő választásom előtt a kémiai osztály tanácskozó tagjává váltam, bemutatkoztam neki: kissé csodálkozva nézett megbuktatott hallgatójára.

Szólnom kell Fodor Gáborról, aki a Rákosi időszakban egyetemünk nagyhatalmú rektoraként, és az MSZMP politikájának egyetemi megvalósítójaként fejtette ki áldásos tevékenységét. Számos emléket őrzök róla. Szobájában vizsgáztunk hatalmas bőrfotelokban ülve. Mint említettem, az évfolyamon sok tehetséges szakérttségis évfolyamtársunk tanult, akik valójában nem, vagy alig szorultak bármiféle kedvező elbánnásra. Fodor Gábor rektorunk azonban nem tudott ellenállni, hogy ne kedvezzen nekik. Sikeres feleletük után ez a csaknem két méter magas vékony ember felugrott, és hosszasan rázta csoporttársunk, Barcánfalvi Feri kezét. Eredményes vizsgájáról nem sokkal később már a Dóm téri épület mögötti kis téren felállított hangszórón keresztül is értesülhettek a szegedi járókelők. Ugyanakkor mi, „másodosztályú” hallgatók próbáltunk megbirkózni a könnyűnek alig minősíthető kérdésekkel. Fodor Gábor rektor úrral kapcsolatos egy másik élményem is, mely már aspiráns koromra esik. Első feleségem édesapjától, aki az egyetem pénzügyi osztályán dolgozott, értesülhetett, hogy már évek óta(!) udvarolok lányának: a leánykérés azonban mind ez ideig elmaradt. Az egyetem mindenható ura azonban kötelességének érezte, hogy ezt az „abnormális” állapotot megszüntesse. Egyik nap áthívatott szobájába, és kerek-perec feltette a kérdést, amely valahogy úgy hangzott: „*Frigyes, meddig akarsz még szélhámoskodni, mikor veszed már feleségül Ilonát*”. A megtiszteltetéstől dadogva mondtam, hogy hamarosan, professzor úr. Mondanom se kell, hogy akciója tovább késleltette a házasságot, annál ugyanis büszkébb voltam, hogy rektori utasításra nőüljék. Az akkori időszakra jellemzően természetesen a rektor sem vonta ki magát a labdarúgás bűvköréből. Az intézetek közötti bajnokságon – amikor csak tehetett – részt vett. Tagja volt a Szerves Kémiai Intézet csapatának, amely számára egy teljes labdarúgó felszerelést vásárolt. Amikor ez megérkezett, nem tudtak ellenállni, hogy Fodor professzorral az élen, azonnal ne próbálják magukra a csodálatos labdarúgó öltözetet, és ne feszítsenek bennük. Mivel természetesen rektor úr volt a szerves kémikusok középcsatára, én meg a Szervetlen Kémiai Intézet középhátvédje, feladatom teljesítése nem tartozott a legkönnyebben megoldhatóak közé! Fodor Gábor '56-ban, amikor már nem volt rektor, több „elhamarkodott” lépést tett. Csatlakozott a szegedi tüntetésekhez, és ő is aláírta a forradalmat támogató szegedi professzorok nyilatkozatát, amit a párt nem bocsátott meg neki. El kellett hagynia az egyetemi katedrát, a műegyetemre beadott pályázatát sem fogadták el, így az egyik gyógyszerár kutatócsoportját vezette. Egyik amerikai útjáról nem tért haza, és kint folytatta Szegeden elkezdett kiemelkedő kutatómunkáját. Tanítványa, régi politikai eszmetársa, Bartók Mihály azonban megbocsátott neki, és a rendszerváltozás után javasolta, hogy ítéljék oda neki az egyetem díszdoktori címét. Az intenzív szervezés és ígérek ellenére a Kari Tanács ezt többször nem szavazta meg: egyik legnagyobb ellenzője Burger Kálmán volt, aki '56 előtt szintén tagja volt az állampártnak. Az újbóli felterjesztések után nekem(!) kellett meggyőznöm a Kari Tanácsot Fodor Gábor alkalmasságáról,

kiemelkedő kutatói tevékenységéről. Soha nem gondoltam, hogy valaha én, az örök párton kívüli fogok kiállni érte.

Későbbi pályám szempontjából természetesen Szabó Zoltán professzor volt a legmeghatározóbb oktatóm, aki a hallgatók között is híres volt pontosságáról, szigorúságáról, felkészültségéről és kitűnő előadásairól. Első emlékezetes élményem vele kapcsolatban első éves vegyészhallgató koromban történt, amikor kvalitatív kémiából vizsgáztunk nála. Feleletemet közepesre minősítette, amibe én semmiképpen nem akartam beletörődni, és ezt bátorkodtam észrevételezni: *„Professzor úr, én ennél a jegynél lényegesen jobban tudom az anyagot, jobb jegyet szeretnék”*. Akkoriban szokás volt, hogy a szóbeli vizsgákon a különböző évfolyamok hallgatói is jelen lehettek, akik megdöbbenve hallgatták reklamációmat, amire eddig nem sokan merészkedtek. Professzor úr rám nézett, és azt mondta: *„Na jó, akkor mondjam el, hogyan lehet kimutatni az oldatban a nátrium iont.”* Ez egyike volt a legkellemetlenebb kérdéseknek, mivel kimutatása valami kimondhatatlan nevű szerves anyagot igényel. Szerencsémre véletlenül tudtam a választ és eggyel javítottam érdemjegyemen. Legközelebbi közvetlen találkozásunk harmadéves koromban történt, amikor már Csányi adjunktus externista hallgatójaként bent dolgozgattam az intézetében. Renomémm feltehetően fokozatosan nőhetett Szabó professzor szemében, mert hallgató koromban Csányi László adjunktus, majd docens irányítása mellett végzett munka eredményeként több dolgozatra került rá a nevem, ami ki nem mondott rangot jelenthetett az intézetben, feltehetően Szabó professzor szemében is.

3. Hallgatói kutatgatások

Harmadéves koromban ért a későbbi pályámat alapvetően meghatározó esemény: laborvezetőnk beajánlott Csányi László adjunktus úrnak, mint aki talán segíthet kutató munkájában. Akkoriban szokás volt, hogy a harmadik évben valamelyik oktatóhoz, intézethez csatlakoztunk. Ezért az aktívabbak, az ösztöndíjukon kívül külön díjazásban is részesültek, így jómagam is negyedéves koromban. Mátyási Józseffel együtt hívt meg bennünket Csányi adjunktus egy ismerkedő beszélgetésre. Évfolyamtársam szemüveges, nagyon komoly és nálamnál jobban vizsgázó hallgató volt. Bemutatkozásunkkor elkövettem azt a kapitális hibát, hogy rövidnadrágban, és kissé lezser öltözetben jelentem meg a megbeszélésen. Hozzá kell tennem, hogy akkoriban Magyarország tízmillió lakosa közül talán csak ketten nem lelkesedtek (és most visszafogottan fogalmaztam) a labdarúgásért: Csányi László adjunktus és Szabó Zoltán professzor, az intézet igazgatója! A labdarúgás akkoriban sok helyen jelentett előnyt, kivéve a Szabó intézetet. Jóval később Csányi László bevallotta, hogy egy pillanatig nem bízott abban, hogy ez a vas-taglábú futballista-hallgató bármiféle hasznos kísérletet, mérést végez számára: *„néhány hétig itt lesz, aztán majd megszabadulok tőle”*. Csak „kicsit” tévedett, mivel abban a laborban, ahol fogadott, ahol hallgatóként elkezdtem dolgozni, különböző minőségben eddig(!) 60 évet töltöttem! Jelenleg is ez a dolgozó szobám, amely a Dóm-téri óra mellett van, és ahonnan gyönyörű kilátás nyílik a világ egyik legszebb terére. A földkerekség számos kiváló kutató, Nobel-díjas tudós dolgozószobájában jártam, de nem emlékszem, hogy bármelyik is vetekedne a Dóm téri épület ablakából elénk táruló látvánnyal. Már ezért sem volt szabad '56-ban disszidálnom!

Számomra meglehetősen érdektelen témát kaptam: a perszulfát és az ezüst ionok reakciójában létrejövő fekete anyag összetételét kellett meghatároznom. Ez az anyag különböző oxidációs állapotú ezüst oxidjaiból állott. Nem nagyon lelkesedtem ezért a preparatív témáért, összeezüstöztem az egész labort és saját magamat is. Csányi László „várakozásának” azonban nem feleltem meg, mert labdarugó lévén, „győzelemmel” kellett lezárnom ezt a „mérkőzést” is. A témáról benyújtottam egy pályamunkát, amiért később külön jutalmat kaptam, és – ami fontosabb – az erről írott és a Magyar Kémiai Folyóiratban közölt dolgozatra rákerült a nevem is. A következő évben Csányi László az indukciós reakciók kémiájába kapcsolt be, mely csodálatos téma volt: folyamatos gondolkozásra készítetett. Röviden ez azt jelenti, hogy a hidrogén peroxidnak a kálium-permanganáttal vagy cérium-dioxiddal történő reakciója indukálta a peroxid mellett jelenlévő perszulfát és a hidrogén peroxid közötti reakciót, ami egyébként nem játszódott volna le. Ebből a témából írta Csányi László akadémiai doktori értekezését. Esti sétáinkon hosszasan beszélgettünk megoldandó kérdésekről: nagyon sokat tanultam Csányi Lászlótól, az intézet későbbi professzorától.

Hogy Csányi László tett-e bármiféle említést rólam a Szabó Zoltánnál azt nem tudom. Az azonban biztos, hogy Szabó professzor „testőre”, mindenese, intézeti lakásának takarítója, az értékes(?) „műszerek” és vegyszerek őrzője, a Kolozsvárról hozott és az alagsorban lakó két méter magas, félelmetes Kiss Pista bácsi beszámolhatott, ha nem a profnak, akkor a feleségének, hogy „ez a *Solymosi Frigyes* állandóan csaknem éjjelig dolgozik, amikor neki ki kell kelnie az ágyából, hogy kiengedje az intézetből”. Kapukulcs ugyanis a hallgatónak nem járt. A késő éjszakáig tartó munka annak idején egyáltalán nem volt szokatlan a Dóm téri intézetekben, az azonban valószínűleg ritkán esett meg, hogy egy hallgató is folyamatosan ilyen későig bent legyen. Ebben az időszakban még aktív labdarugó voltam, ötödéves koromban már az NB I-es szegedi csapatnál, ami – többek között – heti négy délutáni edzéssel járt. Ezt az „elvesztegetett” időt kellett éjszaka behoznom.

4. Labdarugó pályafutásom

Első éves koromban megnyertük a főiskolai bajnokságot, ami komoly teljesítménynek tekinthető, mivel a budapesti és a pécsi csapatban is számos NB. I-es labdarugó is játszott. A csapat megszervezésében – Tari tanár úr mellett – jelentős szerepem volt. Nagy ünneplésben részesültünk a SZVSE pályán. Egy-két évig még kijártam edzésekre Dorozsmára, ezt azonban a laboratóriumi gyakorlatok miatt sokáig nem lehetett csinálni. Elcsábított a szegedi rendőrségnek a szintén NB. III-ban játszó Dózsa nevű csapata. Ez az egyesület természetesen sokkal gazdagabb volt, mint a dorozsmai, erősítésük érdekében számos kiöregedő félben lévő NB. I-es játékost, Szócs Lajost, Szabó Lajost, Géczit, Ludas Bélát, a kapust is leigazolta. Rajtam kívül egy másik egyetemi hallgató, Bíró Zoli került a Móravárosról a Dózsához. Rendőr viszont egy sem volt a csapatban, ennek ellenére a szegedi és megyei rendőrség vezetői nagy figyelemmel kísérték szereplésünket. Jó csapat volt a Dózsa, Kalmár Gyuri bácsi, korábbi NB. I-es gólkirály és később a szegedi NB. I-es csapat edzője, volt a trénerünk. A megnyert mérkőzések után prémiumot kaptunk, ezenkívül mindnyájan részesültünk még külön támogatásban, „kalória” pénzben is. Hogy ki mennyit kapott, arról pontos információnk nem volt, de biztos, hogy a hajdan volt NB. I-es játékosok kiemelt juttatásban részesültek. Kellemes társaság jött össze, sze-

rettem őket. Esténként gyakran találkoztunk a Dózsa klubban. A „kiöregedett profi” focisták bizony nagy ivók voltak, a közös ivászatból kimaradni bizony nem volt könnyű, de elnézték nekem, ha nem akartam ebben versenyezni velük. Több alkalommal bekerültem a megyei válogatottba, amire nagyon büszke voltam. Akkoriban Metzger Károly nevű újságíró volt a Sport újság és a helyi újság tudósítója, aki valamiért szimpatizált velem, és akárhogyan is játszottam, majd minden héten berakott a „jók” közé.

A Dózsából Kalmár Gyuri bácsi az akkori NB. I-es SZEOL tartalékcsoportjához szerződött, és Bíró Zolival együtt átcsábított az új egyesületéhez. Nem volt könnyű otthagyni a Dózsát: mielőtt átmentem volna, bevasaltam tőlük tartozásukat, amiért enyhe „fenyegetésben” is részesültem az egyébként mindig kedves és csapatához hű Madarász Miska intézőtől, és egyben a csapat pénztárosától. Mivel akkor még nem lehetett a mérkőzőesen cserélni, az első csapatokból kimaradtak mind a tartalék csapatban szerepeltek, így sok kiváló NB. I-es labdarugóval csatáztam. Akkoriban a tartalék csapat mindig az első csapat előtt játszott, így futbaloztam a Fradi, az Újpest, az MTK, a Csepel és a Vasas pályáján is. A Fradi pályán emlékezetes mérkőzést vívtunk: az első félidőben a sok NB. I-es játékosal megspékelt ellenfél csak 1–0-ra vezetett, a végén azonban 11–1-re kikaptunk. Én voltam a csapat középhátvédje! Bár nem voltam olyan kiváló labdarugó, hogy az ötvenes években versenyezni tudtam volna a hihetetlenül sok tehetséggel, később csaknem egy évig tagja voltam az NB. I-ben szereplő szegedi csapat 18-as keretének, ami emlékezetem szerint 400 forint kalória pénzzel járt. De egyéb előnyökkel is. Több alkalommal elvittek a felkészülési időszakban a Balatonra. Ily módon jártam először külföldön is, a csapat bulgáriai portyáján. Az akkori szokásoknak megfelelően jómagam is bőrkabáttal és sok testemet beborító bőrkesztyűvel tértem haza. Hogy mi lett az utóbbiakkal, azt nem tudom, biztosan nem árultam őket: valószínűleg túlnyomórészt elajándékoztuk. Hazatérésünk napja emlékezetes eseményhez: Rajk László újrateremtéséhez kötődik. Egyszer az első csapat edzője, Jeny Rudi bácsi a keddi vagy csütörtöki edzésen közölte velem, hogy vasárnap játszani fogok az első csapatban: feladatom Illovszky Rudolf semlegesítése lesz. Ijedtemben még a mandulám is begyulladt, és elmaradt a nagy feladat megvalósítása. Akkoriban az idegenforgalom meglehetősen alacsony szinten állt, így az egyesület megengedhette magának, hogy a budapesti mérkőzések előtti napon mindkét csapat a Gellért szállodában lakjon. Két alkalommal, Pécsre és Szombathelyre repülővel utaztunk. Ma már alig hihető, de az NB. I-es csapatok találkozója előtti tartalékmérkőzéseken nyolc-tízezer néző is megjelent. Kiváló edzők dolgoztak a csapatnál: Jeny Rudolfon kívül Lakat Károly, Polyák Gyula, Kalocsai Géza. Mivel az egyetemi diploma megszerzése után felvettek aspiránsnak, a heti négy edzés és minden második héten az utazás már lassan megoldhatatlan feladatot jelentett számomra. Az átmeneti visszavonulást segítette, hogy az egyik edzésen kiugrott a térdem. Levezetésként még egy-két évet az újszegedi SZAK-ban töltöttem, mielőtt végleg abba hagytam volna a sok örömet jelentő sportot.

Az ötvenes években rendkívül közkedveltek voltak a labdarúgók, nemcsak a legkiválóbbak. Amikor első feleségemet kivittem Dorozsmára, hogy bemutassam édesanyámnak, a villamosról leszállva azonnal körbe vettek az ott tébláboló cigány gyerekek: „Szervasz Frici, ki ez a leány veled?” Mennyasszonyom legnagyobb csodálkozására kézen fogva vonultunk végig ezekkel a kedves gyerekekkel a főutcán. Jó pár évtizeddel később a szegedi korzón leszólított egy bajuszos, szakálás jó korban lévő roma bácsi, „szervasz Frici, de régen láttalak”. Kiderült, hogy egyike volt azoknak a gyerkőcöknek, akik annak idején olyan kedvesen fogadtak a villamosmegállóban.

5. Aspiránsi felvételi

Akkoriban, hogy ki hová került állásba, azt nem mi, hanem az álláslehetőségeket összegyűjtve a dékáni hivatalban döntötték el, és közölték velünk. Amikor a diploma megszerzése idején Kiss József docens úr, a bizottság elnöke megkérdezte tőlem, hol szeretnék dolgozni, azt válaszoltam, hogy valahol a műanyagok kutatásával, gyártásával foglalkozó munkahelyen. Ezt követően fölvetette a kérdést: mit szólnék a Szervetlen és Analitikai Kémiai Intézethez? Némiképp meglepve természetesen örömmel rábólintottam erre a lehetőségre. Az akkori sajtóságot jellemző, hogy ez előtt az ég világon senki, Szabó Zoltán professzor sem faggatott, hogy volna-e kedvem az intézetében maradni. Néhány évvel, évtizeddel később már „közelharcot” vívtunk egy olyan hallgató megszerzéséért, akinek több dolgot van, és olyan „megszállott”, hogy késő estig is dolgozik a laborban. Az évfolyamról az intézetben a gázreakciók kémiájáról már hallgató korában mély ismereteket szerző Bérces Tibor maradt bent. Igaz, hogy valójában egyikünk számára sem volt státus. Bérces Tibi kezdetben technikus állásra került, velem pedig a profnak az volt a szándéka, hogy felvetet aspiránsnak. Ennek az elképzelésnek a megvalósítását segítette, hogy '55 tavaszán mindkettőnket elvittek három hónapra katonának, amikor az intézetnek nem kellett fizetnie bennünket. Kiskunhalasról mentem föl Pestre az aspiránsi felvételi vizsgára. Akkoriban az aspirantúrát nagyon komolyan vették, már azért is, mert az aspiránsvezetők aspiránisaik után külön díjazásban részesültek. A felvételi előtt a felkészülésre néhány napos szabadságot kaptam. A fizikai-kémia és szervetlen kémiai felvételi bizottság a következő, számomra idős és félelmetes professzorokból, akadémikusokból állt: Schay Géza, Proszty János, Imre Lajos, Erdey-Grúz Tibor és Szabó Zoltán. Professzorom valószínűleg elmondta a bizottságnak, hogy ez a fiú katonai szolgálatát teljesíti, és nem volt ideje alaposan fölkészülni a vizsgára. Ezért nem lexikális ismeretekről kellett számot adnom, hanem arra voltak kíváncsiak, hogy a kutatás során felmerült kérdéseket hogyan próbálnám megoldani. Ez számomra kétségkívül könnyebb volt. A politika iránt már akkor meglévő érdeklődésem miatt az ideológiai kérdések megválaszolása nem jelentett számomra különösebb gondot, függetlenül attól, hogy a kötelező olvasmányokba csupán belelapoztam. Azt azonban a napi sajtó olvasása alapján mindig tudtam, hogy a kérdésekre milyen választ várnak. A kb. 8–10 jelentkező közül állítólag én szerepeltem a legjobban, ennek ellenére nem kerültem be a két felveendő aspiráns közé. Professzorom azonban a jó szereplésemet meglóvalgva elment az Akadémia elnökéhez, és kiharcolta felvételemet. Lehet, hogy az is segített, hogy már volt tudományos közleményem. Így '55 szeptemberétől három évig aspiráns lettem.

Itt említem meg, hogy az évfolyamról Schneider Gyula a Szerves Kémiai Intézetbe kapott állást, aki emeritus professzorként még ma is aktív kutatómunkát végez.

III. Kutatói pálya

1. Szabó Intézet, aspirantúra

Professzorom sikeres harca révén 1955. szeptember 1-jétől felvettek mellé aspiránsnak: elkezdődött intenzív kutatói pályám. Feltételezem, nagyon kevesen lehetnek, akik már gyerekkorukban kutatónak készültek, hiszen – hacsak felmenői példáját nem látták –, keveset tudnak ennek a hivatásnak szépségeiről, nehézségeiről. Külön kategóriát alkotnak azok a szerencsések, akiket megérint a nagy tudósok, felfedezők életútja, és ők is belső készletet éreznek, hogy a tudomány rögzös útját választva híres emberek legyenek. Engem gyermekkoromban nem értek ilyen impulzusok. Mondhatni a véletlen sodort ebbe az irányba. Attól kezdve azonban, hogy az ember kutatópalántává válik, a laboratórium rabjává lesz, föladja mozgási szabadságát. Első és egyedüli cél: a kutatási feladat elvégzése, a felmerült ötletek helyességének ellenőrzése. Ha az ember az „ötletelésben” az átlagot felülmúlja, akkor bizony azok kipróbálása nem hagyja nyugodni: minden egyéb tevékenység háttérbe szorul. Ez a megszállottság nem hagy időt a szórakozásra, az udvarlásra, a párválasztásra, a sportra és befolyásolja a későbbi életvitelt is. Nem lévén túlságosan nagy önbizalommal megáldott ember, arra egy pillanatig nem gondoltam, hogy valaha is jó, esetleg sikeres kutató lesz belőlem. Ha már felvettek aspiránsnak, meg kellett szereznem a kandidátusi fokozatot, majd – a kutató pályán maradva – a tudományok doktora fokozatot is. Abban, hogy a pártállami időszakban ennél nagyobb tudományos rang, esetleg akadémiai tagság is elérhető, egy pillanatig sem hittem.

Tanítómesterem, Szabó Zoltán professzor régi vágású, széles ismeretekkel rendelkező, kiváló tudós volt. Büszkeséggel töltötte el, hogy különös érzéssel tudta kiválogatni munkatársait. Kiemelkedő nemzetközi, több esetben baráti kapcsolatokat épített ki, nemcsak igazi szakterületén, a gázreakciók témakörben, hanem a kémia más ágaiban is. Ezt a képességét tanítványai meg se tudták közelíteni. Mint mindenkinek, természetesen neki is megvoltak a szakmai kritikussai, „ellenfelei”. Erős hazai bírálója volt például Schay Géza akadémikus, akit a magyar kémia, elsősorban a fizikai-kémia legnagyobb szaktekintélyeként tartottak számon. Az ötvenes évek végén, az Akadémián, a Szabó professzor által létrehozott Katalízis Munkabizottság ülésein, a kezdeti időszakban Schay Géza is részt vett. Bizony számos esetben kellemetlen diszkusszióknak lehettünk tanúi. Annak ellenére, hogy Schay Géza meglehetősen kritikusan szemlélte a szegedi Szabó intézetből kijövő reakciókinetikai és katalitikus eredményeket, tanítómesterünk ragaszkodott ahhoz, hogy nemcsak a kandidátusi, hanem az akadémiai doktori értekezésünk egyik opponense Schay akadémikus legyen, aki éles szemével azonnal észrevette disszertációnk, fogalmazásunk gyengeségeit, nem kevés megpróbáltatást okozva a szerzőknek. Kifogásai alapján magam is kénytelen voltam kandidátusi értekezésemet stilizálni és a javított példányt – jóváhagyásra – a bizottság tagjainak bemutatni.

Szabó Zoltán széles körű érdeklődése és sok irányú elfoglaltsága oda vezetett, hogy egyes területeken munkatársai lényegesen tájékozottabbak lettek, mint ő maga. A háború után megindult nagy fokú specializálódás miatt fokozatosan csökkent érdeklődésünk és ismeretünk más területek új felismerései iránt: már az is óriási feladatot jelentett, hogy az ember saját szűkebb szakterületének legújabb eredményeit kövesse, és minden vonatkozásban „up to date” legyen. Profunk azonban nemcsak az általa rég jól ismert témákban,

analitika, szerves kémia, kinetika, hanem fiatal munkatársai révén számára új területeken, a szilárdtestkémia és a katalízis témakörben is elindította a kutatást. Ennek az lett a következménye, hogy a témák kiválasztásában, az eredmények megírásában a vezető munkatársai szabad kezet kaptak. Nem meglepő, hogy a különböző konferenciákon tartott előadásai során – amennyiben jelen voltam –, mindig különös feszültségben éltem. Más szavakkal: jobban izgultam, mint saját előadásaim előtt. Félttem attól, hogy az általa kevésbé ismert területen olyan kérdést kap, amelyre esetleg nem tud kielégítően válaszolni. Akadémikusi székfoglalója után, mely közösen készült dolgozatokból állott, meg is kérdezte „*miért vagyok olyan sápadt?*” Kiemelkedő nemzetközi kapcsolatai ellenére voltak olyan európai tudósok, különösen a heterogén katalízis terén, akik tanítómesteremet valamilyen okból kifolyólag nem szerették, vagy nem ismerték el. Közös kutatásunk talán legjelentősebb eredményeit a párizsi 2. Nemzetközi Katalízis kongresszuson, 1960-ban mutatta be. Ez volt az első alkalom, hogy mint az egyetlen elfogadott magyar dolgozat társszerzője, tagja lehettem az Akadémia által kiküldött magyar „delegációnak” (Schay Géza, Szabó Zoltán, Nagy Ferenc, Gál Dezső, Márta Ferenc és Polinszky Károly mellett). Hogy az utóbbi három, más területen dolgozó kiváló kollega mit keresett a heterogén katalízissel foglalkozó konferencián, azt nem tudom. Nyilvánvalóan Párizs volt a hajtóerő. Profunk előadását „élénk”, némiképp bíráló vita követte: nehéz helyzetben volt tanítómesterem. Kemény támadás érte négy évvel később az Amsterdamban megrendezett katalízis konferencián is, elsősorban az orosz származású, Imelik professzor, a lyoni híres Katalízis Kutatóintézet igazgatója részéről. Fennhéjázó hozzászólásában szerepet játszott a kelet-európai kutatók lebecsülése is. Az ülés után Tétényi Pállal „vigasztaltuk” és kísértük a hoteljébe Szabó professzort, aki rövid időre elveszítette szokásos magabiztosságát.

„Kalandjaim” Szabó professzorral

Szabó professzor amikor Szegeden volt, a Dóm téri intézet második emeletén lakott, ahol dolgozószobája szolgált hálósobaként, egy nagy laboratórium pedig a konyha és az étkező szerepét töltötte be. Főnököm a feleségével rendezett összejövetelek alkalmával itt fogadta vendégeit. Valamikor az ötvenes évek végén történt, hogy május elseje előtt sokáig bent dolgoztam az intézetben és semmi kedvem, erőm nem volt, hogy részt vegyek a másnapi kötelező felvonuláson, mely – egyébként – lazításra, kellemes beszélgetésekre és más szakterületen dolgozókkal történő találkozásra nyújtott kitűnő lehetőséget. Bár a részvétel „ajánlatos” volt, labdarúgóként megengedhettem, hogy kibújjak ilyen kötelezettségek alól. Korán reggel professzorom mindenésének, Kiss Pista bácsinak a fia csöngetett lakásunk ajtaján azzal, hogy: „*Azonnal jöjjen be, mert teljesen elárasztottam a laboratóriumom alatt lévő professzori „étkezőt*”. Ennek oka az volt, hogy a katalitikus reaktorom hűtésére használt víz csapját nem zártam el: éjszaka a nyomás megnőtt, és levágta a gumivezetéket a reaktorról. Amikor beértem, akkor már a kivonulásra összegyűlt kollegák eltakarították az „árvíz” okozta romokat. Szerencsétlenségemre, professzorom aznap este partit kívánt adni, és a laborasztalon tárolták a tortákat és a különböző finomságokat, amelyek természetesen a fölülről jövő áradat áldozatává váltak. Drága éjszakai kísérlet volt: a következő prémiumosztásból kimaradtam!

Másik emlékezetes baklövésém egy hőmérővel kapcsolatos. Az intézet felszerelése még az akkori körülményeket figyelembe véve is meglehetősen szerény volt. Az értéke-
sebb eszközök közé tartoztak az úgynevezett „fasiszta” hőmérők, amelyeket még a hábo-
rú alatt szereztek be Németországból: pontosságuk miatt a többi hőmérők kalibrálásához

használtuk. Őrészükéről természetesen Kiss Pista bácsi gondoskodott: egyáltalán nem volt könnyű időnként hozzájuk jutnunk. Az intézetben mindenkinek volt valamiféle fontos és kevésbé fontos feladata: könyvtárfelelős, műszerfelelős, vegyszerfelelős, műhelyfelelős stb. Nekem a legkisebb felelősséget és szakértelmet kívánó reszort, a „hőmérő felelőség” jutott. Ez abban állt, hogy évente egyszer, a leltározás idején Pista bácsival közösen meg kellett nézmem, hogy megvan-e az összes, 8–10 darab „fasiszta” hőmérő. Mivel addig még egyiket sem érintettem, kíváncsiságból kivettem egyet a dobozból, és megcsodáltam. A visszarakás a dobozba már nem sikerült: a hőmérő higanyos végére rácsuktam a doboz fedelét. Nagy botrány lett: a prof azonnal intézeti értekezletet hívott össze, ahol mindenki előtt elmarasztalt figyelmetlenségem miatt, felmentett „tiszttségem” alól és újabb prémium elvonással sújtott.

Rosszállását más események is kiváltották. Annak idején az intézetből sokáig az egyedüli kiutazó Szabó professzor volt, aki minden, még a legrövidebb útja után is, az egész intézetnek részletes úti beszámolót tartott. Egyszer a magyar ifjúsági labdarúgó válogatottnal repült Madridba. Mint már korábban említettem, az ötvenes években hazánk tízmillió lakosságából csak ketten nem szerették a labdarúgást: Csányi László intézetvezető-helyettes és Szabó professzor úr! Tanítómesterem spanyol útja attól függött, hogy a ifjúsági válogatott küldöttségéből lesz-e valaki, aki lemondja az utazást. Ez megtörtént, és az én régi vágású, konzervatív, a labdarúgástól és a labdarúgóktól is idegenkedő professzoromat a repülőgépen beültették az ifjú futballisták közé. Hogy milyen stílusban beszéltek, társalogtak ezek az ifjú vagány sportolók, azt el lehet képzelni. Ma már demokrácia, a szabadság, pontosabban a szabadosság nagy győzelmének eredményeképpen a televízió csatornákon nap mint nap részeshülhetünk az afféle ocsmány beszéd „élményeiben”. Amikor profom hangulatos beszámolójában az utazás ismertetésébe kezdett, már éreztem a nagy veszélyt, és igyekeztem láthatatlanná válni. Az élmények felelevenítésekor hamarosan eszébe jutottak azok a megpróbáltatások, amelyek utazása során érték: pillanatokon belül méregbe gurult, és kereste intézetének egyetlen labdarúgóját: „*Frigyes, ismered ezeket a szörnyű fiukat? Még mindig futballozol? Mikor hagyod már abba?*”, záporoztak a kérdések. Én meg megszeppenve, dadogva biztosítottam „mesteremet”, hogy hamarosan.

Szabó Zoltán jellemzéséhez hozzátartozik, hogy különös adottsága volt munkatársainak dolgoztatására. Számtalanszor előfordult, hogy este hét óra után végigment a 2. emeleti folyosón, és csodálatosképpen mindig azzal kívánt beszélni, aki már távozott. Péter hol van? – kérdezgette. Másnap, a hivatalos munkaidőben, azonban már ritkán kereste a tegnapi hiányzó kollegát. Mivel ez gyakran előfordult, szakszervezeti bizalmink kezdeményezett egy összejövételt, hogy tisztázzuk: tulajdonképpen meddig is vagyunk kötelesek bent lenni az intézetben. Szabó professzor meghallgatta a felvetést, majd kijelentette, hogy semmiféle rendszabályt nem kíván bevezetni, mindenki akkor jön és megy, amikor akar, nem óhajt belőlünk tisztviselőket faragni. Mindez lefordítva azt jelentette, hogy továbbra is reggeltől késő estig dolgozhatunk! Előfordult, hogy a nyári szezon előtt érdeklődött titkárnőjétől, ki mikor megy szabadságra, megjegyezvén: „*remélem, Frigyes nem megy szabadságra*”, hiszen el kell készítenie az anyagot az egyik őszi konferenciára. A titkárnő kedvesen közölte velem az „üzenetet”, amit én különösebb meglepetés nélkül tudomásul vettem.

Az intézet politikai légköréről

A csaknem 25 tagú intézetben a diplomások közül '56-ig 4–5 kollega volt tagja az MSZMP-nek. Közülük kétségkívül Márta Feri volt a legnagyobb potentát, aki később egyetemünk rektora, majd a párt Központi Bizottságának tagja, az MTA főtitkára és a Kémiai Kutatóintézet főigazgatója lett. Be kell vallanom, hogy a párttagok és a pártönkívüliek között semmiféle feszültség nem volt, különösképpen nem féltünk egymástól. Politikai diskurzusok, ha egyáltalán előfordultak, azért óvatos, mérsékelt hangnemben folytak. Némi riadalmat keltett közöttünk – mindnyájan Szabó Zoltán tanítványai voltunk – a Debrecenből jött Gál Dezső csatlakozása az intézethez, akit Szabó Zoltán mellé vettek föl aspiránsnak. Dezső barátunk szüleit és számos rokonát veszítette el a koncentrációs táborokban. Egész életében nem lépte át a német határt. Teljesen természetes volt, hogy más zsidó származású honfitársunkhoz hasonlóan, '45-ben ő is belépett a pártba, melynek elkötelezett híve lett. Érkezése utáni napokban laboratóriumában, melyet Márta Ferivel osztott meg, kiakasztott egy hatalmas Sztálin képet, melyet időnként mi is megcsodáltunk. Amikor professzorunk meglátogatta laboratóriumát, Gál Dezső megragadva az alkalmat, lelkesen ismételte: *„Professzor elvtárs, sikerült ezt és ezt a problémát megoldanom”*. A „professzor elvtárs” odament a Dóm térre nyíló ablakhoz, majd anélkül, hogy megjegyzést fűzött volna munkatársának kijelentéséhez, szótlánul eltávozott. Mivel ez többször megisméltódott, Dezső kezdett kétségbe, esni és megkérdezte a gyakran jelenlévő Márta Ferit: *„Mit gondolsz, miért nem akar a prof velem szoba állni?”*. *„Szólítsd professzor úrnak”*: jött a válasz. Dezső követte a tanácsot, és ezután minden rendbe jött. Ez a történet mindkettőjükre jellemző, Dezsőre és a prof karakán kiállítására is. Gál Dezső a szénhidrogének gázfázisú oxidációjával foglalkozó kandidátusi értekezésének bevezetésében, melyet 1955-ben védett meg, Lenin elvtársra is hivatkozott. Jött az '56-os forradalom, amikor megkaptuk a személyzeti osztálytól főként az általa írt jellemzésünket. Semmi olyat nem találtunk benne, melynek eredményeképpen különösebb hátrányunk származott volna.

A tanszék csaknem minden dolgozója részt vett az '56-os szegedi tüntetéseken, felvonulásokon. Kissé vonakodó párttagjainkat is karon ragadtuk, és vittük magunkkal. (Szabó Zoltán és Gál Dezső Pesten élték át ezeket a napokat.) Beck Miskát, aki '56-ig szintén tagja volt az állampártnak, delegáltuk az egyetemi munkástanács üléseire. Említésre érdemes, hogy az intézetből senki nem disszidált, annak ellenére, hogy a déli határ sokáig nyitva állt előttünk. A levert forradalom után a Katonai Tanszék vezetője kapta a megbízást, hogy az egyetemen megszervezze az újjá alakult pártot: nap mint nap látogatta intézetünket, végül csak Márta Feri sikerült rábeszélnie a csatlakozáshoz. Ami legérdekesebb és meglepőbb, Gál Dezső is ellenállt minden nyomásnak, és abbahagyta a politizálást. Mindez nem gátolta meg az egyetemet, hogy ne bízta meg később a Radio-kémiai (mikro)Tanszék vezetésével. Később Budapestre költözött, és az MTA Kémiai Intézetének osztályvezetője lett. Dezső kiváló kémikus és jó kollega volt. Több alkalommal is együtt utaztunk az USA-ban rendezett Combustion szimpóziumra. A mai napig rejtély számomra, hogy a többszöri felterjesztés ellenére miért nem választották az Akadémia tagjává. Úgy tűnt, a Párt nem bocsátotta meg neki, hogy '56 után nem lépett vissza az élcsapatba. Az esetleges antiszemita szempontokat kizárhatjuk.

Első lépések a kutatói pályán

Az akkori szokásnak megfelelően először az aspiránsi vizsgákat kellett leraknunk, és a kutatómunkát, a kísérleteket csak ezután kezdhettük el. A prof minden héten meghatározott napon feljött a III. emeleti laboromba és keményen számon kérte a feladott anyagot. Ez persze kutya unalmas volt, nem is bírtam megállni, hogy Csányi Lászlónál szerzett ismereteim alapján ne próbáljak – kikapcsolódásként – az analitikai kémia terén valami hasznosat csinálni. Több új analitikai módszert dolgoztam ki az ozmium-tetroxid katalitikus hatásnak alkalmazásával, melyeket az akkori szokásoknak megfelelően először a Magyar Kémiai Folyóiratban, majd pedig külföldön közöltem. Meglehetősen izgalommal vittem aspiránsvezetőmhöz az első önálló dolgozatomat, hiszen abban az időben Csányi Lászlón és Beck Mihályon kívül senki sem „partizánkodott” önállóan. „Mikor csináltad?” – kérdezte professzorom. „Szabadidőmben” válaszoltam. „Na jól van, de azért az aspiránsi vizsgára is készüljél”. Anélkül hogy mondta volna, magában biztosan elismerte tanítványának önálló buzgólkodását.

Időközben ki kellett választanunk a kandidátusi értekezésem témáját. Tanítómesterem heterogén katalitikus témát javasolt, amellyel Szegeden se neki és senki másnak semmiféle tapasztalata nem volt. Kézzel, lábbal tiltakoztam a téma ellen, mivel ekkor már némi ismeretre tettem szert az analitika és az oldatkémia terén. A prof azonban – szerencsémre – nem vette figyelembe tiltakozásomat. Csodálatos területet ismertem meg. A műegyetemről Déri Márta intézetéből kaptunk néhány ferrit spinellt, amelynek az elektromos sajátságait Pesten már feltárták, nekem ezeknek az anyagoknak a katalitikus viselkedését kellett megvizsgálnom. Témavezetőm erre az akkor népszerű modellreakciót, a hangyasav bomlását javasolta. A hangyasav, redukáló sajátságai révén, azonban szétmarta a vas-oxid tartalmú spinelleket, ami mindenféle összefüggés megállapítását lehetetlenné tett. Innen már nekem kellett kitalálnom a „hogyan továbbot”. Maradva a hangyasavnál különbözőképpen dotált félvezető oxidokon vizsgáltam a reakciót. Ennek további lépéseként megnéztük az oxidokra ráparologtatott fémnikkel katalitikus viselkedését. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a félvezetőoxidok elektromos sajátságai befolyásolják-e a felületükre rávitt fémnikkel katalitikus aktivitását, a reakció aktiválási energiáját. Erről írt dolgozataink tekinthetők a leghosszabb élettartalmú munkánkunknak, a mai napig hivatkoznak rájuk, vagy – rosszabb esetben – újra felfedezik a jelenséget! Kandidátusi értekezésemet 1960-ban védtem meg.

Közben természetszerűen felmerült bennem az önállósulás gondolata, vágya. Be kellett ugyanis bizonyítanom a hazai és nemzetközi közvéleménynek, hogy önállóan, a híres Szabó akadémikus irányítása nélkül is képes vagyok új eredmények elérésére. Erre már azért is szükség volt, mert a következő fokozat, a kémiai tudományok doktora fokozat megszerzése – akkoriban(!) – önálló kutatómunkát kívánt. Az önállósulás egy nagy tekintélyű, aktív professzor mellett egyáltalán nem könnyen elérhető cél. Nyugaton az egyetemi doktorátust megszerzett kutatók a függetlenséget, saját kutatóegység megszervezését az esetek túlnyomó részében már egy másik munkahelyen valószínűsítik meg. Professzorom, ha nem is nagy örömmel, de tudomásul vette ambícióm. Teljesen új témaként a szilárd anyagok bomlásának és robbanásának katalízisét vizsgáltam néhány diplomamunkájukon dolgozó hallgatóval és egy technikussal. Modellanyagként – némi előkísérlet után – az ammónium-perklorátot választottam, miközben a kis katalitikus egységgel továbbra is „termeltük” a prof számára az új dolgozatokat. Csak mellékesen említem meg, hogy a természettudomány területén alig volt és van az Akadémiának olyan doktora, aki ilyen sajátságos, mondhatni mostoha körülmények

között készítette volna el a nagy doktori értekezését. Kísérleteink közben tudtam meg, hogy a választott vegyület a szilárd rakéta-hajtóanyagok legfontosabb alkotórésze, ami számomra sok meghívással, az átlagosnál nagyobb versengéssel és utazással járó tíz esztendő jelentett. Professzorom szó nélkül tudomásul vette, hogy jóváhagyásra egyre több és több közlésre szánt cikket vittem be hozzá, amelyek a Magyar Kémiai Folyóiraton kívül különböző nemzetközi lapokban, köztük a Nature-ban jelentek meg. Talán a legemlékezetesebb és a legnehezebb helyzet akkor állt elő, amikor kértem hozzájárulását, hogy az 1966-ban Berkeley-ben megrendezett Combustion szimpóziumra bejelenthessek egy önálló előadást, melynek elfogadása azzal járt, hogy a költségeket az amerikai Combustion Intézet fedezi. Természetesen felmerült bennem, hogy nem kellene-e professzorom nevét is ráírnom a dolgozatra. Ennek előnye az lett volna, hogy jól ismert neve esetleg elősegíti az előadás elfogadását. Ebben az esetben viszont tanítómesterem már a következő dolgozatok társszerzőségére is könnyen igényt tarthatott volna. Jó pár éjszakai töprengés után végül ellenálltam a kísértésnek, gondolván legfeljebb nem utazom Kaliforniába. Előadásomat elfogadták, ugyanakkor tanítómesteremnek Gál Dezsővel közösen benyújtott előadását viszont nem! Ettől függetlenül mindhárman részt vettünk a Berkeley-i konferencián, ahol – többek között – megismerkedtem az ezzel a témával különböző egyetemi és katonai laboratóriumokban foglalkozó kutatókkal.

Erről a témáról nyújtottam be értekezésemet („A klór-oxisavak sóinak termikus bomlása és robbanása. A szilárd fázisú reakciók katalízise” címmel) a kémiai tudományok doktora fokozat elnyeréséért, amelyet 1966-ban védtem meg.

Tudományos minősítési rendszerünkről

Röviden érintenem kell a pártállami időszakban a szovjetektől átvett minősítési rendszert. Mint tudjuk a háború után néhány évvel megszüntették az egyetemi doktori címet és helyettük átvettük a szovjet minősítési rendszert és tudományos fokozatokat. A tudományok kandidátusi és doktori fokozatot az Akadémia adta, miután a jelölt benyújtotta értekezését, amelyet két, illetve három opponens bírált, és sikerrel megvédte a szakemberekből álló bizottság előtt. '56-után újra meg lehetett szerezni az egyetemi doktorátust is. A természet és a műszaki tudományokban nézetem szerint ez a sokak által támadott minősítési rendszer hihetetlenül előnyös volt, hiszen ha valaki egyetemi vagy akadémiai intézetben kapott állást, senki nem akadályozta meg, hogy „éjt nappallá téve” ne dolgozzon, ne publikáljon, és ezek révén ne szerezze meg a kandidátusi és doktori fokozatot. Ezek megléte az illetők számára már rangot adott, ezeket a kutatókat – függetlenül attól, hogy tagjai voltak-e az állampártnak vagy nem –, nem lehetett levegőnek nézni. Így bizony számos esetben előfordult, hogy a laborjaikban csendben dolgozó kutatók hamarabb megszerezték a tudományos fokozatokat, mint az állampárt aktív és a politikai munkával, tisztségekkel „megterhelt” tagjai. A különböző fokozatok mindnyájunk számára hajtóerőt jelentettek. Csoportom „törzstagjai” közül mind megírta először a kis doktori értekezését, majd a kandidátusi és hárman a nagy doktori disszertációt is. A helyzet nyilvánvalóan más volt a humán területen, ahol a szubjektív tényezők, a marxizmus-leninizmus tételeinek érvényesítése nélkül nem lehetett elfogadható disszertációt írni és fokozatot elnyerni. Ennek esett áldozatul Vágvölgyi András barátom is, aki a szociológia területén próbálkozott. Szalay akadémikus azonban sokáig megakadályozta minősítését.

Ritkán persze az is előfordult, hogy néhányan meg nem engedett eszközökkel, mások munkájával próbáltak minősítést szerezni. Az egyik ilyen esetben – kényszerűségből – magam is belebonyolódtam. A hatvanas évek végén vagy a hetvenes évek elején az MTA egyik központi intézete munkatársának a germánium oxidációjával foglalkozó kandidátusi értekezését bíráltam. A reakciót korábban már számos kutató vizsgálta. Mindez nem jelenti azt, hogy e téren nem lehet új, értékes eredményeket elérni. A kemény természettudományok területén a kísérletekre a koronát az eredmények újszerű értelmezése, a diszkusszió teszi fel. A mérések elvégzése a kutatásnak csak egyik, talán a könnyebb részét képezi. Kollegám értekezésében az eredmények feldolgozását, a következtetések levonását kimondottan magas színvonalúnak ítéltam, csak egyetlen gondom volt: megfontolásai számomra ismerősnek csengtek. Némi töprengés után rájöttem, hogy ezeket a gondolatokat a londoni Imperial College professzorának '64-ben a müncheni Szilárdtest Kémiai konferencián tartott előadásában hallottam. Előkeresve Tompkins professzor dolgozatait, legnagyobb meglepetésemre – és szomorúságomra – megállapítottam, hogy az értekezés diszkussziójának túlnyomórésze szó szerint megegyezik az angol tudós egyik dolgozatában leírtakkal: ahol némi eltérést tapasztaltam, azt fordítási pontatlanságnak tulajdonítottam. Mit tegyen ilyenkor az opponens, különösen akkor, ha az értekezés benyújtója nem egy egyszerű kutató, hanem egy akadémiai intézet nagyhatalmú párttitkára? Óvatos barátaim szerint a legbiztonságosabb megoldás, ha erről egy szót sem szól az ember, mert ellenkező esetben csak kellemetlenségei származhatnak az ügyből. Ettől a tanácstól eltekintettem, opponensi véleményemben pontosan ismertettem a tényeket, és nem fogadtam el a disszertációt. Nagy botrány lett belőle. Már azért is, mert akkoriban némi csatározás zajlott a párt tudós hatalmasságai között, és a szóban forgó kollega a harcban állók egyik csoportjához tartozott. Maga elé idézett a Tudományos Minősítő Bizottság és – sajátságos módon – tőlem várta, hogy mondjam ki azt a szót, hogy „plágium”. Erre én diplomatikusan a következőket válaszoltam: „Azt én nem tudom, hogy a jelölt akarattal(!) másolta-e ki az értékes megfontolásokat tartalmazó oldalakat Tompkins dolgozatából, vagy véletlenül(!), csak annyit tudok, hogy a szöveg pontosan ugyanaz”. Ennél többet nem tudtak belőlem kihúzni! (Ezen a fogalmazáson jól mulattak kollegáim, hiszen ki az, aki véletlenül másol ki oldalakat egy szövegből?) A disszertációt a jelölt végül is kénytelen volt visszavonni, s hamarosan felmentették párttitkári funkciójából is. Sohasem lett kandidátus és rövidesen a kutatói pályát is otthagya.

2. Külföldi tanulmányutak, vendégprofesszorság

Cambridge. Szabó professzor, kapcsolatai révén, minden tehetségesebb munkatársának szerzett meghívást nyugati egyetemekre. Kivételt Márta Ferenc jelentett, aki állami ösztöndíjat kapott. Így töltött már a hatvanas években (!) 6–12 hónapot Nyugaton Gál Dezső, Beck Mihály, Csányi László, Bérces Tibor és Bárdi István is. Ha kissé későn is, de rám is sor került. Professzorom a cambridge-i Cavendish laboratórium Physics and Chemistry of Solids elnevezésű intézetébe szerzett számomra kutatási lehetőséget. A Cavendish laboratórium a világ leghíresebb fizikai kutatóhelye, munkatársai közül kiemelkedően sokan kaptak Nobel-díjat. Számos nagy létszámú „al-laboratóriumból” állott, melyben vezető tudósok irányítása mellett 20–30 kutató is dolgozott. Őszintén szólva különösképpen sohasem vonzódtam a fizikához, nem gondoltam volna, hogy valaha a világ leghíresebb fi-

zikai intézetében kell helyt állnom. A meghívást feltehetően elősegítette, hogy 1962-ben jelent meg a Nature-ban egy dolgozatom a ZnO-által katalizált ammónium-perklorát bomlásáról és robbanásáról. Ebben az időszakban Bowden professzor, a Royal Society tagja, valamint Tabor és Yoffe professzorok irányításával a „friction”, a „lubrication” tanulmányozása mellett a szilárd anyagok, elsősorban az azidok robbanásának, égésének és detonációjának vizsgálata képezte a laboratórium kutatásának főirányát. A hét egyik napján közös kávézás folyt az intézet egyik nagy szobájában, amikor – ha szerencsém volt – egy asztalnál ülhettem Nobel-díjas tudósokkal. Egy alkalommal Dirac professzorral kávéztam, aki amint megtudta, hogy magyar vagyok, melegen érdeklődött az otthoni helyzetéről, és elismeréssel szólt a magyar tudósok munkájáról.

Csodálatos időt töltöttem Cambridge-ben. Megérkezésem után néhány hónappal meghívott egy, a Cavendish laboratóriumban dolgozó baráti társaság, hogy csatlakozzam hozzájuk. Hatan béreltünk egy házat, melyben mindenkinek jutott egy külön szoba, volt egy nagy ebédlőnk és két fürdőszobánk. A reggelit mindenki saját magának készítette, délután az intézet közelében ebédelünk. A házirend szerint minden héten más valakinek kellett főznie a vacsorát a társaságnak, és minden héten más volt a „mosogató lady” is. Akkorra asztalunk volt, hogy még két személyt meghívhattunk vendégnek. Kénytelen voltam az otthonról kapott receptek alapján közelebről megismerkedni a konyhaművészettel. Egy hat-nyolc személy részére elkészítendő magyaros vacsora, na meg a nyersanyag beszerzése nem kis feladatot jelentett a főzésben járatlan fiatalembernek. Az angol, skót, kanadai és ír barátaim számára ez lényegesen egyszerűbb volt, hiszen – némi túlzással – mindent betettek a forró vízbe, megsózták és már kész is volt a menü. Tekintettel a kedvelt magyar ízekre, ritkán úsztam meg, hogy valaki ne hívjon vacsoravendéget.

Mivel senkinek nem volt autója, kirándulni nehezen tudtunk. A kanadai fiú javaslatára végül közösen vásároltunk vagy húsz éves óriási Jaguárt, mely szörnyű hangja miatt hamarosan városszerte ismert lett. Azzal próbáltuk a környéket becserkészni. Egyszer bementünk Londonba is, ahol a magyar követség segítségével szereztem belépőt a Parlamentbe. A jegyek átvételekor a követségesen kedvesen megvendégeltek bennünket. A magyar pálinka hatására a Parlamentben alig tudtuk követni az eseményeket, többek között azt sem, hogy ez volt az a nagyon ritka alkalom, amikor Churchill is megjelent az ülésen.

Az intézetben mindenkivel jóban voltam, ebben segített, hogy mint a labdarúgás „nagymestere”, aktívan részt vettem különböző sportversenyeken. De hogy a munkáról is szóljak: az intézetben ismerkedtem meg az elektron mikroszkóppal. Kutatási feladatom volt a részecskeméret hatásának tanulmányozása az anyag reakcióképességére: a „nano” szót ki se ejtettük a szánkon! Mivel meglehetősen nehéz volt az elektron mikroszkóphoz hozzáférni, „szabad” időmben megvizsgáltam az AgClO_2 , AgClO_3 és az AgClO_4 bomlását és robbanását az általam felépített készülékben. Ez a téma jól kapcsolódott otthoni témámhoz. Fizetésemet kétszer(!) emelték, feltehetően nem szorgalmam miatt, sokkal inkább azért, mert jól beilleszkedtem az intézet közösségébe. 1966-ban még két hónapra visszatértem a Cavendish laboratóriumba, és később is több alkalommal meglátogattam a Cambridge-i egyetemet. Sajnos tanítómesterem elkövette azt a hibát, hogy hazaérkezésem után Bowden professzortól B. I. kollegám számára is kért ösztöndíjat. Elutazásom előtt katalízis területén egy-két évig már együtt dolgoztunk, jó kutató volt, tele mindenféle skrupulózussal, üldözési mániával. A prof., aki elsősorban csak az intézet vezető kutatóival tartott szorosabb kapcsolatot, a többiekéről keveset tudott, és nem is kérdezett meg bennünket. Sajnos renomékat kollegánk nem nagyon növelte Cambridge-ben: megérkezése után néhány hónappal később kérték Szabó professzort, hogy hívja vissza Szegedre!

Röviden szólnom kell a magyar követséggel tartott kapcsolatokról, amelynek szükségességére elutazásom előtt az „illetékesek” figyelmeztettek. A tudományos attasé szerepét Molnár István, egy rendkívül kedves, segítőkész és kiváló diplomata töltötte be. Amikor megtudták, hogy néhány évvel ezelőtt aktív labdarúgó voltam, meghívtak, hogy játsszak csapatukban a követségek közötti bajnokságban. Egyszer be is utaztam, a Hyde parkban volt a mérkőzés, amelyen jómagam – ellentétben a követség alkalmazottaival –, keményen küzdöttem a győzelemért. A mérkőzés után a magyar csapat tagjai megköszönték részvételemet, beültek autójukba, én meg a „szocialista profi” labdarúgó – ott maradtam megizzadva a Hyde park közepén! Ez volt az első és utolsó mérkőzésem Londonban! A követségen tett néhány látogatásom elsődleges célja a diplomatáknak járó kedvezményrel megvásárolható italok beszerzése volt. Egyszer a hétvégén Molnár Pistát a lakásán is felkerestem, mondván neki, hogy szeretnék a jövő héten a cambridge-i házunkban tartott partira néhány üveg italt vásárolni. Nagy meglepetésemre az ujját a szája elé téve, halkabb beszélgetésre figyelmeztetett. Sok évvel később Budapesten a Vörösmarty cukrászda előtt futottunk össze, amikor nagy örömmel és talán kissé hangosabban üdvözöltem: ekkor is csendesebb beszélgetésre ösztönözött. Úgy látszik, a diplomaták vérében van, hogy óvakodnak a hangos beszédétől. Egyszer Cambridge-ben is meglátogattam: meghívtam vacsorára a bérelt házunkba. Kellemes társalgást folytatott a fiukkal, akik kissé fel voltak „dobva”, hogy egy magyar „kémekkel” csevegnek. Titkokat, a whiskeyért, nem tudtunk neki mondani, bár ezek után nem is érdeklődött.

Cambridge-ben négy magyarral kerültem szorosabb kapcsolatba. Hárman '56-ban disszidáltak, felvették őket az egyetemre, de csak egy fejezte be tanulmányait. Cambridge a jóképű magyar fiúk számára rendkívül „veszélyes” hely, hiszen a több mint 20 nyelviskola miatt tele van csinos külföldi lányokkal. Igaz, hogy ők – már a nyelvtanulás miatt is –, angol „boy-friended” után vágyakoztak. Hat évvel a disszidálásuk után azonban a magyarok már jól megtanultak angolul, egyébként is az udvarlás terén az angol egyetemisták, „tudós-jelöltek”, nem versenyképesek hazánkfiaival. Itt ismerkedtem meg Nagyvári Józseffel, aki '56-ban Svájcba disszidált, ott szerzett doktori fokozatot. Róla a későbbiekben részletesen írok. Professzorom már korábban szeretett volna a British Council révén néhány hónapos tanulmányutat szerezni részemre a heterogén katalízis nagy mesteréhez, Frank Stone professzorhoz. Ez azonban meglehetősen lassan haladt, és végül cambridge-i tartózkodásom alatt realizálódott. Ennek megfelelően két hónapot Bristolban töltöttem. Meglehetősen sokat dolgoztam, hogy két hónap alatt valami érdemlegeset összehozzak. A közösen kiválasztott témát sikerrel befejeztem, amely második része lett volna az egyik doktorandusz munkájának. Mivel a doktori értekezést Frank Stone munkatársa sohasem írta meg, közös munkánk közzétevése is halasztódott. Frank nagyon precíz, akkurátus tudós, aki százszor meggondolta, mit közöl. Ennek következtében gyakori találkozásunk során, Szegeden és a világ különböző helyein, éveken keresztül vitatgattuk az eredményeket, pontosítottuk a szöveget. A dolgozatot a mai napig nem voltunk képesek összehozni. Ilyen is van!

Nyugat-Berlin. Csaknem egy évtizeddel később, 1971-ben a nyugat-berlini Fritz-Haber Intézet egyik igazgatójától, Jochen Blocktól kaptam egyéves meghívást, aki korábban két nemzetközileg is kiemelkedő tudós, Hauffe és Schwab professzorok mellett dolgozott. Az utazás előtt néhány hónappal nősültem másodszor: a tanulmányútra magammal vihettem feleségemet is. Némi gondot okozott, hogy magunkkal akartuk vinni akkor kilenc éves fiamat is. Kiutazását elsősorban édesanyjának aggodalma késleltette: néhány hónappal később azonban ő is csatlakozott hozzánk. Azt, hogy családosul kiengedtek, az

akkoriban meglepetés volt, igaz, számos beszélgetés, vizsgálat előzte meg kiutazásunkat. Az engedély elnyerésében szerepet játszhatott az akkor már jelentős párt és egyetemi tisztséget betöltő Márta Ferenc – aki jól ismerve – biztos volt benne, hogy nem maradunk kint. A kiutazás előtt az MTA Nemzetközi Kapcsolatok Osztályától részletes oktatásban részesültem, hogyan viselkedjünk ebben a különleges helyzetben lévő városban. Külön felhívták figyelmemet, nehogy átmenjünk a keleti városrészbe: ne izgassuk fel az ott élőket! Ezt a „tanácsot” természetesen nem fogadtuk meg. Tamás fiam éles eszével, és számtan tudásával hamar kivívta a berlini tanítók elismerését, és a német nyelv ismeretében is előrehaladt, miközben feleségemmel tanulták a hazai tananyagot is. Az otthonhoz képest szerényebb körülmények között éltünk. Az intézet egyik vendégházában kaptunk két szobát, meglehetősen primitív mellékhelységekkel, mondván hogy majd később találunk ennél jobb megoldást. Mivel a lakásért nem kellett fizetnünk, túlságosan nem erőltettük egy másik keresését: ennek eredményeképpen végig ott maradtunk. A lakás egyik fénypontja egy gyönyörű íróasztal volt, amelyen – állítólag – Max-Planck dolgozott, a falról Kochról készített festmény nézett ránk.

Szokásunk szerint meglehetősen takarékosan éltünk. Spórolásunkat segítette, hogy kéthetenként egyszer átmentünk Kelet-Berlinbe, ahol megvásároltuk a nyugati szektorban sokkal drágább élelmiszereket és más szükséges dolgokat. Bár a kis Volkswagen kocsinkat a Friedrichstrasse-i határátkelőn minden esetben alaposan megvizsgálták, a különböző helyekre szétpakolt élelmiszerek nem izgatták túlságosan a határőröket: őket csak az esetleg elbujt (a Volkswagenbe?) személyek érdekelték. Mivel én korábban már néhányszor jártam a keleti városrészben, baráti kapcsolatban voltam számos ott dolgozó kollegával, számomra semmiféle feszültséggel nem jártak ezek a kirándulások. Annál inkább lehangolták ezek az átrándulások feleségemet, különösen az átkelésnél átélt izgalmak.

Azon kívül, hogy a Block család kedves vendéglátó volt, a többi német kollegával különösebb kapcsolatom nem alakult ki. Ehhez hozzá kell tennem, hogy a Jochen Block intézete túlnyomórészt a doktori értekezésüket készítő fiatalokból állott. A '71–72-es évek még nem voltak mentesek a diákmozgalmaktól, a közelünkben lévő Freie Universität baloldali, szélsőséges hallgatói bizony még mindig mozgolódtak. Ennek hatása az intézet hangulatában, elsősorban a heti két alkalommal megtartott közös kávézásnál is érződött. Ha Block professzor nem volt jelen, akkor a militánsok, élükön egy francia technikussal, őt és a Fritz-Haber intézet többi vezető professzorát, az „establishment”-et, folyamatosan támadták, próbálták őket nevetségessé tenni, lejáratni. Ez számomra rendkívül kellemetlen volt, hiszen én jó barátságban voltam a nálam egy-két évvel idősebb intézetvezetővel. Érdekes, hogy ugyanakkor sokat élcelődtek a Kelet-Berlinben dolgozó kutatók magatartásán, és az ottani sajtóságos helyzeten is. Jól ismerve a kelet-berlini katalízis kutatóintézet munkatársait, és azt is, hogy többen – saját érdeküket szem előtt tartva – politikailag hogyan „gyengültek” el, elrevedeztem, hogy ha a berlini falat máshol húzták volna fel, az őket kritizálók közül vajon hányan alkalmazkodtak volna az ottani elvárásokhoz? Kéthetes szabadságomat Skandináviában töltöttük campingelve, meglehetősen szolid körülmények között. Ennek ellenére ez a látogatás messze több élménnyel járt, mint a későbbi hivatalos utak. Emlékezetes esemény volt göteborgi látogatásunk, ahol Hans Norden barátomat kerestem föl, akivel rövid ideig Cambridge-ben együtt laktunk. Erről feleségem „Barangolások egy kutató oldalán” című könyvében (1996) részletesen beszámolt.

Egy év után családomat hazavittem, mivel ismét meghívást kaptam a Pennsylvániában megrendezett Combustion szimpóziumra: a szervezők – hasonlóan mint 1966-ban és

1970-ben – fedezték az utazás és részvétel költségeit. A konferencia után Stuttgartba repültem, ahol átvettem a korábban megrendelt 200D típusú Mercedes gépkocsit, és folytattam a további két hónappal meghosszabbított tanulmányutamat Berlinben. Hogy hogyan voltunk képesek megtakarítani a fizetésemből a Mercedes kocsi vásárlásához elegendő összeget, az mai napig is rejtély. Ez a kelet-berlini bevásárlások és az ingyen lakás nélkül biztosan nem sikerült volna. Az új Mercedes megjelenése a berlini intézet parkolójában némi „izgalmat” keltett. Egy ideig én, a szegény kelet-európai közlekedtem a legdrágább gépkocsin: nemcsak Block professzor, hanem idősebb kollegái is enyhén kopott, öregebb járgányokat használtak. Mindez észrevehetően a járműpark felújításához vezetett, hamarosan Block professzor is Mercedesen gördült be a parkolóba!

Későbbi kutatópályámat a berlini 14 hónap lényegesen jobban befolyásolta, mint a Cambridge-ben eltöltött időszak. A berlini tapasztalatok alapján és ottani segítséggel felépítettünk Szegeden – elsőként hazánkban – egy tér-emissziós mikroszkópot, ezt követően pedig létrehoztunk számos elektron-spektroszkópiai módszert magába foglaló modern felületvizsgáló laboratóriumot is. Block professzorral jó barátságba kerültem, több alkalommal meghívtuk Magyarországra, és én is időről időre meglátogattam Berlinben. Nagy megdöbbenést keltett 1995-ben váratlanul bekövetkezett halála. Utóda az erlangeni, illetve bochumi egyetem professzora, Hans-Joachim Freund lett, akivel már korábban kapcsolatba kerültünk. Az általa átalakított és számos szempontból modernizált intézettel ma is rendkívül jó kapcsolatban vagyunk.

Liverpool. A következő tanulmányútra, David King professor meghívására, csaknem tíz évvel később, 1982-ben került sor. Daviddal egy Dijonban megrendezett szilárd anyagok kémiaiával foglalkozó konferencián ismerkedtem meg, ebben az időszakban a liverpooli egyetem kémiai intézetének professzora volt. A konferencia egyik díszvendégeként köszöntötték a cambridge-i Fizikai Kémiai Intézet vezetőjét, a Nobel-díjas Norrish professzort. Korábbi angliai tanulmányutam alatt többször hallgattam előadásait, személyesen azonban nem ismertem. Dijonban a banketten szerencsémre vele szemben ültem. Cambridge-i tartózkodásom, meg az a tény, hogy jó barátság fűzte Szabó professzorhoz, bőven adott lehetőséget a beszélgetésre. Norrish professzorról elterjedt, hogy nem veti meg az alkoholt, minden nap megiszik legalább egy fél-üveg whiskyt, ami állítólag elengedhetetlen agyműködésének beindulásához. Valami igazság lehetett a dologban, mert a mellette ülő szigorú arcú felesége árgus szemekkel figyelte Norrish professzor borfogyasztását. A gondot – Nobel-díjához méltóan – úgy oldatta meg, hogy két pohara volt, azt amelyiket folyamatosan ürítgetett egy étlappal eltakarta neje elől. Amikor hitvese a szomszéddal csevegett, a rejtegetett pohárból bizony sűrűn kortyolgatott.

Liverpool – a belvárostól eltekintve – régi fényét elveszített, megkopott város benyomását keltette. A belvárostól kissé messze eső kis kertes házat béreltünk, egy Mersey parti parkban. Velünk volt a '73-ban, az új házasságból született, akkor kilencéves Beáta lányunk is. Feleségem szerint a legboldogabb egy évet töltöttük Liverpoolban.

Liverpooli tartózkodásom szakmai szempontból is hasznos volt. Egy fiatal angol doktorandusszal dolgoztam otthoni kutatásunkhoz szorosan kapcsolódó témában, az általam még nem ismert elektron-energia-veszteségi spektroszkópiával (HREELS): a berendezést később otthon is felépítettük, illetve beszereztük. Két dolgozatot közöltünk Daviddal. Liverpoolból számos egyetemet látogattam meg, és tartottam előadást, többek között Roberts professzor intézetében, Cardiffban. Ennek pikantériája az volt, hogy Roberts professzort David King – enyhén szólva – nagyon nem szerette. Ennek számos alkalommal, még tudományos konferenciákon is tanújelét adta. Néhány szóval érintette

nem kell kapcsolatokat a kimondottan baloldali érzelmű David Kinggel. David egy gazdag Dél-Afrikai család gyermekeként, már fiatal korában részt vett különböző baloldali mozgalmakban, ezért tanácsos volt szülőházát elhagynia: tanulmányait Londonban fejezte be. Az Imperial College-ben, Tompkins professzornál doktorált, Wyn Roberts-szel együtt! Amikor Liverpoolban dolgoztam, akkor már válófélben volt magyar származású(!) feleségétől: két aranyos fiúkat közösen nevelték. Mivel bizonyos mértékig magányosan élt, gyakran láttuk vacsora vendégül. Ellentétben németországi tapasztalatainkkal, ahol kapcsolatunk csaknem kizárólag a meghívó családjára korlátozódott, King professzor már az első hetekben bemutatott barátainak, akik jó angol szokás szerint őszinte érdeklődést mutattak a vendég és országa iránt. David baloldali érzelmű lévén számos alkalommal feszegette – gyakran provokálva – kereszténydemokrata, konzervatív szellemiségemet, különösen azután, amikor „eldicskedtem” két jezsuita nagybátyámmal. Ebben segített neki másik vacsoravendégünk, egy hasonló beállítottságú francia vendégprofesszor. Sajnos nem mindig tudtam kitérni provokatív kérdései elől, számtalanszor ki kellett fejtenem, miért nem tetszik nekünk a szocializmus, az otthoni rendszer. Barátságunk persze megmaradt, ennek eredménye volt, hogy javaslatomra ő volt a Budapesten 1992-ben megrendezett 10. nemzetközi katalízis konferencia egyik plenáris előadója, majd pedig később meghívott előadója az általam szintén Budapesten szervezett szilárdtestek kémiájával foglalkozó nemzetközi szimpóziumnak.

David King kiemelkedő képességű tudós, aki a felületkémia-fizika területén maradandót alkotott. Tudomásom szerint a Nobel-díjra is javasolták. Nem véletlen, hogy néhány évvel később meghívást kapott a konzervatív(!) szellemiségű cambridge-i egyetem fizikai-kémiai tanszék vezetésére és rövidesen a Royal Society tagjává is megválasztották. 1995-ben két hónapot töltöttem ottani intézetében, amikor megismerkedhettünk új, harmadik feleségével. Dinamizmusa révén hamarosan az egyik college dean-jévé választották, első(?) ténykedéseként – a régi tagok nagy megrökönyödésére – megengedte, hogy gyermekei a kollégium „fűre lépni tilos” gyepszőnyegén futballozzanak.

Ahogy én sem, David sem tudott ellenállni az aktívabb politizálásnak. Blair kormányzása idején, a tudomány területén a miniszterelnök elsőszámú főtanácsadója lett, számos alkalommal írtak nyilatkozatairól a világlapok, még a magyar újságokban is találkozhattunk nevével. Képessége, világnézete ismeretében biztos voltam benne, hogy nemcsak a kutatás+fejlesztés területén adott tanácsokat a miniszterelnöknek. Erre enged következtetni, hogy saját szobát kapott a Downing Street 10-ben. Lehetséges, hogy tanácsaival hozzájárult ahhoz, hogy Blair hosszú ideig volt az Egyesült Királyság miniszterelnöke. A Liverpoolban töltött kellemes és hasznos egy évre az tette fel a koronát, hogy ott ért utol a telefonhívás: a Kémiai Osztály megszavazta akadémiai tagságomat. Ennek a vendégprofesszorságnak volt még egy hozadéka: lecseréltem a több mint tíz éves Mercedes kocsinkat egy szép Audi 100-asra.

München. A következő egy éves tanulmányutam, vendégprofesszori meghívásom a müncheni egyetemről, Helmut Knözinger professzortól jött az 1987–88-as tanévre. Tudományosan gyümölcsöző időszakot töltöttem intézetében, lehetőséget kapva arra, hogy kísérleti munkát is végezzek. Két dolgozatot közöltünk közösen. Münchentől mintegy tíz kilométerre Unterschleissheimben szerzett az egyetem egy több szobás lakást részünkre. Erőfeszítéseink, hogy közelebb kerüljünk a belvároshoz, sikertelennek bizonyultak. Mindez a család számára jelentett némi elzárttságot. Tizennégy éves Beata leányunk egy évig ott járt a Karl Orff gimnáziumba, tanulva a német nyelvet, otthon pedig a hazai első osztályos gimnáziumi anyagot.

A kutatás mellett a doktoranduszoknak kellett hetente egy-két órás kollégiumot tartanom. Knözinger professzorral is baráti kapcsolatba kerültünk, mely később számos kölcsönös látogatásban is megnyilvánult. Javaslatomra a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává választotta, és kezdeményezésemre lett tagja az Európai Akadémiának, az Academia Europaea-nak. Lám, néha az is előfordul, hogy a „vasfüggöny” mögött dolgozó kutatók révén kerülnek be neves nyugati tudósok különböző előkelő tudományos társaságokba! A német szokásoknak megfelelően, amikor Knözinger professzor 65 éves lett, meg kellett válnia csoportjának vezetésétől. Ettől kezdve egyre nyilvánvalóbbá vált Alzheimer betegsége, ám ennek ellenére – felesége társaságában – változatlanul részt vesz különböző konferenciákon. Legutóbb a 2011-es amerikai katalízis konferencián találkoztam vele, sőt – amit sohasem tett – a Catalysis Letters folyóirat fogadásán még köszöntőt is próbált mondani! Sok szeretettel vettük körül. 2013-ban hagyott itt bennünket.

Austin. Münchenben ért a hír, amit először az egyetemen személyesen felkereső, a külföldön dolgozó kutatókkal kapcsolatot tartó intézmény, az Ösztöndíj Tanács(?) munkatársa közölt velem, hogy elfogadták a korábban Fulbright ösztöndíjra beadott pályázatomat. Mivel az égvilágon semmit nem kérdezett, legfeljebb „elővigyázatosságra” intett, a mai napig nem tudom, hogy ennek a rövid, kb. tíz perces találkozásnak mi volt a célja, hacsak nem annak a közlése, hogy nekem kell megtalálnom azt a helyet, ahol fogadnak, és készek arra is, hogy a viszonylag mérsékelt alapösztöndíjat kiegészítsék. Ellentétben Beck Miska barátommal, aki a hasonló ösztöndíj elnyerésekor számos amerikai kollégának írt, és így képes volt kiválasztani a mindenféle szempontból a legjobb helyet, jómagam csak egy amerikai kollégát, a texasi Austinban dolgozó Mike White professzort kerestem meg levelemmel, aki kész volt fogadásomra és ösztöndíjam pótlására. Ennek megfelelően a müncheni egyéves vendégprofesszorság befejezése és néhány napos ott-honi tartózkodás után, családotul elindultunk Texasba. A végcél elérése előtt – szerencsés közbeesésként – részt vettünk a nemzetközi katalitikus kongresszuson, Calgaryban, meglátogattuk Vancouverben jezsuita nagybátyámat, majd a berkeley-i egyetemen a magyar származású Somorjai Gábor professzort. Gábor közölte velem, hogy nagy liba vagyok, hogy Austinba megyek, jöhettem volna hozzájuk is. Ezt követően előadást tartottam a Princetonban szervezett szilárdtestkémia konferencián, és a környéken lévő több kutatóintézetekben. Ezek után megérkeztünk a forró Austinba.

White professzor a legkedvesebb, legsegítőbb amerikai professzorok közé tartozik. Kiváló tudós, aki kb. húsz doktorandusz munkáját irányította kiválóan felszerelt laboratóriumaiban. Két jó képességű kínai fiatal adott mellém, akiknek a közreműködésével több dolgozatot közöltünk. Tudományos szempontból csak a legjobbakat mondhatom az austini intézetről. Kislányom a közeli high-school vendégdiákja lett, feleségemet a külföldieket patronáló női társaságok hamar felkarolták és különböző programokat szerveztek részére. Kapcsolatom White professzorral továbbra is megmaradt. Néhány évvel később feleségével meglátogattott bennünket Szegeden. Konferenciákon számtalan alkalommal találkoztam vele, mindnyájunk számára sokkolóan hatott 2007-ben bekövetkezett hirtelen halála.

A város és környéke a magas páratartalom és a hőség miatt egy közép európai számára alig elviselhető. Bármennyire is hihetetlen, de egyéves austini tartózkodásunk alatt legfeljebb kétszer sétáltunk az austini főutcán. Néhány hétig egy belvárosi ház apartmenjében laktunk, az udvaron medence is állott. Feleségem azonban a bezártságot, a diákok dübörgő zaját nem viselte el: csöndre és saját kertre vágyott. Nem kevés jogi

bonyodalom után felbontottuk a lakás tulajdonosával a szerződést, és kiköltöztünk egy, a város külső részén lévő magánházba, melyet kedves kis kert vett körül. Mondanom se kell, hogy feleségem a nagy hőség és a páratartalom miatt minimális időt töltött a kertben, ha egyáltalán: jómagam viszont a munkaidő utáni sörömet – bármennyire is szenvedtem a melegtől – mindig a „kölséges” kertben ittam meg. Hőség ide, hőség oda, azért a légkondicionált autóval becserkésztük a környéket és Texas jelentősebb városait is. Legszébb emlékünknél San Antoniéhoz fűződik, ott volt szerencsénk találkozni a magyar öt-tusa válogatottal is. A sziklával, hatalmas fákkal övezett város különleges látványosság. Látogatást tettünk Houstonban is, ahol Kanadából átruccant jezsuita nagybátyámmal is találkoztunk, és a College Stationben, az „A&M” egyetemen is.

Houstonban, a Wells konferencián ismerkedtem meg Teller professzorral, aki kedvesen faggatott az akkor már nemzetközi érdeklődést kiváltó otthoni mozgólódásokról. Meglehetősen szkeptikus volt a demokratizálódás sikeréről. Akkor még nem tudtuk, hogy 2002-ben én leszek az a személy, akivel felolvastatják a Kossuth téren a nagy vitát kiváltó levelét. Említésre érdemes a College Station-on tett látogatásom. Itt szakterületemen két kiváló tudós dolgozott, Lunsford és Goodman professzor. Nagy megtisztelésnek vettem, hogy előadást tarthattam az otthon elért eredményekről. Itt találkoztam Garai akadémikussal, aki korábban az MTA SZBK biofizikai intézetének volt az igazgatója, aki a hazai tudományos elismerés és kiemelkedő kutatási lehetőségek ellenére jó néhány évvel azelőtt Jugoszlávián keresztül disszidált. Garai professzor itthoni munkája alapján nemzetközileg is elismert tudós volt, joggal számított arra, hogy az USA-ban is megkapja a kutatásához szükséges feltételeket. Valami oknál fogva azonban ez nem sikerült neki. Amikor én meglátogattam, egy nagyon kicsi dolgozószobában fogadott, és csalódott, megkeseredett ember benyomását keltette. Rejtély, hogy sok magyar honfitársához hasonlóan miért nem tudott ebben a teljesítményt elismerő országban érvényesülni, megfelelő kutatási körülményeket kiharcolni magának.

Más eset volt a Cambridge-ben megismert Nagyváry Józsefé, aki szintén az A&M Egyetem professzora volt. Mint korábban említettem, a velem egykorú szegedi születésű Jóska barátommal Cambridge-ben találkoztam. Ő '56-ban Svájcba disszidált, és ott doktorált, ahol elmondása szerint „tejbe-vajba fűrösztötték”. Egy időben kaptunk ösztöndíjat Cambridge-be, egy ideig egy házban is laktunk. Ő a Nobel-díjas lord Todd intézetében dolgozott, de nem sok időt töltött a laborban, mondván „nem kívánja jó ötleteit” feltárni. Idejének nagy részét udvarlással és egy jó amerikai munkahely keresésével töltötte. A hatvanas években, amikor az agyelszívás Európából közismerten nagy méreteket öltött, az utóbbi különösebb nehézséget nem jelentett egy Cambridge-ben dolgozó kutató számára, még a magyar származásunkat is beleértve(!). Nagyváry Jóska egy bőrkabátban és két bőrönddel érkezett hajóval az USA-ba. Csomagjaitól még a vámvizsgálat idején megszabadították a tolvajok, mivel az őrzésük helyett az Angliából érkező az USA-ban munkát kereső csinos titkárnőknek tette a szépet. Amikor amerikai látogatásaim során időről időre felhívtam telefonon, jellegzetes rekedt hangján közölte, hogy sikeresen pályázott különböző grantokért: a csúcsevőkben már húsz munkatársa is volt. A támogatások és a munkatársak száma azonban fokozatosan a zérusra csökkent. Előállt az a helyzet, amikor az egyetem – bár státusa miatt fölmondani nem tudott neki –, szobájából egy udvaron álló barakk helyiségbe költöztette, és hihetetlen módon megterhelte oktatómunkával. Amikor ennek a történetnek a mesélésében idáig jutok, és kis szünetet tartok, külföldi barátaim, kollegáim némileg kárörvendve megjegyzik, „na látod, nem vagytok ti magyarok mind olyan kreatívak és sikeresek az USA-ban”. A történetnek azonban nincs vége. Ennek első jele volt, amikor egyik kaliforniai utam után Los Ange-

lesben beültem a keleti partra menő repülőgépbbe, és a hétvégi Los Angeles Times számának egyik oldalán Nagyváry Jóska barátom hatalmas képe nézett rám. „*A híres magyar kémikus, aki megfejtette a stradivari hegedők titkát*” vezette be részletes interjúját a lap. A zene iránt mindig nagy érdeklődést mutató barátomnak ugyanis volt egy titkolt(?) hobbi: meg akarta fejteni a stradivari hegedűk rejtélyét. Bújta a könyvtárakat, sőt mélyebb ismeretek céljából még Olaszországba is ellátogatott. Rájött arra, hogy a hegedű készítéséhez a fát a tengeren úsztatták Velencéig. Valamilyen módon sikerült neki szereznie egy darabkát egy stradivari hegedűből és pásztázó elektronmikroszkóppal megállapították, hogy a farostok közé a kristályzemcsék kerültek, amelyek különleges hangzást adtak a hegedűnek. Amikor ez a hír kipattant, az amerikai média azonnal felkapta honfitársunkat, a különböző tévéstudiók és újságok munkatársai ellepték intézetét. Ezt látván az egyetem gyorsan visszahelyezte barátomat a központi épületbe – hogyan nézne ki, hogy ez a híres személyiség egy barakkban dolgozik – sőt még támogatást is biztosított részére további kutatásaihoz, az új stradivari hegedű készítéséhez. Későbbi kutatásai során további részleteket tárt föl a stradivari hegedű készítésének titkairól és alaposan megismerkedett a fonetika tudományos módszereivel is. Kutatásaiért számos amerikai és japán kitüntetésekben részesült, öregbítve a magyarság jó hírnevét. Az Amerikai Kémiai Társaságnak hosszú éveken keresztül a harmadik legnépszerűbb előadója volt. Elmondása szerint egyedül a hegedű árusok és készítőik között nem élvez nagy népszerűséget.

Rövidebb meghívások – tanulmányutak. Az egy-másfél éves külföldi munkákat később több rövidebb tanulmányút követte. Az akadémiák közötti együttműködés keretében töltöttem két-két hónapot **Innsbruckban**, majd **Lyonban**. Be kell vallanom, hogy az intézetvezetők egyike sem fogadott valami nagy megbecsüléssel, egyiküket sem ismertem korábban. **Innsbruckban** Hans Gruber professzor volt az intézetvezető, aki több évig az USA-ban dolgozott, ez azonban kevésbé tükröződött a tudomány iránti érdeklődésében. Benne is motoszkált a kelet-európai kutatók elleni ellenszenv. Ezt akkori kiváló doktoranduszai is érzékelték, akik tudták, hogy a magyar vendég tudományos tevékenysége, annak visszhangja meghaladja a meglehetősen inaktív professzorukét. Későbbiekben ezek a tehetséges fiatalok szétszóródtak a világban, közülük többen jelentős tudományos karriert futottak be: mindegyikükkel jó kollegiális kapcsolatban maradtam. Hasonló volt a helyzet a lyoni katalízis kutatóintézetben is, ahol az orosz származású Imelik professzor volt az igazgató. Róla már Szabó professzorral foglalkozó fejezetben is írtam. Bemutatkozásomkor Imelik professzor meglehetősen barátságatlanul fogadott, megkérdezte, hogy „*miért is jöttem hozzájuk*”. Kérdése már azért is különleges volt, mert az előző évben helyettesét meghívtuk(!) Szegedre, ahol kedvesen fogadtuk és „magyaros vendégszeretben” részesítettük. Mondanom se kell, hogy még szeminárium tartására sem kértek fel. Mindezekről függetlenül az intézet néhány tagjával baráti kapcsolatot sikerült kialakítanom. Imelik professzor különleges fogadásán nem sértődtem meg, kedvenc történeteim közé tartozik. Mindez számos vonatkozásban a kommunizmus elvetéséből, gyűlöletéből fakadt. Imelik professzor eltekintett attól, hogy néhány évvel korábban, '56-ban megpróbáltunk megszabadulni régi orosz „testvéreitől”, és egyértelműen jeleztük a demokrácia iránti elkötelezettségünket. Számomra a legnagyobb elégtételt az jelentette, hogy amikor tudománymetria segítségével az amerikaiak értékelték az egyes szakterületen dolgozó kutatók munkásságát, a lebecsült Szabó Zoltán tanítványaként messze megelőztem Imelik professzor híres intézetének munkatársait, annak ellenére, hogy nálunknál összehasonlíthatatlanul kedvezőbb körülmények dolgoztak (lásd 7. fejezet). Ez volt az én elégtételem Imelik méltatlan és fennhéjázó ma-

gatartásához. Michel Che (aki Imelik professzor tanítványa volt) meghívására kétszer három hónapot is töltöttünk **Párizsban**. Szoros szakmai és baráti kapcsolatba kerültem vele, a nála töltött hónapok kompenzálták korábbi lyoni rossz tapasztalataimat a franciákkal kapcsolatban. Benne is megvolt a politika iránti érdeklődés. A Szovjetunióból kitessékelt hírességek érdekében gyakran felemelte hangját: számos francia miniszterrel tartott szoros kapcsolatot. Még jóval a rendszerváltozás előtt több látogatást tett Szege-den is. Munkatársaimmal közösen tartott vacsorákon meglehetősen hangosan adott hangot az akkori rendszerrel kapcsolatos kritikájának: aggódva néztünk körül az étteremben, ki mindenki hallja ezeket a „szörnyű” kijelentéseket. Nagyon örültem, amikor sikerült bejuttatnom Tudományos Akadémiánk tiszteletbeli tagjai közé. Újra hat hónapot **Münchenben**, Helmut Knözingernél, két hónapot **Cambridge-ben** King professzornál, majd Freund professzor meghívására háromszor két-három hónapot **Berlinben**, ismét a Fritz-Haber intézetben töltöttem. Meghívóim nem kívánták meg, hogy a rövid idő alatt aktívan bekapcsolódjak intézetükben folyó kutatómunkába, elvárták viszont, hogy szemináriumokat tartsak és beszélgessek munkatársaikkal. Emlékezetes volt második, 1998-as müncheni látogatásom. Ebben az időszakban rajtam kívül még több vendégprofesszor volt az intézetben. Többek között az amerikai Gates, és Párizsból Michel Che. Egyik nap ő hozta közös szobánkba az Applied Catalysis legújabb számát, amely közölte a közös szakterületünkön, a katalízis és felülettudomány területén a legtöbbet hivatkozott kutatók rangsorát (lásd 7. fejezet). Ebben a 11. helyen szerepeltem, megelőzve szobatársaimat és vendéglátónkat is. Barátságosan adtak hangot meglepetésüknek és elismerésüknek a nálamnál sokkal jobb körülmények között dolgozó kollegák.

Munkatársaim tanulmányutjai. Röviden szólnom kell munkatársaim tanulmányútjairól. Tanítómesteremet követve, kapcsolataim révén én is igyekeztem külföldi ösztöndíjat, 1–2 évre szóló meghívást szerezni tanítványaimnak, munkatársaimnak. Az teljesen reménytelen volt, hogy a Solymosi csoportból bárki állami ösztöndíjat kapjon! Elsőként Bán-sági Tamást sikerült kiküldenem (1966) Kanadába, Secco professzorhoz, aki a szilárd anyagok reakcióival foglalkozott, Raskó Jánost (1973) a Fritz-Haber intézetben fogadták, ahol Karge doktor irányításával az infravörös spektroszkópia területen szerzett később kamatoztatott ismereteket, Kiss Jánost a hamburgi egyetem Fizikai-Kémiai intézetébe ajánlottam, Steinbach professzorhoz, majd később Austinba White professzorhoz, ahol két évet töltött. Erdőhelyi Andrásnak az erlangeni egyetemre, Wedler professzorhoz, a szén-dioxid kémiájával foglalkozó intézetbe szereztem meghívást. Bozsó Ferencnek a Münchenből Berlinbe költöző és a berlini Fritz-Haber kutatóközpont főigazgatói tiszttét elnyert Ertl professzorhoz, aki később Nobel-díjat kapott, Bugyi (Deák) Lászlónak Block professzorhoz, Berkó Andrásnak a jülichi kutatóintézetben dolgozó Bonzel professzorhoz és végül Klivényi Gábornak a berlini Fritz-Haber kutatóközponthoz. Később Farkas Arnold töltött néhány hónapot Behm professzor intézetében. Meg kell említenem, hogy Erdőhelyi András, Kiss János és Berkó András Humboldt-ösztöndíjat kapott. A rendszer-változás előtt Humboldt-ösztöndíjra a magyar kutatóknak itthon kellett beadniuk a kérel-müket, ami azt jelentette, hogy csak az Ösztöndíj Tanács által kiválasztottak pályázatát továbbították a Humboldt Alapítványhoz. Mondanom se kell, hogy mindhárom munka-társam kérelmét különböző, legtöbb esetben szakmai(!) szempontokat hangoztatva visz-szautasították. Ezt követően megkerültük az Ösztöndíj Tanácsot, a pályázatokat a fent jelzett külföldi kollegák juttatták el – támogatóan – a Humboldt Alapítványhoz. Meg-bíztak bennem, hogy munkatársaim alkalmasságával kapcsolatban nem vezetem félre őket. Mindhárom kutató pályázatát elfogadták, és – ami nem lényegtelen (!) – egyenként

120–150 ezer márkás általunk kiválasztott ajándék műszerrel, illetve vásárlási lehetőséggel tértek haza. (Ezekből az összegekből különböző modern felületvizsgáló módszerek legfontosabb részét, a „szívét” vásároltuk meg. A módszerekhez szükséges nagy vákuum berendezéseket az Izzónak akkor még működő vállalata gyártotta le részünkre.) Ez a mód összehasonlíthatatlanul kevesebbe került, mintha külföldről a kész berendezéseket rendeltünk volna meg, amire egyébként pénzügyi lehetőségünk sem volt. Ily módon – óriási megtakarítással – számos elektronspektroszkópai UHV készüléket építettünk fel. A fent jelzett hat munkatársam tanulmányútjuk befejezte után mind hazatért. Velem együtt mindnyájan átérték azt a sokkot, amely hazaérkezésünk után a szerényebb felszerelés és szegényes kutatási körülmények okoztak számunkra. A hozzánk képest szuper módon felszerelt és kiemelkedő tudományos közegből kellett az azokkal össze nem mérhető hazai körülményeket újra megszoknunk. Egyedül Bozsó Ferenc, aki Nyugat-Németország talán legjobban felszerelt Nobel-díjas Ertl professzor intézetében dolgozott, nem tudta elviselni az itthoni kezdetleges kísérleti körülményeket, felszerelésünket, az itteni tudományos légkört és témáink „primitív” jellegét. Abban az időszakban még csak egy UHV készülékünk volt! Tőlünk az MTA Izotóp Intézetébe, majd onnan – több átmeneti munkahely után – egyik amerikai barátomnál, Yates professzornál kötött ki, ahol nagyon eredményes kutatómunkát végzett. Ezt követően az IBM-nél dolgozott.

3. Nemzetközi kapcsolatokról

Bár egyáltalán nem rendelkezem azokkal a kapcsolatteremtő adottságokkal, mint Szabó Zoltán tanítómesterem, az évtizedek során számos jó, sőt baráti viszonyt sikerült kialakítanom nyugati és keleti kollegákkal. Ebben több esetben szerepet játszottak a külföldi tudósok érdeklődése, akik számára a rendszerváltozás előtti évtizedekben érdekességet jelentettünk mi, a vasfüggöny mögött élő kutatók. El kell ismernünk, hogy a pártállami időszakban – ellentétben számos szocialista országgal – nem zárták be a kapukat a kutatók előtt, engedélyezték a külföldről elnyert ösztöndíjak elfogadását, és a nemzetközi konferenciákon történő részvételt is, különösen akkor, ha a szervezők följánlóták az anyagi támogatást. Igaz, kezdetben biztosítékként a családtagok otthon maradtak.

Nem vagyok kooperáló típus: mindig időrablónak tekintetem a hivatalos vagy nem hivatalos együttműködések. Úgy éreztem, hogy témáink jelentős, túlnyomó részét egyedül, külföldi tudósok közreműködése nélkül is meg tudjuk oldani. Való igaz, hogy a nemzetközi együttműködések segítették és segítik a kutatókat a külföldi utazásban, különösen fontos volt ez a rendszerváltozás előtt. Korábbi tapasztalataim szerint a „nagy kooperálók” viszonylag szerényebb eredményességgel dicsekedhetnek. Ismerve a hazai szokásokat: „megmagyarázom a bizonyítványodat”, biztos voltam benne, hogy kooperáció, közös munka esetén nem vagy alig tudjuk bebizonyítani, hogy az esetleg kiemelkedő visszhangot kiváltó dolgozataink nem a kooperáló nyugati intézet kiválóságainak tulajdonítható. „Tápéi, dorozsmai, szőregi gyerekekkel” kívántam bizonyítani, hogy képesek vagyunk egyedül is sikereket elérni. A (jeles) nyugati kutatókkal közösen végzett munkáról írt dolgozat ugyanis már nem tisztán magyar, és a szakma hajlamos arra, hogy az elért eredményben nagyobb szerepet tulajdonítson a jobban ismert nyugati kollegáknak. Nem kell nagy fantázia ahhoz, hogy a széles körű kooperáció esetében az 53-as Hirsch indexet hogyan értékelték volna itthoni kollegáink.

Természetesen a szocialista akadémiák által kezdeményezett multilaterális együttműködések nem lehetett kikerülni. Így a környezetvédelemmel kapcsolatos egyik project felelőssévé választottak, mely többek között Moszkva, Leningrád és Novoszibirszk egyes kutatóintézeteinek megismerését tette számomra lehetővé. Különösen jó kapcsolat alakult ki Boldyrev professzorral, a robbanó anyagok kémiájának jeles tudósával, akivel közösen még egy monográfiát is szerkesztettünk. Sőt Boldyrev professzor – gondolom nem kevés erőfeszítés után – engedélyt kapott arra is, hogy nekünk ajándékozzon egy, az anyagok robbanása sebességének mérésére alkalmas készüléket is, amit sajnos már akkor kaptunk meg, amikor ezt a témát már lezárni kívántuk.

A nemzetközi kapcsolatok ápolása érdekében az Akadémia anyagi lehetőséget biztosított intézetei, kutatócsoportjai és akadémikusai számára, hogy évenként egy-két külföldi tudóst 4–5 napra meghívjunk hazánkba. Számosan akkoriban még nem tartoztak a legkiemelkedőbb tudósok közé, hatodik érzékem azonban jelezte, hogy néhány év múlva a legkiválóbbak között fogjuk számon tartani őket. Amikor 1960-tól – csaknem másfél évtizedig – foglalkoztunk a szilárd rakétaanyagok fontos komponensének, az ammónium-perklorát katalitikus bomlásával, robbanásával, olyan speciális(!) területen dolgozó, főleg amerikai kutatók is meglátogattak bennünket, akiket nem mi hívtunk meg, nem kevés gondot okozva az illetékes elhárító szervezeteknek. A laboratóriumunkat meglátogató illetve meghívott tudósok – a teljesség igénye nélkül – közel időrendi sorrendben Khalid A. Almusaiteer (Riyadh, Szaúd-Arábia), Masakazu Anpo (Osaka), James Anderson (Dundee), F. Bozon-Verduraz (Párizs), Donna G. Blackmond (Pittsburgh), Viorel Sasca (Bukarest), Alfredo Juan (Universidad Nacional del Sur, Argentína), Maria Estela Pronsato (Universidad Nacional del Sur, Argentína), Robert Karl Grasseli (München), W. Göpel (Tübingen), N. M. Gupta (Bhabha Atomic Research Centre, India), M. Grätzel (Lausanne), Wolfgang Höldrich (Aachen), Joe W. Hightower (Houston), Victor E. Heinrich (Yale University), John C. Hemminger (Irvine, Kalifornia), Niculae Ionescu (Bukarest), Shoji Kaneko (Shizuoka, Japán), H. L. Krauss (Bayreuth), A. Kiennemann (Strasbourg), Eugenio Lerner (Rio de Janeiro), Makoto Misono (Tokyo), Fumio Nozaki (Chiba), G. Ranga Rao (Trieste), Dan Sprinceana (Bukarest), Lanny D. Schmidt (Minneapolis), A. Trovarelli (Udine), Frank Stone (Bristol), John Thomas (Aberlithwith), Jochen Block (Nyugat Berlin), V. Boldyrev (Novoszibirszk), Gerhard Ertl (München), Helmut Knözinger (München), Johachim Freund (Erlangen, Berlin), Friedrich Steinbach (Hamburg), John Yates (Pittsburgh), Wyn Roberts (Cardiff), Ted Madey (Washington), Richard Lambert (Cambridge), Mike White (Austin), Michel Che (Paris), Jurek Haber (Krakkó), Werner Hanke (Kelet-Berlin), Johachim Völter (Kelet-Berlin), G. Wedler (Erlangen), H. Weinberg (Pasadena), A. Zecchina (Torino), Gábor Somorjai (Berkeley), Hans Norden (Göteborg), Vladimir Ponec (Eindhoven), H. Noller (Bécs), Keith Hall (Milwaukee), F. Zaera (Riverside, USA), Külön kell szólni a budapesti nagy katalízis konferencia után Szegeden rendezett Post Congress szimpóziumról, amelyen néhány fent említett tudóson kívül megtisztelt bennünket a katalízis területén az egész japán élgárda, többek között Tamaru, Ichikawa, Iwasava, Inui professzorok, az olasz Coluccia, az amerikai Jack Lunsford, Alax Bell és sokan mások.

4. Publikációk és előadások

Munkatársaimmal kb. 400 tudományos dolgozatot közzeltünk, melyek – néhány kivételtől eltekintve – rangos nemzetközi folyóiratban jelentek meg. Az intézeti publikálási szokásoknak megfelelően – kutató pályám kezdetén – eredményeinket először magyarul, a Magyar Kémiai Folyóiratban jelentettük meg: az idegen nyelvű közlésre csak később került sor. Természetesen ez nem jelentett két dolgozatot. A nemzetközi nagy verseny azonban kényszerített bennünket közlési szokásaink megváltoztatására: a magyar nyelvű publikálás fokozatosan elmaradt.

Szerencsére már kutató pályám kezdetén rájöttem arra, hogy ha azt akarom, hogy a nemzetközi közvélemény is tudomást szerezzen munkánkról, akkor nem elég külföldi lapokban közölni: nemzetközi konferenciákon is be kell számolni kutatásainkról, és nyelvtudás ide, nyelvtudás oda, be kell kapcsolódni a vitákba is. Az utóbbi megkönynyítése érdekében szakítottam azzal a kezdeti szokással, hogy az előadóterem hátsó soraiban foglaljak helyet, ahol bizony számos dolog, például csinos fiatal kolleganők, könnyen elvonják az ember figyelmét. Kutatásunk megismertetése érdekében, amikor valamilyen nemzetközi konferenciára kijutottam az USA-ba vagy Japánba, a rendezvények után mindig meglátogattam 8–10 egyetemet, kutatóintézetet és beszámoltam eredményeinkről. Ez bizony feszített programot és – internet, sőt, telefonösszeköttetés hiányában – kemény szervezési munkát jelentett. Nemzetközi konferenciákon és különböző külföldi egyetemeken kb. 310 előadást tartottam, ebből az Egyesült Államokban 96-t, Japánban pedig 29-et. Be kell vallanom, hogy néhány esetben, különösen kezdetben, kellő rutin híján rosszul prezentáltam eredményeinket, például az 1965-ben Krakkóban rendezett Kelet-Európai Katalízis Szimpóziumon, és Münchenben 1974-ben a későbbi Nobel-díjas Ertl professzor intézetében. Ez természetesen mindenkivel előfordul, különösen, ha nem ismeri kellőképpen a választott idegen nyelvet. Számos esetben viszont a kellő humorral fűszerezett és „lendülettel” tartott előadásaimmal látzólag(!) sikert arattam. A bemutatott eredményekkel viszont aligha vallottam szégyent, hiszen azok vagy az előadás előtt vagy után előkelő nemzetközi folyóiratokban megjelentek. Az alábbiakban felsorolom azokat a városokat, ahol konferencián vagy egyetemeken az elmúlt évtizedekben előadásokat tartottam. A felsorolást – színesítésként – Japánban töltött napokról írott egyetlen naplóm ismertetésével kezdem.

Napló Japánban

Egy japán ipari kutatóintézet meghívására 10 napot Sapporóban töltöttem. Ezt követően pedig egy tokiói konferencián vettem részt.

Nov. 14–15. Az indulás nem volt valami kellemes. Hajnali fél ötkor ébresztő, irány Ferihegy, majd Frankfurt–Tokió–Sapporo. Érkezes az otthoni idő szerint másnap hajnalban. A repülőtéren van a meghívóm, Dr. Yoshida, aki szálloda (és alvás) biztosítása helyett a repülőtértől egy órára lévő laboratóriumba vitt, bemutatkozás, kb. 15 névjegycsere. Végül csak ágyba kerültem, otthoni idő szerint kettőkor. (Egy éjszaka kimaradt!) Meglepetésemre alig bírtam elaludni, szükség volt egy kis altatóra.

Nov. 16. Fél egykor ébredtem! Az első szuper japán reggeli elmaradt. Négykor Prof. K. elvitt európai módon berendezett házába, ahol egy malayziai és két argentin kutatóval együtt képeztük a „vendégsereg”-et. Éles eszű fiatalok voltak! A professzor felesége

először vegyész diplomát szerzett, majd – mivel nem volt megelégedve a vegyésznök részére biztosított munka – és előrehaladási lehetőségekkel –, megszerezte az orvosi diplomát is. „Európai” este volt, japán ételkülönlegességekkel.

Nov. 17. Szabadnap, amelyet a város felfedezésére használtam. Sapporo kb. kétmillió lakosú város, különösebb karakter nélkül, tele hatalmas áruházakkal (amelyek vasárnap este nyolcig nyitva vannak) és elképesztő sok, különböző nagyságú étteremmel. Este mind tele van. Úgy tűnik, senki nem vacsorázik otthon!

Nov. 18–19. A város központjában lévő modem hotelből az intézethez közel lévő hotelba költöztettek, amely tiszta és egyszerű. A szobám viszont kb. háromszor nagyobb, mint a szuperszállodában. Az első szabad este, amelyet tévénézéssel próbálok eltölteni. Kb. tíz csatorna, számomra nézhetetlen programokkal. Majdnem kizárólag japán filmek, tele szenvedéssel és sok kemény szóváltással. Biztos, hogy a szerelem is tárgya ezeknek a filmeknek, de két hét alatt alig láttam, hogy a szereplők megcsókolták volna egymást!

Nov. 20. Ma tartottam második előadásomat, abban a témában (metán átalakítása értékesebb szénhidrogén vegyületté), amely miatt meghívtak. Az előadást élénkítő tréfáimmal nem volt nagy sikerem: az amerikai vendégkutatók közül csak néhányan mosolyogtak. Remélem, ennél azért többen értették a szakmai részeket. Kiderült viszont, hogy ebben a témában még semmit nem csináltak, és most akarják a kutatómunkát beindítani: reaktorokat építeni, katalizátorokat előállítani, stb. Jelenleg elsősorban ismereteket gyűjtenek, tapasztalatainkról faggatóztak. (Szerintem elsiették meghívásomat.)

Nov. 21. A nehezen túl vagyok. Szabadon barangolok a laborokban, beszélgetek a kollégákkal. Mindenki rendkívül kedves, az udvariasság a vérükben van. A közös vacsoránál a japán gazdasági csoda titkát próbálok belőlük kiszedni, nem sok sikerrel. Jelentősebb nyersanyagbázis nélkül a gazdaságot erre a szintre felhozni nem kis teljesítmény. A japán ember szorgalmát mindnyájan hangsúlyozzák, döntő tényezőnek azonban a magas színvonalú oktatást, az innovációt és az alkotó munka megbecsülését emelik ki. Kár, hogy politikusaink ritkán járnak Japánban!

Nov. 22. Ma ebédnél a tegnap esti beszélgetést folytatjuk, most ők faggatóznak. Nincs nagy kedvem politizálni. Eszembe jut, hogy első látogatásomkor milyen mély benyomást tettem japán barátaimra, amikor kérdésekre kifejtettem, hogy '56 után miért maradtam otthon, és miért nem szakadtam idegenbe. Őszintén bevallják, hogy nem értik, mi történt nálunk az elmúlt években. Én sem! Este búcsúvacsora (raw fish, harmadik!).

Nov. 23. Vissza Tokióba. A konferencia szervezői által ajánlott két szálloda közül az olcsóbbat választottam: ára kb. 90 dollár. Ötödik látogatásom Tokióban, de úgy látszik, a szobák mérete húsz év alatt semmit sem változott. Minden tiszta és szuper, mindezek ellenére a rendkívül kicsiny szoba számomra hihetetlenül lehangoló. Alig bírok a szobában közlekedni a nagy kofferom miatt. Ablakom átlátszatlan, és csak két napi erőlködés után sikerült kinyitnom. Gyorsan becsuktam: a látvány a szomszédos házak teteje, mely úgy néz ki, mint egy petrokémiai üzem szerelőcsarnoka!

Nov. 24. Vasárnap van, utazás az Uenó-parkba, ahol a legfontosabb múzeumok találhatóak. Megnézhetem a 28. Japán Képzőművészeti Kiállítást. Óriási élmény: kb. 800 közel azonos méretű, 2,5×2 m nagyságú festmény, minden túlzott, számomra élvezhetetlen modernkedés nélkül. Amikor már úgy éreztem, nem bírom tovább, jött a szoborkiállítás 150–200 életnagyságú, túlnyomórészt női alakokkal. Hosszú, egyenes lábú japán nők, biztos vannak ilyenek is szép számmal...

Nov. 25. Megkezdődött a konferencia, amely rendkívül modern témával: a néhány atomból álló, ún. nanorészecskék katalitikus kémiájával foglalkozik. (Közel hasonló témakörben szervezett ebben az évben Szegeden Dékány es Fendler (USA) professzor

egy NATO szimpóziumot.) Az első plenáris előadást Berkeley-be szakadt hazánk fia, Somorjai professzor tartja. Nagy sikere van. Üléselnök vagyok, nekem kell bemutatnom a Nobel-díjra esélyes német Ertl professzort. Délután tartom előadásomat: először sikerült egy fontos katalizátor (ródiom) szerkezeti átalakulását STM mikroszkópos felvételekkel bizonyítanunk. Az elején minden jól megy, a végén azonban időzavarba kerülök, az elnök rám csenget. (Túlságosan sok időt szenteltem a bevezetésnek.) A leglényegesebb dolgokat már kissé kapkodva mondom. Rossz érzéssel fejezem be az előadást. A gratulációkat nem veszem komolyan. Nyugtalanul, lelkiismeret-furdalással alszom.

Nov. 27. Sajátságos japán konferencia, fogadások, „social” programok nélkül. Este az egyik főszervező hív meg egy japán étterembe vacsorázni, egy amerikai, egy belga és egy kínai kutatóval együtt. Az amerikai kolléga, aki már több mint húsz éve a Ford autógyár kutatóintézetében tölt be fontos funkciót, viszi a szót. Nemrégiben volt Moszkvában (a Ford szeretne ott egy összeszerelő autógyárat létesíteni). Nagyon rossz véleménye van az orosz gazdaságról. Nem érti, mit csináltak az elmúlt hetven évben! Bennünk bízik, hogy majd mi megmutatjuk. A kb. két óráig tartó vacsora után (raw fish, negyed-szer!) a belga professzonnal megyünk haza. Bevalljuk egymásnak, hogy a számtalan fogás után éhesek maradtunk, valószínűleg bennünk van a hiba. Fontolgatjuk a pótvacsora lehetőségét, de végül erősek maradunk: mi is szeretnénk hosszú életűek lenni!

Nov. 28. Repülés haza. A repülőgépen most van alkalmam elolvasni az elmúlt hetekben az otthoni újságokból kivágott hosszabb tanulmányokat. Ezek között találtam a Szegedi Egyetem egyik számát, amelyben az általam nagyra becsült Gregor József számol be ugyanebben a rovatban két hét történéseiről. Operaénekesünk cikkében négy alkalommal is erősen nehezményezi, hogy állandóan Torgyán Józsefet kell néznie és hallgatnia a tévében. Őszintén szólva engem más politikusok megjelenései zavarnak. Elsősorban azokéi, akik éveken, évtizedeken keresztül ellentmondást nem tűrően a kapitalizmus hanyatlásáról beszéltek, népi demokráciánk felsőbbrendűségét hirdették, majd ennek sikeretelensége után most a kapitalizmus megvalósításában irányítanak bennünket.

Ilyen ez a világ. Ki érti ezt?

Berlin, 1962; London, 1963; Bruxelles, 1963; München, 1964; Krakow, 1965; Aberdeen, 1966; Berkeley, 1966; Krakow, 1966; Katowice, 1966; Berlin, 1967; Novosibirsk, 1967; Warsaw, 1968; Frankfurt, 1968; Venice, 1969; London, 1970; Salt Lake City, 1970; Berkeley, 1970; Palo Alto, 1970; Washington, 1970; London, Ontario, Canada, 1970; Montreal, 1970; Burlington, Vermont, 1970; Davos, 1971; Róma, 1970; Gratz, 1971; Penn State University, 1972; Atlantic City, 1972; Murray Hill, New Jersey 1972; Santander, 1973; West-Berlin, 1973; Tokyo, 1974; Dijon, France, 1974; Kassel, 1974; München, 1974; Karlsruhe, 1974; Orleans, 1975; Bruxelles, 1975; London, 1976; Lisbon, 1976; Cambridge, USA, 1976; Washington, 1976; Baltimore, 1976; Innsbruck, 1976; Wien, 1977; Novosibirsk, 1977; Konstanz, 1978; München, 1978; Karlsruhe, 1978; Bayreuth, 1978; Milwaukee, 1978; Austin, 1978; Washington, 1979; Detroit, 1979; Warren, 1979; Reinhardtsbrunn, 1980; Tokyo, 1980; Cannes, 1980; West-Berlin, 1980; Hamburg, 1981; Münster, 1981; Erlangen, 1981; München, 1981; Firenze, 1981; Torino, 1981; Róma, 1981; Liverpool, 1981; Runcorn, England, 1982; Bath, 1982; Cardiff, 1982; Norwich, 1982; Bradford, 1982; Belfast, 1982; Lyon, 1983; De Haan, 1983; Madrid, 1983; Dayton, USA, 1984; Naperville, USA, 1984; Boulder, 1984; Bethlehem, USA, 1984; Irvine, USA, 1984; Pasadena, 1984; Berkeley, 1984; Stanford, 1984; Austin, 1984; Auburn, 1984; West Berlin, 1984; Dijon, 1984; Houston, 1985; Corpus Christi, 1985; St. Louis, 1985; Los Alamos, 1985; Provo, 1985; Cleveland, 1985; Ann Arbor, 1985; Pennsylvania, 1985; Tarrytown, 1985; Princeton, 1985; Prague, 1985;

Jülich, 1986; Jerusalem, 1986; Bath, 1986; Baltimore, 1986; Gainesville, 1986; Brea, 1986; South Charleston, 1986; Storrs, 1986; Annandale, 1986; New Brunswick, 1986; Luzern, 1987; San Diego, 1987; Milwaukee, 1987; Prairie, 1987; Des Moines, 1987; Minnesota, 1987; Los Angeles, 1987; Washington, 1987; Mexico City, 1987; Garnisch-Partenkirchen, 1987; Jülich, 1988; Princeton, 1988; Corpus Christi, 1988; New Haven, Irvine, Austin, University Park, State College, Ann Arbor, Princeton, Tarrytown, Dearborn, 1989; Houston, 1989; Pittsburgh, 1989; Dearborn, 1989; Köln, 1989; Hyderabad, 1990; Bombay, 1990; Calcutta, 1990; Trieste, 1990; Rolduc, 1990; Palermo, 1990; Torino, 1990; Milano, 1990; Firenze, 1990; Rio de Janeiro, 1990; Salamanca, 1990; Lexington, 1991; Philadelphia, 1990; Newark, 1991; Akron University, 1991; Cornell University, 1991; University Notre Dame, 1991; Paris, 1991; Montpellier, 1991; Strasbourg, 1991; Zürich, 1991; Tokyo, 1991; Kyoto, 1991; Nagoya, 1991; Kobe, 1991; Fukuoka, 1991; Osaka, 1991; Nimeji, 1991; Washington, 1992; Paris, 1992; Madrid, 1992; The Hague, 1992; Trieste, 1992; Leiden, 1992; Eindhoven, 1992; Genova, 1993; Dalian, 1993; Warwick, 1993; Hemanan, Sweden, 1993; St. Louis, 1993; New York, 1993; Annandale, 1994; San Diego, 1994; Eindhoven, 1994; Tokyo, 1994; Saitama, 1994; Osaka, 1994; Kobe, 1994; Leipzig, 1994; Brdo, Slovenia, 1995; Norman, Oklahoma, 1995; Snowbird, Utah, 1995; College Station, 1995; Austin, 1995; Maastricht, 1995; Istanbul, 1995; Kruger Park, South-Africa, 1995; New Orleans, 1996; Baltimore, 1996; Hamburg, 1996; Sapporo, 1996; Tokyo, 1996; Firenze, 1997; Chicago, 1997; Vilamoura, Portugal, 1997; Krakow 1997; Marseille, 1997; Dallas, USA, 1998; München, 1998; Giardini Naxos-Taormina, Italy, 1998; Berlin, 1998; München, 1999; Boston, 1999; Rimini, 1999; Wien, 1999; Leibnitz, 1999; Honolulu, 2000; Milano, 2000; Irsee, 2000; Granada, 2000; Maiori, Italy, 2001; Toronto, 2001; Alaska, 2001; Berlin, 2001; Limerick, 2001; Istanbul, 2001; Vancouver, 2002; Newcastle, 2002; Cancun, 2003; Vilamoura, Portugal, 2003; Innsbruck, 2003; Prága, 2003; Dalian, China, 2004; Jiminy Peak, Hancock, 2005; Philadelphia, 2005; Firenze, 2005; Seoul, 2005; Daejeon, Korea, 2005; Athens, 2006; Berlin, 2007; Minneapolis, 2007; Houston, 2007; Stockholm, 2007; Seoul, 2008; Gyeongju, Korea, 2008; Málta, 2008; Palermo, 2008; Bahía Blanca, Argentina, 2008; Santa Fé, Argentina, 2008; Buenos Aires, 2008; Tianjin, China, 2009; Shanghai, 2009; Zheijang, China, 2009; Heidelberg, 2009; Glasgow, 2010; Izmir, 2010; Lyon, 2010; Cappadocia, 2011; Detroit, 2011; Bordeaux, 2011; München, 2012; Doha, Qatar, 2013; Les Diablerets, Svájc, 2013; Párizs, 2013. Cambridge, 2013; Portoroz, 2013.

5. Kutató munkánk rövid összegezése

A következőkben röviden összefoglalom kutatásunk főbb területeit, ezeknek célját és eredményeit. Mint korábban említettem, a hallgatói időszakban Csányi László irányításával a peroxid vegyületek kémiájával foglalkoztam. Aspiráns koromban a vizsgára való felkészüléssel párhuzamosan – egyedül vagy hallgatók bevonásával – számos analitikai tárgyú dolgozatot közöltem. Ennek a témának talán a legérdekesebb eredménye volt az a felismerés, hogy az ozmium-tetroxid – az összes lúgos közegben végbemenő – oxidációjának kiváló katalizátora. A kandidátusi disszertációm témája a félvezető oxidok elektromos és katalitikus sajátságai közötti összefüggések feltárása. Ez a Szabó Zoltán által javasolt téma az '50-es, '60-as években, a katalízis elektron elméletének uralkodó

időszakában, nemzetközileg is széles körben vizsgált kutatási program volt. A heterogén katalízis terén szerzett ismereteimet hasznosítva társszerzőjévé váltam a Szabó professzor által szerkesztett magyarul és angolul is megjelent kétkötetes könyvnek (Contact Catalysis, Elsevier és Akadémiai Kiadó, 1976.)

Mint már korábban említettem a kandidátusi fokozat megszerzése után saját témaként a szilárd anyagok bomlását, pontosabban a szilárd anyagok bomlásának katalízisét választottam. Erre a célra a legalkalmasabb anyagnak az ammónium-perklorát, a szilárd rakéta hajtóanyagok legfontosabb alkotó része bizonyult, melynek termikus bomlása rendkívül széles hőmérséklet tartományban, 200–430 °C között, robbanása pedig 430 °C fölött megy végbe. Vizsgálataink során kiderült, hogy a vegyület bomlását a fémvezető oxidok, elsősorban a defektvezetők, rendkívül hatásosan gyorsítják: a vegyület robbanásának hőmérsékletét 200 °C-kal is képesek csökkenteni. Kísérleteinket kiterjesztettük a halogén-oxi vegyületek egész családjára. A kb. 10 évig tartó kutatómunkánk eredményeit John Wiley és az Akadémiai Kiadó közös kiadásában, 1977-ben „Structure and stability of salts of halogen oxyacids in the solid phase” című könyvbe (467 oldal) építettem be, mely elnyerte az év legjobb akadémiai kötete elismerését.

A szilárd fázisban végbemenő reakciók vizsgálata után visszatértünk a heterogén katalízishez. Itt említem meg, hogy az alapkutatással foglalkozó szakemberek világszerte elsősorban olyan témákat választanak, amelyek technológiai szempontból jelentősek vagy jelentőssé válhatnak. Erre már azért is törekszenek, mert a nyugati világban már évtizedek óta bevezetett pályázati rendszerben alapvető feladat annak vázolása, hogy a kért támogatás mennyire fontos és hasznos a technológia, és ez által a társadalom számára. Ez az elvárás – a rendszerváltozás előtti évtizedekkel ellentétben – ma már itthon is elfogadottá vált. A hetvenes években kezdett előtérbe kerülni a levegő szennyeződése csökkentésének, az autó kipufogógázokban lévő mérges gázok, elsősorban a NO és CO megsemmisítésének a fontossága. Szerencsének tekinthető, hogy a két mérgező gáz megfelelő katalizátorok alkalmazásával egymással is reagál nitrogén és szén-dioxid képződése közben. Ennek a témának a vizsgálatába már a kezdet kezdetén bekapcsolódtunk, első dolgozatunkat 1975-ben közzeltük, amikor még ezzel a reakcióval elsősorban az autógyárak laboratóriumaiiban foglalkoztak. Céljaink közé tartozott a reakció mechanizmusának megállapítása, hatásos katalizátorok kialakítása, és az átmenetileg létrejövő köztitermékek kimutatása és szerepének tisztázása. Dolgozatainkat, a korábbiakhoz hasonlóan, külföldi, elsősorban amerikai folyóiratokban közzeltük, amelyekről értesültek az amerikai autógyárak kutató-mérnökei is. Ennek eredményeképpen számos meghívást kaptam előadás tartására a detroiti General Motors és Ford gyárról, valamint több japán autógyártó vállalattól. Munkánk legfontosabb eredménye az NO-CO katalitikus reakcióban a katalizátor felületén létrejövő (NCO) izocianát komplex kémiájának, szerepének felderítése volt. Ebben nagy segítségünkre voltak a különböző elektronspektroszkópiai módszerek, melyek révén fém egykristály felületeken UHV körülmények között tanulmányozhattuk a felületi reakciókat. Ehhez a témához időnként még napjainkban is vissza-visszatérünk.

A világon az elsők között kezdtük vizsgálni a CO₂ katalitikus átalakítását értékesebb vegyületekké. Kiemelésre érdemes a CO₂ aktiválásának, a negatív töltésű CO₂ képződésének és reakcióképességének tanulmányozása terén elért eredményünk, amelyről számos országban beszámoltam. Érdekességként megemlítem, hogy 1987-ben előadást tartottam a később Nobel-díjat kapott Oláh professzor Los Angeles-i intézetében is, aki akkoriban még más területen dolgozott. Néhány évtizeddel később viszont a CO₂ felhasználásának, átalakításának „apostolává” vált. Hazánkban két alkalommal is tartott

erről előadást, amelyekben mindig felhívta az itthoniak figyelmét, e téma fontosságára. Legutóbb a Kémiai Kutatóközpontban számolt be kutatásairól, amikor kissé ironikus hangon emlékeztettem, hogy mi már 1980 óta vizsgáljuk a CO_2 katalitikus reakcióit, és többek között, az ő intézetében is tartottam erről előadást.

Új témaként kezdtük tanulmányozni a metán katalitikus átalakítását, a természetben a CO_2 mellett szintén nagy mennyiségben előforduló vegyület reakcióit. Mi is azt valljuk, hogy a meglehetősen stabilis metán nemcsak elégetésre, energia termelésére, hanem értékesebb vegyületek szintézisére is alkalmas. Új irányt adott vizsgálatainknak a kínai kutatók megfigyelése, hogy a zeolitra rávitt MoO_3 -n a metán 700°C -on 10–15%-os konverzióval teljesen benzollá alakul. A témáról az egyik amerikai katalízis konferencián számoltak be, nagyon kevés érdeklődő jelenlétében. Ennek valószínű oka az volt, hogy ebben az időszakban a kínai kutatások eredményeit még fenntartásokkal fogadták. A bemutatott adatok valóban meglehetősen hihetetlenek voltak. Az amerikai konferenciáról történő hazatérésem után a kísérleteket megismételtük: méréseink számos vonatkozásban megerősítették a kínaiak eredményeit. Új és alapvető felismerésünk volt a reakciót bevezető indukciós periódus kimutatása, amely alatt jelentős mennyiségben szén lerakódást tapasztaltunk a katalizátor felületén. Az ezt követő vizsgálatokból kiderült, hogy a reakció alatt az MoO_3 molibdén karbiddá, Mo_2C -vé alakul. Mo_2C az, amelyik a metánban lévő C-H kötést aktiválja, CH_3 és CH_2 gyököket hoz létre, amelyek etilénné alakulva a zeolit hordozó felületén benzollá ciklizálódnak. A CH_x gyökök kémiáját, képződését, kötődését, reakcióképességét, különböző elektronspektroszkópai módszerekkel behatóan tanulmányoztuk, mely elősegítette a reakciók mechanizmusának megállapítását. Kutatásaink meglehetősen nagy nemzetközi visszhangot váltottak ki, különböző konferenciákon és egyetemeken számoltam be eredményeinkről. Számos petrokémiai cég (Exxon, Mobil, Shell, az olasz INA stb.) is meghívott előadás tartására. (Itt említem meg, hogy a MOL semmi érdeklődést nem mutatott e témában folytatott kutatásunk iránt.) Érdekeség, hogy az egyik Sapporo közelében lévő japán ipari kutatóintézet 1996-ban több hónapra meghívott „konzultációra”, szemináriumok tartására. Talán ez is hozzájárult, hogy a reakció ipari alkalmazására, néhány évvel később, a japánok létesítették az első üzemet Hokkaido félszigeten, amelynek avatására, – minden költséget fizetve – szintén meghívást kaptam; más elfoglaltságom miatt azonban az avatáson nem tudtam részt venni. A japánok a metánt a tenger mélyéből nyerik. Mo_2C különleges katalitikus sajátságait más szén-hidrogének reakcióiban is észleltük, és sok új felismerést tettünk.

Kutatópályám lezárását jelenti a hidrogén előállítása szerves anyagok termikus és foto-katalitikus bomlása révén. Tudvalévő, hogy az üzemanyag cellákban szén-monoxid mentes hidrogénre van szükség, amelynek olcsó előállítása nem könnyű feladat. Sikertült azonban olyan katalizátorokat találnunk, amelyiken néhány szerves vegyület bomlása során tiszta, CO-mentes hidrogén keletkezik. További előrelépést jelent, hogy ez a folyamat – alkalmas katalizátorokon – UV és napfény(!) hatására már szobahőmérsékleten is végbemegy!

Már említettem, hogy kísérleteinkkel párhuzamosan, a nyolcvanas években számos vonatkozásban a hazánkban egyedülálló, különböző elektron spektroszkópai módszereket magába foglaló felületvizsgáló laboratóriumot hoztunk létre. Ezek az eljárások, melyek lehetővé tették, hogy a felületi folyamatokat atomi szinten vizsgáljuk, rendkívüli tisztaságot követelnek, amit csak 10^{-9} – 10^{-10} -es vákuumban lehet elérni. Elsőként egy téremissziós mikroszkópot építettünk fel, majd egy Auger-LEED módszert magába foglaló berendezést szereztünk be, amit több más spektroszkópai eljárás, összesen hatot magába foglaló UHV rendszer felépítése követett. Leginkább a pásztázó alagút mikro-

szkóp összeépítésére (STM) és – ami nem elhanyagolható –, új eredményeket létrehozó berendezésre vagyunk büszkék. Berkó András munkatársam odaadó munkája révén ezzel a rendkívül érzékeny és nagy odafigyelést megkívánó módszerrel számos dolgozatot közzeltünk. Eredményeinket a vizsgált katalitikus reakciók mechanizmusának mélyebb megismeréséhez használtuk fel. Ilyen jellegű komplex vizsgálatot a hetvenes-nyolcvanas években a világon csak kevés laboratóriumban végeztek: vagy a katalitikus reakciók vagy pedig a felületi folyamatok érdekelték a külföldi kollegákat.

Ipari megbízások

Ellentétben a szerves kémiával, ahol az új szerves anyagok szintézise, azok szerkezetének módosítása jó lehetőséget kínál arra, hogy a gyógyszeriparban vagy más területen ezeket az anyagokat alkalmazzák, a fizikai kémia területén erre lényegesen kisebb esély van. Kívételt képez a heterogén és homogén katalízis, figyelembe véve, hogy számos technológiai folyamatban alkalmaznak katalizátorokat. Mondhatnánk azt is, hogy az ipar szinte minden területen támaszkodik a katalizátorok használatára. Ma már kevésbé ismert, hogy a földgáz felhasználása előtt a háztartási gázokat benzinbontással állították elő. A Dégáz főmérnökével, Galambosi Istvánnal szoros együttműködésben hatásos benzinbontó katalizátort fejlesztettünk ki. Tudomásom szerint a Dégáz az általunk előállított katalizátort más, hazai gázgyártó vállalatoknak is eladta. Amikor az ország a földgáz használatra tért át, akkor folyamatosan kicserélték a régi acélvezetéseket műanyag csövekre. Ezeket egy időben külföldről szerezték be, később pedig a TEMÜ gyártotta polietilén csöveket használták. Feladatul kaptuk ezek fizikai kémiai sajátságainak, hőrevezésiójának, és ami a legfontosabb volt, gázáteresztő képességének vizsgálatát. Az utóbbival éveken keresztül foglalkoztunk. A téma befejezése, a megbízások megszűnése némi gondot okozott, hiszen elvett volna egy jó lehetőséget attól, hogy munkatársaim szerény fizetését ily módon kiegészítsük. Egyik éjszaka eszembe jutott, hogy a talajba lefektetett csövek áteresztő képessége, permeabilitása a talaj korróziójának hatására módosulhat. Felvetésem az ipar szakembereit is elgondolkoltatta, és néhány évvel később megbízást kaptunk a különböző helyeken hosszabb ideig használt csövek gázáteresztésének vizsgálatára. Bizony voltak olyan területek, ahol a talaj korrozív hatása szinte lyukacsossá tette a kemény polietilén csöveket, ami az ötlet fontosságát bizonyította.

Megemlítem, hogy a polietilén csövek használatát a főhatóság csak abban az esetben engedélyezte, ha a vizsgálatokat végző egyetemi intézet, pontosabban a kísérleteket irányító személy aláírásával igazolja, hogy a műanyagvezetékek gázáteresztő képessége nem haladja meg az Európában elfogadott értéket. Ennek igazolása, mondanom se kell, némi(!) feszültséget idézett elő bennem!

Tekintettel arra, hogy a szegedi földgázmezők egy részében a metán jelentős mennyiségben tartalmaz szén-dioxidot, mely a háztartási gáz fűtőértékét csökkenti, javasoltam a MOL-nak a metán és szén-dioxid közötti katalitikus reakció vizsgálatát. A két vegyület reakciójában CO és hidrogén, az úgy nevezett „szintézis” gáz képződik, mely a kémiai nagyipar fontos alapanyaga. Ebben az időszakban viszonylag kevés ismeret állt rendelkezésünkre a reakcióval kapcsolatban. A téma fontosságát jelzi, hogy az eddigieknél még hatásosabb katalizátorok kialakítása változatlanul az érdeklődés előterében van. A témát a MOL megbízásából Erdőhelyi András kollegám változatlan folytatja.

Az ipartól kapott megbízások összegének kb. 50%-át az akkori szabályok szerint azok között lehetett szétosztani, akik a kísérletekben részt vettek. Ebben a programban a kuta-

tócsoportnak illetve a tanszékszéknek csupán néhány munkatársa vett részt – számukra a napi egy-két mintavétel gázkromatográfiás analízise egyáltalán nem volt időt rabló – következőképpen nem lett volna fair eljárás, ha ebből az extra bevételből csak ők részesültek volna. A kapott összegből mindenki az évi teljesítménye alapján kapott prémiumot.

Érdekességként említem, hogy különböző folyóiratokban közölt eredményeinkre 19 külföldi szabadalomban találtunk hivatkozást.

6. Hogyan lettem egyetemi tanár és akadémikus

Aspiránsi ösztöndíjam 1959-ben lejárt. Nyitott kérdés volt a „hogyan tovább”. Szabó professzor mindenképpen meg akart tartani. Annyira azért nem voltam jó káder, hogy egyetemi, oktatói állást kapjak. Szerencsémre ekkor már a jelesebb akadémikusok lehetőséget kaptak, hogy tanszékeiken akadémiai kutatócsoportot hozzanak létre. Sokunk, és talán a magyar tudomány szerencséjére is, az Akadémia messze nem volt olyan „érzékeny” a kutatók származására, politikai aktivitására, mint az egyetemek. Így Beck Mihály, és mások mellett én is akadémiai kutatóként dolgozhattam tovább. A tudományok doktora fokozat megszerzése (1968) után, valamilyen külső „hatás” eredményeképpen felmerült bennem, hogy megpályázom a Radiokémiai Tanszék vezetői állását. Túlságosan nem érdekelt a Radiokémia, de a tanszékvezetés elnyerése lehetőséget nyújtott arra, hogy később a Tanszék nevét kutatásunk profiljához igazítsuk. Pályázatom beadása előtt – esélyemről – megkérdeztem Márta Ferencet, aki akkor az egyetem rektora volt. Pozitívan nyilatkozott elgondolásomról, már azért is, mert bizony akkoriban egyetemünkön egyike voltam a kevés akadémiai doktornak. Szerencsétlen közbeesésként ezekben az években a vegyész végzettségű Pütkösti Árpád volt a Népszabadság szegedi tudósítója, aki szeretett volna beszámolni lapjában a Szegeden folyó érdekesebb kutatásokról. Elment a rektorhoz, aki többek között engemet is ajánlott. Pütkösti Árpád írt a Népszabadságban egy rövid cikket vizsgálatainkról, és egyben felhívta Matkó Istvának, a Délmagyarország munkatársának a figyelmet, hogy a *„Solymosiék érdekes kutatásokat folytatnak: a szilárd rakétahajtó anyagok egyik fontos komponensének sajátosságait tanulmányozzák”*. Matkó eljött hozzám, és egy fényképpel illusztrált hosszú interjúban („Robbantások kémcsőben”) számolt be munkánkról. Az írás 1969-ben a lap május 1-i számában jelent meg. Mondanom se kell, hogy ez némi meglepetést, s enyhe(?) rosszallást keltett a párt soraiban. Sz. Simon István főszerkesztő szerint karunk párttitkára, később kedves politikai vitapartnerem, nehezményezte is a cikk megjelenését. *„Hogyan gondolják azt, hogy megkérdezésünk nélkül egy ilyen hosszú írást közöljenek a párt lapjában, éppen Solymosi Frigyesről, és pont május 1-jén”? Az eredmény: pályázatomat a pártbizottság még a kari tanácsig sem engedte eljutni. Belenyugodtam a döntésbe: ha nem kellek az egyetemnek, akkor nem kellek! Nagyon jól éreztem magamat a kutatói álláson, különben is korábban már megkaptam a „c. egyetemi tanári” titulust. Közben akadémiai csoportommal az átlagos szintet meghaladó aktivitással dolgoztunk. Ebben az időszakban hangzott el az a kijelentés rólunk: *„Az a baj veletek, hogy csak önző módon dolgoztok és semmit sem tesztek a társadalomért.”* Időközben Márta Ferenc elvitte magával a fővárosba a csoport gázkinetikai részlegét és adminisztratívát is én lettem a vezetője a Szegeden maradt kutatócsoportnak, mely létszámban és felszerelésében fokozatosan erősödött. Ennek, és a puhuló diktatúrájának köszönhetően 1982-ben az*

Akadémia levelező taggá választott, éppen egyéves liverpooli vendégprofesszorságom idején. Mivel ebben az időszakban már más volt a légkör, és az egyetemünkön viszonylag kevés volt az akadémikus, a kémiai tanszékeken egy sem (!), a Természettudományi Kar dékánja, aki akkor történetesen Bartók Mihály (!) volt, felkért, hogy pályázzak az ismét megüresedett Radiokémiai Tanszék vezetésére. Őszintén szólva akkor már beletörődtem, hogy nem kellemes az egyetemnek, így különösebb lelkesedést nem mutattam az ötlet iránt. Igen ám, de dékán kollegám nem kívánt a visszautasításba beletörődni, és finoman érzékelte, hogy az egyetemnek is van beleszólása ki vezesse az akadémiai kutatócsoportot. Végül a felkérést elfogadtam: a tanszék nevét megváltoztattuk („Szilárdtestkémiai és Radiokémiai Tanszék”-re), és számos új laboratóriumot kaptunk. Így lettem én – némi késéssel – rendes egyetemi tanár. A tanszék erősítése érdekében Erdőhelyi Andrást átvittem a csoportból, aki bedolgozta magát a radiokémiába és később átvette tőlem ennek a mikro-tanszéknek a vezetését.

Aki ezek után azt gondolná, hogy az egyetem most már végleg befogadott oktatói közé, és tanszékvezetői megbízatásom végére ezzel pontot lehet tenni, az nagyon téved. A rendszerváltozás után, 1992-ben vált aktualitássá tanszékvezetői kinevezésem meghosszabbítása. Ezt azonban a Természettudományi Kar leszavazta, ami élénk (!) visszhangot váltott ki az egyetem berkeiben. Ez már azért is érdekes volt, mivel míg az általam vezetett kis tanszék a megbízatásom előtti tíz esztendőben egyetlen egy tudományos dolgozatot sem közölt, ez a passzivitás vezetésem alatt alapvetően megváltozott. Leszavazásomban minden bizonnyal szerepet játszott, hogy a rendszerváltozás után aktívan részt vettem az egyetem megújulását kezdeményező mozgalomban, és elleneztem a hallgatók túlreprezentálását (30%) a kari és egyetemi tanácsokban. A kari tanács döntését az egyetemi tanács revidálta, és megbízatásomat további öt esztendőre mégis meghosszabbította.

Néhány szóval érintenem kell akadémikussá választásom történetét is. Szabó professzor 1977-ben ajánlott először az MTA levelező tagjának. Sikertelen próbálkozását 1980-ban megismételte; amikor a javasolt személyek közül a Kémiai Osztályon senki sem kapott 50%-ot meghaladó szavazatot. 1982-ben is rosszul állt a szénám; a „főhatóságok” egy olyan kollegát akartak bejuttatni az Akadémiára, aki bizony nem tartozott a legjobbak közé. Ebben az időszakban azonban már begyűrűzött hazánkba a tudománymetria, a tudományos eredmények értékelési módszere. Kiderült, hogy a nagy létszámú tanszéket, intézeteket, osztályokat irányító kiemelkedő tudósok kikiáltott kollegák közül többen meglehetősen szerény mutatókkal dicsekedhetnek, ugyanakkor a csendben megtűrték közül számosan messze a hazai átlag alatt teljesítettek. Ezt hosszabb távon figyelmen kívül hagyni már nem lehetett, különösen akkor, amikor a politikusok mind gyakrabban a teljesítményről kezdtek szavalni, amikor már lazítottak „bilincseinken”. Beck Mihály, a kémiai osztály akkori elnöke összeállította a tíz jelölt tudományos tevékenységére vonatkozó adatokat, és minden mutató szerint az első helyre kerültem. Ennek ellenére a „főhatóság” nem lelkesedett megválasztásomért, sokkal inkább preferálta azt a kollegát, aki a rangsorban az utolsó helyet foglalta el. Beck Mihály osztályelnök kemény kiállása eredményeképp azonban nemcsak az a kollega, hanem én is bekerültem az osztály által javasoltak közé. Ezt követően az Akadémia elnöksége is megszavazta jelölésemet, amire a „láthatatlan hatalom” is rábólintott. Az Akadémia rendes tagjává 1990-ben váltam.

7. Felmérések, kitüntetések, szerkesztőbizottsági tagságok

Az életpálya leírása nem lenne teljes, ha nem szólnék azokról a kisebb-nagyobb elismerésekről, amelyekben kutató pályám során jómagam és az irányításom alatt dolgozó kutatócsoport részesült. Akadémiai díjat 1972-ben kaptam. Hasonló akadémiai díjjal ismerték el 2001-ben három kiváló tanítványom és munkatársam, Berkó András, Erdőhelyi András és Kiss János munkáját. Az Academia Europaea-nak (London) – első magyar kémikusként – 1992-ben lettem a tagja. Bekerültem a kémiai albizottságba is. Ebben a minőségben három magyar kollegát sikerült beajánlanom az európai Akadémia tagjainak sorába. Széchényi díjat, Antall József miniszterelnöktől 1992-ben vettem át. Tudományos (és közéleti) tevékenységem elismeréseként 1999-ben Szeged város díszpolgára lettem, 2003-ban pedig az aradi egyetem díszdoktori oklevelét vehettem át. A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjében 2000-ben részesültem, a Magyar Köztársaság Elnökének érdeméremét pedig 2003-ban kaptam meg. Számos nemzetközi folyóirat (Journal of Solid State Chemistry, Journal of Non-metals, Reaction Kinetics and Catalysis Letters, Journal of Catalysis, Topics in Catalysis, Catalysis Letter, Current Topics in Catalysis, Surface Science, Journal of Natural Gas Chemistry, Central European Science Journal) kért fel szerkesztő bizottsági tagságra. Talán nem sértek meg senkit, ha megemlítem, hogy a kitüntetések (nem a szerkesztőbizottsági tagságok!) egyetemi és akadémiai tisztségek betöltése következményeként, és/vagy megfelelő személyes kapcsolatok révén, kiemelkedő tudományos tevékenység nélkül is elnyerhetők. Mint minden szakterületen természetesen a tudomány téren is vannak, pontosabban voltak olyan kollegák, akik szerényebb eredményük ellenére is el tudták magukról hitetni kiválóságukat. Ezen a téren alapvető változást a scientometria, a tudománymetria alkalmazása hozott, mely dolgozataink nemzetközi értékeléséről, azok visszhangjáról ad számot. Nem lehet csodálkozni azon, hogy ennek a módszernek a kidolgozása a teljesítményorientált Egyesült Államokban történt. Az, hogy ez még a rendszerváltozás előtt átszivárgott a vasfüggönyön, elsősorban Braun Tibornak és munkatársainak köszönhető. Szerencsére az Akadémia vezetése, elsősorban Márta Ferenc majd Láng István főtítkárok felkarolták a tudománymetria hazai alkalmazását, annak ellenére, hogy mint minden értékelési módszert, ezt is nagyon sokan támadták és támadják.

A kutatás eredményességének megítélésével kapcsolatban érdemes néhány egyszerű alapelvet figyelembe venni. Azt – feltételezem –, mindenki elfogadja, hogy a meg nem írt és/vagy nem publikált tudományos dolgozat, bármennyire is büszkéek vagyunk rá, nem értékelhető, nem járul hozzá a szakterület fejlődéséhez. Előrelépést jelent viszont, ha az új tudományos felismeréseket egy szaklapban leközzöljük, még inkább, ha dolgozatunkat nemzetközi folyóirat is elfogadja. Ha munkánkat észreveszik és hivatkoznak rájuk, az már további pozitívum. Ha ezt nemzetközi szinten is nagy számban teszik, az már – alig tagadhatóan – emeli nemcsak intézetünk, egyetemünk, hanem az ország tudományos rangját is.

A következőkben ismertetem azokat a felméréseket, értékeléseket, amelyek nevemen vagy az általam irányított kutatócsoport nevén tartanak nyilván. A Science Watch, amerikai folyóirat, az 1992. februári számában a világ kémiai intézeteit nem a hivatkozások száma, hanem az 1984–1991-ben közzétett dolgozatok hatékonysága (hivatkozások szám/dolgozatok száma) alapján rangsorolta. Ennek előnye az, hogy a kisebb létszámú intézetek teljesítménye összevethető a nagy létszámú intézetekével. Hasonló módon értékelve az MTA kémiai kutatócsoportjait és témacsoportjait (Magyar Tudomány 1994. március) a hazai 55–60 kutatóegység közül a legmagasabb hatékonysági mutatót, 15,08-t, az általam vezetett témacsoport érte el. Nemzetközi összehasonlításban ez az érték megegyezett ill. meg-

közelítette a világ legrangosabb egyetemein (Oxford, Berkeley, Cambridge) működő kémiai intézetek dolgozataira vonatkozó értékeket. A nemzetközi átlag 5,2, az MTA Központi Kémiai Kutató Intézetének átlag mutatója 2,78, a tanszéki Kutató Csoportoké pedig 3,1.

Az egyik amerikai intézet (ICI) az 1981–1997 között időszakban megjelent dolgozatokra kapott hivatkozások száma alapján állította össze a világ kémikusainak rangsorát. 500-nál több hivatkozást 10 858 kutató kapott. Az Applied Catalysis nemzetközi folyóirat egyik szerkesztője a listából kiszedte azoknak a kutatóknak a nevét, akik a katalízis és a felület-tudománnyal foglalkoznak, és a listát közölte a folyóiratában (1998. 2. szám). A Catalysis Letters nemzetközi folyóirat borító lapján közölt szöveg szerint ezen a területen „several hundred thousand” kutató dolgozik. Ez meglehetősen hihetetlen szám, még akkor is ha figyelembe vesszük, hogy a szerves kémiai szintézisek egy jelentős része katalitikus reakciókat is magába foglal, és a kémiai nagyipar messzemenően támaszkodik a katalízisre. Amint a folyóiratból átvett táblázat első oldala mutatja ebben a rangsorban a 11. helyezést értem el. Mondanom se kell, hogy a listán felsorolt kollegák a nyugati országok leghíresebb egyetemein dolgoznak, a mieinkhez össze nem hasonlítható körülmények között. Az összes rangsor, felmérés közül ezekre vagyunk, lehetünk a legbüszkébbek. Mindkét helyezés alig hihető: magyarázatára nem vállalkozhatom.

Citations in catalysis and-surface-science

Applied catalysis A: General, Volume 169. No. 2 –11 May 1998

Author name	Average Cites	Total Articles	Total Cites
SOMORJAI GA	27.31	328	8958
ERTL G	30.36	242	7347
GRATZEL M	31.79	223	7090
THOMAS JM	17.86	320	5715
MADIX RJ	27.64	190	5251
BELL AT	23.98	214	5132
GREEN MLH	17.60	260	4576
LUNSFORD JH	34.63	127	4398
GOODMAN DW	24.16	179	4325
SACHTLER WMH	21.32	163	3475
SOLYMOSI F ***	19.19	172	3300
SCHMIDT LD	23.10	134	3095
GATES BC	15.92	185	2945
PRINS R	21.83	133	2904
DAVIS ME	21.87	131	2865
BRADSHAW AM	21.92	130	2850
DEROUANE EG	21.34	125	2667
BAIKER A	10.09	241	2432
LAMBERT RM	15.22	155	2359
BUSCA G	15.62	150	2343
HERCULES DM	16.17	144	2326
WACHS IE	22.20	104	2309

TRIFIRO F	18.25	125	2281
TOPSOE H	43.69	52	2272
VANBEKKUM H	9.58	231	2214
VANSANTEN RA	12.08	181	2187
BURCH R	17.76	123	2185
KING DA	12.76	157	2004
MOFFAT JB	13.39	144	1928
CENTI G	19.20	99	1901
DRAGO RS	14.17	133	1884
MOULIJN JA	11.56	161	1861
KNOZINGER H	14.83	123	1824
ZECCHINA A	13.24	137	1814
BOUDART M	19.36	89	1723
BASSET JM	12.97	131	1699
FIERRO JLG	7.87	209	1645
KONINGSBERGER DC	25.71	63	1620
PONEC V	12.96	120	1555
CHEM	14.22	109	1550
WAUGH KC	25.96	57	1480
BARTHOLOMEW CH	27.36	53	1450
GEUS JW	8.04	16E	1334
HALLER GL	17.45	74	1291
VAYENAS CG	16.61	76	1262
CHIANELLI RR	41.10	30	1233
HUTCHINGS GJ	7.34	167	1226
MORTIER WJ	25.31	48	1215
HATTORI H	8.21	146	1198
KUNG HH	17.43	67	1168
BUTT JB	14.30	81	1158
SHEPPARD N	20.21	57	1152
VANOMMEN JG	21.04	54	1136
ROCHESTER CH	820	134	1099
CANT NW	12.89	83	1070
FALCONER JL	13.17	81	1067
KORSHAK VV	3.11	342	1064
LUSS D	13.02	81	1055
WINOGRAD N	17.58	60	1055
KALIAGUINE S	9.20	114	1049
HICKS RF	30.68	34	1043
WAINWRIGHT MS	11.71	89	1042
HUFF JR	26.03	40	1041
BAERNS M	9.32	111	1034
HABER J	10.05	102	1025
FRIPIAT JJ	15.44	66	1019

Az elmúlt években a Magyar Tudományban, (2008. 976) és a Heti Válaszban (2008. 3. szám) megjelent összeállítás szerint dolgozatainkra kapott hivatkozások és a Hirsch-index alapján a hazai kémikusok között az *első* helyre kerültem. Lengyel–francia kutatók szerint (Periodical of Polisch Academy, Forum Akademickie, Nr. 4, April, 2008) hivatkozások számában megelőzőm az összes lengyel kémikust. A legújabb felmérések szerint (Sarkadi Balázs, HVG, 2011. december) az itthon dolgozó kémikusok között „tízezer körüli hivatkozás és legmagasabb Hirsch index (51)” S. F. munkáját jellemzi. Benyhe Sándor felmérése szerint pedig (Délmagyarország, 2011. november 7.) „az összes szegedi kutató között a legtöbbször idézett szerző Solymosi”. A hivatkozások alapján összeállított rangsorokat sokan támadják. A közelmúltban ennek Papp Zoltán a Magyar Tudományban (2012, 4. szám) adott hangot. Kritikájának fő mondanivalója, hogy az egyes dolgozatokra kapott hivatkozások összegyűjtésében nem veszik figyelembe a szerzők számát. Hiszen nem mindegy, hogy egy-egy téma megoldásában 2–3 vagy ennél lényegesen több kutató vesz részt. Vannak területek, ahol a szerzők száma meghaladja a 100-at is. A kollegának teljesen igaza van. Tudomásom szerint azonban eddig még nem születtek frakcionált, egy szerzőre eső hivatkozások alapján összeállított listák. Kovács Róbert munkatársam – a nyári holt szezonban – a különböző szakterületek első tíz helyezettje esetében kiszámította a frakcionált hivatkozásokat. Ez bizony egyes területeken alapvetően módosítja az összes hivatkozások alapján megállapított rangsort. Jó érzés volt megállapítani, hogy a kémikusok között ily módon készített rangsorban 3492 hivatkozással (2012. augusztus) megtartottam vezető helyemet. Az utánam következő kollega frakcionált hivatkozása 1759.

Hangsúlyozni szeretném, hogy a csoport dolgozatai túlnyomórészt *önálló*, nem külföldi kooperációban készült munkák. Mindezek a helyezések *munkatársaim elkötelezett, kiemelkedő intenzitású munkáját tükrözik*. Éppen ezért illendő felsorolni azoknak a társszerzőknek, tanítványoknak, kollegáknak a nevét, akikkel az évtizedek során az ismertetett visszhangot kiváltó dolgozatokat együtt publikáltam: Csányi László, Varga András, Szabó Zoltán, Batta István, Szűcs J., Csik J., Egri László, Révész László, Krix Nóra, Krix E., Bányai Jenő, Börcsök Sándor, Jáky Károly, Dobó Klára, Ránics Miklós, Bányási Tamás, Fónagy K., Braun Gy., Berényi Éva, Lázárné Mozga Enikő, Raskó János, Nagy Irén, Gera Lajos, Bór Pál, P. W. M. Jacobs, V. V. Boldyrev, O. P. Korobeinicsev, Ju. P. Savincev, T. V. Mulina, Ju. Ja. Karpenko, Kiss János, Bozsó Ferenc, Hesz Árpád, Sárkány János, J. H. Block, Tombác Imre, A. Schauer, Szűcs Enikő, Völgyesi László, Erdőhelyi András, Kocsis Mária, Felián B., Berkó András, Galambosi I., Lancz Margit, Mark Surman, Renee D. Diehl, Peter Hofmann, David A. King, Tarnóczi Tibor, Deák (Bugyi) László, Kutsán György, Pásztor Mónika, Koszta József, Kovács Imre, Rákhely Gábor, Novák Éva, Révész Károly, Z. M. Liu, Y. Zhou, J. M. White, Klivényi Gábor, X.-L. Zhou, P. M. Blass, K. C. Cannon, Helmut Knözinger, Molnár A., D. A. Buchanan, M. E. Hernandez, Máté F., James A. Anderson, Cserényi József, Tóth Z., Bontovics Júlia, Papp E., Felvégi A., Norbert Ist, Szőke Attila, Oszkó Albert, Ménesi G., D. Sprinceana, Fodor K., Óvári László, Horváth I., Németh Róbert, Bíró T., Kis Anna, K. C. Smith, Barthos Róbert, Szökő János, Kedves Krisztina, Olasz D., Hakkel Orsolya, Tolmacsov Péter, Széchenyi Alexander, Süli Zakar Tímea, Farkas Arnold Péter, Koós Ákos, Kecskeméti Anita, C. Pistonesi, Alfredo Juan, Gazsi Andrea, Halasi Gyula, Ugrai Imre, M. E. Pronsato, Liliom Nikolett, Schubert Gábor.

Bár a lehetőségekhez képest igyekeztem elkerülni, illetve minimális szintre szűkíteni a születésnapokkal kapcsolatos köszöntéseket, nem tudtam megakadályozni, hogy hazai és külföldi barátaim, munkatársaim a 70. születésnapom alkalmából ne állítsanak

össze egy külön számot a Topics in Catalysis (2002. július) folyóiratban. Michel Che és Gucci László írta az alábbi rövidített bevezetést, amelyben kiemelték a hordozó hatással kapcsolatos kutatásainkat: „*His pioneering work included the idea of metal/support interactions*”. Ugyanez megismétlődött a 80. születésnapom alkalmából. A különszám, mely 25 szerzőcsoport dolgozatát tartalmazta, a Catal. Today-ben jelent meg (181 (2012) 1. szám). Sir John Thomas, a Royal Society tagjának rövidített előszavát az alábbiakban ismertetem:

Preface and tribute

„I first came across the name of F. Solymosi when Patrick (P.W.M.) Jacobs, a friend at the University of Western Ontario, Canada, drew my attention to the book entitled “Structure and Stability of Salts of Halogen Oxyacids in the Solid Phase” a subject close to Patrick’s and my heart (especially in the early 1970s) since we each were interested in the solid-state properties of the important explosive ammonium perchlorate. I had also been told of the “ingenuity of the Hungarian worker Solymosi” by my Soviet friend Vladimir Boldyrev who worked in Akademgorod at the Siberian branch of the U.S.S.R. Academy in Novosibirsk. ... I felt I knew Fritz very well from his work and from what I had been told about his winning personality. Quite coincidentally, my colleague in the University of Wales, Howard Purnell, of Swansea – I was then at Aberystwyth – told me round about 1972 that he had visited Szeged and had been charmingly looked after by Fritz, whom he (Howard) said was such a good footballer (soccer player) that he was considered for inclusion in the first league team! So I was keen to meet this man, not only for his scientific attributes, but also because of his multi-dimensional character. Imagine my delight when, in the early autumn of 1973, I received an invitation to visit the great Professor Solymosi and Professor F. Marta at the University of Szeged in the depth of winter (November) 1973.... I was particularly struck by the scientific programme that Fritz and his colleagues pursued in their laboratories those days, and I was equally impressed by his depth of understanding of surface phenomena. Thereafter, upon my return to the UK, I always kept an alert eye open for papers published by the Solymosi group, the most highly cited (it has since been established) in surface science and catalysis in the whole of Hungary. ...Throughout his scientific career, Fritz Solymosi has used the highest experimental and intellectual standards to further our knowledge of the myriad processes that can take place at solid surfaces. He has developed and deployed many new techniques and adapted established ones so as to retrieve information of a novel and important kind. He has carried out many difficult and demanding experiments – like his field ionisation study of perchloric acid on Pt and W surfaces, work that he did with Professor Jochen Block in Berlin thirty-five years ago. He discovered the phenomenon of strong-metal-support interaction (universally described now as SMSI) many years before it was re-discovered, amid much publicity, in the USA.

I have valued my friendship with Fritz Solymosi and his wife Agnes, an impressive and reflective journalist. ...It is always a pleasure meeting him at scientific conferences and listening to the penetrating questions that he puts to speakers after they have made their presentations. It is good to know, as I discovered in a recent telephone conversation with Dr. Bánsági, that Fritz still exudes the same passion and enthusiasm he has for science, just as he did when I first met him in 1973.”

8. Csatározás a kutatócsoportért, munkatársaimért

A fejlett demokratikus országokban a tudomány irányítói külön figyelmet fordítanak arra, hogy a szakterületek legjobbjai biztonságos körülmények között folytassák kutatásait. Sajnos hazánkban még mesze nem értük el ezt az ideális állapotot. Az OTKA a 2005–2008 időszakra beadott pályázatomat visszautasította. Más szavakkal ez azt jelentette, hogy kutatásainkat csak takaréklángon folytathattuk, hiszen a kutatócsoportnak az MTA-tól kapott alaptámogatás túlnyomórészt csak a kutatók illetményének fedezésére volt elegendő. Fellebbezésemet – teljesítmény ide, teljesítmény oda – az OTKA legfelsőbb bizottsága is visszautasította. Ugyanakkor azok, akiknek addigi teljesítménye nemzetközileg még az értékelhető szintet sem érte el, jelentős támogatásban részesültek. Harcom azonban nem volt eredménytelen: a következő időszakban beadott pályázataimat az OTKA már elfogadta.

Sajnos ennél még drámaibb események is történtek a későbbiekben. Az Akadémia bevezette az egyetemeken működő tanszéki kutatócsoportok számára a 4–5 évenkénti pályázatát. Ebben nincs semmi kivetnivaló, hiszen előfordulhat, hogy a korábban eredményesen dolgozó csoport vagy annak vezetője elfáradt, a támogatást másoknak kell adni. Az ember azonban azt várta, hogy a kiemelkedően tevékenykedő csoportok működését az Akadémia továbbra is biztosítja. Sajnos nem az történt. Erőfeszítéseink, hogy az egyetem vegye át Kiss János tudományos tanácsadót, a kémiai tudományok doktorát (aki, miután már elértem a 70. évet az előző két évben már a csoport vezetője volt) egyetemi státusba, sikertelennek bizonyultak. A pályázatot 2006-ban volt tanítványom és munkatársam Erdőhelyi András professzor adta be, aki a tanszék irányítását már korábban átvette tőlem. Hangsúlyoznom kell, hogy a csoport összetételében semmi változás nem történt, más szavakkal: az a hat-hét emberből álló törzsgárda, amelyik hallgató kortól kezdve egészen a legmagasabb minősítés megszerzéséig velem maradt, változatlan intenzitással dolgozott. A bírálók és az Akadémia különböző döntést hozó testületei azonban nem fogadták el a csoport pályázatát; *az egység jeles kutatói megkapták felmondó levelüket, és az eltöltött évek után járó végkielégítést!* A döntést az MTA, az osztályelnök rendkívül pozitív véleménye ellenére sem volt hajlandó megváltoztatni. Ez már azért is ellentmondásos volt, mert az MTA elnöke beszédeiben, nyilatkozataiban mindig azt hangozatta, hogy a csoportok pályázatában messzemenően a teljesítményt, a minőséget kell szem előtt tartani. Hasonlóan nyilatkozott a pályázatok elbírálása után Meskó akadémikus, az akadémia főtitkára is, kijelentvén: *„a hangsúlyt mindenütt a tudományos kiválóságra helyeztük”,* a döntések *„reformértékűek”.* Mondanom se kell, hogy a felmondást több kiváló munkatársam – joggal – a szívére vette. Raskó János, aki éveket dolgozott a Nyugat-Berlin-i Fritz-Haber Intézetben és a Berkeley-i egyetemen, a felmondó levél átvétele után be sem tette a lábát az intézetbe. Másik kollegám pedig hosszú ideig tartó depresszióba esett. *A döntés megváltoztatása, a csoport és tanítványaim megmentése érdekében akkora „zajt” csaptam, amekkora csak tőlem tellett.* Ebben segített az írott és elektronikus sajtó is. A főtitkár és csapata azonban kötötte az ebet a karóhoz. Amikor megkérdeztem a főtitkár *„jobb kezét”,* mit kívánnak tenni a hazai viszonylatban egyedülálló, a több száz milliót meghaladó értékű műszerparkkal, a válasz egyszerű volt: *„leselejtezzük”.* Vizi E. Szilveszter, az Akadémia elnöke, aki szakterületén a legkiválóbb tudósok közé tartozik, érezte a helyzet fonákságát, és saját pénzügyi keretéből átutalt a Központi Kémiai Intézethez 24 millió forintot, kérve Pálincás Gábor igazgatót, hogy ezt az összeget egészítse ki 16 millióval. A 40 millió fedezte a béreket és

a legfontosabb beszerzéseket. Így a csoportot sikerült megmenteni, mely a továbbiakban a KKI Szegedre kihelyezett részlegeként működött. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy Pálincás Gábor azt szerette volna, hogy a csoport több jeles tagja váljék meg a szegedi csoporttól, és a központi intézetben folytassa munkáját. Erre azonban senki sem volt hajlandó: nagyon jól érezték magukat a szegedi egyetemen. Mindez némiképp megzavarta a csoport kapcsolatát a főigazgatóval. A munkatársaimmal ebben a négyéves időszakban – meglehetősen szűkös anyagi körülmények között dolgozva – 62 dolgozatot közöltünk nemzetközi folyóiratokban és, külföldi konferenciákon 32 előadást tartottunk.

Ennek fényében optimistán néztünk a kutatócsoportok számára 2011-ben újra meghirdetett pályázat elé, melyet ismét Erdőhelyi András professzor adott be. Sajnálatos módon pályázatunk ismét sikertelen maradt. Az opponensek minden, a csoport eredményességére vonatkozó kérdésre maximális pontot adtak, csupán a pályázó csoportvezető tudományos teljesítményét nem találták elégségesnek. Ennek az volt az oka, hogy kollegám – sokirányú egyetemi elfoglaltsága miatt – az előző években a kívánatosnál kevesebb dolgozatot közölt. Helyzetünket nehezítette, hogy az akadémiai intézetek átszervezése, összevonása, meg a költségvetés csökkentése miatt Szépvölgyi János a Kémiai Kutatóközpont új főigazgatója nem tudta tovább biztosítani a csoport számára a 16 millió forintot, és az Akadémia új elnöke is elvonta a korábban adott 24 milliót. *A csata ismét elkezdődött!* Lehetőségként kínálkozott, hogy az Akadémia a 2012-ben a csoportok részére pótpályázatot hirdetett meg, sikerre azonban csak akkor számíthattunk, ha a csoport vezetésére egy hatékonyabban tevékenykedő egyetemi embert találunk. A számba jövő egyetemi tanároknak azonban vagy volt már akadémiai csoportjuk, vagy nem tartoztak az aktívabbak közé. Éjszakai töprengéseim során csak kipattant agyamból a megoldás: Kónya Zoltánt, az Alkalmazott Kémiai Intézet akkori docensét és vezetőjét, aki rövidesen egyetemi tanár lett, beszéltem rá a pályázat beadására, aki a megelőző esztendőben kiemelkedő aktivitást fejtett ki. A pótpályázatot az Akadémia elfogadta, és így további 5 esztendőre biztosította a csoport megmaradását.

9. Nemzetközi küzdelmek

Gondolom, a tudományos életben kevésbé járatos olvasóknak sem kell bizonygatnom, hogy a kutatás területén is óriási verseny van. A kutatók is érzékeny emberek, és nem örülnek annak, ha fontosnak látszó eredményeiket nem veszik figyelembe, annak meg végképp nem, ha felismeréseiket mások újra „felfedezik”, és maguknak tulajdonítják. Amint erre már rámutattam, a magyar kutatóknak csak akkor van arra esélyük, hogy eredményeiket tudomásul vegyék, ha azokat nemzetközi folyóiratokban közlik. Ekkor már a szűkebb szakma nem tekinthet el munkájuk figyelembe vételétől, pontosabban a „jelenséget” nem fedezheti fel újra valaki más. Ez lenne az optimális állapot. Tudomásul kell azonban vennünk, sokan nem tudnak ellenállni a csábításnak, hogy ne ékeskedjenek idegen tollakkal. Sajnos ezen a területen a volt „vasfüggöny” mögött dolgozó kutatók meglehetősen hátrányos helyzetben voltunk (és vagyunk), hiszen a kedves nyugati kollegák könnyen hajlanak arra, hogy – saját eredményességük, kreativitásuk demonstrálása érdekében – eltekintsenek a tőlük távol eső országokban végzett kutatásoktól. Amit nem tehettek meg a „szomszéd”, baráti állam kutatóival, azt könnyebben megtették egy reflektorfényben kevésbé sütkérező, „ismeretlen” ország szakembereivel.

Ebbéli törekvéseiket némiképp megnehezítette, ha meglátogattuk őket, ha saját szobájukban, előadótermeikben mutattuk be eredményeinket. Ettől függetlenül minden természetkutatónak bele kell törődnie abba, hogy kísérleti eredményeinek, megfontolásainak újszerűsége idővel halványul, és az újabb vizsgálatok a téma új oldalait tárják fel. Az utódok már csak a „követő” publikációk eredményeit veszik figyelembe: arra hivatkoznak. Az is előfordul, hogy egy valamikor fontosnak látszó téma „lecseng”, nincs szükség további intenzív(!) vizsgálatokra. Ez történt például a kutatócsoportunkban a rakéta hajtóanyagok kémiájára vonatkozó több mint 10 évig folyó kutatásokkal.

Egy (magyar) kutató életében ritkán fordul elő, hogy egy anyagot először alkalmaz valamilyen célra, egy jelenséget először bizonyít, és mind a vegyületet, mind pedig az összefüggést később széles körben alkalmazzák.

Amint már az előző részben említettem, az ötvenes évek végén foglalkoztunk a katalízisben fontos szerepet játszó hordozó hatással, az elektron vezető TiO_2 -nek hordozóként történő felhasználásával. Célunk annak kiderítése volt, hogy a fém és a TiO_2 közötti elektromos kölcsönhatás befolyásolja a fém katalitikus aktivitását. Pozitív eredményeket kaptunk: a tanítómesteremmel, Szabó Zoltánnal közösen írt dolgozatot 1960-ban, a Párizsban megrendezett 2. Katalízis Világkonferencián mutattuk be. A világon elsőként alkalmaztuk a TiO_2 -t hordozóként, és elsőként bizonyítottuk a fém és TiO_2 közötti elektromos kölcsönhatás meghatározó szerepét a hordozóhatásban. A konferencia összes előadását és a vitát tartalmazó kötet 1961-ben jelent meg. Ezt megelőzően eredményeinkről az 1959. évi szegedi vegyészkonferencián már beszámoltunk. A dolgozatot a Magyar Kémiai Folyóirathoz 1959. október 30-án küldtük be. Cikkünk a lapban a következő évben jelent meg (66 (1960) 1). A Ni és a NiO között fellépő elektromos kölcsönhatás szerepéről pedig a Z. Phys. Chem.-ben (17 (1958) 125) már korábban beszámoltunk. A professzorom által Párizsban tartott előadást élénk vita, túlnyomórészt kritikai megjegyzések követték, mindenesetre az e témakörben folytatott kutatások intenzívebbé váltak. Ennek a jelenségnek nemzetközileg is elismert kutatója a müncheni Schwab professzor volt, aki – ezt fontos leszögezni – sohasem alkalmazott TiO_2 -t hordozóként! Néhány évvel később, 1968-ban, a témában különböző kutatóhelyeken elért eredményeket az amerikai Catalysis Review-ban foglaltam össze. Ez azért is bizonyult jó ötletnek, mivel a kutatók hajlamosak arra, hogy a konferenciák kötetében megjelent dolgozatokra, (és nem előadás kivonatokra(!)) ne hivatkozzanak. Egy hosszú hallgatási periódus után amerikai kutatók alkalmazták újra a TiO_2 -t hordozóként, és az általuk felfedezett, más szempontból újszerű eredmények („strong metal support interaction”, SMSI hatás) értelmezésében feltételezték a fém és a TiO_2 közötti végbemenő elektromos kölcsönhatást is. Eredményeik nagy nemzetközi visszhangot, intenzív kutatásokat, és ezret is meghaladó dolgozat közlését váltotta ki. Mind többen elfogadták a TiO_2 és a fémek közötti elektromos kölcsönhatás fontosságát is, és csak kevesen hivatkoztak eredeti dolgozatunkra, és/vagy az általunk írt összefoglaló közleményre. Ez az abnormális helyzet azonban másoknak is feltűnt. A hordozó hatással foglalkozó 1982-ben megrendezett nemzetközi konferencia plenáris előadója, az angol Bond professzor – hivatkozva az általam 1968-ban közölt összefoglaló közleményre és Schwab munkáira –, a következő, nyomtatásban is megjelent megjegyzést tette: „*The first deliberate attempts to explore metal-support interactions, and to manipulate them, were made by Schwab and by Solymosi who showed that changing the semiconducting properties of the support by altermvalent ion doping affected the activation energies of a number of reactions. It is essential from time to time to inspect the older literature, for otherwise we run the risk of rediscovering the wheel*”. Ez bizony kemény kritika volt azokkal szemben, akik újra

és újra „*felfedezik a kereket!*” Természetesen csaknem minden maradt a régiiben. Ezt egy ideig némán elviseltem, amikor azonban kedves angol barátom, Robi Burch a berlini 8. Nemzetközi Katalízis Konferencián, 1984-ben, ugyanannak(!) a katalizátor rendszernek (Ni/TiO₂) a viselkedéséről számolt be, mint mi a párizsi konferencián, és eredményeiket a Ni és a TiO₂ között fellépő elektromos kölcsönhatással értelmezték – hivatkozás nélkül –, nem bírtam ellenállni, hogy sok száz résztvevő előtt ne tegyem szóvá ennek furcsaságát, megemlítve, hogy sajnos mi nem tudtunk hivatkozni dolgozatukra, mivel „*eredményeinket már 24 évvel ezelőtt közöltük*”. Enyhe moraj a teremben: a kollegák jót mulattak ironikus megjegyzésemen.

A helyzet persze továbbra sem sokat változott, bár – különösen az idősebb kutatók – együttérzésükről biztosítottak. Amikor a Journal of Catalysis nemzetközi folyóirat amerikai szerkesztője, Keith Hall 1984-ben meglátogatott Szegeden, azt javasolta, hogy ha legközelebb az ő folyóiratában jelenik meg erről a jelenségről egy tanulmány, és megint tekintenek korábbi eredményeink említéséről, akkor küldjek be hozzá egy cikket (Letter to Editor) és fejtssem ki abban részletesen véleményemet. Ez nemsokára megtörtént. Dr. Hermann Lyonból (akivel szintén jó kapcsolatban voltam és vagyok) közölt egy dolgozatot ebben a témában, és a fém/TiO₂ katalizátor hatásosságának értelmezésében ő is csak az amerikaiakra hivatkozott. Megírtam a cikket, amelyben azt is leírtam, hogy az amerikai kollegák által felfedezett „SMSI” jelenségnek valójában semmi köze nincs a fém/oxid közötti kölcsönhatáshoz, és amelyet, a lap hasábján, Hermann dr. elnézést kérő cikke követett. A TiO₂ ma is az egyik leggyakrabban használt hordozója a fémeknek, széles körű alkalmazást nyert a fotokatalízisben: előnyös hatását – többek között – ma is a fém és a TiO₂ közötti elektromos kölcsönhatással magyarázzák, és csak nagy ritkán hivatkoznak a magyar kutatók eredeti munkájára. *Mondanom se kell, ha mi nem magyar, hanem például amerikai kutatók vagyunk, akkor eredményeinkkel, ha a mennybe nem is szállunk, de nem pár száz, hanem sok ezer hivatkozást szedtünk volna össze!*

10. Párttagság és az emigráció

Az új és a régi generáció is joggal teheti fel a kérdést, hogyan tudtam elkerülni az állampárti tagságot. Amint már a III. fejezet 10. pontjában írtam hallgató koromban az évfolyam jelentős része, elsősorban a szakérettségis fiúk, tagjai voltak az MSZMP-nek. Mint a labdarúgás révén népszerű hallgatót a párt bővítési akciója természetesen engem sem került el. Számomra azonban a párttagság elképzelhetetlen volt. Lombos Béla évfolyamtársam, kiváló vízipólós sporttársam, vetette fel a kérdést '54–55 körül: nem kívánok-e a pártnak tagjelöltje, vagy tagja lenni? Nem tudom, hogy ez önálló akciója volt, vagy a párt megbízásából keresett meg. Úgy tűnik, hogy akkor már nem számított rossz pontnak kulák nagyapám, jegyző apám és a katolikus mozgalmakat szervező nagybátyám. Szerpet játszhatott, hogy mint aktív labdarúgó ismert figura voltam az egyetemen. Felvetése és a későbbi tapogatózások elől finoman kibújtam. Nem erőltették a dolgot. Mint mindenki, én is tisztában voltam a párttagság előnyeivel és azzal is, hogy a pártonkívüliség milyen hátrányokkal járhat. *De hogyan lehettem volna tagja annak a pártnak, amelyik tönkretette családomat, mindent elvett nagyszüleimtől, megfosztotta édesanyámat a tanítói fizetéséből vett hat hold földjétől, jól kereső jegyző apámat munkahelyének elhagyására és számára megalázó munka- és életkörülményekre kényszerítette?* Szüleim, nagy-

szüleim emlékét sértettem volna meg. Emellett nagycsaládom tagjai soha nem hitték volna el, hogy a tudományos pályán történő előrehaladásomat nem a politikai ténykedésemnek köszönhetem. Ezen túlmenően – és ez már örökölt „génjeimnek” tulajdonítható be –, mindig tartózkodtam attól, hogy esetleges előrehaladásomat külső eszközökkel segítsen elő. Járhatatlan út volt számomra az is, hogy például akadémikusi jelölésem érdekében bárkinél is lobbizzak, amire kis hazánkban bőven találunk példákat. Érdekességként megemlítem, hogy az ötvenes évek végén kaptam egy szép fényképet Lombos Béla barátomtól, amint a montreali egyetem előtt egy hatalmas amerikai gépkocsira támaszkodva szemléli az óceánt. Később meglátogattam a montreali egyetemi intézetében, ahová kedvesen meghívott szeminárium tartására. Sikeres pályát futott be Kanadában. Politikáról nem sok szó esett közöttünk, bár számos disszidensünkhöz hasonlóan némi sajnálkozást, gyanakvást véltem felfedezni részéről, hiszen mi itthon maradottak mindig gyanúsak voltunk a szabad világot választók, az „igazi hazafiak” szemében.

A párttagság kérdése különösen aktuálissá vált a 2010-t követő időszakban, amikor számos honfitársunk aktív tagja lett a régi rendszert messzemenően elítélő kormánypártnak és az őket támogató holdudvaroknak. Mint köztudott a II. világháború befejezése előtt hazánkban a Kommunista párt meglehetősen gyenge politikai alakulat volt. Alapvető változást a szovjet megszállás hozott. Az teljesen természetes volt, hogy azok a zsidó származású polgártársaink, akik túléltek a náci-nyilas borzalmakat, a szovjet hadsereget felszabadítóknak tekintették: sokan közülük aktív tagjai lettek a kommunista pártnak. Később viszont számosan áldozatává váltak a Rákosi-Sztálin nevével fémjelzett megtorlásoknak, majd pedig az '56-os forradalmat követő meghurcolásoknak. '56 után azonban már megváltozott a helyzet. Sok párttag, köztük számos zsidó származású polgártársunk is már tartózkodott a közvetlen pártpolitizálástól. Eltekintve azoktól, akik változatlanul hittek a kommunizmus világmegváltó eszméjében, jóslataiban és/vagy kemény nyomásnak voltak kitéve – nehéz megfejtetni, hogy egy értelmes, tisztán gondolkozó ember (értelmiségi) hogyan válhatott annak a Kádár-pártnak tagjává, amelyik kivégezte a forradalom hőseit, élén Nagy Imrével. Elhitték volna, hogy az '56-os felkelés valójában a Nyugat által hazánk ellen irányított ellenforradalom volt? Vagy pedig a karrier, az előrejutás iránti vágyakozás minden egyéb szempontot felülírt volna? Való igaz, hogy hetvenes, nyolcvanas években a kemény Kádár diktatúrát fokozatosan egy puhább forma váltotta fel, de ez is diktatúra volt, ez is a Szovjetunió előírásait követte, ezt is társaival az az ember vezette, aki a megtorlásokat végrehajtatta. Ebben az időszakban már – eltekintve néhány foglalkozási ágtól – már nem beszélhetünk külső nyomásról, kényszerítő körülményekről. Ennek fényében számomra mindig rejtélyt képezett, hogy a kommunista eszmében valójában nem hívő, értelmes, felkészült, esetleg szakterületén már eredményeket elért értelmiségi hogyan lehetett párttag, és ezen túlmenően hogyan vállalt még tisztséget is a párt különböző szervezeteiben? Nem gondoltak arra, hogy (rossz) példát mutatnak gyermekeiknek, tanítványaiknak, a kemény diktatúra borzalmait nem ismerő új generációknak? Hogyan nézett volna ki ez az ország, ha mindenki, vagy legalábbis az (alkotó)értelmiség túlnyomó része belépett volna Kádár pártjába, amely nem 7–8 százezer, hanem több milliós tagsággal dicsekedhetett volna? Hogyan nézett volna ki például a magyar kultúra, a tudomány, ha az alkotó értelmiség jelentős része nem odaadó, kiemelkedő szakmai munkával, hanem a szocialista eszmék nap, mint nap történő hangoztatásával kívántak volna előre jutni? Az a magyarázat, hogy „*belülről kívánták bomlasztani a pártot*” elképesztő lebecsülése azoknak, akik nem kívánták ezt az utat követni. Ennél őszintébb a Fidesz Kormányának az oktatásért felelős államtitkárásszony kijelentése: „*azért léptem be, mert csak így lehettem*

igazgató". Mindez azért is érdekes, mert „elgyengült” honfitársaink is jól tudták, hogy egy diktatúra nem lehet örökéletű, és előbb-utóbb békésen vagy harc árán megbukik. Arra feltehetően alig gondoltak, hogy mindez az ő életükben megtörténik: nem volt szerencsájük! Az új generáció számára világossá kell tenni, hogy a párt tagjai mindenütt, például a közintézményekben, az egyetemeken, és az akadémia intézeteiben is előnyt élveztek. Ő közülük kerültek a tanszékvezetők, az egyetemek irányítói, az intézetigazgatók. Mindez elősegíthette a tudományos fokozatok megszerzését, az egyetemi tanári kinevezéseket, sőt még akadémia tagságot is. A politikai szempontok érvényesítését nehezítette a hetvenes évek végén hazánkban is „begyűrűzött” tudományterület, mely a tudomány területén lehetővé tette a teljesítmény mérését, összehasonlítását. Kiderült, hogy az egyes szakterületeken nem (mindig) azok tekinthetők vezető tudós személyiségeknek, akiket a párt patronált. Számomra a rendszerváltozás után több mint húsz évvel is nyitott kérdés, hogy a politikának annak idején magukat „eladott” kollegák hogyan dolgozták fel ezt a kérdést magukban?

Joggal teszi fel az olvasó, hogy ha ennyire nem értettem egyet a kommunista rendszerrel, miért nem ragadtam meg a lehetőséget a disszidálásra '56-ban, amikor már kezemben volt a diploma, vagy a későbbi időszakban, amikor szakterületemen nemzetközileg is ismert kutatóvá váltam. Ennek számos oka lehetett. Anyai részről a vallásos és meglehetősen nagy Ugrin-Kovács családból származom, ahol a röghöz kötöttség, vagy ha nagy szavakat kívánnék használni, a hazaszeretet alapvető erkölcsi követelmény volt. A sok száz főt kitevő nagy családból csak a jezsuita papnagybátyám hagyta el az országot, követve a felülről jövő utasítást. Rosztóczi Feri barátom, aki az évfolyam legokosabb diákja volt, de nem volt elég affinitása a kutatáshoz, '56-ban testvérével leutazott Szegedre és felszólított: „*Frici, gyere velünk a szabad világba*”. Nem mentem! Sok minden apróságot említhetnék még, például azt, hogy nem kívántam édesanyámat itt hagyni, nem kívántam az akkor már a Szabó intézetben elkezdett kutatói pályámat megszakítani. Egyébként is szerettem városomat, ahol különböző csapatokban csak nem egy évtizedig futballoztam; ismert, kedvelt focista voltam. Ragaszkodtam az intézethez, kollegáimhoz. Egyébként a 30–40 tagú Szabó intézetből senki nem disszidált. Befolyásolhattam bennünket, hogy Szegeden a forradalom békésebben játszódott le, mint a fővárosban. Bennünket nem értek olyan impulzusok, mint a Pestieket.

Miért nem ragadtam meg a későbbi lehetőségeket, amikor már nem egyedül, hanem, családdal is kint dolgozhattam? Őszintén szólva ez a gondolat egy pillanatig sem merült fel bennem, még akkor sem, amikor a kari pártbizottság nem fogadott el egyetemi oktatónak: az egyik tanszék vezetésére beadott pályázatomat még a kari tanács elé sem engedte. Nagyon jól éreztem magam a kutatói státusban kiváló munkatársaimmal együttműködve. Meggyőződésünk volt, hogy idetartozunk, nekünk itt kell élnünk, függetlenül a körülményektől. Nem érttem egyet azokkal, akik, ha itthon maradtak volna, nem esett volna semmi bántódásuk, és számos esetben – a nagyobb szabadság mellett – a jobb életkörülmények, a magasabb életszínvonal vonzotta őket a Nyugathoz. Mi lett volna ezzel az országgal, ha minden elégedetlenkedő vette volna a sátorfáját, csak az elkötelezett kommunisták, a nagy Szovjetunió hívei maradtak volna itthon? Kik mutattak volna példát az új generációknak? Kik harcolták volna ki a nagyobb szabadságot, a nagyobb demokráciát? A különböző országokban eltöltött csaknem kilenc esztendő sem változtatta meg hozzáállásomat. Jól éreztem magam mindenütt, jó lett volna még több évet inspiráló, kényelmes környezetben eltölteni, de a végleges kint maradásom még akkor sem vetődött fel, amikor már nagyon konkrét ajánlatot kaptam, kiegészítve azzal, hogy a jelesebb munkatársaimat is magammal hozhatom.

Mindettől függetlenül motoszkál bennem a kíváncsiság, hogy azzal a munkatempóval és némi kreativitással, amivel az eredményesség tekintetében a hazai kémikusok között évtizedeken át az élre kerültem, és nagyon sok, összehasonlíthatatlanul jobb körülmények között dolgozó külföldi kollegát is megelőztem, mire jutottam volna egy teljesítményét igazán értékelő országokban? *Egyáltalán nem biztos, hogy külföldön, idegen környezetben is sikeres kutató lettem volna.* Sajnos csak egy életünk van, amely megismételhetetlen, így aztán ez a kérdés megválaszolatlan marad.

IV. Tudományszervezési és tudománypolitikai tevékenység

1. Szegedi Akadémiai Bizottság (SZAB) és az MTA elnöksége

Már kandidátus voltam, amikor az akadémia 1961-ben létrehozta vidéki akadémiai bizottságait: elsőnek Szegeden. Elnökké a fizikai intézet professzorát, Budó Ágostont, titkárnak pedig Budó professzor munkatársát, Ketskeméty Istvánt nevezte ki. A SZAB-nak természetesen minden akadémikus automatikusan tagja lett. A testületnek – a demokrácia „erősítése” érdekében – néhány tudományok doktora és két fiatal kandidátus, Zsoldos Ferenc és jómagam is tagjává váltunk. Hogy ez kinek volt köszönhető, azt a mai napig nem tudom: szerintem Budó Ágoston javasolt bennünket. Ebben az időszakban még kevés egyetemi ember szerzett tudományos minősítést. Ennek konkrét eredménye az lett, hogy az első ülésünk alkalmából Budó Ágoston engem bízott meg a jegyzőkönyv vezetésével és elkészítésével. Budó professzor rendkívül akkurátus tudós volt, aki hihetetlen precizitással írta szakmai könyveit és leveleit is. Következésképpen nem volt könnyű olyan, az MTA elnökségének felküldendő jegyzőkönyvet szerkeszteni, amelyikre ő áldását adta. Ezen valahogy túlestem. Ezt követően kinevezett titkárhelyettesnek, ami azzal a következménnyel járt, hogy hetente több alkalommal áthívtam intézetembe különböző adminisztrációs ügyek megbeszélése érdekében. Rendkívül alaposan megfontoltuk, költethetünk-e néhány ezer forintot a SZAB épület javítására, vagy valamilyen személyi kifizetésre. Őszintén szólva én kellő humorérzékkel és tisztelettel követtem ennek a kitűnő tudósnak a gondolkozásmódját, mely alapvetően eltért az én tanítómesteremtől. Mivel ritkán jutottunk megnyugtató döntésre, Budó professzor számos alkalommal felküldött a fővárosba, hogy kérjem ki a szóban forgó ügyben az MTA pénzügyi osztályának véleményét. Hogy miért nem hívta fel telefonon az illetékest, az a mai napig rejtély: valószínűleg ez többre került volna. Gyakori távolléteket témavezetőm, Szabó professzor is észlelte: nem nagyon lelkesedett érte. Ebből a „megtisztelő” tisztségből a '62-es cambridge-i tanulmányutam mentett ki. Ennél a feladatnál sokkal kellemesebb volt a 70-es években kezdődő klubbizottsági tagságom. Kulka Frigyessel, Alföldi Lajossal, Szentpéteri Istvánval, Havasi Zoltánnal sok jó programot szerveztünk. Egyszer felvetődött bennünk, hogy a klub életét biztosan élénkítené, ha a magyar újságok mellett néhány nyugati lapot is járatnánk. Kemény erőfeszítéssel megszereztük az engedélyt egy-egy angol, német és francia újság megrendeléséhez. A klubtagok nagy örömmel fogadták, hogy szabadságunk jeleként már a nyugati lapokat is olvashatunk. Ez kétségkívül megnövelte a klub látogatottságát: jómagam is minden délben eltöltöttem egy félórát az újságok gyors átnézésével. Néhány hét múlva azonban a lelkesedés, az érdeklődés fokozatosan csökkent, és eljutottunk oda, hogy csak a klubbizottság tagjai, ha egyáltalán, lapozgatták a nyugati lapokat. Hamarosan lemondtuk előfizetésüket, és minden visszaállt a régi kerékvágásba.

Jó néhány évvel később, 2000-ben Burger Kálmán elnökünk hirtelen halála után engem választottak a SZAB elnökévé. Igyekeztem ezt a tisztséget a legkisebb formalitással ellátni. Rövid elnökségem emlékezetes eseménye volt a 2001-es tudomány napjának szegedi szervezése. Ünnepi előadónak Glatz Ferenc akadémikust, az MTA akkori elnökét hívtuk meg, akinek tiszteletére a SZAB székházban vacsorát adtunk, amelyen a sze-

gedi akadémikusok feleségükkel együtt részt vettek. A fehér asztal mellett kellemes beszélgetést folytattunk: a domináló szerepet természetesen a vendégünk játszotta. Máiig sem érthető módon azonban a vacsora végén az elnök úr elkezdte ostorozni az akadémikusokat. Nem kevés energiámba került, hogy némi tréfával megakadályozzam a rossz irányba menő „pour parler”-t. Az elnök úr másnap az egyetem aulájában mondta el ünnepi beszédét, melynek utolsó részében ismét néhány meglepő kijelentést tett: *„Akadémiai grádisokra és technikai csodákra büszke természetkutatók és drágán megfizetett politológusok mondanak csődöt a kecskepásztorokkal szemben.... Az emberek ...nem hisznek többet a fizikusok és műszaki zsenik informatikai csodákkal vezérelt eszközeiben... Nem a fizikusoknak, hanem a társadalom kutatóinak teszik fel a kérdéseket”*.

Aggódva néztem körül a teremben, megnyugodva észrevételeztem, hogy a szegedi sajtó munkatársai már nem voltak jelen, így van remény, hogy ezek a kemény kijelentések házon belül maradnak. Másnap viszont a szegedi Délmagyarország november 10-i számában megjelent az elnök úrral készített interjú, aki előző állításánál tovább ment, kijelentvén: *„Elég volt a technikusokból, vízvezeték-szerelőkből, selyemhernyótenyésztőkből, jöjjenek most már az emberrel foglalkozó szakmák, a humán oldal képviselői”*. Kitűnő történészünk analizésével természetesen nem értettem egyet, és ennek egy terjedelmes publicisztikában adtam hangot (Magyar Nemzet, december 10, I. könyv, 403. o). Mindez azonban nem zavarta meg kapcsolatunkat.

A legközelebbi elnökválasztás közeledtekor, 2002-ben bejelentettem, hogy nem kívánom elnöki funkciómat meghosszabbítani, és több akadémikus társamat javasoltam elnöknek: egyik se fogadta el, így jobbnak véltem újra indulni Telegdy akadémikussal szemben, aki már több cikluson keresztül viselte ezt a tisztséget. Ugy éreztem, hogy a szegedi akadémikusokra vetne rossz fényt, ha rajta kívül nem találnánk mást erre a tisztségre. A SZAB tagjai azonban nem bocsátották meg, hogy egyszer már visszaléptem, így újra Telegdy professzort választották elnökévé, miközben én a sebészeti klinikán feküdtem csípő protézis műtét után. Nem sértődtem meg, csak az zavart, hogy az egyik volt alelnök, Leindler akadémikus, úgy próbálta a szavazókat ellenem hangolni, hogy nem végeztem kellő színvonalon és hatékonysággal elnöki munkámat, ami csak azért dühített, mert az elnökség ülésein soha egyetlen szóval sem emelt kifogását az elnökség heti összejövetelein. Ezt a támadást is – joggal vagy jogtalanul – politikai akciónak minősítettem! Ezzel a „kellemes” támadással persze semmiféle összhangban nincs, hogy amikor 2010-ben, az egyetem felkérésére Újszászi Ilona interjút készített az egyetem tisztségviselőivel és a SZAB még élő elnökeivel (összesen csak hárman voltunk!) véletlenül(?) kimaradtam az elnökök közül. Sem I. Szabó Gábor rektornak sem Dékány Imre funkcióba lévő SZAB-elnöknek, sem az újságíróknak nem jutottam eszébe. Ez jó alkalmat nyújtott, hogy szegény Dékány Imrét időről időre „kínozzam” figyelmetlenségük miatt, rámutatva a SZAB elnöki irodájában lógó – legutóbbi 3 elnök, középen Solymosi Frigyes – fotójára.

Az MTA közgyűléseken elhangzott felszólalásaim és a tudomány érdekében írt publicisztikáimnak köszönhetően az MTA Közgyűlése két ciklusra is (1993-1996 és 2002-2005) beválasztott az MTA elnökségébe, amelynek a tisztségviselőkön kívül tagjai voltak az osztályelnökök és a három tudományterület választott képviselői. Az elsőben Kosáry Domokos, a másodikban pedig Vizi E. Szilveszter volt az Akadémia elnöke. A főtítkári tisztséget Keviczky László és Kroó Norbert látta el. Később tagja lettem az Elnökség Vezetői Kollégiumának is. Az elnökségi ülések előre meghatározott napirend szerint folytak. Ezekben az időszakokban a határozatok kidolgozásában a főtítkároknak még jelentős szerepe volt – így előfordult, hogy előzőleg nem kérték ki az elnökök véleményét, jóvá-

hagyását. Ez mindkét időszakban feszültséghez vezetett, különösen a Vezetői Kollégiumok ülésein. Bár minden napirendi pont megszavazását általában élénk vita előzte meg, a többség csaknem minden esetben megszavazta az elnökség előterjesztéseit. Az igazsághoz tartozik, hogy az elnökök nem túlságosan lelkesedtek az előterjesztéseket módosító javaslatokért. Kosáry akadémikus is jónak látta, ha az ülésrend átszervezésekor a hosszú elnöki asztal végére ültet, ami azzal a következménnyel járt, hogy karfelynyújtással jelzett megszólalási szándékamat nehezebben vette észre. Ezt az válthatta ki, hogy egyszer – az elnökség szándékával ellentétben – elértem, hogy az akadémiai újságíró díjat a szegedi Sulyok Erzsébet és a Magyar Nemzet újságírója, Hankó Ildikó kapja. Itt említem meg, hogy Kosáry akadémikussal igen jó kapcsolatban voltam. Későbbi találkozásaink alkalmából mindig elismeréssel szolt a lapokban megjelent eszmefuttatásaimról, és további írások közzlésére biztatott.

2. Felszólalások az akadémiai közgyűléseken

Közéleti munkám legjelentősebb részének tudománypolitikai ténykedésemet tartom. Az aligha vitatható, hogy az állampárti időszakban az előrehaladásban, a tudományos karrierben nem a teljesítmény játszott elsődleges szerepet. Ezen a téren a puhuló diktatúrában fokozatos előrelépés történt. Ennek egyik jele volt, hogy 1982-ben Mádl Ferencet, Kosáry Domokost, Szabad Györgyöt és engem is beválasztottak az akadémikusok sorába. Többen törekedtünk a teljesítmény elismerésére, az értékelésre, az ezt akadályozó tényezők feltárására. Ennek érdekében – rámutatva az anomáliákra – csaknem minden akadémiai közgyűlésen felszólaltam, és ezt az aktivitásomat a demokráciában is folytattam. Azt természetesen nem vártam, hogy javaslataimat azonnal elfogadják, hiszen a „visszahúzó erő” óriási volt. Mindenesetre ezek az erőfeszítések hozzájárultak ahhoz, hogy Láng István főtitkár létrehozott egy tudományértékelő bizottságot, és ha lassan is, de a tudománymetria alkalmazása is helyet kapott a teljesítmény értékelésében. Csurgay Árpád, az MTA volt főtitkárhelyettese megjegyezte, hogy az MTA vezetősége „tartott felszólalásaimtól”, ami persze nagy túlzás volt. A „rendszerelváltó” közgyűlésen tett politikai jellegű hozzászólásom kivételével, megszólalásaim mindig pozitív visszhangot keltettek, aminek számos jele volt. Ezek közé sorolom, hogy „sikereimet”, időnként szellemesnek ítélt megszólalásaim szövegét, barátaim, Márta Ferenc és Vizi E. Szilveszter – csipkelődve – újságíró feleségemnek tulajdonították.

A Közgyűléseken elhangzott véleményemet az esetek túlnyomó részében leközltem a Magyar Tudományban, egy részük olvasható a cikkgyűjteményem I. és II. kötetében, melyek címét az alábbiakban sorolom fel:

Hozzászólás 1984. évi közgyűlésen (MTA Irattár); Gondolatok a tudományos munka minőségéről (Magyar Tudomány 9, 1984); Pályázati rendszerünk – egy pályázó opponens szemszögéből (Magyar Tudomány 6, 1986); Teljesítmény és támogatás a kutatásban – a MTA 1987. évi közgyűlésén elhangzott hozzászólás (Magyar Tudomány 12, 1987); A szelekció elve és gyakorlata – a MTA 1988. évi közgyűlésén elhangzott felszólalás némileg rövidített változata (Magyar Tudomány 1, 1989); A Tudományos Akadémia reformja – Hozzászólás a Magyar Nemzetben félbehagyott vitához (Magyar Tudomány, „Fórum az Akadémiáról” Különszám, 1989); Hozzászólás a MTA Rendkívüli Közgyűlésén (MTA Irattár, 1990); Hozzászólás a MTA tisztújító közgyűlésén (MTA Irattár,

1990); Néhány javaslat az MTA Tanszéki Kutatócsoportok érdekében (Magyar Tudomány 4, 1991); Kiemelkedő témacsoportok kiemelt kezelése (Magyar Tudomány 7, 1991); Javaslat a kiemelkedő tudományos eredményt elért témacsoportok támogatására: Az 1991. évi közgyűlésre benyújtott indítvány, (Akadémiai Híradó, 1992); Néhány javaslat az MTA Tanszéki Kutatócsoportok érdekében (Magyar Tudomány 4, 1991); Kiemelkedő témacsoportok kiemelt kezelése (Magyar Tudomány 7, 1991); Az akadémiai és az egyetemi kutatás korszerűsítéséről (Magyar Tudomány 2, 1992); Gondolatok a tagválasztásról, a kétfokozatú akadémiai tagságról és a fiatalításról (Magyar Tudomány 9, 1992); Néhány gondolat az akadémiai kutatóhelyek teljesítményének értékeléséről (Magyar Tudomány 5, 1993); Válaszra váró kérdések kutatásról, felsőoktatásról (Magyar Tudomány 8, 1993); Néhány meggondolás a tudományelemzésről (Válasz Rózsa György reflexióira, Magyar Tudomány 1, 1994); Mit is jelent a világszínvonal a kutatásban? (Magyar Tudomány 2 1994); A magyar tudományos eredmények nemzetközi elismertségéről (Magyar Tudomány 3, 1994); Válasz Burger Kálmánnak és Markó Lászlónak (Magyar Tudomány 6, 1994); Hallassák hangjukat a reformokat akarók (Magyar Tudomány 9, 1994); Tagválasztásról, a hivatkozások manipulációjáról és az egyéb tényezők szerepéről (Reflexiók Berényi akadémikus cikkére, Magyar Tudomány 12, 1994); A kutatóhálózat konszolidációjáról és az Akadémia egységéről (Magyar Tudomány 7, 1995); A tudományos cikkek elbírálásával kapcsolatos tapasztalataim (Magyar Tudomány 5, 1997); Ervint mindig csodáltuk (Magyar Tudomány 7, 1997), Szabad-e a kutatónak (tudomány) politizálnia? (Magyar Tudomány 5, 1999); Az Akadémia reformjáról (Magyar Tudomány, 2007. május); Hogyan növelhetnénk a kutatás hatékonyságát? (Magyar Tudomány, 2008. május); Tudomány, haza, haladás (Magyar Tudomány, 2009. március); Az Akadémia és a kiválóságok támogatása – Szükség van-e tudományra és Akadémiára? (Magyar Tudomány, 2010. február); Tudomány és érdekérvényesítés: keresztútzben az Akadémia (Magyar Tudomány, 2010. április).

Ezek közül az Akadémia rendkívüli (1990. február 9.) és a „rendszerátváltó” (1990. május) közgyűlésén elmondottakat ismertetem.

Az akadémiai tisztségviselők megbízatásának időtartamáról

Előljáróban javaslom, hogy a májusi közgyűlésen már az új levelezőtagok is részt vegyenek a Magyar Tudományos Akadémia tisztségviselőinek megválasztásában. Meggyőződésem; ezek a kollégák erősítik a megújuló akadémiánkat és szükségünk van véleményükre. Az Alapszabályzattal kapcsolatban két megjegyzésem van.

1. Az első a tagválasztásra vonatkozik. Mindenképpen kívánatosnak tartom az elnökség jogkörének oly értelmű módosítását, hogy az egyes osztályok szavazatai alapján kialakult sorrendet semmiképpen se változtathassa meg. Nézetem szerint teljesen irreális, hogy az új levelezőtagok kijelölésében a szakmailag kompetens osztály véleményét egy olyan testület módosítsa, amely a jelölteket nem, vagy alig ismeri, és szakmai rangsorolásukra aligha képes. Erre a legutolsó választáskor két esetben is volt példa, az eredmény értékelésére most nem vállalkozom. Javaslatom szerint az elnökségnek változatlanul joga lenne eldönteni, hogy a leadott szavazatok és egyéb szempontok alapján az egyes osztályok jelöltjei közül hány kerülhet be a tagok sorába. Természetesen előfordulhat az az eset – ha ritkán is –, hogy az osztályok döntése – esetleges személyi összefonódások következtében – hibás. Például, a jelöltek között kiugróan kiemelkedő tevékenységet kifejtett kutatókra csak nagyon kevés szavazatot adtak, vagy a másik eset-

ben, komolyabb tudományos eredményeket felmutatni nem tudó kollégát akarnak bejutatni az akadémikusok sorába. Ebben az esetben az elnökség konzultáljon az osztályokkal, és rendeljen el újabb szavazást.

2. Másik javaslatom a tisztségviselők megbízatásának időtartamára vonatkozik. Néhány hete alkalmam volt az indiai Tudományos Akadémia elnökével beszélgetni akadémiai problémáiról. Elmondta, hogy náluk az akadémia vezetői két évre kapnak megbízatást, hosszabb tisztségviselés semmiképpen sem lenne fair, hiszen akadémiajuknak számos tagja nemzetközileg is kiemelkedő tudós, aki szintén rászolgált a kitüntetett megbízatásra és aki ugyancsak alkalmas annak ellátására. Amikor elmondtam, hogy nálunk a tisztségviselők megbízatása öt évre szól, teljesen elszörnyedt, és amikor félve azt is elárultam, hogy ez az ötéves periódus még egy újabb öt évvel meghosszabbítható, ezt a tényt számomra érthetetlen indiai-angol kifejezésekkel minősítette.

Tisztelettel javaslom a Közgyűlésnek, hogy a tisztségviselők megbízatását, ugyanabban a funkcióban, csökkentjük le öt évről három évre. Amennyiben ezt valamilyen oknál fogva a jelen közgyűlés nem tartja megvalósíthatónak, akkor kérem legalább annak az elfogadását, hogy a tisztségviselők megbízatása újabb öt éves ciklusra semmiképpen sem terjeszthető ki. Kérem, szíveskedjenek ezt a kérdést átgondolni. A rendelkezésemre álló idő sajnos azt nem teszi lehetővé, hogy e változás szükségességéről hosszasan beszéljek. A jelenlegi helyzetet nem tartom egészségesnek, sem a tisztségviselők, sem az akadémia szempontjából. Nem csak az indiai akadémia, hanem a Magyar Tudományos Akadémiának is van számtalan kiváló tudósa, aki nemcsak megérdemli ezt a megtiszteltetést, hanem alkalmas is különböző tisztségek betöltésére.

Az elmúlt évtizedekben hozzászoktattak bennünket ahhoz, hogy az ország sorsát egy szűk – mint a jelenlegi helyzet bizonyítja – egyáltalán nem hozzáértő csoport intézi. Akadémiánkon, meggyőződésem, az ország vezetéséhez képest, mindig jobb volt a helyzet, de nem szabad elfelejtenünk, hogy a tudomány irányítása az elmúlt évtizedekben itt is egy kisebb csoport kezében volt, és a tisztségviselők kiválasztásában az állampártnak döntő szerep jutott. Az csak a körülmények szerencsés összejátszásának köszönhető, hogy mindezek ellenére olyan kiváló vezetőink voltak, mint Szentágothai akadémikus, vagy mint a jelenlegi elnökünk és főtitkárunk. Ezzel a megjegyzéssel is jelezni kívántam, hogy békés javaslatomat elvi okokból tettem, és nem az Akadémia két mostani vezetője ellen irányul.

Nem tudom megítélni, hogy mennyire igazak a kiszivárogtatott híresztelések, melyek szerint a vezetés, az alelnökkel és főtitkárhelyettesekkel együtt, egy újabb ötéves periódusban nem kíván funkciót viselni. Meggyőződésem, hogy ez helyes döntés lenne, hiszen számosan a jelenlegi vezetők közül az akadémia már a korábbi időszakokban is vezető funkciót töltöttek be. Na már most, ha hozzáadjuk ehhez, hogy esetleg az egyetemeken, az állami és politikai apparátusban is elláttak magas szintű megbízatásokat, úgy érzem, hogy tudósaink szűk rétegének ilyen fokú „kizsákmányolása” abszolút nem elfogadható. Számukra is biztosítani kell a lehetőséget és az időt saját szakmájuk műveléséhez, az elmélyült kutatómunkához.

Tisztelt Közgyűlés! Az új tisztségviselők kiválasztásának természetesen van egy másik vetülete is, erről remélhetően a későbbiekben lesz módunk bővebben beszélgetni. Azt a közgyűlésnek nem kell bizonyítanom, hogy az ország közvéleménye ebben a forradalmi időszakban elvárja a Magyar Tudományos Akadémia megújulását, nemcsak alapszabályzatban, hanem a testület szellemében, összetételében és irányításában is. A mindenkori változás egyik alapvető feltétele – bármennyire is nehéz ezt sokak számára elfogadni –, egy teljesen új vezetés megválasztása. Ha ezt a lépést nem tesszük meg, meggyőződésem, rendkívül kínos, nehéz helyzetbe hozzuk Tudományos Akadémiánkat.

Hozzászólásomat, ami korábban sohasem fordult elő, néma csend követte: egyetlen halk taps se hangzott el. Berend T. Iván akadémikus, Akadémiánk akkori elnöke, szokatlan módon megszakította a vitát, és azonnal reagált felvetésemre; amit „pusztítónak” minősített. Szentágothai akadémikus is félreértette javaslatomat. Mit tagadjam, nem érintettek jól ezek a reakciók, bár alapvető változást javasolt az akadémia vezetésében Mezei Ferenc és Szabad György is. Sajnos Szabad professzor nem tudott változtatni rossz szokásán, képtelen volt hosszú mondanivalóját rövidíteni, ami kitapsolását vonta maga után. Mindezekről függetlenül a közgyűlés elfogadta indítványomat, és a tisztségviselők megbízatásának időtartamát öt évről három évre csökkentette, ami a mai napig érvényes. Nagy örömmre szolgált viszont, hogy a „*Valóban kollaboránsok voltunk?*” című írásom megjelenése után Szentágothai akadémikustól a következő levelet kaptam.

Kedves Barátom!

Budapest, 1992. április 21.

Fogadd őszinte szívből jövő köszönetemet és gratulációimat a Magyar Nemzet 1992. április 13-i számában megjelent kitűnő írásodért. Én is próbálkoztam ilyesmivel már ezelőtt, de az én tollamból ez nyilván nem lehetett túlságosan meggyőző. Ráadásul érvelésed mindenütt tökéletes és írásművészeti alkotásként sem hétköznapi. Köszönöm: az MTA és a tudomány munkásai nevében.

Eddig sok minden apóságban nem értettünk egyet, talán én az utolsó évek frusztráltságából kifolyólag túlságosan élesen reagáltam. Ezentúl nyilván apróbb megközelítési eltérések nem fognak köztünk felesleges hangsúlyt nyerni, ha egyszer nyilvánvaló, hogy a lényegben egyetértünk... Na éppen itt van az én aktuális problémám, amiről Veled a májusi közgyűlés alkalmából eszmét szeretnék cserélni. Úgy néz ki, hogy a közgyűlés által az 1993. évi rendes tisztújító közgyűlésre kiküldendő javaslattévő bizottságának én lennék a designált elnöke. Talán hallottad, hogy ezzel kapcsolatban feltehetően jószándékú gondolatból bizonyos elképzelések kezdenek kialakulni. Ezeknek annyi a reális alapja, hogy Akadémiai Törvény nemcsak 1992 májusában, de esetleg még 1993 májusában sem lesz. Ez adhat azután alkalmat mindenféle kombinációra. Nyilván nem kell külön ecsetelnem, hogy mennyire nem kell nekünk semmi olyan esemény vagy kísérlet, ami az Akadémia ellen folytonosan hangoztatott vádakot táplálni alkalmas.

Én a magam részéről tökéletesen indifferens vagyok, azon kívül, hogy az Akadémiának a legjobbat akarom. Orvosként ráadásul van egy régi maxima „nil nocere”: ha már segíteni nem tudok, legalább ne ártsak. – Ezekről szeretnék Veled beszélni mint olyannal, aki világosan látja helyzetünk fő problémáit.

*A viszontlátásig szívélyesen üdvözöl,
Gratuláció ismételéssel*

Híved

Szentágothai János

A rendkívüli ülés vitájának konklúzióit az akadémia következő közgyűlésén, mai szemmel nézve kissé keményre sikerült hozzászólásomban vontam le, és ekkor reagáltam Berend T. Ivánnak, akadémiaunk volt elnökének korábbi kritikai megjegyzésére is.

A Magyar Tudományos Akadémia megújulásáról

Akadémiánk történetének jelentős állomásához érkeztünk. El kell döntenünk, hogy a rendszerváltozás után, demokratikus országunk építésében az akadémiának milyen szerepet szánunk ill. kívánunk kiharcolni, és ezt milyen vezetéssel akarjuk megvalósítani.

Akadémiánk rendkívül nehéz helyzetben van. Alapvetően helytelen hozzáállás lenne, ha nem vennénk tudomást az egyre erősödő kritikáról, amely mind az új pártok képviselői mind pedig saját kutatóink között meglelhető, és amelyet a biológiai tudomány egyik doktora a Magyar Nemzet elmúlt évi augusztusi számában olyan kíméletlenül fogalmazott meg. Nem akarom a hangulatot elrontani, így csak bevezető állítását idézem *„Az akadémia felépítése a sztálini modell másolata, tagjai között többségben vannak a kontraszelekció, a politikai hajbókolás és az intenzív szellem agresszív elnyomásának, a hűbéri urambátyám-viszonyoknak lovagjai”*.

Bár az ilyen és hasonló jellegű írások túlzásai nyilvánvalóak, azt nem tagadhatjuk, hogy akadémiánk a pártállam által irányított és kézben tartott testület volt. Ez a felügyelet az elmúlt tíz évben kétségkívül módosult, de a politikai elkötelezettséget, a „vörösös” szint azonban csak részben tudta halványítani a pártonkívüli és a párttól távol álló tagtársak beválasztása az akadémia tagjai sorába. Mindezekről függetlenül úgy érzem, valamilyen módon tudatosítani kellene az ország jelenlegi politikusaival és közvéleményével, hogy az akadémia tagjai és kutatói nemcsak Marx és Lenin tanainak elterjesztésével, a szovjet-típusú szocializmus eszméinek hazai megvalósításával foglalkoztak, hanem nemzetközileg is figyelembe vett, és hazánk megítélése szempontjából nem elhanyagolható eredményeket értek el. Én mindenesetre hiszem, pontosabban szeretném hinni, hogy a támadásokkal ellentétben az akadémia tagjai között jelentős többségben vannak a politikai hitvallásuktól és korábbi pártállásuktól függetlenül azok, akik szakterületük kiváló művelői és eredményeik alapján joggal tagjai a tudományos akadémiának. Sajnos ez mindaddig csak hit marad – következésképpen a támadások is alig lehetnek megalapozottak –, ameddig lehetőséget nem biztosítunk magunk és mindenki számára, hogy az akadémikusok eddigi munkájáról pontosan tájékozódjunk. Mindenesetre az akadémia az nem parlament, azt nem lehet a jövő héten egy kormányváltással párhuzamosan újraválasztani. Az ötvenes években elkövetett hibákat, méltánytalanságokat, nem akarjuk megismételni. Ebben a vonatkozásban teljesen egyetértek Szelényi akadémikusnak a Magyar Nemzetben néhány hete közzétett megjegyzésével, hogy *„legyünk jobbak a kommunistáknál”*.

A mai napon elérkeztünk egy másik, az előbbivel legalább azonos jelentőségű ponthoz, az új vezetés megválasztásához. Sajnos a rendelkezésemre álló idő nem teszi lehetővé, hogy a választás előkészítő munkájával érdemben foglalkozzak. Meggyőződésem, hogy az elmúlt 30 évben alkalmazott módszerek vezetőink demokratikus jelöléséhez és kiválasztásához nem alkalmasak. Az akadémia elkövetkező időszakra megválasztott új vezetőire rendkívül nehéz feladat hárul, amely határozott, erejük teljében lévő egyéniségeket kíván. Meg kell őrizni az akadémia irányító szerepét az alap kutatásban. Biztosítani kell a kutatáshoz alapvetően szükséges feltételeket, a hazai és nem utolsó sorban a külföldi anyagi támogatást. Meg kell akadályozni, kutatóhálózatunk összeomlását és kutatóink emigrálását. Mindezek elérésének alapvető feltétele az, hogy meggyőzzük az ország politikusait, és nem utolsó sorban az ország közvéleményét, hogy ez az akadémia szellemében, összetételében és – ami a legfontosabb – vezetésében alapvetően eltér a kommunista pártállam által átalakított és irányított tudományos akadémiától. Akadémiánk számára egyáltalán nem tartottam és most sem tartom hasznosnak az olyan, különböző

fórumokon elhangzott nyilatkozatokat, hogy az Akadémia tagsága a vezetést illetően a folyamatosság híve, amiből a kívülállók azt a téves következtetést vonhatják le, hogy az akadémia tagsága a tudományos életben is alapvetően szükséges reformokat, átalakítást marxista tudósokkal, a régi rendszer elkötelezett híveivel akarná megvalósítani.

Milyen elvárásoknak kell az új vezetésnek megfelelni? 1. Alapvető követelmény, hogy a tisztségviselők szakterületük nemzetközileg is elismert művelői legyenek. 2. Politikailag elhibázott lépés lenne olyan vezetőket megválasztani, akik az elmúlt évtizedekben tagjai voltak a kommunista párt legmagasabb szintű testületeinek. 3. Semmiféleképpen nem indokolt a pártállam által korábban az akadémia élére kiválasztott és több cikluson keresztül vezető pozícióban lévő tagtársakat újraválasztani. Mindezeket figyelembe véve elnöknek Pungor Ernő akadémikust, főtitkárnak pedig Kulcsár Kálmán akadémikust javaslom. Meggyőződésem, hogy a két funkció közül az egyiket természettudós kezébe kell adnunk.

Végezetül ezután a nehéz téma után engedjenek meg egy személyes észrevételt. A februári közgyűlésen, amikor a tisztségviselők megbízatásának időtartalmára vonatkozó indítványomat tettem, hozzászólásomat az indiai akadémia elnökének véleményével próbáltam megerősíteni. Sajnos ez akadémiánk elnökének nem nagyon tetszett, kerek perccel kijelentette, hogy nem érdekli, mit mondott az indiai akadémia elnöke. Bevallom: mondani valóm alátámasztására az indiai akadémia elnökénél – egyébként mindennap imádkozom, hogy kapjon Nobel díjat – nevesebb gondolkodókat kerestem, de se Lenin, se nálánál néhány év óta az akadémiai berkekben is népszerűbb Széchenyi és Deák semmit nem mondott a szóban forgó kérdésről. Követve Szelényi akadémikusnak a már hivatkozott javaslatát, szeretném biztosítani az általam minden vonatkozásban nagyra becsült elnökünket, hogy ha az elkövetkező években hozzászólásait bármilyen ideológia képviselőjének mondásával kívánja alátámasztani, én mindig a legnagyobb megértéssel fogom azt hallgatni.

(Hozzászólás az MTA „rendszerelváltó” közgyűlésén, 1990, május)

A májusi Közgyűlés az MTA új elnökének Kosáry akadémikust, főtitkárnak pedig Láng akadémikust választotta.

Egy év után a Magyar Nemzet körkérdést intézett néhány akadémikushoz – többek között hozzám is – kérve, hogy összegezzük az egy év munkáját, s adjunk számot arról, hogy milyen érzések között készülődünk az e héten folyó akadémiai közgyűlésre.

Egy év mérlege az MTA közgyűlésén

Solymosi Frigyes: Az MTA életében az elmúlt esztendő rendkívül mozgalmas volt, és számos fontos döntés született. Nézetem szerint a rendszerváltozás után az Akadémiának egyik legfontosabb feladata az volt, hogy meggyőzze az új kormányt a kutatás fontosságáról, és ennek révén megszerezze és biztosítsa azokat a feltételeket, amelyek a magas színvonalú kutatómunkához szükségesek. Az eddigiek alapján úgy tűnik, hogy az MTA vezetésének még nem sikerült az új kormánnyal a megfelelő kapcsolatot kialakítania, hiszen kutatóhálózatunk az elmúlt akadémiai évben olyan válságos helyzete került, amelyben még talán sohasem volt.

Az Akadémia másik fontos feladata a tudományos kutatás irányítása, más szavakkal, olyan intézkedések meghozatala, amelyek intenzívebb és eredményesebb munkára ösztönöznék kutatóinkat. Ezen a területen jelentősebb előrehaladásról aligha beszélhetünk.

Véleményem szerint, a magyar tudományos kutatásban előrelépés, a Nyugathoz való felzárkózás mindaddig nem történik meg, ameddig nem változtatunk támogatási rendszerünkön (számomra elfogadhatatlan, hogy 1990–91-ben a kutatás fejlesztésére Nyugatról kapott pénzüsszegeket, pályázat nélkül régi csatornákon osztjuk szét), ameddig nem ismerjük el a tudást és a teljesítményt, s nem teremtjük meg a támogatás és a teljesítmény közötti összhangot. Ha ezt nem tesszük meg, akkor rövidesen azokat a hazájukhoz ragaszkodó kutatókat is elveszítjük, akik a pártállam idején is itthon maradtak, és akik döntő módon járultak hozzá az ország tudományos reputációjához.

Az előrelépés alapja a számonkérés, a tudományos eredmények értékelése, a nemzetközileg is kiemelkedően tevékenykedő témacsoportok kiemelt kezelése, és az éveken, évtizedeken át eredménytelen kutatóegységek átszervezése. Természetesen a számonkérést, az értékelést, a differenciált támogatást nem üdvözli mindenki. A magyar tudomány érdekében azonban népszerűtlen intézkedéseket is kellett volna, illetve kellene hozni. Már több mint egy évtizede beszélgetünk, bizottságokat, fórumokat szervezünk a tudományos eredmények értékelésének lehetőségeiről – sehol a világon nem beszélnek ennyit erről –, ahelyett, hogy a tapasztalatokat levonnánk és hasznosítanánk.

Messzemenően elismerve régi vezetőik érdemeit, tudomásul kell venniük, hogy az általuk kialakított kapcsolatrendszer elveszítette értékét. Amikor a tavalyi május közgyűlésen ezt javasoltam, hogy az új tisztségviselők és az elnökség megválasztásakor a szakmai kiválóságot helyezzük előtérbe, és elsősorban a korábbi politikai kötődésektől mentes tagtársaknak adjunk teret, ezt akkori elnökünk, Berend T. Iván pusztítónak minősítette. Hogy a magyar tudomány számára mi volt és mi a pusztító, azt most nem akarom részletezni, de a személyi változások szükségességét még ma is aktuálisnak tartom.

Egyetértek Akadémiánk új elnökének nézetével: az Akadémián ne legyen boszorkányüldözés. Erről igazán nem is beszélhetünk, hiszen az elnökségben szép számmal ülnek ma is a pártállam elkötelezett hívei, a központi bizottság volt tagjai is. A pártállam idejében jelentős pozíciókat betöltő kollégákat delegáljuk fontos bizottságokba, mintha az Akadémia reformjának megvalósítására csak ők lennének egyedül alkalmasak. Úgy gondolom, az nem tekinthető a „boszorkányok üldözésének”, ha politikai, és nem szakmai, érdemekért különböző szintű vezetői pozícióba jutottaknak megköszönjük eddigi munkájukat és több időt és lehetőséget adunk számukra saját szakmájuk intenzív műveléséhez. Miként talán az sem lenne „pusztító” megoldás, ha a rendszerváltozás után a tudományos kutatás irányításába, az új szellemű Tudományos Akadémia felépítésébe helyettük a reformokat valóban kívánó kollegákat, szakmájuk kiváló kutatóit vonnánk be. Ebben az esetben remélhetjük csak, hogy megszületnek azok a szükséges intézkedések, amelyek a magyar tudomány megújulásához vezetnek, s amelyek révén e téren is felzárkózhatunk a nyugati országokhoz.

(Magyar Nemzet, 1991. május 8.)

Tudománypolitikai ténykedésem ismertetésekor mindenképpen szólnom kell a 2008-ban esedékes új tisztségviselők megválasztása előtt a Népszabadságban április 23-án „Az Akadémia leendő elnökéről” címen megjelent javaslatomról. A cikk bevezetésében hangsúlyoztam, hogy örömmel kell fogadnunk, ha magasan kvalifikált értelmiségiek, esetleg tudósok közül néhányan kellő ambíciót, elhivatottságot éreznek aktív politikai szerepvállalásra, fontos tisztségek betöltésére. Aggódtam viszont, hogy sikerrel tudja-e képviselni az Akadémia, a tudomány érdekeit az az akadémikus, aki megválasztása előtt egy ellenzéki párt kormányában viselt tisztséget. Ugyanakkor szívből kívántam, hogy a korábbi jobboldali kormányban aktív szerepet vállaló akadémikus társunk – párt-

jának sikere esetén – újból elnyerje a szakértelmének megfelelő miniszteri tárcát”. (Bár nevet nem írtam le, mindenki tudta, hogy itt Pálinkás Józsefre gondolok.) Úgy éreztem, hogy az Akadémia elnöki tisztségre a több mint 300 akadémikus közül könnyebb találni megfelelő embert, mint a kulturális, oktatási tárca élére. A Közgyűlés azonban másképpen látta! Az elmúlt csaknem hat év bizonyította, hogy Pálinkás József akadémikus-társam kiválóan ellátta az MTA elnöki feladatát, amiben egy pillanatig nem kételkedtem. Sőt az akadémiai kutatóhálózat életében alapvető szervezeti átalakulást is végrehajtott, mely költségmegtakarítással és a hatékonyság növelésével jár. Ugyanakkor azonban azt is láthattuk, hogy a kultúrával és az oktatással foglalkozó tárca vezetésében enyhén szólva hiányzott az erős, szakértő kéz, a tisztánlátás, a megvalósítható koncepció, melynek következményei a jövőre is kihatnak. Ha a Fidesz kormány a következő választáson sikerrel szerepel, akkor elnökünk mandátumának lejáta után rá várhatna a tárca rendbetételének feladata!

3. Csatározás a kutatás nagyobb támogatásáért és a teljesítmény elismeréséért

Tudománypolitikai ténykedésemet a későbbiekben sem hagytam abba. Ekkor már előtérbe került a politikusok, a kormányok biztatása a tudomány és a kutatás+fejlesztés (K+F) nagyobb mértékű támogatására. Január 25-én az alábbi levélben fordultunk Horn Gyula miniszterelnökhöz, amelyben kértük, hogy a privatizációs többletbevételekből segítse a műszaki fejlesztés és a tudományos kutatás égető gondjainak megoldását.

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Szeged, 1996. január 25.

Az ország közvéleményét élesen foglalkoztatja az a tény, hogy az 1995. évi privatizációs bevételek jelentősen meghaladták a tervezetet, és a többletbevételnek egy részével a kormány az ország fejlődését elősegítő programokat kívánja támogatni. Kérjük Miniszterelnök Urat, hogy ennek az összegnek egy kisebb hányadát, kb. 2–3 milliárd forintot, szíveskedjenek az ország jövőjét alapvetően befolyásoló műszaki fejlesztés és a tudományos kutatás pozícióinak javítására fordítani. Mindkét területen kritikus helyzet alakult ki, amely Miniszterelnök Úr előtt is jól ismert: az OMFB elveszítette a korábban kutatásra és műszaki fejlesztésre kapott pénzügyi keretének jelentős részét, a tudományos kutatás alaptámogatása pedig nominálisan alig több, mint 15–20 évvel ezelőtt.

A fent jelzett összeg – az OMFB és az OTKA általi – szétosztását, szigorú versenyztetés mellett, a következő alprogramok támogatására javasoljuk:

- 1. Az ország műszaki fejlődését elősegítő, konkrét gyakorlati eredmények elérését biztosító kutatás-fejlesztési programok támogatására.*
- 2. Az ország jövője szempontjából döntő természettudományi, műszaki és orvostudományi alapkutatások támogatására. A támogatásban elsősorban azokat a kutatócsoportokat célszerű részesíteni, amelyek az elmúlt 10–15 évben nemzetközileg is kiemelkedő tudományos eredményeket értek el.*
- 3. A kutatószféra által az elmúlt években beszerzett nagy értékű műszerek, berendezések szervizelésére, üzemeltetésére és korszerűsítésére. Ennek elmaradása a*

nagy értékű műszerek kihasználását, működtetését veszélyezteti, és azok tönkremeneteléhez vezet.

4. Az idén végző tehetséges doktoranduszok további kutatásának elősegítésére.

Tisztelettel:

Bor Zsolt, Burger Kálmán, Dudits Dénes, Keszthelyi Lajos, Kondorosi Ádám, Leindler László, Solymosi Frigyes, Tandori Károly szegedi akademikusok

Levelünkre választ nem kaptunk.

A kutatók, az egyetemi oktatók sanyarú bérhelyzete végig kísért bennünket a rendszerváltozás óta. Számos írásban fejtettem ki ennek káros következményeit. (Erőfeszítéseimért a tudományos dolgozók szakszervezete több alkalommal mondott köszönetet.) Sajnos a régóta esedékes általános bérrendezés helyett a Horn-kormány oktatási minisztériuma pályázatot írt ki Széchenyi professzori ösztöndíj elnyerésére. A pályázat célja, hogy a „kiváló oktatók és kutatók ...alkotóerejüket teljesítményük fenntartására és fokozására fordíthassák. Pályázhatnak mindazok, akiknek doktori (PhD) illetve ezzel egyenértékű fokozatuk van, a pályázat meghirdetésének időpontjáig nem töltötték be az 55. életévüket, és állam által elismert felsőoktatási intézményben oktatói vagy kutatói munkakörben dolgoznak”...A pályázattal kapcsolatos véleményemet „A Széchenyi professzori ösztöndíj ellentmondásai” címmel a Magyar Nemzetben (1997. január 13., I. könyv 85. o.) fejtettem ki. Ennek főbb elemei a következők:

„Elismerve a minisztérium jó szándékát meggyőződésem, hogy a pályázat kellőképpen nem átgondolt, a felsőoktatásban és a kutatói szférában óriási, egyáltalán nem kívánatos feszültségeket rejt magában és minősítési rendszerünk, valamint az eredményes tudományos tevékenység elismerésének jelenlegi formáit rombolja szét. Arról nem is beszélve, hogy az eddigi tudományos tevékenységet érdemben megítélni a kért, csupán az utolsó öt évben közölt publikációk felsorolása alapján – különösen a természettudományok területén – gyakorlatilag teljesen lehetetlen... A megszabott korhatár már eleve egy nem kívánatos diszkrimináció. Ebből egyértelműen kitűnik, hogy az ország jelenlegi irányítói egyszerűen leírják az idősebb, a felsőoktatás és a tudomány területén már az 55 év feletti korosztályt, ami döbbenetes. Aki ezt a megkülönböztetést kitalálta – a szerző információi szerint a miniszter ragaszkodott ehhez a korhatárhoz – egyszerűen nincs tisztában a felsőoktatás és a kutatás lényegével. Összekeveri a bányászattal és a kohászattal, ahol a fizikai igénybevétel miatt fokozatosan gyengül az ember teljesítőképesége. Ezzel a korlátozással a pályázat elsősorban azokat bünteti, akik a legnehezebb időszakban sem hagyták itt hazájukat, hanem valamiféle küldetésstudattal itthon maradtak, képezték magukat, igyekeztek a legmagasabb szintű tudást megszerezni és átadni a fiatal nemzedéknek. Azokat, akik jelentős mértékben hozzájárultak hazánknak a tudomány területén nemzetközileg elért előkelő helyezéséhez... Az 55 éves korhatár azzal jár, hogy jelentősen nagyobb havi jövedelemhez juthatnak a tanszékeken dolgozó fiatal, vagy az 55 évüket még el nem ért oktatók, mint a tanszék oktató és kutató munkájáért felelős, 55 évüket meghaladó professzorok. (Közbevetőleg: tessék elgondolni, hogy milyen feszültségeket teremtene, ha hasonló megoldásokat vezetnénk be más állami intézményekben, a politikai és a termelői szférában.) Az utóbbiak között számosan lehetnek erejük teljében lévő, nemzetközileg is elismert tudósok, akiket esetleg már számtalan alkalommal javasoltak az akadémia levelező tagjául, de a nagy versenyben, a korlátozott létszám

miatt, mind ez ideig nem választották meg őket... Mindezek alapján enyhén szólva sajtószerű, hogy az ösztöndíj összege gyakorlatilag megegyezik a levelező tagságért járó tiszteletdíjjal. Így az akadémiai doktori fokozat nélküli szerencsés pályázó gyakorlatilag ugyanakkora fizetés-kiegészítésben részesül, mint az MTA levelező tagja. Ha az ösztöndíj elnyerője valamely tudomány doktora, akkor az ösztöndíjjal megnövelt fizetése meg is haladhatja a levelező tagtársunk illetményét. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy azok a fiatalabb kollegák, akik eddigi tudományos tevékenységük alapján még szóba sem jöttek az akadémiai tagválasztáskor, nagyobb anyagi támogatást kaphatnak az államtól, mint azok, akik a rendkívül alapos szűrés és nemzetközi mércével mért teljesítmény értékelés után bejutottak az akadémikusok soraiba, vagy ott állnak az akadémia küszöbén. Ez egyszerűen nonszensz, és a világon egyedülálló „elismerése” a teljesítménynek... Kétségtelen, hogy a felsőoktatásban és a kutatásban tevékenykedő oktatók és kutatók rendkívül nehéz helyzetben vannak. Lehangelő a jelenlegi bérstruktúra, amely egyértelműen tükrözi: a kormányzat nincs tisztában azzal, hogy a felsőoktatás, a tudomány szakemberei milyen nagy szerepet játszanak hazánk felzárkózásában, egy technológiailag fejlett, modern jóléti állam megteremtésében. Ezen a helyzeten mindenképpen változtatni kell, mert különben néhány éven belül már csak másod és harmadosztályú oktatók és kutatók fognak egyetemeken dolgozni. ...Igazságos, a teljesítményeket figyelembe vevő, a magyar tudomány érdekeit szem előtt tartó intézkedéseket kell hoznia. Így például emelni lehetne az akadémiai doktorok tudományos pótlékát, a doktoranduszok (PhD) és poszt-doktoranduszok ösztöndíját, kutató munkájuk támogatását, a doktoranduszok képzésének időtartamát (a kísérleti tudományok területén, nagyobb segítség nélkül, nem lehet 3 év alatt európai szintű disszertációt elkészíteni), a rövidebb és hosszabb időtartamú magyar ösztöndíjak számát és az ösztöndíjak nagyságát. **Új státusok létesítésével és külön támogatással lehetne elősegíteni a hosszabb ideig külföldön dolgozó kiváló oktatók-kutatók hazatérését és kutatómunkájuk megindítását.** Lehetőségként felmerül a nemzetközileg is kiemelkedő kutatási eredmények jutalmazása, a kiválóan tevékenykedő kutatóegységek támogatása, amire a szűkös OTKA keret egyáltalán nem ad lehetőséget...”

A fenti írásom, és maga Széchenyi professzori ösztöndíj meghirdetése, élénk vitát váltott ki tudományos körökben. Nyilvánvalóan azok, akik ebben a fizetés-kiegészítésben részesültek, védték a minisztérium kezdeményezését, míg a kimaradtak az egész elgondolást és/vagy a kiválasztás hibáit hangoztatták. Zavarólag hatott, hogy Magyar Bálint oktatási miniszter szakmai kollégái közül túlzottan sokan részesültek ösztöndíjban, míg a természettudomány területén aktívan és eredményesen dolgozó akadémiai doktorok közül számosan kimaradtak a támogatásból. Mivel a pályázati felhívás nem zárta ki az akadémikusokat, számomra meglehetősen elszomorító volt, hogy közülük számosan sikerrel pályáztak az ösztöndíj elnyerésére! No comment! Aggodalmamat osztotta többek között Makk László, Szilágyi László (Magyar Nemzet 1997. február 3.), akik szerint a Széchenyi ösztöndíj hatása a jelen formában a felsőoktatásban „egy kisebb atomcsapással lesz egyenlő”. Más véleményen volt többek között Szatmáry Eörs, Juhász Nagy Sándor, Arató Mátyás, Patkós András az oktatási minisztérium államtitkára, Magyar Bálint jobb keze. Ezekre egy későbbi írásomban válaszoltam (Magyar Nemzet, 1997. április 2, I. könyv, 85 o.). Bár a minisztérium a pályázat feltételein időközben módosított, a végső szót ebben az ügyben az Alkotmánybíróság mondta ki. A Testület alkotmányellenesnek minősítette a művelődésügyi és közoktatási minisztérium azon rendelkezését, amelynek értelmében a 136 ezer forinttal járó Széchenyi professzori ösztöndíjat csak ötvenöt évesnél fiatalabb egyetemi oktatók pályázhatják meg, mely a sok támadás után

némi elégtételt jelentett számomra. Ezt követően a Magyar Nemzet többünk véleményét megkérdezte a döntésről (Magyar Nemzet, 1997. november 21). A következőket nyilatkoztam: „Számomra egyáltalán nem okozott meglepetést az Alkotmánybíróság döntése. Azon viszont megdöbbsentem, hogy a miniszter és munkatársai nem érezték: a korhatarhoz, és nem az eddig végzett munkához kötött pályázat nyilvánvalóan diszkriminatív és alkotmányellenes. Ezért kellett ilyen egyszerű ügyben is az Alkotmánybírósághoz fordulniuk az érintetteknek. Sehol a világon nem létezik olyan pályázat; amely az 55 év feletti, még közel tíz évig tanszéket vezetőket kizárja a fizetésjavítás lehetőségéből, és a náluk sokkal fiatalabbaknak – tanítványaiknak, beosztottjaiknak – pedig lényegesen nagyobb keresetet biztosít... Szilárd meggyőződés, hogy ilyen diszkriminatív intézkedést a pártállam egyetlen kormánya, egyetlen oktatási minisztere sem mert volna hozni. Ez mindennél többet mond! Kérdés most már az, hogy milyen kárpótlást, jogorvoslatot kaphatnak azok a kiváló oktatók és kutatók, akiket az alkotmányt sértő korlátozás kizárt az 1997 és 98-as pályázat lehetőségéből, és így a fizetésüket jelentősen meghaladó illetménykiegészítésből...”

A tudományos kutatás érdekében kifejtett aktivitásom fokozódott az első Orbán kormány időszakában, amikor – naiv módon – úgy véltem, hogy a kormány politikusaival kialakult korábbi kapcsolatomból könnyebbé teszi javaslataim megfontolását. Sajnos csaknem egy évig semmi nem történt. Annak érdekében, hogy a GDP-ből a K+F-re fordított rendkívül alacsony értékről, 0,8–0,9%-ról, elmozduljunk, számos levelet írtam Orbán Viktor miniszterelnöknek. A nagyobb hatás érdekében több esetben meggyőztem szegedi akadémikus társaimat is a különböző felhívások aláírására, amelyeket a médiának is megküldtünk. Más országok, Finnország, Dél-Korea, Írország példája alapján meggyőződés volt, hogy hazánk fejlődésének, gazdagodásának alapvető feltétele a tudomány, a K+F nagyobb mértékű, kiemelt (?) támogatása. E nélkül az álmódosítások kategóriájába tartoznak a felzárkózásunkról szóló elképzelések.

Szegedi Széchenyi-díjas akadémikusok nyílt levele az országgyűléshez

Köztudott, hogy a követendő gazdag országok fejlettségében, polgárai magas életszínvonalában a kutatás-fejlesztés bőkezű támogatásának döntő szerepe van. Az elmúlt évtizedekben számos ország (Finnország, Írország, Korea) előrelépése egyértelműen a kutatás-fejlesztés kiemelt kezelésének köszönhető. Mindezek az államok – versenyképességük megtartása érdekében – ma is különös figyelmet szentelnek ennek a területnek: a GDP-nek 2,5–3,5 százalékát fordítják a K+F támogatására. Sajnálatos módon Magyarországon alapvetően más a helyzet: a kutatás a GDP-nek világviszonylatban is alacsony, mindössze 0,7–0,9 százalékából részesedik. Ezért különösen fontos a több párt által is megfogalmazott országépítő program megvalósítása, nevezetesen, hogy a kutatás+fejlesztés támogatása 2002-ig érje el a GDP 1,5% százalékát.

A parlamenthez benyújtott költségvetés ezen a területen az elkövetkező évben érdemleges változást nem jelez, így kérdésessé válik az ígért teljesíthetősége. Mindez azt jelenti, hogy sem az ország előrelépéséhez szükséges stratégiai terv végrehajtása nem kezdődhet el, de még a kutatás legégetőbb gondjai sem oldódhatnak meg. Ez oda vezethet, hogy tönkretesszük azt az alapot is, amelyre az elkövetkező években az ország gazdasági, kulturális felzárkózásához szükséges K+F programok támaszkodhatnak. Felmerül a kérdés, hogyan akarunk a fejlett világ méltó partnerévé válni, hiszen a kutatás-fej-

lesztés jelentősebb támogatása nélkül hazánk még a közepesen fejlett országokat sem lesz képes megközelíteni.

A Magyarország jövőjéért aggódók nevében kérjük az országgyűlés tagjait, hogy – pártállásuktól függetlenül – kezdeményezzék a költségvetés előirányzatainak módosítását, és biztosítsák legalább a kutatás legalapvetőbb gondjainak enyhítéséhez feltétlen szükséges 2,5–3,5 milliárd többletösszeget. Ez az összeg elsősorban az akadémia költségvetésében szereplő intézetek és egyetemi kutatóhelyek alapellátásának szinten tartását szolgálná, elősegítené az elfogadott OTKA pályázatok támogatását, és javítana a kutatók megszégyenítően rossz életkörülményein. Az egész nemzet érdeke, hogy a jövő gazdaságának alapját, a kutatás-fejlesztés szellemi kapacitását megőrizzük.

Szeged, 1999. október 13.

Bor Zsolt, Burger Kálmán, Dudits Dénes, Farkas Tibor, Keszthelyi Lajos, Kondorosi Ádám, Leindler László, Papp Gyula, Solymosi Frigyes, Tandori Károly, Telegdy Gyula

Az írott és elektronikus média segítőkészen viszonyult felhívásunkhoz, aminek egyik jele volt, hogy a Kossuth rádió munkatársa a miniszterelnököt, egyik külföldi útjáról hazaérkezvén, erről is faggatta. **Orbán Viktor** miniszterelnöknek a rádióban elhangzott válasza 1999. október 20-án a szegedi akadémikusok nyílt levelére.

„Hollós János riporter: „Éjjel fél kettő van, miniszterelnök úr most jött haza Brüsszelből, ahol két olyan politikussal találkozott, akik a közeljövőben valószínűleg meghatározzák egy kicsit Európa politikáját. .... Az elmúlt hét legfontosabb belpolitikai fejleménye volt, hogy megkezdte a parlament a költségvetés vitáját. Ezzel kapcsolatban is érkezett egy nyílt levél, amelynek az az üzenete, hogy az elmúlt évtizedekben számos ország előrelépése egyértelműen a kutatásfejlesztés kiemelt kezelésének köszönhető. A fejlett országokban a nemzeti jövedelem 2,5–3,5 százalékát fordítják kutatásfejlesztés támogatására, Magyarországon ez az arány mindössze 0,7–0,9 százalék. Na most, a parlamenthez benyújtott költségvetés ezen a területen az elkövetkező évben érdemleges változást nem jelez, így kérdésessé válik annak az ígéretnek a teljesíthetősége, hogy 2002-ig a GDP 1,5 százalékát elérje Magyarországon a kutatás és fejlesztés támogatása. Ez áll a levélben, mi lehet erre a válasz?

Orbán Viktor: Valóban, ez a nyílt levél megjelent több lapban is. Kicsit elfogult vagyok a levéllel kapcsolatban, mert több olyan professzor úr is aláírta, akiknek a mostani kormány, és személy szerint is köszönettel tartozom, mert a választásokat megelőző esztendőben szakértőként, tanácsadóként segítették a munkánkat, legkevésbé sem a saját érdekükben, hiszen senki sem gondolhatta közülük 1994-ben, vagy 1995-ben, hogy az a fényes siker következik be a választásokon, amit aztán 1998-ban mindannyian átértünk. Solymosi Frigyesnek, aki pedig általában az ilyen találkozókat szervezni szokta, és aki a kormánnyal szembeni egyébként jogos igényeket gyakorta megfogalmazza a nyilvánosság előtt, különösen sokat köszönhetek, mert tőle nemcsak szakmai, de politikai tanácsokat is kaphattam az úgynevezett – talán a Vének Tanácsa talán sértő kifejezés – az Öreg Bölcsék Gyülekezetében. Hiszen a választások előtt rendszeresen több idős tanárembernek, professzornak a véleményét is próbáltam összegyűjteni, segítőnek a munkánkat. Tehát azt hiszem, hogy a levél minden sorát illetően igaza van az aláíróknak, csak annyit tudok hozzátenni, hogy Magyarországon, amikor a kormányváltás megtörtént, a nemzeti összterméknek 0,5, azt hiszem, inkább 0,6 százalékát fordítottuk kuta-

tásra és fejlesztésre. Ezt sikerült egy év alatt felemelnünk 0,97 százalékra, tehát majdnem egy százalékra. 1999-ben tehát ez a szám már egy jelentős javulást mutat, de ettől függetlenül a levélben foglalt állítás, miszerint a következő évben, tehát a 2000-ik évi költségvetésben nincs további emelkedés, sőt, talán...

Hollós: ...százalékában csökkenés...

Orbán Viktor: *...sőt, talán valamennyi csökkenés is van, ez igaz. Na most, oka van ennek. Az oka az, hogy – és ez nemcsak a személyes véleményem, hanem széles körben osztott vélemény ma Magyarországon, hogy a tudomány mostani intézményeibe, mostani szerkezetébe, mostani intézményrendszerébe felesleges több pénzt beleönteni. Akkor lenne értelme több pénzt elköltenünk, ha sikerülne a magyar tudományos világ mai szerkezetét is jelentősen megváltoztatni, és az intézményrendszerét is átalakítani. Ennek érdekében össze is ült az úgynevezett Tudomáspolitikai Kollégium, amit a hagyományok szerint a mindenkori magyar miniszterelnök vezet, ott volt az akadémia elnöke, és ott volt néhány más professzor is, akiknek kiemelkedő szerepük van a magyar tudományos élet irányításában. Ott született közöttünk egy egyezség, az, hogy megkezdődik a 2001. évre vonatkozó költségvetés tervezése már 2000. januárban a tudományos élet részéről, és párhuzamosan végzünk el két munkát. Átalakítjuk a magyar kutatás és tudomány szerkezetét, elsősorban úgy, hogy a Tudomáspolitikai Kollégium külső szakértők bevonásával, külső műhelyek bevonásával megpróbál kijelölni kutatási főirányokat, amelyek irányban Magyarország jövője található. Tehát nem általában a tudományra kell többet fordítani, volt a vélemény a tanácskozás után, hanem bizonyos irányokat ki kell jelölnünk, mármint a tudományos világnak magának kell ezt kijelölnie, és utána ezek kiemelt támogatására kell elsősorban fordítani a rendelkezésre álló összegeket. Az itt felsorolt országokban, mint Finnország, Korea, vagy Írország, sem általában támogatták a tudományt, hanem volt egy bizonyos vízió.*

Hollós: ...tudományos...

Orbán Viktor: *volt egy látomás a jövőről, és a jövőhöz vezető út érdekében támogattak meg bizonyos fajta kutatásokat, és fejlesztéseket. Ezt az utat kellene járni Magyarországnak is. Tehát ezt elvégezzük, és ezzel párhuzamosan 2002-re, úgy, ahogyan – egyébként Solymosi úrnak igaza van – a kormányprogramban áll, a 2002. évi költségvetésben a nemzeti össztermék 1,5 százalékát kell majd, immár egy új szerkezetben, de kutatásra és fejlesztésre fordítani."*

Felhívásunk és a rádióinterjú meglepően nagy visszhangot váltott ki a sajtóban. A Magyar Nemzet számos kutatót, többek között engem is megkérdezett a témáról.

Félúton az intézményi átalakítás. Pénz nélkül leépül a tudományos szféra (Magyar Nemzet, 1999. október 21).

„...Kérdésünkre Pakucs János kifejtette: a kormányfő által sürgetett intézményi átalakulás már kezdetét vette, a folyamat azonban még nem zárult le. A váltás lényege, hogy míg az ipari kutatóintézetek sorra megszűntek, addig az új – az egyetemek és a vállalatok kooperálásával létrejövő – intézmények még nem vették át az előbbiek szerepét. E tekintetben most formálódnak az együttműködési formák, a szervezeti és a tartalmi keretek. Tény: az átalakulás nem olyan gyors, mint az szükséges lenne, ennek azonban komoly oka, hogy hiányoznak a vállalatok érdekeltségét ösztönző feltételek...

...Orbán Viktor nyilatkozatában egyértelművé tette, hogy a kormány nyitott a tudományos szféra gondjai iránt, és tisztában van a kutatás-fejlesztés jelentőségével, azonban

a szakma úgy véli, ennek tükröződnie kell a költségvetési támogatásokban is – mondta lapunknak *Solymosi Frigyes*, a szegedi József Attila Tudományegyetem professzora, aki ugyancsak tagja a kormány tudományos tanácsadó testületének. A akadémikus megfogalmazása szerint köztudomású, hogy a magyar gazdaságot ért váratlan megpróbáltatások miatt – mint az árvíz, a koszovói háború, bankcsődök vagy az orosz gazdasági válság – szűkösek a pénzügyi lehetőségek, ennek ellenére is meg kellene azonban oldani a kutatás-fejlesztés égető gondjait.

Ez már csak azért is halaszthatatlan, mert ellenkező esetben leépülnek a szféra értékteremtő alapjai, s nem lesz mire építkezni a kormány stratégiai gazdasági programja végrehajtásában.

A pénzszűke miatt az infrastruktúra szétesőben van, a technikai eszközöket és a felszereléseket nem sikerül megújítani, de még a tudományos folyóiratokra sincs elégséges pénz, a bérproblémák miatt pedig – az akadémiai kutatók bérelemaradása negyvenszázalékos az egyetemi kutatókhoz képest – a tehetséges, nemzetközi hírű kutatók elmennek, s nincs kivel pótolni az érkes szakembereket.

Solymosi Frigyes szerint a kutatás intézményi rendszerének átalakítása már kezdetét vette. Az akadémiai kutatóhálózatban az elmúlt években komoly létszámleépítések és átcsoportosítások történtek, ugyanakkor a jövőre vonatkozóan a kormány tudományos tanácsadó testülete már összeállított egy javaslatcsomagot a stratégiaileg fontos kutatási programokról.

A folyamat tehát megkezdődött, most már arra lenne szükség, hogy a kormányzat meggyorsítsa ezt a munkát, s – a gazdasági programjával összhangban – ennek megfelelő lépéseket tegyen.

A professzor úgy látja, hogy mindenképpen meg kell őrizni a nemzetközi tekintélyt szerzett hazai kutatóműhelyeket, s pontosan a nemzeti ipar megerősítéséért a magyar szellemi bázisokat szükséges erősíteni. Ennek azonban az is feltétele, hogy az állam megfelelő súllyal vegye ki részét a tudomány finanszírozásában, és 2000-ben őrizze meg a fejlesztéshez szükséges alapokat.”

Ezzel csaknem egy időben, '99-ben, megalakult Pálinkás József elnöklésével a kormány tudománypolitikai bizottságának tanácsadó testülete (melynek én is tagja lettem), mely kijelölte azokat a főirányokat, amelyek kiemelt támogatást érdemelnek (lásd később).

A következő említésre méltó esemény volt a miniszterelnök látogatása az Akadémián. Ezt megelőzően a következő levelet írtam neki.

*Dr. Orbán Viktor Úrnak
a Magyar Köztársaság miniszterelnökének*

Szeged, 1999. október 27.

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

A kutatók és az egyetemi oktatók igen nagy várakozással tekintenek Miniszterelnök úrnak november 3.-i akadémiai látogatása elé. Engedje meg Miniszterelnök úr, hogy – mint a korábbi „Vének Tanácsának” (1996–98 között Orbán Viktor tanácsadó testülete, lásd V. fejezet) tagja – az akadémiai beszédéhez néhány szempontra hívjam fel figyelmét. Politikai (és tudománypolitikai) szempontból nagyon fontosnak tartanám a pozitív üzenetet, más szavakkal: a kutatásban tevékenykedő (elit)értelmiség megnyerését. E cél elérése érdekében érdemes lenne a múlt szerdai (október 20.) rádió-nyilatkozatát bővebben

kifejteni és némiképp finomítani. Mivel az ipari kutatóintézetek nagy része megszűnt, az akadémiai kutatóhálózatban pedig az elmúlt években jelentős változás történt (csökkent a kutatók és a segédzemplényzet létszáma, intézetek szűntek meg, illetve kerültek át az egyetemekhez, míg másokat összevontak), nagyobb szerkezeti átalakítás már nem látszik célszerűnek. Változatlanul szükség van azonban bizonyos belső reformokra (pl. az intézetekben gyengébben tevékenykedő kutatócsoportok, témacsoportok átszervezésére). Alapvető feladatunk lehet a teljesítménytől függő támogatás, az eddigieknél is nagyobb fokú differenciálás és a nemzetközi szinten is kimagasló tevékenységet végző kutatóegységek kiemeltebb finanszírozása. Tarthatatlan, hogy a külföldi értékelések szerint a nemzetközi rangsorban előkelő helyezést elért kutatóhelyek mind a támogatás, mind az elvonások és létszámcsökkentés tekintetében, ugyanolyan elbírálásban részesüljenek, mint a hazai viszonylatban is átlagosan tevékenykedők.

Miniszterelnök úr szerdai nyilatkozatának a támogatásokkal kapcsolatos része – gondolom – úgy értendő, hogy a K+F-re akkor szán a kormány több pénzt, ha a tudománypolitikai kollégium kijelöli az ország fejlődését elősegítő stratégiai pontokat a fő kutatási irányokat. Ez nem zárhatja ki a kutatás alapjainak megőrzését, az előrelépést akadályozó égető gondok enyhítését. Ebből a szempontból rendkívül fontos lenne annak bejelentése, hogy a kormány változtatni akar a nemzeti értéket képviselő akadémiai kutatóhálózat szegyenletes bérhelyezeten (amelyet a Horn-Magyar kormánytól örököltünk), és biztosítani kívánja az ehhez szükséges pénzügyi fedezetet.”

Tisztelettel köszönti,
Solymosi Frigyes

Legnagyobb szomorúságomra a miniszterelnök úr az Akadémián tartott beszédében semmi jel nem mutatott arra, hogy érezne a tudomány, a kutatás jelentőségét hazánk felzárkózásában, ami e téren bármiféle előrelépést jelentett volna. A Közgyűlés után „összetörve” fogadtam akadémikus társaim vigasztaló szavait. Nyilvánvalóan a miniszterelnök hozzáállásáról sokat beszélgettünk barátaimmal. Az alábbiakban az azóta elhunyt kiváló orvosprofesszor, Juhász-Nagy Sándor kollegánk gondolatait ismertetem: „...Meg kell mondanom, hogy rám, másokhoz hasonlóan, sokkoló hatással volt, mikor kiderült, hogyan látja a miniszterelnök a tudományos kutatás hazai helyzetét. Álláspontját lehet szépíteni, magyarázgatni (ő is megtette), a lényeg mégis az, hogy számára idegen, sőt kellemetlenül idegen terület a tudományos kutatás, egyszerűen nincsenek neki ezekhez a kérdésekhez „jelfelfogó” készülékei, ahogyan a biológiai kutatásban mondjuk, receptorai. Mi lehet ennek az oka? Több magyarázat lehet: 1. Alapjában generációs problémáról van szó (sőt megkockáztatom, az ő esetében „első-generációs” problémáról is); 2. Ő is beleesik abba a hibába, hogy a magyar tudományt az MTA-val, ill. az MTA kutatóintézeteivel azonosítja, holott ez a hazai tudománynak csak töredéke és nem is legértékesebb része; 3. Olyan tanácsadói vannak – például Somody – akik a maguk területén, az üzleti életben kiváló emberek lehetnek ugyan, de számukra a tudományos kutatás sikere az üzleti sikerrel azonos, holott például a Somody pezsgős pasztilláinak nem több a tudományos jelentősége, mint egy újfajta cipőpertlinek, ha jól el is lehet adni őket. Lehetne még a feltételezhető okokat tovább sorolni, ennyi talán elég. Amikor egyesek – így a miniszterelnök is – úgy látják, hogy a magyar tudományos kutatás „feneketlen zsák”, amibe felesleges a pénzt „önteni” (sic?) akkor hiába érvelsz, hiába mondd, hogy például Magyarországon az egy főre jutó tudományos kiadás 30–40 dollár körül van, Ausztriában ennek körülbelül a tízszerese és a két or-

szág tudományos outputja körülbelül azonos. (Szerintem a magyar jobb, de ebbe ne menjünk bele.) Hiába mondd, hogy ugyanabból a dollár-összegeből Magyarországon körülbelül 7–8-szor annyi nemzetközileg jegyzett tudományos tanulmányt hoznak ki a kutatók, mint az USA-ban. Valaki azt mondta, ha jól emlékeszem egy szellemes francia, hogy nincs reménytelenebb vállalkozás mintha fényes nappal annak bizonyítására kényszerülünk, hogy a nap süt. Jóindulatú vagyok, tehát feltételezem, hogy a kormányzati politika eme megdöbbentő melléfogásánál elsősorban generációs problémák állnak fenn: a fiatalok mindig is vén hülyének nézték az idősebb tudósokat, s valljuk meg, van is ebben valami.”

Aktivitásunkat a későbbiekben sem hagytuk abba, és a hazai tudományos kutatás helyzetének javítása érdekében különböző formában a következő években is számos felhívást tettünk közzé a lapokban – érdemleges eredmény nélkül. Ha már nem boldogultunk a politikusokkal, néhány évvel később megkíséreltük megnyerni a sikeres vállalkozókat. A szegedi Széchenyi-díjas akadémikusok az alábbi felhívással fordultak a 100 leggazdagabb honfitársunkhoz.

Szegedi Széchenyi-díjas akadémikusok felhívása a 100 leggazdagabb magyarhoz

„Élénk érdeklődést keltett a közvéleményben a 100 leggazdagabb magyar rangsorának közzététele. Csak örömünkre szolgálhat az a tudat, hogy élnek közöttünk kiváló, jó üzleti érzékkel megáldott, nagy munkabírású honfitársaink, és hogy a sokat hangoztatott, híres kreativitásunknak mégis csak lehet valami alapja. Az említett tulajdonságokra azonban az életnek egy másik területén is szükség van: ez pedig a tudomány. A kutatás megszállottai is zömmel az átlagot meghaladó alkotókészséggel és szorgalommal megáldott emberek, akiknek a teljesítményében óriási különbségek vannak. Az ország vezetőinek arra kellene törekedniük, hogy mindkét kiemelkedő csoport számára biztosítsák a kibontakozásukhoz szükséges feltételeket. A vállalkozóknak azonban arra is adottak a lehetőségeik, hogy a másik „kreatív” réteg munkakörülményeit javítsák, kutatásukat támogassák. Ez részükről nemcsak egy önzetlen cselekedet lenne, hiszen a létrejövő szellemi termékek végső soron a gazdaság növekedését is szolgálnák. Hazánkban a természettudományok területén a legnagyobb gondot ma már nem az eszközök, hanem a kutatók hiánya, illetményük előteremtése jelenti. Az EU országok népességéhez viszonyítva Magyarországon van a legkevesebb kutató. Jelentős minőségi változást eredményezne, ha a száz leggazdagabb vállalkozó személyenként 5–10 ösztöndíjat – nevezzük Szent-Györgyi ösztöndíjnak –, létesítené. Egy doktorandusz illetménye évi viszonylatban ~1,2 milliót, egy posztdoktoranduszé pedig ~3.0 millió forintot tesz ki. A két, munkájában sikeres csoport közötti kapcsolat példamutató nemzetépítő formája lehetne, ha a 100 leggazdagabb vállalkozó elsősorban az objektív felmérések, a nemzetközi visszajelzések szerint 100 legsikeresebb tudós honfitársának kutatóhelyét erősítené a javasolt ösztöndíjakkal.”

Dobozy Attila, Dudits Dénes, Keszthelyi Lajos, Papp Gyula, Solymosi Frigyes,
Telegdy Gyula, Vígh László
Szegedi Széchenyi-díjas akadémikusok
(Délmagyarország, 2008. február 16.)

Kiegészítésként megemlítem, hogy a kutatás eredményessége nemcsak a műszerezettségtől, hanem egy kutatóegységben dolgozó kutatók létszámától is függ. Hiába fejezik ki szándékokat a külföldi, főleg kínai és indiai fiatal kutatók, hogy szeretnének nálunk dolgozni, megfelelő pénzügyi keret hiányában nem tudjuk őket alkalmazni. A fejlett országok eminens kutatóinak munkáját 15–25 fiatal munkatárs is segíti, míg nálunk kiváló kutatók – megfelelő számú munkatárs – nélkül képtelenek elképzeléseiket megvalósítani. A biztonság kedvéért a fenti felhívást – levélben – eljuttattam a 100 leggazdagabb vállalkozónak is. Valamivel több mint egy harmaduk pozitívan viszonyult felvetésünkhöz. Kezdeményezésemet elfogadtattam az Akadémia 2008-os közgyűlésével is. A továbbiak megszervezése azonban már meghaladta erőmet. Sajnos az Akadémia vezetése nem állt rá a hullámhosszomra: inkább a szintén fontos „Lendület” program megvalósításával volt elfoglalva.

Időközben a magyar tudományosságot, az Akadémiát itthonról és külföldről is számos méltatlan és primitív támadás érte. Ezekre a Magyar Tudományban (2010. 2. és 4. száma) válaszoltam. Ennek főbb elemeit az alábbiakban ismerttetem.

„Ebben az átalakuló, az ország fennmaradását, fejlődését óhajtó és mindenféle korrupcióval terhelt országban időnként felmerül, szükség van-e egyáltalán tudományra, a hazai kutatás támogatására, a Magyar Tudományos Akadémiára és kutatóhálózatára. Azt már megszoktuk, hogy néhány kiszakadt hazánkfíának meglehetősen rossz véleménye van kutatásunk színvonaláról. Velük az elmúlt években már megvívtuk csatánkat. Sajnos időnként ezen a területen kevés ismerettel rendelkező politikusok, sőt egyetemi tanári címet is viselők is megszólalnak. Anélkül, hogy neveket említenék, nézzünk egy-két vitára érdemes kijelentést.

Egyik jeles politikusunk javasolja *„az akadémiai tiszteletdíj átcsoportosítását gyermekétkeztetésre”,* ami szerinte egy *„szocialista maradvány, a régi kommunista rendszer csökevénye, teljesen fölösleges. „Amerikában senki nem kap tiszteletdíjat, hanem ő fizet akadémia tagsági díjat”. Nézete szerint „felmerül a kérdés: ha egy akadémikus nem képes piacképes munkát szerezni magának, akkor az megérdemli ezt a rangot és az azzal járó juttatásokat”. Egy képviselőjelölt szerint pedig „...elengedhetetlen a Kádár-korszak megcsontosodott maradványaként továbbélő tudományos-akadémiai rendszer újrarendelése is. Magyarország nem engedhet meg magának egy államilag fenntartott, ámde tehetetlen akadémiai elitet.”* Érdekes összeesés, hogy mindez akkor hangzott el, illetve jelent meg, amikor a világ jeles tudósai éppen a magyar Akadémián ülészetek, ami aligha az intézmény tehetetlenségét bizonyítja. Ezek a vélekedések összeesengenek az előzőeknél fontosabb pozícióban lévő politikus nézetével: *„Az MTA azon területeit, amelyek nem szolgálják közvetlenül a versenyképességet (szegény filozófusok, nyelvészek” SF) a földdel kell egyenlővé tenni, mert csak porosodó iratokat gyártanak...A magyar tudósokkal az a gond, hogy akik meghatározók vagy alkottak valami maradandót, már nem élnek”.*

Az Akadémiával különböző szinten több mint ötven éve kapcsolatban lévő kutatóként kutya rosszul érzem magam. Lehet, hogy élődiként – kollegáimmal, munkatársaimmal együtt – én is hozzájárultam az ország szellemi, társadalmi, gazdasági leszakadásáért? Mielőtt jeles honfitársaink sikerre vinnék elgondolásukat, előidéznének a közvéleményben egy tudomány- és Akadémia-ellenességet, vizsgáljuk meg kissé alaposabban a fenti tételek igazságtartalmát és következményeit.

Való igaz, hogy a nyugati akadémiák tagjai nem kapnak tiszteletdíjat. A nagy presztízsű és gyakorlatilag állami támogatás nélkül működő Academia Europaea örömmel veszi, ha a tudósok hozzájárulnak fenntartásához, folyóiratuk kiadásához, ez azonban teljesen önkéntes. Az Egyesült Államokban a National Academy of Science néhány száz dollár illetéket kér az új tagjaitól, később azonban már nincs tagsági díj. (Tájékozatlan kritikussaink gyakran hivatkoznak a New York-i akadémiára, mely üzleti vállalkozás, s nem tudományos akadémia: bárki tagja lehet, aki fizeti a tagdíjat.) Mindez nem jelenti azt, hogy a teljesítmény centrikus nyugati országokban, ahol olyan nagy versengés van az egyetemek között, ne tennének különbséget a mérsékelt intenzitással és nemzetközileg is kiemelkedően dolgozó oktatók, kutatók dotálása között, hiszen az egyetemek reputációja, a rangsorban elfoglalt helye az egyének teljesítményétől függ. Nyilvánvaló, hogy ahány ország, annyiféle megoldás. A közelmúltban tagja voltam egy Brüsszelben székelő tudományos bizottságnak, ahol módom volt erről a kérdéstről kifaggatni a kollegákat. Nézzünk néhány példát.

Németországban, ahol nincs tudományos akadémia, a professzori fizetésben négy kategóriát, C1–C4-t különböztetnek meg. Előrelépés elsősorban akkor érhető el, ha a professzornak jelentős hazai vagy nemzetközi kitüntetést ítélnék oda vagy egy másik egyetemtől kap meghívást. Előnyt jelent, ha sikeresen szerepel nemzetközi vagy hazai pályázatokon. A most bevezetett W1-W3 rendszerben a tudományos és oktatási tevékenységtől, a teljesítménytől függően akkor is jelentős fizetésemelkedés érhető el, ha az illető nem kap ajánlatot egy másik egyetemtől. Az Egyesült Királyságban a professzorok fizetése között nagyok az eltérések. Cambridge-ben, Oxfordon és Londonban, az elit egyetemeken, ahol köztudottan a kiválóbbak dolgoznak, a professzorok lényegesen többet keresnek, mint a többi oktatási intézményben. Az anyagi elismerés minden egyetemen attól függ, hogy az illető mennyire fontos egyetemének: kétszeres különbség is lehetséges. Kevésbé kiemelkedő egyetemen dolgozó barátom jelentős fizetésemelésben részesült, amikor a Royal Society tagjává választották. Belga kollegám viszont arról panaszkodott, hogy náluk a többi nyugati országhoz viszonyítva „alacsonyak” a keresetek, és egyelőre alig van különbség a jól és kevésbé jól teljesítők keresete között.

Meglehetősen komplex rendszerrel dicsekedhet az Egyesült Államok, ahol – mint tudjuk – legtöbb egyetem csak kilenc hónapra fizeti saját költségvetéséből az oktatók illetményét, a többi három hónapban a professzorok saját pályázatukból, vagy külföldön végzett munkából fedezik keresetüket. Az illetmények nem a kormánytól, hanem kizárólag az egyetemtől függenek. A megkülönböztetés a kutatás és az oktatás terén végzett munka minőségén alapszik. A kutatóegyetemeken természetesen a kutatás játszik döntő szerepet. Az Akadémia tagjának lenni nagy megbecsülés, mely tükröződik az egyetem anyagi elismerésében is. Az egyetem hozzáállását itt is befolyásolja, ha valaki meghívást kap egy másik egyetemtől. Nyilvánvaló, hogy ezek a külső meghívások és a vele járó illetmény-emelések az illető kiválóságát tükrözik. Visszafogottan, mérsékeltén dolgozó professzorokért sehol sem versengenek! Az egyik kaliforniai egyetemen tanító professzor kollega hangoztatta, hogy bár a rendszer egyetemről egyetemre változik, a fizetés szoros kapcsolatban van az illető kiválóságával, tudományos munkájának minőségével. Mindezt két, illetve három évenként alaposan megvizsgálják. Az úgy nevezett „full” professzoroknál kilenc fokozatot különböztetnek meg, ahol az évi alapfizetés 77 800 dollártól 142 000 dollárig nőhet. Az előrelépést döntően az illető teljesítménye határozza meg. Hasonló a helyzet Svájcban is, ahol az aktív, sikeres kutatómunkát végzők már 40 éves korukban a legmagasabb fizetési kategóriába (évi ~160 000 euro) kerülhetnek. A nagyobb teljesítményt – meglehetősen komplex módon – Japánban is honorálják.

Nálunk a professzorok fizetése (2013) bruttó 440 000 Ft körül van, mely összeg a korrall néhány tízezer forinttal nő. Az igaz, hogy néhány területen, főleg a jogi és a közgazdasági pályán, az oktatók, kutatók el tudják adni ismereteiket, és nem szorulnak rá a tudományos pótlékokra, ennek azonban nem sok köze van a kiemelkedő kutatói teljesítményhez. Vannak olyanok, akik hetente egy napot(!) netán néhány órát töltenek egyetemükön, ha egyáltalán, a többi napon más téren kamatoztatják ismereteiket: ügyvédi munkaközösségekben, szakértői bizottságokban, vállalatokban, tanácsadó testületekben, önkormányzatokban, pártokban dolgoznak, esetleg képviselők, polgármesterek, miniszterek, vagy idejük teljes egészében csupán publicisztikákat, politikai analíziseket írnak. (Jó indulattal mondhatjuk, hogy az esetek túlnyomó részében az ország érdekében tevékenykednek.) Nyilvánvaló, hogy a sok irányú, több mint egész embert igénylő elfoglaltságuk miatt nem vagy alig marad idejük elmélyült kutatásra, szakterületük gazdagítására, tudományos fokozat megszerzésére, sőt még arra sem, hogy könyvtárakban üldögélve kövessék szakterületük újabb eredményeit: így bizony aligha tekinthetők tudományos munkát végző oktatóknak, kutatóknak. Ugyanakkor vannak olyan tudósok, tudós-jelöltek, akik – hasonlóan mint a nyugati kollegáik –, megszállottan „éjt nappallá téve” kutatnak, kisebb és nagyobb csoportot, intézetet irányítanak. Köztük számosan nemzetközileg is kiemelkedő munkát végeznek, öregbítve e téren hazánk reputációját. **A ő tevékenységüket próbálja az Akadémia (és a mindenkori kormány!) különböző tiszteletdíjakkal, tudományos pótlékokkal honorálni.** Meggyőződésem, hogy az akadémiai tudományos fokozatok, az ezzel járó elismerés (és fizetés-kiegészítés) mindnyájunk számára hajtóerőt jelentett és alig tagadhatóan hozzájárult, hogy a magyar tudományos élgárda – a korábbi sajátos politikai és sivár gazdasági körülmények ellenére – ragaszkodott szülőföldjéhez: itthon maradt. Elszomorító, hogy ebben a korrupcióval telített világunkban, amikor nap mint nap arról olvashattunk, hogy egyes állami vállalatoknál, önkormányzatoknál a különböző képzettségű tisztségviselők milyen illetményt kaptak, és hogyan fosztogatták az államot, károsítottak meg mindnyájunkat, jeles politikus-közgazdászunk a szerény fizetéssel dotált oktatók, kutatók tudományos pótlékainak megvonásával szeretné növelni a gyermekélelmezésre fordított összeget. ...

Ha elfogadjuk, hogy egy ország fejlődésében, gazdagodásában a kutatás-fejlesztés meghatározó szerepet játszik, akkor politikusainknak tartózkodniuk kellene az át gondolatlan felvetésektől, és nem értékeink megsemmisítésén, hanem a kutatás nagyobb mértékű támogatásán kellene fáradozniuk. El kellene már mozdulnunk a GDP-ből a K+F-re fordított rendkívül alacsony, 0,8–0,9%-os szintről. Ennek elmaradása esetén hazánk felzárkózása teljesen reménytelen. Ha képtelenek leszünk a fiatalokat meggyőzni a műszaki és a természettudományi pálya szépségeiről, ha nem tudjuk a diplomát (és a doktorátust) megszerzett legtehetségesebb fiatalokat megfelelő fizetéssel, jövőképpel, a tudományos fokozatokkal járó társadalmi és anyagi elismeréssel itthon tartani, akkor fennáll a veszély, hogy kutatóintézeteink kiürülnek és az elkövetkező évtizedben másod-harmadosztályú oktatók fogják az új nemzedéket képezni. Akkor a felzárkózás helyett jó esély van arra, hogy hazánk végleg leszakadjon, hogy csupán a gazdag országok számára kifizető bérmunkát végezzen.”

Amikor Orbán Viktor 2011. január 1-től fél évig ellátta az EU elnöki tisztségét, a következő javaslatot küldtem el neki.

Javaslat az Európai Uniónak a volt szocialista országok felzárkózásának elősegítésére

„Európa, az Egyesült Államok és a Távol-Kelet között folyó óriási versengésnek, „békés háborúnak” vagyunk tanúi napjainkban. Alig tagadható, hogy ebből a vetélkedésből az a régió kerül ki győztesen, amelyik felkarolja a tudományt, amelyiknek gazdasága hasznosítani tudja a kutatás legújabb eredményeit. Ennek felismerése érzékelhető az Európai Unió (EU) tudománypolitikájában is. AZ EU Lisszaboni Szerződésében rögzítették, hogy ebben az évtizedben a kutatás+fejlesztés (K+F) támogatását a nemzeti jövedelem jelenlegi 1,9 százalékról több mint 3 százalékra emelik. (Ez az érték jelenleg Japánban ~3,1, Dél-Koreában ~4,3, az Egyesült Államokban pedig ~3,8 százalék körül mozog.) A volt szocialista országok közül csak néhány haladja meg az 1,0 százalékot. Nyilvánvaló, hogy ezek az országok – melyek a több mint negyven évig tartó szocialista időszakban bekövetkező lemaradást, elszegényedést a mai napig nem heverték ki –, a K+ F támogatási szintjét egyedül (egy ideig) még az EU jelenlegi átlagára sem képesek emelni.

A kitűzött cél elérése érdekében az EU a tagországok kutatói számára különböző verseny-pályázatokat hirdet. Ezek között említésre érdemes a néhány évvel ezelőtt kiírt és évenként megismételt felhívás (European Research Council – Advanced Grants), amelyben az eddigi tudományos teljesítményükkel már *bizonyított* és a jövő szempontjából fontos kutatási programmal jelentkező kutatók vehetnek részt. Mint a kémia területéről benyújtott pályázatokat értékelő és elfogadásukról döntő bizottság egyik tagja közvetlenül tapasztaltam, hogy az EU milyen – hazai viszonylatban – óriási összegekkel támogatja azokat a tudósokat, kutatócsoportokat, akik és amelyek eddigi munkájukkal igazolták kiválóságukat, képesek új tudományos eredmények elérésére. Mondanom se kell, hogy a volt szocialista országokból a kémia és a fizika területén benyújtott pályázatok közül egyetlen pályázat sem került a nyertesek közé. A kiválasztottak mind nyugat-európai tudósok voltak, akik hazájukban már eddig is olyan kiemelkedő kutatási körülmények között dolgoztak, amelyekről a volt szocialista országok kutatói legfeljebb csak álmodoztak. Más szavakkal: gyakorlatilag képtelenség versenyezni a nyugati kollegákkal, felzárkózásunk a jelen állapotokban csaknem lehetetlen.

Amennyiben az EU vezetése valóban azt szeretné, hogy az új tagállamok is előre lépjenek, hozzájáruljanak Európa tudományos és technológiai fejlettségéhez, lehetőségük legyen a nemzeti ipar megteremtésére, akkor valamiképpen elő kellene segíteniük, hogy lemaradásukat behozzák, hogy felszerelésben, kutatói létszámban felzárkózhassanak a gazdagabb EU országok színvonalához. Az EU nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy a kontinensek közötti versengésbe ne vonja be az új tagországoknak a kreativitásban, szellemi felkészültségben, munkabírásban közismerten kiemelkedő kutatóit. A kelet-európai tagországok feljövételét azonban csak oly módon lehetne elérni, ha az EU az elkövetkező években olyan pályázatokat is kiírna, melyekben kizárólag ezeknek az országoknak kutatói, kutatócsoportja vennének részt. Más szavakkal: néhány évig egymással versenyeznének. A több éven keresztül megismételt pályáztatás során nyertes kutatócsoportok képezhetnék országukban azt a centrumot, amely a többi kutató illetve kutatóhely számára is követendő példát mutatna. A program esetleges megvalósítása nem érin-

ti a kutatópályájukat lassan lezáró és a mutatók alapján szakterületük nemzetközi élvonalába tartozó kelet-európai kutatókat. Érinti viszont a tudomány iránt elkötelezett tanítványainkat és az ő tanítványait. Mindez nem jelentene pozitív diszkriminációt, mivel a pályázatok között most is csak a legkiválóbbak és legjobb kutatási programot benyújtók nyerhetnek el a támogatást.

Meggyőződésem, hogy miniszterelnök úr, mint az EU soros elnökének ilyen javaslatát nem csak az EU érdekelt új tagjai, hanem a fejlett országok kormányai is támogatnák. Ezzel segítenék ezeket az országokat, hogy felzárkózzanak, és érdemben részt vegyenek a kontinensek versenyében, a technológiai fejlődésben. Mindez hozzájárulna az elnökségi ciklus sikeres levezényeléséhez, miniszterelnök úr és hazánk nemzetközi tekintélyének erősödéséhez.”

Választ a miniszterelnöktől nem, de a Miniszterelnöki Hivaltaltól, Gottfried Péter főtanácsadótól a következő választ kaptam: *„Köszönettel vettük Miniszterelnök Úrnak küldött levelét. A levelében megfogalmazott felvetések fontosak, javaslatait figyelembe fogjuk venni a további munka során”*. Sajnos a féléves magyar elnökség túlságosan rövidnek bizonyult az érdemleges előrelépés elérése érdekében. Közben kapcsolatba léptem néhány barátommal, akik tagjai az EU legfelsőbb tudományos testületének. Bár mindenféle differenciálás ellen tiltakoztak, a jelenlegi helyzetet ők is egészségtelennek tartják, és a gondokra próbálnak megoldást találni.

Az elmúlt években új veszélyes folyamatoknak: *a fiatal diplomások tömeges külföldi munkavállalásának* lehettünk tanúi. Ez lassan olyan méreteket ölt, ami már jövőnket is érintheti. Kedvezőtlen hatása a gyógyításban már ma is komoly gondot okoz. Odajutotunk, hogy a nyugati országok már a középiskolákban vadásszák a legtehetségesebb fiatalokat, nem azért, hogy az irántunk érzett szeretetből számunkra képezzék őket, hanem azért, hogy megnyerjék és megtartsák őket maguknak. A külföldön szerencsét próbáló diplomások közül remélhetően sokan visszajönnek, a legtehetségesebbeket, legdinamikusabbakat, azokat, akik szakterületükön alapvetően új eredmények elérésére alkalmasak, azonban elveszítjük. Ezt szem előtt tartva elismeréssel kell szólnom Pálinkás Józsefnek, Akadémiánk elnökének a „Lendület” programjáról, melynek elsődleges célja, hogy kiemelt díjazással, kétszeres professzori fizetéssel és kiemelkedő kutatási lehetőségekkel hazacsábítsa a külföldön dolgozó és már bizonyított fiatal kutatókat. Mivel a rendelkezésre álló pénzügyi keretet nem sikerült teljesen felhasználni, a pályázatot az Akadémia kiterjesztette az itthon dolgozó tehetséges fiatalokra is. Őszintén remélem, hogy ezek a tehetséges fiatalok munkájukkal jelentősen hozzájárulnak a magyar tudományos kutatás elismeréséhez. *Az viszont már nem kívánt feszültségekhez vezethet, és megoldást kíván, hogy az itthon dolgozó, hosszabb időszakon keresztül bizonyított és alkotóerejükben lévő kutatók, esetleg éppen a kiemelték témavezetői(!), összehasonlíthatatlanul rosszabb körülmények között élnek és kutatnak.*

A különböző lapokban közzétett tudománypolitikai cikkeim, a szegedi kollegákkal közösen írt indítványaink listáját az alábbiakban ismertetem:

Az egyetem megújulásáról (Délmagyarország, 1990. június 12); Tudomány (és az) egyetem (Délmagyarország, 1991. március 2); Hozzászólás a Kémiai Tudományok Osztályának nyilvános ülésén (Kémiai Közlemények 72, 1991); Nyilatkozat (Szegedi Egyetem, 1991); Egy év mérlege az MTA Közgyűlésén (Magyar Nemzet, 1991. május 8); Levél a pénzügyminiszterhez – Teljesítményről és támogatásról (Magyar Nemzet, 1992);

Demokratizmus és agyhiány (Magyar Nemzet, 1992. június 14.); Hogyan pályázzunk: Alkalmaskak vagyunk-e doktoranduszok képzésére (Magyar Nemzet, 1993. január 26); Nyílt levél Várnagy József egyetemi hallgatónak, a HÖK volt elnökének (Szegedi Egyetem, 1993. február 11.); A kutatóhálózatok korszerűsítéséről – Nem az alkalmatlanok távoznak (Magyar Nemzet, 1993. április 19); Néhány megjegyzés a „Legproduktívabb magyar intézmények publikációs és idézettségi adataihoz” (Impakt 1993. április); Hídszerpet tölthet be: Veszélyeztetett állapotban (Magyar Nemzet, 1994. november 30); Hogyan lehetne hazai Nobel-díjasunk? (Magyar Nemzet, 1995. január 17.); A tudományos kutatás és felsőoktatás. Nem az egyetemek pazarolnak (Magyar Nemzet, 1996. március 30.); Visszatérnek a rendszerváltás előtti vezetők az Akadémia élére? Nincs fontosabb, mint a tudomány érdeke (Magyar Nemzet, 1996. április 27.); Tartsuk otthon a Nobel-díjasokat (Népszabadság, 1996. február 19.); Segítsék a kutatást a privatizációs bevételből (Magyar Nemzet, 1996. január 29.); A szegedi akadémikusok kezdeményezéséhez. Nem helyette – mellette! (Magyar Nemzet, 1996); A tudomány nem kap a privatizációs pénzből? (Népszabadság, 1996); Géniusz politikusok és egyszerű tudósok (Magyar Nemzet, 1996. július 10); Több támogatást a felsőoktatásnak (Magyar Nemzet, 1996. július 31.); Differenciált támogatás vagy egyenlődsdi? (Népszabadság, 1996. március 9.); A tudomány munkatársainak anyagi felajánlásáról. Segítsük az államot önkéntes adományokkal? (Magyar Nemzet, 1996. december 27.); A Széchenyi professzori ösztöndíj ellentmondásai. Segítség helyett feszültségteremtés (Magyar Nemzet, 1997. január 13.); A Széchenyi professzori ösztöndíj és az alkotóerő megtartása. Életkorok, tudóspályák, elismerések (Magyar Nemzet, 1997. április 2.); Hol szolgálják a fejlődést a tudósok? Kutatás, elkötelezettség és hazaszeretet (Magyar Nemzet, 1997. október 18.); Egyetemi tanárok az Alkotmánybíróság döntéséről és a Széchenyi professzori ösztöndíjról; A kormány akkor is vét, ha ad (Magyar Nemzet, 1997. november 21.); Magyar tudomány az ezredforduló előtt (Népszabadság, 1998. január 31.); Nyílt levél a kutatásért (Népszabadság, 1998. április 23.); Technológiai rabszolgaság vár ránk? Szegedi akadémikusok a kutatásfejlesztésért (Magyar Nemzet, 1998. április 24.); Vita a kutatói vitaszínvonalról (Népszabadság, 1998. május 5.); Becsüljük meg a hazai alkotókat (is); Felzárkózásunk a magas színvonalú kutatás-fejlesztéstől függ (Magyar Nemzet, 1998. szeptember 10.); Feszültségek a magyar tudományban (Hivatás és hitvallás, szerkesztők: ifj. Fasang Árpád és Fodor András, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest 1998); Tudománybarát-e a kormány? „Minden ma elvont forintért a jövőben sokszoros árat kell fizetnünk” (Magyar Nemzet, 1999. október 4.); Pénz nélkül a tudományos szféra; A szegedi Széchenyi díjas akadémikusok levele a kormány támogatása érdekében (Megjelent különböző napilapokban, rádiótelevízióriportokban 1999. október 15–21.); Több pénzt a tudomány fejlesztésére – reflexiók (1999. október 15–21.); A tudomány jövője a parlament kezében van; Miben nem értünk egyet a „titkos tanácsosokkal”? (Magyar Nemzet, 1999. november 18.); A kutatói átlagbér a kocsi-rendezők bére! (Népszabadság, 2000. január 3.); Nemzet és tudomány (Nemzet és tudomány, Antológiai Kiadó 2000. február Lakitelek); A kutatás-fejlesztés utolsó esélye; Új év, új költségvetés, új lehetőségek (Magyar Nemzet, 2000. augusztus 12.); Szellemi erő és reputáció (Délmagyarország, 2001. március 6); Egyetemi emberek az ásatag Akadémián? (Népszabadság, 2001. október 30.); Vitában a tudományos Akadémia elnökével. Vízvezeték-szerelőkre és társadalomtudósokra is szükség van (Magyar Nemzet, 2001. december 10.); A tudásalapú Magyarországért (Szeged, 2001. December); Az értelmiség rangsorolásáról (Magyar Hírlap, 2002. április 15); A politika hálája – Gerő András esete, A Habsburg Történelmi Intézet ebben a formában történő megalakítása mellett nehéz szakmai érveket felhozni (Magyar Nemzet, 2002. december 20.); Tudomány

és politika (Népszabadság, 2003. január 21.); Gerő András mellébeszél (Népszabadság, 2003. február 4.); A tudomány kihívása (Magyar Hírlap, 2003. december 27.); Versenyzés eredményhirdetés nélkül (Népszava, 2004. november 18.); Ne számolják fel az akadémiai kutatóhálózatot! (Magyar Nemzet, 2005. május 6.); Nincs szükség az egyetemek új irányító testületeire (Magyar Nemzet, 2005. június 21.); Kóka mínusz K+F (Népszabadság, 2005. szeptember 1.); Ennyit érne a magyar tudomány? (Magyar Hírlap, 2005. december 29.); Politika és a szürkeállomány (Népszabadság 2006. január 28.); Diplomácia és tudományos együttműködés, Kellenek-e nekünk külföldi kutatók? (Heti Válasz 2006. február 9.); Keresztútzben az Akadémia (Magyar Hírlap, 2006. június 23.); Nemzeti ipar kutatás nélkül? (Népszava, 2006. július 10.); Tévedések színjátéka (Élet és Irodalom, 2006. augusztus 18.); Az igazat, csakis az igazat (Magyar Hírlap, 2006. július 18.); Az igazi skandalum (Népszabadság, 2006. november 7.); Solymosi: Ez skandalum! (Délmagyarország, 2006. november 14.); Teljesítményt – minden szinten! (Magyar Hírlap, 2006. november 22.); Ami a rektori értékelésből kimaradt (Délmagyarország, 2008. január 8.); „Topon” vagyunk kémiából (Szegedi Egyetem, 2008. február 4.); A száz legidézettebb természetkutató (Heti Válasz, 2008. január 17.); A száz legidézettebb természetkutató – Visszhang (Heti Válasz, 2008. január 24.); Tudósok a mérlegen (Heti Válasz, 2008. február 21.); Publikációs idézettséggel a topon (Délmagyarország, 2011. november 7.); Százak felhívása a százakhoz (Délmagyarország, 2008. február 14.); Széchenyi-díjasok felhívása a száz leggazdagabb magyarhoz (Délmagyarország, 2008. február 16.); Kérés a száz leggazdagabbhoz (Népszabadság, 2008. március 26.); Az Akadémia leendő elnökéről (Népszabadság, 2008. április 23.); Az Akadémia és a kiválóságok támogatása – Szükség van-e tudományra és Akadémiára? (Magyar Tudomány, 2010. 2. szám); Tudomány és érdekérvényesítés: keresztútzben az Akadémia, (Magyar Tudomány, 2014. 4. szám); Itt a tudomány legerősebb vidéki centruma (Délmagyarország, 2011. március 3); Kutatás és fellendülés (HVG, 2011. március 19.); Akadémia, politika és a közélet (Népszabadság, 2011. július 30); Plágium a pártállami időkben (HVG Online, 2012. január 24.); Tudásalapú gazdaság – értelmiség nélkül? (HVG Online, 2012. december 13.).

V. Politikai, közéleti tevékenység

1. A rendszerváltás előtt

Családi hagyományoknak megfelelően már gyermekkoromban érdeklődtem a politika iránt. Az apai és anyai nagy családban szép számmal voltak tisztánlátó rokonok. Mindenek előtt meg kell említenem nagybátyáimat. Jeles ügyvédként dolgozott Budapesten az angolbarát Ecker Ferenc, és a különböző kereszténydemokrata mozgalmakban tevékenykedő Ugrin József. Jóska nagybátyámnak már '44-ben bujkálnia kellett – tudomásom szerint Töhötöm páterrel együtt mentek át az oroszokhoz, valamiféle egység kötése érdekében. A Kalotban, majd a Kisgazdapártban dolgozott. '45 után, pedig – megszűnéséig – a KDNP képviselőjeként tagja volt az országgyűlésnek is. Kerkai páterrel számos alkalommal látogattak Endrődre a Nagypai házba, ahol 12–14 éves gyermekként hallgattam politikai eszme-futtatásaikat. Szólnom kell Kanadában 2011-ben '94 éves korában elhunyt jezsuita nagybátyámról, Ugrin Béláról is, akit a szegedi Kálvária utcában lévő rendházukban csaknem minden héten felkerestem, mindaddig, amíg '48-ban nem neszelték meg az ellenük tervezett akciót, és a jezsuitákra jellemző jól szervezett módon elhagyták az országot. A történet szerint hírt kaptak arról, hogy a szerzetes rendeket feloszlatják, és sokukat internálótáborba zárják. A feltűnést elkerülve a rendházat folyamatosan kettesével hagyták el, miközben a többiek jöttek-mentek az épület előtt. Bár a szegedi Kálvária utcán lévő rendházukat a szemben lévő épületből folyamatosan figyelte az AVH, semmi rendellenességet nem tapasztaltak, mindaddig amíg az utolsó két pár is el nem hagyta az épületet; ezzel a ki-bejárkálás is megszűnt. Ez már gyanút keltett: az AVH-sok azonban senkit nem találtak a rendházban, amikor bementek. Nagybátyám valamelyik Nyugatra menő vonat vagonjának az alján lévő ládában hagyta el az országot.

Az, aki '48-ban, a legborzalmasabb időszakban érettségizett, annak életpályáját, magatartását alapvetően meghatározta az akkori rendszer. Ha az ember visszagondol ezekre az évekre, szomorúan állapíthatja meg, hogy életéből csaknem 45 évet töltött egy diktatórikus országban, ahol felmenői csupán megtűrt polgárok voltak, ahol folyt az osztályharc, ahol senki nem mondhatta ki őszintén a véleményét. A különleges állapotok ellenére az emberek kerestek valamiféle örömforrást, a kikapcsolódás lehetőségeit, ebben segítették őket az akkori sportsikerek, a hétvégi munkahelyi vacsorák. El lehet azon meditatálni, hogy sorsukba beletörődött alkalmazottak, munkások a puhább Kádár korszakban nem voltak-e boldogabbak, mint az egymást nyíltan szidalmazó, gyűlölködő demokráciánk „átmeneti”(?) korszakában. A kutatót megszállottsága, a teljes elfoglaltságot jelentő laboratóriumi munka segítette abban, hogy ne tépelődjön állandóan az ország helyzetén, hogy ne essen depresszióba. Mindez nem jelenti azt, hogy szűkebb körben, például az általam irányított kutatócsoportban, ne foglalkoztunk volna politikai kérdésekkel, finoman ne analizáltuk volna a Kádár rendszer ellentmondásait. A csoportban mindössze egy párttag volt, akinek jelenlétében is zavartalanul vitakozgattunk. Azt a könnyelműséget azonban senki nem várhatta el tőlünk, hogy nyilvánosan demonstráljunk a rendszer ellen, hogy becsukassuk magunkat, hogy „öngyilkos” akciókat kövessünk el. Kinek lett volna ebből haszna? Ebben a kérdésben vitába bonyolódtam Vásárhelyi Máriával, aki a „Szégyenkez-

zünk-e az '57-es május 1-je miatt?" címmel a Népszabadság 2007. április 30-i számában megjelent elmélkedésemhez fűzött hozzászólást (Népszabadság, május 8.). Nem értettem egyet azzal a nézetével, mely szerint „a hatvanas évek második felében megkötötte... jellemgyilkos alkuját... a diktatúrával: a viszonylagos jóléért cserébe hosszú időre eladta szabadságát és önbecsülését. A magyar nép többsége, „milliók '57. május elsején rábólintottak a véres leszámolásra, szeretetükről biztosították a diktátort, és kinyilvánították együttműködési készségüket.” (Népszabadság, 2007. június 5., II. könyv, 343. oldal).

2. A rendszerváltozás után

Mint korábban említettem (III. fejezet) 1987–89-ben egy évet a müncheni és egy évet az austini (Texas) egyetemen dolgoztam vendégprofesszorként. Amerikában szokássá vált, hogy délben minden nap átmentem az egyetemi könyvtárba, és a lapokból, elsősorban a New York Times-ból próbáltam tájékozódni az otthoni izgalmas történekekről. Csaknem mindig találtam velünk foglalkozó cikkeket. Őszintén sajnáltam, hogy azokban a mozgalmas hónapokban nem voltam itthon. 1989 szeptemberében tértünk haza. Érdeklődéssel figyeltem a politikai eseményeket, szorítottam, hogy az első demokratikusan választott Antall kormány sikerrel vezesse az országot. Nagyra becsültem Antall Józsefet, és az ország szempontjából is tragédiának tartottam betegségét, váratlan halálát. El lehet azon tépelődni, hogyan alakult volna hazánk és jobbközép pártjának sorsa, ha még hosszú évekig köztünk marad. Kár, hogy nem ismerhettem meg közelebbről. Egyszer a Széchenyi-díj átvétele utáni fogadáson beszéltem vele röviden. Bemutatkoztam neki, és felhívtam figyelmét a Magyar Nemzetben '92-ben megjelent „Valóban kollaboránsok voltunk” című írásomra, melyet egyik nagy ellenfelének, Kondrád Györgynek a Spiegelben megjelent nyilatkozata váltott ki. „Igen, olvastam” volt a válasza. Sajnálom, hogy kormányzása idején elsősorban tudománypolitikai írásokat közöltem, és nem segítettem publicisztikákkal politikai elképzeléseinek, programjának megvalósításában.

Az MSZP-nek a '94-es választási sikere számos változást hozott az országban. Többek között ez is hozzájárulhatott az ambiciózus fiatalok által létrehozott Fidesz politikájának alapvető módosulásához, fokozatos jobbra tolódásához. A konzervatív, vagy a rendszerváltozás után azzá vált(!) értelmiség, úgy érezte segíteniük kell a '94 választáson az öt százalékos küszöböt éppen átlépő Fidesz jobboldali elfogadását és sikerét. Ez volt az az időszak, amikor elkezdtem az intenzív közéleti, közírói tevékenységet. Nem tudtam ugyanis abba beletörődni, hogy a rendszerváltozás után négy évvel újra azok kezébe kerüljön az ország vezetése, akik a nagy patronáló iránymutatását követve, az országot 1990 előtt is kézben tartották, akik kisebb vagy nagyobb mértékben felelősök az '56-os forradalom legjelesebb vezetőinek, harcosainak meghurcolásáért, megsemmisítéséért. Kemény írásokban marasztaltam el őket, és igyekeztem felrázni a lakosságot az emlékezésre. Feltehetően írásaimnak köszönhetően hívtak meg kisebb-nagyobb társaságba, körökbe, illetve azok szervezésébe. Nézzük ezeket sorjában.

3. Értelmiségi körök

Magyarok Világszövetsége (Hogyan ismerkedtem meg Orbán Viktorral)

1996-ban Szegeden megalakítottuk a Magyarok Világszövetsége, az MVSZ egyetemi tagozatát. Ennek égisze alatt számos fórumot szerveztünk Dr. Streitman Károllyal és Zombori Istvánnal, amelyekre – többek között – meghívtam Pozsgai Imrét, Csoóri Sándort, Tőkés Lászlót, Durai Miklóst és Orbán Viktort is. Az ő részvételével megrendezett gyűlést eredetileg a Szegedi Akadémiai Bizottság (SZAB) előadótermeiben kívántuk megtartani. Ezt megelőzően a Fidesz elnöke a Professzorok Batthyány Körének szegedi tagjaival a SZAB egyik kisebb szobájában találkozott, amelyet időről-időre elhagytam, hogy megnézzem, jön-e már a közönség az összejövetelre. Először a SZAB kisebb előadóterme, azután a nagyobbik telt meg, végül pedig már a folyosón is álltak az érdeklődők, akik elégedetlenségüknek is hangot adtak. Szerencsémre(!) a biztonság kedvéért lefoglaltam az orvosegyetem Dóm téri jókora előadótermét is, amelyet – átvonulásunk után – teljesen megtöltöttek az érdeklődők. Mivel ekkor nem lehetett politikai jellegű rendezvényeket tartani az egyetemen, a program szerint Orbán Viktor előadása is a határon túli magyarok helyzetével foglalkozott. A hallgatóságtól jövő kérdések is e téma körül forogtak. Az ülés levezető elnökeként igyekeztem kérdéseimmel a találkozóknak némi „belpolitikai” színezetet is adni, amit Orbán Viktor láthatóan örömmel fogadott. A gyűlés után tartott rövid értékelés után – felvetésére – kerültem tegező viszonyba a Fidesz elnökével, és ekkor kezdődött a több évig tartó szorosabb majd egyre lazább kapcsolatunk vele.

Az MVSZ országos rendezvényein több alkalommal is részt vettem. 2002. április 3-án „A Haza minden előtt” címmel szervezett konferencián előadást is tartottam. Dr. Andrásfalvy Bertalan, Bánffy György, Dr. Kövér László, Dr. Papp Lajos és Dr. Székelyhidi Ágoston társaságában.

A szervezők szerint „...a közel félszáz településről érkezett hatszáz résztvevő megerősödött hitében, hogy az országgyűlési választások a magyarság összefogását törvénnyel is segítő, a családokat támogató, gyermekeink és hazánk jövőjét építő kormányunk mandátumát fogja meghosszabbítani.”

Ezt követően az elnökség létrehozta a szűkebb körű Védnöki Testületet, amelyben az MVSZ számos külföldi szervezetének képviselője is rész vett. A Testület megalakulásáról az MVSZ a sajtónak az alábbi tájékoztatást adta:

„Az MVSZ védnöki testülete, amely nagy szótöbbséggel Tőkés Lászlót, a Király-hágó melléki református egyházkerület püspökét választotta a Magyarok Világszövetsége tiszteletbeli elnökévé, Budapesten, 1997. július 8-án tartotta alakuló ülését. Az MVSZ tizenöt tagú védnöki testületét olyan kiváló személyiségek alkotják, akiknek élete a magyarságszolgálat jegyében telt el, s akiket az MVSZ elnöksége és választmánya egyhangúlag szavazott meg...

A testület névsora: Czine Mihály irodalomtörténész, Makovecz Imre építészmérnök, Nemeskürty István kultúrtörténész, Solymosi Frigyes kémikus, Szokolay Sándor zeneszerző; mindannyian Magyarországról, Nt. Bertalan Imre lelkipásztor (USA), Gróf Esterházy Malfatti de Montevetto Aliz (Olaszország), Keserű István (Argentína), Gróf

Nádasdy Ferenc (Kanada), Szilvay Géza zenetudós (Finnország), Dr. Czirják Árpád érseki helynök (Erdély), Erdélyi Géza püspök (Felvidék), Gulácsy Lajos püspök (Kárpátalja), Körmendi Ferenc atomfizikus (Jugoszlávia), Tőkés László püspök (Erdély)."

A Védnöki Testület első ülése után az alábbi nyilatkozatot adta ki:

„Az MVSZ alapszabálya értelmében az anyaországi, a Kárpát-medencei és a nyugati régió képviselőiből arányosan megválasztott 15 tagú testület tagjai „olyan egyházi és világi személyiségek, akik közösséget vállalnak az MVSZ-szel, életüket a magyarság szolgálatában élik”, és feladatuk a világszövetség céljainak megvalósítása. Csoóri Sándor elnök köszöntő beszéde nyomán a védnöki testület tagjai kifejtették az MVSZ helyzetével és működésével kapcsolatos véleményüket. Patrubány Miklós elnökhelyettesnek a szövetség stratégiai célkitűzéseiről, valamint most hivatalba lépő új vezető szervének a rendeltetéséről szóló előterjesztését követően a védnöki testület a következő állásfoglalást fogadta el:

1. A védnöki testület elismeréssel nyugtazza és nagyra értékeli az MVSZ újjáalakulása óta elért eredményeit. Ugyanakkor aggodalommal tekint a szövetséget megosztó belső ellentétekre, és célul tűzi ki ezeknek maradéktalan feloldását.

2. A Kárpát-medencében és az egész föld kerekén szétszórta élő magyarság természetes érdekképviselőjeként az MVSZ-nek fokozott mértékben vállalnia kell az egész nemzet szolgálatát, ezen belül pedig kiváltképpen a kisebbségbe szakadt nemzetrészek védelmét, valamint a szórványba kényszerült magyarok gondviselését. A szűkre szabott állami-politikai szemléletet meghaladva az MVSZ-nek a nemzetben való gondolkozás többletét kell nyújtania.

3. A védnöki testület nem névleges, hanem tényleges szerepre törekszik. Az elnökséggel és a stratégiai bizottsággal szorosan együttműködve, a szövetség szervezeti integrációját és egyensúlyának megteremtését kívánja elősegíteni. Rivalizálás helyett nemes versenyben kíván együtt szolgálni mindazokkal, akik a nemzet felemelkedésén fáradoznak. Az MVSZ többi testületeihez és vezetőségéhez való viszonyában a védnöki testületet a mellérendelés elve és a közös szolgálat szándéka vezérli. A védnöki testület helyét, szerepét, feladatkörét az alapszabállyal összhangban álló belső működési szabályzat fogja meghatározni.

4. A védnökök elsőrendű hivatásuknak tartják az MVSZ nemzetközi érdekképviselőnek kiépítését. Társadalmi helyzetük és közéleti tekintélyük nyújtotta lehetőségeiket kihasználva népszerűsítik és képviselik a világ magyarságának ügyét és érdekeit.

5. A védnöki testület elkötelezett híve a szétszakított és szétszóródott magyarság tudati és szellemi reintegrációjának. Ezen célja természetes keretében tartja az európai és globális integrációt, ezen belül pedig az együtt élő népek és a szomszédos országok viszonyának rendezését.

6. A magyarság hagyományosan negatív sorsszemléletével szemben a védnöki testület egy pozitív jövőkép és nemzetstratégia kialakítására helyezi a hangsúlyt. Meggyőződése, hogy „sorsunk vállalását” egy újkori politikai és történelmi „szerepvállalásnak” kell felerősítenie.

A Magyarok Világszövetségének védnöki testülete ezen állásfoglalás irányelveinek és célkitűzéseinek szellemében őszi rendes ülésén folytatja munkáját.”

Az MVSZ belső torzsalkodásai miatt ennek a fontos szervezetnek a szerepe fokozatosan halványult és csupán néhány alkalommal jött össze, amin nem lehet csodálkozni, hiszen számos tagja a világ távoli részében lakott.

Vének Tanácsa (Orbán Viktor tanácsadó(?) testülete)

Orbán Viktor a Szegeden szervezett MVSZ-gyűlés után hívott meg, hogy legyek tagja az akkor alakuló testületnek, melyet később a „Vének Tanácsának” neveztünk el. A Tanácsnak a következők voltak tagjai: Horváth János, Gogl Árpád, Kolosi Tamás, Martonyi János, Nagy Andor (Orbán Viktor személyi titkára), Solymosi Frigyes, Stumpf István, Taxner Ernő, Tellér Dezső, később csatlakozott hozzánk Hámori József. Az ülésen részt vett az Adenauer Alapítvány egyik hazai tisztviselője, Pröhle Gergely (aki az Alapítvány révén a vacsorák költségeit is fedezte), aki később berlini nagykövetségünk lett, és időnként a Fidesz vezérkarának néhány tagja is. Egyszer, egy másik összejevetel után, Orbán Viktor utólagos engedélyével „bátorkodtam” elvinni az ülésre Mádl Ferenc akadémikus társamat is. Orbán Vikornak az idők folyamán számos tanácsadó testülete volt, a 96–98-as időszakban – úgy tűnt – ez volt az egyedüli, vagy egyik tanácskozó köre.

A Gundel pincében vacsorával összekötött tanácskozások jó hangulatban teltek el, természetesen Orbán Viktor vitte a szót, de akkor érdeklődést mutatott(!) a tagok által felvetett gondolatok iránt is. Beszélgetéseink során a nagy korkülönbség és egyebek nem játszottak szerepet. Nem szabad elfelejteni, hogy ebben az időszakban Orbán Viktor egy kis pártnak volt az elnöke. Azok az idősebb konzervatívok, akik „tiszták” maradtak a rendszerváltozás előtti évtizedekben, és kizárólag teljesítményükkel értek el szakmai sikereket, Orbán Viktor részéről – kimondva-kimondhatatlanul – megbecsülésben részesültek. Az ülésekre este került sor, amelyek ritkán értek véget 11 óra előtt. Ez számomra, egyetlen vidékiként, azzal a következménnyel járt, hogy ha nem autóval jöttem Pestre, akkor fent kellett töltenem az éjszakát. Nem lévén „Fidesz Hotel”, szállásról természetesen magamnak kellett gondoskodnom! Nem beszélve munkám az utazás miatti időkiesésének pótlásáról. (Hacsak ennyi áldozatot hoztam volna „a haza oltárán”!) Az üléseken őszinte eszmecsereket folytattunk, egy pillanatra sem gondolva arra, hogy esetleg a boros palackok közé helyezett lehallgató készülékkel rögzíthetik beszélgetéseinket. Amikor ennek lehetőségét szóvá tettem – korábbi tapasztalataimat említve leveleim ellenőrzéséről és egyebekről –, akkor némi csodálkozással és hitetlenséggel néztek rám a Fidesz fiatal politikusai. Joggal kérdezheti bárki, hogy egyáltalán kíváncsi volt-e a Fidesz elnöke véleményünkre? Ezzel kapcsolatban a nézetek különbözőek. Voltak olyanok, akik szerint Orbán Viktor „a választási program végső formába öntését várta tőlünk”. Nem szabad meglepedkezni arról, hogy ebben az időszakban a Fidesz elsősorú törekvése volt, hogy a jobboldal elfogadja a korábban liberális nézeteket valló, és az Antalli politikát keményen bíráló Fidesz jobbra csúsztatását. Ebben az időben még létezett egy viszonylag erős Magyar Demokrata Fórum, Kisgazdapárt, és Kereszténydemokrata párt is. A Fidesz számára egyáltalán nem volt érdektelen, hogy a különböző területek jeles értelmiségei mellé állnak, javaslataikkal segítik törekvésüket, és esetleg még néhányan a nagy nyilvánosság előtt is támogatásukról is biztosítják őket. Minden politikusnak szüksége van tanácsokra, elképzeléseinek megvitatására, esetleges bírálatára. Nem hiszem, hogy lenne politikus a világon, aki az általa létrehozott grémiumot csupán díszként használja, egyáltalán ne vegye figyelembe a korosabb és saját szakterületükön esetleg még nemzetközi szinten is labdába rúgó tapasztalt értelmiségiek „atyai” jó tanácsait. Előfordult, hogy amikor felhívtam figyelmét egy közelmúltban megjelent írásomra, melyben az elkövetkező héten tartandó beszédéhez kapcsolódóan tartalmazott néhány hasznosítható megfontolást, mozgósította munkatársát az újság és a cikk felkutatása ér-

dekében. Nézetem szerint a gyakori találkozások, közvetlen, őszinte beszélgetések Orbán Viktorral mindkét félben nyomot hagytak, és talán fontosabbak voltak, mint más értelmiségi körökkel folytatott eszmecsereik.

Más véleményen volt a Tanács egyik jeles tagja, aki szerint *„A Vének Tanácsában folytatott beszélgetéseknek sem volt több eredménye (noha Martonyi és Hámori miniszter lett), minthogy Orbán Viktor megismerte azt a „szótárat”, amire a szavazók jelentős része fogékony. Fölösen múltattuk az időt? Talán mégsem. Ha Orbán Viktor nem is szándékozott véleményünkre hallgatni, óhatatlanul magával vitt néhány érvet, megismert olyan nézőpontokat, amelyekkel egyébként nem találkozhatott. (Azért sem, mert az olvasás nem tartozik kedvenc időtöltései közé.) Hajlamosak vagyunk a politikát személyekhez kötni, s elfelejtjük, hogy a beszédírók, a tanácsadók befolyása messze maga alá gyűri az egyéni képességeket és szándékokat. A „diktátor” Orbán legendáját ugyan ellenfelei terjesztik (sikerrel), de ezt ő is nagyon szereti. Ezzel rejtegeti a rágyakorolt hatalmas befolyás szerepét. Létrehozta a Kancellária intézményét, de nem tudta kézben tartani. Nevében titkos tanácsosok hozták a döntéseket... Érzékelhető, hogy bizonyos köröknek nagy – titkos – befolyása van az ország ügyeinek intézésére.... Abban hiába reménykedünk, hogy Orbánt – vagy más vezető politikust – látványos lépésre, minket elismerő nyilatkozatra készíthetünk.. Abban viszont bízhatunk, hogy „rajta keresztül hathatnak észrevételeink (csekély mértékben) a döntéshozó titkos tanácsosokra”.*

A Vének Tanácsa a '98-as választás megnyeréséig működött. Érdekes, hogy erről a tanácsadó testületről az akkori történéseket elemző közírók teljesen eltekintenek. Nem tesz róla említést Debreczeni József az Orbán Viktorról írt könyvében és Csizmadia Ervin sem a Politikai Szemlében 1998-ban közölt tanulmányában, és későbbi írásaiban sem – annak ellenére, hogy Csizmadia a Fidesz jobboldali elfogadásának és '98-as választáson elért sikerében a jobboldali értelmiség munkájának nagy szerepet tulajdonít. Ennek egyik oka lehet, hogy ez a társaság sohasem adott ki semmiféle nyilatkozatot és nem szerepelt a nyilvánosság előtt.

A '98-as választás után, amikor a Fidesz kormányzati pozícióba került, sok minden módosult. Ekkor már politikusainknak kevesebb ideje maradt a pártjukhoz szorosan nem kapcsolódó értelmiségiek szélesebb köre véleményének meghallgatására. Kapcsolatom azonban a Fidesszel nem szűnt meg. Számos testület tagjául kértek fel, amelyeket – szakmai elfoglaltságaim miatt – nem fogadtam el. Kivételt a *Kormány Tudománypolitikai Tanácsadó Testülete* és 1999-ben a *Széchenyi- és Kossuth-díjakat javasoló, közvetlenül a miniszterelnökhöz tartozó bizottság jelentette*. Az utóbbi ülésén igyekeztem a szakmai szempontokat érvényesíteni, és az általam vélt kiválóságokat támogatni. Érdekes eszmecsere folytattunk a közös ebéden. Az asztal végén foglaltam helyet, jogász barátaim azonban – mint a miniszterelnökhöz közelálló(?) személyt – velem szembe „ültettek” le. Ez lehetőséget adott, hogy megemlítssem a miniszterelnöknek a megelőző hetekben Kövér Lászlóval a Professzorok Batthyány körében lezajlott szűk körű megbeszélés tanulságait. Kövér László ott meglehetősen elmarasztaló véleményt nyilvánított az értelmiség tevékenységéről, többek között a Magyar Nemzetben megjelent *„dög unalmas”* írásainkról. (Negatív nézetét az értelmiségről később is több alkalommal hangoztatta.) Álláspontjával messzemenően nem értettem egyet, amit Orbán Vikornak is elmondtam. A beszélgetést később a közelben ülő Vizi E. Szilveszter úgy értelmezte, hogy én ott *„hátra támadtam Kövér László”t*, ami teljesen nonszensz, hiszen ez a két ember akkoriban még biztos *„egy test, egy lélek”* volt, fejtegettem akadémikus barátomnak. Kritikámat úgy kell felfogni, mintha közvetlenül Kövér Lászlónak mondtam volna.

Itt említem meg, hogy a Polgári Együttműködés, melynek első elnöke Mádl Ferenc volt, 1997-ben Szegeden tartotta egyik rendezvényét, melynek főelőadója Orbán Viktor volt. Ezt megelőző este vacsorát adtunk otthonunkba, melyre meghívtam Mádl Ferencet, Orbán Viktort és feleségét, Gyulai Endre püspökünket, Czigner Jenő és Keszthelyi Lajos professzorokat. A vacsora előtt Orbán Viktor a szegedi vállalkozókkal találkozott, így már csak a vacsora után érkezett házukba. Ekkor ismerkedtem meg feleségével, Anikóval, aki kedves egyéniségével rendkívül jó benyomást tett mindnyájunkra, aki rövid „indukciós periódus” után aktívan részt vett a politikai társalgásban. (Anikóval még háromszor találkoztam: egyszer a Parlamentben a Széchenyi Díj odaítélésével foglalkozó ülés szünetében, másodszer Vizi E. Szilveszter otthonában rendezett baráti vacsorán, később pedig a miniszterelnök által a Széchenyi díjasoknak 2013. szeptember 21-én adott vacsorán. Az utóbbin említette, hogy nem olvas újságot, feltehetően ez is közrejátszott abban, hogy kellemes rövid beszélgetést folytattunk.) Az otthonunkban tartott találkozón kérdeztem meg Orbán Viktort mit szólna, ha 8–10 akadémiust rábeszelnék, hogy lépjen be pártjába? (A választás után majd kilépünk, jegyeztem meg mellékesen.) Különösebb lelkesedést nem mutatott az ötlet iránt. Később, amikor részükről merült föl a Fidesz erősítése, taglétszámának növelése, akkor már én nem rajongtam a gondolat iránt.

Professzorok Batthyány Köre

A Professzorok Batthyány Köre (PBK) a debreceni kollegák, Görömbei András, Pálinkás József és Taxner Ernő kezdeményezésére jött létre 1995 június 3-án. Az alapító atyák a következők voltak: Abádi Nagy Zoltán (KLTE), Bertényi Iván (ELTE), Bitskey István (KLTE), Borhidi Attila (JPTE), Bor Zsolt (JATE), Czvikovszky Tibor (BATE), Gáspár Zsolt (BME), Görömbei András (KLTE), Győri Kálmán (KLTE), Hámori József (PTE), Kiss Ádám (ELTE), Lipták András (KLTE), Mezei Ferenc (ELTE), Pálinkás József (KLTE), Pungor Ernő (BME), Sándor Péter (SOTE), Solymosi Frigyes (JATE), Szabó Gábor (JATE), Tamás Attila (KLTE), Taxner Ernő (KLTE), Török Ferenc (BME), Varga Csaba (ELTE), Vékás Lajos (ELTE). A Kör megalakulásakor a következő nyilatkozatot tette közzé:

A Polgári értékrendért: megalakult a Professzorok Batthyány Köre

Június 3-án fővárosi és vidéki egyetemek tanárai – a Batthyány Alapítvány székhelyén – megalapították a Professzorok Batthyány Körét, és az alábbi nyilatkozatot fogadták el:

„A Professzorok Batthyány Körének tagjai a jövő szakembereinek felelős oktatói. Ez a felelősség kötelez bennünket. Kötelességünk, hogy szembenézzünk országunk válságos helyzetével, a súlyos örökséggel: hazánk példátlan mértékű külföldi eladósodottságának következményeivel; az elavult ipar és mezőgazdaság, az akadozó igazságszolgáltatás, a jelentős befektetést (és nem elvonást) kívánó közoktatási, egyetemi, tudományos és művelődési intézményrendszer gondjaival; a morálisan is pusztító korrupció, a rendkívüli mértékű „fekete” és „szürke” gazdaság, a közhasznú teljesítmények el nem ismerésének és a közérdek teljes figyelmen kívül hagyásának negatív hatásaival. Felelősségünk tudatában meg kell vizsgálnunk, hogyan fordíthatjuk helyes irányba a politika jelenlegi törekvéseit. Ennek érdekében át kell tekintenünk: az ország milyen természeti erőforrásokkal rendelkezik; a lakosság képzettsége milyen tartalékokat rejt magában; hogyan mozgósítható a kellően meg nem becsült műszaki-tudományos, orvosi-teremtudományos és kulturális-művészeti szakértelem. Felajánljuk felelősségteljes er-

kölcsi és szakmai támogatásunkat ahhoz, hogy az elkerülhetetlen alapvető változások elveit és gyakorlatát hitelesen meghirdetni képes személyiségek kiválaszthatók legyenek. Célunk, hogy a napi gondok kihívásaira hosszabb távon beérő változások elindításával tudjunk válaszolni. Meg vagyunk róla győződve, hogy a polgári értékek érvényesítésével, az erkölcsi, szellemi erők bekapcsolásával mozgósítani tudjuk azokat a tudományos eredményeket és szakismereteket, amelyekkel a gazdasági-társadalmi fejlődés elindítható s kiteljesíthető”.

A Kör valódi célja volt, hogy a '94-ben elveszített választás után a polgári értékrendet magáénak valló, ennek érvényesítéséért tenni akaró egyetemi tanárok közös munkájának keretét biztosítsa, hogy a jelen kihívásait hosszabb távon is érvényes megoldásokat keresve hozzájáruljon a nemzet szellemi energiáinak mozgósításához, és ezzel előmozdítsa erkölcsi és gazdasági felemelkedését. A Kör tagsága fokozatosan, némiképp a politikai helyzet alakulásának megfelelően(!) bővült. A belépéshez két tag ajánlására volt szükség. A Kör megalakulásának 15. jubileumi megünneplésekor több mint 200 tagja volt. Kedves történet: a 2002-es választás előtt egyik jeles professzortársam megjegyezte, hogy tulajdonképpen neki is a PBK-ban lenne a helye. Biztattam, hogy döntse el, szeretettel várjuk. A válasz: először megvárom a 2002-es választás kimenetelét! A Körnek egészen az egyesületté történő alakulásáig tulajdonképpen nem volt választott vezetősége, az ülések megszervezése túlnyomórészt az aktívabb alapítók, Taxner Ernő, Pálincás József és az én feladatom volt. A PBK 2002-ben egyesületté alakult. Első elnöke Pálincás József lett, akit Náray-Szabó Gábor követett. Az elnökség tagjai lettek a vidéki csoportok vezetői, így jómagam is, és a választott tagok, Kurucz Márta, Vajna Zoltán. Amikor a szegedi csoport vezetői tisztséget 2007-ben Dux László vette át tőlem, akkor megszűnt az elnökségi tagságom is. Ettől kezdve a Kör egyszerű tagjává váltam. Náray-Szabó Gábor mandátumának lejártá után, 2010 májusában a PBK Dux Lászlót választotta elnökké, aki államtitkár helyettesé történő megbízatása után Lovas Rezsőnek adta át a Kör vezetését. 2013-ban a Kör irányítását ismét Náray-Szabó Gábor vette át.

Jobboldali politikusokkal számos összejevetelt szerveztünk. A Kör életében fontos esemény volt Kövér Lászlónak meghívása 2000 októberében, aki ebben az időszakban a FIDESZ-MPP elnöke volt. A tanácskozással november 25-én került sor. Taxner Ernő a meghívó levélben a következő elgondolkozató és a Fidesz 2010-es hatalomra kerülése után is érvényes gondolatokat hangsúlyozta:

„Okkal vagy ok nélkül, némi jelentőséget tulajdonítunk magunknak: azt hisszük, képesek vagyunk használni, és noha nem buzog bennünk az egyéni politikai ambíció, szeretnénk is használni. Szeretnénk, ha meghallgatnának, ha szavunknak súlya volna. Mivel nincs erős nyomásgyakorló réteg mögöttünk, szavunk csak attól nyerhet nyomatékot, ha igazat mondunk, ha meggyőzőn mondjuk, és ha mindenki számára világos, hogy vannak olyan politikusok, akik komolyan vesznek bennünket. A Batthyány Kör egyszer megszerzett súlyát könnyen elveszítheti: az kell csak hozzá, hogy megszólalását a közönség őszintétlennek, jellegtelennek, jelentéktelennek vagy a tagság hiábavalónak érezze. Hiábavalónak pedig akkor fogja érezni, ha a politikusok ügyet sem vetnek rá... Úgy véljük, legkésőbb a következő országgyűlési választáskor mérhető hasznót hajthatnánk a bizalmunkat élvező politikai erőknek, ha sikerülne addig megőriznünk hitünket magunkban és hitelünket. Testületi önbizalmunk és hitelünk legfőbb alapja pedig az, hogy kimondjuk-e nyilvánosan addig is, akkor is, azt is, ami nem hízelgő a hatalom gyakorlóira. Vajon elhiszi-e nekünk a Fidesz, hogy a nagy lármában meghallunk olyasmit is, amit ők nem? Vajon vezetőinek rendezvényeink jelentenek-e többet, mint „piar-alkalmat?”

A vita megkönnyítése érdekében az intézőbizottság a következő kérdések megvitatását tartotta szükségesnek:

„1. Érzékeli-e a Fidesz, hogy az ellenzék ördögi körbe kényszerítette azzal, hogy a kormány által felfedett minden botrányral szemben két (ál?)botrányt talál? Meg akarja-e törni a Fidesz e „botránypolitizálásnak” nevezett ördögi kört? Mit tesznek azért, hogy a legszigorúbban vett törvényességet saját tagjaikkal is betartassák?

2. Hogyan látja a Fidesz a következő választás esélyeit? Tisztában vannak-e azzal, hogy – legalábbis a választók naivabb rétegei szemében – túl sokat ígértek, és túl keveset tartottak be belőle? Tisztában vannak-e azzal, hogy az átlagember – a tanultabb is! – nem tudja megkülönböztetni a műbalhét a valóditól, és az erkölcsi tisztulási folyamatban is látványos sikerre van szükség? Meri-e a Fidesz az erkölcsi megtisztulás ügyét újra zászlajára tűzni olyan közhangulatban, amelyben erősen tartja magát, hogy ők sem különbek a „Deákné vásznánál?” Mivel próbálják megszólítani a kiábrándult rétegeket?

3. Látja-e már a Fidesz egy új középosztály körvonalait? Mekkora súlyt adna ebben az alkalmazott „értelmiségnek”? Mekkora a vállalkozói rétegnek? Mit lehet kezdeni azzal a ténnyel, hogy a hagyomány nélküli vállalkozói réteg nem a polgári normák szerint szocializálódott? Felmérte-e a Fidesz, hogy a leszakadt rétegek felemelése során egy kemény demográfiai tényezővel kell versenyt futnia a társadalomnak? Felmérte a köz- és felsőoktatás súlyos gondjait? Az egészségügy tarthatatlan állapotát?

4. Hogyan lehet a nyilvánosságot hatásosan, hitelesen megszólítani? Lehet-e rokonszenvet kelteni a médiában ellenséges közvetítőkön keresztül? Lát-e lehetőséget a média érdemi megváltoztatására?

5. Hogyan látja a konzervatív jobbközép erők összefogásának ügyét? Miként lehet a közönyös, kiábrándult szavazókat meggyőzni arról, hogy a kormány szándékai alapvetően helyesek? Átgondolták-e, hogy a Fidesz által megszólíthatatlan rétegeket az MDF meg tudná szólítani? Nem hatékonyabb ebben az összefüggésben egy önálló – szoros szövetségbe vont – MDF egy egységbe kényszerített pártnál? Hogyan igyekeznek a közélet megvetésére hajló diákságot megnyerni? Lát-e módot arra, hogy a Batthyány Kör segítsen a választók megnyerésében? Egyáltalában kívánják-e ezt?”

Mivel egy külföldi szakmai konferencia miatt nem voltam jelen az intézőbizottság ülésén, a fenti kérdéseket Kövér Lászlóhoz november 13-án írt levelemben a következő pontokkal egészítettem ki.

6. Túlzás nélkül állítható, hogy a '98-as választási győzelem után megszakadt, vagy minimálisra csökkent a párbeszéd a Fidesz és a holdudvara között. Szándékotokban áll-e ezen változtatni?

7. Szükség van-e, és ha igen, mit vár a Fidesz a korábban őket támogató (aktív) értelmiségi köröktől?

8. A polgári oldal közíróinak beszűkült közlési lehetőségei (a két lap összevonása, és a hirdetések szabta terjedelmi korlátok, stb.) nem jelentenek-e a koalíció számára hátrányt?

9. Ha időd engedi, örülnék, ha elolvasnád a Fidesz 1999. évi kongresszusának füzetébe (Szabadság és Jólét) *felkérésre* írott rövid cikkemet. Az ott leírtakat, melyek egy része még ma is aktuális, az alábbiakban ismertetem.

A hátszág elvesztésének és megtartásának lehetőségei

„Írásomban az értelmiség politikai szerepvállalásával, a fiatal demokraták és az értelmiség közötti kapcsolattal kívánok foglalkozni. Analízisemben nem udvariaskodom, hanem őszintén feltárom véleményemet, mely lehet, hogy néhol kemény, vagy szubjektív, esetleg hibás. A jó szándékot azonban, korábbi ténykedésem alapján, remélhetően senki nem vonja kétségbe.

1. Az értelmiség szerepvállalása a választás előtt és után

Bevezetesként visszautalok Kövér Lászlónak a 94-es választás után elhangzott egyik kijelentésére, mely szerint a Fidesz rossz szereplésének egyik oka az volt, hogy nem sikerült megfelelő kapcsolatot kialakítania az értelmiségi körökkel (Magyar Nemzet, '98 aug. 12). Bár ehhez képest a 98-as választás előtti években alapvető változás történt, valószínűleg a nem túl biztató előrejelzések hatására, a Fidesz vezérkara nem volt túlságosan megelégedve az értelmiség politikai aktivitásával. Ezt tükrözte Orbán Viktor elnök úrnak Szegeden elhangzott beszéde, amelyben kemény szavakkal *marasztalta el az „egérlyukakat kereső” értelmiségieket, akik akár restségből, akár intellektuális távolságtartás okán nem vesznek részt a közügyek intézésében, távol tartják magukat a politikától, és semmit nem tesznek az általuk sem szeretett Horn kormány leváltása érdekében.* A választás után írt egyik cikkemben (Magyar Nemzet, 1998. október 30.) rámutattam ennek valószínű okaira, amelynek döntő eleme volt, hogy az értelmiség jelentős része az MSZP hatalmának megszilárdulását várta.

Az értelmiségnek egy szűk – de az eredmények azt mutatják –, nem elhanyagolható része, azonban nem törődve saját helyzetével és érdekeivel, kiment a csataterre és dolgozott a polgári pártok győzelme érdekében. Néhányan közülük, a szűkös publikációs lehetőségeket kihasználva, aktív publicisztikai, közírói tevékenységet is végeztek. Bírálták és támadták az uralmon lévő MSZP–SZDSZ kormány politikáját, a polgári pártokat pedig összefogására, majd ennek sikertelensége után, a lakosságot szavazataik koncentrálására, és az MSZP leváltására egyedül alkalmas Fidesz támogatására szólították fel.

A választási győzelem természetesen alapvető változást hozott a politika és az értelmiség kapcsolatában. A korábban óvatoskodó, tartózkodó értelmiségiek körében fokozatosan *oldódott a félelem*, és számosan közülük meglehetősen nagy affinitást mutattak különböző fontos posztok betöltésére. Az új kormány személyi intézkedései folytán olyan emberek is kerültek vezető pozícióba, fontos testületekbe, akik gyakorlatilag semmit sem tettek a politikai változás érdekében, vagy pedig esetleg a másik oldalon álltak. Ma számos területen az ő véleményük, ajánlásaik, döntéseik a mérvadók, és mögöttük többen jelentéktelenné váltak azok közül, akik korábban a rizikót vállalva kiálltak elveik mellett: rosszabb esetben még a karrierista minősítést is megkapták. **Mintha mégsem kizárólag azok repülnének, akik a választás előtt az ejtőernyőt nyitogatták!**

Mindebből számos tanulság levonható. Arra mindenesetre érdemes a Fidesz és a polgári pártok figyelmét felhívni, hogy a politikailag aktív értelmiségiekre a választási győzelem után is szükség lehet, és nem vall nagy bölcsességre az ő negligálásuk. Azt sem szabad elfelejteniük, hogy azok a polgártársaink, akik a választás előtt – saját érdekeiket szem előtt tartva – tartózkodtak a nyílt kiállástól, azok – hasonlóan mint 98-ban – 2002-ben sem fognak sokat tenni a Fidesz és polgári kormány győzelme érdekében, különösen akkor nem, ha az eredmény bizonytalannak látszik.

2. A politika és az értelmiség közötti kommunikáció gondjai

Talán elfogadják azt a nézetemet, hogy a választás előtt a kommunikáció nem volt erőssége a Fidesznek. Ez engem, mint öregedő – és ebben a tekintetben biztosan konzervatív szemléletet valló kutatót –, mindig rendkívüli módon zavart. Sajnos ezen a területen a májusi győzelem után sem történt változás, sőt rosszabbodott a helyzet. Korábban azt gondoltam, hogy csupán én vagyok az a „kiválasztott”, akit a választás hiánya bánt. Az elmúlt hónapokban jeles értelmiségiekkel beszélve megdöbbenve tapasztaltam, hogy nagyon sokan szenvedünk ettől a kórtól. Vannak, akik ezt úgy magyarázzák, hogy a miniszterelnököt kétszeres védőkordon veszi körül, így akadályozzák meg, hogy „illetéktelen” levelek az asztalára jussanak. Van, aki más, számunkra ennél rosszabb magyarázatot ad, amelynek ismertetésétől eltekintek. Az interneten egy jeles „Duna aktivista” miniszterelnökhöz írott levélének első mondata így hangzik: *„Kevés reményem van, hogy levelem eljusson Önhöz, hiszen azok akik Önt hermetikusan elzárják a külvilágtól, és akik abban érdekeltek, hogy ..... ügyben rossz döntést hozzon ,.... bizonyára megakadályozzák majd ennek a levélnek az Önhöz való kézbesítését is”*. Kristóf Attila lapjában a következőket írja (január 23): *„Egyesek szerint a Fidesz nem igazán hálás azoknak az értelmiségieknek, akik a „nehéz időkben” támogatták. Udvariassága, telefonvisszahívási inklinációja például egészen csekély. Ez a panasz nyilván a győztest mindig utoléri. Mit lehet tenni ellene? A gőg látszatát is kerülni kell. A túlzó hála hiányát persze akár jó jelnek is felfoghatjuk”*.

Mindezek a gondok a miniszterelnök úrhoz írott, de különböző megfontolások miatt a sajtónak el nem küldött **„nyílt levél”** megfogalmazására késztettek, amelyet most ismertetek.

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

A májusi választás egyértelműen megmutatta, hogy az ország szavazóinak többsége politikai változást akart, és az ország irányítását a polgári kormány kezébe kívánta helyezni. A győzelem döntő eleme volt a Fidesz céltudatos politikája, a polgári pártok között a választáskor kialakult együttműködés és a szavazók érettsége. Az is tagadhatatlan, hogy a szavazók meggyőzésében jelentős szerepet vállaltak a különböző értelmiségi körök, *mellyeknek tagjai önzetlenül, politikai ambíció és karriervágy(!) nélkül tevékenykedtek a siker érdekében.*

A politika és az őket támogató értelmiségiek közötti kapcsolat alapja a két fél közötti kommunikáció minősége. Sajnálatos módon ezen a területen számos gondunk van. Tisztában vagyok azzal, hogy a kormányra kerülés óriási feladatokat ró a kormánytagokra, különösen a miniszterelnökre. A miniszterelnöki hivatalnak azonban – különösen annak jelentős bővítése után – képesnek kell lennie arra, hogy ellássa feladatait! *Barátaimmal elfogadhatatlannak és megalázónak tartjuk, hogy a májusi változás érdekében aktívan tevékenykedőket a miniszterelnöki titkárság levegőnek tekintse, a miniszterelnök úrhoz írott levelek ne kerüljenek a címzetthez, és megválaszolatlanok maradjanak.* Ennek a körnek a negligálása ma már olyan széles körű és mértékű, hogy állandó beszédtema az értelmiség meghatározó köreiből. Ez ma még halkán, ma még csupán az értelmiség szűk csatornáin, hajszalerein terjed, de mindenképpen meg kell akadályozni ennek bővülését és hátrányos következményeit. Minden erőfeszítésünk, próbálkozásunk, hogy ezen a helyzeten valami változást lehessen elérni, eredménytelen maradt, ezért válasz-

tottam miniszterelnök úr megkeresésének ezt az útját. A jelen körülmények között, a kialakuló polgári Magyarország nem engedheti meg magának, hogy a kormányzó pártok vezetői izolálják magukat, de azt sem, hogy a májusi győzelméért munkálkodó értelmiségiek megbántódjanak, és sértődötten háttérbe vonuljanak. *Szilárdan hiszem, hogy miniszterelnök úr nem kíván elszakadni az őt legaktívabban támogató értelmiségiektől, és a jelenlegi egészségtelen helyzeten a miniszterelnöki titkárság munkájának jobb szervezésével, esetleg alkalmas munkatársak felvételével, változtatni lehet.*

3. A „fülvizketés” terjedésének veszélyei

Be kell vallanom optimista természetem ellenére nem vagyok benne biztos, hogy az itt leírtaknak bármiféle fogantatja lesz. Nehezen akarom viszont elfogadni a másik oldalról jövő nézetet: *„beszélhetek ti akármit, tetszelegthettek különböző tanácsadói szerepkörben, a Fidesz magja megy a saját feje után, és abszolút nem érdekli, hogy ti okoskodó nemzeti értelmiségiek mit mondotok”.*

A jelenlegi írás kötött terjedelme nem teszi lehetővé, hogy az értelmiség közvéleményformáló szerepéről hosszabban elmélkedjem. Álljon itt ezzel a kérdéssel kapcsolatban néhány baloldali közíró nézete. Sükösd Mihály írja a 168 Órában: *„Az MDF uralom idején... nemcsak hivatásos újságírók írtak politikai publicisztikát, de regényírók, közgazdászok, szociológusok is.... **A sajtó, s benne a politikai publicisztika, fontos szerepet játszott az Antall-Boross kormány és az MDF bukásában.**”* Vitányi Iván a Mozgó Világban az értelmiségnek funkcionális szerepéről beszél a társadalom véleményalkotásában. A jelenlegi helyzetet analizálva megállapítja, hogy a (baloldali) értelmiségnek nagyon nem tetszenek a jelenlegi állapotok – jelzőinek ismertetésétől eltekintek –, és a baloldal fokozottabb aktivitására, összefogására buzdít. Előrejelzése szerint: *„**És ha most az értelmiségnek viszket a füle, akkor egy év múlva másoknak is viszketni fog. És a fülvizketés már terjed.**”*

A polgári kormányt támogató értelmiségnek célszerű erre a baloldali kampányra felkészülnie, és arra törekednie, hogy ez a *„fülvizketési betegség” lehetőleg maradjon a baloldalon, és semmiképpen se fertőzzön meg bennünket.* A megelőzés – mint jól tudjuk – sokkal hatásosabb és olcsóbb, mint bármiféle „betegség” elterjedése után az „orvosságok” és a különböző gyógymódok alkalmazása. Ehhez azonban alapvetően szükség van egymás munkájának elismerésére, a politika és az értelmiség közötti párbeszédre.

Tisztelettel,
Solymosi Frigyes

A Fidesz elnöksége tagjainak Tisztelt Elnökségi Tagok!

Szíves tájékoztatásul megküldöm Kövér Lászlónak a Professzorok B. körének ülésén tett látogatásával kapcsolatos észrevételeimet.

Mint a Fidesz megszűnt „Vének Tanácsának” tagja, engedjétek meg, hogy néhány, az elkövetkező időszakban esetleg hasznosítható szempontra felhívjam figyelmeteket. Úgy gondolom, az jól ismert, hogy az MSZP milyen szervező és politikai munkába kezdett a 2002-es választási sikerük érdekében. Mindezek fényében is sajnálatosnak tartom, hogy a '98-as választás óta megszakadt, megromlott (?) a Fidesz és az értelmiségi körök között a

meglehetősen nehezen létrejött kapcsolat. Jómagam már hosszú idő óta azon fáradozom, hogy ennek veszélyeire felhívjam a figyelmet, és valamilyen módon változást érjek el. Mivel legtöbbször a még ritkán írott levelekre sem jön töletek válasz – az se biztos, hogy leveleink eljutnak a címzettekhez – nincs, és nem volt más út számomra, mint az, hogy publicisztikákban, politikai cikkekben mutassak rá a gondokra és tegyek javaslatokat.

Az alaptétel és cél: a 2002-es választást a koalíciónak nem szabad elveszítenie. Ha ugyanis ez megtörténik, számítani lehet a Fidesz támogató táborának jelentős szétbomlására, megfogyatkozására. Sokan érezzük úgy, hogy a választást már a szavazók néhány százalékának mozgása is eldöntheti. Egyet értek Szájer József nyilatkozatával, hogy minden szavazatra szükség van! Ezt azzal egészítem ki, hogy minden támogatásra, segítségre szükség van!

Ennek fényében nem engedhető meg az a luxus, és megbocsáthatatlan vétek lenne, ha semmit se tennétek annak az elit vagy véleményformáló értelmiség megtartására, mely segített benneteket a 98-as választás előtt. Mondanom se kell, hogy tevékenységükben, munkájukban óriásiak voltak a különbségek. Voltak olyanok, akik – Orbán Viktor szóhasználatára szerint (Szeged, 1998) – az egérlyukakból figyelték az eseményeket, és voltak olyanok, akik politikai gyűléseket szerveztek, a nagy nyilvánosság előtt a sajtóban csatáztak az MSZP-SZDSZ kormány ellen és a ti sikereitek érdekében, memorandumokat szerkesztettek, aláírásokat gyűjtöttek, stb. Ezeknek a legaktívabbaknak a munkájáról – ha egyáltalán tudtatok róla – a győzelem után teljesen megfélemlítettétek, és más szempontok alapján választottátok ki azokat, akikkel szóba álltatok, szorosabb kapcsolatban maradtatok. Hogy ez helyes volt vagy nem, döntsétek el ti.

Ezen a politikán azonban – meglehetősen jól ismerve az alkotók hangulatát – változtatni kell. Meg kell nyerni *újra* az értelmiségi köröket. Valamelyest fel kellene adnotok büszkeségeket, magabiztosságotokat. Szóba kell állni az értelmiséggel, párbeszédet kell folytatni velük. Elsősorban nem előadásokra, a médiából már jól ismert tények ismertetésére, hanem véleménycserére és az értelmiség újbóli aktiválására van szükség. Ebből a szempontból, mint a mellékelt anyagból kitűnik, Kövér Lászlónak a P.B. körben tett látogatása nem biztos, hogy szerencsés volt. *Nem szakad le az ég, a Fidesz székháza sem omlik össze, ha azt mondjátok nekik: kedves barátaink, szükségünk van támogatástokra, tanácsaitokra, mondjátok el észrevételeiteket, javaslataitokat, mutassatok rá az esetleg elkövetett hibákra. Köszönjük, hogy segítettetek bennünket 98 előtt, és segítsetek, hogy az ország irányítása továbbra is a polgári kormány kezében maradjon.* Nagyon nehéz ezeket a mondatokat kimondani? Nincs a világon olyan pártvezető, pártpolitikus, aki ezt – a támogatás biztosítása, a siker elősegítése érdekében – ne tudná megtenni.

Tudom, hogy sokan, a fiatal politikusok közül, nem nagyon lelkesednek a vén, okoskodó értelmiségiekért. Mi nemsokára eltűnünk a szemetek elől, de jön utánunk az utánpótlás, mely lehet, hogy jobb, lehet, hogy rosszabb lesz nálunk. Ez mindaddig folytatódik, ameddig ti nem kerültök ebbe a „maradi” vén korosztályba!

Sok sikert kívánok politikai munkátokhoz.

Barátsággal üdvözöllek benneteket

Szeged. 2001. január 27.

Solymosi Frigyes

Ui. A napokban hallottam arról, hogy ha nem tudtok most megegyezni az MDF-fel, akkor megindítjátok ellenük a politikai offenzívát. Ez nagy hiba lenne, mert könnyen ellenkező hatást érne el. Nem szabad elfelejteni, hogy a szavazó táborotok nagy része korábban az MDF oldalán állt.

A Professzorok Batthyány Köre intézőbizottságának és néhány jeles tagjának

**Gondolatok Kövér László úrnak, a Fidesz elnökének
a Professzorok B. körében november 25-én folytatott megbeszélésről**

Kedves Barátaim!

Az alábbiakban szeretném megosztani veletek a fenti összejövettel, Kövér László elnök úrral folytatott párbeszéddel kapcsolatos gondolataimat. (A késedelem oka, hogy az ülés után több mint két hétig külföldön voltam, majd pedig jött a karácsony, amikor is családom megtiltotta, hogy a szövegszerkesztő elé üljek.) Megerősítést várok tőletek, hogy helyesen rögzültek bennem Elnök úr válaszai. Szerencsére egyik idősebb barátunk – rossz hallása miatt – kis magnóján felvette az ülésen elhangzottakat: a felvétel azonban elég gyenge és sok helyen alig érthető. Előjáróban megemlítem, hogy bár én erőltettem, hogy – a korábbi sikertelen kísérleteink ellenére – hívjuk meg K. L.-t, nem voltam ott azon az intézőbizottsági ülésen, ahol a vezetőség megfogalmazott néhány témakört: ezekről mindenki tájékoztatást kapott. Ennek kiegészítéseként megküldtem K. L.-nak az általam fontosnak talált alábbi kérdéseket.

Mint emlékezhetek, az elnök úr nem sok figyelmet fordított egyik kérdéscsoportra sem – lehet, hogy az enyéim el se jutottak hozzá – és beszédében azt mondta el, amit szükségesnek vélt. Szerencsére a hozzászólások során lehetőség adódott a fenti gondolatok némelyikének megvitatására. Mivel Kövér László is őszintén, sok esetben keményen fogalmazott, feltételezem, hogy hasonló nyíltságot, őszinteséget vár el tőlünk is.

1. Magyar Nemzet ügye. Hogy a két polgári lap összevonása szükségszerű volt vagy nem, ezen már valóban kár vitatkoznunk. Annál inkább lehet azon tépelődni, hogy a jelen formában mennyire elégíti ki az olvasóit, mennyire tud hozzájárulni a lakosság, a választók meggyőzéséhez. Én mindenesetre nem találkoztam még olyan olvasóval, aki azt mondta volna, hogy az egyesített lap jobb, mint elődei. Ez bizonyára nézőpont kérdése. Nem tudom jól értettem-e Kövér László válaszát arra az aggodalmamra, hogy jelentősen csökkent a választókat befolyásoló politikai publicisztikák száma, és az ezek részére biztosított terjedelem. (A Vélemény oldalon minden másnap egy hatalmas hirdetés van, míg a Nézőpont oldalon általában a lap 3–4 újságírója írogat). Azt a választ adta, hogy a MN olvasói tulajdonképpen már elkötelezettek, nincs szükség az ő meggyőzésükre. Sokkal hasznosabb lenne, ha a baloldali lapokban próbálnánk több, gondolom a koalíció érdekét szolgáló cikket elhelyezni. Arra a „bekiabálásomra”, hogy hogyan gondolja a koalíciót támogató, vagy az ellenzék ellen írott publicisztikák megjelentetését a baloldali lapokban, ha jól emlékszem azt a választ adta, hogy írjunk öt-hat cikket, remélve, hogy egy-kettőt csak elfogadnak. Nem tudom elnök úrnak ezen a területen milyen tapasztalatai vannak. Más ugyanis egy újságnak interjút adni, és más olyan publicisztikát írni, amellyel az ember ki mer állni a nagy nyilvánosság elé, amelyet vállalni tud, amelyet a szerkesztőségek el is fogadnak. Számomra, akinek ilyen természetű írásai 100 fölött járnak, ez bizony nagyon kemény munkát jelent. Az elmúlt három évben szinte minden hétvégemet, szabad időmet erre áldoztam. Mondanom se kell, hogy senki számára nem jelentene nagy hajtóerőt, ha az 5–6 cikkből csupán 1–2 közlését tudná elérni.

2. Elnök úrnak nincs valami jó véleménye az összevonás előtti Magyar Nemzetről, ennek hangot adott egy korábbi szűk körű megbeszélésen is. Említette azt is, hogy a médiának egyáltalán nincs akkora szerepe, mint sokan gondolnák, mert akkor nem történt volna meg a '90-es és '98-as győzelem. Őszintén remélem, hogy a Fidesz vezetői tisz-

tában vannak azzal, hogy a Magyar Nemzet nélkül aligha nyerhették volna meg a '98-as választást. Ha a sajtónak nincs lényeges, befolyásoló szerepe, akkor miért folyik az állandó csata a médiával? Miért tették „vonalas” pártlappá a Magyar Nemzetet? Miért próbálnak – nagyon helyesen – tért nyerni a televízióban? Sorolhatnám tovább a kérdéseimet. Itt jegyzem meg, hogy a közelmúltban a M.N.-ből átvett néhány újságíró közül is – sajnos – többen eltávoztak az új laptól, Faggyas Sándor, Nyiri János, Csontos János.

3. Kiderült, hogy az Elnök úr nem olvassa a lapok publicisztikáit: *„dögunalom az egész, nem érdemes időt fordítani rajuk”*, mondta. (Így nem tudott a Kisgazdapárt megújulására tett javaslatomról sem, amelyet a Magyar Nemzetben sikertelenül próbáltam közölni, és mely végül a Népszabadságban (nov. 16.) jelent meg. Amelyből a szerkesztőség – nagyon helyesen – a következő mondatot emelte ki: *„A Fidesznek célszerű átgondolnia, valóban olyan sürgős-e, hogy megállapodjon a FKGP-vel.”*) Elmarasztaló véleménye – úgy tűnt – az őket támogató eszmefuttatásokra is vonatkozik. Egyébként, mint megjegyezte, ha megnézi, hogy ki írta a cikket, már tudja annak tartalmát, lényegét is. Hogy az olvasók számára mi a DÖGUNALOM, azon nem kívánok elmélkedni, azt azonban megjegyzem, hogy ugyanazt a gondolatot egy magára adó közíró aligha sütheti el két egymást követő publicisztikában, ezzel szemben az az érzésem, mintha a politikusok meglehetősen sűrűn ismételnének, unalmasnak természetesen egyáltalán nem tekinthető mondanivalójukat!

Kijelentése mindenestre számunkra számos érdekes következménnyel jár, hiszen a publicisztikáink nem csak az olvasóknak, hanem a politikusoknak is szólnak. Mivel a koalíciót támogató értelmiség nagy részének alig van arra lehetősége, hogy találkozzék politikusokkal, ezért ha van mondanivalója, hasznosítható javaslata, nem tud mást tenni, mint megírni azokat az újságokban. Igaz, hogy ezeket az „üzeneteket” tíz és százazrek olvashatják, de nincs más út (levelezés a politikusokkal tapasztalatom szerint csaknem reménytelen). Most kiderült, hogy ennek a tevékenységnek sincs sok értelme, mivel politikus barátaink nem olvassák el írásainkat, és olyan nagyon nem is érdekli őket. Folytatva *ezt a gondolatot: fél se tételezik, hogy ennek az értelmiségi rétegnek bármiféle hasznosítható gondolatai lennének*. Erre mondtam én, hogy nemcsak a Kövér László által is nagyra becsült Nemeskürty tanár úrnak, hanem a PBK tagjainak is lehetnek figyelemre méltó javaslataik. Nagy hiba lenne, ha politikusaink azt hinnék, hogy a tudásnak csupán a PR menedzserük, vagy egyedül ők, a nagy és kevésbé nagy élet és politikai tapasztalattal megáldott fiatalok vannak a birtokában. Nem kívánom ezt a fejtegetést tovább folytatni, csak fiatal barátaink figyelmébe ajánlom Churchill politikai ténykedésének tanulmányozását 30–40. életéve között.

4. Emlékezetem szerint, Kövér László elnök úr semmi biztatót nem mondott arra vonatkozóan, hogy egyáltalán szükség van-e az őket támogató értelmiségi körökre, és tudnánk-e őket bármiben segíteni. Elhangzott viszont, hogy érdekeink, céljaink azonosak, senki nem tartozik a másíknak köszönettel. Itt azért van némi különbség. Az ugyanis azért nem mindegy, hogy valaki egy minisztérium, vagy akár az ország vezetésére kap megbízatást, nemzetközileg ismertté válik, beírja nevét hazája történetébe, vagy sok ezer polgártársához hasonlóan végzi hétköznapi munkáját. Vagy alacsonyabb szinten: az sem mindegy, ha egy város számára ismeretlen fiatal értelmiségi szerény keresettel és hatalommal pályáján marad, vagy képviselő, fontos parlamenti bizottság tagja, egy nagyváros polgármestere lesz. Félreértések elkerülése érdekében megemlítem, hogy idős, és még mindig megszállott kutató lévén, nem a pozíciót sajnálom tőlük, *csak azt a politikusi nézetet nem vagyok hajlandó elfogadni, hogy a pártok sikeréért dolgozó, időt, fáradságot és anyagiakat sem kímélő pártönkívüli értelmiségiek „jutalma” azonos lenne a hatalomba jutott és segített politikusokéval*. Nem hiszem, hogy például a Professzorok B. Köre tagjainak életében a '98-as választás után drámai változás következett volna be,

azon túlmenően, hogy egy időre – legmagasabb szinten – megszabadultunk a régi káderek egy részétől. (Másik részük azonban itt van, és életünk, munkánk most is tőlük függ, hasonlóan mint '94–98 között vagy '90 előtt.)

5. Elnök úr az egyik hozzászólásra azt válaszolta, hogy vegyük figyelembe fiatalságukat és azt, hogy ők első generációs értelmiségiek. Nem kívánom tagadni ezen tényező szerepét magatartásunk kialakulásában. Abban is biztos vagyok azonban, hogy sokunknak lényegesen szomorúbb gyerekkora volt, mint elnök úr barátainak, generációjának. Azok, akiknek a szülei, nagyszülei megszenvedték a kommunizmus negyvenéves uralmát, egészen másképpen viszonyulnak a régi rendszerhez, a hatalomhoz, mint azok, akiknek ilyen élményük nem volt, vagy akiknek a szülei valamilyen szinten a pártállam kedvezményezett rétegéhez tartoztak.

6. Egészségügy. Számos kérdés hangzott el az E.Ü.-vel kapcsolatban. Elnök úr őszintén válaszolt. Nagyobb reformra – úgy tűnik – már csak a következő kormányzati ciklusban kerülhet sor. Remélhető, hogy ekkor már alapvető változást lehet teremteni a minisztérium elmarasztalt káderállományában is. Messzemenően egyetértek Kövér Lászlóval, hogy Gogl Árpád kedves, szeretetreméltó ember. Én a Vének Tanácsának ülésein ismertem meg a választás előtt: nyugodt, keveset vitatkozó kollega volt. Lehet viszont, hogy a minisztériumok vezetésével nem mindig a legaranyosabb polgártársainkat kell megbízni. Én nagyon bízok az új miniszterben!

7. Az egyik előző ponthoz kapcsolódik az a felvetés, hogy mivel a politika hitele mélyponton van, talán a korábbinál is nagyobb szükség lehet a pártok holdudvarának, a reputációjukat megőrző, értelmiségiek tevékenységére. (Ezzel foglalkozik még az ülés előtt a Magyar Hírlaphoz beküldött és december 8-án megjelent írásom.) Mint többen emlékeznek, Kövér László a 94-es sikertelen szereplésük egyik okául annak idején azt említette, hogy nem létesítettek megfelelő kapcsolatot a jobbközép értelmiséggel. A 94–98-as időszakban ezen a téren kétségkívül jelentős változás történt. Félek azonban attól, hogy hatalmuk, népszerűségük birtokában nem megfelelően ápolják ezt a kapcsolatot. Biztató, hogy Makovecz Imrét a vásárhelyi polgármester választási kampányához segítségül hívták. Ha úgy gondolják, hogy Makovecz segíteni tud néhány száz vagy ezer szavazó meggyőzésében, miért ne tudnánk segíteni nekik a lapokban megjelent írásainkkal, amelyek tíz vagy százezer olvasóhoz eljuthatnak. A politika nagy hibát követ el, ha büszkeségükből, magabiztosságukból kifolyólag nem ápolja kapcsolatát ezzel az értelmiséggel, ha szétrombolja a korábban meglehetősen nehezen felépített hidakat, ha fontos megbízásokat, államigazgatási hatalmat olyanoknak ad, akik nemcsak 90, hanem még a 98-as választás előtt is a másik oldal hívei voltak. Nem lehet egyetérteni azzal a baloldali a nézettel, hogy a szakértők csak a másik oldalon vannak.

A legközelebbi választást valószínűleg az ingadozó, bizonytalan szavazók néhány százaléka dönti el. Ezek befolyásolásához szükség van a társadalommal ezer szálon kapcsolódó értelmiségiek (PBK tagjainak!) finom politikai munkájára. Sajnálom, hogy ehhez a ténykedéshez Kövér László elnök úrtól kevés biztatást kaptunk.

Kedves Barátaim, kérlek benneteket, amennyiben bármiféle kiegészítések, megjegyzések van a fentiekhez, küldjétek el azokat hozzám e-mailen. Szerencsére még van bőven időnk, hogy politikus barátainkkal folytassuk a párbeszédet és javítsuk kapcsolatainkat.

Barátsággal üdvözlök mindenkit,
Solymosi Frigyes
2001. január hónap

Ezt követően a napilapokban számos felhívást tettünk közzé. A jelentősebbek közé sorolom a PBK állásfoglalását Magyarország belépéséről az Európai Unióba (Magyar Nemzet, 2003. március 14).

Magyarként Európában, magyarként az Unióban

A magyar nép erőfeszítéseinek és a történelem kedvező fordulatainak köszönhetően Magyarország 2004-ben történelmi esélyhez jut. Sok évtizedes kényszerű kiszakított-ság után visszatérhetünk Európába, a kereszténység, a kultúra és a civilizáció hazájába, ahová lélekben mindig tartoztunk. Szent Istvántól Antall József-ig és Balassi Bálinttól Illyés Gyuláig hosszan sorolhatjuk azokat a történelmi személyiségeket, akik európaiságunkat megalapozták és megőrzéséért küzdöttek. A belépéssel 1956-os szabadságharcunk és az 1990-ben elkezdett rendszerváltoztatásunk egyik legfőbb célját válthatjuk valóra. Nekünk, Európa népeinek, kölcsönösen szükségünk van egymásra. Ezt Európa legtöbb országában felismerték, és az Európai Unió a tíz országgal való bővítés kockázatát – igaz, hogy hosszas, és sokszor kicsinyes alkuk eredményeként – vállalta. Rajtunk a sor, hogy a meghívásra válaszoljunk, még abban az esetben is, ha nem ismerjük pontosan a részleteket.

Az alku lefolyása, az ennek utolsó szakaszában elért mérsékelt magyar siker, és a jelenlegi kormánnyal szembeni bizalmatlanság vegyes érzelmeket kelt. Ezért meg kell fontolnunk a belépés ellenzőinek érveit is. Sokan okkal érezhetik úgy, hogy nem mi, hanem csak a piac és a magyar föld kell Európának. A szerződés részletei sok körülmény hatására alakultak ki. A szerződés ténye azonban történelmi elhatározást tükröz, és a jelölt államok polgáraitól több nemzedék jövőjével számoló állásfoglalást kíván. Felül kell emelkednünk érzelmeinken és pillanatnyi érdekeinken, és hagyományainkra támaszkodva, bátran, a távlatokra figyelve, felelősen kell döntenünk.

Európa meghatározó szerepet játszik a világ jövőjének formálásában, még akkor is, ha az őt megtestesítő szervezet, az Európai Unió nem tökéletes. Európa a szabadság-egszmék és a demokrácia őshazája, amelyben a nemzeti sokszínűséget értéknek tartják, a hagyományokat istápolják. A kereszténység nyomán Európában jutott legmesszebbre a testvériség eszméje, és itt teljesedett ki a polgári szemléletmód. Mára Európát is megkísértette a javak habzsolása, a fogyasztás kultusza, de Európa ma is a tudás, az erkölcs, a szolidaritás és a hatékony munkán, az önálló kezdeményezésen alapuló jólét világa. Az „európai normák” átvételének eddig is számos üdvös következményét láttuk, s törekény demokráciánknak, sajnos, ma is szüksége lehet Európa támogatására. A belépés adhat esélyt arra, hogy Európával végre megértessük a környező országok magyar kisebbségeinek helyzetét, mi pedig megtehessük értük, amit meg kell tennünk. Szükségünk van Európa segítségére saját belső gondjaink megoldásában, például a cigányság felzárkóztatásában is.

A globális gazdasági térben minden nemzetgazdaság ki van téve a külső erők szeszélyeinek. Az európai összefogás, amely hagyományosan védelmezi a nemzeti gazdaság és művelődés értékeit, viszonylagos védelmet adhat a világgazdaság kíméletlen önzésével szemben, ha megtanuljuk, hogyan kell egy belső, láthatatlan védelmi vonalat kiépíteni. Amelyre szükség van, mert egyetlen állam sem szolgáltatja ki magát teljesen a szabad piacnak. Ha kívül maradnánk az unión, még kevésbé tudnánk ellenállni a globális gazdasági kiszipolyozásnak, és elsöpörnének bennünket a külső erők.

Velünk együtt Európa is válaszüton van, és az Európai Unió lépései is bizonytalanok. Vajon nem kerül-e túlságosan a nagyok befolyása alá, vagy nem válik-e a sok állam szét-

húzásának martalékává? Az intézményeket kísértő öngerjesztő bürokrácia nem bénítja-e meg működését? A mindent befogadás kényszere vajon nem öli-e meg az öntudatot, s nem porlasztja-e szét háromezer év kultúráját?

Tudnunk kell azt is, hogy a belépés csak esély. Az országnak a tagság éveit alatt kell felzárkóznia, s közben állnia kell a versenyt a régi és az új tagokkal szemben. Ez a polgártól tenni akarást és szolidaritást kíván, a kormánytól pedig a nemzeti érdeket keményen képviselő politikát. Mert lesznek honfitársaink, akik megsínylik a belépést. A kormánynak a jelenleginél sokkal többet kell tennie a csatlakozás megjósolható kellemetlen mellékkövetkezményeinek csökkentéséért. Azért, hogy esélyt adjon a gazdaság versenyhátrányba szoruló szereplőinek, és felkarolja a veszteseket, azért, hogy a mezőgazdaság helyzetét és a szomszédos államokban élő magyarokkal való kapcsolattartást minél kevésbé nehezítsék meg az unió szabályai. Azért, hogy oktatási, tudományos és kulturális intézményeinket képessé tegye az európai versenykövetelmények teljesítésére.

A tagság lehetőség arra, hogy nemzetünk megszabaduljon elszigeteltsége maradványaitól, új erőre kapjon a hasonló értékeket valló népek közösségében, és együtt boldoguljon szövetségeseivel. Az Európai Unióban belül Magyarország a nemzeti összefogás, a tudás és a kitartó munka révén ismét elindulhat felfelé.

Ha azt akarjuk, hogy így legyen, tegyünk érte! Tagságunkkal a kontinensen hivatalos lesz a magyar nyelv, és több helyen ragyoghat fel a magyar szellem. A magyar nemzet követheti és alakíthatja is Európát. Maradjunk magyarok Európában is!

Ennek ismertetését azért is tartom szükségesnek, mert az EU-ba történő belépésünk előtt néhány Fideszhez közelálló, és a közvélemény bizonyos részét befolyásoló újságíró, például Bayer Zsolt, egészen az utolsó pillanatig ellenezte belépésünket. Hasonló vélemények hangzanak el 2010 után is, amikor az EU kemény kritikákat fogalmazott meg az Orbán-kormány ellen.

Emlékezetes ülésünk közé tartozik a 2002-es választás elvesztésével foglalkozó július 13-án megrendezett összejövetelünk, amelynek megtartását én kezdeményeztem. A tanácskozás elsődleges célja azoknak a tényezőknek a felderítése, felkutatása volt, amelyek hozzájárultak ahhoz, hogy a polgári kormány – az előrejelzések ellenére –, a választást, ha csupán néhány százalékkal is, de elveszítette. Bízom abban, hogy a vitaülésem sikerül a legfontosabb okokat kiszűrni és a jövőre nézve számos hasznos megállapítást tennünk. A kör jó néhány tagja – számomra érthetetlenül – nem túlságosan lelkesedett a témáért. A megbeszélés szervezéséről azonban nem voltam hajlandó lemondani: végül – kompromisszumként – az ülést zártkörben tartottuk meg. (Nem egészen értettem, hogy milyen „titkok” kiszivárgásától tartottak?) A Fidesz részéről Pokorni Zoltánt hívtuk meg, aki édesapja ügynöki múltjának kitergetése miatt – érthető módon – rossz hangulatban volt, és maga helyett Szájer Józsefet javasolta. A vita elősegítése és folyamatossága érdekében összeállítottam az alábbi nyolc pontból álló vázlatot.

1. A Fidesz választási programjának erős és gyenge pontjai. A program összevetése az ellenzéki pártokéval. Miért nem vonta be a Fidesz vezetősége a program egyes részeit a kialakításába holdudvarának kiemelkedő szakértőit? A jövőkép vázolásának hiánya. Az ellenzék béremelési terveinek ellensúlyozása. Nagy ívű programok, kezdeményezések (a kedvezmény törvény, olimpia, erdélyi autópálya, labdarúgó Európa bajnokság; sportstadionok korszerűsítése) hatása.

2. A hangnem, a stílus megválasztása. Félreérthető kijelentések veszélyei. Militáns közíróink és a közbeszélőink szerepe. Elősegítette-e a hangnem a kisemberek, a bizonytalan szavazók megnyerését, vagy esetleg eltaszította őket? Pozitív vagy negatív kampány?

3. A túlzott magabiztosság veszélyei. A közvélemény-kutatók félrevezető előrejelzései. Orbán Viktor késői bekapcsolódása a választási kampányba. A szocialista párt erejének, társadalmi beágyazottságának figyelmen kívül hagyása.

4. A Fidesz és értelmiségi holdudvarának kapcsolata. Kommunikációs gondok. A holdudvar javaslatainak, észrevételeinek negligálása. Független tanácsadó testület hiánya.

5. A médiaegyensúly megteremtésének elmaradása. A Magyar Nemzet és a Napi Magyarország összevonásának előnyei és hátrányai. A baloldali politikai „szemináriumok” (ATV) kompenzálásának hiánya.

6. A koalíciós partnerek és a többi jobboldali pártok. A Kisgazdapárt botránnyainak hatása. Va1óban meg kellett nyerni a MIÉP szavazóit? Sértődött politikusok. A Centrum párt megalakulásának hatása. A „segédpárt” szükségessége.

7. A kormány és ellenzék közötti elmérgesedett kapcsolat szerepe, parlamenti bizottságok. Az ellenzék vádaskodása, korrupciós gyanúsítgatása, ezek kivédése, semlegesítése.

8. A vártnál nagyobb részvétel hatása, az elhanyagolt szavazócsoporthoz.

A meglehetősen visszafogott hangulatban lefolyt tanácskozáson a Fidesz által elkövetett hibákat Szájer képviselő úr „enyhén szólva” kevésbé ismerte el: a vereséget sokkal inkább a győztesek manipulációira, csalafintaságaira, ígéretéseire vezette vissza.

A Kör ténykedése természetesen kiváltotta a bal-liberális értelmiség kritikáját. Ezek között jelentősebb Bruck Andrásnak az ÉS-ben (2004/29) közzétett eszmefuttatása, melyben a PBK-ról a következőket írta: *„A nemzeti büszkeség és összetartozás hajszolásában teljesen kisiklott, megvakított Professzorok Batthyány Köre, amellyel ...semmi esély a modern Magyarország megteremtésére”*. Támadásokat jobboldalról, az erősen szélsőséges hangvételű Lovas Istvántól is kaptunk. A Demokratában közzétett egyik „levelének” lényege: miért nem hallattuk hangunkat Wass Albert emlékművének felállítására érdekében. Zárásként felteszi a kérdést: *„Önök szerint saját magukon kívül ki hiányolná saját felosztásukat inkább? A balliberális vagy a jobboldali lapok olvasói?”* Nem tekinthető hízelgőnek az ÉS főszerkesztőjének, Kovács Zoltánnak véleménye sem, aki szerint a PBK tagjai: *„Két jó szóért, ropiért, pogácsáért megtesznek mindent. Ha kell elbutult... rockzenéssel pózolnak egy dobogón (...) bizonytalan eredetű Teller-levelet olvasnak föl a Kossuth téren...”* Akiknek *„az emberszámba vétele általában eltart egészen a választások végéig ...* Ezután a *„ Fidesz-vezetés kutyába sem veszi őket” és „ekkortól fájdalmas professzori fölpanaszolások hasítják keresztül a széles magyar rónát, s mivel ezek a panaszok a jobboldali sajtóban nem jelenhetnek meg (nyilván összeomlik a jobboldal), előtérbe kerülnek az intoleráns baloldali és liberális lapok, ahol ezek az Orbán-támogató professzorok aztán kedvükre hallathatják hangjukat”*. Mivel az enyhén szólva ironikus állítások egy része (Teller levél felolvasása) saját Kossuth téri 2002-es szereplésemre vonatkozott, természetesen reflektáltam a kritikára, melyet az ÉS – becsületére legyen mondva –, lehozott (2005, január 21, II. könyv 241. o.). Említést érdemel Megyesi Gusztáv glosszája is (Magyar Hírlap, 2006. február 14), aki arra kérte a PBK tagjait, hogy értelmezzük a Fidesznek a Financial Times-nak adott nyilatkozatát. Szerinte mi lennénk azok a professzorok *„akiknek rendre pénzt, pozíciót ígér és ad a párt (mármint a Fidesz, S.F.), elvárva tőlünk az ennek megfelelő szolgálatot, amivel én nem azt állítom, hogy le vannak fizetve, és bémunkában termelik a sok hülyeséget, hanem éppen azt, hogy a nemzet független megmentői, akik egész magas színvonalon mentik meg a hazát. A PBK „... havonta aggodók közleményekben a tiszta közéletért, a rágalommentes, egyenes magyar beszédért, akár a sajtó intézményes megszabályozásáig is eljutva”*. Ekkor már túl voltam a jobboldal

dal szélsőséges hangvételű újságírójának első támadásán, így nem volt nehéz „pontosítani” a neves liberális újságíró állításait (Magyar Hírlap, 2006, február 14, II. könyv 289. o.). Ebben többek között rámutattam, hogy „...Mi nem „bérmunkában”, hanem önként, magunktól termeljük „azt a sok hülyeséget”. Nálunk kétségkívül lényegesen „felvilágosultabban” liberális honfitársaink, utalok itt a 230 millióba kerülő Habsburg intézetre, amelyet a 2002-es kormányváltás után Magyar Bálint barátja és tanácsadója részére hozott létre. A nagy sietségben még arról is megfeledkeztek, hogy az intézet szükségességéről kikérjék az Akadémia megfelelő osztályának véleményét. Van még mit tanulnunk!”

A Kör életében egyik fontos esemény volt, amikor Orbán Viktor 2002-ben meglátogatta a PBK-t. A beszélgetés során felvetette, hogy összeállíthatnánk egy olyan írásművet „amely a mai magyarság számára útmutatóul szolgálhatna napjainkban. Legyen ez a mű iránytű és zsinórmérték a magyar emberek, a magyar politika számára” – mondta – és a Szent István-terv címet adta neki. Az egyes fejezetek összeállítását vállaló kollegák rendkívül komolyan vették a felkérést, nagyon sok időt és energiát fektettek be a 2005-ben megjelent közel 150 oldalas kitévő kötet elkészítésébe. A szerzők száma meghaladta a 40-t, ami rendkívül sok egyeztetéssel járt. A munkában számos olyan értelmiségi és Fidesz-politikus is részt vett – többek között Bod Péter Ákos, Hoffmann Rózsa, Jankovics Marcell, Kodolányi Gyula, Matolcsy György, Mellár Tamás, Mikola István –, akik akkor még nem voltak tagjai a Körnek, de ismereteikkel hozzájárultak az egyes kérdések taglalásához. A könyvet a Kör 2005-ös összejelentésén adtuk át Orbán Vikornak, aki áttekintve a szerzők névsorát, azonnal észrevételezte, hogy nem látja nevemet közöttük. Tekintettel aktív közírói tevékenységemre, munkám mellett nem tudtam még efféle tanulmányok írására is időt szentelni, úgy éreztem, alkalmat kell adni véleményük kifejtésére azoknak a kollegáknak is, akik ilyen jellegű tevékenységgel eddig nem dicsekedhettek. Hogy a Fidesz valóban felhasználta-e a Szent István tervben írt megfontolásokat, arról a vélemények különbözőek. Jómagam igennel válaszolok, hiszen a könyvben a Fidesz későbbi programjának összeállításában részt vevő politikusok is kifejtették javaslaikat. Más nézetet képviselt az „erős” fogalmazásáról híres Sajgó professzortársunk, aki szerint a Fidesz egészen a legutóbbi időig egyáltalán nem hasznosította számos kiváló egyetemi tanár és kutató gondolatait, javaslatait.

A 168 óra munkatársa a könyv megjelenése után terjedelmes ismertetést közölt a PBK-ról és a Szent István tervről, amelyben a Kör részéről engem kérdeztek meg (2005. augusztus 18). Megszólaltatták Tamás Gáspár Miklóst is, aki többek között a következőket mondta: „A jobboldalon bizonyos szakértő csoportok jelentős munkát végeznek. A Professzorok Batthyány Köre nem tartozik hozzájuk. Tagjai elsősorban természettudósok, s hiába akadémikusok, társadalmi kérdésekben amatőr, jóindulatú, öreg tudósok magánvéleményét gyűjti össze... Nem hiszem, hogy különösebben sokat kellene foglalkozni velük... A történelemben számos nagy tudós hozott össze hihetetlen hülyeségeket, fecsegjenek, amit akarnak”. Véleménye több szempontból is igazságtalan volt. A 168 órában megjelent válaszomban (2005. december 15., II. könyv, 277. o.) rámutattam, hogy „a könyv készítésekor a szerzők közül csupán két professzor volt hetven fölött, és kb. tízen tartoztak a 65 feletti korosztályba. Véleményüket elsősorban abban a témakörben fejtették ki, egészségügy, oktatás, tudomány, gazdaság, agrárium, társadalmi kérdések, környezet stb. –, amelynek jó ismerője, mai napig is művelője és tanítója.” Ami a legfontosabb a „szerzők között öten(!) az Orbán-kormány korábbi miniszterei, illetve államtitkárai voltak. Ezenkívül a szerkesztők számos olyan értelmiségit kértek fel a közreműködésre, akik nem tagjai a Körnek, de szakértelmükre igényt tartanak.” Elsietett hozzászólását később TGM is elismerte.

Ugorva egy nagyot az időben, meg kell említenem Pozsgai Imre 2008-as meghívását, akit beszéde elmondása után Szabad György tagtársunk kíméletlenül és hosszasan megtámadott. Hozzászólását az üléslevezető elnök többszöri kérése ellenére sem volt hajlandó abbahagyni. Említést kell tennem Schmitt Pál elnök úr plágium ügyével kapcsolatos állásfoglalásunkról is. Első reagálásként a hvg.hu internetes rovatán (2012. január 24.) közreadtam a pártállami időszakban ezzel kapcsolatos élményemet, melyet később ismertetek.

A SOTE különböző bizottságainak vizsgálatával párhuzamosan a PBK levelező honlapján is meglehetősen élénk vita bontakozott ki az ügyel kapcsolatban. Lovas Rezső, a PBK elnöke, a Népszabadságnak februárban adott nyilatkozatában még a bizonyítékok hiányáról szólt. A SOTE szenátusának döntése után azonban fokozatosan változott a hangulat: bár még ekkor is voltak olyanok, akik mentséget próbáltak találni az elnök számára. Jómagam a Kör tagjaihoz 2012. március 27-én írott e-mailben a következőket írtam: *„Sajnálatos módon (az elnök úr) elkövetett egy kapitális hibát, amit csak úgy lehetne elfelejtetni, ha ő és/vagy a miniszterelnök tudomásul venné, hogy jelenleg egyetlen megoldás kínálkozik, ha a köztársasági elnök lemond tisztségéről. Nincs semmiféle más út. A kormánynak és az országnak nincs arra szüksége, hogy újabb témát, indokot szolgáltasson a folyamatos támadásokhoz. Nem értek egyet azzal a nézettel, hogy ebben az ügyben (is) hallgatnunk kellene. A PBK szűkebb vezetésének meg kellene keresnie a miniszterelnököt és diplomatikusan meggyőzni a jelenlegi tarthatatlan helyzetéről,„* Javaslatomat többen, Kopp Mária és Kiss István is támogatta. Március 28-án felhívott a Klub rádió és Bolgár György a *„Beszéljünk meg”* műsorában hosszasan faggatott az ügyel kapcsolatos véleményemről. A lehető legmérsékeltőbb hangnemben mutattam rá, hogy az elnök úrnak le kellene mondania. A kormánynak és az országnak is az az érdeke, hogy ez a kellemetlen ügy minél hamarabb lezáródjék. Másnap, március 29-én megjelent a Magyar Nemzet hasonló tartalmú vezércikke, és délben(!) a PBK elnöksége is közzétette rövid állásfoglalását. (Talán helyesebb lett volna, ha ezt nyilatkozatot a vezetőség nem a Magyar Nemzet vezércikkének megjelenése után hozza nyilvánosságra, mely – a közvélemény szerint – csak a Fidesz egyetértésével jelenhetett meg.)

A Professzorok Batthyány Köre a köztársasági elnök értekezésének ügyéről

A vizsgálóbizottság nyilvánosságra került véleménye alapján a helyzet egyértelműnek látszik: Schmitt Pál doktori dolgozata sajnos nem felelt meg a tudományetikai normáknak. A Semmelweis Egyetem doktori tanácsa a maga részéről levonta az ügy tanulságait. Bízunk benne, hogy ezt az elnök is megteszi. Azt, hogy a Professzorok Batthyány Köre nevében megszólaljunk, két dolog miatt ítéltük fontosnak:

1. Továbbra is azt az álláspontot képviseljük, hogy nagy hiba olyan intézményeket egyetemi rangra emelni, amelyek nem érettek erre, mint ahogy az egykori Testnevelési Főiskola sem volt az. Magas színvonalú és feddhetetlen felsőoktatási rendszerre van szükségünk.

2. Egy olyan pillanatban, amelyben a hazánk ellen alkalmazott kettős mércétől szenvedünk, különösen fontos, hogy az országon belül csak egy mérce legyen, és az mindenkire vonatkozzék. Az országnak a jelenlegi nehéz helyzetében olyan köztársasági elnökre van szüksége, aki köztiszteletben áll bel- és külföldön egyaránt.

Az állásfoglalással persze nem minden tagtársunk értett egyet: néhányan teljesen abnormális nézeteknek adtak hangot. A baloldal pozitívan értékelte a PBK tagjainak megszólalását, és első jelét látta a konzervatív értelmiség bátorságának. Ebbe a kategóriába sorolhatjuk a PBK elnökségének nyilatkozatát a földreformról (2012. május 10.).

A magyar mezőgazdaság akkor fejlődik egészségesen, ha a családi gazdaságok is fejlődésnek indulnak. Ezt a megállapítást támasztja alá a 2005-ben megjelent Szent István-terv, ezt tükrözi a kormányprogram és a földről szóló, 2010-ben született két törvény is. A családi gazdaságok teszik ugyanis leginkább lehetővé a táj sajátosságainak megfelelő, környezetkímélő gazdálkodást, és használják ki a legjobban a falusi munkaerőt, valamint az EU-tól kapott támogatást. A gazdálkodó családok és nem a tőkés társaságok adják az európai agrármodell és gyakorlat alapját is. Az elvek a Nemzeti Földalap bérbeadási pályázatai révén válhatnak gyakorlattá. A 2011-ben meghirdetett pályázat 2012-ben megszületett eredménye rácsófol a várt eredményre. A földterület zöme nagybirtokosoknak jutott, nem pedig a helyben lakó gazdáknak, családot alapító fiataloknak. Az eredmény alakulását nagyban befolyásolják a pályázati feltételek és a bírálati módszerek. A helyben lakás kívánalmá könnyen kijátszható volt, és a bírálati kritériumok egy részének puhasága a befolyásos pályázóknak kedvezett. Az állattartás megkövetelése ugyancsak a tőkeerős birtokosoknak adott előnyt. Az állatállomány növelése igen fontos cél, de úgy látszik, hogy a birtokpolitikával egyszerre nehezen érvényesíthető. A nemzeti közép-kormány azzal tudna ígéreteihez visszatérni, ha a Földalap még meglévő földjének bérletét olyan feltételekkel pályáztatná meg, melyek nem okoznak hátrányt a tőkeszegény gazdáknak.

A nyilatkozatra – nem kis meglepetésre – Orbán Viktor miniszterelnök szinte azonnal válaszolt, amelyet röviden a Magyar Nemzet is ismertetett.

*Lovas Rezső úr, a Professzorok Batthyány Körének elnöke részére,
2012. május 11*

Tisztelt Elnök Úr!

A kereszténydemokrata-polgári politikai világ mindig is nagyra értékelte az Önök munkáját. Nagyra értékelte azt a segítséget, amit a választást megelőző nehéz ellenzéki években kaphatott Önöktől. Az Önök által készített Szent István Terv meggyőződésem szerint a később megírandó politikatörténeti munkákban kiemelt helyen szerepel majd. Éppen ezért nagyrabecsülésünk okán mindig is megtisztelőnek éreztük, és kiemelt figyelmet fordítottunk az Önök nyilvánosság előtt megfogalmazott véleményeire. Ezért mezőgazdasági kormányzásunk tényeiből kiindulva a következőkről szeretném Önöket tájékoztatni.

A Nemzeti Földalap bérbeadási pályázatait a közvélemény érdeklődésére tekintettel megvizsgáltam. Megállapítható, hogy a földterületek helyben lakó gazdáknak, elsősorban kis- és középbirtokosoknak jutottak. Megállapítható továbbá, hogy helyes volt az a kormányzati döntés, amely a pályázati versenyből kizárta a bérletdíj-versenyt, mert az a tőkefölénnyel rendelkezőknek nyitott volna teret. A kemény és egyértelmű kritérium kizárása azonban magával hozta – ahogy Önök fogalmazzak – a puhább, vagyis a szakmai kritériumok térnyerését. Tekintettel a kereszténydemokrata-polgári kor-

mány által támogatni kívánt kis- és középbirtokos réteg tőkeszegény helyzetére, hacsak bevethető javaslatot nem kapunk, nem tudunk változtatni a bírálati szempontokon és módszereken. Minden tiszteletünk mellett engedjék meg, hogy vitatkozzunk azzal az állítással, miszerint az állattartás megkövetelése a tőkeerős birtokosoknak adna előnyt. Ugyanis mindenki számára elérhetővé tettük azokat a pénzügyi hitelkonstrukciókat, amelyek a mezőgazdasággal foglalkozók számára lehetővé teszik az állatállomány beállítását.

Egyúttal engedjék meg, hogy kifejezzem határozott elkötelezettségünket, amellyel meg kívánjuk akadályozni, hogy az állami földek bérlését kizárólag a földalapú támogatások megszerzése motiválja. Egyetértve Önökkel, miszerint az állatállomány növelésének célja és a birtokszempontok egyszerre nehezen érvényesíthetőek, nekünk ezt a nehéz feladatot kell megoldanunk.

Egyúttal tisztelettel kérem Önöket, hogy vegyenek részt a hamarosan elkészülő új földtörvény társadalmi vitájában, amely törvénytől azt reméljük, hogy a XXI. századi Magyarország birtokpolitikájának biztos alapjait veti meg.

Kérem, a jövőben is osszák meg velünk észrevételeiket. További munkájukhoz sok sikert, jó egészséget kívánok!

*Tisztelettel:
Orbán Viktor*

Az újabb nyilatkozatok közé tartozik a Professzorok Batthyány Köre elnökségének állásfoglalása (2012. november 8.) a Jeszenszky Gézát ért méltánytalan támadásokról, amiről a sajtó röviden tájékoztatást adott.

A Professzorok Batthyány Köre megdöbbenéssel figyeli a Jeszenszky Géza oslói nagykövetünk ellen indított, karaktergyilkossággal felérő külföldi és hazai hajtóvadászatot. Jeszenszky mindössze annyit tett, hogy felhívta a figyelmet a cigányság körében az átlagosnál gyakoribb rokonházasságok káros következményeinek egyikére: a szellemi fejlődés sérülésére. Leszögezzük, hogy a beltenyésztéses leromlás a genetika, a populációgenetika és az állat- és növénytenyésztés jól ismert, kitűnően dokumentált és értett jelensége, melynek lényege röviden az, hogy bizonyos káros génformák csak akkor fejeződnek ki, ha az apától és az anyától is a káros formát örökli az egyed. Minél gyakoribb a rokonok közötti házasság, annál gyakrabban fordul elő ez a genetikai konstelláció, mely az érintett egyedek és a népesség átlagos egészségét is rontja. A nemzetközi szakirodalom a beltenyésző emberi populációkban is dokumentálta a káros hatásokat, többek között a szívbetegség, a szellemi fejlődés és a rákra való hajlam terén. A beltenyészés oka bármi lehet az arisztokraták házassági szokásaitól a kis szigeteken való élésig (a beltenyészés káros hatása jól dokumentált pl. a horvát szigeteken élő emberek körében). A beltenyészésben élő populációk elsöprő többsége nem „előre megfontolt erkölcstelenségből”, hanem a vállalt vagy elszenvedett elszigetelődés következtében él úgy, ahogy. Az ebből eredő bajok viszont valóságosak, és elkendőzésük nem csökkenti, hanem tetézi a bajt. A magyarországi cigányság körében is dokumentált mind a rokonházasságok nagyobb aránya, mind pedig az, hogy ennek egészségügyi kockázatai vannak. Ennek árát mindenki fizeti a társadalombiztosításon keresztül.

A lassanként félárborca eresztett politikai korrektség nem a bajra, hanem annak kimondójára haragszik. Rosszul teszi. Nem hisszük, hogy bármilyen baj orvoslására annak

tagadása a legjobb módszer. Azt is mondjuk ugyanakkor, hogy a magyar cigányság valóban halmozottan hátrányos helyzetű, és a tárgyalt genetikai körülmény ennek csak egy szegmense. Minden téren segítenünk és cselekednünk kell. A Professzorok Batthyány Köre ezért külön örül a magyar EU-elnökség alatt elfogadott roma-stratégiának. Honfitársainkról van szó, nem babra megy a játék. A Jeszenszky Géza honfitársunkat érő támadások (melyek a félreértés, az ideológiai vakság, a tájékozatlanság és a szimpla rosszindulat változó arányú keverékéből vannak összegeyítve) ellen pedig tiltakozunk.

A Professzorok Batthyány Körének Elnöksége

A PBK ülésein a tagok aktivitása mérsékeltnak mondható, vonatkozik ez elsősorban a pesti csoportra. Annál aktívabbak voltak a vidéki szervezetek. A szegedi csoportot – meghívásomra – számos jobboldali politikus, köztük Orbán Viktor, Dávid Ibolya, Matolcsy György, Járay Zsigmond is megtisztelte jelenlétével, és tartott ismertetőt az aktuális politikai helyzetéről. Általam fogalmazott és a szegedi kör jóváhagyásával jelent meg egy nyilatkozat Gyurcsány Ferenc 2004-es újbóli miniszterelnök jelölése ellen a Magyar Hírlapban (augusztus 25., II. könyv 227. o.), melyet rövidítve a Népszabadság és a Délmagyarország is közölt. Érthetetlen viszont, hogy a Magyar Nemzet egyetlen sort sem vesztegetett a felhívásra! Hasonló jellegű írást közöltem később a Magyar Hírlapban (2009. február 24., II. könyv 404. o.), amelyben Gyurcsány Ferencet lemondásra biztattam: *...„Miniszterelnök úr, nem gondolja, hogy ideje van a belátásnak, mert a magyar társadalom túlnyomó többségét már képtelen meggyőzni arról, hogy a jelenlegi kormány bármilyen intézkedése, reformelképzelése mellé kell állnia? Miniszterelnök úr, ön és kormánya elveszítette hitelét, nincs meg az a támogatottsága, amelyre ebben a válságos helyzetben minden kormánynak elengedhetetlenül szüksége lenne. Miért kell ezt a lassú agóniát elhúzni, hazánk hitelét tovább rontani?”* Úgy tűnik, megéreztem a miniszterelnök lemondásának aktualitását, mivel Gyurcsány Ferenc néhány hónappal később átadta a kormányrudat Bajnai Gordonnak.

A különböző lapokban megjelent cikkeimet gyakran megküldtem a Kör tagjainak. Amikor a Magyar Nemzet kizárt külső szerzői közül, és más lapokban, túlnyomórészt a Népszabadságban közöltem gondolataimat, ezt többen nehezményezték. Hornok Lászlótól ért a legkeményebb támadás a PBK honlapján 2005-ben: *„...rendkívül ártalmasnak tartom, hogy szélsőbaloldali, különösen elfogult, idegen érdekeket szolgáló, nemzeti ügyeinkkel szemben uszító hangnemű lapokban jelenteted meg írásaidat (...) Úgy jársz lassacskán, ahogy a nemzeti oldal sok hivatásos publicistája járt: már akkor sem olvassuk írásait, ha egyébként kézbe vehető lapokban közlik azokat”*. Kritikus tagtársam, aki a nagy nyilvánosság előtt mindössze néhány írást közölt, valószínűleg nem volt tisztában azzal, hogy a Fidesz politikusai közül számosan, köztük Orbán Viktor is írt a Népszabadságban. Kedves kollegám 2010-ben Ángyán Józsefnek államtitkárrá történő választása ellen is ágált, ami a PBK fegyelemi bizottságának elmarasztalását vonta maga után. Ezután önként lemondott tagságáról. Tekintettel arra, hogy írásaim megjelenésének helye miatt a későbbiekben mások is kifejezték „rosszallásukat”, 2008-ban összeszedtem, hogy a Fidesz ismertebb politikusai és támogatói közül ki mindenki közölt a Népszabadságban:

2005. Becsey Zsolt, (Bolberitz Pál), Harrach Péter, Körmendy-Ékes Judit, Kupper András, Martonyi János, Orbán Viktor, Pálincás József, (Pokol Béla), (Schmidt Mária), Schöpflin György, Surján László, Szájer József

2006: Balog Zoltán, Becsey Zsolt, (Gyulai Endre), Harrach Péter, Krómer István, Matolcsy György, Pálinkás József, (Schmidt Mária), (Székelyhidi Ágoston)

2007: Balog Zoltán, (Fricz Tamás), Kósa Lajos, Matolcsy György, (Náray-Szabó Gábor), Németh Zsolt, Tóth Péter

2008: Borókai Gábor, (Granasztói György), (Jávor Béla), Matolcsy György, Németh Zsolt, Révész Mária, Surján László

Visszatekintve a megalakulásunk óta eltelt időszakra, egyértelműen kijelenthető, hogy a PBK a Fidesz értelmiségi holdudvarának egyik legelkötelezettebb holdudvara. Észrevehető közéleti aktivitást – értve ezalatt a nagy nyilvánosság előtti szereplést – a mindenkori elnökön kívül azonban csak néhányan fejtettünk ki. A tagság túlnyomó többsége úgy érezte, hogy azzal, hogy belépett a Körbe, már eleget tett „hazafiúi” kötelességének. Arra meg végképp csak kevesen vállalkoztak, hogy a jobboldal (Fidesz, MDF, KDNP) politizálásával kapcsolatban rámutassanak azokra az általunk vélt hibákra, amelyek a 2002-es és 2006-os választás elvesztéséhez vezettek. Elfogadták azt a hozzáállást, hogy a „mi pártunk” sohasem tévedhet, valójában mi mindig a győztesek táborába tartozunk, még akkor is, amikor pártunk, pártjaink elveszítették a választásokat. Ha valaki ezt a magatartást megszegte, számíthatott az „igazi” konzervatívok ilyen-olyan rosszalására. (Ebből a szempontból a ~12 tagú Nemzeti Kör lényegesen bátrabbnak tekinthető társaság.) Ez a hozzáállás megnyilvánult a 2010-es kormányváltás után is. A Kör szinte némán szemléli, a Kormány különböző intézkedéseit, a nemzetközi visszhangot, a Fidesz támogatóinak jelentős csökkenését. Elfogadja a sikerpropagandát, és alig gondol arra, hogy egy magára valamit is adó holdudvarral szembeni elvárásoknak eleget tegyen, a szűk körben elhangzó aggodalmainak hangot adjon. Nevezetes kivételt jelent Mellár Tamás időnkénti megszólalása és Ángyán József tagtársunk többek számára nem jó szemmel nézett küzdelme.

A PBK elnöksége és vidéki szervezetei az aktuális politikai helyzetről, a fontosabbnak látszó kérdésekről különböző nyilatkozatokban mondtak véleményt. Ezek az állásfoglalások teljes terjedelmükben a legkritikább esetben jelentek meg a lapokban. Már annak is örülni lehetett, ha a lényegét a média röviden ismertette. A nyilatkozatok tárgyát és közlési időpontját az alábbiakban ismertetem.

A Professzorok Batthyány Körének nyilatkozatai

Felelősségünk tudatában –a polgári értékrend érvényesítéséért (1995. június 3.); Polgári értékrendet és felelős kormányzást akarunk (Magyar Nemzet, 1997. december 1.); Hogyan tovább? Polgári értékrend és felelős kormányzás (2000. június 24.); Nyílt levél Lionel Jospin úrnak, a Francia Köztársaság miniszterelnökének (2001. április 5.); El a kezekkel a kedvezménytörvénytől! Tiltakozás a kedvezménytörvényt érő támadások ellen (2001. január 15.); Ünnepek után –a millenniumi ünnepek végén (2001. szeptember 3.); Választások előtt (2002. február 25.); Válaszúton – a PBK választási felhívása (2002. április 2.); A második választási forduló előtt (2002. április 16.); Hátra arc ösztöndíjügyben (2002. augusztus 8.); A kábítószer-terjesztés büntetésének enyhítése helyett drogmegelőző hálózatot! Nyilatkozat a drogtörvény tervezett módosításáról (2002. december 4.); Magyaroként Európában, magyaroként az Európai Unióban, Állásfoglalás Magyarországbelépéséről az Európai Unióba (2003. március 5.); Elvonás a felsőoktatásban (2003. július 11.); A jogállam védelme (2003. szeptember 5.); Tiltakozás – Az oktatás és

kultúra ügyének védelmében (2004. január 31.); Igen a kettős állampolgárságra! Felhívás a kettős állampolgárság támogatására (2004. november 21.); A civil társadalomhoz (2004. Karácsony); A civil társadalomhoz (2004. Karácsony) Nyilatkozat Székhelyi József kijelentésével kapcsolatban (Délmagyarország, 2005. március 31.); Nyilatkozat (2005. december 3.); Márciusi nyilatkozat az élet védelmében (2006. március 25.); A haza mindenek előtt (2006. április 11.); Egy beismerés konzekvenciái (2006. szeptember 18.); Kié a nemzeti vagyon? (2007. augusztus 21.); Észrevételek az Országgyűlés Alkotmány előkészítő eseti Bizottsága számára (2010. szeptember 27.); Mi kell a felsőoktatás megújításához? (2010. november 12.); Igazságtalanul gyalázzák Magyarországot (MTI, 2011. január 14.); Nyilatkozat a jobb felsőoktatásért (2011. április 19.); A PBK gyászolja Mádl Ferencet (2011. május 30.); Lássunk tisztán az oktatásügyben! (2011. június 20.); A Szent István-terv és a mai valóság (2011. november 29.); A felsőoktatási törvény küszöbön álló elfogadása elé (2011. december 5.); Elemzés Magyarország külföldi megítéléséről (2012. január 5.); Az alaptörvény védelmében (2012. január 12.); Írók, művészek, tudósok nyilatkozata (2012. február 10.); A Professzorok Batthyány Köre a köztársasági elnök értekezésének ügyéről (2012. március 29.); A Professzorok Batthyány Köre a földreformról (2012. május 10.); A földtörvény elé (2012. szeptember 19.); A Professzorok Batthyány Köre tiltakozik a Jeszenszky Gézáért méltánytalan támadások ellen (2012. november 8.); A Professzorok Batthyány Köre a felsőoktatásról (2013. március 4.); A Szent-Györgyi szobor (2013. szeptember 23.); A közélet eldurvulása ellen (2013. október 3.); A megbérelés chartája (2013. október 14.).

Nemzeti Kör

A Nemzeti Kör 1996-ban jött létre. Legjobb tudomásom szerint a megalakulás gondolata O'sváth Györgytől származik, aki először Mádl Ferencsel beszélte meg elképzeléseit. O'sváth György Antall József barátja volt, aki '56 előtt több évet töltött a börtönben, és aktívan részt vett a forradalomban. Ezt követően Nyugat-Németországba emigrált, ahol csatlakozott a CDU ifjúsági szervezetéhez, ahol szoros kontaktusba került Kohllal, a későbbi német kancellárral. Kitűnő összeköttetései nagy mértékben segítette a rendszerváltozás után Antall József miniszterelnök külföldi, elsősorban német kapcsolatainak kialakulását. Megalakulásunkkor a Kör tagjai voltak még: Dobos László (Szlovákia), Martonyi János, Nemeskürty István, Makovecz Imre, Mádl Ferenc, Tornai József, Pálinkás József, Jávor Béla, Granasztói György, Solymosi Frigyes, Széles Gábor, Taxner-Tóth Ernő, Tarnai József, Tar Pál. Később hozzánk csatlakozott a korán elhunyt Rabár Ferenc, majd pedig Kádár Béla. A Körnek nem volt (és ma sincs) választott vezetője, de az ülések szervezése és a vendégek meghívása O'sváth György kezében volt. Az ő budai házában jöttünk össze, ahol minden alkalommal kedves vendéglátásban részesülünk. Az évek során a Kör összetétele változott. Elsőnek Makovecz Imre barátunk lépett ki a körből, aki annak idején a Művészeti Akadémiát szervezte, és ennek lett az elnöke. Őt Széles Gábor és Nemeskürty István követte. Átlagosan két-három hónaponként találkoztunk, amikor áttekintettük a politikai helyzetet. Számos alkalommal volt politikai vendégünk, leggyakrabban Orbán Viktor, de több esetben Boross Péter, Dávid Ibolya, Kövér László, Szabó Iván, Pusztai Erzsébet is. Időnként politikai állásfoglalást, helyzetértékelést adtunk közre a sajtóban, és nyilvános tanácskozásokat is szerveztünk, amelyekre jól ismert előadókat hívtunk meg. Nagy örömünkre szolgált a jobboldal sikere a '98-as választáson. Martonyi János és később Pálinkás József is miniszteri tárcát kapott az új kormányban, Tar Pál

vatikáni követként végzett fontos diplomáciai munkát, Mádl Ferencet pedig 2002-ben köztársasági elnökké választották. Ezt követően ő természetesen már nem járt el össze-
jöveteleinkre, de O'sváth Györgytől folyamatosan értesült munkánkról. A találkozások Orbán Viktorral miniszterelnöki időszakában, 1998–2002 között, természetesen ritkul-
tak, de nem szűntek meg, hiszen kormányának két tagja változatlanul tagja maradt kö-
rünknek. Mindez nem akadályozott meg bennünket, hogy nyilatkozatokban, publicisztika-
kban ne mutassunk rá a szükségesnek vélt teendőkre és a kormányzás általunk vélt hi-
báira. Ha ezt nem tettük volna, akkor aligha feleltünk volna meg azoknak a követelmé-
nyeknek, amelyeket a demokráciában a politikai pártok elvárnak holdudvaruk aktívabb
tagjaitól. Mindezekről függetlenül a 2002-es választás előtt közzétett nyilatkozatunk jól
tükrözi a Nemzeti Kör elkötelezettségét, konzervatív szellemiségét és Orbán Viktor tá-
mogatását. Nyilvánvaló, hogy a gondokról, a polgári kormány által elkövetett hibákról a
választás előtt nem beszélhettünk. Ebbe a keretbe illeszkedik be felszólalásom a Fidesz
2002-es szegedi kampánygyűlésén és a 2002-es választás két fordulója között a Kossuth
téren megrendezett nagygyűlésen elmondott rövid beszédem: „Milyen országot akarunk”
(II. könyv, 13. oldal).

A Nemzeti Kör állásfoglalása az áprilisi országgyűlési választások előtt (2002. február 14.)

„A Nemzeti Kör közreadja álláspontját néhány olyan fejleményről, amely erőteljesen be-
folyásolja az ország közvéleményét. Most, a választási küzdelem kibontakozása köze-
pette úgy ítéljük meg, hogy szót kell kérnünk, hangoztatnunk kell véleményünket, mert
összezavarodni, sőt torzulni látszik az is, amit nemrég még egyértelműnek hittünk. Kö-
telességünknek érezzük, hogy néhány, az elmúlt négy év nemzetünk jövője szempontjából
döntő jelentőségű fejleményét kiemeljük és értékeljük.

A választási harc, a hatalmi érdekek nem mentenek fel senkit az alól, hogy etiku-
san viselkedjen. Tiltakozunk az ellen, hogy a „minél rosszabb, annál jobb” elve alap-
ján hamis megvilágításba, sőt veszélybe kerülhetnek közös értékeink. Ilyen értéknek
tartjuk a nemzet újraéledő emlékezetét, a Kárpát-medencében élő magyarság nemze-
ti és kulturális egységét és a család intézményének erősítését. Nem vitatkozunk senki-
vel, de kimondjuk, hogy miért tekintjük oly fontosnak mindazt, ami ezeknek az érté-
keknek a kiteljesedéséért történt az utóbbi négy évben. Vélt politikai előnyökre való tö-
rekvés nagy értékpusztítást okozhat. Az élet általában, a magyar történelem pedig kü-
lönösképpen megtaníthat arra, hogy az indulatok felizzítása később alig csillapítható
szenvedésekkel jár.

A magyar millennium ünnepségsorozatát csak a lelketlenség képes fanyalogva fo-
gadni. Az államalapítás ezredik évfordulója valamennyi magyarországi település la-
kosságát mozgósította, számtalan ünnepi rendezvényre került sor, a magyar irodalom
legszebb alkotásai váltak ismét hozzáférhetővé csakúgy, mint sok-sok nagyszerű tör-
ténelmi, művészeti és más, a múltunkat bemutató könyv, album, film... A millenniumi
zászlók ünnepélyes átadása településeink életében minden esetben különleges ese-
ménnyé vált...

Érthetetlen és elfogadhatatlan számunkra mindaz, ami a választási küzdelem
felforrósodása idején történik. Csak az elvakultság vezetheti azokat, akik úgy gon-
dolják, hogy *hazánk teljesen függetlenítheti magát szűkebb és tágabb környezeté-
nek igényeitől*, bizonyos alapvető fontosságúnak tartott értékektől, mindenekelőtt a

számunkra oly fontos európai normáktól, amikor ezt az Európában is példaként szolgáló nemzeti törvényünket a gyakorlatba kívánjuk átültetni. Hiszen nem volt hozzá sem magyar, sem külföldi tapasztalat. A magyar–román megállapodás nemzetközi jelentősége ettől olyan kiemelkedő. Nagyon mély és sokrétű feszültség okait tudtuk bizonyos tekintetben megszüntetni a két ország között, a történelmi jelentőségű kedvezménytörvény végrehajtását sikerült elérni, és ennek jóvoltából a romániai magyarság életében új korszak kezdődött. Mindez nemzeti érdekeink csorbítása nélkül történt... Akik 23 millió román munkavállaló rohamával riogatnak, esztelenséget beszélnek és az idegengyűlölet szellemét idézik fel. Nyomatékkal hangoztatjuk, hogy a kedvezménytörvényt és az azt kísérő nemzetközi megállapodásokat az elmúlt évek legfontosabb kormányzati sikerei közé soroljuk, történelmi jelentőségűnek tartjuk: ezeket más elvek alapján álló kormány nem tudta volna létrehozni.

A most befejeződőben levő kormányzati időszak harmadik kiemelkedő teljesítményének tekintjük a családpolitikát. A korszerű polgári gondolkodásnak a család a nemzettel szoros kölcsönhatásban álló másik alapértéke. Az elmúlt négy évben intézkedések sora irányult meghatározó módon arra, hogy a családi élet keretei megszilárduljanak, különös tekintettel a családalapításra és az idős korra...

A Nemzeti Kör kifejezi meggyőződését, hogy a modern demokrácia nem nélkülözheti az ösztönző, erőteljes és távlatokban gondolkodó politikai vezetőket. Különösen áll ez a megszilárdulóban levő magyar demokráciára. Ma ilyen kiemelkedő személyiség Orbán Viktor. Az elmúlt négy év a legszélesebb magyar közvélemény számára is nyilvánvalóvá tette, hogy képességei különleges lelkierejével és munkabírással párosulnak. Felismerte, melyek az átmeneti helyzetben levő társadalom legfontosabb szükségletei, bátor és határozott döntéseket hozott kulturális és gazdasági ügyekben egyaránt. A magyar függetlenség, átalakulás és demokrácia megalkuvás nélküli hirdetője volt már 1989-ben is, ekkor figyeltünk fel rá a Hősök terén tartott nagy hatású és bátor beszédének hallatán. Politikai múltja az új Magyarország megszületéséhez köti, nem pedig a letűnt Kádár-korszakhoz. A Nemzeti Kör meggyőződése szerint Orbán Viktor miniszterelnöknek az eddig felsoroltakon túl általában is meghatározó volt a tevékenysége. A társadalmi-gazdasági fejlődés kibontakozásában ugyanolyan fontos a szerepe, mint az európai és az atlanti integráció előmozdításában. Ma kétségkívül ő a nemzet kiemelkedő politikusa.”

A választást a jobboldal elveszítette, ami alapvető változást hozott a Kör életében. Természetes elvárás volt, hogy ne csak a Kör tagjai mondják el egyenként véleményüket, mint például Jávor Béla (Heti Válasz, 2002. szeptember 6.) és jómagam (Magyar Hírlap, 2002. június 3, II. könyv, 39), hanem a társaság minden tagja is közös nevezőre jusson a választás elvesztésének valószínű okairól. Véleményünket egy levélben foglaltuk össze, amelyet 2003-ban megküldtünk Orbán Viktornak. Mondanom se kell, hogy tíz-tizenkét önálló értelmiséginek nem könnyű ilyen fontos kérdésben azonos véleményre jutnia: másképpen látják az okokat, akik benne voltak a kormányban, és másképpen azok, akik messziről figyelték az eseményeket. A mai napig sem lehet tudni hogyan, de a levél kiszivárgott, és a sajtó kezébe került. A levelet a Kör megbízásából három tagtársunk, Jávor Béla, O'sváth György és Pálinkás József jegyezte és elsősorban ők állták a sarat a média különböző támadásával szemben. A teljes levél közzlése 2014-ben talán már megengedhető.

A Nemzeti Kör állásfoglalása az ország politikai helyzetéről (2003. március 20.)

Bevezetés. A Nemzeti Kör a nemzet jövőjéért felelősséget érző emberek társaságaként azzal a céllal jött létre, hogy a politikai cselekvést vállaló személyek gondolkodását segítve a jobbközép politizálást a nemzet érdekében előmozdítsa. A Nemzeti Kör tagjainak közös célja, hogy Magyarország jövőjét a polgári politizálás jelentse, ebbe a kereszténydemokrácia és a nemzeti liberalizmus gondolatvilágát egyaránt beleértve.

A Nemzeti Kör munkáját az eltelt több, mint fél évtized során e közös cél vezette, s a kör tagjai aktív politizálást vállalva, vagy írásaikkal, előadásaikkal e közös célt igyekeztek megvalósítani. E cél vezette a Nemzeti kört az Orbán kormány tevékenységének támogatásában is, mert a kormányzás fő irányát, a kormány által hozott fontosabb döntéseket helyesnek, a kitűzött célokat elérhetőnek gondoltuk.

A közös cél elérésének módját és eszközeit tekintve azonban a kör már nem feltétlenül egységes, hisz a kör minden tagja önálló gondolkodó, akiknek véleménye részletkérdésekben eltérhet. A közös cél azonban a kör tagjait összetartja még akkor is, ha a részletkérdésekben, helyzetek, személyek, eszközök megítélésében vitáink vannak. E viták az együttgondolkodás természetes velejárói, sőt e viták inspiráló hatása nem elhanyagolható.

A választások elvesztésének értékelése. 2002-ben két választás volt Magyarországon és a jobbközép polgári koalíció mindkettőt elvesztette, ezzel megfosztva önmagát a kormányzás továbbvitelének lehetőségétől, a választóit pedig attól, hogy az általuk kívánt értékrend az ország kormányzásban megnyilvánuljon. Tavasszal a parlamenti választásokon a vereség minimális volt, ősszel jelentős.

A parlamenti választásokat a polgári koalíció vesztette el, s nem a szocialista-liberális koalíció nyerte meg. Noha e tétel paradoxonnak tűnik, mégis mély igazságot rejt. Ugyanis a polgári koalíció olyan jelentős fölénnyel indult neki a kampánynak, hogy az előrejelzések szerint hét-tíz százalékponttal kellett volna azt megnyernie. A polgári kormányzás alatt hozott közismert döntések, köztük a millenniumi ünnepségek és a hazafias érzés régen nem tapasztalt felélesztése, jelentős eredményt hoztak. Még sosem kapott annyi támogatást a család intézménye erkölcsi, gazdasági és szellemi téren, mint ezekben az években. A polgári kormány soha nem látott méretekben támogatta a hazai vállalkozókat, miközben jelentős lépéseket tett az európai közösségbe méltó tekintéllyel és gazdasági erővel történő belépésünk felé. A kormány intézkedései méltán keltették fel az állampolgároknak a nemzeti öntudat és identitás régen elhalt érzését, ugyanakkor felerősítve az Európai Unióhoz csatlakozás törekvését.

A választásokat a polgári koalíció mégis elvesztette. Ennek okait a jobbközép politikusok máig nem tekintették át, és ha volt is ilyen kísérlet, annak eredményét nem tárták választóik elé. Ezt a munkát, amely a politikusok dolga lett volna, a polgári publicisták végezték el. Az okokat nem önmarcangolás céljából kell feltárni, hanem azért, hogy a vereség elemzése, a hibák feltárása révén a politikusok tevékenységüket korrigálni tudjuk. Az el nem végzett elemzés miatt ugyanis újra megismétlődhetnek az elkövetett hibák, tévedések.

Jelen elemzésnek nem célja az okok ismételt feltárása, ezt polgári jobbközép gondolkodók a lapok hasábjain vagy azóta kiadott könyvekben már megtették (nem hiányoztak közülük a Nemzeti kör tagjai sem), mégis érdemes kiemelni azokat, amelyek lényegi, sőt koncepcionális jellegűek, mert ezek felismerése és e hibák kijavítása nélkül a

későbbiekben sem lesz esélyünk a kormányzati hatalom visszaszerzésére, illetve annak sikere esetén megtartására.

Elsődleges a személyi kérdések felvetése. Jól látható volt a kormányzati ciklus során mindvégig, hogy a kormányzat erejét képviselő Fidesz, de a koalíciós társ MDF sem rendelkezik olyan személyi állománnyal, amely teljes mértékben alkalmassá tenné őket az országos és a helyi politikai vezetésben minden feladatra megfelelő embert tudjanak állítani. Minisztériumi és önkormányzati vezetői szinteken számos alkalmatlan ember került olyan pozíciókba, ahol személyük erősen negatív megítélést váltott ki, mely megítélés végső soron a delegáló párt és mindenek fölött a polgári kormányzatra nehezedett.

Nem csak az volt a baj, hogy e pártok nem rendelkeztek a kormányzás országos és önkormányzati feladatainak ellátásához szükséges személyekkel, hanem az is, hogy a ki-nevezett, pártonkívüli személyek esetében is sokszor alkalmatlanokat választottak. Még problematikusabbá vált a kormányzás akkor, amikor olyan tanácsadókat szerződtettek, akik sem céljaikban, sem eszközeikben nem sokban különböztek politikai ellenfeleinktől, azoknak a jobbközép értelmiségieknek a tanácsait pedig figyelmen kívül hagyták, akik 1998 előtt jelentős szerepet vállaltak abban, hogy a jobbközép politika kormányra juthasson.

Minden pártnak van egy szellemi holdudvara, amely háttérrel és szellemi munícióval látja el a politikai vezetést. A polgári politikusok nem igényelték kellően e szellemi háttérmunkát, nehezen viselték a jó szándékú kritikát, a kritikusokat gyakran ellenfélnek minősítették. Szorosan a személyzeti kérdéshez kapcsolódik Orbán Viktor szerepe a hazai jobbközép politikában. Orbán Viktor politikai tehetsége nem szorul méltatásra. Értékelését már sokan és sokszor elvégezték. Tehetsége, politikai érzékenysége és ösztöne egyedülálló a mai magyar politikai palettán. Részben ebből következik az a parlamenti demokráciában szokatlan tény, hogy a miniszterelnök személyisége oly mértékben határozta meg az ország vezetését, amely nehézségeket is magában hordozott. *Túl sok döntés került a miniszterelnök hatáskörébe, amely egyrészt nehezítette a hatékony kormányzást, másrészt a téves döntések esetén megnehezítette a módosítást.* Hangsúlyozni kell ezt akkor is, ha tudjuk, hogy a kormány nem egy jelentős pozitív döntése mögött is csupán Orbán felismerése és akarata áll és nem a Fidesz vagy koalíciós partnereinek szándéka.

Orbán Viktor jelenleg társ nélkül dominál a magyar jobb-közép politikai égbolton, de épp e társtalansága nyugtalanító, mert önmagát fogyasztja, önmaga politikai, szellemi, erkölcsi energiáit s nem tudható, hogy hasonló képességű politikai társakkal történő munkamegosztás nélkül meddig lesz elegendő ereje.

A politikai hatalom megszerzésének és megtartásának alapvető kérdése az állampolgárokkal történő eredményes kommunikáció problémája. Tudomásul kell venni, hogy a demokrácia működőképességének alapja a választók megnyerése, s ennek egyetlen eszköze a kommunikáció tökéletesítése, a politikai akarat választói elismerésének, elfogadásának biztosítása. E vonatkozásban, tisztában kell lennünk az eszközök, és a módszerek számunkra kedvezőtlen mivoltával. A kommunikációs eszközök majdnem teljessége politikai ellenfeleink birtokában van. Ennek titka elsősorban a rendszerváltoztatás módjában keresendő, Magyarországon nem forradalmi, hanem jogállami úton került sor a politikai hatalom átvételére, minek következtében a kommunikációs eszközök birtoklása és tulajdonlása alapvetően nem változott, ma is azok üzemeltetik azokat, akik egykor birtokolták. A kommunikációs módszerek eltérősége élesen megmutatkozott a választási harcokban. Addig, amíg politikai ellenfeleink lejárató, sok esetben rágalmazó és valótlanosságokat harsogó harcmodort engedtek meg maguknak, addig a jobb-közép politikusok, ha tisztességesen kitananak közéleti erkölcsi elveik mellett, so-

sem kommunikálhatnak ilyen módon. A meggyőzés, sőt a manipulálás módszereinek eltérő mivolta mindig politikai ellenfeleink malmára hajtja a vizet. Mi hát a teendő?

A tömegkommunikáció olyan egyszerű eszközeit kell felhasználni, amelyekkel saját erkölcsi elveink megtagadása nélkül megnyerhetők a szavazók. Fontos lenne a közéleti fórumokon megjelenő politikusok és jobbközép véleményalkotók jobb kiválasztása, olyanok szerepeltetése, akik tudásukkal, megjelenésükkel, tekintélyükkel, fogalmazási készségükkel megragadják a hallgatókat. Akik hitelesek, mert tetteik és eredményeik hitelesítik őket. Meg kell keresni azokat a hiteles embereket, akik még nem használódtak el az elmúlt években, akiknek a mondandója hihető és érthető, s őket szerepeltetni. Meg kell fontolni azt is, hogy a minket támogató újságok és újságírók stílusa, felkészültsége alkalmas-e arra, hogy elfogadtassa nézeteinket a velünk egyet nem értőkkel? Olyanok-e a hozzánk közel álló lapok, rádió és tévé műsorok, amelyek eleget tesznek az értelmes, higgadt, polgári értékrendet követő kommunikációnak vagy továbbra is azokkal az újságírókkal akarjuk mondanivalónkat az emberekhez eljuttatni, akik populista szónoklatokkal, nagyhangú, esetenként visszataszító stílusú otrombaságokkal szereznek maguknak lelkes híveket, miközben jelentős tömegek kedvét veszik el a jobbközép politizálástól.

A jelenlegi helyzet: A szociálliberális kormány nem késlekedett megragadni az ölébe hullott sikert. Tanultak a Horn-kormány „hibáiból”, s meg annál is keményebb módon ragadták meg a hatalmat. Azonnal felálltak a régi káderekből verbuválódott csapatok, minden pozíció heteken belül megtalálta a gazdáját, melynek folyamányaként mindenkit lecseréltek, mind az országos, mind a helyi kormányzati intézményeknél, gazdasági társaságokban, vállalatoknál. Októbert követően pedig az önkormányzatokban is. A jelenlegi kormány nem szégyellte olyan eszközökhöz sem visszanyúlni, amelyekről azt hittük, már csak a történelemlétkönyvekben vannak. A Medgyessy kormány a politikai akarat átvitelében és népszerűsítésében jóval hatékonyabb, mint négy évvel korábbi azonos felállású elődje volt. Már most látható, hogy a kedvezőbb választási eredmény ellenére lényegesen kisebb lesz az ellenzék hatékony szereplésének esélye, mint volt 1994–98 között.

Ehhez a negatív szereposztáshoz persze szükség volt az ellenzék igen gyenge teljesítményére is az elmúlt fél esztendőben. A polgári ellenzék nehezen dolgozta fel a vereséget. Az ellenzéki pártok bénultsága feltűnő volt az elmúlt fél évben. A Fidesz meghatározó politikusai eltűntek, nem vettek részt a parlamenti munkában. Ennek példája a D-209-es ügy, melynek során az ellenzék nem megfelelő embereket delegált az ún. Medgyessy-bizottságba, elfogadta a bizottság korlátozott határidejű működését, majd megszavazta a Mécs-bizottság határidő nélküli működését, melynek folytán ennek a bizottság „munkájáról” szóló hírek uralták a teljes nyári időszakot. A Fidesz vezetését, hosszú hónapok koncepciótlan politizálása után, végre ismét kezébe vette Orbán Viktor. Ez törvényszerűen jelenti visszatérését a parlament munkájába. A Nemzeti Kör Orbán Viktor jelenlegi feladat-vállalását mindig is javasolta és támogatta. Azonban a Fidesz vezetésének rendezésével és egy új pártalakulat meghirdetésével a megoldásra váró feladatok nem oldódnak meg automatikusan. Első rendű feladat lesz egy konstruktív ellenzéki stratégia kidolgozása, mely a nemzeti érdekek szem előtt tartásával határozza meg politikáját. Feladata lesz a párt nyitása, a társadalom új rétegeinek és személyiségeinek bevonása. Ezeknek az új párt vezetésében tényleges befolyással kell rendelkezniük. Halaszthatatlan a Polgári Körök feladatának, szervezetének, valamint az új párthoz kialakítandó viszonyának meghatározása.

A MDF-et, a polgári tábor másik pártját, mértékadó politikusok hiánya és belső harcok gyengítik. A MDF, mely egy egész parlamenti ciklust vészelt át 1–2 százalékos népszerűségi mutatókkal, még ma is jelentős pártként viselkedik, s az alternatíva lehetőségét kívánja létrehozni a jobbközép táboron belül. Észre kellene venni azonban, hogy a régi dicsőségből és az elnök asszony magányos népszerűségéből ma már nem lehet megélni, még akkor sem, ha politikájuk tartalma és stílusa elismerést érdemel. Egy olyan politikai párt, amelyik tartósan képtelen legalább a parlamenti küszöböt elérő támogatottságra szert tenni, az rosszul végzi a munkáját, nem alkalmas a teljes önállóságra.

Talán újraéled a KDNP. Kérdés, hogy a politikai klinikai halál nem volt-e túl hosszú, feléleszthető-e még a beteg, s vajon alkalmasak-e erre a régi doktorok. Nincsenek könnyű helyzetben, mert a kereszténydemokrata párt agóniája nagymértékben lejáratta a kereszténydemokrata nevet, hogy e címke alatt nem lesz könnyű újra híveket szerezni az Európában oly népszerű eszmerendszernek, sem a KDNP-nek, sem az átalakuló Fidesznek. Nagy szükség lenne, egy a kereszténydemokrata és a nemzeti liberális értékeket hitelesen képviselő néppártra. Nem feledhető, hogy az elmúlt négy év során több, mint tíz százalék kigazda szavazat veszett el, s egyelőre nem látszik olyan politikai alakulat, amely meg el tudna látni a vidéki, eredendően jobboldali, mezőgazdaságból élő szavazók érdekeinek képviselőjét, mely tömegek politikai artikulációja nem elhanyagolható, különösen a 2004-ben várható egyenlőtlen feltételekkel megtörténő EU csatlakozás fényében. Egy erős jobbközép néppárt számára ez az egyik legfontosabb térnyerési lehetőség.

Nem elhanyagolandó a MIÉP által képviselni szándékozott, de már a választásokon megfogyott jobboldali radikális szavazók egyre zsugorodó tábora sem. Az eltelt fél év és a MIÉP két jelentős választási veresége sem juttatta el a pártot a felelősök felkutatásáig, a tanulságok levonásáig. Mindebből feltételezhető, hogy a párt irányvonala, stílusa nem fog megváltozni, így a jobbközép politikának nem lehet más célja, mint a MIÉP választóinak minél nagyobb számban történő megnyerése.

A jövő körvonalai: Összegezőként megállapítható, hogy a jobbközép választási koalíciót alkotó pártok a mai napig nem tudták feldolgozni a váratlan országgyűlési választási vereséget olyannyira, hogy az önkormányzati választásokon még a vártnál is nagyobb mértékben folytatódott a tavasszal megindult folyamat. A politikai térfél jobboldalán vákuum keletkezett, amely magában hordja új arcok megjelenésének lehetőségét. Amennyiben a jobboldalon új, hiteles politikusokat tudnak bevonni a politikai élvonalba, ez igen jól tenné a polgári oldalnak, amely jelentős személyi problémákkal küzd. Az idő sürget, mert a vákuum természete alapján félő, hogy hamarabb jelennek majd meg radikális, populista csodadoktorok, mint kiegyensúlyozott, jó stílusú, meghatározó politikusok.

A Nemzeti Körnek ebben a helyzetben nem lehet más feladata, mint fenntartani a tisztességes, jobbközép politizálás igényét és lehetőség szerint minden eszközzel rávenni a jobbközép politikusokat, hogy ezt a célt tűzzék pártjaik zászlójára. Alig másfél évvel hivatalos uniós felvételünk előtt, egyre komolyabb problémák mutatkoznak a belépés eredményességét és sikerességét tekintve. Az Unió által ajánlott, az eddigi tagokkal nem egyenlő feltételek elfogadása hátrányt jelenthet számunkra, nem kizárt olyant, amely bizonyos területen csak hosszú idő alatt tenné lehetővé, hogy ugyanarra a szintre jussunk, mint a jelenlegi tagállamok többsége. Ez érthető módon növeli a belépést ellenzők táborát, s félő, hogy ha a feltételek nem változnak, a következő másfél év kétségessé teheti a lakosság többségének akaratát belépésünk tekintetében.

Minden, így az uniós kérdés kezelésének is előfeltétele azonban a jobbközép pártok helyes stratégiájának és egységes politikai akaratának kérdése. Nem feladatunk a politikai stratégia kidolgozása, de úgy látjuk, hogy egy Uniópárt létrehozása nem oldja meg a polgári tábor döntő kérdéseit. Ugy tűnik, hogy ma, a szerteágazó jobboldali érdekek képviselőiben a pártok közös fellépésére egy önállóságukat nem érintő szövetség jelenti a legjobb megoldást. Az a határozott igényünk, hogy jobbközép pártjaink az egységes ellenzéki politizálás erejével igyekezzenek megtartani azokat az eredményeket, amelyeket a polgári kormányzás alatt a nemzet elért. Így a józan patriotizmus kinyilvánítását itt-hon és határon túli magyarjaink fele is, a státustörvény lényegi elemeinek változatlanosságát, a családközpontú társadalompolitikát és az Európai Unióval folytatandó tárgyalások során a nemzeti érdekek maradéktalan és felelős képviselőit; az ország gazdasági erejének hazai vállalkozások általi fejlesztését.

Változatlanul úgy gondoljuk, hogy a parlamenti demokráciában a politikai harcok megfelelő helyszíne az országgyűlés. A politika gyakorlása a politikai pártok felelőssége és kötelessége, és nem a politikai hátorszögöt biztosító civil szervezeteké. Célszerűnek és jónak látjuk, hogy Orbán Viktor átvette az újjáalakuló Fidesz vezetését, és reméljük, hogy az ellenzéki pártok parlamenti munkája erőteljesebbé válik, s színtere elsősorban az országgyűlés lesz. Szívesen látnánk új, tehetséges, hiteles és tisztességes politikusokat a pártokban, s igényt tartunk arra is, hogy a polgári táborok pártjainak vezetői rendszeres, érdemi konzultációkat folytassanak azokkal a mértékadó civil szervezetekkel, amelyeknek egyike a Nemzeti Kör és amelyek tagjai megfelelő szellemi kapacitással segítségére lesznek mindenkor a jobbközép, polgári politizálásnak.

Nincs és nem is lehet más célunk, mint ennek a józan, tisztességes és hiteles politikának megfelelő eszközöket, módszereket és szellemi energiát adni, mert közös a célunk, egy békés, boldog, tisztességes, jókedvű és minden tekintetben emelkedő nemzet.

A Nemzeti Kör nevében: Jávor Béla s.k. O'sváth György s.k. Pálinkás József s.k.

A Magyar Hírlap a következő analízist fűzte állásfoglalásunkhoz:

Jobbító kritika jobbról jobbra (Magyar Hírlap, 2003. április 28.)

A tizenkét neves konzervatív értelmiségiből álló Nemzeti Kör lapunk birtokába jutott elemzése megállapítja: a 2002-es kettős vereség okait a jobbközép politikusok a mai napig nem tekintették át, de ha netán tettek is volna erre kísérletet, eredményeit nem tárták választóik elé. Az aláírók a vereség egyik okát a személyi kérdésekben látják. Szerintük sem a Fidesz, de az MDF sem rendelkezett megfelelő személyi állománnyal, több olyan alkalmatlan ember került pozíciókba, akik erősen negatív megítélést váltottak ki – véli az aláíró O'sváth György, Jávor Béla és Pálinkás József. A polgári politikusok nem igényelték kellően e szellemi háttérmunkát – állapítják meg az elemzők –, nehezen viselték a jó szándékú kritikát, a bírálókat gyakran ellenfélnek minősítették.

Az analízis Orbán Viktor politikai tehetségét nemcsak vitán felül állónak vallja, hanem megjegyzi azt is: „*politikai érzékenysége és ösztöne egyedülálló a mai magyar politikai palettán*”. Mindebből azonban az a parlamenti demokráciában szokatlan tény következett, hogy „*a miniszterelnök személyisége oly mértékben határozta meg az ország vezetését, amely nehézségeket is magában hordozott. Túl sok döntés került a miniszterelnök hatáskörébe... és ez téves döntések esetén megnehezítette a módosítást. Orbán Viktor jelenleg társ nélkül dominál a magyar jobbközép politikai égboltján, de épp e társatlansága a nyugtalanító...*”

Súlyos problémának tekintik az aláírók a jobbközép kommunikációját. *„Meg kell fontolni – írják –, hogy a minket támogató újságok és újságírók stílusa, felkészültsége alkalmas-e arra, hogy elfogadtassa nézeteinket a velünk egyet nem értőkkel. Olyanok-e a hozzánk közel álló lapok, rádió és tévéműsorok, amelyek eleget tesznek az értelmes, higgadt, polgári értékrendet követő kommunikációnak, vagy továbbra is azokkal az újságírókkal akarjuk mondanivalónkat az emberekhez eljuttatni, akik populistá szónoklatokkal, nagyhangú, esetenként visszataszító stílusú otrombaságokkal szereznek maguknak lelkes híveket, miközben jelentős tömegek kedvét veszik el a jobbközép politizálás-tól.”* Az aggódók úgy látják végül, hogy *„egy uniópárt létrehozása nem oldja meg a polgári tábor döntő kérdéseit. Úgy tűnik, hogy ma, a szerteágazó jobboldali érdekek képviselésében a pártok közös fellépésére egy önállóságukat nem érintő szövetség jelenti a legjobb megoldást...”*

Reagálások: *„Navracsics Tibor, Orbán Viktor kabinetfőnöke nem kívánta kommentálni a Nemzeti Kör állásfoglalását. Mint mondta, a volt miniszterelnök hivatalosan biztosan nem kapta meg ezt az elemzést. Amennyiben elküldik neki, akkor a megfontolandó kritikai részeket esetleg beépítik a Fidesz megújulásába, a véleményt pedig tiszteletben tartják. Pálincás József volt oktatási miniszter, a Nemzeti Kör tagja, az új Fidesz tudományos tagozatának kiszemelt vezetője lapunknak úgy nyilatkozott: az elemzés levél, amelyet egy magánszemélynek írtak. Tehát a társaság belső anyagának minősül. Fricz Tamás, a magát jobboldalinak valló politológus egyetért az elemzés megfogalmazásaival. Már azt a kísérletet is szimpatikusnak tartja, hogy végiggondolják a párt helyzetét. A választási vereség részletes feltárása valóban elmaradt, de úgy tűnik, Orbán Viktor inkább cselekszik, mint önostorozást végez – fogalmazott a politológus. Fricz azzal is egyetért, hogy az utóbbi években hiányzott a munkamegosztó csapat Orbán mögül, s becsukták az ajtót az értelmiség előtt. A jobboldali sajtó értékeléséről alkotott véleményt is osztja a politológus. A Fidesz egyértelműen a centrum, a balközép felé tart Fricz értékelése szerint, míg sajtójának egy része jobboldali radikális. Ritkán adatik a közéletnek olyan tehetséges politikus, mint Orbán Viktor, ezzel egyetértek – reagált lapunknak Kovács Ferenc, a Fidesz Vas megyei elnöke, aki szerint a tanulmány igazságokat és féligazságokat tartalmaz. Az is igaz, hogy a párt akkor működik jól, ha a véleménykülönbségeket elegánsan képes vállalni. Végül megállapította: tiszteletre méltó az elemzők véleménye, mert „csak vita után erősödhet a párt.”*

A Nemzeti Kör a következő sajtónyilatkozatot tette közzé a 2003. április 28-án, a Magyar Hírlapban megjelent: *„A Nemzeti Kört aggasztja Orbán magánya”* című cikkel kapcsolatban:

1. A Nemzeti Kör állásfoglalása egy belső, magán jellegű, nem a nyilvánosság részére szánt tanulmány. Sajnálattal állapítjuk meg, hogy a Magyar Hírlap a Nemzeti Kör értesítése és jóváhagyása nélkül az állásfoglalásról tudósított.

2. A Nemzeti Kör megállapítja, hogy állásfoglalásának tárgyilagos, kiegyensúlyozott, elemző tartalmával és felépítésével ellentétben, a cikk egyoldalúan bizonyos részleteket emel ki, így az állásfoglalásról az olvasókat nem értesíti tárgyilagosan. Ez a kiegyensúlyozatlanság különösen vonatkozik a Nemzeti Kör állásfoglalásának a sajtót érintő megállapításaira, melyek szerint, felelős gondolkodásunkból következő, a közép- és jobboldali újságok szerkesztői gyakorlatával vagy minden cikkével ugyan nem mindenben értünk egyet, de keményen bíráljuk a baloldali sajtó dominanciáját a közéletben és sok esetben elfogadhatatlan egyoldalú hírközléseit és kommentárjait.

3. A Nemzeti Kör állásfoglalása, a Magyar Hírlap állításával ellentétben, a Nemzeti Kör valamennyi tagjának véleményét tükrözi és a három aláíró a Nemzeti Körnek, mint testületnek nevében írta alá az állásfoglalást.

4. A Magyar Hírlap állításával ellentétben, az állásfoglalást a Nemzeti Kör elküldte Orbán Viktornak ez év március 22-én.

Jávor Béla, O'sváth György, Pálincás József

Ezzel egy időben a következő levelet írtam körünk tagjaihoz.

Kedves Barátaim!

2003. ápr. 29.

Válságos helyzethez érkezett baráti körünk: nem tudom, hogyan tudunk ebből kikecmergni. Néhány gondolatomat szeretném veletek megosztani.

1. Sajnálatos, hogy elég keservesen összeállított helyzet-megítélésünket a Magyar Hírlap szelektált formában közreadta...

2. Nem értek egyet azzal a nézettel, hogy szokásunkkal ellentétben – mindenféle jelzővel illessük a MH-t. Ha ilyen anyaghoz hozzájut a sajtó, akkor bizony közreadása ritkán kerülhető el. Ebben a tekintetben aligha tehetünk különbséget jobb és baloldali sajtó között. A jobboldali, szélsőségesnek minősített újságírók elmarasztalása benne van az anyagban, hamisításról tehát nem beszélhetünk. A baloldali sajtó minősítésével pedig nem foglalkoztunk. Nincs értelme belemenni ebbe a csapdába. Más módon kell felvinnünk a harcot.

3. Az írásos nyilatkozat helyett talán egy interjú formájában kellene elmondani valakinek, például Pálincás Józsefnek, hogy mi volt a célja az Orbán Viktornak küldendő magánlevélnek, és azt is, hogy messzemenően rosszaljunk – mindenféle egyéb minősítés nélkül – a MH akcióját. Ellentétben a tegnapi Sajtóklub állításával, körünk nem egy évvel a választás után kezdett ezzel a témával foglalkozni, tagjai folyamatosan ezt tették (a Professzorok B. Körében félnapon át tárgyaltuk a választás elvesztésének lehetséges okait még tavaly júliusban). Az azóta történt eseményeket figyelembe véve, most jutottunk oda, hogy egy helyzetmegítélést eljuttassunk Orbán Viktorhoz.

4. A tegnapi sajtóklubot hallgatva az ATV-én, félreértésre adott alkalmat, hogy az elemzést csak hárman írták alá. Ezt akkor sem értettem, valószínűleg ez azért történt, mert a végleges szöveget hárman állították össze. Így jutottak a baloldali újságírók arra a téves következtetésre, hogy a körünknek több tagja nem értett egyet a szöveggel. Emlékezetem szerint ezzel az utolsó megfogalmazással mindenki egyetértett, és azzal is, hogy a nyilvánosságra hozás helyett, csak Orbán Viktornak küldjük meg. Az egységünk szempontjából nem volt szerencsés a három aláírás.

5. Ha a többség Jóska (Pálincás, SF) által megküldött nyilatkozat megjelentetését támogatja – az erős jelzők további tompítása mindenképpen szükséges –, akkor azt javaslom, hogy Jóska, vagy a korábbi „hármak” jegyezzék a szöveget.

Barátsággal,

S. Frigyes

Orbán Viktornak írott levél nyilvánosságra kerülése a Kör életében észrevehető törést okozott. Elmarasztalásokat mindkét oldalról bőven kaptunk. A baloldali újságírók, közírók nevésségesnek találták, hogy a Kör egy évvel a választás után foglalkozik a vereséggel,

és próbál ebben a kérdésben Orbán Viktorral értekezni. A jobboldalról pedig elsősorban Lovas István részéről ért kritika bennünket, aki besorolta a Kör tagjait a baloldal ügyeinek előmozdítói közé, megfelelkezve arról az apróságról, hogy körünkől Martonyi János és Pálinkás József tagja volt a korábbi Orbán kormánynak. *Saját nézetemet* az ügyről a Magyar Nemzetben megjelent írásomban fejtettem ki (2003. május 27, II. könyv, 129. o.).

Érthetetlen, méltatlan és valótlanosságokat tartalmazó támadások érték a Magyar Nemzet egyik munkatársától körünk két tagját, O'sváth Györgyöt és Kádár Bélát is („Szegfűk, tulipánok, mákvirágok”, Magyar Nemzet, 2003. május 31). O'sváth Györgyöt, aki Antall József miniszterelnök tanácsadója volt, többek között azzal próbálták lejáratni, hogy a '94-es választás után Horn Gyula tanácsadójaként dolgozott. Kádár Bélát, az Antall kormány miniszterét, pedig a magánosítási folyamatok visszáságaival vádolták, nevezetesen, hogy miniszteri tevékenységével okozati összefüggésben omlottak volna össze a magyar ipar nyugati piacai. Mindkettőjük esetében számos más vádat is felhozta. Ezek közül a legnevetesegebb: O'sváth György azt híresztelte volna magáról, hogy Kohl kancellárral együtt járt iskolába. Ez már azért is lehetetlen volt, mert ez a két kitűnőség fiatal korában különböző országban élt és tanult. Barátaim kénytelenek voltak a bíróságon elégtételt kérni. Mindketten megnyerték a pert: a bíróság jelentős „fájdalomdíjat” utalt meg nekik.

A Nemzeti Kör ténykedésének ismertetésében mindenképpen szólnom kell Jávor Béla tagtársunknak a *Heti Válaszban* (2003. augusztus 1.) **„Szabad a vadászat?”** címmel megjelent kitérő vitaindító cikkéről. Felveti *„milyen ma és milyen legyen a mértékadó polgári jobboldali újságírás hangneme, stílusa? A mérsékelt, józan vagy a radikális, indulatos attitűd és hangvétel a helyesebb és célravezetőbb-e?”* Többek között megállapítja, hogy 1998-2002 között „a legnagyobb kormánypárt stílusának jobban megfelelt a radikális hang a jobboldali írott sajtóban is, ezért a kormányfő és a Fidesz iniciálására 2000 áprilisában fuzionált a Magyar Nemzet és a Napi Magyarország, mely ezután Magyar Nemzet néven a Napi Magyarország hangnemét és stílusát vette át. ... egyetlen megoldás mutatkozott számukra: ha ugyanolyan hangosan és radikálisan fogalmaznak, mint a konkurencia, akkor az ő hangjuk is hallatszani fog a nagy üvöltésben. Ezt gondolták a jobboldali médiumok szerkesztői, és az elmúlt időben egyre inkább megjelent e médiumokban is ugyanaz a radikális, esetenként agresszív, kioktató, lekezelő és önmaga kizárolagoságát igénylő hangnem, mint balliberális társaik többségénél. A jobboldali újságírás gerillavezérei megalakították saját szabadcsapatukat, mely hol egy kereskedelmi televízió egyik félreeső csatornáján, hol az országot végighaknizva, népes tömegigényt gerjesztve már meg tudja ragadni a figyelmet a kereskedelmi médiumok által „előnevelt” közönség körében. Mitől népszerűek ezek a személyek? Elsősorban nem attól, amit mondanak, mert a tartalom a tömeget kevésbé érdekli (lásd Örkény István: *Tengertánc*), hanem attól, ahogy mondják, mert ez a hang és stílus már ismerős a tömeg számára. Az agresszív jelzők, a fenyegető szófordulatok, a durva csúsztatások már érthetőek, mert ezt a stílust ismeri fel a *Heti Hetesen*, *Blikken* és *Népszaván* edződött közönség.”

Nézete szerint *„Senki nem nyúlhat olyan eszközökhöz, melyek dehonesztálják még a legjobb ügyet is, sőt, aki ilyet tesz, kárára van az ügynek. Nevezetesen, aki a jobboldali kommunikációban fenyegető, agresszív hangot üt meg, aki csúsztat, sőt tudatosan valótlan állít, aki hangosan ordítva megfélemlít, az épp a jobboldali médiának és a jobboldali politikának okoz kárt.”* A jobboldali sajtófejtőverések „... döntenek el és mondják meg ... ki a jó jobboldali, ki pedig nem, s ennek megfelelően megkezdtek a nekik nem tetsző

jobboldali politikusok és közszereplők «levadászását»." Végző konklúziója „a sajtó nem önmagáért van, hanem az emberekért. Itt nem „megmondó” emberekre van szükség, hanem hivatástudó, munkájukat felelősséggel és józanul végző tisztas újságírókra, akik nemcsak a szívükre hallgatnak, hanem az eszükre is. Ide Mikszáth Kálmánok, Móra Ferencek, Pethő Sándorok és Ruffy Péterek kellenek.”

Jávor Béla írása nagy visszhangot keltett. A Heti Válaszban, a Demokratában és az ÉS-ben több mint 20 hozzászólás jelent meg. A hozzászólók között megtaláljuk a radikális, szélsőjobboldali újságírót, akik sem Jávor Bélával, sem a Nemzeti Körrel, sem az általam írott publicisztikák stílusával, mondanivalójával nem értenek egyet. Ezekre Jávor Béla szintén a Heti Válaszban reflektált („Éjszakai vadásztüzek mellett”, 2003. október 11.). A lap kiemelése szerint „A tisztázó vita sosem káros, mert segít továbblépni, segít eldönteni, mi a helyes és mi a helytelen, ahogy normális demokráciákban az azonos oldalon állók is megmérettetnek, melyikük nézeteivel vegyék fel majd a versenyt a közös ellenféllel szemben. A jó vita tehát sohasem káros... Ez a higgadt bölcsesség kétféle embert bősztített és bősztít évtizedek óta. A náciakat és bolsevistákat, akiknek primitív tömegembert gyártó pragmatizmusa megtörik a keresztény személyiség szikláján, valamint a félművelt kuruckodó hangoskodókat.”

Jávor Béla végző konklúzióként felteszi a kérdést: „Kell a radikális újságírás a magyar sajtóban? ... kell, de nem majoritásban és nem fő műsoridőben. Kellenek radikális lapok, mert van rá szerény igény (lásd a MIÉP választási eredményét), de megfelelő helyi értékén, és nem a legnagyobb ellenzéki párt logójaként. Amint azonban a vita is megmutatta, nem az a kérdés: radikális vagy mérsékelt, hanem a kérdés így szól: tisztességes vagy tisztességtelen? Ne higgyük, hogy a jobboldali választók között többségben vannak e kisebbség hívei, csak a hangos duhajkodás mindig feltűnőbb, mint a csendes józanság. ... A jobboldal vezető pártjának el kell döntenie, merre akar továbbmenni, mert – ahogy írtam – nem kisebb a tét, mint az ország jövője, még egyszer nem veszíthetünk a minket képviselők hibái miatt.”

Az egyetértő és kritikus hangvételű hozzászólások közül Lovas Istvánét, a jobboldal kitüntetett helyzetében lévő újságíróét emelem ki, aki a Heti Válasz és a vitairat szerzője mellett elmarasztalja a Nemzeti Kört, köztük név szerint említve Martonyi Jánost, O'sváth Györgyöt, Kádár Bélát és több esetben engem is, akiknek az írásai „antidemokratikus és autoriter jegyeket mutatnak”. Ugyanakkor „briliáns politológusnak” nevezi az akkor még Dublinban élő Gyöngyösi Mártont, aki később a Jobbik képviselőjeként a Parlamentben nagy botrányt és nemzetközi visszhangot keltő kijelentést tette: „pont itt lenne az ideje egy ilyen konfliktus kapcsán annak, hogy felmérjük azt: az itt élő és különösen a magyar Országgyűlésben és a magyar kormányban hány olyan zsidó származású ember van, aki nemzetbiztonsági kockázatot jelent Magyarország számára”. Néhány hónappal később a Demokratában már valótlanságokkal teli írásokkal próbált lejáratni, ami kényszerű bocsánatkérést, a bíróság elmarasztalását és pénzbeli büntetést vont maga után (lásd VI. fejezet).

Közben a politika történésről intenzív levelezést folytattunk egymás között. Ezek közül néhányat az alábbiakban ismertetek.

Kedves Barátaim!

Jó érzéssel olvastam Béla hosszabb és Pali rövidebb eszmefuttatását. O. Gyurival is folytatunk vagy negyven perces társalgást. Jelezte, hogy beszél két miniszter barátunkkal is. Egyet lehet érteni azzal a nézettel, hogy a '98-as választás óta reputációnak a Fidesz politikusai előtt fokozatosan csökkent. Ez még inkább fokozódni fog, ha nem hallatjuk hangunkat a nagy nyilvánosság előtt, ha nem bombázzuk javaslatainkkal a politikusokat. Ez más szavakkal ugyanis azt jelentené, hogy teljesen átengedjük a terepet a baloldali értelmiségnek és a szélsőjobbos újságíróknak. Ezt az én lelkiismeretem nem enged meg, már azért sem, mert vannak kötelezettségeink. Ezenkívül kétségeim vannak politikusaink éleslátásáról, helyzet megítéléséről stb. A megfontolásotok túlnyomórésztelvel azonosulni tudok, ezekkel nem foglalkozok. Néhány dologban azonban érdemes tovább elmélkednünk.

Ha megengeditek Béla levelének 4. oldalán található Babits idézettel kezdeném: **„vétkesek közt cinkos, aki néma”**. Ezt folytatom Pali nézetével, **„ha el tudom érni.. a szélsőjobboldali olvasótábort, akkor valamicskét hatni tudok rájuk”**. Ezt az elvet szem előtt tartva talán az se lényegtelen, ha a **baloldali olvasótábort érzük el**, és próbálunk valamicskét hatni rájuk. Ennek fényében megfontolónak tartom Bélának nekem címzett álláspontját, mely szerint **„ami itt (Heti Válaszban) jogos kritika, ott (Népszabadság) felér egy áruházzal”**. Amint korábban már jeleztem a baloldali lapokban nemcsak kritizáltam, hanem számos esetben megvédtem O.V.-t és a jobbközépet a baloldali gondolkodók támadásától. Reagálásomat, többek között Lengyel László, Kende Péter, Vitányi Iván cikkére, már korábban megküldtem. Aligha állítható, hogy ezekkel bármiféle „áruházzal” követtem volna el.

Mint már korábban jeleztem, a MN-nel a kapcsolatomban amiatt szakadt meg, mert Orbán Viktort szándékoztam megvédeni a Csurka lapban közölt támadástól. Amikor később Csermely Pétert (főszerkesztő-helyettes) megkérdeztem, miért nem tehetem ezt meg, a válasz: „O.V. védelmét hagyjam rájuk.”

1. Követve a Babits idézetet,

a) ha nem írunk a Magyar Nemzetben, mert nem írhatunk, és nem fogadjuk el a lap hangnemt,

b) ha helytelennek tartjuk, ha valamelyik tagtársunk baloldali lapokban közöl,

c) ha különböző okokból kifolyólag nem tartjuk szükségesnek, hogy találkozzunk Orbán Viktorral, és elmondjuk neki észrevételeinket, javaslatainkat stb, akkor kedves barátaink valójában némák lettünk, és érvényes ránk Babits tétele, **„vétkesek közt cinkos, aki néma”**.

2. Elfogadom, hogy időnként, fontos kérdésekben, célszerű Nyilatkozatok formájában közölni a Nemzeti Kör álláspontját. A gondom az, hogy ma már elképesztő nehéz ilyen nyilatkozatokat a sajtóban publikálni, és azok jellege miatt számos témát csak érinteni lehet. Jó lenne, ha megmondanátok, hogy legutolsó, és sokunk által kemény munkával megfogalmazott és finomított nyilatkozataink hol jelentek meg? Én mindenesetre nyomát se láttam egyiknek sem.

3. Megoldás? Jó lenne, ha a MN szellemiséget meg tudnánk változtatni. Ha ezt Orbán Viktor nem akarja, vagy nem érdekli, akkor ez egyelőre az *álmodozások* kategóriájába tartozik. Kívánatos lenne, ha János barátunk, aki tagja a Heti Válasz szerkesztőbizottságának,

odahatna, hogy pozitívabban álljanak írásainkhoz: december óta van bent a bizonytalan szavazók megnyerésével foglalkozó kéziratom! Jobban ki kellene használni a baloldali lapok bizonyos fokú nyitottságát. *Ha az Orbán-kormány miniszterei közölhetnek ott*, akkor ez számunkra se lehet vétek. Mondanom se kell, hogy ez egyáltalán nem olyan könnyű feladat, hiszen a bal és liberális oldalon szépszámmal vannak aktív közírók. Mi csak színesítésként kellünk nekik. Változatlanul szükségesnek vélem az időnkénti találkozásokat, megbeszéléseket a politikusokkal. Nem osztom azt a nézetet, hogy ennek egyáltalán semmi hozadéka nem lenne. Ha a Nemzeti Kör ezt a gondolatot nem támogatja, talán a Szövetség a Nemzetért polgári körben sikerül ezt elérnem. O. Gyurinak nagyon rossz véleménye van az utóbbi körről. Hidd el Gyuri, hogy néhányan kemény vitákat folytattunk ebben a társaságban is. (Lehet, hogy ez az oka, hogy már régen ülésezünk). Ajánlom figyelmedbe Malgot István tanulmányát, amely a Szövetség című havi lap januári számában jelent meg. Aligha sorolható a meghunyászkodó, talpnyaló írók közé.

4. Egyebek. Számomra alig érthető, hogyan engedi, engedheti meg O.V., hogy Martonyi Jánost, egyik legfontosabb tanácsadóját, Lovas, a MN vezető publicistája, meg próbálja lejáratni. Azt se értem, hogy külpolitikában jártas tagtársaink egyetlen szót sem szóltak Lovasnak Bush-ról és a francia követőről írt jelzőiről, és ezt követő aggodalmairól.

Érdekes, de nem túlságosan meglepő, hogy a Fidesz vezetői egyáltalán nem reagáltak Malgot tanulmányára (és az én tíz pontomra sem) Mindez persze nem jelenti azt, hogy nem elmélkednek rajtuk. Szerdán Pokorni jön Szegedre, többek között találkozni kíván a szegedi értelmiség egy csoportjával is. Ha valami érdemleges történik, majd beszámolok róla.

Barátsággal,
Frigyes

— • —

Nemzeti Kör tagjainak

április 9. 05.

Kedves Barátaim!

Nagy figyelemmel és örömmel tanulmányoztam a szaporodó leveleket, nagyon sok gondolat, felvetéssel egyetértek. A levelezés természetesen a találkozásokat nem helyettesítheti, hiszen ha minden levélre reagálnánk, és ezen kívül még saját nézetünket is részletesen ismertetni szeretnénk, az bizony elképesztő időt venne igénybe. Erre úgy gondolom senkinek sincs lehetősége, éppen ezért nem nehezményezhetjük (én sem), ha tagtársaink nem reflektálnak minden eszmefuttásunkra.

Egyetértve O'sváth Gyurival: változatlanul érdemesnek találom, hogy körünk fennmaradjon, függetlenül attól, hogy a korábbi és jelenlegi helyzetmegítélésünk különböző, hogy a követendő taktikát, megszólalásaink jellegét illetően is elérnek nézeteink. Amint már korábban is rámutattam, hogy azok a tagtársaink, akik az Orbán kormányban résztvettek és a választás megnyerése után valószínűleg újra az új kormány tagjaivá válnak, megnyilvánulásaikban közel sem olyan szabadok, mint a többiek. Hiba lenne részükről, ha bennünket követnének, mint ahogyan hiba lenne részünkről, ha mi meg őket követnénk, ha mindenben a „vezető” (vagy a tanácsadók?) elképzeléseihez igazodnánk.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy van egy **felelősségünk** is: az ország népe, pontosabban a polgári oldal támogatói, igenis elvárják tőlünk, hogy mondjuk el véleményünket,

hogy segítsük a politikusokat, akkor is, ha azok nem igénylik. *Kívánatos lenne, ha újra ír-nánk egy őszinte levelet O.V-nak, a Fidesz vezetésének, amelyet „becs szó” nem szivá-rogtatnánk ki, és egy olyat, amelyet „kiszivárogtatnánk”. Az utóbbit, a sajtón kívül má-soknak, például a Professzorok Batthyány Kör – és ha P. Jóska rábólint –, a Kulturális ta-gozat tagjainak is elküldenénk....*

A közelmúltban több Fideszes politikus is járt városunkban. A szűk körű, őszinte beszélgetések során az a benyomásom maradt, hogy a mindnyájunk által kedvelt O.V. olyanokkal vette magát körül, akik nem biztos, hogy alkalmasak erre a munkára és okos tanácsokat adnak neki, gondoljunk csak az elmúlt év eseményeire, a népszavazás előtt tett nyilatkozataira (Hír és Duna TV). Mit tudunk mi tenni? Nem sokat, legfeljebb megír-juk aggodalmainkat. Sajnos erre nekem csak a baloldali lapokban van lehetőségem, mi-vel a M. Nemzet számára Molnár Tamás fontosabb volt, mint O.V. megvédése. ....

Végezetül megismétlem egyik legutóbbi írásom befejező mondatát: *„A Fidesz vezetői erős akaratú, céltudatos személyiségek. Megnyugtató lehet számukra, hogy ők(!) még fi-atalok: ha tévednek, ha nem győznek 2006-ban, még mindig van bőven idejük, hiszen 2010-ben és azután is lesznek parlamenti választások.”* Támogatóik nagy részének, akik megszenvedték az elődpárt uralmát, azonban nincs olyan sok idejük hátra.

Barátsággal,
S. Frigyes

— • —

Kedves Barátaim!

Aug. 9. 05.

Sajnálom, hogy külföldi konferencia miatt nem tudtam jelen lenni a legutolsó ülésen. Otthonról megkaptam a leveleket, és munkatársnőmön keresztül küldöm a Balatonról ezt a reflexiót.

1. Egyetértek Pálincás Jóska finomításával, nem érdemes most sem a baloldalt sem a médiát bántani. Egyébként úgy érzem megfelelő hangon szóltak és írtak leköszönő elnökünkről. Kár, hogy nem jegyezhetjük Martonyi Jánosnak a Heti Válaszban megjelent írását: félek attól, hogy megint elkésünk közleményünkkel. Jó lenne, ha Mádl Ferit újra üdvözölhetnénk körünk tagjai között: helyreállítaná némiképp megtépázott renoménkat.

2. Jómagam örülök, ha szeptemberben beszélgetnék Dávid Ibolyával. Osztom vi-szont Tar Pali aggodalmát. Nem tudom ugyanis, hogy miről tudunk és akarunk tárgyalni, tekintettel arra, hogy a Kör tagjainak meglehetősen eltérő a véleményük a Fidesz–MDF párharcáról, a Fidesz vezette sajtókampányáról, akcióiról és Dávid Ibolya kijelentéseiről.

A két párt jelenlegi kapcsolatát jól tükrözi Csapody Miklósnak a Népszabadság aug. 4.-i számában megjelent nyilatkozata. Ilyeneket mond: *„azt beszélük, hogy harmadik va-gyok a Fidesz halállistáján”, „Orbánék ellenségnek tartanak bennünket.....mérgeződtek, hogy az MDF az EU választáson átlépte a kritikus küszöböt”.... „állandó polgárháborús hangulat uralkodik az országban”... „ez kizárólag Orbán és a Fidesz bűne”* stb.

Az aug. 5.-i Magyar Nemzetben olvasom: Pokorni Zoltán szerint *„fontos kérdések rossz irányba dőlnek el annak következtében, hogy az MDF fél a Fidesszel való együtt-működéstől”... „ő korábban kezet nyújtott a fórumnak, ... amelyet Dávid Ibolya azzal utasított vissza: nem tudnak elfogadni olyan kezet, amely egy olvasztótégelybe viszi a két pártot”.*

Az elmúlt évek történései mindenki előtt ismeretesek. Nézetem szerint a Fidesz egy-ségesítő politikája nem vált be. Ezt Stumpf Pista néhány hónappal ezelőtt egy tévé be-

szélgétesen is elismerte, mikor kijelentette, hogy a Fidesz politikája az MDF-fel szemben valószínűleg hibás volt.

A jelenlegi helyzet a következő: ha minden rosszul megy, akkor külön indul az MDF–MDNP, a MIÉP, a Jobbik és a Centrum párt. Összességében közel 10%-ot összeszedhetnek a mi oldalunkról!!! Legrosszabb variáció, ha az MDF 3–4%-ot kap. A helyzetünkön talán javítana, ha Centrum párttal történő tárgyalásuk eredményre vezetne. Alapvetően új állapot áll elő, ha indul egy zöld párt, mely a jelenlegi feszült, és politika ellenes körülmények között nagyon sok támogatót tudna zászlaja alá toborozni, félek attól, hogy *többet a mi oldalunkról*, mint a baloldali pártolói közül.

3. Nézetem szerint a kulcsszereplő Orbán Viktor, őt kellene meghívunk, de ezt már nem merem újból leírni. Azt mindenesetre jó lenne tudni, igényt tart-e azoknak az aktív munkájára, akik önzetlenül(!) már '98 előtt mellé álltak, és HVG megfogalmazása szerint, sokat tettek, hogy ezen az oldalon elfogadták őket. Ha igényt tart ténykedésünkre, akkor el kellene érnie, hogy megszólalhassunk a Magyar Nemzetben, hogy a hangnemet ne csupán Lovas és társai határozzák meg. Az ugyanis teljesen reménytelen, hogy a jobboldal sikere érdekében a baloldali lapokban ágáljunk. Persze lehetséges, hogy a Fidesz politikusai azt hiszik, hogy Lovasék több hasznot hoznak számukra, mint mi, mérsekelt értelmiségiek. Jó lenne, ha erről őszintén beszélgethetnénk a Fidesz politikusával, és ne kellene a baloldali lapokon keresztül üzengetni nekik.

4. Egyetértve Tar Palival, jó lett volna, ha a Bush levéllel kapcsolatos vitáról többet tudtunk volna meg. Talán nem mindenki tudja, hogy a kiváltságos helyzetben lévő publicistánk a Demokratában Bush-t tömeggyilkosnak nevezte. Aki ezt, a Fidesz külpolitikája számára károsnak tartotta, pedig árulónak! Ez van!

5. Őszintén szólva nem vagyok túlzottan optimista a legközelebbi választást illetően. Ha az SZDSZ 5% fölé kerül, könnyen bajok lehetnek.

Barátsággal:
Solymosi Frigyes

Közben a sok negatív vélemény után időnként pozitív visszajelzést is kaptam körünk tagjaitól.

Kedves Frici!

2005. szeptember 1.

Gratulálok a Népszabadságban megjelent cikkedhez (Kóka mínusz K+F). Remélem, ott leszel a Dávid Ibolya találkozón szept. 12-én.

Jó lenne Orbánnal is találkozni, én az okt. 16-ával kezdődő hetet vettem fel, mert akkor Budapesten leszek.

Addig is ölel Pali

— • —

Kedves Barátaim!

2005. szeptember 5.

Közeledik a találkozó Dávid Ibolyával. Sajnos nem tudok ott lenni rajta, így arra kérem O'sváth Gyuri barátunkat, hogy nevében két kérdést tegyen fel neki.

Hajlandó-e az MDF visszatérni az Antall-i külpolitikához, elsősorban az atlanti kapcsolatok terén?

Mi az MDF elképzelése az adóreformról, nevezetesen gondol-e egy családi alapon álló jövedelmi adó bevezetésére.

Bizonyára mindenkinek lesznek kérdései így nem folytatom. Talán majd kialakul a kép. Remélhetőleg kapunk majd tájékoztatást a találkozó lefolyásáról és kicsengéséről.

Baráti üdvözlettel, Tar Pál

— • —

O'sváth György úrnak
Kedves Gyuri!

Szept. 14. 05.

Nagyon jól sikerült, jó hangulatú és remélhetően eredményes megbeszélésünk volt ott-honodban. Köszönjük, hogy megszervezted az ülést. Ibolya kiválóan kommunikált! Feleségem említette, hogy hétfőn este szerepelt a TV 2 műsorában: feleségem szerint kedves, aranyos, okos és meggyerő volt.

Annak külön örülök, hogy Te is hasznosnak találod, hogy ne várjunk Orbán Viktor meghívására, hanem tegyük meg mi az első lépést. Mint említettem október 15-én egy hétre Koreába utazok, ahonnan október 23-án vasárnap este érkezem vissza. (Ezzel befejeztem az idei konferenciázásokat.) Kicsit abban bíztam, hogy hátha az eredetileg javasolt időpont, okt. 17., nem felel meg Viktornak. Az új időpont, október 14., péntek, részemre alkalmas, legfeljebb egy nappal hamarabb megyek fel Pestre.

Tegnap megjelent a Népszabadságban a jelzett írományom („A média szabadságáról”). Mivel a PBK-ról volt szó, természetesen a PBK tagságomat kellett kiemelnem.

Jobbulást és erősödést kívánok,

őszinte barátsággal,
S. Frici

— • —

A Nemzeti Kör tagjainak

2005. október 4.

Kedves Barátaim!

Lehet, hogy közületek többen nem tudják, hogy Széles Gábor lett a Magyar Hírlap tulajdonosa. A lapban megjelent rövid nyilatkozata szerint módosulna a lap irányvonala és azt szeretné, ha az újság hasábjain jobboldali konzervatív újságírók és közírók is megszólalnának. Ennek elősegítése, katalizálása érdekében írtam egy publicisztikát („Egy független lap sikeréért”), mely a lap szept. 29-i számában jelent meg, a kihagyott utolsó bekezdés pedig a mai (okt. 4.-i) számában. Úgy gondolom nem kell különösebben hangsúlyoznom, hogy számunkra mennyire előnyös lenne, ha ennek az SZDSZ-hez közelálló lapnak a szellemiségét módosítani tudnánk.

Barátsággal:
Solymosi Frigyes

Körünk két tagja, Jávor Béla és Tar Pál, nem osztotta optimizmusomat, hogy a Magyar Hírlap szellemisége a tulajdonos változás után megváltozik. Kételyeiket nem sorolhatom fel. Ismertetem viszont válaszaimat.

*A Nemzeti Kör tagjainak
Kedves Pali!*

2005. 10. 05.

Köszönöm a Magyar Hírlapos írományommal kapcsolatos reflexiódat. Valójában én sem vagyok túlzottan optimista. Mindenesre – Széles Gábor nyilatkozata alapján –, van arra talán lehetőség, hogy ebből a korábban erősen liberális lapból, egy mérsékeltebb, számunkra is elfogadhatóbb lapot csináljanak. Nem tudom persze, hogy Széles Gábor mennyire tudja megvalósítani elképzeléseit, és mit szólnak ehhez a lap újságírói, közírói és olvasói. Föltételezem, hogy nem örülnek neki. Előrelépést jelentene, ha a konzervatív oldal is közölné a lapban.

Megragadom az alkalmat, hogy megkérdezzem tőled, mint az amerikai külpolitikát jól ismerő volt nagykövetünkötől, hogy szerinted Lovas István kirohanásai Bush elnök ellen („*Bush tömeggyilkos*”), nem befolyásolja-e a Fidesz, és remélhetően az általuk alakítandó új polgári kormány kapcsolatát az USA-val? Amerikai konzervatív és liberális magyar barátaim ezzel kapcsolatban eléggé pesszimisták. L.I. ugyanis a Fidesz kiemelt helyzetben lévő újságírója, a MN. vezető munkatársa, brüsszeli tudósítója, a Demokrata legismertebb szerzője, a rádió Vasárnapi Újságjának állandó megszólalója, a volt Sajtóklub vezéregyénisége. Nem régiben a francia nagykövet tiltakozott L.I. sértegetései miatt, mondván, hogy azt Franciaország elleni támadásnak (is) tekinti.

Válaszodat várva barátsággal üdvözöllek,
S. Frigyes

— • —

Kedves Frici!

2005. október 5.

Köszönöm gyors válaszodat és igyekszem kérdésednek eleget tenni... Te is tudod, hogy az ún. polgári oldalon sok az Amerika ellenes személy. Azt nem tudom, hogy az amerikaiak mennyire veszik komolyan és mennyire írják a Fidesz számlájára ellenük irányuló propagandáját. Ez attól is függ, hogy a párt mértékadó külpolitikusi hogyan kezelik az ügyet, remélve hogy ezt teszik. Jó lenne feltenni a kérdést Martonyi Jánosnak és talán Orbánnak is. Ha jól tudom Bush holnap után fogadja Gyurcsányt, majd kiderül, hogy milyen kicsengése lesz a találkozóknak. A legutóbbi balos fordulat, a súlyosan deficitese költségvetés stb. valószínűleg nem találhatnak nagy szimpátiára Washingtonban. Kérdés, hogy egy győzelem esetén Orbán milyen szívélyes amerikai kapcsolatokra törekszik majd. Talán erről is meg tudunk majd valamit jövő pénteken.

Addig is ölel, Pali

— • —

Örültem, hogy bekapcsolódtál a Magyar Hírlapról folyó beszélgetésünkbe. Gondolatmenetedet, logikádat nem teljesen értem, de hát ez egy kémikusnak megbocsátható.

1. Pálfordulások.

Be kell vallanom, hogy olyan nagyon nem ismerem Széles Gábort. Ettől függetlenül, hogy az elmúlt 15 évben milyen pálfordulásoknak, alkalmazkodásoknak voltunk tanúi, arról hosszasan értekezhetnénk. Ha más esetben nem voltunk olyan szigorúak, akkor talán Széles Gábor esetében is megértőnek kell lennünk. Abban egy pillanatig sem hiszek, hogy a Magyar Hírlapból egy nekünk tetsző lapot csinálnának. Szerintem már az is eredmény és előrelépés lenne, ha az SZDSZ és baloldal iránti erős elkötelezettségükben változás állna be. Erre vonatkozóan vannak pozitív jelek.

2. Békés jobboldaliság. Hogy a békés jobboldaliak közé tartozom-e azt nem tudom. Én azokat az értelmiségieket sorolom ebbe a kategóriába, akik nem mennek ki a csatamezőre, véleményüket sohasem írják meg, akik – ismerve ennek hátrányait –, csendben maradnak (esetleg a tisztségek szétosztásakor jelentkeznek). Sajnos ilyen néma leventék szép számmal vannak a nagy létszámú Professzorok B. Körében. Hogy írásaim hangneme, és megszólalásaim politikai gyűléseken (például a Kossuth téren, vagy Szegeden a legutóbbi választás előtt) valóban békés lett volna, azon lehet elmélkedni. Számos jel mutat arra, hogy a baloldal nem így minősítette azokat, mint ahogyan nem így minősíti a Te írásaidat sem. Nézetem szerint külön kategóriát képeznek a „kevésbé békések”, a militánsok, az ocsmány szavakat használók, a mások lejáratásán fáradozók, az össze-vissza hazudozó közírók, újságírók, akik a mi oldalunknak nagyon nagy kárt okoznak.

3. „Pitykegomb”. Nem hiszem, hogy azért mert a baloldali lapokban közöljük véleményünket (máshol nem tudjuk!!!), már pitykegombok lennénk, és őket segítenék. Ha így lenne, akkor politikussá vált barátaink, M. Jánostól P.Jóskáig, és a Fidesz politikusai is „pitykegombok”, hiszen ők is számtalan alkalommal írnak baloldali lapokban (emlékezetem szerint egyszer Orbán Viktor is), gondolom nem azért, hogy támogassák őket, hanem azért, mert ily módon akarják eljuttatni gondolataikat a lapok olvasóihoz. Ha ezzel a másik oldalt segítenék, akkor nem érhető, a Magyar N. miért nem engedi be szerzői közé a baloldali közírókat, hogy ezen az úton szerezzen pártjának „értékes voksokat”. Nem hogy őket, hanem még bennünket is kizárt szerzői közül!

Nem hiszem, hogy nagy hibát követtem volna el, és a baloldal szekerét toltam volna, amikor a baloldali lapokban reflektáltam Lengyel László, Kende Péter és mások Orbán Viktort támadó cikkeire, és vitáztam Lévai Katalinnal, Vítányival, TGM-mel, Heller Ágnessel, Esterházyval stb. Bár (szabadságon lévén) elsőnek reagáltam Fejtő Ferenc kioktató eszme-futtatására, amit azonban a Népszabi nem fogadott el, mert túlságosan érzékenyen érintette az MSZP „hazafias” érzéseit. Leközölte viszont Schöpflin és Schmidt Mari (Pitykegombok?) cikkeit.

Mondanom se kell, hogy a baloldali lapok támogatói nem túlságosan lelkesednek írásainkért. Amikor a Magyar Hírlapnak még megvolt az on-line-on a hozzászólási lehetőség, elképesztő miket írtak rólam a liberális olvasók. Többek között azt is, hogy a szerkesztőség ne engedjen ilyen jobboldali figurát megszólalni, agitálni az újságjukban. (Na de hol van ez Lovas sértegetéseitől!) Erről a kérdésről érdemes lenne egyszer eszmét cserélni.

Barátsággal,
S. Frigyes

Barátainknak Széles Gábor által megvásárolt lap szellemiségével kapcsolatos jóslatai, mely szerint továbbra is bal-liberális lap marad – enyhén szólva – nem igazolódtak be. Igaz, az én várakozásom sem, hiszen a lap semmiképpen nem tekinthető egy középben álló, mérsékelt hangvételű újságnak.

— • —

Körünk életében jelentős esemény volt, hogy október 14.-i összejövetelünkre Orbán Viktor is eljött. Tanácskozásunk fő elemeit az alábbi levélben foglaltam össze.

A Nemzeti Kör tagjainak

okt. 24–25. 05.

Kedves Barátaim!

Az okt.15-i találkozót követő több, mint tíz órás zavartalan repülőút kitűnő lehetőséget kínált a megbeszélés átgondolására és elemzésére.

1. *Káprázat.* Jó érzéssel hallgathattuk Orbán Viktor tájékoztatását. Káprázatos volt rövid beszámolója. Nagyon sokat tudnak a társadalom megoszlásáról, elsősorban a jobboldali választói körről. Hogy ez elégséges lesz-e a választás megnyeréséhez, és ehhez éppen ez szükséges, az vita tárgyát képezheti. A „káprázat” elhalványulása után azonban néhány tanulságot levonhatunk. Az a tény, hogy miniszterelnökünk az elmúlt két évben nem tartotta szükségesnek a találkozót velünk (megfelelkezett ígért meghívásunkról) egyértelműen azt jelzi, nem (nagyon) tart igényt véleményünkre, pontosabban a hozzájuk közel álló értelmiségi holdudvar észrevételeire. Alátámasztja ezt a tételt, hogy hasonló negligálást rögzíthetünk a Szövetség a Nemzetért, és a Professzorok B. Köre esetében is. Ez azért is meglepő, mert az MSZP bizony meglehetősen szoros kapcsolatot tart fenn értelmiségi köreivel. Hogy Viktor kiknek az észrevételeire támaszkodik, kikkel vitatja meg elképzeléseit, hogy van-e ebben a körben olyan valaki, aki ellent is mer mondani – most nem a legszűkebb Fidesz vezérkarról beszélek –, azt nem tudom.

Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy 2006-ban nem arról lesz szó, hogy melyik demokratikus párt fog kormányt alakítani, hanem arról, meg tudunk-e szabadulni végre az utódparttól. Következtetésképpen a politikai változás lehetősége nem függhet egyetlen (vagy néhány) ember kiválóságától, pontos helyzetmegítélésétől. Ennél sokkal szélesebb körű eszmecsere, vitára a legjobb stratégia kialakítására van szükség, amiben a világon mindenütt nem az ifjú politológusokra, hanem a gondokozó értelmiség krémjére támaszkodnak. Éppen ezért valamilyen úton el kell juttatnunk hozzá időnként észrevételeinket (ha másképpen nem megy, a sajtó hasábjain). Ha ezt nem tesszük, akkor joggal marasztalhat el bennünket a jelen és az utókor. A konzervatív értelmiségnek tudomásul kell vennie, hogy hallgatással (és tapsolással) nem lépünk előre. *Ezért is képviseltem azt a nézetet már több mint egy éve, hogy adjuk fel érzékenységünket és hívjuk meg körünkbe a miniszterelnököt.*

2. *Média.* Meglehetősen sokat beszéltünk a médiáról. Azt nehéz lenne elfogadni, hogy az az összpontosított sajtótámadás az MDF ellen, amit az elmúlt 3 évben tapasztaltunk, az a szerkesztők önálló vállalkozása lett volna. Ez egy központból vezényelt kampány volt, mely részét képezte a régi nagy, ma már kicsi pártok beolvasztását célzó törekvésnek. Nagy kérdés: ez vezethet-e a sikerhez, és hogyan fogadja, fogadta ezt a társadalom meggyőzni kívánt része.

3. Külön részt érdemel *L.I. és szélsőséges csoportja*. A közelmúltban számos jeles és kevésbé jeles Fidesz politikust kérdeztem meg mi a véleménye L.I. ténykedéséről. A tartózkodásuk mellett kemény válaszokat is kaptam. Az egyiket csak személyesen mondhatom el, a másik: „*a választás előtt majd megszabadulunk tőle*”. Pozitívabb nézet: „*érdekesek, izgalmasak írásai*”. Számomra érthetetlen az a tartózkodás, amelyet a jobb oldal politikusai részéről tapasztaltam. Az még érthető, hogy az MSZMP volt tagjai óvatosak, hiszen a legenyhébb kritikájuk azonnal kiváltaná jeles közírónk dühödő támadását, de hogy a Fidesz politikusai miért tartanak tőle azt nem tudom. Feltehetően azt gondolják, hogy L.I. ténykedése szavazatokat hoz számunkra. Ebben nagyon tévednek. *A mi támogatóinkat* nem Lovas eszmefuttatásai tartják ezen az oldalon. *Szélsőjobbról* pedig aligha nyer meg bárkit, hiszen nekik megvan a maguk pártja. Abban is biztosak lehetünk, hogy Lovas és társai szóhasználata aligha győz meg bárkit is a bizonytalanok táborából. Jó lenne, ha a Fidesz erre vonatkozóan is végeztetne közvélemény kutatást a szavazók körében.

Naivitás azt hinni, hogy L.I. Bush elleni kirohanásai („*Bush egy tömeggyilkos*”), ne befolyásolná a közelmúltban öt évre megválasztott Bush elnök és jövődó polgári kormány kapcsolatát. *Ez bizony már az ország érdekeit is érintheti!* A konzervatív Bush elnök körül lévő liberális(!) tanácsadók (lásd Gerebennek az ÉS-ben kifejtett gondolatait) gondoskodnak annak elhíntéséről és elhíntetéséről, hogy itt nem egy egyszerű újságíró véleményéről van szó. Jól tudják, hogy ez az ember a jobboldali médiában kivételezett helyzetben van, aki nem az MSZP-t, SZDSZ-t, MDF-t, MIÉP-t, hanem a Fidesz-t támogatja, és az általuk létrehozott lap vezető munkatársa, elsőszámú hangadója!! Nem beszélve a Fidesz és a Demokrata kapcsolatáról!

A feljegyzést illendőségből – Orbán Viktornak is elküldöm.

Barátsággal,
Solymosi Frigyes

U.i. Október 26. Hazaérkezésem után értesültem a legújabb, lehangoló közvéleménykutatási adatokról. Ezek még inkább azt sugallják, hogy *tennünk kell valamit*. Szerettem volna egy olyan című írást közölni: „*Tanulságok levonása: hogyan lehet mégis győzni*”. Ilyen címmel azonban a baloldali lapok elküldenek a csudába, így maradt az új adatok lehetséges okainak elemzése. Számunkra legnagyobb gondot a Fidesz és az MDF között mind nagyobbá vált feszültség okozta. Többen nyíltan is kritizáltuk a Fidesz „*egy a zászló egy a tábor*” elnevezésű programját, mely más szavakkal – valljuk be – a korábbi koalíciós pártok bekebelezését, önállóságuk megszűnését jelentette. Visszafogott analízisemet, mely élénk vitát váltott ki a Körben – rövidítve – az alábbiakban ismertetem.

A Fidesz népszerűségvesztésének okairól

Jobboldali körökben nem kis megrökönyödéssel és értetlenül vették tudomásul a legnagyobb ellenzéki párt népszerűségének csökkenését, azt, hogy a két nagy párt közötti – korábban meglehetősen nagy – különbség szinte teljesen eltűnt. A következőkben ennek a drámai változásnak az okait próbálom megtalálni.

1. Nyilvánvaló, hogy a változás egyik oka az MSZP vezetésének fiatalítása, és nem utolsósorban az, hogy az új miniszterelnök munkáját az MSZP korábbi támogatói közül egyre többen méltányolják. Némi időbe telt, míg a legnagyobb ellenzéki pártban tu-

datosodott, hogy az előzőeknél lényegesen keményebb ellenféllel van dolguk. Amikor erre rájöttek, rendkívül heves kampányt indítottak az új miniszterelnök ellen, egyelőre a várt eredmény nélkül.

2. Semmiképpen nem növelte a Fidesz népszerűségét a párt elnökének, a volt miniszterelnöknek a tartózkodása a parlamenti munkától. Lehet persze azt mondani, hogy nem akart a csatározásokban megkopni, arra azonban az európai demokráciák történetében alig van példa, hogy az ellenzék vezetője a választások után több mint három évig néma maradjon az Országgyűlésben. Ennek a tartózkodásnak esetleges előnyeivel lényegesen nagyobbak a hátrányai, hiszen a Fidesznek nincsen Orbán Viktorral összemérhető képességű politikusa, aki őt a parlamenti vitákban helyettesíteni tudná. Az ország első számú politikai színpadát teljesen átengedni a miniszterelnöknek, és nem kihasználni az ottani fellépés lehetőségét, nagy hiba. A politikusok képességeiről, vezetői alkalmasságáról, az ország érdekében tervezett elgondolásaikról sokan a parlamentben elhangzó felszólalások, viták alapján alakítják ki álláspontjukat.

3. Aligha segítette elő a Fidesz népszerűségét, sőt sokakban egyenesen visszatetszést kelthetett az MDF beolvasztása érdekében indított akciója... '99 óta folyamatosan hangsúlyozom egy másik jobboldali párt létezésének szükségességét, s erről a Fidesz politikusaival is számtalanszor beszélgettem, de nem hajlandók tudomásul venni, hogy van az országban egy középben (!) álló, a jelenlegi kormánypártoktól és a Fidesztől is idegenkedő tábor. Az MDF elleni rendkívül heves kampány, az MDF (katalizált) szétbomlása valószínűleg meghozza a gyümölcsét: ma már valóban csekély a valószínűsége annak, hogy 2006-ban Dávid Ibolyáék átugorják az 5 százalékos küszöböt. Ha pedig az SZDSZ ismét bejut a parlamentbe, akkor bizony nagyon nehéz lesz kormányt váltani. Ebből a szempontból figyelemre méltó Stumpf Istvánnak – kinek a szavára Orbán Viktor szerint érdemes odafigyelni – a Heti Válaszban megjelent kijelentése: „azt gondolom, hogy a... Fidesznek szüksége lenne egy stratégiai szövetséges pártra..., mely mozgósíthatná azokat is, akik kormányváltást szeretnének, de sosem szavaznának a Fideszre”. Kár, hogy Stumpf csak akkor jutott erre a következtetésre, amikor már nem sokat lehet tenni.

4. Egyáltalán nem vagyok biztos abban, hogy egyes jobboldali újságírók arrogáns hangvételű, emberek méltóságát sértő cikkei nem váltanak ki ellenérzéseket az erre a stílusra érzékeny olvasókból... Erős kétségeim vannak viszont, hogy a bizonytalanok táborából, a baloldal régi híveiből ezzel a fenyegető hangnemmél, a durva kitételekkel bárkit is át lehetne csábítani, sőt tartok attól, hogy még azokat a jóérzésű ingadozókat is elrettenti, akik hajlamosak lennének a Fideszre szavazni.

5. A megnyerni szándékozott szavazókban a Fidesz minden kákán csomót kereső, minden kormányelképzelést tagadó politizálása is ellenérzéseket kelthet... Ez is biztosan szerepet játszik abban, hogy Stumpf Istvánék felmérése szerint a Fidesszel szembeni ellenérzések erősebbek, mint az MSZP-vel szembeniek.

6. A Fidesz és az értelmiség közötti kapcsolat megváltozott. A HVG egyik cikkében azt állította: az a tény, hogy a konzervatív értelmiségi körök a '98-as választás előtt a korábban erősen szabadelvű nézeteket valló Fidesz mellé álltak, nagymértékben segítette a párt elfogadását a jobboldalon. Ezen túlmenően egyes értelmiségiek a Fidesz vezetőivel folyamatos eszmecsereben álltak. Lehetőségük volt kicserélni nézeteiket a párt politikusaival, megvitathatták velük elgondolásaikat, és ily módon némiképp segíteni tudták sikerüket a '98-as választáskor. Ez a kapcsolat, amely még a győzelem után is megvolt, az elmúlt években a mélypontra süllyedt. Ugyanakkor országos és helyi szinten is mind nagyobb szerepet kapnak az MSZMP régi, „megtért” káderei, akiknek mindent megbocsájtunk, ellentétben azokkal, akik még nem „világosodtak” meg.

Jómagam mindenféle rossz érzés nélkül beszélgetek, vitatkozom egyetemünk régi vezető pártfunkcionáriusaival, még azzal a kollégával is, aki hosszú évtizedeken keresztül megakadályozta, hogy tanszéket kapjak... Hogy a jobboldalnak, a Fidesznek és magának Orbán Viktornak valóban hasznos volt-e, hogy ezekkel a körökkel lényegében megszakította a kapcsolatot, nem tudom. (Itt most eltekintek az utóbbi hetekben történt találkozásoktól.) Azt viszont kétlem, hogy a munkáját felelősséggel végző politikus nélkülözhetné azokat az alkalmakat, amikor beszélgethet olyan emberekkel, akik nem ácsingóznak különböző magas pozíciók után, és őszintén el merik mondani véleményüket. Mindezzel szorosan összefügg, hogy a konzervatív értelmiségnek a két polgári lap összevonása után gyakorlatilag nincs lehetősége arra, hogy a jobboldali orgánumban kifejtse véleményét, esetleges kritikáját, és javaslatokat tegyen. Így azok, akik nem adták fel, és nem kívántak elnémulni, kénytelenek észrevételeiket a nyitottabb baloldali és/vagy liberális lapokban közölni.

7. Végül néhány szó a kritikáról. Teljesen téves az a jobboldalon gyakran hangoztatott nézet, hogy vigyáznunk kell a bírálatokkal, nemtetszésünk kifejezésével, mert ez az „ellenség malmára hajtja a vizet”. Mintha ezt a tételt valamikor nagyon régen, különböző diktatúrákban már hallottuk volna!...

(Népszabadság, 2005. november 9.)

Írásom megjelenése után több *erősen kritikus* hangvételi levelet kaptam a Nemzeti Kör tagjaitól.

Kedves Barátaim!

2005. november 9.

Csak ma kaptátok meg nov. 4. üzenetemet és ma jelent meg a Népszabadságban Solymosi Frici cikke is. Engem elszomorított. Minthogy úgy írta alá mint a Nemzeti Kör tagja, röviddel az Orbán találkozó után, reagálnom kell rá, habár magán a beszélgetésen nem voltam ott.

Először is meglepett, hogy Frici üzenetének és cikkének nem egybeeső a hangvétele. Míg üzenetében sok pozitívum szerepel Orbán Viktorral kapcsolatban akit „káprázatosnak” nevez, addig a cikk elsősorban a Fidesz és Orbán kritikájával van tele. Ez bizony csemege a Népszabadság számára! Mindössze az első pontban foglalkozik az üzenetében még „utódpártnak” titulált MSZP-vel, főleg azért, hogy megdicsérje a vezetésének megfiatalítása és miniszterelnökének munkája alapján mondván, hogy ezt pártja korábbi támogatói közül egyre többen támogatnak. Ha ez igaz, nem vagyok olyan biztos benne mint Frici, akkor ez szegénységi bizonyítvány ennek a szavazó tábornak, amelyik nem vette észre, hogy az ország eladósodása milyen szörnyű terhet rakott mindnyájuk és a jövő nemzedékek vállára is. Fricit olvasva a nem eléggé tájékozott olvasó azt hihetné, hogy van egy fiatal és jól működő kormány és kormányfő és egy hibákkal teli ellenzék, amely csak magára vessen, ha elveszti a választásokat. Ha persze megszívlelték volna Frici és a jobboldali értelmiség „intelmeit”, akkor nem így állnának!

Abból indulnék ki, hogy nagy tájékozatlanságra vall egy intézetnek, a Tárkinak, az adatait készpénznek venni, és a Fidesz népszerűségének csökkenését „drámai” változásnak beállítani. Mint már előző üzenetemben jeleztem, rossz tapasztalataim voltak a Tárkival a múltban is, és más intézetek más eredményeket hoztak ki pár nappal ezelőtt.

Úgy tűnik tehát számomra, hogy Frici ezeket az eltúlozott adatokat azért állítja be „drámáinak”, hogy így megint elővehesse régi sérelmeit és teóriáit, amelyeket sem a

Nemzeti Körön belül sem azon kívül nem mindenki oszt. Tudomásom van róla, hogy Frici hozzáállását és cikkeit a Batthyányi Professzorok közül is, többek közt Szegeden, sokan bírálják, sőt elítélik. Neki sincs joga a „jobboldali értelmiség” nevében beszélni. Ezzel kapcsolatban jegyeztem meg, hogy amíg azt veti Orbán szemére, hogy nem hallgat se rá se másokra, addig ő maga sem veszi figyelembe, hogy szűkebb körében, a Nemzeti Körben, többen már régóta próbálkozunk jobb belátásra bírni, gondolok pl. Jávor Béla hozzá intézett üzenetére, amely szókimondó és kemény volt. Lehet, hogy ez mindenképpen így van: nem hallgatunk egymásra, nem fogadjuk el mások véleményét. De akkor ne marasztaljunk el óriási felelősséget hordozó politikusokat azon a címen, hogy nem hallgatnak ránk.

Már többször alkalmam volt kifejezésre juttatni, hogy nem hiszek a két pilléres teóriában, többek közt azért, mert nincs második pillér: az MDF biztos nem az, aki utána nézett az tudhatja, hogy nem lehet benne megbízni, a legtöbb valamire való vezetője már ott hagyta, nem tudni mit akar, belcsatározások színhelye. Stumpf Pista pedig nem próféta, akkor sem, ha ebben „talán” egyetért Fricivel.

Fricinek abban van igaza, hogy a kormányoldal politikusai nem „tök hülyék”, hanem minden hajjal megkent ravasz politikusok és valóban kemény ellenfélnek bizonyulnak. Annak dacára, hogy az ország számára katasztrofális politikát folytatnak, főként, de nem kizárólag, a gazdaság terén, amelynek kárát a lakosság hosszú ideig fogja viselni. Véleményem szerint inkább erről kellene értekeznünk, hogyan lehet megtalálni ebből a helyzetből a kiutat, ahelyett, hogy régi sérelmeket és érveket vegyünk elő Orbánnal és a Fidesszel szemben. Erre eddig nem tudtam rávenni a Nemzeti Kört, amit nagyon sajnálok. A kialakult helyzetben nem látok más lehetőséget, minthogy a Nemzeti Kör elhatárolja magát, legálább Orbán felé, Frici cikkétől.

Sajnálatos, hogy ide jutottunk, de nem elfogadható, hogy a korábbi kritikák ellenére Frici ilyen szöveget jelentetett meg éppen a Népszabadságban, feltüntetve tagságát a Nemzeti Körben.

Várom válaszaitokat, baráti üdvözlettel Tar Pál

A Nemzeti Kör tagjainak

Kedves Pali!

nov. 10. 05.

Kedves Barátaim!

Köszönöm Palinak, hogy reflektált a Népszabadságban megjelent cikkemre. Mielőtt válaszolnék felvetéseidre, nagyon kérlek Pali mondd meg, hogy melyik ponttal, mondattal nem értesz egyet. Mint ebben és a korábbi feljegyzéseimben is írtam, a kormányváltást óhajtó konzervatív értelmiség nem maradhat néma, a helyzet annál sokkal fenyegetőbb. Lehet persze, hogy nem ezek, vagy emellett más okok is hozzájárultak a jelenlegi helyzethez. Ha így van, meg kell írni. Más út számunkra nincs a cikkben kifejtett okok miatt. Említést tettél, hogy a szegedi PBK néhány tagja sem ért egyet velem. Erre majd később visszatérek.

A 2002-es választás elvesztése után, Áder János tett egy olyan nyilatkozatot (Magyar Nemzet, 2002. dec. 21.), hogy „könnyű utólag okos embernek lenni”. Erre válaszként egy kis publicitású lapban (Szövetség, 2003. febr. 28.) kifejtettem (és felsoroltam), hogy néhányan nemcsak utólag, hanem a megfelelő időben(!) is próbáltunk „okosak” lenni, más szavakkal felhívtuk a figyelmet azokra a tényezőkre, amelyek veszélyeztették a si-

kert. Nagyon nem szeretném, ha 2006 után Áder Jánostól és másoktól ismét a fenti vád érne bennünket.

Egyébként nem sértődök és sértődtem meg, a rendszerváltozás előtti és utáni évtizedek nagyon megedzettek, bármilyen megoldásban benne vagyok. Ténykedésem sajtószerű elismerését jelenti, hogy a Népszabadságban korábban az „*értelmiség áruháza*” neveztek, hasonló és még durvább minősítésekkel illet folyamatosan Lovas István. A Nemzeti Kör elmarasztalása, és elhatárolódása, szépen kiegészítené ezt a csokrot. Azt a lehetőséget gondolom azért megadjátok nekem, hogy a tervezett elhatárolódásra reflektáljak.

Várom válaszodat.
Barátsággal,
S. Frigyes”

— • —

Kedves Frici!

2005. november 10.

Gyorsan de nem kimerítően válaszolok üzenettedre. Először is a cikk címe megtévesztő, mert nem a Fidesz népszerűségvesztése, hanem sokkal inkább az MSZP népszerűségének emelkedése okozta a két nagy párt közötti korábban meglehetősen nagy különbség csökkenését. Figyelemre méltó, hogy az MSZP egyes felmérések szerint az SZDSZ kárára növelte népszerűségét és nem a Fidesz kárára. Ez nem ugyanaz! Ez főleg azt jelenti, hogy a kormány koalíción belül is van átrendeződés és így még inkább megyünk a kétpárt rendszer fele. Van, aki ezt kárhóztatja, én nem. Nem tartom normálisnak pl., hogy az SZDSZ, mint a mérleg nyelve ilyen nagy befolyást gyakorol a kormány politikájára. Az sem lenne jó, szerintem, ha az MDF ilyen helyzetbe kerülne a jövő választások eredményeként, másokkal ellentétben kicsi a bizalmam bennük.

Tehát a kiindulópontodat tévesnek ítélem, a Fidesz népszerűsége nem csökkent drámaian, ill. nem következett be „drámai változás” mint írod. Ebből kifolyólag nem lehet azt állítani, hogy a Fidesz általad felsorolt hibái vezettek ide, főként nem az évekkel ezelőtt elkövetett hibái. Hogyan tudod magyarázni, hogy az évekkel ezelőtt elkövetett hibák csak most, az utolsó két hónapban vezettek a népszerűség csökkenéséhez? Ez nem logikus, a közvélemény nem így működik.

Az hogy Orbán felszólal-e a Parlamentben vagy sem, véleményem szerint szinten nem érdekli a széles közvéleményt. És ez sem újdonság, nem új keletű, miért pont most befolyásolná a közvéleményt. Ugyanez vonatkozik az MDF-el szembeni fellépésére.

Tehát nem mondtál semmi újat, nem tudod megmagyarázni a címben beharangozott népszerűségvesztést, mert ilyen nincs is. Azt kellett volna kutatnod, hogy miért nőtt meg az MSZP népszerűsége, annak ellenére hogy a kormány katasztrófális gazdaságpolitikát folytat. Ez utóbbiról sajnos nem írsz egy szót sem, ami következtében írásod veszít hitelességéből. Persze nem tudom, hogy egy ilyen cikket lehozna-e a Népszabadság. Ebből a politikából folyik az is, hogy a lakosság jövedelme elég szépen növekedett az utóbbi években és ez szerintem egyik oka az MSZP és Gyurcsány népszerűségének. Az emberek nem látnak tovább a zsebüknél és nem látják, hogy ezt az ország eladósodása tette csak lehetővé. Ez egy ördögi csapda a Fidesz számára, nem könnyű meghirdetni a sovány esztendőket.

Végül is nem értek egyet azon véleményeddel, hogy nyilvános és az ellenfél sajtójában megtett kritikával tudunk segíteni a dolgokon. Azt reméltem, hogy az Orbánnal való

beszélgetés pozitív volt és eredményekre vezethet és most attól felek, hogy cikked határára ez a hangulat megváltozik közte és köztünk. Adja Isten, hogy ne így legyen.

Várom válaszodat, baráti üdvözlettel Pali

— • —

*A Nemzeti Kör Tagjainak
Kedves Pali!*

nov. 10. 05.

Most próbálok kissé részletesebben válaszolni első levelednek egyes pontjaira. Előjáróban megemlítem, hogy egy kicsit kedvezőbb helyzetben vagyok mint Te Párizsban. Nagyon sok emberrel beszélgetek, akik szintén másokkal vannak kapcsolatban. Az ember nyilvánvalóan az ilyen beszélgetésekre is támaszkodik. Most volt nálam egy konzervatív bölcsész professzor, aki nem tudott a tegnapi cikkről. Feltettem neki a kérdést: mi lehet az oka annak, hogy eltűnt a két párt népszerűsége közötti nagy különbség. A hét pontom közül négyet említettem.

1. Az írásom nem Orbán kritikája volt a célja, hanem a lehetséges okok feltárása.
2. Lehet elmarasztalni a társadalmat, hogy miért látja rosszul Gyurcsány ténykedését, de ez a helyzeten nem változtat.
3. A 6. pontban elsősorban azt nehezményeztem, hogy O.V. két éve nem állt szóba a hozzájuk legközelebb álló értelmiségi körökkel. Hogy ez számunkra és számukra előnyös vagy előnytelen volt, mindenki döntse el.
4. Nemcsak a Tárki, hanem mindegyik közvélemény kutatóintézet hasonló eredményre jutott. Hiba lenne, ha ebben valami baloldali mesterkedést vélnénk fölfedezni.
5. Palikám nekem nincsenek régi sérelmeim. Nagyon sokat dolgoztam a polgári oldal érdekében a rendszerváltozás után és álltam a sarat - előtte is. Hihetetlenül elkésé-
rített viszont, hogy elveszítettük a 2002-es választást, és borzasztó lenne számomra, ha úgy mennék el a másvilágra, hogy a régi gárda irányítja az országot. Ez vezetett és vezet ahhoz, hogy – bármennyire is nem népszerű – felrázzam a „fiúkat”.
6. Igen, számos vonatkozásban nem értek egyet a szegedi PBK néhány tagjával (barátoddal), elsősorban azokkal, akik soha meg se szólalnak, akik mindig elfogadják azt, amit felső és alsó szinten mondanak nekik. Ezek azok, akik utolsó pillanatig, vagy még utána is, kitartottak a megbukott, és különleges gazdasági ügyekbe bonyolódott Fideszes polgármester mellett, aki most a Fidesz új vezetését támadja. Aki miatt 2002-ben Szegeden mindent elveszítettünk. Akinek káros, korrupció gyanús gazdasági ténykedését a Fidesz jelenlegi elnöke néhány hete körünkben hosszasan ecsetelte.
7. J. Béla barátunknak sajtóval kapcsolatos felvetésére válaszoltam. Én is szókimondó és kemény voltam. A Viktorral folytatott beszélgetésen mintha nem az az álláspont alakult volna ki, hogy nem szabad írni baloldali lapokban. Különösen, amikor máshová nem írhatunk. Egyébként legközelebb – szíves tájékoztatásul – összeszedem, hogy a Fideszt, és Viktort a baloldali lapokban hány alkalommal védtem meg. Hálás lennék, ha vitapartnereim is megküldenék hasonló jellegű írásaikat!!!
8. A két pilléres teória és az MDF vonatkozásában eltérőek a vélemények. Érdekes Fricz Tamásnak néhány nappal ezelőtt *„Kétpártiság polgárháborúhoz vezethet”* címmel megjelent eszmefuttatása.

9. Nem tudom Pali milyen korábbi kritikákról beszélsz. Most beszéltem O. Gyurival: neki alapvetően más a véleménye. Jó lenne tudni hol az igazság.

10. Most jutott el hozzám ma küldött leveled. Nagyon köszönöm. Sajnos nemcsak az MSZP népszerűségének növekedéséről van szó. Nem azt írtam, hogy a Fidesz népszerűsége csökkent drámaian, hanem a két párt közötti különbség!!

11. Orbán parlamenti felszólalásával kapcsolatban tévedsz, ezt a politikai színpadot teljesen átengedni a miniszterelnöknek nagy hiba. Érveimet leírtam.

12. Egy pillanatig nem neheztelek rád Pali, hogy megírtad miről kellett volna írnom. Jobbnak vélném viszont, ha ezekről Te írnál. Hasonló a helyzet Béla barátom levelével is, aki – a sok negatívum felsorolása mellett –, még azt is kiolvasta írásom első pontjából, hogy megdicsérem az MSZP-t. Ezt nem tettem, függetlenül attól, hogy sokkal jobban tartok az új vezetéstől, mint a régitől.

Némi kerülővel jutott el csak hozzám Granasztói Gyurinak és Pálincás Jóskának körünk tagjaihoz küldött nyilatkozat-tervezete. Azt, hogy ezt nekem nem küldték el, ugye nem szabad félreértenem? Tisztelettel kérek benneteket kedves barátaim, hogy ne egymás háta mögött vitassuk meg ezt az ügyet. Egyébként, mint már említettem, nincs kifogásom a kemény szövegű nyilatkozattal szemben.

Kedves O. Gyuri, hálásan köszönöm Neked, hogy ebben a nehéz helyzetben melém álltál.

Barátsággal,
S. Frigyes

— • —

Kedves Barátaim!

2005. november 15.

A Gallup ma megjelent közvélemény kutatási eredményei rácáfolnak Frici barátunk elhamarkodott állításaira: az elmúlt hónapban emelkedett a Fidesz népszerűsége e felmérés szerint, mégpedig 4%-al.

Nem állítom, hogy a Gallup felmerései jobbak, mint a Tárki-é de azt igen, hogy nem szabad egy felmérésnek túl nagy hitelt adni és abból végleges következtetéseket levonni. Így a Fidesz állítólagos „népszerűségvesztésének” okait tárgyalni és ezen a címen régi kritikákat és sérelmeket felhozni nem lett volna szabad. Mit fog most tenni Frici? Egy új cikkben megmagyarázza, hogy miért emelkedett a Fidesz népszerűsége az elmúlt hónapban?

Így azt hiszem jó volt, hogy többen elhatároztuk, hogy nem értünk egyet a cikkben foglaltakkal. Ugyanakkor remélem, hogy a holnapi Dávid/Orbán találkozó nem lesz színezve Frici és mások által elképzelt Fidesz népszerűségvesztéstől.

Várom a híreket,

Barátsággal, Pali”

— • —

A Népszabadságban megjelent analízissal – sajnálatos módon – a Kör több tagja (Martonyi János, Tar Pál, Granasztói György, Taxner Ernő és Pálinkás József) nem értett egyet és a lapban (2005. november 16.) egy rövid nyilatkozatban határozták el magukat tőlem.

NYILATKOZAT

„Solymosi Frigyes barátunk a Népszabadság november 9-i számában cikket közölt, melyben kifejtette véleményét az ellenzék vezető erejéről, a Fideszről és ezt a „Nemzeti Kör” tagjaként írta alá. A cikkben leírtak Solymosi Frigyes magánvéleményét tükrözik.”

Nem kívánok ironizálni barátaim sorain, de aligha gondolhatják, hogy egy elkötelezett értelmiségitől a legmegfelelőbb hozzáállás a teljes hallgatás. A mai napig nem értem, hogy írással kiket bántottam meg, vagy kiknek az éleslátását kritizáltam. Ezt követően továbbra is próbálkoztunk a Fidesz és az MDF közötti kapcsolat normalizálására.

Körünk életében nevezetes esemény volt, amikor november 16-i ülésünkön meghívásunkra Dávid Ibolya és Orbán Viktor is részt vett. A megbeszélésről közvetlenül az ülésünk után a következő feljegyzést készítettem.

Feljegyzés a Nemzeti Kör tagjainak

Nov. 17., 18. 05.

Kedves Barátaim!

Úgy érzem nagyon hasznos tanácskozást folytattunk szerda este Gyuri házában. Őszintén sajnálom, hogy erre a beszélgetésre, egyeztetésre, nem korábban került sor. Sok fölösleges csatát el lehetett volna kerülni, és szénánk is jobban állna. Viktor nem volt olyan „káprázatos” mint legutóbb (kétszer is helyesbítette, pontosította kijelentéseit), amin nem lehet csodálkozni, hiszen kemény megpróbáltatásoknak van kitéve. Örültem, hogy Ibolya kész arra, hogy túltegye magát az elmúlt évek történésein.

1. Némiképp rontotta a hangulatomat, hogy szeretett János barátunk (néhány hónappal ezelőtti vacsoravendégünk: a visszahívás most már végleg elmarad (?)), milyen hevesen tiltakozott az egyik felvetésem ellen. Hirtelen összerándult a gyomrom. Utoljára nagyon régen, még a pártállami időszakban próbálta az egyik MSZMP-és szemináriumvezető belém fojtani a szót. Valószínűleg Ti nem tudjátok, hogy annak idején, az akadémiai közgyűléseken, milyen kemény csatákat vívtam az akkori elnökkel és a főtítkárral tudománypolitikai kérdésekben. Soha nem próbáltak elnémítani... Ha nem engedjük egymást megszólalni, ha csak azt szabad mondani, ami nekünk tetszik, akkor teljesen fölösleges összejönnünk.

Ehhez a témához kapcsolódva a Népszabadságban megjelent nyilatkozat aláíróitól tisztelettel megkérdezem, hogy a 2002-es választást megelőzően írtak-e egyetlen kritikai jellegű cikket, és megvédték-e valaha Viktor barátunkat a baloldali lapokban közölt méltatlan támadások ellen?...

2. Annak kifejezetten örültem, hogy kiderült: mégis lehet kontrollálni a Magyar Nemzetet és a Hír tévét. Ez azt is jelenti, hogy az a rendkívül intenzív kampány, amelyik az elmúlt három évben az MDF ellen folyt, nem kizárólag a jól dotált médiamunkások önálló vállalkozása volt.

Azt viszont tudomásul kell vennünk, hogy ez a ráhatás nem terjed odáig, pontosabban Viktor nem érzi szükségesnek, hogy a Nemzeti Körnek a lapból kizárt szerzői ismét teret kapjanak az újságban. Hogy miért gondolja azt, hogy a ....újságírók, sajátos, időnként fenyegető, stílusukkal hatékonyabban tudják az embereket jó irányba befolyásolni, mint a véleményformáló értelmiségük jeles(?) tagjai, többek között J. Béla, T. Ernő és jómagam, azt azért nem értem.

3. Örültem annak is, hogy „kétpárt” rendszer előnyeinek hangoztatása lekerül a napirendről. A baj csupán az, hogy ezt a meglehetősen rosszul elsült ideát mások nem veszik le a napirendről, és emiatt a Fidesz, pontosabban Viktor, egy ideig folyamatos támadásnak lesz kitéve.

4. Nagyon remélem, hogy nem lesz igazam, de én *semmi jelét nem látom annak, hogy a Fidesz nagy győzelmet arasson* – ez jelenleg az álmodozások kategóriájába tartozik –, sokkal nagyobb a lehetősége annak, hogy ismét néhány százalékon dőljön el a választás kimenetele... Kívánatos lenne erre a lehetőségre is egy stratégiát, programot kidolgozni. Éppen az utóbbi ok miatt számomra érthetetlen, hogy a Fidesz vezérkara – világos és elfogadható indok nélkül – visszautasította Gyurcsány javaslatát a választói törvény módosításával kapcsolatban. Lehet, hogy ezzel Gy. F. némi sikert könyvelhetett volna el, ezt azonban messze kompenzálta volna az a lehetőség, hogy a potenciális koalíciós partner is bejusson a parlamentbe. Más szavakkal ha minden rosszul megy ne veszzen el a rájuk adott szavazat. A büszkeség, az ambiciózus célkitűzés jó dolog, de ennél sokkal fontosabb a választási győzelem. Politikusainknak tudomásul kell venniük, hogy itt nemcsak róluk van szó: felelősségük óriási!

5. A félelemtől. Jómagam minden porcikámmal a jobboldal választási győzelmét kívánom, ugyanakkor – rossz pillanataimban, amint erről már múltkor röviden beszélgettünk –, a jövőt illetően vannak aggályaim is.... Emlékezzünk csak az MDF ellen folytatott sajtókampányra. Na meg arra, hogy Lovas hogyan minősíti azokat, akik vele nem értenek egyet. Engem minden második héten szuperkollaboránsnak nevez. Jaj nekünk, akik felemeltük hangunkat ellenük. Hiszen a történelemből jól tudjuk, hogy a „csúnyaságokat” nem a vezetők követték el!

Ha Solymosi Frigyes, a Kossuth téri nagygyűlés egyik megszólalója, így érez, akkor valószínű, hogy ez a félelem másokban még erősebb. A hétvégén megpróbálom ezzel a kérdéssel kapcsolatos gondolataimat megírni, bízva abban, hogy aggodalmaimra politikusainktól megnyugtató választ kapok. Igaz, ez egy optimista felfogás, hiszen egyáltalán nem érdekli őket, hogy mi mit írunk az újságokban. Őket, nagyon helyesen, csak az „emberek” véleménye, gondjai érdeklik.

Barátsággal,
S. Frigyes

Ui. Illendőségből a feljegyzést megküldöm Ibolyának és Viktornak is.”

— • —

Köszönöm november 15-én írott leveled. Sajnálom, hogy nem értjük meg egymást. Legjobb tudomásom szerint mindenre válaszoltam, örülnék, ha megírnád, hogy ez melyik esetben maradt el. Sőt, ezenkívül, még körünk üléseiről is tájékoztattalak. Leveleimet a Kör minden tagjának elküldtem, ellentétben néhány barátunktól, aki a Nyilatkozattal kapcsolatos levelezésből kihagyott.

Válaszom pontról pontra a következő:

1. Tudomásom szerint a 2002-es választás után a körünk jeles tagjai már nem viseltek semmiféle funkciót.

2. Ez Viktornak mostani és korábbi kijelentéseiből derült ki.

3. A kétpárt rendszerrel kapcsolatban úgy látom nem ismered Viktornak korábban a sajtóban megjelent nyilatkozatait. Úgy gondolom, aki az itthoni eseményeket követte és olvasta az elmúlt három évben a Magyar Nemzetet, annak nem lehet kételye abban, hogy a Fidesz mindent megtett, hogy a jobboldalon egyedül maradjon, más szavakkal, hogy az MDF beolvadjon, vagy megszűnjön. Nem lenne fair dolog tőlem, hogy ezzel a kapcsolatban szűk körben elhangzott kijelentésekre hivatkozzak. Egyébként a legújabb közvélemény kutatási adatok szerint (Magyar Nemzet), a választó polgárok többsége azt szeretné, ha a parlamentbe nem két, hanem több párt is bejutna. Gyurcsány javaslatát nem dicsértem fel, nagyon kérek pontosan idézzél ! Nem kívánom ezzel kapcsolatos gondolataimat újból elismételni. Nézetem szerint ez lehetőséget adott volna arra, hogy az MDF bejusson az Országgyűlésbe, és ne vesszen el a rájuk adott szavazat. Egyáltalán nem biztos, hogy nem ez fogja eldönteni a választást. Engedd meg, hogy követve Téged, „*elgondolásodat hibásnak, szűklátókörűnek*” minősítsem, amely nem segíti elő a jobboldal győzelmét.

4. Nem beszéltem elhamarkodottan a népszerűségvesztésről. Amint már korábban is jeleztem, és ezt itthon mindenki tudja, nem egy, és nem kettő, hanem minden közvélemény kutatóintézet ugyanazt az eredményt hozta ki. Ha ez nem kelthet bennünk aggodalmat, akkor mi? Nem értem, hogy miért nem szabad ennek az okaival foglalkozni. (Arról nem tehetek, hogy a M.N. bezárult előttem.) Ez pont olyan mint amikor elveszítettük a választást. Mindenről lehetett beszélni, csak a vereségről és annak okairól nem.

Viktor jegyezte meg, hogy ő nagy győzelmet akar és nem érdekelt a kis győzelemben.

Lovas ellen senki nem védett meg, és ha eddig nem tette, akkor a jövőben sem fogja megtenni. Pedig lehet, hogy elég lett volna egy két soros levél a **nagy(!)** embertől. Most, hogy bepereltem őket, és megvolt az első tárgyalás, kérik, hogy álljak el a pertől!

Ha már Te jogot formálsz arra, hogy megmond mivel foglakozzak, engedd meg, hogy én is adjak Neked egy tanácsot. *Amennyiben részt akarsz venni a mai magyar közéletben, gyere haza, tájékozódjál itthon alaposan a történésekről, szervezzél politikai gyűléseket, legközelebb álljál ki a Kossuth térre, és mond el milyen országot szeretnénk, javasold, hogy mondjon le M.P. a miniszterelnöki posztról, kritizáld kemény iróniával Gyurcsányt még feltűnése kezdetén, szervezz egy tiltakozó levelet miniszterelnökké választása ellen, amit le is hoz a Népszabadság azon a napon, amikor Kiss Péterrel szemben megválasztották, véd meg Orbán Viktort a szélsőjobbról és balról jövő támadásoktól a baloldali lapokban, segítsd itthon képviselő jelöltjeinket sikerük érdekében, és beszélj mindazokkal, akik ismertséged folytán naponta megszólítanak az utcán és kérik erősítésüket, kifejezik aggodalmukat.. Közben viseld el, hogy hiába vagy Te minden külföldi felmérés szerint a legtöbbet hivatkozott magyar kémikus, aki egyetlen porcikájával*

sem adta el magát előrehaladása érdekében a pártállamnak, a régi káderek megakadályozták, hogy egyetlen fillér támogatást kapjal kutatásaidhoz. Emellett, még azt is megteheted, hogy rámutassál: mit kellene pártodnak a győzelem érdekében tennie, és mit csinál rosszul.

Csak egyet nem nagyon illik tenni, kritizálni a távolból azt, aki ezt teszi, kényelmes figyelve az itthoni eseményeket, és hűségnyilatkozatot tenni.

Barátsággal,
Solymosi Frigyes

— • —

„Kedves János!

Dec. 11. 05.

Az amerikai követség egyik tanácsosa szeretne velem beszélgetni a magyar belpolitikai helyzetről, pártokról stb. Kicsit nehéz helyzetben vagyok, mivel a jobboldal kiemelt pozícióban lévő publicistája, a Magyar Nemzet brüsszeli tudósítója, nemrégiben a Fidesz politikusaival még együtt szerepelt a Történelem Főutcája programon. Ugyanakkor ő volt az, aki Bush elnököt tömeggyilkosnak nevezte.

Örülnék, ha tanácsot adnál, hogy ilyen és hasonló kérdésekben hogyan kommunikáljak.

Köszönettel,
Solymosi Frigyes

— • —

Kedves Frici!

2005. december 12.

Nem hiszem, hogy a tanácsos Lovas Istvánról kíván Veled konzultálni, de persze a beszélgetés során bármelyiktek részéről bármi felmerülhet. (Lovast általában Te szoktad szóba hozni)

Tanácsot nem mernék Neked adni, annál is inkább, hogy véleményed világos megformálására és őszinte kinyilvánítására tanácsok nélkül is tökéletesen képesnek tartalak. (Ez nem zárja ki, hogy esetenként ne értsek Veled egyet, sőt még azt sem, hogy ezt – ha ennek feltétlenül szükségét érzem – jelezzem.)

Barátsággal
János

Ui. Gratulálok a látványos helyreigazításhoz és megkövetéshez. Talán hasznos lesz a lecke.”

Ezt követően továbbra is próbálkoztunk a Fidesz és az MDF közötti kapcsolat normalizálására is. Legutóbbi meghívásunkra – némi meglepetésünkre – Orbán Viktortól az alábbi kedves választ kaptuk.

*Tisztelt Nemzeti Kör!
Kedves György!*

Köszönöm meghívásotokat. Fontosnak és sikeresnek érzem a korábbi megbeszélésünket. A magam részéről az ott elhangzottak szerint irányítottam a Fidesz eddigi lépéseit. A január 19-ére meghívott résztvevőket szívből üdvözlöm, Téged pedig arra kérek, hogy keressünk egy megfelelő időpontot, amikor a vendégetek lehetek és tájékoztathatlak Benneteket a Fidesz további elképzeléseiről.

Mindannyiótoknak boldog újévet és jó egészséget kívánok!

Budapest, 2006. január 18.

Tisztelettel:
Orbán Viktor

A következő Dávid Ibolyával és Orbán Viktorral közös és egyben az utolsó találkozásra 2006. február 19-én került sor.

Jómagam ebben az időszakban már az ellenem intézett támadásokkal, saját magam védelmével (is) el voltam foglalva, és nem tudtam megállni, hogy ezen az ülésen ne tegyek említést a jobbról jövő kritikán aluli támadásokról (lásd VI. fejezet). Bár tisztában voltam azzal, hogy a hála és a politika az két különböző kategória, ha hálát nem is, de támadást se vár el az ember a saját oldalától, pontosabban minimális megértést feltételez az általa támogatott párttól, politikustól. Mivel Orbán Viktor nem mutatott túlságosan nagy megértést irányomban, az ellenem intézett támadások összefoglalóját átadtam neki, és ott hagytam az ülést! Mint később értesültem, távollétemben – valószínűleg mások megszólalásainak hatására – pozitívan nyilatkozott közéleti ténykedésemről, pártja sikerében kifejtett ténykedésemről.

Hazaérkezésem után néhány nappal a következő levelet írtam a Nemzeti Kör tagjainak, amelyben már hangot adtam aggodalmamnak: *mi történik akkor, ha a Fidesz egyszer kétharmados többséget szerez.*

Kedves Barátaim!

Márc. 2–3. 2006

Gondolatok a 2006-os február 19-i találkozásunk után

Először is elnézést kérek korai eltávozásom miatt mindazoktól, akik részt vettek a találkozón. Sajnos a Fidesz által létrehozott lap militáns munkatársai teljesen szabad kezet kaptak mások ellehetetlenítésében, az eszközök megválasztásában. Ez történt néhány évvel ezelőtt O'sváth Gyuri és Kádár Béla esetében, amikor bíróságon kaptak elégtételt

a Magyar Nemzettel szemben. Valószínű ez történik az én esetemben is, függetlenül attól, hogy tárgyalás közeledtével a Demokrata és Lovas helyreigazításában hosszasan felsorolta, hogy a több mint egy évvel ezelőtt közölt cikkük hány valótlanúságot tartalmazott, és elnézésemet kérték... Számomra teljesen érthetetlen, hogy a Fidesz vezérkara miért engedi, *hogy a jobboldali lapok a konzervatív értelmiségieket hazugságokkal, gyalázatos állításokkal agyontapossák? ...*

Igaza van Vikornak, nem ő írja a lapjaikban megjelenő cikkeket, az azonban aligha tagadható, hogy a MN főirányvonalát ők határozzák meg, és ha akarják, le tudják állítani a támadásokat... Kedves barátaim, tudtok arra példát mondani, hogy a baloldalon valamelyik értelmiségi ellen, akit azért, mert meg akarta *védeni pártja elnökét* az ellene indított támadás ellen, kizárták volna lapjuk szerzői közül? Tudtok arra európai példát mondani, hogy a lapot létrehozó pártot és annak vezetőjét az egyetemi-akadémiai körből – érdekek nélkül – a nagy nyilvánosság előtt legnagyobb aktivitással támogató értelmiségi ellen (lásd február 22-i levelem) olyan ocsmány cikk jelenjen meg, mint ellenem a MN január 24.-i számában? Soroljam tovább? Ennek alapján várható, hogy az eddig hallgató értelmiség aktivizálódjék? Ez – *túlzás nélkül* – *megdöbbentő*, és harmóniában van az a megbocsáthatatlan, és Európában egyedülálló sajtókampánnyal, amely a 2002-es választás után az MDF, a korábbi testvérpárt ellen folyt, mely könnyen a közelgő választás elvesztéséhez vezethet.

Ennek fényében nem lehet csodálkozni azon, hogy **időnként elkap a félelmem (nem beszélve a családomról!)**. *Az ember elrövedezik, mi történik, ha a Fidesz kétharmados győzelmet arat? Mennyiben marad demokratikus párt? Mennyire ragaszkodik a demokrácia alapelveihez? Vagy emberei révén könnyörtelenül leszámol (ennek különböző formái vannak) mindazokkal, beleértve az őket korábban támogatókat is, akik bármilyen vonatkozásban ellent mertek vagy mernek mondani nekik, vagy csupán sikerük elősegítése érdekében – politizálásuk módosítására próbálták ösztönözni őket. Mi történik, ha az áprilisi választáson győzünk, és a militáns újságíróik (akik már most számos esetben fenyegető mondatokkal fejezik be publicisztikájukat), még nagyobb hatalomra tesznek szert, esetleg fontos pozícióba kerülnek? Sereg megválaszolatlan kérdés, mely nyilvánvalóan nem izgatja az örök alkalmazkodókat, a pozíciók elnyeréséért fáradozókat.*

Különböző oldalon lévő értelmiségiek már régóta figyelmeztettek, vegyem már tudomásul, hogy **ez az Orbán Viktor már nem az a fiatalember, akit megszerettél, akit támogattál, akiért harcoltál. ...** Mindezek a gondolatok részét képezik *egy hosszabb tanulmányomnak*, amelyet semmiképpen nem szeretnék közzétenni a választás előtt. Örülnék viszont, ha segítenétek megérteni a felvetett gondokat.

Barátsággal,
Solymosi Frigyes

Ui. A közelmúltban az amerikai nagykövetség egyik(?) tanácsosa meghívott egy beszélgetésre a hazai politikai helyzetről. Több mint másfél órán át tárgyaltunk... A tanácsos úr meglehetősen jól ismertette korábbi és jelenlegi ténykedésünket... A beszélgetés végén megkérdezte tőlem, hogy én, aki korábban Szegeden annyi gyűlést szerveztem Orbán Viktor részére, felszólaltam a Kossuth téren is stb., tervezek-e hasonló akciót az áprilisi választás előtt. Össze-vissza dadogtam, tanácsos úr, válaszoltam, engem már az „árulók, a kollaboránsok közé sorolnak”.

A 2006-os választás első fordulójának aggodalmamat igazolta – a jobboldal számára kedvezőtlen eredményt hozott. Bár az esély a tendencia megfordulására, és a két jobboldali párt közötti összefogására meglehetősen csekélynek mutatkozott a Kör egy utolsó próbálkozásként felhívással fordult a két párthoz.

A Nemzeti Kör felhívása a polgári pártokhoz

A 2006. április 9-i első választási forduló eredménye esélyt kínál új polgári kormány alakítására, a magyarság életminőségének emelése, a nemzeti egység erősítése, hazánk erkölcsi és anyagi felemelkedése érdekében. Ez azt követeli, hogy a polgári oldal két pártja, a Fidesz MPSZ és a Magyar Demokrata Fórum haladéktalanul kezdjen tárgyalásokat a második fordulóban még esélyes jelöltjeik kölcsönös visszaléptetése, egymás támogatása, kölcsönösen vallott elveik és céljaik megvalósítása, a jövőbeni közös kormányzás tárgyában. Mindkét párt erre kapott felhatalmazást választóitól. Ezt az esélyt, mely a nemzet érdeke nem szabad párt- vagy egyéni érdekek játékvá tenni. A nemzet sorsáért felelősséget érző állampolgárok felszólítják e két pártot, és a pártok vezetőit, hogy haladéktalanul kezdjenek egyeztetést, és mielőbb jussanak mindkét fél számára megfelelő, a választási eredményeket tükröző, a kormányzást lehetővé tevő egyezsége. Evégett tanúsítsanak önmérsékletet, tegyenek tanúságot kompromisszum készségről és tartózkodjanak a másik fél számára elfogadhatatlan ultimátumoktól. Ha valamelyik párt ettől elzárkózna, viselnie kell az ezzel járó teljes politikai és erkölcsi felelősséget a jelen nemzedékei és a történelem ítélőszéke előtt.

Budapest 2006. április 12.

A békítés és az összefogás azonban változatlanul sikertelen maradt, ami az azt megelőző időszak történései alapján egyáltalán nem volt meglepő. A választást a jobboldal elveszítette. A 2006-os választás után a következő levelet írtam O'sváth György barátomnak.

Kedves Gyuri!

április 27. 2006.

Mielőtt elutaznék pár hónapra Berlinbe néhány sorban összefoglalom a jelenlegi helyzettel kapcsolatos gondolataimat, mely folytatását jelenti telefonbeszélgetéseinknek. A levelet tájékoztatásul megküldöm a Nemzeti Kör tagjainak is.

1. Mondanom se kell, hogy mélységesen elszomorított a választás eredménye. Ez számomra közel sem volt olyan nagy meglepetés figyelve a pártok népszerűségének tendenciáját, na meg azoknak a véleményét, akik leszólítottak Szeged utcáin, vagy telefonon felkerestek véleményükkel.

2. Az okokat illetően részletekbe nem bocsátkozom, mivel ezeket már megírtam egy publicisztikában, mely – sajnos csak rövidített formában – szombaton jelenik meg. Talán nem ártott volna, ha kicsit hallgatnánk ránk! A Népszabadság április 19-i belső vezércikkében írják: „*Solymosi talán az egyetlen, aki az elmúlt években rendszeresen szót emelt a Fidesz megalomániája ellen. Volt rá alkalom, hogy társainak el is kellett határolódnuk tőle.*”. Semmiféle megalománia ellen nem emeltem fel szavamat, csak bátorítottam néhány zavaró tényezőre rámutatni.

3. Őszintén szólva nem könnyű túltenni magam a túlzottan elkötelezett barátaim rosszállása miatt. Változatlanul képtelen vagyok megérteni, miért kellett a Nemzeti Kör egyes tagjainak a nagy nyilvánosság előtt elhatárolni magukat tőlem? Mit vétettem azzal, hogy próbáltam megtalálni az okokat, melyek a két párt népszerűségének kiegyenlítődéhez vezettek, melyeket talán érdemes lett volna a Fidesznek figyelembe venni... Itt említtem meg, hogy a 2002-es választás után több mint 100 publicisztikát közöltem, mind a jobboldal érdekeit szolgálta! *Jó lenne tudnom, hogy miben tévedtem, és rajtam kívül a jobboldalról kik merészeltek(!) kritikai hangvételtű irományokat közzétenni?*

4. Az elmúlt héten több akadémikus és egyetemi tanár keresett meg, hogy nem kellené-e a meglévőknél *függetlenebb* értelmiségi kört létrehozunk? Sokan még egy új párt alapításáról is álmodoznak: az utóbbihoz már öreg vagyok.

5. A nagy kérdés: hogyan kíván politizálni a jövőben a Fidesz? Képes-e változtatni, visszatérni korábbi elveihez, vagy folytatja az elmúlt években tapasztaltakat? Milyen kapcsolatot kíván kialakítani az értelmiségi holdudvarukkal? Igényt tart munkánkra, vagy inkább – propagandisztikus szempontból – a nagy tömeg véleményére kíváncsi, ami más szavakkal azt jelenti, hogy senkinek az észrevételei nem érdeklík. *Kinyitja-e előttünk napilapjuk hasábjait, vagy továbbra is szó nélkül eltűri, hogy valótlanosságokkal agyontiporjanak bennünket? Militáns, gyűlölködő újságíróikkal, vagy velünk akarnak előrelépni?*

6. Külön érdemes foglalkozni az MDF jövőjével, az MDF megerősítésének lehetőségeivel, a Fidesz és az MDF közötti kapcsolattal.

Sok mindentről érdemes lenne szót váltani. Berlini tartózkodásom alatt e-mailen változatlanul hozzáférhető vagyok.

Barátsággal üdvözöllek,
S. Frigyes

A vereség okainak feltárásában – a Nemzeti Kör életében először – nem sikerült konszenzust elérnünk, így analízisünk csupán a többség véleményét tükrözte. Rövidített állásfoglalásunk a Népszabadságban jelent meg (2006. június 15). A teljes szöveget az alábbiakban ismertetem:

Nincs mire várni A Nemzeti Kör állásfoglalása a jobboldal választási vereségének okairól

A Nemzeti Kör megalakulása óta eltelt egy évtizedben mindvégig élénk figyelemmel kísérte és elemezte a hazai politikai helyzetet, és állásfoglalásait folyamatosan nyilvánosságra hozta. Szükségszerű tehát, hogy a választás tanulságait is levonja, elsősorban azt, miért veszítették el a jobboldali pártok a választást akkor, amikor a koalíciós kormány az elmúlt tizenhat év leggyengébb teljesítményét nyújtotta mind gazdasági, mind szellemi, de elsősorban morális téren.

A kormány ötezer milliárd forint kölcsönt vett fel, és eladott majd minden értékesíthető vagyont. Az ország 2006 áprilisára csőd közeli állapotba jutott. A gazdasági válságnál súlyosabb a kormányzás morális csődje. Medgyessy távozásakor egy pillanatra fény vetült a koalíció nepotizmusára, a kormányzás korrump mivolta pedig a teljes ciklus alatt egyre nyilvánvalóbbá vált. A Kulcsár-ügy kormánypolitikuskokat érintő makacs tényei, a világ legdrágábban épülő autópályái nem manipulált közéleti demokráciában már régen a kormány bukását hozták volna, nem beszélve arról, hogy a miniszterelnököt csak az el-

évülés jogintézménye mentette meg attól, hogy büntetőeljárás hatálya alatt kezdje a választási kampányt.

Jelen elemzés kizárólag a jobboldali pártok teljesítményét értékeli, mely álláspontunk szerint a választási vereséget okozta, minthogy nézetünk szerint a választást a jobboldal vesztette el, és nem a kormányoldal nyerte meg.

Ha arra keressük az okokat, hogy miért nem nyert a jobboldal, akkor elsődleges alapvető tévedésként azt a stratégiai hibát kell megjelölni, amely egy lapra tett fel mindent. A Fidesz és Orbán Viktor azt akarta, hogy a Fidesz egymaga legyen a jobboldal pártja, és ez az egy párt nyerje meg a választásokat. Minden további ebből a téves koncepcióból következik. Nem lehet ugyanis minden jobboldali választót a Fidesz szavazójává tenni, s főként nem lehet a Fidesz szavazójává megnyerni azokat a bizonytalanokat, akik hajlandók lennének egy mérsékelt jobbközép pártra szavazni, de sosem lesznek hajlandók a Fideszre. Mérsékelt pártként lehetősége nyílt volna az MDF-nek, hogy megszerezze a jobboldalra szavazni akarók voksait, azonban az MDF – a Fidesz közreműködésével – az utolsó két évben felszámolta önmagát, elvesztette jobboldali bázisának jó részét, és csökkent esélyekkel indult a választásnak.

Magyarországon mindig van legalább tíz százalék választópolgár, aki szívében jobbra szavazna, de sosem szavaz a Fideszre. Ennek sok oka van. Egyik oka, hogy a Fidesz meghatározó politikusainak személye és a Fidesz politikai stílusa sok kívánnivalót hagy hátra. Másik oka maga Orbán Viktor személye, akit jórészt alaptalanul oly mértékben sikerült démonizálnia a hazai médiának, hogy a felületes politikai érdeklődésű és könnyen manipulálható állampolgár számára személye elfogadhatatlanná vált. Ma már világos, hogy a jobboldalon kellett volna még egy pillér, egy jobbközép, higgadt és nyugodt erő, amelyik meg tudja szólítani és fel tudja vállalni mindazokat, akiket fentebb megemlítettünk. Ez az erő hiányzott, így a jobboldal a választásokat elvesztette.

Természetesen a stratégiai alaphiba mellett jelentős taktikai hibákat is vétett a Fidesz, nem csak a kampányban, de a teljes ciklus során is nemegyszer. Téves volt a kampány alapvető üzenete, a „rosszabbul élünk” szlogenje. Ez nem volt igaz, hisz a ciklusban egyre csökkent az infláció, 2002-ben a kormány 50%-kal emelte a közalkalmazottak bérét, jelentős mértékben (deviza)hitelekbe, de nem kis mértékben fogyasztási javakat vásárolt a lakosság, miközben eladósodott az ország. A helyes üzenet épp ez lett volna, mint a nyolcvanas években, e négy év alatt is az ország felélte a jövőjét! Komoly hibákat vétett a Fidesz a kampány során, a Magyar Vizsla-ügy szerencsétlen reagálásában, a szerverügy egymásnak ellentmondó, majd beismerő kezelésében, és a Fidesz vezetőinek szerencsétlen megnyilatkozásaiban is. Orbán ismét gyengén szerepelt a miniszterelnök-jelöltek téves vitájában, melyet öt millióan figyeltek. Amint négy éve nem ütötte ki Medgyessy Pétert, most a vita helyett monológokba bocsátkozott, alkalmat adva agresszív ellenfelének a magabiztosság és fölényesség látszatára.

Komoly problémát okozott a Fidesznek a személyi állomány kérdése. A személyi hibák döntővé akkor váltak, amikor Orbán Viktor miniszterelnök-helyettesnek jelölte Mikola Istvánt. Mikola megtette a magáét, politikai baklövései választók tízezreit riasztották el a párttól, amiért persze nem csak övé a felelősség, hanem azé, aki őt erre a helyre tette. A Fidesz hiteles politikusai sem hozták az elvárhatót. Pokorni Zoltán másfél éve beszédet mondott a Magyar Demokrata tízéves jubileumi ünnepségén, igazolva azt az állítást, hogy a szélsőségesek már a Fidesz mérsékeltjeivel is barátságba kerültek. Négy év alatt nem tudta a Fidesz megszólítani a vidék lakosságát, sem a falvakban, de még a kisvárosokban élőket sem, akik hagyományos jobboldali szavazóknak bizonyultak eddig. A Fidesz azt tűzte ki célul, hogy a magas budapesti részvétellel szemben

a 3000–25 000 lakosú vidéki településeken ér el magas részvételi és választási sikereket. Ebből semmi sem lett. Mint kiderült, a mozgósítás önmagában mit sem ér, ha nincs meg az emberekben a hajlandóság, hisz erőszakkal senkit nem lehet elvinni szavazni. A Fidesz még mindig a Turi-Kovács-féle kisgazda egyesületet favorizálta, amely négy év alatt egyetlen szavazót sem szerzett a jobboldalnak. Mint ahogy a Vállalkozók Pártja és a Lungo Drom sem aktivizálta a választókat. A Fidesznek nincs vidékpolitikája, az 1998-ban még 12 százaléknyi kisgazda szavazó elveszett, feltehetően nemcsak a jobboldal, de a teljes politikai paletta számára is.

Érthető a vidéki Magyarország passzivitása. 1998 után a kisgazdák tették tönkre a vidéki lakosságot, 2002 után a szocialisták, így aztán nincs mit csodálkozni azon, hogy a falusiak apátiája elegendő visszatartó erőt jelentett az urnáktól. Mint ahogy egy lépéssel sem jutott előbbre a Fidesz Budapesten. Megengedhetetlen, hogy a legnagyobb választó „megyében” az egyéni mandátumok alig több mint tíz százalékát szerezzék meg ismét a párt. Budapest másfél évtizede egyre érzékelhetőbben megy tönkre, s a város lakossága mégis minden választáson a jelenlegi kormánypártokat szavazza meg. Ennek okát vajon tudja-e a Fidesz, és ha igen, mit tett ennek megváltoztatásáért? Közel másfél millió választópolgár megnyerése nem lehet közömbös egy kormányozni akaró pártnak. Feltehetően annak köszönhető ez is, hogy a Fidesznek, bár néppárt, nincsen világos képe az ország lakosságának állapotáról. Szociológusai nem elemezték a népesség mentális állapotát, vagy ha igen, ennek semmiféle eredménye nem lett a párt politikájában. A magyar lakosság többségének ezek a hívószavak, mint munka, haza, család, szolidaritás sajnos semmit nem mondanak, különösen nem annak a mintegy egymillió választónak, aki előző nap még nem tudja, másnap kire szavaz, s akinek a szavazata végül eldönti a választást.

Már kormányzati szerepe óta téves volt a Fidesz médiapolitikája, amely azzal a rossz lépéssel kezdődött, hogy 2001-ben egyesítette a Napi Magyarországot és a Magyar Nemzetet, ezzel eltűnt a napilapok piacáról egy jól bevált, mértékadó, mérsékelt polgári napilap, mely hiányt nem pótolja a színvonalas és mérsékelt Heti Válasz, mert hetilapként nem vállalhatja egy napilap szerepét. Miután a Fidesz elnöke 2002-ben a Magyar Demokrata előfizetésére hívott fel, egyre több gondot okozott a lap szélsőséges hangneme. Ugyancsak radikális hangvételt ütött meg az egyetlen jobboldali tévécsatorna, a Hír TV.

A két választási forduló között a Fidesz kezét nyújtott az MDF-nek a jobboldal már veszni látszó esélyének megmentésére, az MDF azonban nemet mondott, mert akkor már nem mondhatott igent, addigra az MDF már túl sok sebet kapott a Fidesztől, amin bár kellett volna, de – nem tudott felülemelkedni, másrészt kötve volt azokhoz a személyekhez és azokhoz a forrásokhoz, amelyek átsegítették őt a parlamenti küszöbön. A választást természetesen nem az MDF, hanem a Fidesz veszítette el a felsorolt okok miatt, de az MDF ezekkel a mondvacsinált indokokkal nem háríthatta volna el a közös fellépés esélyét. Kicsi volt az esély, de volt, az MDF ezt a kicsit sem kívánta megragadni. Politikai lehetetlenség, hogy egy párt saját képviselője ellen kampányol a saját honlapján, ahogy azt az MDF megtette Gémesi György esetében. Ezt a választást nem a kormánypártok nyerték meg, hanem a Fidesz veszítette el. Orbán Viktor azt nyilatkozta a választás után: minden felelősség az övé. Valóban, hisz Orbán téves stratégiája miatt nincs ma jobboldali kormány Magyarországon. A felelősség konzekvenciákat jelent, de a választás óta semmiféle konzekvencia nem történt.

Az első következmény az kell legyen, hogy a Fidesz nem csak elismeri a jobboldal többszólamúságát, hanem stratégiai céljának is tekinti egy második, jobbközép párt talpra segítését. Orbánnak és a Fidesznek tanulnia kell a 2002 óta őt és pártját, s ezen keresztül

az egész jobboldali Magyarországot ért immár harmadik jelentős vereségből, nem folytathatja ott, ahol abbahagyta. Ha viszont a jobboldal nyerni akar, akkor ezen a politikai stratégián változtatni kell, s aki ennek akadálya, az a jobboldal jövőbeni győzelmének akadálya. Ez a jobboldal érdeke. A jobboldal eddig mindig csak több párt szövetségében tudott győzni, így volt ez 1990-ben és 1998-ban is. Meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy a jobboldalon egy higgadt, nyugodt, koalícióképes párt alakuljon ki, amelyik megszerezheti azokat a voksokat, amelyek áprilisban hiányoztak. A vereség a listán jelentéktelen, egyéni körzetekben jelentős volt. Stratégiai kérdésekben valamennyi jobboldali politikusnak Deákra kell figyelmeztetnie, és újra kell gombolnia a mellényt, itt a munka ideje. Nincs ok a kapkodásra, de nincs mód a tunyaságra sem. Érdemi eredményt az őszi önkormányzati választásokig nyilván nem lehet elérni, de gondolkodni, vitatkozni és tervezni addig is lehet. Nincs mire várni, a változások elkerülhetetlenek.

Ezt követően a Kör egyes tagjai az alábbi Nyilatkozatot tették közzé:

„A Népszabadság 2006. június 15-i számában megjelent egy írás, amely a **„Nincs mire várni”** címet és „A Nemzeti Kör állásfoglalása a jobboldal vereségének okairól” alcímet viseli. Ezúton közöljük, és kérjük közlésünk nyilvánosságra hozatalát, hogy a Nemzeti Körnek ilyen állásfoglalása nem született. A kör egyik tagja készített hasonló fogalmazványt, annak tartalmával azonban a Nemzeti Kör alulírott tagjai nem értenek egyet, és a leghatározottabban ellenezték, hogy az írást a Nemzeti Kör állásfoglalásaként közöljék. Sajnálattal állapítottuk meg, hogy a kör egyik tagja vagy egyes tagjai a többségi álláspont ellenére az írást a Nemzeti Kör állásfoglalásaként megjelentették. Ez ellen az eljárás ellen határozottan tiltakozunk, és az alapvetően baráti kapcsolatokra épülő bizalmi viszony súlyos megsértésének tekintjük. Nemeskürty István és Pálincás József egyébként tagságát már felfüggesztette.”

Granasztói György, Martonyi János, Nemeskürty István, Pálincás József, Taxner Ernő, Tar Pál. (A levél végén a szerkesztő megjegyezte, hogy körnek tizenkét tagja van.)

Vitánk számos nem kívánt visszhangot váltott ki. A Népszabadság online rovatán (2006. június 16.) a következő írás jelent meg: *„Megosztott a Nemzeti Kör”. Konszenzus helyett többségi szavazás döntött az állásfoglalásról. Szembekerültek egymással a jobboldali-konzervatív közéleti személyiségek nevével fémjelzett Nemzeti Kör prominensei egy a Népszabadságban csütörtökön megjelent, s a jobboldali választási vereség okait elemző cikk miatt.”*.... *„Orbának és a Fidesznek tanulnia kell a 2002 óta őt és pártját ért harmadik jelentős vereségből, nem folytathatja ott, ahol abbahagyta”*.... *„Ha a jobboldal nyerni akar, akkor ezen a politikai stratégián változtatni kell, s aki ennek akadálya, az a jobboldal jövőbeni győzelmének akadálya” - áll a Nemzeti Kör aláírással megjelent írásban, amely nem mondja ki ugyan, hogy Orbán Viktornak távoznia kellene, de érzékelhetően ezt sugallja.”*

A lap megemlíti, hogy nem minden nemzeti körös személyiség osztja a cikk megállapításait. Martonyi János úgy nyilatkozott a lapnak, hogy az írás nem a Nemzeti Kör állásfoglalása, s azzal ő maga, valamint Granasztói György, Pálincás József, Nemeskürty István és Tar Pál nem értett egyet: *„cikk megjelentetését a közöttünk fennálló bizalmi viszony súlyos megsértésének tekintjük”* – tette hozzá. *Munkatársunk felvetésére, hogy ezek után kilépnek-e a Nemzeti Körből, az Orbán-kormány külügyminisztere úgy válaszolt: „ez egy baráti társaság, jogilag nem írható le, tehát a kilépésnek nem is lenne értelme”.*

A lap megkérdezte az ügyről O'sváth Györgyöt, a Kör szellemi atyját, aki a következőket mondta: „A Nemzeti Kör állásfoglalása a jobboldali választási vereség okairól testületi nyilatkozat, amely első ízben valóban nem konszenzus útján, hanem többségi határozattal jött létre. A határozathozatalt élénk véleménycseré előzte meg, és az állásfoglalás végleges szövege is már kompromisszum eredménye”. O'sváth György a tényszerűség kedvéért megemlítette, hogy a Martonyi János által megnevezett öt személy közül kettő már nem is tagja a Nemzeti Körnek. Ezzel nyilván arra utalt, hogy Pálincás József felfüggesztette tagságát, amikor parlamenti képviselő lett, Granasztói György pedig kilépett. Így a cikket Dobos László, Jávor Béla, O'sváth György, Solymosi Frigyes, Taxner-Tóth Ernő és Kádár Béla neve fémjelezheti.

Ez után körünk több tagja (Granasztói György, Martonyi János, Pálincás József, Tar Pál, és Taxner-Tóth Ernő) kilépett sorainkból, amit szomorúan vettünk tudomásul. A kivált tagok helyett Erdődy Gábor, Klinghammer István, Sótonyi Péter, Szakály Sándor, Tringer László professzorokat és Réti László ügyvédet vontuk be a Kör munkájába. Mindezek következményeként jelentősen halványult a Fidesz és a Kör közötti közvetlen kapcsolat. Mindez nem akadályozott meg bennünket, hogy írásainkkal, különböző politikai összejövetelek szervezésével, időnkénti kritikákkal, választási felhívásokkal ne próbáljuk a jobboldal sikerét elősegíteni, a demokratikus Magyarország megteremtésén fáradozni.

A 2006-os választás váratlan elvesztése természetesen engem is foglalkoztatott: kötelességemnek éreztem, hogy annak okairól kifejtsem személyes véleményemet (Magyar Hírlap, (2006, április 29, II. könyv. 293. o.). Ebben a cikkben leírt két mondat miatt a Magyar Nemzet és a Hír tévé négy pert indított ellenem, mellyel részletesen a VI. fejezetben foglalkozom.

Az ezt követő időszakban a Nemzeti Kör számos állásfoglalást készített, amelyek egy része megjelent a lapokban is. Fontosnak tartom a Köztársasági elnök úrhoz írott levelünket.

Ő Exc.
Prof. Dr. Sólyom László úr
A Magyar Köztársaság Elnöke

2006. október 20.

Köztársasági Elnök Úr!

Mélységes aggodalommal fordulunk Önhöz, az ország első közbizalmi méltóságához. Veszélyeztetve látjuk az 1956-os forradalom és szabadságharc ötvenedik évfordulójának méltó megünneplését!

Az utóbbi hetek lelket felkavaró eseményei a nemzet megosztottságát juttatták kifejezésre, és azt is, hogy néhány tucat, esetleg néhány száz ember túsul ejteni készül az ünnepre és békességre vágyó nemzetet! A túszejtők céljai lehetnek nemesek, ám, ha eszközeik nemtelenek – nincs joguk arra, hogy győzedelmeskedjenek! A Kossuth tér az egész magyar nemzeté; nem engedhető meg, hogy a zsidóvárással elegyes extrémizmus hetekre ki-sajátítsa – október 23-án kiváltképpen nem.

Ha megtörténnék, hogy erőszak árnyékolja be az 1956 emléke iránti tiszteletadást, a nemzet 1000 év múlva is emlékezne rá, és nem bocsátaná meg, hogy akik a születés kegyelméből és a gondviselés akaratából még élnek, és jelen vannak, itt és most nem tettek meg mindent a szegény elkerülésére.

Mert szégyen lenne, ha az a nemzet, amely ötven évvel ezelőtt a haza szabadságáért, az ország függetlenségéért fiainak és lányainak életével adózott, most önmaga ellen fordulna!

1956 forradalma és szabadságharca a világtörténelem színpadára emelte a magyart. Öt évtized elmúltával is velünk van a hősök nagylelkűsége. A nemes érzés, a nemzet méltóságának megőrzése, az egymás iránti, kölcsönös tisztelet és megbecsülés – mindenekelőtt azonban a történelemformáló napoknak az emléke – kötelez bennünket, hogy méltóképpen és békeességben ünnepeljünk, ne hozzon ránk szégyent széthúzás, kicsinyes önérdék –, sanda szándék.

Önt kérjük, szóljon a nemzethez, és térítse jobb belátásra a párttűtőket!

Köztársasági Elnök Úr!

Mindnyájan a történelem ítélszéke előtt állunk. Ha Ön békítőleg szól, és elülnek az önsorsrontás hullámai – történelmet csinál.

Az idő sürget, cselekvést kíván!"

O'sváth György

A Nemzeti Kör nevében

Hibát követnék el, ha a Nemzeti Kör ténykedésének leírásában nem szólnék Jávor Béla tagtársunknak a Népszabadság 2008. március 4-i számában „**Az elveszett igazság**” címmel megjelent figyelemre méltó tanulmányáról, melyben többek között az értelmiség szerepéről, hallgatásáról írt. Úgy tűnik, hogy korábbi neheztelése ellenére, végül ő is kénytelen volt a fontosnak vélt gondolatait egy baloldali lapban közölni. Írását rövidítve az alábbiakban ismertetem.

...„E nemzedék kihordási ideje mára lejárt, az alkalmatlanokról végképp kiderült alkalmatlanságuk, az alkalmasak pedig elkoptak, még a legjobbak is. A vérfrissítés sem hozott eredményt, az üzleti világból jött pénzarisztokrácia tagjai nem tudnak ezen a pályán érdemeket szerezni, részben alkalmatlanságuk miatt, részben azért, mert nem ismerték föl, hogy ezen a pályán más szabályok érvényesek. A politika nem gazdaság, s ha azzá akarják tenni, nem működik, mint azt az utolsó hat év mutatja. Gyurcsány, Kóka, Veres még létezik, ahogy a halál után a haj és a köröm is nő még, de ténylegesen már politikai halottak, s ezt egyre többen ismerik fel. E politikai elithez forduljon a nemzet orvosáért? Hisz éppen ők betegítették meg.

És mit várhatunk a nemzet értelmiségétől? Melynek eredendő feladata, hogy a nemzet lelkiismerete legyen, elemezzen okokat és tényeket, ellenőrizze a politikai elitet, tévelygéseit tegye helyre, és ha kell, váltsa le őket. Láthatóan semmit. Az értelmiségiek marknyi kisebbségtől eltekintve szekértáborokba gyűltek, nem végzik el eredendő feladatukat, hanem a másik táborra lőnek, egyre mélyebbre süllyedve a hazudozásba, az elvtelen nyaldoklásba. Mindegy, mekkora hülyeséget vagy aljasságot kell védeni és támogatni, mindenre van ember, aki megvehető a politika és a mögötte álló gazdasági érdekcsoportok által. Szinte senki nincs, akinek a véleménye objektív lenne, aki rendszeresen mindkét oldal hibáit feltárná, akiről elhihető, hogy nem taktikából, nem sértődöttségből, hanem őszintén, csak a saját lelkiismeretének felelve mond véleményt. A politikai elemzőktől az írókig, a közgazdászoktól a professzorokig, a Nagy Öregektől a Jövő Ígé-

reteiig már mindenki be van kódolva, még a ma született csecsemő is már „valahová” születik. ... Az értelmiség, amelynek szellemileg vezetnie kellene a nemzetet, csahos kutyaként ugat. Ez a szekértábor-értelmiség (persze nem kevés pecuniáért) táskahordozójává vált az általa választott politikai elitnek, leszerepelt, elvesztette a jogát, hogy magát értelmiségnek neveztesse, elvesztette a jogát a custos szerepre, mert nem toronyőr, hanem csahos...

Igazságos, ha egy pártvezér a második bukta után sem vonja le a konzekvenciákat, és nem távozik; igazságos, ha egy „ellenzéki” párt az önkormányzatokban folyamatosan a kormánypártokkal együtt szavaz; igazságos, ha kormánypárti mamelukok nem a választói érdekeit képviselik, hanem a pártvezetését? S persze, ha nem kell az igazság, akkor torát üli a hazugság, már nemcsak a választási gyűléseken, nemcsak a kongresszusokon, nemcsak Ószödön, de ott van a köszönésben, ott van a párttagok szemében, a pártelnöktől való félelmében,...

Hol a nemzet jobbik fele? Hol vannak azok az értelmiségiek, akik 1989-1990-ben nem álltak oda és azóta sem, és meddig várnak még? Mi kell még nekik, hogy fellépjenek és hallassák a szavukat, alapítsanak pártot, lapot, honlapot, keressenek nyilvánosságot, lépjenek be működő pártokba és, mint a janicsárok Budán, vegyék át az irányítást, tüntessék el alkalmatlan politikusainkat, nemzetét eláruló értelmiségünk helyett fogalmazzanak új véleményt, írják meg és mondják ki, alkalmas és alkalmatlan időben, hogy elég volt!...”

A szerző ügyvéd, a Nemzeti kör tagja

Hogy az értelmiség egészére kiterjesztett elmarasztalása mennyire érvényes a 2010-es választást követő időszakra is, annak eldöntését az olvasókra bízom. Arról pedig, hogy mit kaptak a saját táborok részéről azok, akik a nagy győzelem után is kifejezték aggodalmukat, a VI. fejezetben írok.

Nem jelent meg az írott sajtóban a médiáról írott eszmefuttatásunk, melyet az alábbiakban ismertetek:

A Nemzeti Kör állásfoglalása a médiáról

(Magyar Hírlap Online, 2008. 10. 01.)

A rendszerváltozást követően, Európa és a világ információs és kommunikációs fejlődésével összhangban, Magyarországon is a negyedik hatalmi ággá vált a média. Ennek számos oka van, elsősorban a sajtószabadság helyreállításával megnövekedett fogyasztói és az ezt kiszolgálni akaró újságírói kedv, a média magánosításával együtt járó üzleti szándék, az írott médiát meghaladó és egyre gyorsuló fejlődést vevő elektronikus sajtó, a fogyasztók befolyásolására és megnyerésére áhító politikai, gazdasági érdekek – olvasható a Nemzeti Kör szerkesztőségünkbe is eljuttatott állásfoglalásában.

A média ma már tudatára ébredt hatalmi ággként megjelenő szerepének és erejének, s annak is, hogy negyedik hatalmi ággként történő emlegetése nem rangsor jellegű megállapítás. A XXI. század elejére a média nagyobb hatást fejt ki az emberek mindennapi életére, mint a törvényhozó, a végrehajtó vagy akár az igazságszolgáltató hatalom. A hagyományos írott sajtót meghaladó audiovizuális média hatalmas fejlődésénél már gyorsabban fejlődnek az internetes médiumok, bár utóbbiak egyelőre a magyar társadalom kisebbségét érik csak el, de ez a kisebbség a fiatalok körében többséget, a társadalomra

befolyást gyakorló személyeknek pedig döntő körét jelenti. Nem kétséges, hogy a média minden elképzelést felülmúló befolyása a következő években, évtizedekben a várakozásokat is meghaladó mértékben fog növekedni, éppen ezért a Nemzeti Kör megvizsgálta a média helyzetét hazánkban. 1990 előtt Magyarországon nem volt sajtószabadság, ennek következtében évtizedeken át a társadalom csak korlátozottan juthatott hozzá információkhoz, véleményekhez. A beteg lelkű cenzúráról eljutottunk a még betegesebb öncenzúráig, az eredmény beteg lelkű társadalom lett. A sajtószabadság hiánya eredményezte azt is, hogy a nemzet negyven évig elmulasztott megbeszélni olyan kérdéseket, amelyek a mai napig nyomják a lelkünket, és azt is, hogy a szabad sajtó nélkül szocializálódott médiamunkások sok esetben ma sem tudják kiheverni akkor szerzett beidegzéseiket. 1990 után hirtelen felnyíltak a szabad véleménynyilvánítás zsilipjei, és az addig eltitkolt, elhallgatott, kimondani sem mert információk tömege szakadt rá a nemzetre. A hirtelen jött sajtószabadsággal sokan nem tudtak mit kezdeni, közlőként és fogyasztóként sem. A szabad sajtó mind a mai napig sokszor kerül összeütközésbe más emberi jogokkal, a szabad véleménynyilvánítás sokszor végződik hamis tények közlésével vagy valós tények hamis színben történő feltüntetésével, amely megengedhetetlen. Még mindig sok politikai és társadalmi szereplő a bíróságokon keresi igazát a sajtóban megjelent véleménnyel szemben, mely az emberi jogok téves szemléletét tükrözi; ugyanakkor nem egy közszereplőről a még eltűrendő véleménymondást meghaladó hamis tényállítások jelennek meg, mely esetekben sajnos a honi bírósági gyakorlat messze nem segíti e jelenség felszámolását, a bírói ítéletekben megítélt kártérítések alatta maradnak tapasztaltabb demokráciákban megszokottakénak, nincs sem megelőző, sem visszatartó erejük. Némely médium ezeket a nevetséges szankciókat eleve beszámítja valótlan és elfogadhatatlan állításai következményeibe.

A bulvár megjelenése és térhódítása az értékvesztést, a silányságot hozta a média világába. Könnyen fogyasztható, sokszor alantas témaválasztása és stílusa kihasználja az emberi gyengeséget, megszerzi a fogyasztó gondolkodása feletti irányítást napi álhírekkel, szellemi rágógumival, szappanoperákkal és selejtes gondolatlansággal látva el őt. A bulvár térnyerése fogyasztókat von el a klasszikus médiumoktól, amelyek ennek hatására bulvárosodnak, a folyamat egyre kártékonyabb irányba halad.

A médiában dolgozók a szellem emberei, akiknek feladata lenne értékek közvetítése és hiteles információk biztosítása, az európai és magyar kultúra védelme és gazdagítása a működtetésükben lévő nagyhatású tájékoztatói eszközök segítségével. Az értelmiségnek feladata van, mintát és zsinórmértéket adni az ezzel nem rendelkezőknek, a szellem erejével erősíteni a gyengéket, az elesetteket, a keresőket és a leszakadtakat. Nagyon sok esetben a médiumok ennek ellenkezőjét teszik, a média szereplői az igénytelen fogyasztókhoz közelítenek, nem őket kívánják felemelni, hanem magukat alacsonyítják le. Többnyire a megalapozatlan pillanatnyi hírnévre törekvés, a példányszám és nézettségi-hallgatottsági mutatók a siker meghatározói, melyekhez az út az értéktelenségen keresztül vezet. Nem kerülhető meg az értelmiség és jelesül a médiaértelmiség felelősségének felvetése. A médiumokon keresztül a politikai és gazdasági szereplők célja termékeik iránt a választók megnyerése, s miután a termékek nem egy esetben gyenge minőségűek, a cél a fogyasztók józan értékítéletüktől történő megfosztása, a manipuláció. Sajnálatos módon a média túlnyomó többsége nem arra törekszik, hogy tények, ismeretek és józan vélemények közlésével elősegítse az állampolgárok döntését, éppen ellenkezőleg, olyan helyzetet teremt, hogy a vásárló, választó, fogyasztó állampolgár manipuláltan válasszon akár politikai pártot is saját érdekei ellenében. A médiumok elsöprő többsége nemcsak befolyásol, hanem rombolja tudati, érzékszervi viszonyain-

kat, hozzájárul emberi erőforrásaink és versenyképességünk romlásához, az ország szellemi vagyonszerzéséhez...

A médiumok működésének anyagi alapját alapvetően a reklám adja, s a reklám nem az értékeket, hanem a fogyasztók számát figyelembe véve helyezkedik el, ezért szükséges olyan jogi szabályozás, amely a reklámbevételek egy részét közös alapba kanalizálja, és azt meghatározott szabályok szerint a reklámértékkel kevésbé bírja, de jelentősebb érték közvetítő médiumok között osztja fel. Ennek irányítására megfelelő kiválasztással létrehozott a politikai hatalomtól független grémium hivatott. Minden nemzetnek olyan a médiája, amilyent maga elfogad. Ha Magyarország nagyon gyorsan nem tud előrelépni e téren, akkor nem leszünk felemelkedő nemzet. Felemelkedő nemzethez nemcsak gazdasági fejlődés, de mentális fejlődés is szükséges, a nemzet mentális egészségére pedig a legnagyobb hatással az ország médiája van. Ennek szükségességére hívja fel a figyelmet a Nemzeti Kör, jelezve a kétségkívül jelentős problémát és a közel két évtizede kialakult tendenciát. A megoldás – mint minden más társadalmi, politikai kérdésben – a nemzet értelmisége kezében van. A szekértáborok építésének kora lejárt, most már a szekértáborok bontásának, a nemzet megsegítésének jött el az ideje.

A 2010-es választás előtt készített állásfoglalásunkat röviden a Magyar Távirati Iroda ismertette (2010. március 17). A Nemzeti Kör szerint „*Nincs ma más kormányképes erő Magyarországon, amely képes lenne a változást végrehajtani, mint a Fidesz-KDNP által alkotandó kormány. Az ország érdekében remélhető, hogy a Fidesz-KDNP pártpolitikusi az eltelt nyolc évben rengeteg tapasztalatot és tudást szereztek, tanultak egykori önmaguk és ellenfeleik hibáiból, nyolc évvel idősebben, tapasztaltabban és rutinosabban sokkal jobban fognak kormányozni nem csak a most letűnő kormányoknál, de egykori önmaguknál is* – írta a Dobos László, Jávor Béla, Kádár Béla, Klinghammer István, O'sváth György, Sótonyi Péter, Solymosi Frigyes, Szakály Sándor és Tringer László nevével fémjelzett kör az MTI-hez szerdán eljuttatott nyilatkozatában.”

A Kör tagjainak a 2010-es választás utáni megszólalásai közül mindenképpen ismertetnem kell Fürjes Judit által Jávor Béla tagtársunkkal készített interjújának az új alkotmány foglalkozó részét (HVG.hu. 2011. március 30), mely számos szempontból megfontolandó gondolatot vet fel.

hvg.hu.: A kormány szerint huszonegyedik századi, európai szellemiségű alkotmány készül Magyarországon. Ezzel egyetért?

Jávor Béla: Alkotmányozni bármikor lehet, ha van hozzá politikai akarat és parlamenti többség, azonban ma nincs alkotmányozási szükséghelyzet. Magyarország 1100, a magyar állam 900 évig elvult írott alkotmány nélkül, s nem ennek hiánya okozta az elmúlt ötszáz év pech-szériáját. Az átalakított 1989-es alkotmány a húsz év alatti módosításokkal elvinné a szekeret, a probléma nem a szövegben, hanem az emberi lelkekben van.

hvg.hu: Vagyis?

J.B.: Az együttélési szabályokat nem az alkotmányból, hanem a családban kell megtanulni.

hvg.hu: Mennyiben ért egyet azzal a bírálattal, hogy a preambulomot „nemzeti mázzal” öntötték le és túlzottan patetikus hangvétel jellemzi?

J.B.: Egy ország alkotmánya mindig nemzeti, tehát a máz itt nem korrekt kifejezés, de lehet a nemzeti hangnem erőltetett, túlzott. Önmagában a preambulummal, ha nem

preambulum lenne, nem lenne baj, mert a gondolatok egyenként és összességükben – kevés kivételtől eltekintve, például, hogy 1956 halálra sebezte a szovjet birodalmat; ami nem igaz, mert még három évtizedig elég jól elvult, elégedjünk meg azzal, hogy elsőként megsebezte – vállalható, csak éppen nem preambulumba valók. A társadalom többsége tudja egyáltalán, mit jelent a preambulum szó? A törvény célját és a szabályozás elveit tartalmazó előzetes beszéd. Egy alaptörvény nem nemzeti hitvallással kezdődik (egyáltalán hitvallással), a hitvallás nem az alaptörvénybe való. Itt műfajtévesztés van. Mindkettő önmagában jó műfaj, de együtt nem...

hvg.hu: Más kifogások is felmerülnek, az MSZP megfogalmazása szerint a készülő alkotmánnyal „a köztársaság leváltása zajlik Fidesz-módra, a folyamatban a politikai erők csak statiszták, az alaptörvény pedig a jelenleg többségben lévő politikai párt alkotmánya lesz, s nem az országé”.

J.B.: Ezek csupán nagy szavak. Kétharmados politikai erőnek jogában áll kétharmados törvényt hozni. A 2010-es választás kivételes és nem megismételhető helyzetet teremtett. Nem hiszem, hogy még egyszer párt vagy pártszövetség ilyen fölényrel választást tud nyerni, mint a Fidesz-KDNP, ehhez a szocialistákhoz és a liberálisokhoz hasonlóan nagyon le kell égni. A kialakult helyzet nyolc év impertinens kormányzásának következménye... Ugyanakkor egy kétharmados erő legyen méltányos és nagyvonalú. Joga van alkotmányozni, de ízlésesebb volna, ha megfelelő végiggondolási határidővel vonná be az egyházakat, a kisebbségeket, a civil szervezeteket és az ombudsmanokat is. Jó lenne, ha erre adnának időt, ugyanis félév alatt nem lehet alkotmányozni. Ezt nem pótolja az egymillió válaszlevél, mert ez, mint tudjuk, csak piár. Vagy Szili Katalin jelenléte, jóllehet biodíszletként jól mutat a képben. Végre már nem kellene hülyének nézni a népet és egymást. Nem a levelek íróinak kell eldönteni alkotmányos kérdéseket, mert nem értenek az alkotmányozáshoz. A választójog a megfelelő, alkotmányozásra képes képviselők kiválasztását jelenti. A kormányzás sem közönségszavazáson múlik.

Ha a kormány komolyan be akarta volna vonni a társadalmat az alkotmányozásba, akkor nem fél év alatt zavarja le a folyamatot, hanem érleli és konzultál a társadalom különböző rétegeit képviselő szakemberekkel. Alkotmányozni ugyanis csak hozzáértő emberek tudnak, épp úgy, ahogy cipőfelsőrészt készíteni, vakolni vagy lovat csutakolni is. Az alkotmányozási folyamat során a kormányzó pártok magatartásában együtt kellene megjelennie a jogállamiságnak és az eleganciának. A jogállamiságot még csak-csak, de az eleganciát nem látom.

hvg.hu: Mi a véleménye az egyik legvitatottabb lépésről, az Alkotmánybíróság hatáskörének szűkítéséről?

J.B.: Elvenni valamit mindig problémásabb, mint megtartani vagy növelni. A hatáskör csökkentése mégiscsak korlátozás. Az Alkotmánybíróság függetlenségét erősíteni kell, jó lenne, ha tagjait nem a parlament választaná, hanem ők maguk, hiszen ők tudják, kik a legjobb alkotmányjogászok. Így elkerülhető lenne a politikai választás, és nem lenne évekig csökkent létszámú bíróság, amennyiben a „politikai üzletelés” sikertelen. Helytelenítem, hogy a pénzügyi, költségvetési törvények esetén az Alkotmánybíróság nem folytathat eljárást, ha úgy érzi, sérül a tulajdonjog. Pedig az adó-, vám- illetéktörvények leginkább ezt az alapjogot érintik. Ez súlyos korlátozást jelent, mert a jogalanyok anyagi alapjait, életük forrásait érinti. Az pedig végképp elfogadhatatlan, hogy a költségvetési, pénzügyi törvényekkel csak akkor foglalkozhat majd az Alkotmánybíróság, ha az adósság a GDP 50 százaléka alá csökken. Ez szintiszta machiavellizmus, a cél szentesíti az eszközt. Válságban tehát alkotmánysértő törvényeket is lehet hozni?

hvg.hu: Pokol Béla viszont azért bírálja az alkotmánytervezetet, mert túlságosan megkötöti a kormány kezét.

J.B.: Az erős alkotmány valóban korlátozza a hatalmat, nemcsak a kormányzást, hanem a törvényalkotást is, de ez így van rendjén. Ez mindig igaz volt – erről szólt már az Aranybulla is, a király és a nemesség viszonyáról. Az alkotmány elvek és játékszabályok rendszere...

hvg.hu: Mások felvetik: az új alkotmánynak illeszkednie kellene a „történelmi alkotmányhoz”. Vajon ez mit jelenthet?

J.B.: Mi a történelmi alkotmány? Szent István törvényei, Szent László törvényei, aki azt írta a III. törvény 24. fejezetében a pert halogató bíróról: „ha valaki a perben való ítélethozatalt harminc napnál tovább halogtatja, verjék meg”. Mennyire aktuális ma is, és mennyire felgyorsítaná a bíróságok munkáját...

A történelmi alkotmány törvényei irányt és tartást adnak, a soknyelvű állam szeretetét, az idegenek befogadását, a hatalomgyakorlók és a választók egyensúlyának tiszteletét, az állampolgári jogok becsületét, a szabályok betartásának szükségességét. Történelmi alkotmányunk olyan, mint a vitorlásnak a tőkesúly, megtartja a hajót, ha viharos idők járnak.

Hvg.hu: Egyetért azzal, hogy az alkotmányban kell előírni, mekkora lehet a költségvetési hiány, illetve büntessenek, ha kell, tényleges életfogytiglanival?

J.B.: Az alkotmánynak nem ez a szerepe, hiszen ki tudja, hogy 50 év múlva mi lesz a megengedhető hiány és a megfelelő büntetés. Ez rövidlátó gondolkodás, amely félreérti az alkotmány lényegét. Ezek a szabályok a mindennapok törvényeibe illenek, a jog- és gazdaságpolitikai kormányzás eszközei, alkotmányba emelésük az alkotmány lényegének teljes félreértését jelentik.”

A közös nyilatkozatok közül fontosnak érzem a gazdasági helyzetről írt elemzésünket, már azért is, mert a jobboldali értelmiséget baloldaltól számos támadás érte hallgatásáért.

A Nemzeti Kör állásfoglalása a gazdasági kiútkeresésről

(2011. szeptember 23). (1. rész)

... Magyarország és az euro-atlanti térség gazdasági realitásaiból kiinduló elemzők számára korábban sem lehetett kétséges, hogy kilábolás a válsághelyzetből, teljesítményi fordulat nem várható a fejlődés külső feltételeinek érdemi javulásától. Kilábolás a belső erőforrások teljes mozgósítását, nehéz és népszerűtlen feladatok vállalását, végrehajtását igényli. Nehéz gazdasági-társadalmi helyzetekben hatványozottan érvényes az európai konzervativizmus szellemi atyjának, Burkének megfogalmazása mely szerint minden gazdaságilag ésszerű politikai döntésválasztás a kellemetlen és az elviselhetetlen között.

A Nemzeti Kör örömmel üdvözölte a kevésbé szerencsés gazdaságpolitikai kezdetek után ez év elején megszületett Széll Kálmán tervben tükröződő felismerést, hogy az egykulcsos adórendszer bevezetése nem jár automatikus növekedéssel és állampénzügyi egyensúlyjavulással... A kontinentális európai szemlélettől idegen egykulcsos, adócsökkentéssel járó, a neoliberais gazdaságpolitikában kulcsszerepet játszó adórendszer bevezetése a megnehezült és törekeny magyar gazdasági helyzetben a GDP kerekén 2%-ával rontotta az állampénzügyi deficit mértékét, csökkentette a közjó szolgálatára hivatott állami feladatok ellátására rendelkezésre álló forrásokat.

A Nemzeti Kör emlékeztet arra, hogy az egykulcsos adó eltér az európai konzervatívizmus, a szociális piacgazdaság elméleti és gyakorlati örökségétől, a pápai enciklikák üzeneteitől s az egyensúlyi gondokon túlnövő szemléleti zavarokhoz, elbizonytalanodáshoz vezethet. Az európai térségvezető pártjainak értékrendjében a szolidaritás, a tehetősebbek nagyobb gazdasági-társadalmi felelősségvállalása alapvető érték. Magyar történelmi hagyományaink tanúskodnak a bajtársiasságról nehéz helyzetek elviselésében és leküzdésében, a nemzeti együttműködés erősítésében...

Helyzetváltoztatás, teljesítményjavítás mindenkor erőforrás mozgósítást, átcsoportosítást követel. A jelenlegi helyzetben szűkebb a külső erőforrásokra támaszkodás lehetősége. Elkerülhetetlen az átcsoportosítás a közvetlen fogyasztás szférájából a megtakarítások, beruházások, a közvetett fogyasztás, az oktatás-kultúra, egészségvédelem, kutatás-fejlesztés, környezetfejlesztés javára. Csak így mozgósíthatók a piac által hiányosan ellátott közjóléti feladatok teljesítéséhez szükséges erőforrások.

A Nemzeti Kör állásfoglalása a gazdasági kiútkeresésről

2011. szeptember 23. (2. rész)

„A Nemzeti Kör szükségesnek tartja nyomatékkal hangsúlyozni, hogy a még mindig uralkodó felfogással szemben a hosszú távú fejlődés teljesítményi fordulatainak hajtóereje nem a pénz és az intézmények reformja, hanem az ember képzettségi, kulturális, erkölcsi-értékrendi színvonalának fejlesztése a tehetség gondozás, a minőség forradalma a vezetés-irányításban, a közügyek intézésének szakszerűségében. Ez utóbbi előfeltétel az előttünk álló időszak elkerülhetetlen növekedési-túlélési költségeinek csökkentése szempontjából...

A Nemzeti Kör egyetért azzal, hogy középtávon senki sem ígérhet könnyű álmot az országnak. Ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a reményt vesztő és kilátástalansági próféciák ellenére van esély a jelen megpróbáltatásait enyhítő s az ország felemelkedését szolgáló, a nemzeti érdekeket a nemzetközi és belső realitásokkal összehangoló tudományosan megalapozott és kidolgozott átfogó cselekvési program kialakítására és végrehajtására.

A Kör – kezdeményezésemre – az alábbi állásfoglalást tette közzé Schmitt Pál lemondása után megüresedett köztársasági elnöki tisztség betöltésével kapcsolatban:

A Nemzeti Kör nyilatkozata a köztársasági elnök választásáról

Demokráciánk jellegzetessége, hogy az ország legmagasabb méltóságának megválasztásába nincs közvetlen beleszólása az ország népének. A köztársasági elnök jelölése kizárólag a kormányzó párt feladata. Mindez nem jelenti azt, hogy a lakosságnak nincs véleménye, hogy az ország jelenlegi vezetői ne legyenek tekintettel arra. Kívánatos lenne, ha a kormányzó erő olyan jelöltet találna, aki nem osztja meg a nemzetet, és akit – eddigi teljesítménye, munkássága alapján – mind hazai, mind nemzetközi szinten elismerés övezi. Az ország békére vágyik, és semmiképpen nem az új köztársasági elnök személye által kiváltott további csatározásra, belpolitikai békétlenségre. A miniszterelnök két lehetőség között választhat. A kormányzópárt legszűkebb vezető grémiumának valamelyik tagját javasolja államelnöknek, vagy pedig szélesebb körből, az alkotó értelmi

ség közül választ erre a tisztségre alkalmas személyt. A döntéskor figyelembe kell vennie, hogy az államfő felel „az ország egységéért, a demokrácia működéséért, az alkotmányosság őrzéséért”. Olyan jelöltet kell találniuk, aki eddigi munkája, megnyilvánulása alapján képes elnyerni a lakosság szimpátiáját, képesnek látszik a nemzet egységesítésére, a társadalmi béke megteremtésének elősegítésére. Ennek az elvárásnak a pártok legmagasabb szintű vezetői, akik mozgalmuk sikere érdekében a közelmúltban kemény politikai harcot folytattak, és még az elmúlt napokban is megosztó kijelentéseket tettek, aligha felelnének meg. Az alkotó értelmiség között azonban számosan vannak olyanok, akiknek szellemisége, eddigi megnyilvánulásai közel állnak a miniszterelnökhöz, akikkel a kormány együtt tudna működni. Akik hazai és nemzetközi tekintélyükkel, széles körű ismereteikkel, kompromisszumra kész egyéniségükkel kiegyensúlyozó szerepet töltenének be a pártok között, és megteremtenék maguk körül azt a légkört, amely a korábbi elnökök tevékenységét általában jellemezte.”

Bár a nyilatkozatot minden lapnak megküldtük, csak a Népszabadság, a Népszava és a szegedi Délmagyarország ismertette. Természetesen tisztában voltunk azzal, hogy nincs esély arra, hogy jelölésében, döntésében a miniszterelnököt befolyásoljuk, de úgy éreztük, hogy saját hitelünk megőrzése érdekében mindenképpen meg kell szólalnunk ebben a kérdésben.

Rendkívül fontosnak tartom, hogy a Nemzeti Kör hallatta a hangját a Jobbikos képviselőnek 2012. novemberében a Parlamentben tett nagy vihart kavart kijelentésével kapcsolatban. A Nemzeti Kör közleményét, melyet megküldtem a napilapoknak, az alábbiakban ismertetem.

A Nemzeti Kör tiltakozása

A Nemzeti Kör mélységesen felháborítónak tartja Gyöngyösi Mártonnak, a Jobbik képviselőjének az országgyűlésen elmondott felszólalását, mely szerint fel kell mérni, hogy a parlamentben, a kormányban hány zsidó származású polgártársunk van, akik nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek. Rendkívül veszélyesnek tartjuk, hogy az ország házában a szégyenletes időszakra emlékeztető kijelentések, embert embertől megkülönböztető szavak hangozzanak el. A demokrácia, a szólásszabadság senkit nem jogosít fel arra, hogy bármelyik magyar állampolgárt, népcsoportot származása, színe, hite, szellemisége alapján nyilvántartson. A történelmi tapasztalatok alapján jól tudjuk, hogy az előítéletek, a másság miatti megbélyegezések hová vezetnek. Csírájában meg kell akadályozni ennek a fertőző betegségnek a továbbterjedését. A kormánynak, a parlamenti pártoknak meg kell találniuk az ilyen nézeteket valló párt és képviselő teljes izolálásának lehetőségét. Nincs arra szükségünk, hogy néhány felelőtlen, pusztító nézeteket valló polgártársunk miatt a világ besoroljon bennünket a kirekesztők, az antiszemiták minden demokratikus ország által szalonképtelennek minősített táborába.”

2012. november 28.

A kör tagjainak legújabb megszólalásai közül Kádár Béla tagtársunkkal Blahó József által készített interjút kell megemlítenem, amelynek fő mondanivalóját kivonatolva az alábbiakban ismertetek.

Fordítva ül a lovon, aki fogyasztásösztonzéssel élénkíti a gazdaságot

A világgazdaság erőközpontjai egyre távolabb kerülnek tőlünk. Ezért a magyar gazdaságpolitikában toldozgatás-foltozgatás helyett nagyarányú erőforrás-átcsoportosításra lenne szükség, hogy egyáltalán versenyben maradjunk – mondja Kádár Béla akadémikus, a Magyar Közgazdasági Társaság örökös tiszteletbeli elnöke.

– Az Európai Bizottságtól befolyásos kutatóintézeteken át sokan figyelmeztetnek rá, hogy mélyebb reformok nélkül az unió nemcsak az Egyesült Államokhoz nem zárkózik fel, de Kína mögé is kerülhet. A magyar gazdaság helyzete is csak globális nézőpontból értékelhető.

– Már évtizedekkel ezelőtt utaltam arra, hogy az euroatlanti térségben olyan változások bontakoznak ki, amelyek erőteljesen befolyásolják a jövő fejlődési irányzatait, és felkészületlenül találják tágabb térségünket. ... silányodik a humán erőforrás. ...a fogyasztás, és az anyagi jólét vált az emberi lét céljává az olyan hagyományos értékek, mint a takarékoság, a család, a kötelességtudat, a becsület és a tanulás rovására, amelyek a gazdasági fejlődés és az emberi boldogulás szempontjából kulcsfontosságúak. Értékrendet lehet rombolni, de sohasem következmények nélkül.

– A trendváltás tartós folyamatokat takar. Elkényelmesedtünk, nem fejlesztettük erőforrásainkat, s most jönnek a kínaiak?

– ... Több mint negyven évvel ezelőtt publikáltam könyvet arról, hogy egy kis ország csak export- és beruházásvezérelt növekedési pályát követhet. Racionális alternatíva nincs. Irracionális persze akad, de azokkal kár foglalkozni, úgymint véges időtartamúak. ... Most nem az európai térség gyarapodik, hanem a tőlünk majd tízezer kilométerre fekvő terület. Ázsiára tavaly a magyar kivitel hat százaléka jutott. ... Egészen más és összehangolt erőfeszítést követelne, hogy kulturális szempontból is leküzdjük a távolságot, azaz megismerjük a nyelvet, a helyi szokásokat, az embereket...

– A magyar adatok az állótőke és a humán tőke elsatnyulását tükrözik, innovációban és kutatás-fejlesztésben is elmaradtunk. E tényezők miatt öt-tíz évre előretekintve rendkívül rosszak a kilátásaink.

– Ezt nem tudom cáfolni. Hosszú ideje mondogatjuk a közgazdász-vándorgyűléseken, hogy az évtizedek óta tartó toldozgatás-foltozgatás nem folytatható a magyar gazdaságpolitikában. Nagyarányú erőforrás-átcsoportosításra, stratégiai célátrendezésre lenne szükség. Az ok: a jövedelemtermelő képesség és a jövedelem felhasználása között húzó-dó széles rés. ... A következmény: elvándorlás, előregedés, elszegényedés. Ilyen gyenge, leszakadással felérő produkciót például Argentína nyújtott korábban...

– Miből lesz itt tartós növekedés az új világgazdasági környezetben?

– Fordítva ül a lovon az a gazdaságpolitika, amely továbbra is azt hiszi, hogy fogyasztásösztonzéssel lehet a növekedést megindítani, különösen kimagaslóan eladósodott országban. Ahol a megtakarítások szintje nemzetközi összehasonlításban kirívóan alacsony, sőt az is a korábbi adósság rendezésére megy el, kifulladás a növekedés. A közgazdaságtan egyértelmű bizonyítékkal rendelkezik, hogy megtakarításból, annak beruházásra fordításából lesz majd tartós növekedés, majd több munkahely, és abból lehet fogyasztás. Ezt a sorrendet nem lehet megfordítani. ... Nemcsak az állótőke, hanem a

humán tőke fejlesztésébe is be kell ruházni. ... Vagyis a kérdésre a válaszom röviden az, hogy pontosan lehet tudni, mit kéne csinálni. De hogy az ország képes-e ezt megtenni, arra biztos fogadásokat ma nem kötnék. Pártpolitikai vetélkedőink sűrűjében nem ártana felismerni, hogy vulkán tetején szunnyadozunk. Ideje lenne felébredni.

(Népszabadság, 2013. november 3.)

A nemzeti Kör tevékenységének ismertetése nem lenne teljese, ha nem szólnék körünkbe néhány évvel ezelőtt meghívott új tagjaink munkájáról. A kormányfő felkérésére *Klinghammer* professzor 2012-ben államtitkári megbízatást kapott. Elsődleges feladata a felsőoktatás reformjának kidolgozása volt, mely elképesztően sok tárgyalással és munkával járt. A reformtervezet véglegesítése és elfogadása valószínűleg már a 2014-es választás utáni időszakra marad. *Klinghammer* professzor tevékenyen részt vett a hallgatók és a minisztérium közötti tárgyalásokban: diplomáciai érzékének köszönhetően jelentős szerepet játszott a hallgatók „forradalmi” hevületének csillapításában. *Réti László* tagtársunk, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnökeként vívott kemény csatát a Kamara életében változást kívánó csoporttal. Legnehezebb helyzetbe *Szakály Sándor* professzor került, akit a Kormány négy(!) új történelmi intézet egyikének, a „Veritas” főigazgatójának nevezett ki. Szerencsétlen és át nem gondolt kijelentése miatt („idegenrendészeti eljárásnak” minősítette a mintegy 20 ezer zsidó Kamenyec-Podolszkba való áttelepítését), több oldalról is kemény támadásokat kapott. Hiszen, mint történésznek, tudnia kellett, hogy a kitelepítést követően a németek rögtön leöldösték őket: mindössze a kitoloncoltak kilenc-tizede vészelt át a mészárlást. *Szakály Sándor* belátta, hogy megfogalmazása nem volt helyes, amiért nyilvánosan elnézést kért. Ettől függetlenül a Mazsihisz és más szervezetek lemondását követelték. Megemlítem, hogy, mint a történelem iránt érdeklődő polgár, magam is intenzív levelezést folytattam 2014 első hónapjaiban *Szakály Sándor* tagtársommal. Többek között hiányoltam, hogy a csendőrségről írott és 2013-ban megjelent könyvében („Akik a magyar királyi csendőrséget 1919 és 1945 között vezették”, Magyar Napló 2013) túlnyomórészt életrajzi adatokat közöl a csendőrség 126 vezető tisztjeiről. Felsorolja szép számú kitüntetéseiket, leírja karrierjüket, ismerteti ki mikor hunyt el, és a háború után kit milyen büntetéssel sújtottak. Ugyanakkor nem szól a csendőrség felső vezetésének a nehéz időszakban kifejtett ténykedéséről és arról sem, hogy a büntetésük csupán az új rendszer bosszúja volt, vagy valóban megérdemelték az ítéleteket. Különösen szükség lett volna ennek ismertetésére a négy kivégzett csendőrtiszt esetében. Mindezek hiányában csupán idő kérdése, hogy a könyv hiányosságai miatt ne kapjon elmarasztalást. Mint az anomáliák és ellentmondások iránt affinitást érző amatőr közíró, nem kevés erőfeszítésembe került, hogy erről egy publicisztikában ne fejtsem ki gondolataimat. Kértem történész barátomat, hogy intézete nevének megfelelően még véletlenül se essen abba a hibába, mint a régi rendszer túlzottan elkötelezett történészei, hogy az eseményeket egyoldalúan tárgyalja.

A sajtóban számos reflexió jelent meg az elmúlt évtizedben közzétett állásfoglalásainkról. A jobboldali értelmiséget gyakran érte a vád, hogy megalkuvó, nem mer bíráló véleményt mondani a Fidesz politikázásáról. Ezeknek a kritikáknak a jogosságát nem lehet tagadni. Időnként azonban előfordulnak méltatlan támadások is. Ezek közül a kiváló közíró, *Debreczeni József* rosszállását emelném ki (*Arcmás, Noran Libro* 2009), mely különösen fájó és igazságtalan volt. Előljáróban megemlítem, hogy a Magyar Nem-

zet 2003. június 23-i számában jelent meg *négy(!)* értelmiségi csoport levele Orbán Viktorhoz, melyben kértük, hogy foglalja el újra a Fidesz elnöki székét. Emlékezetem szerint engem Martonyi János hívott fel telefonon és kérte, hogy támogassam aláírással Orbán Viktorhoz írt kérésüket. Őszintén szólva nem egészen értettem, mi közünk van nekünk, párton kívülieknek, a Fidesz belső életéhez. Ettől függetlenül magam is jó gondolatnak tartottam, hogy Orbán Viktor foglalja el újra pártja legfontosabb tisztségét.

Debreczeni József könyvének „A vezéri párt létrehozásában” című fejezetében kivonatossan ismerteti mind a négy levelet, melyek stílusukban, mondanivalójukban jelentősen eltértek! A leveleket, mint írja *hatvanhét* értelmiségi jegyezte, ezek közül azonban csak néhányunkat említ meg *név szerint*. Debreczeni József úgy ítéli meg, hogy a „...közölt szövegek az ötvenes évek óta nem láttak nyomdafestéket ebben az országban”. Felteszi a kérdést, hogy az aláíróknak „miként engedhette meg ítéllőképességük és ízlésük, hogy ebben a személyi kultusz levegőjét árasztó, nyilvánvalóan fölülről szervezett és irányított levélíró-akcióban részt vegyenek? És miként engedhette meg Orbán Viktor ízlése, hogy mindez megessék?„

Debreczeni József kritikájára reagálva megemlítem, hogy ellentétben vele, nekem közvetlen(!) tapasztalataim vannak a személyi kultusz időszakáról, és arról, hogy abban az időben milyen megnyilvánulásokra kényszerítették az ország polgárait, különösen az értelmiségieket. Mondanom se kell, hogy a hivatkozott levelek aligha feleltek volna meg az akkori követelményeknek. A jelenkori episztolák íróinak egyetlen célja volt: hogy Orbán Viktor foglalja el ismét a Fidesz elnöki székét, és tegyen meg mindent a Fidesz átfogó átalakítása és megújulása érdekében. Nem értem Debreczeni Józsefet hogyan mazarsthalhat el bárkit olyan nyilatkozatokért, amelyeket nem írt alá?

Az ítéllőképességgel és ízléssel kapcsolatos megjegyzésére reagálva hadd emlékeztessenek egy 1999-ben, amikor a Fidesz hatalmon volt, megjelent publicisztikára, amelyben Debreczeni József (Magyar Nemzet, április 17.) olyan jelzőkkel illette a győztes párt vezetőjét, a miniszterelnököt, ami a jelen írás szerzőjét megszólalásra sarkallta. Ebben a cikkben, „*Vitában Debreczeni Józseffel, A túlzott dicséretetek veszélyei*” (Magyar Nemzet, 1999. április 15, I. könyv 215. o.) aggodalmamat fejeztem ki, hogy a választás megnyerése után(!) a Fidesz elnökére, politikusaira vonatkozó „*dicshimnusz* olyan érzéseket kelt a párt fiatal vezetőiben, ...amelyek a vezetői tevékenység rovására mehetnek”.

Szövetség a Nemzetért

A 2002-es váratlan vereség nem taszította Orbán Viktort letargiába, már közvetlenül a választás után megindította a polgári körök szervezését. Ennek egyik jele volt, hogy néhány héttel a választás után meghívott és még a miniszterelnöki szobájában(!) fogadott egy rövidnek semmiképpen nem mondható megbeszélésre. Emlékezetem szerint Kövér László jött ki előttem szobájából. Beszélgetésünk során semmi jelét nem láttam rajta a letargiának, sokkal inkább a tenni akarást, a felkészülést az új politikai küzdelmekre. A meghívás elsődleges célja volt, hogy csatlakozzok az általa létrehozandó Szövetség a Nemzetért polgári körhöz (a nevet az első ülésünkön 2002. május 26-án választottuk). A csoport tagjainak névsorát az alábbiakban közlöm feltüntetve az általuk képviselt szervezetek nevét is:

Makovecz Imre (Nemzeti Egység Mozgalom), Tőkéczki László (Protestáns Közművelődési Egyesület), Virág András (Áprilisi Ifjak), Vona Gábor (JOBBIK), Lang György (KOLPING Egyesület), Bartos Éva (Polgári Nőforum), Gyürk András (Fidelitas), Solymosi

Frigyes (Professzorok Batthyány Köre), Martonyi János (Magyar Polgári Együttműködés), Granasztói György (Magyar Polgári Együttműködés), Malgot István (A polgári körök lapjának főszerkesztője).

Az üléseken részt vett Hende Csaba is, a polgári körök szervezetének összefogója, valamint a Fidesz és a jobboldali sajtó közötti összekötő (akit én magamban elneveztem „Lakatos elvtársnak”). A Kör üléseit Makovecz Imre óbudai házában tartotta, ahol a megalakuláskor szép számmal megjelentek a média képviselő is. Az elkövetkező időszakban átlagban minden második hónapban találkoztunk, megbeszéltük a politikai helyzetet, a polgári körök szervezésének gondjait és a követendő politikai taktikát is. A Kör megalakulásakor kiadott nyilatkozatának utolsó bekezdésében foglaltak újraolvasása és emlékezetbe vésése nem haszontalan:

„A 2002 áprilisában született új magyar közösség készen áll. Készen áll, hogy részt vegyen a hazánk előtt álló feladatok megoldásában. Készen áll, hogy folytassa a nemzet határokön átívelő újraegyesítését. Készen áll, hogy a polgári kormányzás évei alatt elért eredményeket megvédje. Készen áll, hogy a nemzet, a család, a hit és a nemzet történelmének értékeit erősítse. Készen áll, hogy a hazafias érzelmű fiatalokat támogassa, bátorítsa, és szükség esetén védelmezze. Készen áll, hogy első feladatként közös erővel megteremtse a nemzet másik nyilvánosságát. Hajrá Magyarország! Hajrá Magyarok!”

Ezt követően a Szövetség két fontosnak látszó állásfoglalást tett közzé a polgári körök honlapján.

A Szövetség a Nemzetért Polgári Kör közleménye

Számos olyan eseménye volt a huszadik századnak, amely hazánk történelmét hosszú időre végzetes módon befolyásolta. Ilyen tragédia volt az is, hogy a második világháború szörnyűségeit Magyarországon nem a szabadság és a jog uralma, hanem a hosszú évtizedekre berendezkedő diktatúra borzalmi váltották fel. Közép- és Kelet-Európa más nemzeteihez hasonlóan 58 évvel ezelőtt újra olyan totális rendszer uralma alá kerültünk, amely származási és világnézeti alapon társadalmi rétegeket és csoportokat bélyegzett ellenségnek, és azok megsemmisítésére vagy megfélemlítésére törekedett.

A háború után még több mint négy évtizedet kellett várnunk arra, hogy végre szabadon dönthessük el, milyen kormány irányítsa az országot, hogy a megszálló szovjet csapatok kivonuljanak, és hogy a szabadságért küzdő '56-os mártírok emlékét méltón megünnepelhessek. Nem véletlen, hogy az újjászülető Magyarországnak 13 éve a jog, a szabadság és a történelmi hagyományok jelentik törvényes és alkotmányos alapját.

A Szövetség a Nemzetért Polgári Kör nem érti, hogyan viszonyul a mai Magyarország ezen alapvető értékeihez a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége, amely 1945. április 4-ét még ma is felszabadulásként ünnepli. Választ várunk arra is, hogy ki a felelős a Magyar Honvédség tagjainak a pártállami ünnepeket visszaidéző megmozduláson való részvételéért.

2003. április 5.

A Szövetség a Nemzetért Polgári Kör közleménye

Várakozóan tekintünk a megalakuló Köztársasági Etikai Tanács munkája elé. Sajnos, a magasröptű elnevezés mögött meghúzódó konkrét tartalom még nem ismert, csupán általánosságokról lehet hallani. A közeljövő fogja megmutatni, hogy a kezdeményezés

mennyiben marad kormányérdekeltség, illetve a tagok személyes szuverenitása képes-e elosztatni ennek gyanúját. A közélet etikája nem zsákmányolható, a közpénzügyek, a közszolgálat nem válhat politikai komisszárok játékszerévé. A balliberális kormány egy év alatt tarvágást végzett a közszolgálatban és hajtóvadászatot folytatott a polgári kormány munkájának befektetése végett. Mindkettővel leszűkítette saját mozgásterét és most – korrupciós botrányaival terhelve – jobb híján megkísérli saját árnyékát átlépni. A Tanács megalakítása nem más, mint az erre irányuló kísérlet. Ma még rejtély, hogy vajon sikerül-e kivonni a direkt politikai irányítás, a „kellerizmus” alól a közélet tisztaságának etikai és gyakorlati ügyeit. Helyére kerülnek-e a közigazgatási és politikai funkciók a kormányzati működésben, a balliberális hatalomgyakorlásban. Lejár-e az MSZP-s pártbizottságból visszamaradt, lejárt szavatosságú politikai komisszárok ideje, véget ér-e országulásuk, ámokfutásuk?

Mind a „Közársasági Etikai Tanács” megalakítását, mind pedig a Medgyessy kormány „lendületes” kormányátalakítását beárnyékolja a közpénzügyek feletti vizsgálódás alkotmányosan megkérdőjelezhető kormányzati módja és szelektív gyakorlata. Ez azt mutatja, hogy a Közársaság eszméje Medgyessy Péter kormánya számára nem más, mint a Közársaság tér eszméje. Félő, hogy a Közársasági Etikai Tanács funkciója kimerül a Közársaság téri párt és koalíciós partnerének korrupciógyanús ügyeiben való etikai tanácsadásban.

Budapest, 2003. május 8.

Amikor ezt a visszaemlékezést írom, a média számtalanszor említést tesz Vona Gábor tagságáról. Itt mindenképpen tisztázni kell, hogy ebbe a körbe nem lehetett jelentkezni, a kör tagjait Orbán Viktor válogatta ki, és valamilyen szervezet, társaság képviselőjeként kerülünk a körbe. Vona Gábor meghívását minden bizonnyal annak köszönheti, hogy ekkor már létrehozta Jobbik mozgalmát, és Orbán Viktor bízott abban, hogy be tudja vonni őket a Fidesz szervezetébe, és valamiképpen hasznosítani tudja a dinamikus, ambiciózus vezetőjük munkáját. Ebben az időszakban még semmi jele nem volt annak, hogy a szervezet később teljesen szélsőjobbra tolódik. A Népszabadság 2010. február 26-i száma idézi Orbán Vikornak egy 2003. május 18-án elhangzott kijelentését, melyben a Jobbik párttá alakulásával kapcsolatban tett. Eszerint Orbán Viktor megértően viszonyult a párttá alakulásukhoz, és számos vonatkozásban saját fiatalkori ambícióját látta megjelenni Vona Gábor pártalakításában is. Becsületos, rendes, nemzeti érdekek iránt elkötelezett kereső fiataloknak minősítette őket. Az én hatodik érzékem azonban nagyobb veszedelmeket sugallt (Magyar Nemzet, 2003, augusztus 15.). Egyáltalán nem tartottam jó ötletnek, hogy a jobboldalon a MIÉP szóhasználatát átvéve(!) még egy új párt jöjjön létre: *„néhány százalékos támogatás megszerzésével” ...semmiképpen nem a jobboldalnak, hanem sokkal inkább a baloldalnak segítenének”, „...akaratlan asszisztálásukkal ismét a baloldal vonul be a kormányépületekbe”,* írtam a fenti cikkben. Nem értettem egyet Stumpf István negatívnak egyáltalán nem mondható hozzáállásával sem, aki jó esélyt adott nekik, hogy a Jobbik a 2006-os választáson bejusson a parlamentbe. Hát nem jutott be! Írásomhoz Vona Gábor a lap ugyanebben a számában válaszolt, melyben kifejtette miben nem értenek egyet a Fidesszel és miért látják szükségesnek pártjuk megalakítását.

Hogy a 2006-os választáson a Jobbik által elért néhány százalék (és a MIÉP valamint a Centrum pártra leadott elveszett szavazat) mennyiben segítette elő a baloldal győzelmét,

arról most nem szólok. Arról sem, hogy a nagyobb elfogadottságuk érdekében később a szélsőségek irányába tett lépés mennyire előnyös a Fidesznek és az országnak. Egyébként én nem emlékszem, hogy Vona Gábor egyetlen egyszer is megszólalt volna a Szövetség a Nemzetért kör összejövetelein, több esetben eszmetársa Kovács Dávid képviselte a körben. A biztonság kedvéért a közelmúltban megkérdeztem erről Hende Csabát, aki megerősített hitemben, mondván, hogy közöttünk Vona Gábor – feltehetően fiatal kora miatt – valóban alig hallatta hangját.

A Szövetség a Nemzetért polgári kör után egymás után létrejöttek a különböző polgári körök, majd pedig a „Tagozatok”. Ilyen minőségben kapcsolódtam be Szegeden az önkormányzati választásba, pontosabban a jobboldal jelöltjének kiválasztásába. Mint Orbán Viktorhoz „közelálló” személyt a szegedi politikusok meglehetősen sűrűn felkerestek, mint akinek „befolyása” lenne Orbán Vikornál. A sok megbeszélés után Balogh Elemér jogász professzor mellett álltunk ki. Ebben az ügyben az alábbi levelet írtam.

*Orbán Viktor miniszterelnök úrnak
Budapest*

Kedves Miniszterelnök Úr!

Sajnos egy külföldi konferencia miatt nem tudtam részt venni a Szövetség a Nemzetért júniusi rendezvényein. Június 15-én értünk haza, azóta viszont szinte minden percem a szegedi önkormányzati választás gondjaival telt el. Június 20-án megtörtént a polgári körök első közös összejövetele, amelyen javasoltam, hogy hozzunk létre – a pártok képviselőivel együtt – egy 15 tagú grémiumot, mely megpróbálna egyetértésre jutni a polgármester jelölés vonatkozásában.

A Professzorok Batthyány Köre szegedi tagozata (29 egyetemi tanár) már korábban többször foglalkozott e kérdéssel. Minden szóba jövő személyt alaposan megvizsgáltunk, és mivel Martonyi János nem vállalta a jelölést, kénytelenek voltunk más személy után kutatni. Ennek eredményeképpen találtunk egy kiváló jogászprofesszort, Balogh Elemért, aki 42–43 éves, és 9 gyermek apja. Több vonalon is „lekádereztem”. Kiváló személyiség, katolikus körökben mozgott korábban, a nagycsaládosok szövetségében volt neki valamilyen funkciója. Egyik pártnak sem tagja. Több évet töltött Németországban Humboldt ösztöndíjasként. Jogtörténet a szakterülete. Információim szerint meggyőzően tud vitázni, kellő humorral. Meghívtuk a PBK ülésére és alaposan kikérdeztük. A PBK tagjai – több jelölttel szemben – június 21-i ülésünkön nagy szavazati többséggel őt támogatták. A Fidesz szegedi szervezete június 24-én szavazott és Póda Jenő kapta a legnagyobb támogatást.

A civil szervezetek küldöttei és a pártok képviselőinek tervezett találkozására tegnap, 26-án került sor. Kölcsönösen ismertettük elképzelésüket, messzemenően hangoztatva, hogy a siker érdekében végül megegyezésre kell jutnunk. Az ülésre meghívtuk Balogh professzort is, akit a jelenlévők meglehetősen részletesen kifaggattak. A polgári körök nézete szerint Balogh professzor – személyisége, magas beosztása, jogi ismeretei, és nem utolsósorban különleges családja miatt – nagyobb eséllyel venné fel a versenyt Botka képviselővel, a baloldal jelöltjével szemben, mint a mindnyájunk által jól ismert, számos kiváló adottsággal rendelkező Póda Jenő. Ennek megfelelően a civil szervezetek képviselőit is megszavaztattam és a jelenlévő kb. 12 küldött két tartózkodással Balogh Elemér professzor mellé állt. A pártok képviselői nem kívántak a szavazáson részt ven-

ni. Az összejövetelen említettem, hogy legutóbbi találkozásunk során beszéltünk a szegedi helyzetről is, de mivel nem hatalmaztál fel arra, hogy nézetedet elmondjam, erről természetesen nem szóltam.

A Fidesz elnökségével történő megbeszélés során azt javasoltam, hogy ebben a kérdésben kérjük ki nézetedet, mivel Póda Jenő tagja volt a tanácsadó testületednek – és feltekezem – jól ismered képességeit és személyiségét. Amennyiben Te úgy látod, hogy Póda Jenőt kell indítani a polgármester választáson, akkor a polgári körök elállnak Balogh professzor jelölésétől.

A döntésedtől függetlenül felhívom figyelmedet Balogh Elemér professzorra. Egyik legközelebbi szegedi látogatásodon, ha időd engedi, bemutatom Neked. Érdemes lenne őt a későbbiekben – Fidesz új pártépítési politikájának megfelelően – megnyerni számotokra. Meggyőződésem, hogy nagy erősítést jelentene a szegedi alapszervezetnek.

Szeged, 2002. június 27.

Tisztelettel és barátsággal üdvözöllek,

Solymosi Frigyes

Orbán Viktor elfogadta javaslatunkat, személyesen is találkozott Balogh professzonnal, és egy szegedi kampánygyűlésen – amelyen én is röviden felszóltam – ajánlotta Balogh Elemért a szegedi polgárok figyelmébe. Az előző Fidesz vezette önkormányzat rossz híre miatt azonban a szegediek Botka Lászlót választották polgármesternek. Itt említem meg, hogy Balogh Elemér a Fidesz ajánlására később tagja lett az Alkotmánybíróságnak.

Feltehetően, mint a Szövetség a Nemzetért polgári kör tagja felkérést kaptam a Fidesz vezetésétől, hogy a Kongresszusuk alkalmából megjelent füzetbe írjak egy aktuális tanulmányt. Mivel ezt csak nagyon szűk kör olvashatta, érdemesnek látszik ismertetni.

Vitában Áder Jánossal „Egy messziről jött és utólag okos ember” tépelődései

Egy választás után a vesztes pártok óhatatlanul nehezen találják meg helyüket, különösen akkor, ha korábban kormányzati pozícióban voltak. Hogy ez milyen gyorsan történik meg, az függ a pártok szervezeti felépítésétől, demokratikus jellegétől, politikusaik tapasztalatától, korától. Az előrelépés, a megújulás alapja: mennyire hatékonyan tudják a választás elvesztésének okait feltárni, képesek-e saját hibáikkal szembe nézni, és ebből a jövőre nézve hasznos következtetéseket levonni. Túlzás lenne azt állítani, hogy ezt a munkát a jobbközép pártjai gyorsan és sikerrel elvégezték volna. Támogatóik erőfeszítései, hogy ezen a területen előrelépjenek, eddig nem sok eredményt hoztak. Érdekes, hogy ezzel kapcsolatban a Fidesz vezető politikusai mennyire érzékenyek minden kívülről, még saját holdudvarukból jövő észrevételre, bírálatra is.

Ezt tükrözte Áder Jánosnak, a Fidesz jelenlegi elnökének nyilatkozata a Magyar Nemzetben (2002. december 21.). A riporter megjegyzésére: *„Több jobboldali értelmiségi, publicista hangot adott – ...azon véleményének, hogy a két választási vereség után le kellett volna vonni bizonyos személyi és szervezeti konzekvenciákat. Ön mennyiben érzi felelősnek magát a választási eredményekért?”*, a következő választ adta: *„Kizárólag*

olyanoktól olvastam ezeket a véleményeket, akiknek halvány fogalmuk sincs arról, milyen döntési mechanizmus alapján működik a Fidesz, ... A messziről jött és utólag okos ember bátorságával fogalmazzák meg véleményüket, hogy mit kellett volna korábban csinálni”.

Jómagam is a polgári oldalt támogató azon értelmiségiek közé tartozom, akik nem találták elégségesnek a Fidesz nyári kongresszusán a választás eredményének értékelését, és nem minden tekintetben értettek egyet a Fidesz korábbi politizálásával, választási stratégiájával sem. Áder János nyilatkozata azt a sajnálatos, és már korábban is sejtettényt jelzi (Népszabadság, 2000. április 13.), hogy politikusaink egy része – legalábbis kormányzati pozícióban – nem olvas újságokat. Ha ugyanis az elnök úr követte volna a sajtót, akkor biztosan nem állított volna ilyet, mivel az elmarasztalt közírók egy része ugyanis nem „*utólag*” fogalmazta meg aggályait, hanem már jóval a választás előtt.

Az ATV péntek esti beszélgető műsora (december 27.) a választás elvesztésének okai közül a leglényegesebbnek azt tartotta, hogy megszakadt, illetve nem alakult ki a Fidesz és a különböző értelmiségi táborok közötti kapcsolat. Még felsorolni se tudom, hogy az elmúlt négy esztendőben hány alkalommal mutattunk rá ennek hátrányaira, veszélyeire. Ennek talán legszemléletesebb példája, hogy míg a jelenlegi két kormánypart választási programjának összeállításában – külön-külön – csaknem száz jeles értelmiségi működött közre, addig a Fidesz programját mindössze hat politikusuk jegyezte. Úgy tűnik, hogy a Fidesz vezetői egy pillanatig sem gondoltak arra, hogy ismereteik az egyes területeken hézagosak, és talán igénybe kellene venniük a téma szakértőinek segítségét. A Profeszszorok Batthyány körének tagjai még időben elmondták véleményüket a programról, különösen az egészségüggyel és az agráriummal foglalkozó rész nem nyerte el tetszésüket: ennek azonban semmi észrevehető következménye nem volt. A teljesség igénye nélkül nézzük azokat a további pontokat, amelyekre ezek az „*utólag okos emberek*” még jóval a választás előtt felhívták a Fidesz vezetőinek figyelmét.

Többben már a '98-as választási év végén szükségét éreztük a Fidesszel szoros együttműködésben lévő, megfelelő erősségű szatellit párt létrehozását, mely összegyűjthette volna a konzervatívabb értékrendet valló szavazókat, valamint azokat, akik különböző okok miatt nem kívánták (ismét) a Fideszre adni voksaikat. Várható volt ugyanis, hogy a Fidesz dinamikusabb, célratörőbb föllépése, politikusaik karakteréből, fiatalabb korából eredő határozottság, a hatalomban tanúsított magatartása számos választót, korábbi támogatót elriaszt. Az ellenzék által széles körben hangoztatott elmarasztalóbb jellemvonásokat nem említem. Erre alkalmasnak kínálkozott egy MDF-MDNP-Kereszténydemokrata összefogás, majd a később felmerült „*Békejobb*” gondolat megvalósítása. Erről még 2000-ben a szegedi városházán tartott politikai gyűlésen alkalmam volt Áder képviselő úrral vitázni, aki – enyhén szólva – nagyon rossz elképzelésnek tartotta a felvetést. Nézzük meg a tényeket. Az MSZP testvérpártjának, az SZDSZ mérsékelt sikerének köszönheti kormányalakítási lehetőségét, mint ahogyan Németországban is az a nagy párt tudott kormányt alakítani, amelyik mellett erősebb szatellit párt állt. A választás előtt néhány hónappal megalakult Centrum párt listája 3,8%-t kapott, mely azt mutatta, hogy valóban vannak olyan szavazók, akik igényelték a Fidesztől független, nem baloldali pártot. (Tekintettel arra, hogy a választáson négy baloldali párt indult, kizárható az a lehetőség, hogy a Centrum párt támogatói a baloldaltól kerültek volna ki.)

Alig tagadható, hogy a Fidesz politikusainak – a népszerűségi adatok által is táplált túlzott – önbizalma is hozzájárult a választás elvesztéséhez. Ennek sokoldalú veszélyei már a Fidesz 2001-es szegedi kongresszusa után rámutattunk. A magabiztosság egyik

eleme volt az a végül is megvalósított terv, hogy Orbán Viktor miniszterelnök a választási küzdelemnek csak az utolsó fázisba kapcsolódik be. A Fidesz vezérkara nem vette figyelembe, hogy pártjuknak nem volt – és ma sincsen – Orbán Viktorral összemérhető meggyőző erejű politikusa.

A sikeres választási kampány egyik alapfeltétele a helyes szóhasználat, a megfelelő hangnem megtalálása. Barátaimmal aggódtunk, hogy a keményebb stílus elrettentí, eltaszítja a bizonytalankodó kisembereket, a választóknak azt a részét, mely valamikor különböző okok miatt MSZMP tag vagy szimpatizáns volt, de már szeretne a jobbközéphez közeledni. A nem kellőképpen átgondolt kijelentések nem kevés muníciót nyújtottak az akkori ellenzéki tábornak: ezek elemzése, hangoztatása, esetenkénti félremagyarázása további bő lehetőséget kínált a Fidesz diszkreditálására. A harcosabb Fidesz politikusok visszavonása az első vonalból már túl későn történt.

Megemlíthetném még a Kiszgazdapárttal kapcsolatos gondokat. A párt megújulását célzó erőfeszítésünk, javaslatunk mind hiábavalónak bizonyult. A vezető kormánypárt láthatóan nem tett semmit, hogy megfelelő ellenőrzéssel megakadályozza a Kiszgazdapárt által vezetett minisztériumok és tisztségviselők sajátos ténykedését. Mindez óriási presztízs veszteséget okozott a polgári koalíciónak, nem beszélve arról, hogy a Fidesz-MDF pártszövetség képtelen volt a Kiszgazdapárt korábbi támogatóit maradéktalanul megnyerni.

A fenti tényezők lényeges szerepet játszhattak a választási eredményben. Ezeket nem utólag, „az okos ember bátorságával” fogalmazzuk meg, hanem már jóval a választás előtt, az aggódó értelmiségiek szerénységével. Úgy tűnik nem is ezzel volt a baj, hanem sokkal inkább azoknak a politikusoknak a fogadókészségével, affinitásával, akik bízva maguk, és bizonyára jól megfizetett kampány-menedzserük ítélőképességében, figyelmen kívül hagyták ezeket a jelzéseket. Ez a hozzáállás – mint az eredmény mutatja – bizony nem vált be.

Valószínűleg nem vetem papírra ezeket a gondolatokat, ha jelét látnám annak, hogy a Fidesz politikusai képesek a tükörbe nézni, képesek a hibák feltárására és abból a szükséges konzekvenciák levonására. Enélkül pedig nincs előrelépés, nem lehet sikeresen politizálni, nem lehet újra kormányzati pozícióba kerülni.”

(Szövetség, 2003. február 28.)

A „Szövetség a Nemzetért” kör munkájával kapcsolatban – rövidítve - mindenképpen ismertetnem kell Malgot Istvánnak, a meglehetősen szűk körben olvasott Szövetség című lap főszerkesztőjének tanulmányát, mely a folyóirat 2005. januári számában jelent meg. Malgot István a 2005-ös népszavazás sikertelensége után írta meg mélyszéles aggodalmait, szokatlanul kemény és némiképp a jövőbe látó megjegyzéseit.

Aki szelet vet... Vitairat szabad felhasználásra

...Ez az írás nem születik meg, ha vállalnánk a felelősséget a kialakult helyzetért... A népszavazás ötlete már fogantatásában sem magyar érdekeket szolgált. Az egyre erősödő és egyre realitásos alapokon megjelenő székelyföldi autonómiaötlemekek megfigyelésére ötlötték ki, s nem nehéz kitalálni, hogy milyen szomszédos politikai erőknek és szol-

gálatoknak állott ez érdekében. ...A Magyarok Világszövetsége elnökének és döntéshozó testületének a történelem lomha, de biztos ítélőszéke előtt egyszer majd számot kell adni arról, hogy milyen célok érdekében indították el iszonyatosan időszerűtlen kezdeményezésüket. ...Orbán Viktor egyetértő aláírása a későbbi fejlemények szempontjából döntő jelentőségűnek bizonyult...Orbán Viktor felhasználhatta volna rendkívüli tekintélyét, hogy az összefüggéseket elmagyarázva leállítsa az önkezdéssel saját magunkra mért nemzetvesztés iszonyatát. Nem ezt tette....A totális mozgósítás mindössze másfél millió igen szavazatot eredményezett. Ennyit. Mindössze másfél milliót. A kialakult helyzet a Fidesz számára győzelemnek púderezett vereség. Orbán Viktor számára egy politikai irányvonal csődje. Az MDF-nek csendes önigazolás. A szocialistáknak szégyennel keveredett megkönnyebbülés. Az SZDSZ számára egyértelmű győzelem. Egyébként nemzeti katasztrófa... 2002 tavaszának könnyes és gyönyörűsége napjaiban a történelmi igazság hordozójának láttam a választásokon vesztes Orbán kormányt, s baloldali érzelmű értelmiségiként a Fidesz támogatására hívtam fel másokat is...

...A Fidesz sajátos átalakulása Magyar Polgári Szövetséggé, többszörösére növelte a párt taglétszámát, a frissen belépett tagok meglehetősen heterogén eszmeiséget képviseltek, nem annyira a Fideszhez, mint inkább a párt elnökéhez csatlakoztak, komoly támaszt jelentve az elnöknek a Fidesz belső problémáinak kezelése során. *A változások a párt életében ezidáig elképzelhetetlen hatalomkoncentrációval jártak együtt. Az új struktúra vezérlő elve a széleskörűen megvitatott, hozzáértő elmék által kidolgozott, a párt tagjai számára vállalható, a társadalom többsége által követhető és megvalósítható elképzelések, célok és módszerek helyett az elnök iránti feltétlen elkötelezettség lett. ... Az új struktúra ugyanis az egyszemélyi vezetést honosította meg, ahol a frissen létrejött, egyébiránt csak formálisan működő tagozatok vezetőitől kezdve a Fidesz alapszervezetei mellé (vagy fölé) rendelt választókerületi elnökök láncolatán át minden tisztségviselőt az elnök nevezett ki...*

A szakadatlan harchoz az utasításokat fegyelmezetten végrehajtó katonák kellene, nem pedig józan érveket használó értelmiség, olyan értelmiség, amely igaza tudatában képes befolyásolni, meggyőzni másokat. *Ez az értelmiség jórészt elfogyott a Fidesz körül, talán mert képviselőinek pusztja jelenléte is idegesítette a párt legfőbb vezetését.* Helyüket a Sajtóklubból és a Demokrata nevet viselő, magát radikálisnak mondott hetilap néhány munkatársából verbuválódott tollforgatók foglalták el. *Ez a szabadcsapat meglepő hatékonysággal tette tönkre a Fidesz társadalmi esélyeit a nemzeti többség megteremtésére.... A közelgő forradalomról vizionáltak, felléptek hazánk európai uniós csatlakozása ellen, minősíthetetlen hangon gyalázták nemcsak politikai ellenfeleiket, hanem a magyar nép jórészét is. Elévülhetetlen érdemeik vannak a Fidesz ellenében fellépő radikális csoportok párttá alakulásában. ...Elképesztőnek és botrányosnak tartom azt a közömbösséget, amit a Fidesz legfőbb vezetése tanúsított a Demokrata hetilap Új Jobboldal elnevezésű neonáci rovatával kapcsolatban. Ennek a rovatnak számos írása és tollnoka munkálkodik egy faji felsőbbrendűséget hirdető, keresztényellenes, újpogány eszmerendszer elterjesztésén, amelynek képviselői a közelmúlt szélsőjobboldali diktatúráira, mint a társadalmi problémák eredményes megoldási modelljeire, csodálattal tekintenek.*

...Orbán Viktor a Fidesz átalakításakor elérkezettnek vélte az időt arra, hogy győzelemre vigye a már régebben is képviselt **„egy tábor...egy zászló...”** néven ismert politikai irányvonalat. ...Letagadhatatlan, hogy a Fidesz legfőbb vezetése, bár a vezetőségben vannak eltérő álláspontok, *nem nézi jó szemmel, ha rajta kívül más pártok is igényt tartanak a nemzeti oldal politikai képviselésére.*

...1998-ban a Fidesz átlátható és sokak számára vonzó társadalmi célokat fogalmazott meg, ezek eléréséhez követhető utakat kínált. ...1998-ban a Fidesz politikai vezetését kiváló elmék segítették a programalkotásban... Mára eljutott annak a hangoztatásáig, hogy nem kíván koalícióban kormányozni. Szövetség helyett egyszemélyi döntéshozatalra épülő, a kijelölt feladatokat kétkedés nélkül végrehajtó szervezet jött létre. Egy olyan párt, amelyik irányvonalának helyességét a vezető csalhatatlanságára építi. Történelmünk azt példázza, hogy nincsenek csalhatatlan vezetők...Nagyon kevés ismerettel rendelkezünk a Fidesz mögött álló hatalmi elitről. Nem tudjuk, hogy Orbán Viktor előidézője vagy áldozata a jelenlegi helyzetnek. Valószínűleg mindkettő. A nemzeti média egyre szürkébbé váló lapjairól időnként kinyúl egy fenyegető kéz. Ilyenkor megdöbbenünk....A Szövetség a Nemzetért polgári kör egy éve nem tanácskozik. Feltehetően azért, mert itt valóban ütköztek a vélemények.

Véget kell vetnünk a hallgatásnak... Meg kell végre találnunk az utakat, amik errefelé vezetnek.

A Szövetség a Nemzetért Kör 2005-ben beszüntette működését, aminek okát pontosan nem ismerem. Ennek egyik következménye lett, hogy a Kör aktívabb tagjai észrevételeiket már nem tudták Orbán Viktorral közvetlenül közölni, kénytelenek voltak azokat a lapok útján eljuttatni a Fidesz vezérkarához. Egyesek szerint a megszűnéshez hozzájárult, hogy Malgot István és jómagam több esetben bíráló hangot is megütöttünk a Fidesz 2002 előtti és utáni politizálásával kapcsolatban. Ennél valószínűbb, hogy ekkor már előrehaladott állapotban volt a polgári körök megalakítása. Orbán Viktor már nem látta szükségét a „Szövetség” működésének, hiszen a tagok egy része más formában úgyis közreműködtek vele. Legutoljára 2009-ben kérdeztem futólag Orbán Viktortól „mikor ülésünk legközelebb?": „Hamarosan” volt a válasz!

Százak Tanácsa

Közírói tevékenységem eredményeként 2001. február 12-én meghívó levelet kaptam a már régóta működő „Százak Tanácsának” elnökétől, hogy csatlakozzak hozzájuk.

Tisztelt Solymosi Frigyes Úr!

A Százak Tanácsa január 15-i ülésén titkos szavazással kiegészítette tagságát.

Örömmel és tisztelettel értesítjük Önt, hogy azok közé tartozik, akik a 170 jelölt közül a legtöbb bizalmat kapták, örömmel és tisztelettel üdvözljük tehát a Százak Tanácsa tagjai között. Alapja lehet ez a bizalom a felelősségünkkel terhes s örökre kifogyhatatlan közös munkának, melyből kedvünkre vállalhatunk mindig annyit, amennyi tisztességgel elvégezhető. Mellékelten küldjük a Meghívót legközelebbi ülésünkre, a Százak Tanácsát bemutató írást 1999-es évkönyvünkéből, a kitöltendő kérdőívet, s – a 4. napirendi ponthoz – a Világkongresszus III. szekciója tanácskozásának összefoglalóját.

Budapest, 2001. február 12.

Szeretettel és tisztelettel:
Fekete Gyula
mb. ügyvezető

A meghívást elfogadtam, de csak egy-két alkalommal vettem részt a társaság ülésein, melyet – tiszteletreméltó hazafiassága mellett – erős jobboldaliság jellemzett. Ennek jellemzésére – rövidítve – ismertetem az alábbi nyilatkozatot, amellyel természetesen nem értettem egyet.

A Százak Tanácsa állásfoglalása az Európai Uniós csatlakozás körülményeiről

Tiltakozunk az ellen az egyoldalú „tájékoztatás” ellen, amit a magyar kormány, a magyar országgyűlés, a sajtó, és újabban a magyar kormány által létrehozott Európai Unió Kommunikációs Közalapítvány folytat az unióba való belépés érdekében.

Minden országgyűlési párt a belépést támogatja, tehát ezzel ellentétes véleményeknek az ország házában nincs képviselője. Ez pedig a demokrácia megcsúfolása, a diktatúrára emlékeztető áldemokráciát valósítja meg... Az a pénz, amit az Európai Unió Kommunikációs Közalapítványon keresztül „elkülönítettek”, jogszerűen jár azoknak is, akik más véleményen vannak! Minden tisztességes érv mellett szól, hogy a más véleményen lévők – azaz a másság képviselői – is eljuttathassák véleményüket az ország lakosságához!

Elvárjuk, hogy a médiában azonos terjedelemben megjelenhessenek az ellenkező vélemények is, másrészt körlevélben is tudathassák véleményüket és mindazokat a kedvezőtlen tényezőket, amelyek, a belépés után várnak az ország lakosaira, s amelyek különösen a szegényebb rétegeket sújtják majd életbevágó erővel... Mi, megcsönkített országgal, megnyomorított lélekkel is nemzettudattal, ötven év kommunizmussal torzítottan, meggyengítetten, *nem kívánunk, mint régi európaiak sem az Unió tagjává válni*. Nem akarunk tovább hanyatló nemzet lenni, másod-, vagy harmadrendű állampolgárokká válni. Ekkor még nem is szóltunk a szuverenitásunkról, a föld és megtartó hagyományaink elvesztéséről! Nem akarunk a magunk jogfosztottságában, a határon túli magyarok millióinak sanyarú sorsára szavazni... Kijelentjük, hogy a fentiekben leírt körülmények miatt csakis nemmel szavazhatunk az uniós csatlakozásra.

Budapest, 2003. február 05.

Fekete Gyula
mb. ügyv. s.k.

Nem sokkal ezután kértem felmentésemet a Tanács tagsága alól.

Deák Ferenc Társaság

Meghívtak az MDF-hez közelálló Deák Ferenc Társaságba is, melynek a következő konzervatív értelmiségiek voltak a tagjai: Dr. Boross Péter, Dr. Bába Iván, Herényi Károly, Prof. Dr. Iván László, M. Kiss Sándor, Dr. Pongrácz Tibor, Prof. Dr. Pungor Ernő, Dr. Rubovszky András, Prof. Dr. Solymosi Frigyes, Slosár Gábor, Széles Gábor, Szokolay Sándor, Takácsy Gyula, Prof. Dr. Tringer László, Zelnik József. Az ülésen – Széles Gábor(!) székházában – csupán néhány alkalommal vettem részt. Sajnos semmi jelét nem láttam annak, hogy a Társaság a nyilvánosság előtt az MDF politikáját támogatta volna, és megpróbálta volna a párt felmorzsolódását megakadályozni. A Társaság működésének nehézségeit jól tükrözi az egyik vitaülésének alábbi programja.

Vitakérdések a Deák Ferenc Társaság működéséről és jövőjéről

A Deák Ferenc Társaság megalapításától a mai napig nem sikerült kialakítani a társaság jellegzetes arculatát, amely megkülönbözteti más társaságoktól, tevékenysége, véleménye hatni tud a politikai közéletre, motiválni képes a közép jobb politikáját. Szükségesnek látszik emiatt a társaság biztosítandó néhány kérdés megvitatása. A teljesség igénye nélkül véleményem szerint ezek a következők:

1. Akar-e politikai szerepet vállalni a társaság a keresztény, konzervatív alapelvek megtartásával.
2. Céljának tekinti-e a közmegegyezés és a politikai stílusváltás elősegítését.
3. Teszünk-e lépéseket a jobboldal támogatóinak integrálására, ha igen milyen módon.
4. A zárt körű tagságot nyitottá tesszük-e.
5. A társaság bejegyzésre kerüljön egyesületként vagy sem.
6. Szükséges-e megfogalmazni és rögzíteni a társaság célkitűzéseit, ha a társaság egyesületté alakul.
7. Milyen feltételeknek kell megfelelnie az új tagoknak.
8. Szükséges-e a társaságnak vezetőséget választania és milyen módon.
9. Fontos-e, hogy a társasági ülések előre meghatározott fix időpontokban legyenek, ha igen milyen gyakorisággal.
10. A társaság (egyesület) működési feltételeinek tisztázása, megteremtésének lehetőségei.

A fenti kérdéseken túl természetesen más kapcsolódó kérdések megbeszélésére is sor kerülhet.

Budapest, 2003. október 1.

Slosár Gábor

VI. Közírói tevékenység, felszólalások, kritikák, támadások

1. Közírás

Soha nem gondoltam volna, hogy valaha is újságokban publicisztikákat, politikai analíziseket írok. Igaz, kutatói pályám meghatározó része a tudományos dolgozatok elkészítése, lehetőleg olyan szinten, hogy azokat a legigényesebb nemzetközi folyóiratok is elfogadják. Tanulmányaink nagy száma, megjelenésük helye azt jelzi, hogy ennek a kihívásnak megfelelő szinten eleget tudtunk tenni. Miután '82-ben az MTA levelező tagjává választottak, az akadémiai közgyűléseken elhangzott hozzászólásaimat az esetek túlnyomó részében leközöltem a Magyar Tudományban. Mindezek azt jelzik, hogy az írás, gondolataim közlésének igénye nem idegen számomra, s ezen a területén nem voltam teljesen kezdő. Természetesen a publicisztikák elkészítése számos szempontból új feladatot jelentett. Az olvasó joggal teheti fel a kérdést, milyen tényezők készítettek, hogy szakmai munkám mellett hangot adjak a közélettel kapcsolatos véleményemnek. Ebben döntő szerepet játszott Konrád Györgynek a Spiegelben megjelent interjúja, melyben – többek között – kijelentette, hogy *„múltunkban csak nagyon kevés ember, talán senki sem volt teljesen mentes a politikai kollaborációtól”*. Ez összecseng azzal a nézettel, hogy minden, az elmúlt rendszerben elért kimagasló szellemi teljesítményt – és mindezeknek a révén a műszaki élet, a tudományok és a művészet terén kivívott vagy kiharcolt pozíciót –, a régi rendszerrel létesített kisebb, nagyobb kollaboráció eredményének tulajdonítanak. Azt ugyanis – nagyon remélem – senki nem várta el az itthon maradóktól, hogy az 56-os forradalom leverése után, szovjet és hazai szuronyok árnyékában öngyilkos akciókba kezdjenek. A túlélésnek, az ország fennmaradásának akkor már mások voltak a lehetőségei. A kimagasló eredmény az esetek túlnyomó részében nem ott született, ahol a rendszer szerette volna, és nem azok érték el, akiket a rendszer különösen támogatott. A példák tucatjait lehetne említeni, hogy a korábban éppen megtűrt alkotók végeztek kimagasló munkát, értek el nemzetközileg is kiemelkedő eredményeket – sok esetben nagyon is szegényes, egyáltalán nem privilegizált helyzetben. Ezeket a gondolatokat részletesen kifejtve leközöltem a Magyar Nemzetben (I. könyv, 15. o.). Tovább katalizálta közéleti, közírói tevékenységemet, hogy '94-ben Horn Gyulának visszajöttek a hatalomba, amibe nehezen tudtam beletörődni. Kemény cikkekben analizáltam a Horn kormány intézkedéseit, az előd és utódpart ténykedéseit.

Mindenképpen meg kell említenem, hogy újságíró feleségem olyan nagyon nem lelkesedett közírói ténykedésemért, több esetben próbált – „alkalmatlanságomra” hivatkozva – elidegeníteni ettől a „szenvédélyemtől”, már azért is, mert ezt a munkát túlnyomórészt a hétvégeken végeztem. Egyébként is elég egy újságíró a családban, mondogatta. Végül is – elismerve tanulékonyságomat –, beletörődött a megváltoztathatatlanba és sokat segített a végső szövegek finomításában. A minden irányból záporozó támadások, és a támogatott politikusok közömbössége őt viszont sokkal jobban megviselte, mint engem.

Első publicisztikámat különböző lapokban közel 450 követte, amelyeket a bevezetésben említett két kötetben gyűjtöttem össze. Az első kötet „érdemeit” a Magyar Nemzetben (2002. március 11. és 13.) Haklik Norbert méltatta. Mivel ennyi pozitívumot két évtizedes közírói ténykedésemről összesen nem írtak, érdemesnek láttam ennek rövid ismertetését.

Véleményformálás másképpen

Solymosi Frigyes publicisztikai kötetéről

...Solymosi Frigyes akadémikus nem tartozik az elefántcsonttoronyba zárkózók közé. A világhírű vegyészprofesszor már a nyolcvanas években is közölt tudománypolitikai témájú cikkeket, végül 1992-ben, az MDF-kormányra zúduló média-szőnyegbombázás idején ítélte úgy, hogy egyéb közéleti kérdésekben is a legszélesebb nyilvánosság előtt vállalja véleményét. Politikai tárgyú írásai azóta is rendszeresen jelennek meg napilapokban – leggyakrabban épp a Magyar Nemzetben –, most ezekből adott közre egy válogatást a Kairosz Kiadó „Valóban kollaboránsok voltunk?” címmel.

A kötet alcíme: *„Tudomány, elkötelezettség, hazaszeretet”*. Ez a három szó híven tükrözi mind a könyv tartalmát, mind a szerző szellemiségét. Solymosi a nyolcvanas évek közepétől vívja állhatatos harcát a legkülönbélebb fórumokon – így az újságok hasábjain is – a kutatás támogatási rendszerének megújítása végett, a reálértelmisség és a tudóstársadalom rangjának helyreállításáért – végeredményben a tudásalapú Magyarország megteremtéséért. Elkötelezettségét pedig éppen az példázza a legjobban, hogy a legnehezebb időkben, 1994 és 1998 között is számtalan cikkben állt ki a konzervatív értékek mellett, a többségi média össznépi hozsannázásának idején is keményen kritizálta a balliberális kormány intézkedéseit. Hazaszeretetét életútjával is bizonyította a szerző – bár Nyugatra gyakran meghívott kutatóként már a Kádár-korszakban is megtehetette volna, hogy „kint marad”, Solymosi Frigyes mindig visszatért Magyarországra, ezzel is példázva azt, amit a kötet címadó írásában megfogalmaz: aki a szocializmus évtizedei alatt nem emigrált, hanem itthon végzett nemzetközi mérce szerint is magas színvonalú munkát, az mind ezt nem a rendszer, hanem a haza szolgálatában tette.

Solymosi Frigyes publicisztikái, bár rendszerint a napi politika eseményeire reagálnak, a történéseket mindig egy folyamat részeként, kutatóhoz méltó elemzői készséggel vizsgálják. A szerző soha nem engedi, hogy úrrá legyenek rajta az indulatok, mindig visszafogott, és olykor az általa favorizált oldalt sem óvja meg egy kis „szeretve kritizálástól”...

A „Valóban kollaboránsok voltunk?” című kötet ékes példaként szolgál a közélet és a haza sorsa iránt elkötelezett konzervatív értelmiség szerepvállalására. Solymosi Frigyes művének mindazon olvasók könyvespolcán ott a helye, akik nem könnyű drogtól ellilult agyú beatpoéták elmeszüleményeiben, hanem inkább Ady verseiben, vagy a Németh László-i kiállításban vélik felfedezni a máig érvényes erkölcsi üzenetet

A könyvbemutatóról írt riportjában pedig megemlíti, hogy a szerző *„amellett, hogy mindig markánsan kiállt politikai nézetei, valamint a nemzeti-kereszténydemokrata értékrend mellett, teljes mértékben elutasítja azt a gyűlölködő hangnemet, amely mostanság eluralkodni látszik a politikai küzdelmekben és a médiában.”*

A második kiadványról – hiába küldtem el különböző szerkesztőségeknek – egy sor sem jelent meg! Ekkor már mindkét oldal *„ellensége”* voltam!

Néhány szóval érintenem kell a különböző lapok szerkesztőivel kialakult kapcsolataimat is. Előljáróban megemlítem, hogy egy aktuális témával foglalkozó külsős (amatőr) közíró számára az egyik legfontosabb, hogy írása elfogadásáról minél előbb kapjon visszajelzést. Ha ez negatív, akkor van ideje, hogy máshol próbálkozzék. A Magyar Nemzetben mind Faggyas Sándor mind Berszán György szerkesztőkkel jó, „kollegiális” viszonyba kerültem. Hasonlóan pozitívan nyilatkozhatom a régi Magyar Hírlap és a Nép-

szava szerkesztőségéről is. Itt említem meg, hogy a Népszava volt az egyetlen lap, amelyik nehezményezte, hogy később ismertett pereim estében egyetlen értelmiségi kör sem állt ki mellettem. A megismert szerkesztők közül kétségkívül Révész Sándortól, a Népszabadság korrekt rovatvezetőjétől kaptam a leggyorsabb visszajelzést: már két vagy legfeljebb három nap múlva értesített: „köszönjük, majd közöljük”, vagy „köszönjük, de nem kérjük” a kéziratot. Kezdetben olykor vette a fáradságot, s válaszaihoz hosszabb politikai eszmefuttatást is csatolt. Mindig fair magatartást tapasztaltam Nagy N. Pétertől, a Népszabadság „Vélemény” rovatának másik szerkesztőjétől, és a gazdasági heti lapok, a HVG és a Figyelő rovatvezetői részéről is. Némi gondom a Heti Válasz különböző főszerkesztőivel támadt, különösen már akkor, amikor a jobboldal politizálását illetően kritikai hangot is megütöttem. A sok publikálásra váró kézirat miatt nem volt könnyű zöldágra vergődnöm az ÉS főszerkesztőjével sem. Egy két kivételtől eltekintve Kovács Zoltán mindig elfogadta rövidebb-hosszabb írásaimat, megjelenésük azonban gyakran halasztódott. Előfordult, hogy a késedelmes közlés miatt egy üveg pezsgő felajánlásával „vigasztalt”.

Mint aktív közíró természetesen az újságírók néhányszor megkerestek, hogy különböző témákban nyilatkozzak. Kezdetben elsősorban a jobboldali médiák, míg később a baloldali hírforrások voltak kíváncsiak a véleményemre. A teljesség nélkül: Halász Miklós: „Felszálló ágon – Solymosi Frigyes a kémiáról, a szülőföldről és az értelmiség feladatairól” (Magyar Nemzet, 2001. március 24.), Sulyok Erzsébet: „Hétpróbás évtizedek – Születésnapi beszélgetés Solymosi Frigyes akadémikussal” (Szeged, 2001. április), Mucsányi János: „Katalizis és gyűlöletkeltés” (Heti Válasz, 2002. március 15.). Réhon József: „Hogyan lehet hazai Nobel-díjasunk?” (Szövétnek, 2002. június), Réhon József: „Ha Mátyás király visszatérne...” (Jelen, 2002. május 10.), Sulyok Erzsébet: „Solymosi a jobbkozépről – Mire való az értelmiség a politikában” (Délmagyarország, 2002. szeptember 13.), K.Gy. „Itthon és otthon – közös gondok” (Heti Új Szó, Arad, 2002. október 4.), Pálfi Sándor: „Értelmiség és politika” (Szövétnek, 2002. december), „Teljesíteni a feladatot” (Tehetség, 2006/3–4.), Szegő Péter: „Rossz emlékeket ébreszt” (Szombat, 2007. július 13.), Gonda Zsuzsanna: „Három kérdés; Aki válaszol: Solymosi Frigyes akadémikus” (Délmagyarország, 2009. december 15.), Fürjes Judit: „Nem értem, miért gondolják a Fidesz politikusai, hogy mindent jól látnak” (HVG Online, 2011. március 18.), Újszászi Ilona: „Hidrogént állított elő” (Délmagyarország, 2011. április 1). A Kossuth rádió „Vasárnapi újság” műsorában Bunyevác Zsuzsával 2001. április 8-án, Mangel Györgyvel 2002. június 24-én beszélgettem. A 168 Óra több alkalommal készített interjút velem, Bányai György: „Jobb körökben” (2002. november 14.), Nagy József: „A tudás hatalom – Solymosi Frigyes a holdudvarról” (2005. augusztus 18.), Pipishegyi Noémi: „Körkörös védelmet” (2006. július 6.) és Herskovits Eszter: „A gyűlölet szigete” (2010. augusztus 26.). Bolgár György: „Schmittnek le kell mondania” (Klub Rádió, 2012. március 28.) Az ATV-ben beszélgetést folytattam Friderikusz Sándorral, majd Juszt Lászlóval (Magánbeszélgetések, 2011. március 4.), az m2-ben pedig Veiszer Alindával (Záróra, 2011. január 27.). Ezekben lényegében azt mondtam el, amit az újságokban is megírtam.

Minden bizonnyal a közírói tevékenységemnek köszönhettem, hogy az amerikai követség vezető tisztviselői 2010 előtt két ízben is beszélgetést kezdeményeztek velem. Az egyikre a követségen került sor, a másodikra pedig Szegeden. A találkozókon véleményemet kérték az akkori politikai helyzetről és a jövő kilátásairól. Feltehetően a tanácsos úrnak az utóbbi beszélgetésről készített jelentése szivároghatott ki, amelyről a napilapok az alábbi ismertetést közölték.

**WikiLeaks-táviratok Szegedről: bizalmas információk Botkáról,
Solymosiról és a Jobbikról**

(Délmagyarország, 2011. szeptember 7., Népszabadság, 2011. szeptember 27).

„Botka László polgármestert nagyon népszerű politikusként írják le, akinek többek között kulcsszerepe volt a romák iskolai deszegrációjában és a lézerközpont Szegedre hozásában...

Solymosi Frigyes szegedi professzort is említi a WikiLeaks, aki szintén aggályait fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a Jobbik népszerűsége nő a fiatal szavazók közt. A dokumentum szerint Orbán Viktor pártelnök egykor közeli tanácsadója sikertelenül figyelmeztette Orbánt a Jobbik jelentette veszélyre. „13 éves voltam 1944-ben, és emlékszem a nyilasokra. A Jobbik és a Magyar Gárda ugyanazt az egyenruhát viseli, ugyanazt a retorikát használja. ... Mi történik, ha a Jobbik bekerül a parlamentbe?” – tette fel a kérdést a professzor. A WikiLeaksen olvasható információk szerint aggódott, mert úgy vélte, a Fidesz engedte a Jobbikot térhez jutni, és ezzel valószínűleg Pandora szelencéjét nyitotta ki.”

A megkeresések között kétség kívül a legmeglepőbb a Wall Street Journal munkatársáé volt, aki 2012. március 7-én e-mailen küldött levelében jelezte, hogy szeretne velem a magyarországi politikai helyzetről beszélgetni. A felkérést elfogadtam, és az újságíró március 16-án meglátogatott Szegeden, ahol a Dómra néző szobámban, majd pedig egy cukrászdában több órás beszélgetést folytattunk. Zhong úr említette, hogy előzőleg több kormány és ellenzéki politikussal is beszélgetett, így rendkívüli tájékozottsága már nem volt meglepő számomra. Az interjú Wall Street Journal március 22-i számában jelent meg, melyben csak Mesterházy Attilával és a velem folytatott eszmecsereéről számolt be. Az engem érintő részt az alábbiakban ismertetem.

Raymond Zhong: The descent of Hungary

The Wall Street Journal, March 22, 2012

...Last Friday, I visited Frigyes Solymosi, a renowned chemist who became a Fidesz adviser when the party was in parliamentary opposition in the 1990s. Lately the 80-year-old Mr. Solymosi, who lives in the southern city of Szeged, feels betrayed by his old party and its leadership. Of his „great friend Viktor,” he says that the prime minister’s principal weaknesses are his dislike for critics and a cognate taste for picking fights.

But he also says that Mr. Orban, despite his hot head, is savvy enough to know that he cannot be too untethered from his electorate. He notes that the prime minister has already shifted his party’s ideology once, from leftish to its current incarnation, in a calculation that was key to Fidesz’s 1998 parliamentary victory.

Mr. Orban is a Machiavellian, in other words, but one with no greater designs on Hungary than to remain the person who steers it. Like his mongrel economic policy, Mr. Orban’s Janus-faced attitude toward Europe—smiles in Brussels, gnashing teeth at home—suggests a political pragmatist, not an ideologue.

And that, Mr. Solymosi says, should make him malleable to what Hungary’s voters want and will vote for. Today it is economic populism and fury at European institutions. But in two years?

He’s a very flexible politician, Mr. Solymosi tells me over coffee in his office, which looks out onto a stunning twin-spired cathedral in the center of Szeged. Orban is able to change very quickly if he needs to change.

Az újságíróval folytatott kötetlen beszélgetés alapján készített cikk szövegét megjelenése előtt nem kaptam meg: biztosan finomítottam volna a kényesebb mondatokon. A Wall Street Journalban megjelenő cikkről röviden az Origo és a Népszabadság számolt be, minden különösebb kommentár nélkül.

2. Felszólalások

Miként nem vagyok megáldva szónoki tehetséggel, ezért sohasem törekedtem arra, hogy politikai gyűléseken felszólaljak. Néhány esetben azonban a Szegeden szervezett politikai jellegű összejöveteleken, a Nemzeti Kör és a PBK rendezvényein ezt nem lehetett elkerülni. Érdekességként néhányat ismertetek. A 2002-es választási kampányban a Nemzeti Kör és a Fidesz Szegeden is szervezett egy politikai gyűlést a Nemzeti Színházban, március 20-án, amelynek főszónoka Orbán Viktor volt. Óriási érdeklődést tapasztaltunk, akik nem kaptak helyet a színházban, kivetítőkön követhették az eseményeket. A meghívók szétosztásában – nekünk mint társszervezőknek – is volt szerepünk. Érdekességként említem, hogy egyetemi kollegáim közül az MSZMP korábbi (aktív) tagjai közül többen szerették volna „megváltozott politikai értékrendjüket” jelenlétükkel demonstrálni, hiszen csaknem biztosnak látszott, hogy a Fidesz a hatalomban marad. Ezt semmiképpen nem kívántam meggátolni: néhányuknak az első sorokban adtam jegyet, így nekik is lehetőségük volt, hogy a – színház közönségéhez hasonlóan – ők is felállva, nagy tapsal fogadják Orbán Viktort, amit természetesen a helyi televízió megörökített! (Hogy a 2002-es választás után nem tekintették-e elsietettnek lelkesedésüket, azt nem tudom.) Orbán Viktor feleségemet kézcsókkal üdvözölte.

A Nemzeti Kör tagjai közül rajtam kívül rövid beszédet mondott O'sváth György is, és a rendezvényen a Kör részéről még jelen volt Granasztói György és Dobos László. „Bevezető Kampánybeszédemet” az alábbiakban ismertetem:

Jó estét kívánok. Nagypám, aki tehetős paraszt ember volt, és aki hét gyermeket nevelt fel, a háború utáni nehéz években minden nap megkérdezte tőlem: mondd édes fiam, mikor jönnek már az amerikaiak? Az amerikaiak nem jöttek, de jöttek az adóvégrehajtók, akik elvették a termést, a tanyát, a földet és minden egyéb mozdíthatót. Elszegényített, vagyunkajuktól megfosztott szüleink már miattunk aggódtak: féltek, hogy itt hagyjuk őket, itt hagyjuk az országot, vagy a könnyebb érvényesülés, a gyorsabb szakmai előmenetel érdekében idegen eszmék szolgálatába állunk. Nem hagytuk el az országot, és nem adtuk el magunkat, hanem dolgoztunk egy szebb jövő reményében, miközben arról álmodoztunk, hogy egyszer, talán majd gyermekeink életében, csak „kisüt” a nap az ország fölött. Álmaink 90-ben valóra váltak, igaz, azóta is voltak olyan évek, amikor a felhők eltakarták előlünk a napot. Nem szeretjük a felhőket, nem szeretjük a beborult égboltot.

A közelmúltban az egyik napilapban olvastam jeles filozófusunk nyilatkozatát, mely szerint: „az értelmiség legjobb része kormányellenes, illetve az a része, amelyik kormánybarát, az nem igazán mérvadó része az értelmiségnek”. Nem kívánok vitába bonyolódni filozófusunkkal – legalábbis nem ezen a fórumon. Ezzel a kijelentéssel egyetlen bajom az, hogy hamis, nem felel meg az igazságnak. Kiváló, szakterületükön nemzetközileg is elismert eredményeket elért alkotók tartoznak azokba az értelmiségi kö-

rökbe, amelyek a kormány mellett állnak. Az általam messzemenően elismert baloldali értelmiség éleslátására vonatkozóan csupán azt jegyzem meg, hogy Kelet- és Nyugat-Európában az elmúlt évszázadban a baloldali értelmiség nem jelentéktelen része olyan eszme szolgálatába állott, olyan eszme célkitűzéseinek megvalósításán fáradozott, mely emberiségellenesnek, diktatórikusnak bizonyult, és világszerte megbukott.

Talán még egyet hozzátennék ehhez a témához. Az a professzor társam, aki csaknem két évtizeden keresztül nem tartott megbízhatónak ahhoz, hogy egyetemen oktassak, 90-ben, a rendszerváltozás pillanataiban, amikor a régi vezető káderekben a jövőt illetően némi bizonytalanság uralkodott, felhívott telefonon, és a következőket kérdezte: „ugye Fricikém, ha valami bajom támadna az egyetemen, akkor adsz nekem állást az akadémiai kutatócsoportodban”. Baloldali kollégám joggal számított rám, ránc, hogy ha bajba kerül, segítünk rajta. Ebből talán az a kérdés felvethető: lehetséges, hogy nem is a kommunisták, hanem mi konzervatívok, kereszténydemokraták, nemzeti liberálisok vagyunk különleges anyagból gyúrva?

Hölgyeim és Uraim! A Nemzeti Kör tizenkét tagja, a Professzorok Batthyány Körének 160 tagja nevében tisztelettel üdvözlöm Önöket és a TV képernyői előtt ülő szegedi polgárokat. Önök és a szervezők nevében pedig őszinte tisztelettel köszöntöm Orbán Viktor urat, Magyarország miniszterelnökét. Nagy várakozással tekintünk beszéde elé, amelyben minden bizonnyal utat mutat számunkra, hogy mit kell tennünk annak érdekében, hogy Szeged az elkövetkező időszakban minden tekintetben a Napfény városa maradjon. Talán nem túlzás azt állítani, hogy a szegedi polgároknak iránta megnyilvánuló töretlen bizalma számára is erőt adhat az elkövetkező hetek nehéz feladatainak elvégzéséhez, és – remélhetően – az azt követő újabb négyéves kormányzati munkához. Köszönjük, hogy eljött közénk.

Orbán Viktor nagyon jó beszédet mondott – udvariasan –, több alkalommal kitért a bevezető megszólalásomra. A nagygyűlés után a szervezők a vendégekkel együtt az egyik szegedi halászcárdában értékeltük az eseményeket: a biztos siker reményében tekintettünk a választás elé.

Ennél lényegesen nagyobb vihart kavart szereplésem az emlékezetes 2002-es Kossuth téri nagygyűlésen. A jobboldal optimizmussal készült a választásra. Joggal gondolhatták, gondolhattuk, hogy a jobbközép kormány teljesítménye alapján a választók elégedettek a kormány munkájával, nem volt okunk feltételezni, hogy kormányváltásra kényszerülne. Az utóbbi sejtést a közvélemény-kutatások sem igazolták. Mindezek figyelembe vételével Orbán Viktor miniszterelnök sem fecsérelte idejét a kampányra. Az első forduló eredményei azonban a kormányzó jobboldali pártok számára már rosszat sejtettek. Ennek hatására Orbán Viktor hihetetlen intenzitású kampányba kezdett, melynek csúcspontja a Kossuth téri nagygyűlés volt. Mint a Fidesz sikeréért különböző szinten tevékenykedő értelmiségi, egyik legaktívabb közíró, megtiszteltetésnek vettem, hogy lehetőséget kaptam a megszólalásra a hatalmasnak ígérkező kampányrendezvényen. A gyűlés előtt megküldtem az elmondani kívánt szöveget („Milyen országot akarunk?”) Martonyi Jánosnak, aki apró javítást javasolt, majd pedig Kövér Lászlónak, aki telefonon közölte velem, hogy ő nem szól bele: rám bízta a mondanivalót. Feleségemnek csak akkor szóltam a szereplésről, amikor már felutaztunk Pestre: így a családi viták, izgalmak elmaradtak. Az emelvényre meghívtak a Parlament egyik külön termében gyülekeztek. Itt keresett meg Kael Csaba, a gyűlés egyik szervezője, aki arra kért, hogy a beszédem előtt olvassam fel Teller Ede professzor levelét. Nem túlságosan lelkesedtem a felkérésért, mondván, hogy nem szeretném emiatt rövidíteni mondanivalómat, és vannak itt szép

számmal jeles személyiségek. Azt válaszolta, jobban néz ki, ha egy akadémikus-kutató olvassa fel a levelet, mely egyébként is rövid, emiatt nem kell kurtítanom felszólalásomat. Azt nem tudta, hogy személyesen is ismerem Teller professzort. A már korábban említett houstoni találkozón kívül, a szegedi egyetemen tett látogatása során szervezett megbeszélésen is módomban volt közvetlenül is meggyőződni Teller professzor politikai nézetéről. Az ott átfutott levél tartalma összhangban volt ismereteimmel.

A Kossuth téri nagygyűlés életem nagy élménye volt. Még az aktív politikusok közül is kevesen dicsekedhetnek, hogy közel egy millió (kormánypart becslése) vagy fél millió (ellenzék állítása) ember előtt szólalhat meg, akik hosszú tapssal, ovációval fogadják a felszólaló egyes hatásos mondatait. Elképesztően nagy és lelkes tömeg gyűlt össze, valóságos népünnepély volt. Az első sorba ültettek Áder János és Iván László közé. A közelben foglalt helyet több jeles sportoló, Grosits Gyula, Gyarmati Dezső, Kárpáti Dezső. Zavarólag hatott, hogy a hangosító nem működött tökéletesen, időnként nem hallották, amit mondtam, ezt füttyüléssel jelezték. Este – véletlen összeesésésként – vacsora vendégek voltunk egy orvosprofesszornál, ahol természetesen a főtéma a nagygyűlés volt. Barátaim kedvesen kommentálták felszólalásomat. Az elmondott beszéd az egy éves évforduló alkalmából megjelent a *Heti Válaszban* (2003. április 11. és második cikkgyűjteményben, II. könyv, 13. o.).

Teller professzor üzenetének felolvasása meglehetősen nagy visszhangot váltott ki elsősorban a baloldali sajtóban. Azok számára, akik a levelet nem ismerik, az alábbiakban mutatom be.

„Először is engedjék meg, hogy gratuláljak minden magyar embernek az elmúlt négy év eredményeihez. Nagy örömmel figyeltem és figyelem Magyarország világos és töretlen fejlődését. Most, a döntés előtt, két kérdést ajánlok minden ember figyelmébe, megfontolásra:

1. Az ország az Európai Unió felé vezető úton halad. Ki fogja jobban képviselni Magyarországot az Európai Unióban: Orbán Viktor vagy Medgyessy Péter?

2. Szerencsére mindenki a béke mellett van, de ezen belül ki érezte jobban a határon inneni és túli magyarokkal, hogy összetartoznak? Ki ismerte el inkább a határon túli magyarok fontosságát és problémáit? Köszönöm figyelmüket!”

Az elkövetkező napokban állandóan csörgött munkahelyi telefonon: nem bújtam el a hívások előtt, mindenkinek elmondtam azt, amit tudtam, amit fent leírtam. Később számtalanszor elhangzott az a vád: *„Hogyan olvashattam fel egy levelet, amelynek valódiságát nem ellenőriztem?”* Mikor és hogyan ellenőriztem volna? A gyűlés előtt 10 perccel? Bíznom kellett azokban, akik a levél felolvasását szükségesnek vélték, és erre a feladatra engem felkértek. Egyébként a levél stílusa hasonlított azoknak a magyaroknak a stílusára, akik már régóta kiszakadtak az óhazából. Később a levél valódiságát illetően Schmidt Máriaék kemény csatákban győzködtek a kételkedőket. Ennek megerősítése érdekében egy televíziós stáb is kiment Kaliforniába, ahol Teller Ede közvetlenül a képernyőre mondta véleményét. Ennek ellenére még évekkel később is vitatták, hogy a felolvasott levélhez Teller Edének bármiféle köze lenne. Különösen aktuálissá vált ez az ügy a Népszabadság egyik külső munkatársa által közzétett hamis Teller levéllel kapcsolatos skandalum kiptatanásakor. Számoson, köztük Vásárhelyi Mária, a televíziós interjú ellenére változatlanul kétségbe vonja a levél valódiságát és elmarasztal annak felolvasásáért (ÉS 2003. október 10). Sőt egyik akadémikus társam 2009-ben, a Teller Edéről írt monográfia írásához újra „nyomozást” folytatott ebben az ügyben.

Teller professzorral később a Kossuth Rádió „Ma Reggel” műsorában elhangzott interjúban a következőket mondta (MNO, 2002. április 19., péntek 13:19).

– Teller Ede professzor úr hogyan ítéli meg Magyarország jelenlegi helyzetét, a két választási időszak között?

– *Kérem 12 éve, hogy a keserű kommunizmusnak vége lett, az utolsó négy évben haladás volt. Nem csak a kommunizmustól távolodtunk el, hanem egy normális helyzet felé haladunk. Az ország nagyon szenvedett évtizedekig, hogy azok, akik ezért felelősek, azoknak megint van befolyásuk, azt nem bánom. Van a múlttal egy karnyújtás, de ennyi elég is. Jobb kell. Fiatalság kell, egy új kezdet kell. Azon felül a jelenlegi kormánynak mélyen hálás vagyok. Aktívan dolgoztam a hidegháborúban egy fegyver kialakításán. Különös okból vagyok büszke rá, mert soha sem használták. És a használat nélkül is megállította a kommunizmust. Ennek elismeréséért megkaptam a Corvin-láncot, amelynek a megalapítása valahogy Hunyadi Mátyásig megy vissza. Itt van a nyakamon. Erre nagyon büszke vagyok, és a magyar kormánynak, amely nekem ezt a láncot adta, szívem legmélyéből hálás vagyok.*

– Most, hogy kicsit bizonytalanná vált a két választás között ennek a kormánynak a helyzete, mi a véleménye önnek, vajon mi lenne a helyes megoldás, ha a nép melyik megoldást választaná?

– Az újdonság az, hogy megjött az ideje annak, hogy az utolsó négy évet kritizáljuk. A kommunizmus megszűnte után az első négy év sok szükséges dolgot hozott, ami keserű volt. A második négy évben sok volt az ellentét, a harmadik négy év most múlt el, ezért újra meg kell nézni, és ha visszanézek rá, amennyire egy távollevő ezt láthatja, én egyet látok. Haladást. Haladást, egy egyszerű pozitív irányba, ahogy az adósságunkat befizetjük, ahogy egy normális állapothoz visszatérünk. Folytassuk. Kritika a demokráciában is szükséges. A kritikára én egyszerűen igennel felelnék.

– Professzor úr, hallott-e arról, hogy Magyarországon azért függetlenül attól, hogy egy komoly kiegyensúlyozottság teremtődött meg, fenyeget a múlt visszatérésének a veszélye.

– A múltnak egy nagy előnye van, hogy múlt. Azt hiszem, hogy negyven év kommunizmus után egy dolog van, amire nincs szükség, és ez az ismétlés. Fiatalemberek vannak az élen most, azoknak egy új irány kell, és kezdenek egy új irányt találni. Remélem, hogy az emberek zöme ebben követni fogja őket. Ez nem egyszerű feladat, de ha ebbe az irányban megyünk, Magyarország a világ átlagánál jobb lesz. Sok szerencsét!

3. Visszajelzések: pozitívok és negatívok

Aki kimerészkedik a közéleti, politikai csatamezőre és kiáll valamelyik politikai tömörülés érdekében, annak számítnia kell a kritikákra, a támadásokra. Nyilvánvalóan amikor írásaimmal és tevékenységemmel bíraltam az MSZMP volt politikusait, az MSZP–SZDSZ koalíciót, és a Fidesz sikere, jobboldali elfogadása érdekében tevékenykedtem, a támadások bal-liberális oldalról jöttek. Egy jellegzetes példa Bächer Iván minősítése, aki né-

hány más konzervatív értelmiséggel együtt az „*értelmiség árulójának*” nevezett. Amikor bátorkodtam a Fidesz politizálásával kapcsolatban is kritikai megjegyzéseket tenni, akkor az elkötelezett Fidesz rajongóktól részesültem különböző jellegű jelzőkben. Az újságokban megjelent apró kritikákra ritkán, hozzám írt levelekre minden esetben válaszoltam. Más kategóriába tartoznak az egyes publicisztikák után megjelenő, névtelenül közölt rövid reflexiók, amelyek kezdetben csak a Magyar Hírlap, majd a Népszabadság és különböző online rovatokban jelentek és jelennek meg. Ezeknek csak tört része foglalkozik érdemben a cikk tartalmával: többségük jobbról vagy balról támadja a szerzőt, a legtöbb esetben nem éppen kulturált primitív hangnemben, vagy egymással vitatkozva. Az már egyáltalán nem tekinthető meglepőnek, hogy *utólag* még az állampártba is beléptettek! Az igazság az, hogy bármekkora hülyeséget, valótlanságot is írnak a névtelenül bírálók, az ember hangulatát ezek hosszabb-rövidebb ideig befolyásolják. Éppen ezért a legjobb hozzáállás: nem olvasni ezeket a „szösszeneteket”.

2002-ben a jobboldal számára sikertelen parlamenti és az önkormányzati választások után javasoltam a *MIÉP megszűnését*, mondván, hogy nemcsak a jobboldalt gyengítik, hanem a nemzetközi közvélemény rosszállását is kiváltják és rontják hazánk hírnevét (Népszabadság, 2002. november 12., II. kötet 76. o.). Erre különböző lapokban számos észrevétel jelent meg: nagy számuk miatt illetet válaszolni rájuk (Népszabadság, 2002. november 28., II. kötet 79. o.). A hozzászólók majd mindegyike meglehetősen naiv elképzelésnek tartotta felvetésemet, és ezt a nézetét hangoztatta Bolgár György is a „Beszéljük meg” című műsorában. Csurka István részéről – természetesen – kemény visszavágásokban részesültem, amin nem lehetett csodálkozni. Annál inkább meglepő volt, és rosszul is esett, Varga László elmarasztalása az ÉS-ben (2003. január 3.), aki szerint a MIÉP önfelosztását javasoló írásomban „...a szélsőjobb érvrendszerét használom. ...nem olvasta, vagy ha olvasta, nem érti az amerikai követaszony szelíd szavait, amelyeket a budapesti Harvard klubban mondott el”. Valóban nem ismertem a követaszony beszédét, mivel nem voltam ott a Harvard klubban! Mindenesetre annak érdekében, hogy nézeteiről és saját felfogásunk hibáiról tájékozódjunk, meghívtam a követaszonyt a Nemzeti Kör ülésére, ő azonban nem jött el. Varga László kritikájára természetesen az ÉS-ben válaszoltam (2003. március 14., II. kötet, 110. o.). Ez a vita is bizonyítja, hogy vannak rendkívül érzékeny témák. Azt mindenesetre kikértem magamnak, hogy nekünk, konzervatív polgároknak ne legyen jogunk fellépni az antiszemita kijelentések ellen, és ha nem pontosan azokat a megfontolásokat, érveket használjuk, amelyek mások szívesen hallanának, elmarasztaljanak bennünket. A MIÉP mindenesetre eltűnt a politika térképéről, és amikor ezeket a sorokat írom már a kitűnő író, Csurka István is itt hagyott bennünket. A publicisztikákhoz fűzött névtelen és durva hangnemben írt támadások intenzívebbeké váltak, amikor a Jobbik megalakulásáról, politikájáról írtam. A konzervatív oldalról elsőként emeltem fel szavamat ellenük. Három írásom jelent meg velük kapcsolatban, amelyek II. cikkgyűjteményben (155., 417. és 419. o.) találhatóak.

A támadások között kétségkívül a legkellemetlenebb Lovas Istvánnal és a Magyar Nemzettel kapcsolatos afférom. Ennek történetét a következő 4. pontban ismertetem, mely számos megszívlelendő tanulsággal itt említem meg, hogy a bal-liberális média számtalan alkalommal elmarasztalja a konzervatív értelmiséget gyávaságáért, megalkuvásáért. Az is igaz viszont, hogy az esetek túlnyomó részében eltekintenek esetenkénti megszólalásunktól. Tartok attól, hogy a lapokban ritkán megjelenő ilyen jellegű eszmefuttatásainkat nem veszik figyelembe, hiszen munkájukhoz számtalan sajtóinformációt kell összegyűjteniük, elolvasniuk. Ebbe a csoportba már csak elvéve kerül be egy kevésbé ismert jobboldali értelmiségi írása. Előfordult, hogy például az ATV Sajtóklub

műsorának jeles liberális újságírói a hétfői műsorukban elmarasztaltak bennünket teljes hallgatásunkért, szóra sem méltatva az előző héten a Népszabadságban megjelent kemény hangvételű publicisztikámat. Lehet persze, hogy ezt az érdekünkben teszik, mivel említésünk könnyen kiválthatja a jobboldali sajtó orgánumok támadását. Nem tudok viszont ellenállni egy jellegzetes történet leírásától. Az egyik baloldali lap neves újságírója egyik 2012-ben megjelent terjedelmes cikkében hosszasan fejtegeti, hogy a konzervatív holdudvar szellemi műhelyeihez tartozó értelmiségiekben mily nagy a csalódottság. A Fidesz sikere érdekében dolgozó jobboldali gondolkodói körök „elfelejtődtek”. Mivel meglehetősen jól ismerem a különböző jobboldali köröket és a véleményformáló értelmiséget, megkértem a szerzőt írja már meg nekem kik ezek a csalódott értelmiségiek. Meglepő válaszában közölte, hogy nem nevezheti meg ezeket a szellemi műhelyeket és azok tagjait, ami természetesen érthető, még meggondolatlanul nyilvánosságra hozom a „rejtőzködőket”. Levelének utolsó mondata így szólt *„Lehet, hogy ön nem csalódott, vagy nincs hiányérzete. Azt tudnám tanácsolni, beszélgesse el nyíltan és őszintén”* budai jobboldaliakkal, értelmiségiekkel. Valami nagy hiba lehet tájékozottságommal annak ellenére, hogy a Nemzeti Kör O’sváth György budai házában szokott baráti összejöveteleket tartani. A Nemzeti Kör és a PBK tagjait is faggattam ezeknek a szellemi műhelyeknek a létezéséről, nem sok eredménnyel. Az minden esetre némiképp(!) meglepett, hogy bár az újságíró lapjában nagyon sok cikket közöltem, nekem kellene felvennem a kapcsolatot a *némákkal*, azokkal, akik nem az ország nyilvánossága előtt, hanem csak szűk körben adnak hangot aggodalmaiknak. Mindez azt is jelenti, hogy még a baloldali újságírók sem ismerik kellőképpen a konzervatívok meglehetősen ritkán megjelenő kritikáit. Kinek van arra ideje, hogy jeles liberális gondolkodók egész oldalas tanulmányának (többszöri) elolvasása, megemésztése után, belenézzen egy konzervatív természetkutató írásába is? Levelezésünk végén az újságíró tájékozatlanságát úgy magyarázta: nem tudta, hogy *„ez a Solymosi Frigyes, az a Solymosi Frigyes”*, hiszen jó apám nevének magyarosítása során ilyen nagyon gyakori(?) magyarosan hangzó nevet választott. (Szerencsémre – ellenében a magyar közírókkal – a világon egyetlen hasonló nevű kémikus-kutató sincsen.)

4. Kapcsolatom megromlása a jobboldali médiával

Előjáróban megemlítem, hogy a Magyar Nemzetben kapcsolatunk megromlása előtt több mint 100 cikket közöltem a lapban, addig az időpontig a konzervatív (alkotó) értelmiség közül valószínűleg a legtöbbet. Feltehetően ennek köszönhetem Orbán Viktor meghívását '96-ban a „Vének Tanácsába” és 2002-ben pedig a „Szövetség a Nemzetért” polgári körébe. 2006 előtt szokásom volt, hogy az általam becsült jobboldali politikusokat megvédjem a méltatlannak vélt támadásoktól. A két cikkgyűjtemény számos ilyen írást tartalmaz. A Magyar Fórumban (2003. október 2.) Molnár Tamás intézett meglehetősen kemény támadást Orbán Viktor ellen, akit bukott politikusnak minősített, aki nem alkalmas politikai, szervezési feladatok ellátására és meglehetősen ronda jelzőkkel illette. Támadását méltatlannak ítélttem, és a cikkére vonatkozó reflexiómat beküldtem a Magyar Nemzethez. Tájékoztatás céljából – fair módon – mellékeltem az ÉS-hez továbbított glosszámat is, amelyben nehezményeztem, hogy a Magyar Nemzet mindössze néhány sorban számolt be a Polgári Köröknek a budai Szent István gimnáziumban tartott megalakuló nagygyűlésről, amelyen jelen voltak a Fidesz vezető politiku-

sai is, ugyanakkor hosszasan ismertette Lovas Istvánnak az erre az időre eső egyik(!) bírósági tárgyalásának eseményeit (II. könyv, 188. o.). Ezt követően Liszkai Gábor, a Magyar Nemzet főszerkesztője egyik helyettesével felkeresett Szegeden, ahol ebédmeghívásukat elfogadva, áttekintettük a politikai helyzetet, a média szerepét, és a két szóban forgó kéziratot. Arra kértek, hogy vonjam vissza a Molnár Tamás elmarasztalására vonatkozó írásomat, és módosítsam az ÉS-hez beküldött glosszámat (2004. január 2. II. könyv 188. o.) Sokra nem jutottunk egymással, mivel én nem mondtam le egyik cikk közléséről sem. Arra vonatkozóan semmiféle érdemleges választ nem kaptam, miért nem védhetem meg Orbán Viktort és politikus társait Molnár Tamás és a MIÉP lapja támadásától. A beszélgetésnek számomra egyetlen pozitívuma(?) volt, hogy a főszerkesztő úr „megdicsért” a Magyar Nemzetben közölt írásaim világos, érthető fogalmazásáért. A negatívum: a Magyar Nemzet ezt követően bezárult előttem (kivételt 2005-ben Pálincás József közbenjárásának hatására megjelent három írásom jelentette), és megindult ellenem Lovas István minősíthetetlen, hazugságokkal teli hadjárata a Demokratában. Ebben az időszakban a Demokrata majd minden száma tartalmazott különböző hazai, külföldi politikusokhoz és külföldi sajtómunkásokhoz címzett meglehetősen durva hangvételű leveleket. Lovas nem kímélte Martonyi Jánost, Mádl Ferencet sem! Mivel ekkoriban még időnként találkoztam Orbán Viktorral, az egyik alkalommal egy szűkebb összejevetelen a következő kérdést tettem föl neki: *„Feleségem kérdezi, hogy mivel én még baloldali lapokban is több alkalommal megvédtelek a különböző támadások ellen, nem akarsz-e most engem megvédeni Lovas István támadásától?”*. Orbán Viktor hozzáállása pozitív volt: *„Védjük meg a Frici bácsit”* fordult Pálincás Józsefhez. A PBK elnöke Lovas hangnemének mérséklése érdekében – elismerésre méltóan – számos levelet közölt a Demokratában, aminek egyik eredménye volt, hogy kiváltotta Lovas támadását a PBK ellen is: *„Mikor szűnünk már meg?”* (lásd V. fejezet). A durva minősítések azonban nem szűntek meg. Leveleinek egyik „gyöngyszeme” volt, amikor arról értekezett, hogy hány milliót(!) kasszíroztam be az Orbán kormány idején a különböző bizottságok tagjaként, és én vagyok az az egyetemi tanár, aki életében egyetlen órát sem tartott. Amint a III. fejezetben leírtam, szeretett egyetemem ’68-ban beadott tanszékvezetői pályázatomban nem fogadta el, és csak a Kádár rendszer puhulásakor tekintett el attól, hogy a hallgatókat esetleg „rossz irányba teylem”: ’84-ban kaptam tanszéket. (Ettől függetlenül korábban is tartottam előadásokat, és három professzor tanítványom nőtt fel mellettem.), Több-kevesebb sikerrel próbáltam válaszolni a támadásokra: nem volt könnyű elérnem, hogy a Demokrata csonkítás nélkül lehozza állításainak pontosítását, cáfolatát. Lovas levelei annyi valótlan-ságot tartalmaztak, hogy végül jobbnak véltem, ha beperelem. Az utolsó tárgyalás előtt jelent meg a Demokratában – feltehetően az enyhébb elmarasztalás érdekében – egy helyesbítő, bocsánatot kérő levél, amelyet az alábbiakban ismertetek. Másik lehetséges ok: ebben az időszakban – más ügyekből kifolyólag – a Demokrata főszerkesztőjét a bíróság már elmarasztalta: sem a lap, sem ő számára nem túlságosan jött jól ez az újabb per.

Helyreigazítás

(Demokrata, 2005. november 24).

Valótlanul állítottuk, hogy Solymosi Frigyes életében nem tanított egyetlen órát, ezzel szemben a valóság az, hogy 1984. óta folyamatosan oktató egyetemi tanár. *Valótlanul* állítottuk, hogy Solymosi Frigyes Orbán Viktor korábbi miniszterelnök tanácsadó testületében 400 ezer forintért jelent meg évi négy alkalommal, mivel nem volt a tanácsadó testületnek tagja, tehát díjazást sem kapott. *Valótlanul* állítottuk azt is, hogy a Nemzeti

Kutatási és Fejlesztési Programnak volt a tanácsosa 1,2 millió forint díjazásért, mivel nem volt sem tagja, sem tanácsosa a programnak, tehát díjazást sem kapott, ezzel szemben díjazás nélkül tagja volt a 2000-ben létrehozott Tudomány és Technológiapolitikai Kollégium Tanácsadó Testületének. *Valótlanul* állítottuk azt is, hogy Solymosi Frigyes a Jedlik Anyos Szakkuratóriumban az oktatási minisztérium számára bírált pályázatokat évi mintegy 1,2 millióért. Végül azt is *valótlanul* állítottuk, hogy Solymosi Frigyes a Nemzeti Kulturális Alapprogram ülésein nem vett részt, miközben évi 2–3 millió forint díjazást kapott, mivel nem volt a tagja a programnak, tehát díjazást sem kaphatott. Solymosi Frigyesről a jelen közlemény útján is elnézést kérünk úgy a fenti állításokért, mint a fentieket magába foglaló cikk egész hangneméért és kijelentjük, hogy a *jövőben tartózkodni fogunk az ilyen hangnemtől, magatartástól és valótlan állítások közlésétől.*

A Magyar Demokrata szerkesztősége és Lovas István újságíró

A bíróságot a bocsánatkérés csak részben hatotta meg: a lapot és újságíróját a perköltés megfizetésére és háromszázezer forint büntetésre ítélte: családommal együtt szívesen lemondtam volna erről az extra jövedelemről!

Tamás Gáspár Miklós egy, a 168 Órában más témában folytatott levélváltásunk során megjegyezte *„a Magyar Demokrata helyreigazítása – mármint a benne foglalt hazugsághalmaz – a maga nemében világcsúcs. Hihetetlen. Olyan ijesztő, hogy már csak nevetni lehet rajta. Ezt nevezik hideglelős kacagásnak”.*

Mindezekből számos következtetés vonható le. Egyik: a sajtóval csínján kell bánni, különösen érvényes ez a radikális, a túlzásokra hajlamos újságírókra, akik még a legenyhébb kritikát is képtelenek elfogadni. Ennél azonban az elkövetkező időszakban még szörnyűbb dolgok történtek, amiből már számos más következtetés is levonható. A politika hálájáról nem érdemes értekezni, hiszen ilyen nincs. Annyira azért jobban ismerem a politika világát, hogy erre egy pillanatig is számítsak. Azt mindenestre le kell szögezmem, hogy semmiképpen nem tekinthetem magamat különleges embernek, hiszen Lovas támadásai nálamnál fontosabb személyeket is érintettek, föltehetően ezek csak kritikát és nem valótlanságokat tartalmaztak. A vitriolos tollú újságíró bizony nem kímélte az amerikai és nyugati politikusokat, a nyugati média tudósítóit, munkatársait sem. Az utóbbi esetben elsősorban akkor, ha azok kifogásolták a hazai szélsőséges írásokat és mozgalmakat. Itt mindenképpen tisztázni kell néhány dolgot. *Nem az a baj, ha valaki bárkinek a nézetét kritikailag analizálja, ha nem ért vele egyet, ha vitatkozik vele. A vitát azonban érvekkel, a téves nézetek cáfolásával kell megvívni, és semmiképpen nem úgy kell „sikert” aratni, hogy az ellenfelet, a vitapartner hazugságokkal, minősíthetetlen jelzőkkel illetjük.* Ezt az elmúlt években már számos írásban kifejtettem.

Hogy milyen hangon minősíti ez a különleges tollú és változatos életpályát befutó újságíró (lásd az ÉS feltáró írásait 2001-ben) vélt és valódi ellenfeleit, vitapartnerreit, azoknak egy részét összeszedve leközltem a Népszabadságban („Mit szól ehhez Orbán Viktor?” 2004. augusztus 26., II. kötet, 222. o.): *„hazug, gyáva szörnyeteg, velejéig rothadt és hazug, pofátlan, posztkommunista yuppie, leviharzott, dagadt, testileg és agyilag lepusztult, mocskos, beszari, lelki nyomorék, az emberiség salakjai, félkegyelmű, bűdös disznó, kacsacsőrű emlős, trotty, félkretén, totál gonosz, súlyos fertőző beteg és undort keltő rovar, gyógyíthatatlanul visszataszító”.*

Hogy mi a véleménye erről Orbán Viktornak azt nem tudom, egyik vezető Fideszes politikus azonban – többek hallatára – elmondta elmarasztaló véleményét róla, en-

nek közlésére azonban nem hatalmazott fel. Tény viszont az, hogy a fenti cikkem megjelenése után az ocsmány jelzők elmaradtak Lovas publicisztikáiból, ami azért mégse lebecsülendő eredmény bármilyen árat is kellett fizetnem érte. Az azóta közölt több száz írásom bizonyítja, hogy elhallgatatni mindenesetre nem tudtak! Érdekes fejlemény, hogy már évek óta hiányoznak Lovas írásai a Demokratából. Elgondolkoztató viszont, hogy a Magyar Nemzetben közelmúltban közölt egyik cikkében megdicsérte Orbán Viktort, hogy „ez az a hangnem, amelyik messzemenően tetszik neki”. Írja ezt akkor, amikor – legnagyobb szomorúságomra – a demokratikus világ kemény kritikában részesíti a miniszterelnököt, a kormány törvénykezését és megszólalásait.

Ehhez a témához kapcsolódva számos publicisztikában hangoztattam, hogy a nyugati politikusok, írástudók, lapírók elleni minősíthetetlen hangú cikkek nem az újságíró, hanem sokkal inkább annak a pártnak válik kárára, amelyiket az újságíró támogat. Amennyiben a párt hatalomba kerül, akkor pedig bizony az ország sínyli meg. Erről számos külföldi kiválósággal, nagykövetségek tanácsosaival történő beszélgetéseim során is meggyőződtem. Nagy a gyanúm, hogy Orbán Viktort, és a 2010-ben alakult új kormányt ért töméntelen támadásban ez is szerepet játszik: a külföldi újságírók (és politikusok) kitűnő lehetőséget kaptak a visszavágásra! Jó lenne, ha ezt a Fidesz vezető politikusai is tudomásul vennék, és lehetőségeikhez mérten moderálnák a hozzájuk közelálló sajtómunkások, valamint a magukat tartóztatni nem képes párttársaik megszólalásait. Se nekik, sem az országnak nincs arra szüksége, hogy bárki is megengedhetetlen hangnemen próbálja hitelüket, hitelünket rontani.

Ha azt gondolja bárki, hogy a történet ezzel véget ért, nagyon téved. 2006 januárjában az MSZP tudományos tagozata Szegeden tartotta ülését, és felkértek, hogy tartsak egy korreferátumot. Meglepődve tapasztaltam, hogy egyetemünk tisztségviselői, akik egykor jeles tagjai voltak az MSZMP-nek, például rektorunk, nem tisztelte meg a tanácskozást jelenlétével, egyik rektor-helyettese is a hátsó sorokban foglalt helyet. Előadást tartott Szekeres Imre is, aki ebben az időszakban a kormánypárt részéről felügyelte a kutatás+fejlesztést. Az újszegedi hotel nagytermében voltunk vagy százan. A szervezők kiöltettek az emelvényre, ez ellen - mint egyik felszólaló – eredménytelenül tiltakoztam. Kicsit kellemetlen volt, hogy három fotoriporter is igyekezett lencsevégre kapni bennünket, amikor Szekeres Imrével beszélgettem. A tanácskozáson kifejtettem a kormány tudománypolitikájáról számtalan alkalommal hangoztatott kritikámat, javaslataimat, melyet az ilyenkor szokásos vita követett. Néhány nappal később megjelent a Magyar Nemzetben egy fénykép, amelyen mosolyogva tárgyalok az MSZP politikusával, majd pedig ezt követően Fodor András, akivel semmiféle szorosabb kapcsolatban nem voltam, alábbi „Nyílt levele” a lap január 24-i számában.

Nyílt levél Solymosi Frigyes akadémikus-professzor úrnak

(Magyar Nemzet, 2006. január 24.)

Tisztelt Professzor Úr!

Megdöbbenve láttuk, hogy ön, aki valamikor a polgári kormány tekintélyes szakmai tanácsadója volt, aki a Professzorok Batthyány Körének egyik vezetőjeként aktívan bekapcsolódott a polgári jövőnket megalapozni kívánó Szent István-terv kidolgozásába, részt vett a volt állampárt (mai nevén: MSZP) kihelyezett ülésén, és a mézeshetek gyönyörét kifejező, boldog egyetértésben mutatkozott a sajtó nyilvánossága előtt Szekeres

Imrével. Véleményem szerint, aki a gyilkos Papp elvtárs volt veszprémi párttitkár Szekeres Imre nevű, első számú kedvenc tanítványával és hajdan volt készséges segédjével épít politikai kapcsolatokat, és mutatkozik a média nyilvánossága előtt az MSZP kihelyezett ülésén, az Brusznai Árpád mártír tanár emlékét gyalázza meg. Az ilyen embernek ezért nincs tehát többé erkölcsi joga arra, hogy igényt tartson a polgári oldal tiszteletére és szeretetére.

Tisztelettel kérem, hogy a jövőben ön se tartson igényt az ön egyik mesterének, Fodor Gábor kétszeres Kossuth-díjas szerves kémikus akadémikus fiának a tiszteletére, barátságára és szeretetére sem. Amit ön tett, azt a polgári erők egyetlen tisztességes, jó szándékú kritikusára – említsem példaként közös igaz barátunkat, Jeszenszky Gézát – soha, de soha nem követett s nem követne el. Amit ön most tett, az mindazon embereknek az elárulása és megcsúfolása, akik önben hittek, akik önt szerették, akik azt gondolták, hogy az ön polgári erőknek címzett kritikái konstruktív szándékokkal fogalmazódtak meg. Tévedtünk. Ön vélt vagy valós személyes sérelmeitől vezérelve elárulta Professzorok Batthyány Körét, elárulta polgári erőket, elárulta Orbán Vikort, elárult valamennyiünket. Erre semmiféle mentsége, magyarázata nem lehet. Nem mondhatja, hogy az alteregója vett részt a kihelyezett ülésen, vagy azt, hogy összetévesztette Szekeres Imrét Lendvai Ildikóval. A vélt vagy valós személyes sérelmek vezérelte politikai cselekedet nem egy nemzetközi hírű tudós, akadémikus, hanem egy négy elemi és pártiskolát végzett, kisstílusú balkáni politikus mentalitását idézi. Véleményem szerint Orbán Viktor miniszterelnök úrnak igaza volt – igaza van –: utólag csak tisztelni lehet őt éleslátásáért, amit korábban tévedéseként értékeltünk, hogy nem tart igényt sem önre, sem az ön „jó tanácsaira”. Összenőtt, ami összetartozik – az élet azt bizonyította, hogy önnek ott a helye Brusznai Árpád gyilkosainak és szellemi örököseinek épületes társaságában, az MSZP kihelyezett ülésén. Érezze hát magát otthon közöttük! De semmiképpen sem Orbán Viktor mellett vagy a Professzorok Batthyány Körében. Ha önben maradt tisztesség, akkor ezek után nyomban lemond a Professzorok Batthyány Körében viselt valamennyi tisztségéről és tagságáról, mert méltatlanná vált arra. Ha gondolja, pereljen be ezért a levelemért, ezen szavaimat akkor is, mindenütt, mindenki előtt vállalom.

Tisztelettel: Fodor András

A levélre az alábbi visszafogott stílusban válaszoltam, anélkül, hogy egy szóval is minősítettem volna a levél íróját és módszerét.

Válasz Fodor Andrásnak
(Magyar Nemzet, 2006. január 26.)

Fodor Andrásnak a lap január 24-i számában megjelent nyílt levele alapvető tévedésen alapul, ezért számos vonatkozásban helyesbítésre és kiegészítésre szorul.

Az értekezlet pontosan nem az MSZP, hanem az MSZP tudományos tagozatának szegedi vitadélutánja volt. Az ülés témája: Magyarország jövőképe a kutatás-fejlesztés tükrében. A szervezők mint az MTA elnökségének volt tagját és a kutatás-fejlesztés (K+F) érdekeiért évtizedek óta aktívan tevékenykedő szegedi akadémikust felkértek, hogy az egyik korreferátumot én tartsam meg. A felkérést természetesen elfogadtam, mivel valom, hogy minden alkalmat meg kell ragadnunk, hogy a meglehetősen nehéz helyzetben lévő kutatás érdekében megszólaljunk. Hozzászólásomban más országok példáját említ-

ve próbáltam érzékeltetni a K+F jelentőségét az ország felzárkózásában, és kemény kritikával illetem a kormány tudománypolitikáját. Ráműttem, hogy ilyen támogatások mellett sohasem leszünk képesek felzárkózni, és megvédtem a hazai kutatókat a magyar tudományt ért méltatlan támadásoktól. Végül nyíltan hangot adtam annak a véleményemnek, hogy az előrelépés érdekében a hazai K+F irányításában személyi változásokra van szükség. Ha az ellenzék politikusa az ország nyilvánossága előtt egy asztalnál ülve vitkozhatnak a kormánypártok politikusaival, függetlenül a pártállami időszakban betöltött szerepüktől (!), számomra érthetetlen, hogy a kutatás helyzetének javításáért évek óta harcoló kutató miért nem fejtheti ki véleményét, miért nem mondhatja el aggodalmait a kormányon lévő párt tudománnyal foglalkozó politikusának és az e témában döntést hozó bizottság tagjainak. Miért kell ezért engem a lap tájékozatlan olvasói előtt megalázni, agyagba döngölni, méltatlan vádakkal illetni? Ezzel sem a Professzorok Batthyány Körét, sem Orbán Viktort és az ég világon senkit sem „árultam el”.

Fodor András Jeszenszky Gézának írt levelében bevallotta, hogy Lovas István tüzelte fel ellenem, amit utólag nagyon sajnál, és mennyire örül, hogy válaszómban nem bántottam. A nyilvános bocsánatkérése mindenestre elmaradt, pontosabban nem jutott el hozzám. A Deák kör levelező fórumán többen hozzászóltak a vitához, ezek közül Bokor Imrének, az MSZMP-ből megtért polgártársunk levelét őriztem meg, aki kifejtette, hogy neki már „régóta gyanús voltam, cinkelt lapokkal játszom”. Gondolom gyanúját a jobboldal sikere érdekében írott több száz publicisztikám és a Kossuth téren elmondott felszólalásom erősítette benne! Amikor „dicsekedtem” barátaimnak Bokor Imre véleményével, felhívták a figyelmemet Szalay Róbert történelemtanárnak (CA-0012 sz. politikai elítélt) az Interneten található gondolataira (Nem mind arany, ami fénylik, 2010. december 9.).

„...Mert nézzük meg hogy tulajdonképpen ki is ez a Dr. tudós Bokor Imre ezredes?

Az elmúlt 20 évben tanúi és szenvedő alanyai voltunk annak, hogy az ún. rendszerváltás (?) után a régi kommunista nomenklatura emberei miként furakodtak be az újonnan alakuló és a régebbi demokratikus pártok, szervezetek soraiba...**Ezt a beszivárgást sajnos nagyon kevés szervezet tudta elkerülni (Ha egyáltalán volt ilyen).** Ma is ott lapulnak meg a szervezetek soraiban azok, akik a jóhiszemű embereket megtévesztve, szélsőséges antikommunistának mutatkoznak, közben sötét múltjuknál fogva ezer szállal kötődtek évtizedeken keresztül a kommunista Rákosi és Kádár rendszerhez, az utolsó pillanatig kiszolgálva azokat és csak az ún. rendszerváltás után döbbsentek rá arra, hogy ők tulajdonképpen „**elhivatott antikommunisták**”. Ennek égbekiáltó etalonja **Bokor Imre**, aki 1990 után minden demokratikus szervezetbe megpróbált beépülni...”

Hogy a Jobbikhoz tévedt Bokor Imre professzortársam mi minden rosszat írt Antall József miniszterelnökről és Jeszenszky Géza külügyminiszterről, arról jobb nem beszélni. Ennek fényében szégyellhetem magam, hogy én csak „cinkelt” lapokkal játszom.

A rágalmozásokkal kapcsolatban érdemes Bánáti Jánosnak, az Ügyvédi Kamara elnökének véleményét idézni: „*A valótlán – rágalmozó – tényállítások oly módon vesznek el az ember becsületéből, jó hírnevéből, hogy az a jogsértés utólagos helyreigazítással a lényegét tekintve nem reparálható. A valótlán tényállással elkövetett rágalmozás nem véleménynyilvánítás.*”

A megpróbáltatások, az agyagba döngölések, a jobboldali média hatalmasságainak bosszúja ezzel még mindig nem ért véget. Amint a IV. fejezetben már említettem, másokhoz hasonlóan, jómagam is analizáltam a 2006-os választás elvesztésének okait.

Meggyőződésem volt, hogy a továbblépés, a legközelebbi siker elengedhetetlen feltétele a vereség okainak alapos feltárása, az elkövetett hibák kijavítása. Itt nem lehet megelégedni támogatott pártjaink analízisével, visszafogott önkritikájukkal. Az teljesen természetes, hogy senki nem lelkesedik a hibák feltárásáért, gondolok itt a politikusokra, az őket támogató médiára és a túlzottan elkötelezett értelmiségi holdudvarokra. Az egyik, a választás elvesztését tárgyaló írásomban („Egy konzervatív töprengése a választás után”, Magyar Hírlap, 2006. április 29., II. könyv 293. o.) a következőket írtam: *„Az azonban köztudott, hogy az új jobboldali napilapot és Hír Tv-t a Fidesz hozta létre, és áll mögöttük. Nyilvánvalóan azt a vonalat követték, amelyet a politikai kijelölt számukra.”* A Magyar Nemzet és a Hír televízió tulajdonosai 4, azaz négy(!) polgári és büntetőeljárást indítottak ellenem. Egyik beadványukban (2006. május 12.) a következők olvashatók: *„A Büntető Törvénykönyv 179. paragrafusában értelmében: Aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényről állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétséget követ el, egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. A büntetés két évig tartó szabadságvesztés, ha a rágalalmazást **a**) aljas indokból vagy célból, **b**) nagy nyilvánosság előtt követik el”.* Karas Mónika a felperes jogi képviselője kérte a Bíróságot ... *„az elkövetővel szemben alkalmazza a kiszabható legsúlyosabb büntetést”.* Mindezekről természetesen beszámoltam a sajtó hasábjain is (Börtönbe velem, Népszabadság, 2006. augusztus 9., II. könyv 300. o.). Ennek fényében nem érthető, hogy az ügyvédnő miért tiltakozott ez ellen, amikor a szegedi Délmagyarország a perről érdeklődött nála: *„nem érti miért ír ilyet a professzor úr, akivel semmilyen konfliktusban nem állok”. Ő „soha nem szokott a büntetés mértékére javaslatot tenni”.* A felperesek a pereket mind elveszítették, és költségeket nekik kellett fedezniük.

Azon persze lehet elmélkedni, hogy a perek megindításában a Fidesznek van-e bármilyen szerepe? Azé a párté, amelyikért annyit dolgoztam, s egyike voltam azon nagyon keveseknek, akik megfogadták Orbán Viktornak és/vagy Kövér Lászlónak felhívását az értelmiséghez, hogy *„bújjunk ki az egérlyukból”* és dolgozzunk a jobboldal sikere érdekében. Meglehetősen sokan vannak, akik naivságomért, jóhiszeműségemért marasztalnak el. Hogyan érvényesült itt Navracsics kijelentése, hogy mindenkit megvédenek, aki értük dolgozik? Vagy ez az ígéret nem ilyen esetre vonatkozna? Ha nem, akkor mire? A per megindítói arról nem tudtak, hogy a két lap összevonása több esetben szóba került a Fidesz politikusaival történő megbeszéléseken, amivel nem értettem egyet, érveimet egy rövid cikkben a Népszabadságban is kifejtettem (II. kötet, 279. o.), melyet Mádl Ferenc hasonló természetű nyilatkozata követett. Vagy szólnom kellett volna „Lakatos elvtársról”, aki részt vett Orbán Viktor polgári körében, a „Szövetség a Nemzetért” ülésein és aki a jobboldali médiával tartotta a kapcsolatot? Egyáltalán volt és van olyan a politikát mérsékelten követő polgár, aki ne tudna a két média kötődéséről? Feleségem 2006-ban beütötte az internetre azt a szót, hogy „Fidesz-tévé”, és több ezer találatot kapott. Egyáltalán miért lenne, lett volna halálos vagy bocsánatos bűn a „becsület csorbítása”, ha egy párt, vállalkozók segítségével, létre hozza a hozzá szorosan kapcsolódó lapját, és televíziós csatornáját? Különösen akkor, amikor a jobboldali pártok a rendszerváltozás után folyamatosan arról panaszkodtak, hogy a média a másik oldal kezében van.

Említésre érdemes Kristóf Attilának a Magyar Nemzetben 2010-ben megjelent tárcája, amiben – többek között – a következőket írja: a Magyar Nemzet – számos buktató után – Orbán Viktor kormányzása alatt került biztos, *„konzervatív”* kezekbe, és a *Napi Magyarországgal történt egyesülés után, teljes nyíltsággal vállalta azt a szerepet, amelyet a polgári eszmerendszernek és a nemzet érdekeinek képviselőjében mindmostanáig egyre na-*

gyobb szakmai hozzáértéssel és elkötelezettséggel végez". Legfontosabbnak tartja, hogy „Orbán Viktor azt is képes volt kimondani: a Magyar Nemzet a mi lapunk”. A szerző fejtegetésében megemlíti, hogy „2000 óta felnőtt egy új jobboldali, konzervatív újságíró nemzedék, mely... a közbeszéd meghatározója lett.. és a Gyurcsány-éra volt a Magyar Nemzet legharcosabb időszaka”. Ugy tűnik, ezt a harcot azokra a konzervatív gondolkozókra is kiterjesztették, akik egyes kérdésekben nem értettek egyet a lap irányvonalával. Biztatónak tűnik viszont célkitűzése, hogy a jövőben „nincs mamelukság, csak a jó, okos, tisztességes kormányzat támogatása. Nincs megkülönböztetés, még árnyalati sem, magyar és magyar között. Nincs cigány- és zsidókérdés, magyar kérdés van, és közös jövő. Eljött az ideje annak, hogy a Magyar Nemzet mértéktartó, befogadó, szakmailag és erkölcsileg feddhetetlen legyen”. Ezzel az ars poeticával mint a lap régi olvasója, volt külső szerzője és megtámadottja(!) messzemenően egyetértek. Amint erre a tárcára reagáló írásomban kifejtettem, némiképp azonban zavarban vagyok, mert mind máig abban a tudatban voltam, hogy ha a másik oldal hívei nem is, de legalább az újság munkatársai meg voltak győződve arról, hogy ezeknek az elvárásoknak a lap már eddig is(!) megfelelt. Amennyiben még sem ez volt a helyzet, őszintén remélem, hogy sikerül a kitűzött célt elérniük: az újság rövidesen olyan hiteles és tekintélyes lesz, mint a példaképnek tekintett Neue Zürcher Zeitung vagy a Frankfurter Allgemeine. E tekintetben felmutatott fejlődés megítélését az olvasókra bízom.

Végül a sok negatívum után *néhány pozitívum*. Közéleti tevékenységem elismerését jelenti, hogy Haszon magazin 2006 és 2007 januárjában is Magyarország 100 legfontosabb embere közé választott, ami a sok támadás fényében kétségkívül jól esett. Néhány mondatos indoklásukban a szakmai munkám mellett megemlítik, hogy „a konzervatív oldal egyik elismert személyisége” Megtiszteltetésnek tekintem, hogy a Magyar Újságírók Országos Szövetsége 2013. október 21-én az alábbi ajánlással a MÚOSZ tiszteletbeli tagjává fogadott.

„Visszafogett és eminensen korrekt, a szükséges és elégséges közötti egyensúlyt érzékeltesen megjelenítő, elfogulatlan megnyilvánulások az övéi. A józan racionalitás, az értelmes cél, a mértéket ismerő és értéket tisztelő, klasszikus konzervatív gondolkodás teszi élvezetessé, a civil kurázi és a személyes felelősségvállalás pedig példaadóvá írásait. De nemcsak fegyelmezett vitakultúrát, világos és körültekintő érvelést lehet tanulni tőle, hanem például kitartást. Töretlenül bízik abban, hátha egyszer mindenki, akit illet, meghallja és megérti, amit tiszteletre méltó következetességgel képvisel.”Ezzel az ajánlással némileg megnőtt a hitelem családom körében.

5. Néhány következtetés

Baloldali barátaim, kollegáim, olvasóim szememre vetik naivságomat, jóhiszeműségemet a Fideszrel kapcsolatban. Változatlanul vallom, hogy mindebben a Fidesz keze nem volt benne. Aligha hihető ugyanis, hogy olyan „őrültek” lennének, hogy az őket és az egyik médiamunkásukat ért enyhe kritikákért ilyen durva akciókat, pereket kezdeményezzenek az ellen az értelmiségi ellen, aki köztudottan konzervatív beállítottságú, aki – ellentétben a hasonló szellemiségűekkel – azt vallja, hogy egy demokratikus pártnak nem csak támogatásra, hanem kritikára is szüksége van. Különösen akkor, amikor már megerősödtek. Sokkal inkább nemtörődömségüknek tulajdonítható, vagy annak, hogy

amikor már az 5%-os pártból nagy párttá váltak, amikor már részben létrehozták saját médiájukat, már nem volt szükség ránk. Sokkal fontosabb volt számukra a kemény megfogalmazásukról híres, szélsőjobboldali nézeteket valló újságíró. Arra nem gondoltak, hogy a nyugati politikusokat és újságírókat is sértő szavakkal illető lapírójuk munkájának gyümölcsei később rájuk hull vissza. Nem világos az sem, hogy *a perek után miért szűntek meg az ellenem intézett támadások*. Alig hihető, hogy ez a korábbi sikertelenségnek tulajdonítható. Lehetséges, hogy a Fidesz vezetői állították le a keményebb reflexiókat a bírálatokat is tartalmazó írásaimra, hiszen ezeknél sokkal enyhébben megfogalmazott publicisztikák szerzői is megkapták lapjaiktól az „ellencsapásokat”.

Való igaz, hogy a 2002-es és különösen a 2006-os választás elvesztése után számos vonatkozásban megváltoztak a Fidesz vezető politikusai. Ennek első jele volt Dávid Ibolyát és az MDF ellehetetlenítését célzó, elképesztő támadássorozat. A jobboldali médiában alig volt olyan nap, amelyiken ne jelent volna meg két-három cikk az MDF és elnöke ellen. Nem beszélve a 2006-os választáson győztes Gyurcsány Ferenc ellen intézett kampányról. Igaz, az utóbbihoz jó muníciót szolgáltatott az öszödi beszédével a volt miniszterelnök. Hogy a „fiúk” mennyire nem tudják elviselni a kritikát, és mennyire megfontolatlanul cselekednek, jól mutatja az a mérhetetlen támadásözön, amelyben a 2010-es választási győzelmük után a nyugati politikusoktól és médiájuktól részeseültek és miattuk az egész ország. Valami történt az általam kedvelt és támogatott politikusokkal. Tartok attól, hogy nem ismerik a demokratikus nyugati világot, a nyugati médiát. Azok, akik ebben a vonatkozásban felvilágosíthatták volna őket csendben maradtak, vagy alkalmazkodtak a vezető elképzeléseihez, vagy túlságosan diplomatikusan fogalmazták meg észrevételeiket. Azt hitték és hiszik, hogy a kétharmados többség birtokában már mindent megtehetnek. Megfeledeztek arról, hogy tagja vagyunk az európai országok közösségének, amely elvárásokat is támaszt tagjai iránt, nem beszélve a hatalmas pénzügyi támogatásról. Mindezen nem változtat a 2014-es választás eredménye.

VII. Az I. és II. cikkgyűjtemény közlése után különböző lapokban megjelent válogatott interjúk és publicisztikák

Közírói tevékenységemet a cikkgyűjteményem II. kötetének megjelenése (2009) után sem hagytam abba. Ezt már azért sem tehettem, mert 2010-ben az általam is támogatott Fidesz-KDNP pártcsoport jutott a hatalomba. A kétharmados többséggel megnyert választás veszélyekkel telített lehetőséget adott a győztesek kezébe. Alig tagadható, hogy az új kormány számos olyan intézkedést hozott, mely gyengítette a fékek-egyensúlyok rendszerét, amelyek demokratikus berendezkedésünk gyengüléséhez vezettek. Mindezt az Európai Unió, és a nyugati demokráciák sem hagyták, hagyhatták szó nélkül. A rendszerváltás után 20 évvel olyan nemzetközi elmarasztalás, kritika érte kormányunkat, amelyekről még a késői Kádár korszakban sem beszélhetünk. Sajnálatos módon kormányunk a kritikai véleményeket ellene, és ezen keresztül az ország ellen indított támadásnak minősítette. Ennek kivédésére „szabadságharcot” hirdetett meg hazánk önállóságát csökkenteni kívánó „Nyugat” ellen. Mint a konzervatív oldal egyik aktív közírója kötelességemnek éreztem, hogy rámutassak az anomáliákra, nyesegetsem az intézkedéseket, a kormány vadhatásait, bízva abban, hogy erre a kormánypolitikuskok valamivel nagyobb figyelmet fordítanak, mint az ellenzék természetes kritikájára. Talán a következőkben ismertetett válogatott publicisztikák hozzájárultak ahhoz, hogy ma már visszafogottabban vívjuk szabadságharcunkat és némely területen tanúi vagyunk a „tervszerű visszavonulásnak” is. Megemlítem, hogy a kiválasztott publicisztikákban ugyanazon megfontolások többször is előfordulhatnak. Ahogyan a politikusok egyes tételeiket – természetesen – „százszor” is megismétlik, a közíró is kénytelen „világmegváltó” gondolatait figyelembe vételük érdekében újból és újból kifejtetni. Különösen fontos lehet ez a politikusoknak szánt üzenetek esetében. Ezt megelőzően a velem készített érdekesebb interjúkat ismertetem.

Jobb körökben – Solymosi Frigyes a polgári szervezkedésről

Nemzetközi hírű professzor, a Szegedi Tudományegyetem szilárdtest- és radiokémiai tanszékének vezetője. Széchenyi-díjas tudós, akadémikus. És tagja számos közéleti társaságnak. Az ominózus Kossuth téri nagygyűlésen szó szerint kiállt a vesztesre álló Fidesz-koalíció mellett. Az önkormányzati választások előtt memorandumot írt alá – több jobboldali értelmiségivel együtt – a gyűlöletbeszéd ellen. Vajon mit ért ezen? Egyebek mellett erről beszélgetett Solymosi Frigyes Bányai György.

- **A múlt héten találkozott barátaival a Nemzeti Körben. Ez ugye a polgári kör?**
- Baráti társaság a miénk. Időnként azért kibocsátottunk nyilatkozatokat, memorandumokat. Nagyon mérsékelt kör.
- **Makovecz elég radikális...**
- Talán. Rendkívül érzékenyek vagyunk mindenféle gyűlölködéssre. Mindig a jobbközép erők mellett álltunk ki.
- **Mádl Ferenc mostanában is eljár a Nemzeti Körbe?**
- Amióta ő a köztársasági elnök, nem. De mindig megkapja a tájékoztatót.

- **És most miről fogják tájékoztatni?**
- Áttekintettük a jobbközép erők helyzetét. Elhatároztuk, rendezünk egy ankétot, ahol részletesen elemezzük a választások tapasztalatait. A közeljövőben meghívjuk a Nemzeti Körbe Orbán Viktort.
- **Ön szerint elmegy?**
- Többször is eljött már.
- **Csak akkor más volt a szituáció.**
- Vesszőparipám, hogy a politikusainkkal és a barátainkkal meg kell beszélünk, miért veszítettük el a választásokat, s le kell vonni a konzekvenciákat. Ezt már korábban is hangoztattam. Javaslatom a politikusok között nem aratott nagy tetszést. Gondolom, az önkormányzati választások előtt nem akartak erről beszélni. Ennél azonban kitaróbb vagyok.
- **És önök, szűk, mondjuk Nemzeti Körben dűlőre jutottak már?**
- Sajnos a tavaszi választások óta most beszélgettünk erről először.
- **Mi az oka?**
- Leginkább az, hogy O'sváth úr nem volt idehaza. Ő ugyanis kétlaki életet él: Brüsszel és Budapest között ingázik.
- **Egyáltalán: önöknek kell morfondírozniuk ezen? Nem a politikusoknak?**
- Nekünk is, mert ha mi már közös nevezőre jutottunk, talán könnyebb lesz a politikusokkal, főképp Orbán Viktorral szót érteni.
- **Van erre esélyük? Igaz, ön tagja annak a polgári körnek is, amelynek vezéralakja a volt miniszterelnök.**
- Talán én voltam Orbán Viktor utolsó vendége a Miniszterelnöki Hivatalban, amikor meghívott az általa alakított polgári körbe. Társaságunk kb tizennégy tagból áll. A Szövetség a Nemzetért elnevezésben egyébként kissé ludas vagyok. A névadás ott dőlt el a Makovecz-házban, az első összejövetelen. Először a Hajrá Magyarországnak kereszteltek volna, nekem ez nem nagyon tetszett.
- **Nocsak. Miért?**
- Aktív futballista voltam. Nagyon örültem, amikor a szurkolók biztattak, de ez azért más.
- **Hol focizott?**
- Szegeden. Az NB I tartalékig vittem. Az ötvenes években ez nem volt csekélység.
- **Giliczet kellett volna kiszorítania a csapatból vagy valaki mást?**
- Akkoriban ő is ott futballozott, de sokkal jobb volt nálam. Hajós is a nagycsapatban játszott már. És Kotász volt a középhátvédünk. Az első csapatba egyszer kerültem volna be, jobb hátvédként, a Vasas ellen. Illovszkyt fogtam volna, ám ettől úgy megijedtem, hogy a hétvégén begyulladt a mandulám, és belázasodtam.
- **De hogyan is kerültünk a labdarúgáshoz?**
- A labdarúgás és általában a sport sok mindenben segíti az embert. Kialakít bizonyos versenyszellemet. A tudományban is szükség van a győzni akarásra: nem mindegy, ki talál meg egy apróságot hamarabb, ki publikálja először? 1998 előtt a Fidesz létrehozott egy politikai tanácsadó testületet, a Vének Tanácsát, s felkértek engem is, vegyek benne részt. Amikor éppen meglehetősen depressziós hangulatban voltak politikus barátaink, azt mondogattam – s hivatkoztam arra, Orbán Viktor is futballista –, hogy egy sportoló sohasem adhatja föl.
- **Akkor a papírforma szerint a szocialistáknak kellett volna győzniük.**
- Igen.
- **Négy év múlva pedig a Fidesznek.**
- Így van. De hol is tartottunk?

- **Még mindig: Hajrá, Magyarország!**
- Az volt tehát a kérdés, miként nevezzük el azt a polgári kört, amelyet a miniszterelnök úr alapított. Elhangzott néhány variáció a Hajrá, Magyarország!-on kívül. Némi vita után megszületett és elfogadtatott a Szövetség a Nemzetért elnevezés.
- **Ebben a körben gyakran gyűlnek össze?**
- Általában kéthetenként ülésezünk Makovecz Imre házában. Szegedről nem könnyű felszaladgálni Pestre, így én nem mindig veszek rajtuk részt. És hát számtalan egyéb elfoglaltságom van.
- **Úgy mint?**
- Ma már az aktív közírók közé sorolnak. Minden szabad időmet a szövegszerkesztő előtt töltöm. Otthon kéznél van a házi lektorom, feleségem, aki újságíró.
- **Nem kell szégyenkeznie. Ön bizonyára jobb az én szakmámban, mint én az önében.**
- Életemben persze a szakmámé a főszerep: de a már említett társadalmi körök mellett tagja vagyok öt-hat nemzetközi szaklap szerkesztő bizottságának, ami szintén plusz feladatot jelent. Benne vagyok az Akadémia elnökségében is. Egyébként olyan emberek társaságában lettem az Akadémia tagja, mint Szabad György és Kosáry Domonkos. Némi büszkeséggel tölt el, hogy én lettem az első magyar kémikus az Európai Tudományos Akadémiában.
- **És tagja a Boross Péter fémjelezte Deák Ferenc Társaságnak, mely az MDF-hez kötődik.**
- Hozzá kell ehhez tennem, hogy igen jó kapcsolatom van a kereszténydemokratákkal is, akik számítanak támogatásomra.
- **Tagja a KDNP-nek?**
- Soha nem voltam egyik pártnak sem a tagja. Igaz, 1998 végén egyik cikkemben javasoltam a keresztény-konzervatív pártok összefogását, egyesülését, mely a Fidesszel szorosan kooperálhatott volna. Úgy éreztem, hogy a társadalomban igény volt egy egységes keresztény-konzervatív pártra. Surján László azonban megtámadott, hogy erre nincs szükség, mivel a Fidesz már nemcsak a nemzeti liberális eszméket képviseli, hanem a keresztény és a konzervatív értékrendet is. Az ilyen támadások arra jók, hogy válaszában az ember még alaposabban kifejtthesse nézeteit. Aznap jelent meg a válaszomban az Orbán Viktor és Kövér László a Nemzeti Kör vendégei voltak. Ennek az elgondolásnak megbeszélése volt a fő téma. Orbán Viktor azt mondta, két lehetőség van. Az egyik, hogy nem lesz szükségük senkire, a másik, szükség lesz erre az összefogásra. Majd meglátjuk. Mindenesetre mindkét változatot átbeszéltük. Néhány hónap múlva Dávid Ibolya felvetette a „Békejobb” gondolatot, mely – túlzás nélkül – nem nyerte el a Fidesz tetszését. Meg is fojtották a mozgalmat.
- **Ön mit javasolt volna?**
- Hogy engedjék őket megerősödni. Arra is számítani lehetett, hogy lesz egy réteg, amelyik nem hajlandó a Fideszre szavazni, ám az MSZP-re sem. Őket gyűjthette volna össze ez a keresztény-konzervatív párt. Most ugrok egyet az időben. A választások előtt néhány hónappal megalakult a Centrumpárt, az önmagát függetlenként meghatározó Gyenesei Istvánnal. Aztán csatlakoztak hozzá a KDNP, majd az MDNP sértődött politikusai, és végül Kupa Mihály. Néhány hónap alatt könnyedén összeszedtek a listán 3,8 százalékot. Ennyi hiányzott a polgári oldal győzelméhez! Olyanok szavazhattak rájuk, akiknek valamilyen ok miatt nem tetszett a Fidesz politizálása, esetleg a stílusa.
- **A Fidesz vereségének az egyik oka épp az lehetett, hogy ellentmondást nem tűrően politizált.**

- Ezt nem lehet kizárni.
- **Öntől ez nem idegen?**
- Én híve vagyok a kemény politikai vitának, de rendkívül elszomorít a gyűlölködés, az egymás agyontiprása. Sajnos mindkét oldalon vannak militáns hangvételű közírók, újságírók és politikusok is. Emlékezetem szerint Demszky Gábor jelentette ki rövid elnöksége alatt, hogy az SZDSZ drámai népszerűség-vesztését néhány, túlságosan keményen fogalmazó közíróinak köszönheti.
- **Ön miféle gyűlölködést tapasztalt a baloldalon?**
- Nem kívánok névsorolvasást tartani, de Eörsi István, Kende Péter és mások kijelentései bizony sokszor irritálóak. Gondolja csak el mi mindent mondtak Orbán Viktorról.
- **Ha keményen fogalmaz is valaki, vagy ahogyan ön mondja, militáns hangnemben, nem mindegy, mit mond. Azt-e, hogy vesszenek a homoszexuálisok, a cigányok, a zsidók. Avagy épp az efféle embertelenségek ellen lép fel. Tehát: gyűlöletbeszéd minden kemény beszéd? Nincs különbség?**
- Be kell vallani, van és – amint már számtalanszor kifejtettem –, ellene vagyok mindenféle gyűlölködő, kirekesztő, antiszemita megnyilvánulásoknak. Engem például zavart a korábbi pénteki sajtóklub is. Úgy éreztem, a választások előtt nem azokat kell megnyernünk, akik ha törik, ha szakad, akkor sem szavaznak a baloldali pártokra.
- **Ez pusztán választási matematika. Egyéb kifogása nem volt?**
- De igen. Félttem attól is, hogy a kemény kijelentésekkel elriasztjuk azokat a kisembereket, korábbi MSZMP tagokat, akik közeledni akartak a jobbközép pártokhoz.
- **Nem érzi úgy, hogy a magukat jobbközép irányultságúnak valló pártoknak ki kellene mondaniuk: a szélsőjobb támogatására semmilyen körülmények közt nem tartanak igényt?**
- Dehogynem. Emlékezetem szerint Pokorni Zoltán, a Fidesz akkori elnöke, és mások is ezt számtalanszor megtették.
- **A polgári körben is elmondja ezzel kapcsolatos véleményét?**
- Orbán Viktor jól ismeri nézetemet. Igaz, az elmúlt négy év alatt nem sokat találkoztunk, mert a Vének Tanácsa az 1998-as győzelem után megszűnt.
- **Volt ennek jelentősége?**
- Meggyőződésem: ha a Fidesz létrehoz a Nemzeti Körből és a Professzorok Batthyány Köréből egy tanácsadó testületet a választás előtt legalább fél évvel – ahol megbeszéljük volna a kormány intézkedéseinek várható következményeit, a kampány stratégiát –, a választást nem veszítettük volna el.
- **Ön most is polgári oldalról beszél. Nem lenne ésszerűbb jobbközépnek nevezni?**
- Lehetséges. Valószínűleg belénk ivódott a 'polgári' kifejezés. Legszívesebben a jobbközépet mondanék. A jobboldalt nem használjuk, mert ott van a Csurka-párt.
- **Ön valójában nem is orbánista. Inkább antallista?**
- Én jobbközépen álló polgár vagyok, aki azt szeretné, hogy a jobbközép jól politizáljon, megnyerje a lakosságot, és hatékonyan vezesse az országot.
- **Nyilván ennek jegyében szólalt fel a Kossuth téri nagygyűlésen, ahol felolvasta a sokak által vitatott Teller-levelet is.**
- Ott kértek meg, hogy olvassam fel a levelet. Kérdeztem, miért én. Azt mondták, én vagyok a kutató, ráadásul találkoztam is már Teller professzorral. Ám volt egy saját beszédem is – arról szólt, milyen Magyarországot akarunk –, amelyet a levél ismertetése után el is mondtam. Csak arról alig tudósított a sajtó. A szereplésemért kaptam elismerést és kritikát is. Éppen a 168 órában jelent meg az az interjú, amelyben – másokkal együtt – az értelmiség árulójának neveztek.

– **Nem bánja már, hogy akkor fellépett?**

– A véleményemet általában nyíltan vállalom. A Kossuth téri szereplésem előtt azonban egy éjszakán át gyöttrődtem, hogy mit tegyek. Azt nem mérlegeltem, érnek-e támadások vagy nem: úgy éreztem, hogy a jobbközép sikere érdekében mindent meg kell tennünk. Nekem ez a lehetőség adatott. A Kossuth téri jelenlétem erről szólt.

Bányai György
(168 óra, 2002. november 14.)

Az Árpád-sávós zászlóról „Rossz emlékeket ébreszt”

A Szombat szerkesztőségének kérdésére adott válasz.

(Solymosi Frigyes Széchenyi-díjas vegyészprofesszor, akadémikus, a Professzorok Batthyány Körének, valamint az Orbán Viktort is tagjai között tudó Szövetség a Nemzert Polgári Körnek alapító tagja.)

1. Semmiképpen nem gondolom, hogy a Fidesz vagy a mérsékelt jobboldal kanonizálta volna az Árpád-sávós zászlót. Ennek ellenére sajnálatosnak tartom, hogy rendezvényeiken olykor feltűnnek. Mindaddig azonban, amíg a törvény nem tiltja használatát, nem lehet ellene sokat tenni. Nyilvánvalóan én nem tudom, hogy az ezt a zászlót lengető embereket mi motiválja, és mit akarnak ezzel üzeni. Hinni szeretném, hogy semmi nem köti őket azokhoz az eszmékhez és mozgalmakhoz, melyeknek tagjai ezt, vagy az ehhez nagyon hasonló zászlókat lengettek a háború előtt és alatt. Amennyiben ezzel a zászlóval kívánnak nagyobb hangsúlyt adni hazafias érzéseiknek, akkor hibát követnek el, nagyfokú érzéketlenségről adnak tanúbizonyságot, mert nem gondolnak arra: ez az Árpád-sávós zászló rossz emlékeket ébreszt azokban az emberekben, akiket vagy akiknek a hozzátartozóit annak idején ilyen zászlók lobogtatása mellett szedték össze és vitték a megsemmisítő táborokba. Rossz érzéseket kelt bennem is, aki '44-ben, tizenhárom éves koromban, a főváros utcáin bolyongva könnyező szemmel figyeltem, hogy a nyilas gyilkosok hogyan bánnak zsidó származású honfitársainkkal.

2. Nézetem szerint tartózkodni kellene az Árpád-sávós zászlók politikai használatától, melynek – akarva-akaratlanul – nagyon rossz üzenete van. Hazafias érzéseinket a nemzeti lobogónkkal is ki tudjuk fejezni. Politikai csatákat más módon és más eszközökkel kell megvívni.

(Szombat, 2007. július 13.)

A gyűlölet szigete

A Hetek című lap munkatársait életveszélyesen megfenyegették, emberi méltóságukban megalázták, és szabad mozgásukban is korlátozták a Magyar Sziget fesztiválon. **A 168 Óra most jeles értelmiségiek véleményét kérte az esetről.**

Solymosi Frigyes kémikus-professzor:

Elszomorít, hogy minden erőfeszítésünk, amit a rendszerváltás előtt egy alpári indulattól sem mentes, demokratikus Magyarorszáért tettünk, szemlátomást hiábavaló volt.

Egyre erősödnek a feszültségek, mert egy agresszív csoport nem képes tolerálni a más-képp gondolkodó vagy más származású és vallású embertársait. Ébren kell tartanuk veszélyérzetünket. Történelmi tapasztalatainkból tudjuk: jelentéktelennek tűnő csoportok is aggasztóan megerősödhetnek.

Az értelmiség, a civil társadalom feladat is, hogy hallassa hangját ez ellen. A választások előtt én is csatlakoztam a konzervatív értelmiségiek szélsőjobboldal-ellenes kiáltványához. Másfelől kétségtelen: a parlamenti pártok felelőssége óriási. Különösen ebben az esetben, amikor egy parlamenti képviselő képtelennek bizonyult az önkontrollra.

A demokratikus pártoknak fel kell lépniük az efféle minősíthetetlen megnyilvánulásokkal szemben.

Herskovits Eszter

(168 Óra, 2010. augusztus 26.)

Három kérdés – aki válaszol: Solymosi Frigyes akadémikus

Szeged – 3 kérdést teszünk fel olyan embereknek, akik valamilyen okból az érdeklődés középpontjába kerültek, és olyanoknak, akik válaszolni hivatottak aktuális kérdésekre. Solymosi Frigyes akadémikussal Valóban ezt akartuk? Egy elkötelezett konzervatív vívódásai című könyvének bemutatója után beszélgettünk.

– Könyvében többek között arról ír, hogy a pártoknak nem ellenségeknek, hanem politikai ellenfeleknek kellene tekinteniük egymást. Lát erre esélyt a mostani kampányban?

– Mindenképpen hinni szeretnék ebben. A politikának változtatnia kell az eddigi megszólalásain, és békét kell teremteni az országban, fékezni kell a kemény hangvételt. Egy ország nem erősödhet, nem oldhatja meg a gondjait, ha a döntéshozó helyzetben lévő politikusok egymás megsemmisítésén fáradoznak. Eltelt a demokrácia beköszöntése óta 20 év, most már azt sem mondhatjuk, hogy a politikusok „régibűtordarabok”, mert akik az állampárt időszakában irányították az országot, azok már nincsenek. Ma Magyarországon demokratikus pártok vannak, ezek között mindenképpen szükséges a párbeszéd.

– Milyennek látja a mostani Fideszt? Orbán Viktorral milyen a viszonya?

– Az elműlt 2 választás elvesztésében nagy szerepet játszott, hogy a Fidesz magabiztos volt, és úgy érezte, hogy könnyen megnyeri a választást. Most olyan óriási a népszerűségük, hogy ilyen hiba nem történhet. A Fidesz nagyon kemény ellenzéki politizálást folytatott az elműlt 4–8 évben, és állandó kritikával illette a regnáló koalíciót – amely egyébként elég rosszul kormányozta az országot: a világválságot megelőzően saját gazdasági válságba kerültünk. Tehát a Fidesz kritikája jogos volt. Bízom benne, hogy a hangnem, a politizálás stílusa változni fog a választások után. A politikusok és a közírók közötti kapcsolat jellegét befolyásolja, hogy a közíró – lehet bármennyire elkötelezett – milyen hangnemben, stílusban ír. A politikusok természetesen azt szeretik, ha dicsérjük őket. De azok is segíthetnek az általuk támogatott pártnak, akik kritikát gyakorolnak, rámutatnak a hibákra. Ez óhatatlanul a kapcsolat halványulásához vezethet.

– Mit gondol az MDF-ről?

– Csoda, hogy túlélte az elműlt 8 évet, nagyon kemény támadásoknak volt és van kitéve. Úgy tűnik, változatlanul megvan a támogatottsága, hogy bejusson a parlamentbe. Nem tartottam veszélyesnek, amikor Bokros Lajost befogadták, sőt lehet, hogy ez segí-

tett abban, hogy az uniós választáson sikeresen szerepeltek. Kérdés, hogy meddig lehet ez. Ha nagyon sok liberális politikus csatlakozik az MDF-hez, azt a látszatot keltheti, hogy az MDF politikát váltott. Abban bízom, hogy ez nem történik meg. De az nem baj, ha az SZDSZ volt támogatói – nem a jeles politikusokról beszélek – az MDF-et segítik. Az SZDSZ totálisan összeomlott, ami szomorú dolog, mert egy nemzeti (!) liberális pártra szükség lenne. Abban bízom, hogy az MDF megerősödik, és nem tolódik balra.

Gonda Zsuzsa
(*Délmagyarország, 2009. december 15.*)

„Nem értem, miért gondolják a Fidesz politikusai, hogy mindent jól látnak”

***hvg.hu:* Ön, mint konzervatív liberális értelmiségi, hogyan értékeli a Fidesz-kormány eddigi működését, illetve mi a véleménye arról, hogy a tavalyi választásokat követően rapid gyorsasággal születnek törvények és rendeletek?**

Solyosi Frigyes: Nem szeretnék megsérteni senkit, de szívesebben látnám a kormány lassúbb és megfontolt törvénykezését. A gyors intézkedéseik egy részéből sokan azt a következtetést vonják le, hogy csupán be szeretnék magukat betonozni az elkövetkező évekre, de bízom benne, hogy nem ez a megfontolás vezérli őket. Persze az is természetes, hogy minden hatalmon lévő párt igyekszik úgy dolgozni, hogy a következő választáson is nyerjen, tehát ebből a szempontból senkit nem lehet elmarasztalni. Ha valaki hatékonyan, demokratikusan kormányoz, és jó intézkedéseket hoz, akkor megteremtheti a jövőbeni siker alapjait.

***hvg.hu:* Öntől és a Batthyányi Kör több prominens tagjától a jelek szerint a kormány nem kér szakmai tanácsokat. Korábban mintha jobb lett volna a viszony...**

S.F.: A Batthyány Kör tizenketten alapítottuk, ma már több mint kétszáz tagja van, ezért ott nagyon sokféle nézet, gondolat keveredik. Ennél talán egységesebb véleményen van a Nemzeti Kör - melynek jómagam mellett - alapítói voltak többek között Mádl Ferenc, Osváth György, Makovecz Imre, Pálincás József és Martonyi János. Számtalanszor tanácskoztunk jobboldali politikusokkal, elsősorban Orbán Viktorral: nagyon őszinte és közvetlen beszélgetések voltak azok. Ám a 2006-os választás elvesztése után a kapcsolat fokozatosan halványult, majd megszűnt, és a Körünk személyi összetétele is megváltozott. A Nemzeti Kör tagjai és én is feladatunknak éreztük, hogy elemezzük és megkeressük a választás elvesztésének okait. Ezekkel a véleményekkel nem nagy sikert értünk el a Fidesznél: elveszítettük bizalmukat.

***hvg.hu:* Miért?**

S.F.: Ez rejtély számomra és azt sem értem, miért gondolják a Fidesz politikusai, hogy mindent jól látnak. A nyugati demokráciában teljesen természetes, hogy egy pártot támogató értelmiségi réteg tanácsaival, gondolataival segíti a politikai pártokat, és ha szükségesnek látják, akkor rámutatnak az általuk vélt hibákra is. Ilyen eset volt a 2002-es és a 2006-os választás elvesztése. Mindezt nem funkcióért és nem haszonszerzésből tettük. Ezt sajnos a hazai politikusok nem látják be. A nemzeti ünnepen Kövér Lászlóval egy kézfogás erejéig beszéltem, mondtam neki, hogy ki a jó és ki a rossz barát, de nem volt idő erről eszmét cserélnünk. A Nemzeti Kör bármikor szívesen látja Orbán Viktor miniszterelnök urat vagy bármelyik emberét a kormányból. Arról is szívesen beszélgetnénk velük, hogy a kétharmados többség birtokában mi mindent valósíthatnának meg, ami az ország hasznára válna: jó kormányzással meg tudnák szilárdítani a hatalmukat, sőt el-

nyerhetnék a világ elismerését is. Ám most ott tartunk, hogy elszórt és át nem gondolt intézkedéseikkel a világ ellenérzését váltották ki. A médiatörvény visszavonására kértem nyílt levélben Orbán Viktor miniszterelnök urat, mielőtt a köztársasági elnök aláírta volna. Hatodik érzékem már akkor megsúgta, hogy ebből a kormánynak annyi kellemetlensége lesz, hogy nem éri meg ezt a törvényt most erőltetni. Sok mindent megúsztunk volna, ha visszavonják a médiatörvényt, de válaszra sem méltatták nyílt leveletemet.

***hvg.hu:* És mi a véleménye a Széll Kálmán Tervről?**

S.F.: Sok pozitív és jó elképzelés található benne, nagyon remélem, hogy előmozdíthatja az ország fejlődését. A gond ott van, hogy a kormány és a közvélemény elképzelései nem mindig találkoznak egymással. Szükség lenne a kormány és az ellenzék, és a különböző érdekvédelmi szervezetek közötti egészséges párbeszédre, egyeztetésre. Elszomorító, hogy amikor az ember kinyitja az újságot, csak azt látja, hogy változatlanul egymás ellehetetlenítése az elsődleges cél. Állítom, hogy ez az ország kreativitásban és tudásban legalább annyira jó, mint bármelyik más nyugati állam, de valamilyen oknál fogva ezt nem tudjuk érvényre juttatni. Felzárkózásunk helyett a nyugati országok és hazánk közötti szakadék tovább mélyül és szélesedik. Nagyon el kell gondolkodnunk azon, mi lehet ennek az oka, miért nem tudunk előre lépni.

***hvg.hu:* Orbán Viktor március 15-i ünnepi beszédében többek között hangsúlyozta, hogy ahogy a magyarok 1848-ban nem tűrték, hogy Bécsből diktáljanak az országnak, majd 1956-ban és 1990-ben sem hagyták, hogy Moszkvából diktáljanak, „most sem hagyjuk, hogy Brüsszélből vagy bárhonnán bárki is diktáljon nekünk”. Nyilván nem táncsolták volna neki, hogy ezt mondja...**

S.F.: Őszintén megmondom nagyon megdöbbenem a miniszterelnök úr mondatán. Nem lett volna szabad Brüsszél ostromoznia, már csak azért sem, mert Magyarország tölti be júniusig a soros EU-elnökséget. Véleményem szerint Brüsszél nem akar kioktatni senkit, csupán vannak olyan jogszabályok, melyeket minden tagállamnak be kell tartania, így Magyarországnak is. Inkább beszélt volna 1848-ról, 1956-ról és a rendszerváltásról. Orbán Viktor harcos személyiség, de a taktika néha fontosabb a keménységénél.

***hvg.hu:* Lassan félidőhöz érkezik a magyar EU-elnökség. Ön hogyan látja az eddigi teljesítményt?**

S.F.: Jó lenne az elnökséget úgy befejezni, hogy nem támadnak folyamatosan bennünket és hazánk pozitív nyomot hagyja maga után. Ennek érdekében még az EU-elnökség átvétele előtt írtam egy levelet a miniszterelnök úrnak. Tagja vagyok az európai uniós pályázatokat értékelő kémiai bizottságnak. Az unió óriási összegekkel támogatja a kiemelten dolgozó, eredményes kutatókat. Legutóbb 98 pályázat közül tizenötöt választottunk ki, s a nyertesek munkájukhoz elképesztően magas összeget kaptak. Igen ám, de ezek a kutatók már eddig is olyan körülmények között dolgoztak a magyarországi viszonyokhoz képest, hogy egy magyar, vagy bármely más kelet-európai pályázó képtelen velük versenyre kelni. Nézetem szerint az EU nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy a kontinensek közötti versengésbe ne vonja be az új tagországoknak a kreativitásban, szellemi felkészültségben, munkabírásban közismerten kiemelkedő kutatóit. A kelet-európai tagországok feljövételét azonban csak oly módon lehetne elérni, ha az EU az elkövetkező években olyan pályázatokat is kiírna, melyekben kizárólag ezeknek az országoknak kutatói, kutatócsoportja vennének részt. A több éven keresztül megismételt pályáztatás során a nyertes kutatócsoportok képezhetnék országukban azokat a centrumokat, amelyek a többi kutató illetve kutatóhely számára is követendő példát mutatnának. Azt javasoltam a miniszterelnök úrnak, hogy amikor átveszi az EU-elnökséget, érje el, hogy az EU egy olyan pályázatot indítson, amelyben a kelet-európai országok

egymással versenyeznek. Mindez nem jelentene pozitív diszkriminációt, mivel a pályázatok között most is csak a legkiválóbbak és legjobb kutatási programot benyújtók nyerhetnek el a támogatást. Javaslatomra több visszajelzést kaptam a miniszterelnök úr főtanácsadójától, amiből az derült ki, hogy a kezdeményezésemet a javasolt formában nem tették magukévá. De nem adom fel a tervemet, ha most ebben a kérdésben nem sikerül előbbre jutni, a javaslatot eljuttatom az EU soron következő, lengyel elnökségnek.

Fürjes Judit
(*HVG Online, 2011. március 18.*)

A II. cikkgyűjtemény után megjelent fontosabb publicisztikák

A baloldal népszerűségvesztése

A választás közeledtével mind gyakrabban olvashatunk a baloldali lapokban a Fidesz várható győzelmének következményeiről. Legutóbb Debreczeni József (Népszabadság, november 24.) írt a demokrácia eltemetéséről, a váltógazdaság megszűnéséről, a hegemon hatalmi rendszer bevezetéséről, „a Magyar Köztársaságot fenyegető halálos veszélyről”.

Mindezt a legnagyobb ellenzéki párt hatalomvágyára, könyörtelen ellenzéki politizálására, populizmusára, az értelmiség alkalmazkodó hajlamára, az írástudók felelősségére, a „kádári nép” közömbösségére és nem utolsósorban a Fidesz elnökének személyiségére vezeti vissza. Ebben az írásban a fent jelzett eszmefuttatásokhoz kapcsolódva azon elmélkedem, hogy a baloldal óriási népszerűségvesztésében és abban a sejtetésben, hogy Orbán Viktor csaknem korlátlan hatalom megszerzésének küszöbén áll – amit én nem hiszek –, mennyiben felelősök a koalíció pártjai és a véleményformáló értelmiségiek. Tekintsünk most el a mindenki által jól ismert gazdasági nehézségektől, felzárkózásunk elmaradásától, merthogy ezek mindenütt hozzájárulnak a kormányváltáshoz, de sehol sem vezetnek a koalíció pártjainak drámai mélyrepüléséhez.

Kiindulásként nem fogadom el azt a tételt, hogy a rendszerváltozásban a magyar társadalomnak nem lett volna meghatározó szerepe. Való igaz, hogy az '56-os, vérbe fojtott forradalom után senki nem várhatta, hogy a nép újból felkeljen, és megpróbálja a diktatúra működtetőit, a szovjet hadsereget elzavarni, és ily módon lerakni a demokrácia megteremtésének alapjait. A nagyobb szabadság kivívásának, a bilincsek lazításának mások voltak a feltételei, és ezekkel az eszközökkel – a lengyelekhez hasonlóan – a magyar nép is élt. Egy amerikai történész, Tony Judit szerint (A háború után – Európa Kiadó, 2007) sokkal inkább, mint számos kelet-európai nép, amelyik csak akkor ébredt föl, csak akkor küzdött a nagyobb szabadságért, amikor már a Szovjetunió az összeomlás küszöbén állott.

A koalíció pártjainak drámai népszerűségvesztéséért, a fentiekben leírt „fenyegető” jövőképeért bizony alapvető felelősség terheli a regnáló pártokat. Alapvető hiba volt, hogy az MSZMP régi káderei a rendszerváltozáskor – az bármennyire békésen ment is végbe – nem voltak hajlandóak tudomásul venni, hogy az ő feladatuk az ország irányításában véget ért, és nem követték Kosáry Domokosnak a rendszerváltó akadémiai közgyűlésen elhangzott javaslatát, hogy „üljenek a hátsó padokba”. A régi gárda továbbra is ragaszkodott a politikai hatalomhoz. Igaz, a változásokat megszenvedő, a külföldi kölcsönök hatását a hetvenes és nyolcvanas évtizedben élvező „kádári nép” vissza-

szavazta őket a hatalomba, nemcsak 1994-ben, hanem 2002-ben is. Ennek következményeit sínyli most az MSZP, amely 2006-os sikerét már nem a központi bizottság kiöregedett és hitelüket végképp elveszített tagjainak, a nosztalgiának, hanem a náluknál dinamikusabb és képzetesebb fiatal politikusnak köszönheti. Hiába rendelkezett azonban az új kormányfő és pártelnök kiváló kommunikációs képességekkel, családi kapcsolata és gyors gazdagodása miatt bukása már kódolva volt, amit a szerencsétlen őszödi beszéde csak katalizált. Mindezek olyan municiót szolgáltatottak egy kemény, két győzelemmel kecsegtető választást elvesztő – és természetesen kormányzati pozícióba törekvő – Fidesznek, amelyet a világ egyetlen hasonló múltú országának ellenzéke sem hagyott volna ki. A meg nem szűnő támadások, a lemondásra nap mint nap felszólító hangok állandó védekezésre készítették a miniszterelnököt – és ez alig tagadhatóan akadályozta a hatékony és bátor kormányzást. Nem segített ezen az MSZP belső demokratizmus sem: a sok ellenvélemény, platform mind gyengítette a kormányfő mozgásterét, pártját és kormányát is. A kormány gyenge szerepléséhez döntő módon hozzájárult a koalíciós partner is. Az SZDSZ rendszerváltó szerepe az évek során fokozatosan halványult. A túlzott magyarkodás ostorozásával, a történelmi jelképek tagadásával és nem utolsósorban a kettős állampolgárságról szóló népszavazással kapcsolatos álláspontjával a széles közvéleményben elveszítette patrióta, nemzeti liberális jellegét. Jeles politikusaik kiválása, a belső marakodások itt is hozzájárultak összeomlásukhoz. Az sem volt számukra szerencsés, hogy az MSZP-hez hasonlóan nekik is sikerült egy milliárdos pártelnököt találniuk. Az már csak hab a tortán, hogy a demokráciát messzemenően hangoztató párt képtelen volt egy visszaélésektől mentes elnökválasztást lebonyolítani. Az oktatás és az egészségügy reformálása érdekében tett drasztikus javaslatok – melyek, lehet, hogy szükségesek lennének – szintén ellenük hangolta az „embereket”: ez az ország csak a fokozatos, alig észrevehető újításokat fogadja el, de sohasem az életét befolyásoló alapvető változásokat. Az SZDSZ vezetői arról is megfélemedtek, hogy Magyarország nem csak Budapestből áll: egy pártnak nemcsak a városi polgárok, hanem a vidéki emberek megnyerésére is törekednie kell. Az SZDSZ negatív megítéléséhez hozzájárultak azok a kiemelkedően aktív, mindenkit kioktató és magukat minden területen szakavatottnak hívó jeles közírók is, akik, bár már régen kiszakadtak a pártból, de a társadalom nagy része még mindig odasorolja őket.

A két párt együttműködésének jellegére, gyatra – némi túlzással amatőr – politizálására jellemző a legutóbbi köztársaságielnök-választás is. Nagy parlamenti többségük birtokában képtelenek voltak egy számukra megfelelő személyiséget találni, és most a más szellemiséget valló és az ellenzék által jelölt köztársasági elnököt elmarasztalják, ha nekik nem tetsző módon nyilatkozik. A koalíció pártjai hosszú regnálásuk alatt nemhogy erősítették, megtartották volna a korábban különböző területen kivívott kedvező helyzetüket, de fokozatosan elveszítették azokat. Érvényes ez a magyar tőkésosztállyal fennálló korábbi kapcsolataikra is, annak ellenére, hogy az új tőkés nagy része vállalkozásuk alapjait a rendszerváltás időszakában rakta le, és közülük sokan több szálon kötődtek a volt állampárthoz. Ennek eredménye, hogy elveszítették a korábbi médiafölényüket is: ma már e téren is egyértelműen Fidesz-dominanciáról beszélhetünk. Mint ahogyan az az állítás is a kormányzati pozícióban lévő pártok benuhátról, tehetetlenségére vezethető vissza – ha egyáltalán igaz –, hogy a demokratikus intézmények (bírók, ügyészség, Alkotmánybíróság stb.) háza táján mindenütt romhalmaz van vagy lenne. Hasonlóan ahhoz, hogy képtelenek voltak a felügyeletük alatt álló intézményekben, vállalatokban a hatékony ellenőrzés bevezetésére, az elképesztő mértékű korrupció megakadályozására.

A Fidesz esetleges nagy győzelme miatt aggódók a jelen helyzetért az értelmiséget is elmarasztalják, mondván, „felmérhetetlen” a felelőssége a jelen és jövőbeni helyzetre. Valószínűnek tartom, hogy itt nem a hallgatagnak igazán nem mondható balliberális értelmiségről van szó. Az értelmiség is része a társadalomnak, mely éppúgy hajlamos a regnáló hatalomhoz való alkalmazkodásra, mint a társadalom más része, sőt ebbéli törekvése révén sokkal több előnyben részesülhet, mint egy átlagpolgár. A rendszerváltozáskor az új helyzethez történő gyors igazodás során némi zavart okozott köreiből, hogy a szocialista párt (volt pártjuk?) újra visszakerült a hatalomba, nem is egy, hanem több alkalommal. Mindezekről függetlenül a jelenlegi helyzetért a koalíció pártjaihoz hűséges szakértelmiség is felelős, mert nem adott jobb tanácsokat kormányának a világválság előtti saját recesszióknak kezeléséhez és a hatékonyabb országvezetéshez.

Sokkal nagyobb energiát fordított – nem sok sikerrel – az ellenzék gyenge pontjainak elemzésére. El lehet persze marasztalni a konzervatív írástudókat is, hogy nem emelték fel hangjukat a gyűlölködő szóhasználat elterjedése ellen – ha egyáltalán bántotta a fülkét –, és nem nyesegették pártjaik túlzásait, de ilyen médiaviszonyok között hol hallathatták volna hangjukat?

Mindezek ellenére optimista a jövőképem. Optimista, mert hiszem, hinniem kell, hogy a választás után nem lesz vége a demokráciának, a Magyar Köztársaságnak. Politikusaink is jól tudják, hogy az ország népe nemcsak jólétben, hanem demokráciában is szeretne élni. A jelenleginél jobb életkörülmények elérése hosszabb időt és nagyobb erőfeszítést igényel. A demokratikus berendezkedés megtartása ennél lényegesen könnyebb feladat. A politikai pártoknak kötelességük a mostaninál békésebb társadalmi, politikai békét megteremteni: igaz, erre már csak a választás után lesz mód. Abban is reménykedem, hogy a győzelemre esélyes Fidesz is tisztában van azzal, milyen veszélyt jelentenek számára, az ország számára a szélsőséges mozgalmak, pártok, ezért mindent megtesz erősödésük megakadályozására. Ebben a törekvésében természetesen nem nélkülözhető a hozzá közel álló média támogatása sem.

(Népszabadság, 2009. december 23.)

Magyarország külföldi megítéléséről

Az Orbán-kormány volt és leendő(?) külügyminisztere karácsony előtt egyik nyilatkozatában említette, hogy Nyugaton „az elmúlt húsz év során ... nagyon sok torzítás, hamis, alaptalan tény terjeng a Fideszről, illetve a polgári jobbközép pártokról”. Egyet lehet vele érteni abban, hogy a valótlan állításokat cáfolni kell, a hibás nézeteket pedig „ki kell igazítani”: ezzel nem szabad a kormányváltást megvárni.

A negatív vélekedéseket a külföldet járó kutatók is meg tudják erősíteni, hiszen a szakmai kérdések megvitatása után bizony előkerülnek országaink gondjai, különösen akkor, amikor az ember barátai netán miniszterelnökök közvetlen tanácsadói, nem beszélve arról a különleges helyzetről, amikor a kormányfő házastársa is az azonos területen dolgozó kollegák közé tartozik.

Ilyenkor a magyar kutató természetesen védi hazáját, támogatott pártját, cáfolja a torzításokat, igyekszik tompítani az elmarasztalásokat, politikusaink, sajtónk szerencsétlen, át nem gondolt kijelentéseit. Azzal azonban nem lehet hatékonyan érvelni, hogy a külföldi közvéleményt, a lapokat a hazai liberális körök informálják, már azért sem, mert szép számmal vannak hazánkban nyugati tudósítók, nem beszélve a követségek munka-

társairól, akiknek hű képet kell adniuk a történésekről, a politikusok megnyilvánulásairól. A tények ugyanis makacs dolgok.

Azon azonban érdemes elgondolkozni, vajon mi okozhatja a jóindulatúnak nem mondható véleményeket, amelyekről Martonyi János is beszélt? Hogyan lehet, hogy az állampártban is fontos tisztséget betöltő politikusokat sokszor készségesebben, szívélyesebben fogadják a nyugati demokráciákban, mint például a Fidesz korábbi pártkötődéstől mentes fiatal politikusait? Miként lehetséges, hogy a legutóbbi parlamenti választási kampány során nem segítette a jobboldal sikerét sem a konzervatív német kancellár asszony, sem a francia elnök még egy rövid látogatással sem?

A barátságtalan megnyilvánulások számos tényezőtől tevődnek össze. Szerepet játszanak benne politikusaink kijelentései, a belpolitikai csatározásokban elhangzó vélemények és – nem utolsósorban – a pártokhoz közel álló lapok és újságírók is. A szimpátiája megszerzésének aligha a legjobb módja, ha a bennünket kritizáló politikusokat, tudósítokat goromba jelzőkkel illetjük.

Ennek hatására nyilván még barátságtalanabban vélekednek rólunk? Ennek pedig nem a durva megfogalmazást használó újságíró lesz a kárvallottja, hanem sokkal inkább az a politikai erő, amelyet támogat. A külföldi lapok ugyanis joggal tételezik fel, hogy a durva eszme-futtatás közel áll a párt véleményéhez. Ha pedig az a párt hatalomra kerül, akkor könnyen elmaraszthatják az országot is, hiszen a választók bizalma juttatta őket kormányzati pozícióba.

Az eddigieknél lényegesen körültekintőbben kellene a külföldi lapokban megjelenő reflektálniuk, megfontoltabban kellene más országok politikusait minősíteniük. Az sem használ, ha a szélsőséges hangnem által maira rámutató közírókat rágalmaznak. A pozitívabb véleményalkotását aligha segíti elő a pécsi vízművekkel kapcsolatos akció. Nem lehet csodálkozni azon, hogy ennek folyamányaként a külföldi befektetők némi aggodalommal tekintenek a kormányváltás elé.

Jómagam, akinek az intézete annak idején nagyon sokat dolgozott gázgyártó vállalatok technológiájának fejlesztésén, megdöbbenéssel vettem tudomásul, hogy ezeket a jól működő szolgáltató cégeket, mindjárt a rendszerváltozást követő években privatizálták, pontosabban egy másik állam birtokába juttatták. Hiszen ezek a vállalatok mindig megtermelik az állam által engedélyezett profitot. Örülnék, ha visszavásárolnánk ezeket, amikor lehetőségeink megengedik. Ennek megvan a törvényes, kulturált módja. De az, ami Pécssett történt, nem tartozik ebbe a kategóriába, és az ember csak szégyelli magát miatta.

Nemzeti büszkeségünket kétségkívül erősítené, ha a Magyarországon működő és az exportunkhoz döntő módon hozzájáruló vállalatok magyar kézben lennének, ha a nemzeti ipar fejlődne, de egyelőre örülni kell annak, hogy a Mercedes az új gyárát Kecskeméten és nem a nagy munkanélküliséggel küszködő régi NDK területén építi fel.

A nyugati demokráciák joggal kérik számon a jobboldali pártoktól, sajtóuktól és a véleményformáló értelmiségtől azt is, hogy mit tettek a szélsőséges nézetek elburjánzása ellen, hiszen a tapasztalat azt mutatja, hogy az ilyen mozgalmakat a legjobb csirájában elfojtani. Sokkal nehezebb, amikor már megizmosodtak s odáig jutottak, hogy egyenruhába öltözött gárdáik lögyakorlatokkal, felvonulásokkal ijesztgetik a társadalmat, a kisebbségeket, a velük egyet nem értőket, és már az EU parlamentjében lépnek föl, „kétes dicsőséget” hozva hazánknak.

Tudomásul kell vennünk, hogy a szélsőségesek visszaszorításában nekünk, konzervatív, kereszténydemokrata szellemiséget vallóknak sokkal több a felelősségünk, a feladatunk és esetleges befolyásunk, mint másoknak. A balliberális értelmiség helyzetét ugyanis gyengítheti korábbi és jelenlegi kötődésük. A tájékozottabb olvasók joggal vethetik

a szememre, hogy a 2002-es választás után a Jobbik vezetőjével együtt tagja voltam a „Szövetség a Nemzetért” polgári körnek – miért nem próbáltam már akkor jobb útra terelni őket? Először is azért, mert akkor semmi jele nem volt Vona Gábor ilyen irányú törekvéseinek. Az összejöveteleken soha nem hangzott el olyan nézet, amelyet később a Jobbik felvállalt.

Amikor Vona Gábor a kört otthagya, és megalakította a számos vonatkozásban még bizonytalan célú pártot, azonnal és elsőként felemeltem a szavamat tervük ellen (Magyar Nemzet, 2003. augusztus 15.), és próbáltam más irányba terelni őket. Hasonlóan jártam el később, a gárda létrejövetelekor is (Kell-e félnünk a feketeingesektől?, Népszabadság, 2007. augusztus 11.). Konzervatív barátaim, nem beszélve a jobboldali politikusokról és sajtójukról, késve és halkán követtek.

Márpedig meg kell győznünk jelenlegi és potenciális támogatóikat, hogy a történelem tanulsága szerint a gazdasági nehézségeket szélsőséges, kirekesztő célokkal, populista szólamokkal nem lehet legyűzni, ezekkel csak a gyűlölködés magját lehet a társadalomban elhinteni. Azoknak a programpontoknak, amelyeket hangoztatnak, semmi köztük nincs az igazi hazafiassághoz, és nem segítik elő az ország gyarapodását, a nemzet felemelkedését sem.

Ha továbbra is hallgatásba burkolódzunk, és csak akkor emeljük fel hangunkat, amikor a Jobbik már megmérgezte a társadalom jelentékeny részét, és tovább erősödött, akkor majd igazzá válhat Áder Jánosnak a 2002-es választás után a véleményformáló értelmiségről tett kijelentése: „A messziről jött és utólag okos ember bátorságával fogalmazták meg véleményüket, hogy mit kellett volna korábban csinálni.” (Magyar Nemzet, 2003. július 28.) Annak ugyanis egyelőre nincs sok jele, hogy – Martonyi János másik nyilatkozatára hivatkozva – a Fidesz „éles harcot vívna ...a szélső, radikális jobboldallal” (Népszabadság, december 30). Amikor az ország sorsáról, elismeréséről, hiteléről van szó, akkor az értelmiségnek meg kell szólalnia, és nem kell beletörődnie pártjai késlekedésébe, nem kell engedélyre várnia.

(*Népszabadság, 2010. január 26.*)

A kutatás és a kampány

Legtöbben árgus szemekkel figyeljük a pártok, politikusok kijelentéseit: hogyan tervezik kivezetni a belső és külső hatások eredőjeként nehéz helyzetbe került országot a válságból. Égető gondok majd minden területen vannak egyszerre mindent nyilvánvalóan nem lehet megoldani. A közelmúltban a Népszabadság közzétett egy összeállítást (Zöldbanktól a családi adózásig, február 12.) arról, hogy – a kiszivárgott híreknek megfelelően –, a Fidesznek milyen elképzelései vannak a közeli és távoli jövőt illetően, és az új kormánynak mekkora a mozgástere. Szó esett a gazdaságról, a munkahelyteremtésről, az adórendszeréről, a nyugdíjrendszeréről, az egészségügyről, az otthonteremtésről, az oktatásról, a közigazgatásról, a közrendről, a külpolitikáról és a számonkérésről. A felsorolás kiegészítendő még a sport terén tervezett intézkedésekkel, amelyekről Orbán Viktor az Olimpiai Bizottsággal, valamint a különböző sportágak vezetőivel szervezett korábbi összejövetelen beszélt. Nézete szerint – más országok példáját követve – költségvetésünk egy százalékát kellene a sportra fordítani, ami bizony hatalmas összeg.

Ki vitatná: törekednünk kell arra, hogy az ötkarikás játékokon hazánk ismét jól szerepeljen, hogy kicsinységünk ellenére a sport területén újra „nagy hatalommá” váljunk.

Volt „szocialista profi” labdarugóként örömmel értesültem róla, hogy Orbán Viktor a sportot stratégiai ágazatnak, támogatását nemzeti ügynek tekinti. Magam is vallom, hogy egy szegény országnak a versenysportban elért eredményessége hozzájárul ahhoz, hogy a lakosság elviselje a nehézségeket, optimistábban szemlélje a világot, hogy mindenki részesüljön a sikerélményből. A háborút követő időszak megpróbáltatásainak elviselését nagyban segítették a különböző nemzetközi versenyeken elért sporteredmények. De ne ámítsuk magunkat: a magyar sport olyan sikereket az olimpiákon már képtelen lesz elérni, mint annak idején, hiszen azóta új, feltörekvő és hatalmas országok ambiciózus sportolói is megjelentek az arénákban. Valóban elszomorító, hogy Magyarországot, amely a labdarúgás területén valamikor a világ élvonalába tartozott, ma hátra sorolják. Hogyan lehet az, hogy a mai fiatalok génjeiből hiányzik a déd- és nagyapák tehetsége, győzni akarása, küzdőképessége? Lemaradásunkat szegénységünkkel aligha lehet magyarázni, gondoljunk csak a szintén kevésbé tehető, ám nálunk összehasonlíthatatlanul sikerebb szomszédokra! A miértre sajnos a mai napig nincs válasz.

Életünknek azonban van egy másik terepe is, ahol a leszakadás még nagyobb veszélyekkel jár, ez pedig – az oktatás színvonalával, a szakemberek képzésével, az ország technológiai fejlődésével, gazdagodásával szoros kapcsolatban lévő – tudományos kutatás, kutatás+fejlesztés (K+F). E téren sem elég azonban a tehetség, az elkötelezettség: támogatásra legalább annyira, ha nem nagyobb mértékben van szükség, mint a sport terén. Amikor a Fidesz miniszterelnök jelöltje és a sportvezetők tanácskozásáról értesültem, titkon reméltem, hogy sor kerül egy találkozóra a tudomány művelői és Orbán Viktor között is, amire persze még mindig van idő és lehetőség. Sajnálatos módon az a szó, hogy „kutatás” Orbán Viktor januári évértékelő beszédében csak egyetlen alkalommal hangzott el, ami – remélhetőleg – nem azt jelenti, hogy ennek a szférának a jelentőségéről megfeledezett. Elvárható lenne, hogy a többi párt is kifejtse elképzeléseit a társadalom fejlődésében nagy szerepet játszó tudomány és technika támogatásával kapcsolatban, függetlenül attól, milyen esélyük van a legközelebbi választáson. Az általuk elmondott gondolatok, tételek befolyásolhatják a kormányt alakító párt(ok) programját.

Hogy a kutatás+fejlesztés (K+F), az innováció meghatározó szerepet játszik egy ország gazdagodásában, fejlődésében, a lakosság életszínvonalában, azt egyértelműen bizonyítják a nyugati demokráciák példái, vezetőinek nyilatkozatai, kormányaik tudománypolitikája. Óriási versengésnek vagyunk tanúi Európa, az Egyesült Államok és a Távol-Kelet között. Alig tagadható, hogy ebből a versenyből az a régió (ország) kerül ki győztesen, amelyik felkarolja a tudományt, amelyiknek gazdasága hasznosítani tudja a kutatás legújabb eredményeit. Ez a törekvés érzékelhető az Európai Unió tudománypolitikájában is. Mint az EU egyik pályázatokat értékelő bizottságának tagja közvetlenül tapasztaltam, milyen – hazai viszonylatban – óriási összegekkel támogatják azokat a tudósokat, kutatócsoportokat, akik és amelyek eddigi munkájukkal igazolták kiválóságukat, képesek új tudományos eredmények elérésére. (Egy másik írás tárgya lehetne, hogy az általam ismert tudományterületeken miért nem került a támogatottak közé egyetlen pályázó sem a volt szocialista ország kutatói közül.) Arról is olvashatunk a nyugati médiában, hogy a válságban, a kilábalás elősegítése érdekében a K+F-re még nagyobb szerep vár. Minden bizonnyal tisztában vannak ezzel politikusaink is, mindenestre a kutatás-fejlesztés támogatásában az elmúlt két évtizedben érdemleges előrelépés nem történt, amit az is jelez, hogy a GDP-ből a K+F-re változatlanul mindössze 0,8–1,0 százalék jut.

Ellenvetésként felmerülhet, hogy a tudományos kutatás a hazai választók nagy többségét nem érdekli, az átlag szavazó erre a témára nem vevő, ő csak azt nézi, hogy az ígéretek, a programok mennyiben javítják vagy rontják jelenlegi életkörülménye-

it. Eltekintve a tájékozódástól elzárt, leszakadt rétegektől, melynek tagjai talán el sem mennek szavazni (!), jómagam nem becsülném le a politikát, a hazai és a világ eseményeit különböző mértékig követő polgárokat. Nemcsak az értelmiség van tisztában a felsőoktatás és kutatás fontosságával, hanem az úgynevezett átlagember is. Nem hiszem, hogy lenne bárki az országban, aki ne tudná, hogy a gazdag államokat a tudományos eredmények hasznosítása, a fejlett technika és a képzett munkaerő tette naggyá. Aligha vennék rossz néven a választók, ha a pártok a kampányban nemcsak a „holnappal” foglalkoznának, hanem azt is vázolnák, hogyan tudnánk jobb életkörülményeket teremteni gyermekeink, unokáink számára.

A különböző felmérések szerint a magyar tudomány a rendszerváltozás előtt – bezártságunk és sajátos politikai állapotunk ellenére – jól teljesített, a kutatók létszáma és a ráfordított összegek alapján a nemzetek rangsorában előkelő helyet vívott ki magának. Ez elsősorban a természettudományra vonatkozik, ahol a különböző mutatók alapján a tudományos eredmények értéke, hatékonysága jól mérhető. Helyezésünk a rendszerváltozás után is megmaradt. Az a korosztály azonban, melynek nevéhez rendelhető a korábbi eredményesség, már kiöregedőben, a visszavonulás határán van. Az új generáció szemében a természet- és a műszaki tudományok már kevésbé attraktívak: a piacgazdaság a tehetséges, ambiciózus fiatalok számára számos új önmegvalósítási lehetőséget kínál, következésképpen a nehezebb és kevésbé jövedelmező pályák fokozatosan veszítenek vonzásukból. Azok a megszállottak, akik mégis erre az útra „tévedtek”, és tanulmányútjaik során közelebből megismerkedhettek a nyugati egyetemeken, intézetekben rendelkezésre álló kutatási feltételekkel, bizony alaposan meggondolják hazatérésüket: leg többjüket hosszú időre, ha nem örökre, elveszítjük.

Felelőségünk óriási: nincs elvesztegetni való időnk. Különböző hatásos eszközök igénybevitelével meg kell győzni a fiatalokat, hogy érdemes hivatásukként választaniuk a természettudományt, a műszaki pályákat. Ennek az országnak nemcsak pénzügyi manipulációkra képes vállalati könyvelőkre, humánpolitikai osztályvezetőkre, hanem fizikát, kémiát, biológiát oktató középiskolai tanárookra, őket az egyetemen képző professzorokra, tudományos kutatókra és innovációra, az iparban fejleszteni képes szakemberekre is szüksége van. Ha a tudományos kutatást mostohagyerekként kezelik és nem parancsolnak megálljt a jelenlegi tendenciának, akkor bizony nem lesz lehetőség a korszerű nemzeti ipar létrehozására, sőt még arra sem leszünk képesek, hogy a hazánkba jövő és munkaalkalmat nyújtó nyugati vállalatok számára megfelelő munkaerőt biztosítsunk.

(Népszabadság, 2010. március 17.)

A Jobbik és a konzervatív értelmiség

Gazdasági nehézségeink, a Medgyessy és Gyurcsány-kormány sikeresnek aligha mondható országvezetése, a korrupciós botrányok sokasága, az őszödi beszéd és a mindezeket messzemenően kihasználó ellenzék – kisebb vagy nagyobb mértékben – mind hozzájárult a szélsőséges mozgalmak fokozatos megerősödéséhez.

A jobboldalon meglehetősen későn vették észre a Jobbik léte által rájuk is leselkedő veszélyt. A kormányalakításra jó eséllyel pályázó Fidesz nincs könnyű helyzetben. Ha nem éri el a kétharmados többséget, akkor bizony az ezt igénylő törvények meghozatalához, többek között az alkotmány módosításához, szükségük lesz egy másik támogató partnerre. A szocialista pártra nyilvánvalóan nem számíthatnak. A Jobbik viszont az

együttműködésért olyan árat kérne, amelyet a Fidesz hitelének megőrzésével és nemzetközi kapcsolataink veszélyeztetése nélkül aligha tudna megadni. Potenciális támogatójuk lehetne a parlamentbe jutásra kevés eséllyel pályázó LMP és az ötszázalékos küszöböt eddig mindig sikerrel átugró MDF. Az MDF-fel azonban a kooperációra nagyon csekély az esély, hiszen néhány konzervatív értelmiség erőfeszítése ellenére sem sikerült megteremteni a két párt között a párbeszéd, a kapcsolat minimumát sem. Ezt most már csaknem lehetetlenné teszi, a másik oldalról bevont és a fiatal demokratákkal nem szimpatizáló politikusok indítása az MDF listáján. Igaz, a politikában semmi se lehetetlen, gondoljunk csak a 2006-os választás második fordulója előtti történésekre. Nem beszélve arról, hogy ezt az időnkénti együttműködést a nemzetközi közvélemény aligha kifogásolná, ellentétben a Jobbikkal való bármiféle összefogással.

A Jobbik parlamenti jelenléte még akkor is gondot fog okozni az új kormánynak, ha a Fidesznek sikerülne a kétharmados parlamenti többséget megszereznie. A Jobbik nem fog csendben asszisztálni a Fidesz-kormány politizálásához. Jó esélye van arra, hogy szóhasználatára révén ő képezze a legkeményebb ellenzéki pártot. A társadalmi feszültségek kiélezésére, az elégedetlenség növelésére, végső soron a hatalom megszerzésére fog törekedni. Ez aligha járul hozzá az ország előrelépéséhez, a mindenképpen szükséges társadalmi, politikai békéhez.

Hogyan juthattunk oda, hogy a csaknem az ismeretlenségből előbukkanó Jobbik szólamaival és nem tudni, kiknek a pénzügyi támogatásával, néhány év alatt ennyire megerősödött? Nemcsak a cigánysággal közvetlenül érintkező falusi lakosság, hanem a tanultabb rétegek, a fiatalság, az egyetemi hallgatók körében is népszerű. Ebben bizony mindannyiunk felelőssége benne van. Aligha állítható, hogy a balliberális média és értelmiség nem emelte fel a szavát a szélsőséges mozgalom ellen, amit – érthető módon – a Fidesz kemény ellenzéki politizálására, szóhasználatára, a kordonbontásra vezettek vissza, nem feledkezve meg arról, hogy Vona Gábor tagja volt Orbán Viktor 2002-ben megalakult Szövetség a Nemzetért polgári körének. Az igazsághoz tartozik, hogy – ellentétben néhány jobboldali publicista állításával – a körbe nem lehetett jelentkezni: a tíz-tizenöt értelmiségből álló társaság tagjait Orbán Viktor hívta meg. Mielőtt ebből bárki valamiféle következtetést vonna le, mint az egyik résztvevő tanúsíthatom, hogy Vona Gábor a tanácskozásokon – kilépéséig – szélsőséges nézeteinek semmiféle jelét nem adta.

Sajnos a Fidesz és közvetlen környezete a Jobbik-mozgalomnak politikai párttá alakulásakor sem érezte a veszélyt. Stumpf István jóindulatú, kritika nélküli előrejelzése, hogy már 2006-ban bejuthatnak a parlamentbe, aligha tekinthető aggodalmat tükröző jóslatnak. A Fidesz politikusai kezdetben megértően nyilatkoztak a Jobbik fiatal alapítójáról. Ez pártpolitikai megfontolásokra vezethető vissza, hiszen ebben az időszakban az ellenzék elsődleges célja a koalíció gyengítése, politikájának kritikája, a kormány lemondatása volt: ebben a törekvésükben a Jobbik mind drasztikusabb megnyilvánulásai is segítettek. Az első szigorúbb (?) kijelentés Orbán Viktortól az ígért „két pofonról” az elmúlt év végén hangzott el, amit később Kövér László szájából már ennél lényegesen keményebb kitételek követtek. A Fidesz a Jobbik létrejötte mögött az MSZP közreműködését sejtette. Az MSZP pedig a Fideszt tette és teszi felelőssé a Jobbik népszerűségének növekedéséért, és a Fidesz s a Jobbik közötti együttműködést hangoztatja. Azon se lehet csodálkozni, hogy a Fideszhez kapcsolódó média egészen a legutóbbi időkig megértően viszonyult a „radikális hangot megütő fiatalokhoz”, hiszen e lapok vezető munkatársai közül is jó néhányan hasonlóképp fogalmaztak.

Azon már inkább el lehetne töprengeni, hogy a konzervatív (elit) értelmiség, amelytől valamiféle előrelátás, éleslátás elvárható lett volna, miért nem emelte fel a hangját a

szélsőséges, kirekesztő nézetek ellen, a félkatonai szervezetek létrehozása és fenyegető felvonulásai miatt. Szomorúan emlékszem arra, hogy milyen visszajelzéseket kaptam tisztelt eszmetársaimtól, amikor a Jobbikkal kapcsolatos első írásomat közzétettem, nem beszélve a későbbi, keményebb cikkekre kapott reflexiókról.

Több magyarázat lehetséges. Az egyik, hogy a jobboldali értelmiség tartózkodik véleményének kinyilvánításától, amíg a Fidesz nem mutat számukra utat. Ellenzéki oldalról egyébként sem könnyű egy olyan pártot kritizálni, mely a kormánypártokat támadja, és hazafias szólamokkal érvel. A másik: a Jobbik által kiemelt romakérdés az értelmiséget is foglalkoztatja, megoldására vonatkozóan azonban – a Jobbikhoz hasonlóan – neki sincs érdemleges javaslata. Természetesen mi is büszkék vagyunk a magyarságunkra (még akkor is, ha az elmúlt évtizedek erre nem sok alapot szolgáltatnak), kiválóságunk emlegetésére, és néhányan még arra is hajlunk, hogy ne mindenkit tekintsünk „igaz magyarnak”. Halkan jegyzem meg, hogy a titkolt antiszemitizmus elemei, nyomai az értelmiség körében is fellelhetők. Mindezekon kívül sokan még ma is hajlamosak a Jobbik-veszély bagatellizálására, megfélemlítve arról, hogy hová vezetett az elmúlt évszázadban a közömbösség, az elnéző magatartás. Mások meg abban bíznak, hogy az új kormány rövidesen (!) megoldja a társadalmi feszültségeket okozó gondokat, többek között a romakérdést. Remélik, hogy az ország gazdasági helyzetének javulása szintén gyengíti a szélsőséges nézetek terjedését, kihúzza a talajt a Jobbik lába alól. Akik mindebben bíznak, csak arról feledkeznek meg, hogy ezeknek a változásoknak a megteremtése, új munkahelyek létrehozása, a roma népesség foglalkoztatása, az életkörülmények javítása elképesztően nehéz feladat, és egyik napról a másikra nem valósítható meg. Nyitott kérdés, hogy mire ezek a változások a társadalom számára érezhetővé válnak, mekkora erőre tesz szert a Jobbik. Ismerve a magyar nép hajlamát a panaszkodásra, az elégedetlenségre, nem vagyok túl optimista.

A Jobbik itt van a nyakunkon. Bejutottak az Európai Unió parlamentjébe, Európa közvéleménye előtt ismertetik ordas eszméiket, szegényt hozva hazánkra. Egyes előrejelzések szerint a választások után a második legnagyobb párttá válhatnak, negyvenötven képviselőjük is bejuthat a parlamentbe. Bármennyire is kényelmes a hallgatás, ebben a helyzetben a konzervatív értelmiség sem maradhat néma. Kötelessége a társadalom figyelmét felhívni a veszélyre, és mindent meg kell tennie a szélsőséges eszmék terjedése ellen.

(Népszabadság, 2010. április 2.)

Ki legyen az elnök?

Itt lenne a jó alkalom, hogy az áprilisban nagy győzelmet aratott párt megtudakolja az „emberektől”, hogy a következő öt esztendőben kit szeretnének látni a legmagasabb hazai közjogi méltóság székében: ki legyen a köztársasági elnök? Pártpolitikus, vagy a politikától független, alkotmányi kérdésekben jártas jogászprofesszor? Ehhez nem kellene drága népszavazást kezdeményezni, elég lenne egy széles körű, különböző településekre kiterjesztett közvélemény-kutatás, a civil szervezetek széles körű vitája is. Sajnálom, hogy ebből semmit nem látunk.

Persze a régi rendszerben sem kérdeztek meg bennünket: az állampárt maga választotta ki a számára legmegfelelőbb személyt. Ez túlságosan nem zavarta a lakosságot, hiszen a különböző névvel illetett elnöknek valóban csak protokolláris szerepe volt, és

fontosabb kérdésekben sem fejthettük ki a véleményünket. Alapvetően megváltozott a helyzet a hön óhajtott demokráciában. A diktatúrától megszabadult kelet-európai országok arra törekedtek, hogy olyan személyt ültessenek a legmagasabb közbizsági tisztségbe, akinek valamiféle szerepe volt az önkényuralom lebontásában, vagy legalább olyan, aki meg tudta őrizni autoritását. A köztársasági elnök a demokráciában nem egy báb, hanem a demokratikus jogok legfőbb őre: az alkotmány beleszólási jogot biztosít számára a közügyekbe, a törvényhozásba.

Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy a rendszerváltozás után megválasztott három elnök megfelelt e követelményeknek, kiválóan látta el feladatát, még ha együttműködésük a mindenkori kormányokkal nem is volt teljesen zavartalan.

A mi alkotmányunk a köztársasági elnök választását az Országgyűlésre bízza. A regnáló pártok természetes törekvése, hogy olyan elnököt válasszanak, aki nem sok borsot tör az orruk alá. Ezt bizony nem mindig sikerült elérniük. Az SZDSZ-hez közel álló Göncz Árpád megválasztásában szerepet játszott az MDF és az SZDSZ közötti '90-es megállapodás. A '98-ban hatalomra került polgári kormány az ellenoldal nagyobb tiltakozása nélkül elérte Mádl Ferenc jogász akadémikus megválasztását. Bonyolultabb volt a helyzet 2005-ben, a jelenlegi köztársasági elnök jelölésekor. A 2002-ben hatalomba jutó MSZP–SZDSZ-kormány összetétele alapján, melyben számos régi, állampárti miniszter kapott tárcát, fennállt a lehetősége annak, hogy köztársasági elnöknek is olyan személyt javasolnak, aki a pártállami időszakban fontos pártfunkciót töltött be. Ez belpolitikai viharokat okozhatott volna, nem beszélve a nemzetközi elmarasztalásokról. Ezt szem előtt tartva hívtam fel a figyelmet az Akadémia akkori elnökére, aki „'56-ban, egyetemista korában csatlakozott a forradalmi diákcsapatokhoz, és jóval később, amikor a Kádár-rendszer konszolidálódott, amikor már sokan a párt reformpolitikájának megvalósítása végett beléptek az MSZMP-be, ő is tagja lett a pártnak. (Ki legyen a köztársasági elnök?, 2004. február 12). Bízom abban, hogy személye a kormánykoalíció és az ellenzék számára is elfogadható.

Erre a tisztségre – szakmai szempontból – a legalkalmasabb személy kétségkívül az Alkotmánybíróság korábbi elnöke, Sólyom László volt, akit – elsőként – a Véddegyelet javasolt. A felvetés első pillanatban meglehetősen naivitást tükrözött, hiszen hogyan gondolhatta bárki, hogy a szocialista–liberális kormány olyan személyt jelöl elnöknek, aki semmilyen vonatkozásban nem kapcsolódik hozzájuk, aki a rendszerváltozás előtt tartózkodott a politizálástól, nem volt híve a szovjet típusú szocializmusnak, nem lépett be az állampártba, sokkal közelebb állt a keresztény-demokrata eszmévilághoz, mint a balliberális ideológiához, aki – mint aktív környezetvédő – már a rendszerváltozás előtt is sok borsot tört az akkori hatalom orra alá. Arra egy pillanatig sem gondoltam, hogy a koalíció pártjai képtelenek lesznek megegyezni, és amatőr politizálásuk eredményeképpen, na meg az ellenzéki pártok némi, a baloldaltól többször szóvá tett ügyeskedésének (!) köszönhetően, Sólyom László, az ellenzék jelöltje kap többséget.

Sólyom László akadémikustársam kiváló alkotmányjogász, ennek tanúbizonyosságát adta a rendszerváltozás időszakában a kerekasztal-tárgyaláskor, majd később az AB elnökeként is. Döntéseivel számos esetben kiváltotta a volt kormánypárt és a baloldali sajtó ellenérzéseit. Minden szakértelme, kiválósága ellenére ő is egy gyarló ember, aki követhet el hibákat. Abban erős kétségeim vannak, hogy mindezekért megérdemelte-e azokat a kemény, sok esetben gúnyos minősítéseket, amelyekben innen-onnan részesült. Ebben a kettészakadt országban senki sem várhatta el, hogy mindkét oldal számára kedvező döntéseket hozzon, és azt sem, hogy időnként ne fejezze ki ellenérzéseit azok iránt, akik a régi rendszerben magas tisztséget töltöttek be. Lehet, hogy tisztségéből kifo-

lyólag egy kézfogást tőlük sem kellett volna megtagadnia, hiszen a régi rendszer valamivel kevésbé aktív, „megtért” katonái bizony a polgári kormány munkájában is részt vettek és vesznek.

Mindezek után ismét feltehetjük magunknak a kérdést: milyen elnökre lenne szüksége az országnak most, amikor a Fidesz–(KDNP) kétharmados többségre tett szert, amikor két újabb (!) rendszerváltó párt tűnt el a politika színpadáról, amikor a nyolc évig hatalmon lévő MSZP hihetetlenül legyengült, s belső harcokkal van elfoglalva. Amikor jó időnek el kell telnie, hogy visszanyerje régi szavazótáborában hitelét, és a kormány intézkedéseinek analízisében, kritikájában betöltse azt a szerepet, amelyet egy ellenzéki párttól minden országban elvárnak. Félő, hogy ezt a szerepet egy ideig a parlamentbe bejutott szélsőséges párt fogja átvenni, hacsak nem az LMP. Amint az Országgyűléshez címzett több ezer, különböző eszmei alapon álló, szakmájában jeles értelmiségi nyílt levelében kifejtette, ebben a sajátos, csaknem egypólusú politikai rendszerben olyan köztársasági elnökre van szükség, aki független a pártoktól, aki mindenkinél jobban ismeri az alkotmányt, bátran megmondja a véleményét, s képes arra, hogy a kormánypárt esetleges túlzásait nyesegeesse.

Hinni szeretném, hogy hasonlóan vélekednek a Fidesz demokratikusan gondolkozó politikusai is, és nem törekednek arra, hogy minden tisztségbe saját engedelmes pártpolitikusaikat ültessék. Elfogadják, hogy az ország demokratikus kormányzásához „kellenek a fékek” (Angela Merkel), szükség van a pártpolitikától független Alkotmánybíróságra, és arra a köztársaság elnökre, aki észrevételeivel, kritikájával, tanácsaival hozzájárulhat a kormányprogram sikeres megvalósításához, s akit az ő javaslatukra (!) öt évvel ezelőtt megválasztottak. Azt nem tételezem fel, hogy szándékukban van az alkotmány alapvető (!) megváltoztatása, és ezt célozná Sólyom László esetleges mellőzése.

Az olvasó joggal kérdezheti, hogy mi közünk van nekünk értelmiségieknek a köztársasági elnök jelöléséhez, hiszen ez az Országgyűlés feladata. Valóban, de ez nem jelentheti azt, hogy a demokrácia, az ország sorsa iránt felelősséget érző pártonkívüli értelmiségiek ne szólaljanak meg ebben a fontos kérdésben, ne próbálják mérsékletre inteni a nagy győzelmet arató pártot. Ettől függetlenül megszólalásunk összhangban van a győztes párt tézisével, miszerint döntéseikben kizárólag „az emberek véleményére kívánnak támaszkodni”.

(*Népszabadság, 2010. június 23.*)

Utunk az „átlaghoz”

Szeptember első napjaiban adott hírt a kormányhoz közel álló napilap Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter kijelentéséről, mely szerint „*gazdaságunk húsz éven belül le-hagyja az unió átlagát*”.

Mivel ez nem a baloldalról hangzott el, a miniszterelnök minapi szóhasználatát követve, nem lehet „utópiának” nevezni. Bár az unió gazdaságának átlagához a kevésbé fejlett tagországoké is hozzájárul, a jelzett cél elérése mindenképpen kiemelkedő fejlődést jelentene hazánk gazdaságában: s jeleinek már néhány év múlva látszaniuk kellene az életkörülményekben is. Ennek megvalósítása óriási kihívást jelent az országnak és a kormánynak, és az eddigieknél intenzívebb munkát kíván mindnyájunktól, már csak azért is, mert közben nyilván az EU átlaga is emelkedni fog.

A miniszter úr arról nem szólt, miként érhetjük el a nemes célt. Erről a miniszterelnök sem beszélt még ez idáig.

Elfogadom, hogy az államigazgatás szervezeteinek hatékonyabbá tétele, a korrupció megakadályozása, az állami pénzek elköltésének fokozottabb ellenőrzése, az adók csökkentése és az adózási rendszer megváltozása mind-mind segítheti a vállalkozásokat, új munkahelyeket teremthet és növelheti a jövedelmeket. A belső kereslet drámai élénkítése viszont aligha várható – ez egyébként sem elégséges a felzárkózáshoz: valójában az export fellendülésétől függ a kívánt cél elérése.

Ez azt is jelenti, hogy olyan termékeket kell előállítanunk, amelyek nemcsak a fejlett, hanem a feltörekvő országok termékeivel szemben is versenyképesek. Ebben jelenleg a külföldi cégek hazánkba telepített üzemei játsszák a domináló szerepet. Nyilvánvaló, hogy letelepedésükben nem a hazánk iránti vonzalom és a képzett, betanítható munkaerő játszik elsődleges szerepet, hanem az alacsony bérszínvonal és azok a kedvezmények, amelyeket a kormányok biztosítanak részükre. Senki nem állíthatja, hogy például a Mercedes és az Audi ne találna a nagy munkanélküliséggel küszködő egykori NDK-ban képzett és alkalmazható munkaerőt. Abban, hogy nálunk fejlesztenek, nyilván az is szerepet játszik, hogy nem várják a munkabérek drámai növekedését, bíznak abban, hogy azok a kedvező körülmények, melyek döntésüket meghatározták, hosszú távon is megmaradnak. Attól tartok, hogy felzárkózásunk tekintetében ők nem annyira optimisták, mint gazdasági miniszterünk.

Mindenképp üdvözlünk kell a külföldi cégek magyarországi termelő vállalatait, hiszen hozzájárulnak gazdasági fejlődésünkhöz, az életkörülmények javulásához, de az aligha állítható, hogy csupán az ő révükön eljutunk a bevezetésben említett célhoz. Ők az esetek túlnyomó részében a nyereséget nem nálunk fektetik be. Mindenképpen törekednünk kell a túlnyomórészt nemzeti kézben lévő ipar megteremtésére, mely elsősorban a hazai ötletek, felfedezések, tudományos eredmények hasznosításán alapulna. Figyelembe véve a háború után drámai fejlődést felmutató országok példáját, az eddigieknél lényegesen nagyobb figyelmet kell fordítanunk a kutatásra, a fejlesztésre, az innovációra. Nem véletlen, hogy a gazdag és a feljövő országok vezetői a gazdasági nehézségek ellenére is növelik a kutatásra szánt összegeket.

Célszerű megvizsgálni, hogyan érték el a nálunk lényegesen gazdagabb országok jelenlegi gazdasági fejlettségüket, a magasabb életszínvonalat, és hogyan próbálják helyzetüket tovább javítani. Erre a legjobb példát Dél-Korea szolgáltatja. A több mint harmincéves japán megszállás és a koreai háború után hazánknál is rosszabb helyzetben lévő ország hatalmas kutatóintézeti láncolatot hozott létre, mely néhány évtized alatt elképesztő technológiai fejlettséget ért el. A GDP-nek ma is több mint 4 százalékát fordítják kutatás-fejlesztésre! Büszkéek vagyunk kreativitásunkra, de nem mi létesítettünk egy modernizált Taurus gumigyárat Koreában, hanem ők építették fel hazánkban a Hankook-üzemet! Ha rosszmájú akarok lenni, akkor a sokat hangoztatott kreativitásunk az elmúlt évtizedekben mintha elsősorban abban nyilvánult volna meg, hogyan csapoljuk meg a szűkös állami forrásokat, hogy tegyük magunkat gazdaggá a társadalom rovására.

Nekünk kutatóknak is változtatnunk kellene szemléletünkön. Nem elég csupán gyakorlati szempontból fontos témákban kutatómunkát végezni, és az eredményeket kiemelkedő nemzetközi folyóiratokban közölni. Hosszú kutatópályámon többször előfordult, hogy nemzetközi konferenciákon tartott előadás után odajött hozzám néhány ipari szakember, és első kérdésük az volt, hogy ezeket az eredményeket szabadalmaztattuk-e? Én meg csodálkozva visszakérdeztem: kellett volna? Igaz, hogy a még részben magyar kezekben lévő iparunk sem túlságosan érdeklődik a hazai eredmények iránt.

Abba se törődhetünk bele, hogy a magyar kutatók, műszaki szakemberek kreativitásának, ötleteinek gazdasági megvalósítása csak akkor történjék meg, ha új hazát választanak maguknak.

Tisztában vagyok azzal, hogy szegények vagyunk és szűkös anyagi eszközeinkre más területen is óriási szükség van. Az ország előrelépése érdekében azonban a kormánynak mielőbb létre kellene hoznia a gondolatokban gazdag, kreatív szakemberekből álló tudománypolitikai tanácsadó testületét. Ki kell dolgoznia a célok megvalósításához szükséges tudománypolitikát, meg kell találnia a nagyobb pénzügyi támogatáshoz szükséges forrásokat. El kellene már mozdulni a GDP-ből a K+F-re fordított 0,8–1,0 százalékról is. Katasztrofális lenne, ha a kutatásra korábban odaítélt, de a jelenlegi kormány által befagyasztott összegeket elvonnák.

Meg kell nyernünk a tehetséges fiatalokat, hogy a műszaki és természettudományi pályát válasszák. Tarthatatlan, hogy az eredményességük alapján a „kutatóegyetem” címet elnyert oktatási intézményekben nem vagy alig jelentkeznek diákok fizikus és kémikus szakra. Az egyetemek csodálatos hangzású új szakokkal kábítják a fiatalságot, és jogászokban sem szűkölködünk, de kik fogják a jövőben képezni a technológiai fellendüléshez szükséges szakembereket? Kik fognak a nemzeti ipar számára új termékeket, környezetkímélő technológiákat kifejleszteni, atomreaktorokat irányítani, a napenergia hasznosítását megvalósítani, mezőgazdaságunkat újra versenyképesé tenni, a gyógyításról nem is szólva? Ha ezen a téren nem teszünk lépéseket, akkor bizony nem lesz itt semmilyen fellendülés, hanem húsz év múlva még a jelenlegi szintet sem leszünk képesek tartani.

(*Népszabadság, 2010. szeptember 30.*)

Egy nyilatkozat szelleme

Meglehetősen nagy port vert fel a nyáron a kormánynak az a rendelete, amely kötelezte az állami intézményeket a „*Legyen béke, szabadság és egyetértés*” címmel közzétett nyilatkozat kifüggesztésére.

Bevallom, én ezt már korábban önként kitűztem otthoni hirdetőtáblámra, mivel magam is szeretném, ha végre béke, szabadság és egyetértés lenne az országban. Mi szerepel még a házi „faliújságomon”? Korántsem a különböző szakmai okleveleim. Helyettük a kor dokumentumai. Például a 2002-es Kossuth téri megszólalásomra kapott kritikák, majd később a szélsőjobbról ért támadások. Illetve helyet kaptak ott a különböző pártok vezetőinek az elmúlt két évtizedben tett és máig megvalósításra váró ígéretei is.

Visszatérve magára a nyilatkozatra, meg kell említenem, hogy én a forradalom szót fenntartanám '56 jellemzésére. Hazánk akkor örökre beírta a nevét a világtörténelembe. Méltatlan lenne, ha az azóta születő, felnövő nemzedék ezt a nemes szót ellopna bármely párt választási győzelmének leírására, függetlenül annak mértékétől. Ugyanis 1990-ben, minden hiba ellenére, rendszerváltozás történt, és azóta – számos zökkenőn keresztül, de – demokráciában élünk.

Üzenet az új hivatalnokoknak. Egyetérték a miniszterelnökkel, hogy a magasröptű felhívásból számos fontos következtetés olvasható ki. Ahogyan ő maga is rámutatott: „*A változást minden állami alkalmazottnak látnia kell: nincs lopás, nincs hatalmaskodás, nincs többé olyan, hogy az állampolgárt nem segítségre szoruló ügyfélnek tekintik, hanem alávettnek.*” A kormányváltás után csaknem minden állami intézménybe új emberek, a győztes párt hívei kerültek be. Azaz mostantól elsősorban nekik van lehetőségük a

hatalommal, a beosztással történő visszaélésre, korrupcióra, tolvajlásra. Kívánatos lenne éppen ezért, ha ezeket a kormányfői szentenciákat az állami hivatalokban a Nyilatkozat mellé szintén kifüggesztenék.

Sőt, jómagam még számos más fontos szempontot is kiolvasok a Nyilatkozatból. Bízom abban: az iránymutatás szellemében a kormány nem törekszik arra, hogy a médiumok mind egyetértsenek döntéseivel, és tudomásul veszi az övétől eltérő véleményeket, illetve a kritikákat is.

A Nyilatkozat szelleméből arra következtetek, hogy az ellenzék nagyfokú meggyengülése miatt a kormány számít a civilszervezetek és a különböző értelmiségi körök aktivizálására. Mindezek után remélem, hogy ha a különböző szakterületek jeles tagjai a kormány intézkedéseinek esetleges hiányosságait teszik szóvá, azt nem tekinti ellenséges megnyilvánulásnak. A régi állampárti viszonyokat tükröznék, ha a kormány csak azok munkáját becsülné, akiknek a nézetei megegyeznek az övével, és lekicsinyelné a másik oldalon állókat. Az elmúlt évszázad szomorú tanulságaiból kiindulva az ország nem engedheti meg magának, hogy elkedvetlenítsük, visszavonulásra – vagy közvetve az ország elhagyására – ösztönözzük azokat az írókat, művészeket, tudósokat, mérnököket és az őket követő „ígéreteket”, akik alkotásukkal elismerést hoztak és hozhatnak hazánknak.

Államfői kérdőjel. Sajnálatos, hogy az összefogásra, együttműködésre biztató Nyilatkozat szellemiségével diszharmóniában, több ezer értelmiségi kérését figyelmen kívül hagyva, a kormány nem hagyta meg a legmagasabb közjogi méltóságban azt a nemzetközileg is elismert alkotmánytudóst, aki részben éppen a Fidesz akaratából került ebbe a méltóságba. A győztes párt ezzel is demonstrálhatta volna, hogy nem törekszik minden területen a közvetlen befolyásra és a demokrácia, az egyetértés szempontjából hasznosnak véli, ha döntéseinek van független, megbízható kontrollja.

A Fidesznek és a KDNP-nek nem szabad elfelejtenie, hogy az áprilisi nagy győzelmet elsősorban az MSZP–SZDSZ koalíció enyhén szólva sikertelen kormányzásának köszönheti. A szavazók az elégedetlenségüknek adtak hangot, s bíztak abban, hogy a kormányra kerülő ellenzék – a demokrácia szabályait betartva – jó irányba fordítja az ország szerkerét, nyugodtabb, biztonságosabb, igazságosabb éveket biztosít a számukra.

(Figyelő, 2010. október 7.)

A jövő zenéje

Azon aligha lehet csodálkozni, hogy hazánkat sem kerülte el az egész világra kiterjedő pénzügyi válság, mely az adósságok tetemes földuzzadását, a termelés, a kereslet visszaesését és a munkanélküliség növekedését hozta magával.

Az Európai Unió kemény korlátozásokkal kívánja a tagállamok államháztartási hiányát lefaragni, eladósodásuk mértékének csökkenteni, őket a népszerű intézkedések visszavonására készíteni. Ez sok esetben ütközik az érintettek tervezett gazdaságpolitikájával. Pártpolitikai szempontból érthető, hogy a Fidesz (+KDNP) hazánk gazdasági állapotáért nemcsak a Gyurcsány-kormányt marasztalta el, hanem az államháztartás hiányának mértékét csökkenteni igyekvő és az uniós elvárásoknak eleget tenni akaró Bajnai-kormányt is, amely elnyerte az EU és a nemzetközi pénzügyi körök elismerését. Elvégezte azt a népszerűtlen munkát, amelyet Orbán Viktor jóval a választások előtt egy szakértőkből álló kormány feladatának tűzött ki, mondván, őket nem érdekli a népszerűség, nincs „politikai karriervágyuk”, ők készek csupán a feladatot látni (Népszá-

badság, 2008. szeptember 4.). Az új kormány a választás előtt számos alapvető változást ígért: új költségvetést, egykulcsos személyi adót, az életszínvonal növelését, a gazdaság élénkítését, az új munkahelyek számának fokozatos növelését. Nem állt szándékában az EU által erre az évre előírt 3,8 százalékos hiánycélt követni. Ám az EU nem járult hozzá a hiány növeléséhez, ahhoz, hogy az elmaradt megszorítások következményeit a kormány az utódokra hárítsa. Magyarország is kénytelen az EU elvárásainak eleget tenni.

Mit tehet egy kormány ilyen helyzetben, ha szeretné betartani ígéreteit, megőrizni népszerűségét. Megtehetné, hogy a jelzettnél nagyobb hiányra, a „csontvázakra”, az óriási adósságra hivatkozva a görög, román és más államok példáját követve mégiscsak drasztikus lépéseket tesz. Visszavonhatna számos kedvezményt, növelhetné a nyugdíjkorhatárt, csökkenthetné a fizetéseket (!), emelhetné az állami szolgáltatások illetékeit, újabb adókat vethetne ki stb. Ám a magyar társadalom bármennyire is nyugodtabb, mint számos más ország népe, aligha fogadná néma megértéssel az életkörülményeit azonnal (!) és észrevehetően rontó megszorításokat. Mindenféle magyarázó médiakampány ellenére követné más országok lakosságát, és tüntetésekkel, sztrájkokkal próbálna csalódásának, elvárásainak hangot adni, aminek – úgy gondolom –, egyetlen demokratikus párt, mozgalom sem örülne.

A Fidesz megnövekedett támogatói körének jelentős része nem igazi Fidesz-szimpatizáns: korábban az MSZP-re szavazott, s áprilisban, októberben elsősorban a csalódását kívánta kifejezni. Ennek a szavazótábornak a megtartása aligha érhető el megszorításokkal. Az sem várható, hogy újra az MSZP-t tüntetnék ki bizalmukkal azok, akik az elmúlt nyolc év sikertelen kormányzása miatt csalódtak benne. Sokkal valószínűbb, hogy a szélsőjobboldali Jobbik gyűjtené be a tiltakozó szavazatokat, ő lenne a nyertese a következő választáson egy ilyen tiltakozáshullámnak, amit bizony nehéz megállítani. Világos, hogy a Fidesz politikusai nem kívántak egy olyan demonstrációsorozatot kiváltani, amilyenről számos országból érkeznek a beszámolók, de olyat sem, amilyen 2006-ban televízió színháza előtt történt!

Ezért a kormány más megoldást választott. Először kivetették a bankadót (200 milliárd), majd különböző válságadókat vezettek be: a távközlési-telekommunikációs szektornak 61 milliárddal, az energiaszektornak 70 milliárddal, a nagy áruházláncoknak 30 milliárddal kell hozzájárulniuk ebben és a következő két évben a közteherviseléshez. A magánnyugdíjpénztároktól is elvonták az elkövetkező 14 hónap befizetéseit, megígérve, hogy később majd kompenzálják őket az esetleges veszteségeik miatt. Lényegesen kisebb bevételt jelent a 2 milliót meghaladó végkielégítések 98 százalékos utólagos megadóztatása, ami – figyelembe véve az Alkotmánybíróság határozatát és az azt követő vitát – ezzel össze nem mérhető presztízsveszteséggel járna. (Azon persze lehet elmélkedni, mit kapott volna Bajnai-kormány, ha hasonló intézkedéseket vezetett volna be.) Nem kell nagy jósnak lenni ahhoz, hogy kijelentsük: a különadók találkoznak a széles néprétegek tetszésével, mert a hazánkban sohasem szeretett gazdagokat, sikeres cégeket érinti, és sokan hajlamosak megfedekezni arról az „apróságról”, hogy munkahelyet leginkább ezek a vállalkozók teremthetnek. Az államosítási szándék hangoztatása a társadalom nagy többsége számára szintén szimpatikus lehet, hiszen már kevesen emlékeznek az államkapitalizmus gazdasági csődjére, az állam által irányított vállalatok „versenyképességére” és arra, hogy a rendszerváltozás időszakában a fellendülést a piacgazdaság, a kapitalizmus bevezetésétől vártuk. Az emberek hajlamosak eltekinteni attól a tényről is, hogy a botránnyosan nagy jutalmakat és végkielégítéseket kifizető vállalatok is mind az állam kezében voltak. Egy tőkés aligha engedi meg magának azt a luxust, hogy munkatársainak – érdemtelenül – óriási pénzüsszegeket fizessen ki.

A kormánynak ezekkel az intézkedésekkel – úgy tűnik –, sikerül az EU előírásainak megfelelnie. A különböző nemzetközi szervezetek és az EU különféle bizottságainak rosszallását azonban így sem kerülhetjük el, számolhatunk perekkel is, ezek azonban hosszú távú akciók, és aligha befolyásolják a gazdasági kabinetnek a jelenlegi gondok megoldását célzó terveit. Hogy az érintett vállalatok és részvényeseik tiltakoznak, ez keveseket érdekel. A válságadóval sújtott vállalatok nemtetszését egyébként is sokkal könnyebb kezelni, mint a felháborodott társadalomét. Az, hogy termékeik árában később valamiképpen csak érvényesítik veszteségeiket, és ezt a lakosságnak kell megfizetnie, aligha lehet könnyen érzékelni, hiszen áremelkedések mindig vannak. Azok az aggodalmak, hogy az elvonások miatt lelassul a cégek modernizációja, elmaradnak a fejlesztések, amelyek új munkahelyeket teremthetnének – nos, ez mind a jövő zenéje...

(Népszabadság, 2010. november 10.)

Vérünkben lenne a gyűlölet?

Mint korábban a hírügynökségek közölték: Magyarországot a zsidók 66 évvel ezelőtti üldöztetéséért két amerikai ügyvéd, Chuck Fax és Marc Zell újból beperelte. A szerző fejtegetésében arra kíván feleletet kapni, hogy valóban gyűlölték-e a felmenők annak idején a zsidókat, mennyiben voltak szabadok az akkori döntésekben; és a szovjet dominancia alatt elszenvedett meghurcolásokért, vagyon-vesztésekért nem járna-e hazánk polgárainak kárpótlás?

Egy hazáját szerető állampolgár mindig szomorúan veszi tudomásul, ha külföldön rossz véleménnyel vannak szülőföldjéről, a választott kormányról, az itt élő népességről. Ha az elmarasztalások a szomszédos országokból származnak, azt még meg lehet magyarázni az elmúlt évszázadok történéseivel, az alig elkerülhető konfliktusokkal. Annál nehezebb azonban beletörődni, ha a minősítések Európa távolabbi tájairól, esetleg a más földrészekről érkeznek. Az is igaz, hogy sok esetben mi váltjuk ki a barátságtalan véleményeket. Hiszen hogyan várhatunk jóindulatú megnyilvánulásokat például azoktól a külföldi média személyiségektől, akiktől érdekeinket, politikai értékrendszerünket egyes szélsőséges hangvételű lapírók úgy próbálják megvédeni, hogy nézeteik cáfolása helyett, minősíthetetlen szavakkal, személyükben sértegetik őket.

Tagadhatatlan, hogy a zsidók üldözéséért hazánkat is felelősség terheli. Azt nem tudom megítélni, hogy az elkobzott vagyonok kárpótlása megtörtént-e, és ezért egy országot, az utódokat meddig lehet még perelni. A keresetet, a Magyar Köztársaságon kívül a Magyar Államvasutakkal és a MÁV Cargó jogutódjával szemben nyújtották be, kérve a per egyesítését a februárban indított hasonló jellegű chicagói perrel. Ennek alapja, hogy a magyar vasutak közreműködtek a zsidóság elhurcolásában, deportálásában.

Számomra Marc Zell ügyvéd nyilatkozatának az a része megdöbbentő, enyhén szólva rosszindulatú, melyben kijelenti: *„a magyarok sokszor rosszabbak voltak a németeknél. A nácik egy politikának feleltek meg, a magyaroknak viszont a vérükben volt a gyűlölet.”* Feltételezem, hogy az ügyvéd úr ezt a nézetét nemcsak a Népszabadság washingtoni tudósítójának, hanem – a per sikere érdekében – szélesebb körben, az amerikai médiában is hangoztatja, ami a történelmet és hazánkat nem ismerő amerikai polgárok nagy tömegében kelthet ellenérzéseket irántunk. Az ügyvéd urat nem érdekli, hogy kétséges kimenetelű pereikkel és az ezek sikere érdekében hangoztatott minősítéssel fölszítják a magyarországi antiszemizmust, és az sem, hogyan vélekednek róla és pereiről

mások, hiszen amint kijelentette, azzal se törődött, hogy a svájci bankokkal szembeni zsidókárptótlási ügyek idején is *„a bőrén érezte egyes svájciak gyűlöletét”*.

Felelősségünket nem kívánom annak hangoztatásával csökkenteni, hogy Magyarország befogadó ország volt, a nagyszámban betelepülőket a 18–19. században minden ellenézés nélkül szívesen látta. Nálunk nem voltak olyan pogromok, mint sok más országban, többek között ott, ahonnan hozzánk költöztek. Randolph Brahm, a kiváló Holokausztkutató szerint ez volt a magyarországi zsidóság *„aranykora”* (Magyar Holocaust, Gondolat, 1988). Nincs mentségünk azonban a német megszállás előtt (!) hozott zsidótörvényekre, a zsidóság érvényesülését, pályaválasztását korlátozó rendelkezésekre. Mint a felnőtteket nyitott füllel hallgató tizenéves gyermek, jól emlékszem, hogy a háború előtt a magyar közéletben, közbeszédben jelen volt a zsidókérdés. A magyar társadalmat, különösen az értelmiséget foglalkoztatta érvényesülésük, gazdagodásuk. A karrierük elmaradását, a lassúbb előrejutást, a sikertelenséget nem saját képességük hiányosságaival, hanem a zsidó emberek összefogásával, egymás támogatásával magyarázták. Csak nagy ritkán ismerték el, ha valamelyikük tehetségével, szorgalmával boldogult.

A mai napig nem értem, hogy a magyar középosztály – ellentétben a zsidósággal – miért nem fordított nagyobb gondot gyermekei képzésére? Szüleim '44-ig, ameddig megvolt az anyagi lehetőségük, miért nem tanítottak idegen nyelvekre és miért engedték, hogy egész nap a grundon rúgjam a labdát? És amikor először nem vettek föl az egyetemre, és *„sportállásban”* a szövönők teljesítményét rajzoltam fel egy táblára, miért tartották ezt egy jó állásnak, és miért nem ambicionálták továbbtanulásomat? Zsidó polgártársainkhoz hasonlóan miért nem voltak igényesebbek?

A háború előtt egyes pályákon a zsidóság erősödése, vélt vagy valós túlreprezentálása, a náci Németország példája sokakban kiváltotta a zsidóellenességét, a szélsőséges mozgalmak erősödését, az azonban aligha állítható, hogy az antiszemitizmus, a gyűlölködés dühöngött volna az egész magyar társadalomban. Még a németekkel kötött szorosabb szövetség és a nyilas párt erősödése sem vezetett olyan atrocitásokhoz, mint amilyeneket a nácik már hatalmuk kezdetén elkövettek. Az, hogy az országnak a német nácik (és a szovjet bolsevikok) megszállása alatt voltak szép számmal olyan polgárai, akik a szolgálatukba álltak, még nem jelenti azt, hogy kollaborációval az egész magyar nép is vádolható. Nem hiszem, hogy egyes őrültek kivételével, bárkinek az agyában megfordult volna a zsidók megsemmisítése.

A Wannse-i tanácskozást és az ott megtervezett megsemmisítő programokat nem felmenőink, a *„gyűlölködő”* magyarok szervezték, hanem a náci párt prominensei. A gyűlölködésünkkel kapcsolatban szabad legyen a különböző diktatúrákat jól ismerő Faludi Györgyre hivatkozni, aki a déli szomszédságunkban zajló történéseket elemezve fejtegetésében (*„Legyzetek az idő sodrában”*, Alexandria 2006) azt írja: *„...a nemzeti gyűlölködés ilyen mértéke sohasem volt jelen az utolsó két évszázad Magyarországon”. Az már a jelenleg élők felelőssége, hogy a politikai csatározások sohase torkolljanak a másképpen gondolkodók megvetésébe, gyűlöletébe, a kirekesztés szándékába. Azt is őszintén remélem, hogy az iraki háború megindításával, a terrorizmussal gyanúsított foglyok faggatásával kapcsolatban sohasem derülnek ki olyan tények, amelyekből bárki arra a következtetésre jutna, hogy az amerikaiaknak „vérükben van a gyűlölet”*.

A '44 márciusában bekövetkező német bevonulás után hazánk végleg elveszítette önállóságát: bármiféle ellenállás, ellenszegülés drasztikus következményekkel járt. A *„hinta”* politikáért el lehet marasztalni a Kállay-kormányt, a tény viszont az, hogy Európa utolsó, viszonylag érintetlen pesti zsidósága megmenekült a deportálásoktól

és a gázkamráktól. Más megszállt országokhoz hasonlóan nálunk is erőre kaptak a szélsőséges mozgalmak és előbújtak a kisebb-nagyobb „quislingek”, a megszállók rendelkezéseinek készséges végrehajtói. A magyar csendőrség aktív és kegyetlen részvételével elkezdődött a vidéki zsidóság deportálása. Mindennek betetőzése volt a kormány októberi sikertelen kiugrási kísérlete után a rövid ideig tartó nyilas terror. Ekkor már valóban elszabadult a pokol. A hatalomba jutott nyilas gyilkosok szörnyű dolgokat csináltak, amelyeknek a főváros utcáit naphosszat rovó gyerekként időnként magam is tanúja voltam.

Az új generáció (és talán az amerikai ügyvédek) tájékoztatására talán érdemes hangsúlyozni, hogy a nyilasokat nem a magyar nép juttatta a hatalomba, hanem a hitleri birodalom! Ettől függetlenül ők is magyarok voltak, bűneikért mi is szégyellhetjük magunkat! A zsidókat nem a magyar államvasutak akarták a haláltáborokba szállítani, nem mi magyarok létesítettük a megsemmisítő gázkamrákat, hanem a megszálló német csapatok. Persze mondhatták volna az államvasutak különböző beosztásban lévő alkalmazottai, hogy nem teljesítik a parancsot – ha egyáltalán tudatában voltak a szerelvények, a deportálások végső céljával – kiváltva ezzel az azonnali megtorlást. Mintahogyan mi is többször megismételhetjük volna az '56-os forradalmat, kiérdemelve újólag az amerikai nép csodálatát, mindaddig, amíg írmagunk sem maradt volna. A zsidóság deportálására más országokban, többek között a győztesek közé tartozó Franciaországban is indítottak vonatszerelvényeket! Nem tudom, hogy az amerikai ügyvéd urak beperelték-e már ezeknek az országoknak az államvasútjait? Önkéntelenül felmerül a kérdés: felelős-e egy idegen hadsereg által elfoglalt ország lakossága a megszállók irányította ténykedésekért? Az pedig teljesen abszurd következmény lenne, hogy a per sikere esetén – adófizetői minőségben – a MÁV-vagonokban kiszállított, de valamilyen csoda folytán a gázkamrákat, a megsemmisítésüket elkerülő Magyarországra visszatért zsidók (és hozzátartozóik) is fizessenek azért, mert túléltek a szörnyűségeket.

A háború 45-ben véget ért. Részvételünkért, a náccal történő kollaborálásért, az elkövetett bűnökért felelős honfitársaink elnyerték méltó büntetésüket. Az ország megfizette a győztesek által kirótt jóvátételt is. Ezt követően azonban milyen jogon tartózkodtak hazánkban csaknem 45 évig az idegen csapatok, fosztottak meg bennünket szabadságunktól és ültettek a nyakunkra egy bábkormányt? Ki kárpótol bennünket az évtizedekig tartó megszállásért, és annak következményeiért? Hol vannak azok a kreatív magyar ügyvédek, akik beperelnék a szabadságért, a hazánk önállóságért kirobbantott '56-os forradalmat vérbefojtó, fővárosunkat részben leromboló, a magyar népet a függetlenségétől megfosztó vörös hadsereget?

(HVG Online, 2010. november 26.)

Nyílt levél a miniszterelnökhöz

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Régi rossz – vagy jó? – szokásomtól eltérően nem gyűjtöttem aláírásokat az alábbi nyílt levélhez, melynek célja nem a kritika, hanem sokkal inkább az aggodalom. A szovjet megszállás alatt aligha gondolhatta volna bárki, hogy még életünkben eljuthatunk oda, hogy hazánk legyen az európai demokratikus államok közösségének elnöke. Mindnyá-

junk érdeke, hogy ennek a feladatnak eleget tudjunk tenni, és elnyerjük a társországok elismerését és bizalmát.

Bevallom, nem bántam volna, ha ez a megbízatás fél vagy egy évvel később kerül a kezünkbe, amikor már az új kormány túl jutott a kormányváltás okozta időszakon, amit kétségkívül bonyolultabbá tesz az április választáson elért kétharmados többség nyújtotta lehetőség. Az elkövetkező hónapokban ugyanis lényegesen nagyobb figyelem hárul hazánkra, belpolitikánkra, mint bármikor.

Az új kormány az áprilisi választás óta szokatlan gyorsasággal a törvények, a rendeletek sokaságát hozta meg, amelyek némelyike nemcsak az ellenzék támadásait, hanem a külföld rosszallását is kiváltotta. A legnagyobb visszhangot, kritikát kétségkívül a médiatörvény keltette. Hazánk, amely a két vesztes háború után, '56-ban és '89–90-ben is kivívta a nemzetek megbecsülését, ma a nyugati politika és média keresztüzébe került. Szörnyű dolgokat írnak és mondanak rólunk. Mindezt ma már nem lehet a más politikai nézeteket vallók ármánykodásával magyarázni. Az ország népe azt remélte, hogy az EU-elnökség felénk irányítja nemcsak Európa, hanem – némi túlzással – a világ figyelmét is, és ez a megbízatás elismerést hoz Önnek és hazájának is. Sajnálatos módon a szerencsétlen médiatörvény ennek olyan labilis alapot teremtett, mely, féltő, hogy ellentétes hatást fog elérni.

A bírálókat nemcsak Önt és kormányát, hanem az egész magyar népet érinthetik. Nemcsak örökös külföldi kritikusaik ellenérzéseit válthatjuk ki, hanem elveszíthetjük barátaink támogatását, jóindulatát is. Hazánk történelmének ismeretében könnyen besorolnak bennünket az önkényuralmi rendszerek közé, amit ez az ország és népe nem érdekel meg. Arra nincs időnk, hogy a kormány Európa politikusaival és a médiával hosszú hónapokon keresztül vitatkozva védje meg rendelkezését. A jelen körülmények között egyetlen megoldás kínálkozik: a médiatörvény azonnali visszavonása. Meggyőződésem, hogy ezt a lépést az EU országai és politikusai melegen üdvözölni fogják, és ezért Önt nem elmarasztalásban, hanem elismerésben részesítik.

(Népszabadság, 2010. december 29.)

Vissza az egérlyukba?

A rendszerváltozás előtt az alkotó értelmiség jelentős része lazább vagy szorosabb kapcsolatban állt az állampárttal: feladata volt, hogy demonstrálja hovatartozását, példát mutasson az ország lakosságának. Ettől a kötöttségtől a rendszerváltozás után sokan próbáltak megszabadulni. Voltak persze olyanok is, akik hűek maradtak a baloldali eszmékhez, és egy szociáldemokrata jellegű párt megteremtésén fáradoztak. Ez a program ma sem veszítette el az aktualitását, és a megvalósításához szükséges a baloldali értelmiség aktív, kemény munkája.

Az elmúlt évi nagy győzelem ellenére nincsenek könnyű helyzetben manapság az elkötelezett kereszténydemokrata, konzervatív szellemiségű értelmiségiek sem, akik annak idején követték a Fidesz első számú vezetőinek, Orbán Viktornak és Kövér Lászlónak a biztatását: bújjanak már ki a kényelmes egérlyukból és szakmai munkájukon kívül tegyenek valamit a politikai változás érdekében, azaz: segítsék a liberális oldalról átjövő Fidesz jobboldali elfogadását. A konzervatív alkotó értelmiség ugyanis meglehetősen későn és lassan ébredt fel hosszú álmából, vagy azért, mert nem tudott az évtizedeken keresztül beléivódott félelmeitől megszabadulni, vagy azért, mert hozzá volt szokva a hallgatáshoz.

Sokan csak a '98-as jobboldali győzelem után érezték meg, „hol is a helyük”. A „tűzvonalba” azonban kevesen merészkedtek, biztonságosabbnak vélték, ha a háttérben maradnak. Jómagam önszántamból már a felhívás előtt kimerészkedtem a csataterre: egyéniségem aligha engedte volna meg, hogy ezt politikusok felszólítására tegyem! Feltehetően ennek elismeréseként hívott meg Orbán Viktor '96-ban az akkor alakult új tanácsadó testületébe, a „Vének Tanácsába”, majd a 2002-es választás elvesztése után a Szövetség a Nemzetért polgári körbe.

Hogy a magukat aktivizált értelmiségiek és a különböző konzervatív körök munkája hozzájárult-e ahhoz, hogy a korábban az 5 százalékos küszöböt alig meghaladó Fidesz a jobboldal vezető pártja legyen és '98-ban miniszterelnököt adjon, annak eldöntése nem az én feladatomban. Az igazsághoz tartozik azonban, hogy idővel a pártvezetők megsokallták tanácsainkat, mondván: „A messziről jött és utólag okos ember bátorságával fogalmazzák meg véleményüket, hogy mit kellett volna csinálni” (2003), majd „a legnagyobb hiba, amelyet a Fidesz elkövethet, az éppen az volna, ha mindenfajta politológusi elvárásokhoz, elemző írásokhoz akarná igazítani saját munkáját” (2005). A tény viszont az, hogy ebben az időszakban a Fidesz két parlamenti választáson is alulmaradt.

Felszólító biztatásokban ma sincs hiány. Ezek közül elsőnek Mádl Ferenc, korábbi kiváló köztársasági elnökünk egy mondatát emelném ki. Ő „annak örülne, ha nem párt-hoz kötődő, hanem autonóm személyiségek írásaival találkozna a lapokban”. (Heti Válasz, január 27). A baloldali értelmiségiek pedig – érthető módon – szinte nap mint nap állásfoglalásra szólítják fel a jobboldali értelmiségieket.

Valójában mit is várnak tőlünk a megszólalásra biztató honfi társaink? A jobboldali neves személyiségek feltehetően azt, hogy kövessük a kormány irányvonalát, a hazai és külföldi támadásokra adott hivatalos válaszokat és vigyük tovább a magunk módján ezt a gondolatmenetet. De mi van akkor, ha pártonkívüli értelmiségként némileg másképp ítéljük meg a vitatott kérdéseket? Tapasztalatom szerint arra nincs esély, hogy a normális hangnemben megfogalmazott, jó szándékú kritikánkat leközzöljük a jobboldali lapokban. Maradnak a baloldali lapok, amelyek a mai heves csatározásban elsősorban a kormányt kritizáló vélemények közlésében érdekeltek, és kevésbé a jobboldali kormány sikeres politizálását elősegítő javaslatok publikálásában. Ezen túlmenően a baloldali polgártársaim nem tudják, milyen elmarasztalásban részesültek az „igazi”(?) jobboldaliaktól azok, akik baloldali lapokban merészelték publikálni.

Jeles professzortársam ezért hasonló jelzőkkel illetett, mint Heller Ágnes a nemrég közzétett levelében. A levél írója meglepetkezett arról, hogy az elmúlt években hány alkalommal jelentek meg írásaikkal például a Népszabadságban maguk a Fidesz vezető politikusai, még Orbán Viktor is. Arról nem is beszélve, hogy mit kaptak azok a „bátor” konzervatívok, köztük a Nemzeti Kör tagjai is, akik próbálták feltárni a 2002-es és a 2006-os vereség okait, akik rámutattak a jobboldalon elkövetett hibákra is.

El kell ismernünk, hogy mi sem vagyunk tévedhetetlenek, de tisztelettel megkérdem a miniszterelnököt: milyen haszna származott abból a kormánynak, hogy az EU-elnökség küszöbén elképesztő gyorsasággal elfogadtatták a médiatörvényt? Miért kellett provokálni az EU-t egy olyan törvénnyel, melynek jelentős része majd csak a magyar EU-elnökség után lép életbe? Mindenképpen szüksége volt arra az elképesztő nemzetközi bírálatsorozatra, amelyben az elmúlt hetekben része volt? Nem lett volna helyesebb mindezt elkerülni, és az EU elnöki tisztségét kihasználva a kormánynak és hazánknak elismerést szerezni?

Nem lett volna kisebb a presztízsveszteség, ha a miniszterelnök megfogadja jelen sorok írójának hozzá intézett Nyílt levelében foglalt tanácsát, s visszavonja a média-

törvényt, mielőtt a köztársasági elnök rábólint? Milyen kvalifikált, tapasztalt, tisztánlátó, a világ médiáját jól ismerő tanácsadói vannak a kormányfőnek, ha nem látták előre a következményeket? Talán összeomlott volna a világ, ha a miniszterelnök régi szokását felújítva leült volna beszélgetni a Nemzeti Kör tagjaival, a Brüsszelben (is) élő O'sváth Györggyel, akinek kiváló kapcsolatai vannak a CDU/ CSU politikusaival, s akinek tanácsait Antall József is kikérte?

Őszintén, magunk között szólva: azt csak nem gondolja, miniszterelnök úr, hogy a nemzetközi kritikák, az elmarasztalások mind a hazai baloldal áskálódásának köszönhetőek? Ennyire talán nem kellene felértékelni a sanyarú helyzetben lévő hazai balliberális erőket. És végül milyen haszon származhat mindebből a Fideszre és az országra nézve? Abban aligha reménykedhetünk, hogy mindezek következményeit – a nyugati politikusok udvarias mosolygása ellenére – megússzuk.

Az ember elkeseredésében nem tehet mást, mint tudomásul veszi, hogy ebben a csodálatos demokráciában csak a hatalom dicsérete, intézkedéseinek helyeslése az egyedüli helyes út, és még jó szándékú kérdéseket sem ildomos feltenni. Aki ezt nem hajlandó tudomásul venni, legjobban teszi, ha visszabújik az „egérlyukba”.

(Népszabadság, 2011. március 9.)

Kutatás és fellendülés

Dél-Koreában 2005-ben elképedve tapasztaltam azt a hatalmas fejlődést, amelyet az ország a 35 évig tartó japán megszállás, majd a koreai háború és Pak Csong Hi tábornok-elnök uralma után elért. Ennek alapja a tudományos kutatás és fejlesztés (k+f) kiemelt támogatása volt. 2005-ben a GDP 4,3 százalékát, második, 2008-as látogatásom idején már a 4,5 százalékát fordították erre. Nem is csak költségvetési pénzt: éppen az államilag támogatott k+f révén létrejött az erős nemzeti ipar, amely ugyancsak támogatja a tudományt. Jelentős szerepet játszott az is, hogy hazahívták a külföldön dolgozó legjobb koreai kutatókat, a hazai fizetés háromszorosát és kiemelkedő kutatási feltételeket nyújtva nekik.

Ennek fényében csak üdvözölni lehet a Magyar Tudományos Akadémia elnökének Lendület programját, amely a külföldön dolgozó tehetséges fiatalok hazacsábítását, illetve a tehetségek itthon tartását szolgálja. 2009-ben öt, 2010-ben hét kutató nyert lehetőséget, hogy az itthoni viszonyokhoz képest kiemelt körülmények között dolgozzon. Ezt a programot 2011-ben az egyetemekre is ki kívánják terjeszteni.

Tisztázatlan azonban, mi történik a hazahívott kutatókkal a három év lejárta után: továbbra is megkapják-e a hazai professzori fizetés kétszeresét, vagy megszűnik ez a kedvezményük? Mindkét megoldás feszültséget teremthet. Fizetésük csökkentésébe az érintetteknek lenne nehéz beletörődniük, az ellenkezője pedig visszatetszést keltene azoknak a kutatóknak a körében, akik többéves eredményes tanulmányútjaik után – tanítómestereik rábeszélésére vagy hazájukhoz ragaszkodva, de nem dupla fizetés reményében – már akkor hazajöttek és lendületesen dolgoztak, amikor a Lendület programnak még híre-hamva sem volt.

Mindez szorosan összefügg a tudományos teljesítmény mérésével. Aligha kell bizonyítani, hogy ezzel hazánkban nagy bajok vannak. Már régen túl vagyunk azon a ködösítésen, amely szerint a tudományban nem lehet a teljesítményt értékelni. Tudomásul kell vennünk, hogy bármilyen büszkék vagyunk rá, nem értékelhető az a tudományos eredmény, amelyet a fiókokban tartogatunk. Minőségileg más a helyzet, ha megjelentet-

jük szaklapban, nemzetközi folyóiratban, még inkább, ha dolgozatainkat a nemzetközi tudományos közvélemény is észreveszi, hivatkozik rájuk. Ha pedig egy csoport, egy kutató munkája évtizedeken át kiemelkedő nemzetközi visszajelzést kap, az hírnevet hoz hazánknak, akár tetszik ez másoknak, akár nem. Ma már az Akadémia és az egyetemek vezetői minden további nélkül megállapíthatják, hol dolgoztak világszínvonalon.

Mégis kérdés, hogy a kiemelkedő teljesítményt figyelembe veszik-e a támogatások odaítélésekor. Eljutottunk-e már oda, mint a fejlett, demokratikus országokban, hogy ezekre az értékekre odafigyeljenek a tudomány irányítói, az intézmények vezetői, és ezeket a kutatóegységeket, kutatókat kiemelt elbánásban, védelemben részesítsék? Sajnos e téren kapitális hibákat követtünk el, amelyekből tanulni kell. Bármennyire hihetetlen, az előző akadémiai vezetés idején megszüntettek egy évtizedek óta működő egyetemi kémiai kutatócsoportot, amely a maga szakterületén a nemzetközi élvonalhoz tartozik. Bár időközben a kutatócsoport rendkívüli segítséggel megmenekült, mégis szomorú, hogy teljesítményük ellenére így bántak a munkatársakkal, köztük két akadémiai doktorttal is, akiket néhány évvel azelőtt még Akadémiai Díjban részesítettek. Mindez joggal kelthet aggodalmat azokban a kutatókban, akik a Lendület program alapján hazatértek.

Hazánk, mely kiművelt, kreatív koponyákban az elmúlt évszázadban óriási veszteséget szenvedett, nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy értéket teremtő alkotóit – függetlenül származásuktól, politikai nézeteiktől, közéleti tevékenységüktől – elkedvetlenítse, veszni hagyja. Hosszú távon az is kárt okoz az országnak, ha a kormány a nehéz gazdasági helyzetre hivatkozva csökkenti a tudomány támogatását, ha a k+f-szférából von el összegeket. Nyugaton éppen azt hangoztatják, hogy a válságból való kilábalás, a fellendülés záloga a k+f még nagyobb támogatása.

(HVG, 2011. március 19.)

Imázsépítés – magyar módra

A közelmúltban értesülhettünk arról, hogy a kormány – külföldi hírnevének javítása érdekében – londoni tanácsadó cégeket kért fel. A tiszteletdíjakról különböző hírek keringenek, az mindenesetre aligha feltételezhető, hogy nem haladja meg tetemesen például a magyar jogi tanácsadás egyébként meglehetősen magas költségeit.

Arra nézetem szerint semmi esély nincs, hogy a kormánypolitikusok az imázsépítésről eszmét cseréljenek azokkal a konzervatív körökkel, melyeknek tagjai annak idején kimentek a „harcmezőre”, és mindenféle ellenszolgáltatás nélkül segítették a liberális oldalról átjövő, a '94-es választáson az 5 százalékos küszöböt éppen átlépő Fidesz jobboldali elfogadását. Ennek fényében az ember kénytelen a nagy nyilvánosság előtt elemezni a hitelvesztés okait, lehetséges ugyanis, hogy a kormány hírnevének javításához – minden tiszteletdíj nélkül – mi, itthon élő konzervatív értelmiségiek is hozzá tudunk járulni.

1. Már évekkel ezelőtt kifejeztem aggodalmamat azoknak a külföldi újságíróknak, olykor a politikusoknak méltatlan hangnemben megfogalmazott minősítésével kapcsolatban, akik nem értettek egyet a Fideszhez közel álló média szóhasználatával. Ahelyett, hogy érdemben vitatkoztak volna nézetünkkel, rámutattak volna az általuk vélt hibás tételekre, gyakran ocsmány jelzők („hazug”, „testileg és agyilag lepusztult”, „bűdös disznó”, „kacsacsőrű emlős”, „totál gonosz”, „undort keltő rovar” stb.) tömkelegével illeték őket. Nem remélhettük, hogy a szóban forgó személyek a sértéseken túltegyék magukat. Várható volt, hogy visszavágás nem a kijelentéseket közlő hetilapot és munkatár-

sait fogja érinteni, hanem az általuk támogatott politikai erőt, amely mindezt némán elnézte. Sőt: ha ez a párt megnyeri a választást, akkor a kormányt és ezen keresztül az országot. Erre a visszavágásra még inkább számíthatunk, ha az antiszemitanak minősíthető kijelentéseket közzé tevő újságíró a kormányzó párt alapítói közé tartozik, akivel – látzólag (?) – még a miniszterelnök is baráti kapcsolatot ápol. Az antiszemitizmus a nyugati világban nem szalonképes, a rosszallás nemcsak egyszerű cikkekben, hanem számos más, az országot érintő kérdésben is jelentkezik. Tudomásul kell vennünk, hogy a liberális szellemiségű újságírás nyugaton hatalmas erőt képvisel, jeles tagjai nemcsak a baloldali, hanem a konzervatív lapokban is jelen vannak. A barátságtalan reakciók hatványozottabban bombázhatnak bennünket, ha valamelyik ország vezető politikusa, hazánkba akkreditált követeit érik durva kitételek a hazai sajtó hasábjain. Emlékeztetek a Bush elnökről szóló minősítések, az amerikai és a francia nagykövet elleni támadások. Gondolja azt bárki, hogy mindezek következmények nélkül maradnak?

Mindennek eredményeképpen nem lehet csodálkozni azon, hogy minden erőfeszítés ellenére az Egyesült Államok elnökének ajtaja – függetlenül attól, hogy ki foglalja el az elnöki széket – nem nyílik meg a magyar jobboldal vezetője előtt. Egy konzervatív értelmiségi számára fájdalmas olyanokat olvasni Janusz Bugajskitól, a Stratégiai és Nemzetközi Tanulmányok Központjának kutatási igazgatójától (Népszabadság, március 3.), hogy Orbán Vikornak nagyon rossz a sajtója az Egyesült Államokban. Jó kedvre a német követaszszonnyal készített interjú sem deríti az olvasót, miként az sem, ha a jobboldal vezető lapja is arról cikkez, hogy „Húvös szél fúj Berlin felől” (Magyar Nemzet, március 5.).

A jobboldali kormány imázsának csökkenéséhez, a bírálatokhoz jelentősen hozzájárult az EU-elnökségünk kezdeti periódusában átgondolatlanul, fölöslegesen meghozott médiatörvény, amelyet nemcsak a nyugati balliberális, hanem a jobboldali média is kifogásolt, nem beszélve a nyugati (konzervatív) politikusokról. Lehet persze mindezeket a hazai közvélemény megnyugtatóra hazánk elleni belülről irányított támadásnak minősíteni, tartok viszont attól, hogy ezek az erőltetett és igaztalan magyarázatok a kormány imázsát tovább rontják! Az sem tesz jó benyomást az EU-ban, a demokratikus világban, ha politikusaink másképpen szólalnak meg külföldön, mint határainkon belül.

Nem kell ahhoz külföldi tanácsadó, hogy levonjuk a következtetést: abba kellene hagyni az EU, a nyugati politikusok, médiamunkások sértegetését, méltatlan, személyeskedő, durva hangnemű minősítését. Ha már büszkeségünk nem engedi a médiatörvény visszavonását, mindent meg kell tennünk annak elfogadható módosítására.

2. Tudomásul kell vennünk, hogy a belpolitikai csatározások milyenségét, demokratikus jellegét nemcsak a nyugati média, hanem az ezzel megbízott követségek tisztviselői is figyelik és tájékoztatják arról kormányait. Ebből is következtetnek politikusaink egyéniségére, szellemiségére, gondolkozására. A demokratikus országokban aligha találunk olyan elképesztő, megsemmisítő hadjáratot, mint amilyen az MDF, a volt testvérpárt és annak elnöke ellen (aki korábban hosszú évekig hazánk legnépszerűbb politikus volt) folyt, csupán azért, mert meg akarta őrizni pártja függetlenségét. Ugyanakkor a 2006-os választás előtt, szinte semmit sem tettek a szélsőséges, antiszemita jellegű kijelentéseket tevő Jobbik sikerének megakadályozása érdekében. Mindezekből a nyugati politika aligha von le a kormánypártra vonatkozóan előnyös következtetéseket. A nagy többséget elért kormányzó pártnak arra sincs szüksége, hogy a hatalom birtokában a legyőzött ellenfeleknek még az írmagját is kiírta. Még a látszatát is el kell kerülniük annak, hogy a kormányzó párt a jövőbeni sikerét a választási rendszer alapvető módosításával teremse meg. Nézetem szerint megvan bennük a képesség, hogy ezt hatékony, sikeres kormányzással is elérjék.

3. Nem tett jót az országimázsnak a külföldi cégek váratlan, mindenféle egyeztetés, konzultáció nélküli megadóztatása. Egy nagy parlamenti többséget élvező kormány azt éppen megteheti – bár a káros következmények később elkerülhetetlenül jelentkeznek –, hogy a munkavállalók érdekegyeztető szervezeteivel a rájuk vonatkozó törvények, rendelkezések meghozatala előtt nem, vagy alig egyeztet. Ezt a külföldi cégek is zokon veszik, de hatékonyabban tudnak válaszolni. Ne csodálkozzunk azon, hogy bepanaszolnak bennünket az EU illetékes szervezeteinél. (Az Európai Bizottság eljárást is indított Magyarország ellen a távközlési cégekre kivetett válságadó miatt.) Nem lehet a tőkés, a nyugati cégek ellen egy időben támadást intézni, és ugyanakkor letelepedésre biztatni őket, hiszen bármennyire is szeretnénk a nemzeti ipart megteremteni (a kutatás+fejlesztés jelentősebb támogatása nélkül!), a külföldi vállalatok hazai jelenlétére – már a munkahelyek megteremtése miatt is – beláthatatlan ideig szükség lesz. Amint a Németország nagykövetével készített és már hivatkozott interjúból kiderült: megingott Németország, legnagyobb szövetségeseink, gazdasági partnerünk bizalma irántunk. Nem véletlen, hogy a médiatörvény leghevesebb kritikáját éppen onnan kaptuk. Nyilvánvaló, hogy a német cégek utólagos megadóztatása ügyében Merkel kancellár asszony nem a mi pártunkra, hanem a német vállalatok oldalára áll.

4. Végül számos kevésbé (?) jelentős intézkedést, nyilatkozatot sorolhatnék fel, amely rontja a rólunk, pontosabban a kormányról külföldön kialakított képet. Ezek közé tartoznak a visszamenő hatályú törvények, amelyekkel aligha írjuk be nevünket az európai jogszolgáltatás dicsőségkönyvébe. Nem dicsekedhetünk a világ előtt kiváló alkotmányjogász köztársasági elnök méltatlan leváltásával, az Alkotmánybíróság hatáskörének csorbításával, nem elegáns a Nemzeti Bank elnöke ellen indított akció, a költségvetési tanács elnökének menesztése, az IMF különös kezelése és minősítése, a másképpen gondolkozó alkotók elleni támadás özőn. A meghozott és bevezetett intézkedéseken változtatni már aligha lehet. Javítana viszont a kormány imázsán az elkövetett hibák elismerése, például a médiatörvény visszavonása vagy alapos módosítása, ezt azonban nemhogy a jelen írás szerzője, de még a londoni szakértők sem tudják elérni. Annak viszont elvileg nem lehet akadály, hogy a kormány ne éljen vissza a kétharmados parlamenti többséggel, hogy a külföldi és a hazai bírálókat, a másképpen gondolkozókat ne tekintse ellenségnek, hogy minden vonatkozásban demokratikusan kormányozzon.

A rendszerváltozás után eljutottunk abba a hőn óhajtott állapotba, hogy nem kell sem nyugati, sem keleti nyomásnak, idegen elvárásoknak eleget tennünk. Most rajtunk, pontosabban a politikai eliten van a sor, hogy ne rombolja le a kiválóságunkról, kreativitásunkról a világban keringő jó véleményeket. Hiába ismerik el művészeink, íróink és tudósaink teljesítményét külföldön, ha a politika színpadára tévedt polgártársaink képtelenek a kihívásoknak eleget tenni, ha minden erejük egymással folytatott öldöklő harcra megy el erejük. Vannak nagyon régi és új érdemeink is, amelyekkel kivívtuk a szabad világ elismerését, amelyekre büszkék lehetünk. Ha méltatlan támadás ér bennünket, arra európai színvonalon, intelligens érvekkel kell válaszolnunk. Kultúr nemzet vagyunk és akként is kell viselkednünk. Kíváncsian várom, hogy a londoni cég milyen – számunkra is új – tanácsokat ad a kormány és vezetője imázsépítéséhez.

(Népszabadság, 2011. április 16.)

Gondolatok Demján Sándor beszédéről

Mindig nagy tisztelettel és őszinte csodálattal tekintetem sikeres vállalkozóinkra, így örültem annak, hogy a miniszterelnök a május 31-i évértékelésekor Demján Sándor, az egyik legsikeresebb üzletember is lehetőséget kapott a megszólalásra. Elismerés illeti, hogy – a kormány munkájának dicsérete mellett –, nem tartózkodott az egyes intézkedések bírálatától sem, ami manapság meglehetősen ritka a vállalkozók és különösképpen a konzervatív értelmiség körében. Az internetről meghallgatott beszéde azonban tartalmazott néhány olyan kitételt, amely mindenképpen reflexiót igényel. Messzemenően egyet értek azzal, hogy a fizikai, kétékezi munkára a gazdaságban rendkívül nagy szükség van, és meg kell becsülnünk az ilyen tevékenységet végző polgártársainkat. Biztos vagyok benne, hogy a kiváló, szorgalmas munkát magasabb fizetés és/vagy jutalom formájában a munkahelyek is honorálják. Attól a gondolatától viszont idegenkedek, hogy – visszatérve a rendszerváltozás előtti szokásokhoz –, az illetékesek(!) kiválasszák a számukra megbízhatónak tűnő „sztahanovistákat”, és az alkotókkal együtt jutalmazzák őket nagy ünnepeinken.

Senki nem tagadhatja, hogy a kétékezi tevékenységre az iparban beállt drámai változások, és a technikai fejlődés miatt lényegesen kisebb az igény: ma már nem közlekednek munkásvonatok Nyírség és Budapest között, és a nagyvárosokban a munkásszállók is megszűntek. Mindez persze nem jelenti azt, hogy országszerte ne lennének szép számmal *munkára váró emberek*. *Nem ők vannak kevesen, hanem a munkát teremtő vállalatokban van a hiány!* Ahhoz, hogy ez a parlagon heverő munkaerő bekapcsolódjék az ország fellendítésébe, új munkahelyekre és az alkalmazásukhoz kapcsolódó továbbképzésre van szükség, ennek biztosítása azonban nem az ő feladatuk, hanem a kormányé és a vállalkozóké. A rendszerváltozás utáni sajtóságos(!) privatizáció eredményeképpen azonban a magyar kézben lévő, munkahelyet nyújtó gyárak, vállalatok nagy része eltűnt (Szegeden például bezárt a textilkombinát, a juta, a konzerv, a ruha, a lemez és a kendergyár), és a kormányok a külföldi multik magyarországi letelepedését várják és támogatják. Azon viszont időnként sopánkodunk, hogy ezek a cégek az adózás szempontjából kedvezőbb helyzetben vannak, mint a magyar partnereik, és a profitot – természetesen – kiviszik az országból. Erősen kételkedem viszont annak a javaslatnak a sikerében, hogy az államnak kellene új vállalatokat létrehoznia, hiszen alig várjuk, hogy teret kapjanak a magán kezdeményezések, és megszabaduljunk a rosszul gazdálkodó állami cégektől. Példaként – csak a BKV sajátos pénzügyi gazdálkodását és az ellenőrzés hiányát említem.

Nem értek egyet Demján Sándornak azon kijelentésével, mely szerint manapság *„mindenkiből tudóst, művészt, akarnak faragni, olyanokat, akik a munkát ki akarják kerülni”*. Sajnos adottság és megfelelő elkötelezettség nélkül sem művészt, sem tudóst nem lehet senkiből sem faragni, és ezeket pályákat választókat aligha a munka elkerülése motiválná. Azt, hogy rövid életünkben *„feltöltésünkhöz”*, kulturáltságunkhoz mennyire szükségünk van a művészetre, nem hiszem, hogy bizonyítani kellene. Mintahogyan azt sem lehet tagadni, hogy a mérnökök és műszaki szakemberek alkotó tevékenysége sem nélkülözhető. Az ő munkába állításukhoz azonban nem elégséges csupán különvonalakat indítani a Nyírségből. *„Létrehozásuk”,* fölkészítésük ennél sokkal komplexebb feladat: évekig tartó magas színvonalú oktatást igényel. Az utóbbi szoros kapcsolatban van az egyetemeken folyó kutatómunka minőségével, az ott dolgozó tudósok számával. A saját szakterületén érdemleges kutatómunkát nem végző tanárok ugyanis aligha képesek ennek a feladatnak az ellátására. Itt említem meg, mennyire büszkék vagyunk arra,

hogy a kémiai kutatás terén elért eredményeink révén, a külföldi felmérések szerint a szegedi egyetem – hazánkban egyedüliként - bekerült az előkelő nemzetközi rangsorba.

Azt senki nem állíthatja, hogy nálunk a szellemi munkát anyagilag is megbecsülnék, és a bérekben megközelítően olyan differenciálást vezetünk volna be, mint a követendő fejlett országokban. Erre legjobb példa a fiatal orvosok elkeseredése. Ellentmondásosnak tartom, hogy az egyetemeken drága pénzen kiképzett fiatal orvosaink óriási számban Nyugaton keresnek munkát, mivel – érthetően – nem hajlandók abba beletörődni, hogy ugyanannyit keressenek, mint az iskolázatlan, fizikai munkát végző utcaseprők. Ha e téren nem történik gyors változás, akkor könnyen odajutunk, hogy csak a gazdagabbak részesülnek orvosi ellátásban: a kétkezi munkát végzők pedig képtelenek lesznek megőrizni az ország fellendüléséhez szükséges fizikai erejüket!

Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a világ fejlett országait nem a fizikai munka, hanem az alkotó, kreatív tevékenység hasznosítása tette gazdaggá. Erre különösen jó példa Finnország és Dél-Korea háború utáni fejlődése. Óriási pénzeket fektettek be az oktatásba, a kutatásba, az innovációba. És hogy milyen eredménnyel, azt ezeknek az országoknak a gazdasági előrelépése mutatja. Napjainkban tanúi vagyunk Európa, az Egyesült Államok és a Távol-Kelet között folyó óriási versengésnek, „békés háborúnak”. Aligha kétséges, hogy ebből a vetélkedésből az a régió kerül ki győztesen, amelyik felkarolja a tudományt, megbecsüli tudósait, és amelyiknek gazdasága alkalmazni tudja a kutatás legújabb eredményeit. Ennek felismerése érzékelhető az Európai Unió (EU) tudománypolitikájában is. Az EU Lisszaboni Szerződésében rögzítették, hogy ebben az évtizedben a kutatás+fejlesztés (K+F) támogatását a nemzeti jövedelem jelenlegi 1.9 százalékaról több mint 3 százalékra emelik.

Meggyőződésem, hogy mindezzel Demján Sándor is tisztában van, és azzal is, hogy fejlődésünk, gazdagodásunk egyik feltétele a nemzeti ipar megteremtése és fokozatos erősítése. Ennek megfelelően kívánatos lenne, ha milliárdosaink nemcsak hatalmas új áruházak, szórakoztató központok létrehozásába fektetnék be tőkéjüket, hanem ennek egy részét kockáztatnák a hazai felfedezések, találmányok gyakorlati megvalósítása érdekében.

(HVG, 2011. június 11.)

Elszámoltatás és a Gripenek

Függetlenül a politikai hovatartozástól, az embert elszomorítja, hogy csaknem minden nap újabb és újabb gyanúra okot adó pénzügyi manipulációk kerülnek elő. Budai Gyula elszámoltatási kormánybiztos, és ki tudja, hány tagú osztálya, kétségkívül hatalmas munkát végez, a társadalom pedig kíváncsian várja ennek az óriási erőfeszítésnek a hozadékát. Arra még gondolni se merek, hogy a gyanúsításoknak bármiféle politikai színezetük lenne. Barátaim mindenesetre figyelmeztettek, hogy vigyázzak a kritikai jellegű írásaimmal, mert könnyen kiváltom az elszámoltatási kormánybiztos érdeklődését. Lehet, hogy mi sem ússzuk meg annak vizsgálatát, hogy miként használtuk fel a Boda Miklós által vezetett Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivataltól kapott nem jelentéktelen összeget. Hiába emlékeztetem majd akkor a kormánybiztos urat, milyen sokat dolgoztam annak idején a liberális oldalról átjövő Fidesz sikeréért.

Az ilyen jellegű megbeszélések, viták során szóba kerülnek a Gripen harci gépek beszerzésével kapcsolatban keringő hírek. Mielőtt ennek taglalására térnék, megemlí-

tem, nem vagyok pacifista, szükségesnek tartom az ország védelmét, és elfogadom, hogy NATO-tagságunk kötelezettséggel is jár, ezen túlmenően viszont több írásban nehezményeztem azt a nyomást, mely új harci gépek beszerzésére irányult, mely főként az amerikai hadügyi politikusoktól származott. Számunkra előnyösebb lett volna, ha átmenetileg mentesítenek bennünket légierőnk modernizálásától, és e helyett a Nevadában pihenő, kevésbé modern gépekből adtak volna néhányat ajándékba. Meggyőződésem, hogy ezek is elégségesek lettek volna, hogy az elmúlt és a következő tíz esztendőben megvédjük hazánkat a nem létező ellenségünktől, nem beszélve gazdaságunk fellendítéséről, a lakosság életkörülményeinek jobbításáról. Erre mondhatja valaki, hogy ez tiszta demagógia, és még G. Huntingtonnak, a neves gondolkozónak tételére sem illik hivatkozni, aki szerint az ellenség megléte és az ehhez kapcsolódó fegyverkezés jelentősen hozzájárul az országok gazdaságának élénkítéséhez. Ezt pontosítva: elsősorban azokéhoz, amelyek gyártják a fegyvereket, és messzemenően nem azokéhoz, amelyek azokat – esetleges hazai megszorítások révén – megvásárolják.

A tengerentúlról jövő biztatások fényében az érdekelt üzleti körök és lobbistáik számára nem kis sokkot jelenthetett, hogy az Orbán-kormány 2001-ben, az utolsó pillanatban megváltoztatta elképzelését, és az amerikai F-16-os gépek helyett 108 milliárdot a svéd Gripenek beszerzésére fordított, annak ellenére, hogy a szakértők szerint harcászati szempontból az F-16-osok vásárlása lett volna indokolt. Ezzel azonban a történet nem ért véget. A CIA és más szervek nyomozása után felmerült a korrupció gyanúja. Az ügylet jelenlegi állásának összefoglalóiból (Lázár György: Egy korrupció anatómiája, *ÉS*, 2010/6., *Titkok rejtik az igazságot Gripen-ügyben?*, *Népszabadság*, febr. 15.) megtudhattuk, hogy a győztes cégekkel kapcsolatban álló jó „rábeszélőképességgel” rendelkező osztrák lobbista gróf hatalmas jutalékot kapott. A győztes cégcsoport pedig – a vádalku keretében – összesen csaknem 280 millió font (!) pénzbírságot fizetett. Az óriási összeg jól tükrözi, hogy az üzletet hatalmas korrupció gyanúja lengi körül: kényszer nélkül senki nem fizet ekkora összeget egyetlen hivatalnak sem. A korrupcióhoz azonban két fél szükséges: az egyik, amelyik fizet, a másik pedig, amelyik zsebre vágja a jutalékot. Jelenleg csak az egyik oldalról tudunk, jótékony köd övezi a másikat! Bár a svédek az ügyletről leleplező filmet is készítettek (nem kellene ezt a filmet itt-hon is bemutatnunk?), különböző jogi kibúvók, megfontolások miatt – az illetékesek óriási (?) erőfeszítése ellenére – a mai napig nem sikerült a svédektől megszerezni az anyagot, annak ellenére, hogy a svéd nyomozó ügyész szerint „nagyarányú kifizetések történtek bizonyos országok döntéshozóinak befolyásolása érdekében”. Az anyag átadását elősegítené, ha a szóban forgó kormányok megfelelő szervei kezdeményeznék az akták átadását. A svéd ügyészség kész arra, hogy jogsegély keretében az érdekelt országok rendelkezésére bocsássa az iratokat, ez azonban a mai napig nem történt meg, mert sem Csehország, sem hazánk különösebb érdeklődést nem mutatott az iratok megismerésére. Mindebből baloldali kollegáim arra „merészelnek” következtetni, hogy a jelenlegi kormány valamilyen okból kifolyólag nem kíván ezzel az üggyel foglalkozni. Ehhez hozzá kell fűzni, hogy az előző kormány se tett sokat az ügy tisztázása érdekében, hiszen a harci gépek későbbi fejlesztése már az ő döntésük következménye volt! A korrupciók felderítésével megbízott kormánytisztviselőnek kezdeményeznie kellene az erre az ügyre vonatkozó iratok beszerzését. A kormánynak pedig, saját hitelének megőrzése érdekében, segítenie kell ennek az ügynek a lezárását. Ha esetleg kiderül, hogy valamelyik korábbi ügyintézőjük érintett ebben az ügyben, akkor ennek bevallása nem csökkenti, hanem erősíti reputációjukat a társadalom szemében. Cáfolja azt a vélekedést, hogy kizárólag a másik oldal bűneit, gyanús ügyeit kívánják felderíteni, de az esetleges saját „szennyesü-

ket” már nem kívánják kitergetni. A harci gépek beszerzésének tisztázása legalább annyira fontos, mint a tudományos kutatások támogatására kapott összegek felhasználásának ellenőrzése.

(Élet és Irodalom, 2011. július 1.)

Akadémia, politika és a közélet

Az Akadémia még május első hetében tartotta a szokásos évi közgyűlését, melynek során a jelenlévők – nagy többséggel – további három évre meghosszabbították a tisztségviselők mandátumát.

Meggyőződésem, hogy az Akadémia élén – ahogyan a korábbi időszakokban is – most is a tudomány iránt elkötelezett tagtársakat találjuk, akik az elmúlt három esztendőben elismerésre méltóan végezték feladatukat. Mindig tisztelettel tekintettem a Magyar Tudományos Akadémiára. Nemcsak azért, mert a nehéz időkben – sokakkal együtt – az MTA-nak köszönhettem, hogy kutatóvá válhattam, hanem azért a szellemi tőkéért is, amelyet tagjainak tudományos tevékenysége révén felhalmozott.

Mindig is nagy várakozás előzte meg az akadémiai közgyűléseket, az itteni vitákat. A mindenkori vezetés tudja, hogy e testület világot járt tagjainak vannak, lehetnek jó gondolataik, amelyek a jövő tervezésekor felhasználhatók. Érdekes és meglepő újdonsága volt az ideai közgyűlésnek, hogy a beszámolókat nem követte vita, ami az elmúlt évtizedekben – beleértve a politikai szempontból nehezebb éveket is – sohasem fordult elő: „cserbenhagytuk” az Akadémia régi/ új vezetését. És a helyzet azóta sem változott. Számomra rejtély, hogy miért maradt és marad a tagság teljesen néma (eltekintve az ülés befejezése pillanatában ezt szóvá tevő rövid megszólalásomtól), amiből a külső megfigyelő azt a téves következtetést vonhatta le, hogy a tudomány, az innováció, a felsőoktatás terén minden rendben van. Valójában nem tudok elképzelni olyan időszakot és olyan országot, ahol egy ilyen testület bármikor megelégedéssel ülhetne babérjain, és ne lennének ötletei, javaslatai az égető gondok megoldására.

Hazánk a tudomány területén a nemzetek rangsorában sokkal előkelőbb helyet foglal el, mint amilyen a pénzügyi támogatások és a kutatók száma alapján várható lenne. A nemrég közzétett külföldi felmérések szerint például a kémiai kutatás terén elért eredmények alapján a szegedi egyetem – a kelet-európai felsőoktatási intézmények közül egyedülként – bekerült a világ legjobb 150–200 egyeteme közé. Ehhez a helyezéshez minden bizonnyal hozzájárult az az egyetemen működő akadémiai kutatócsoport is, mely Magyarországon a legjobb mutatókkal dicsekedhet. Az csak a teljesítmény hazai sajátos (!) „elismerésére” jellemző, hogy az Akadémia e csoport munkatársainak 2007-ben felmondott, és működését teljesen meg kívánta szüntetni. Ez is azt bizonyítja, hogy nemcsak a teljesítmény sokszor hangoztatott szükségességéről, hanem a teljesítmény és a támogatás közötti összhang megteremtéséről is kicserélhettük volna nézetünket a közgyűlésen, és azt követően segíthettük volna az Akadémia vezetését a hibás döntések elkerülésében.

Az Akadémiától mint köztestülettől a társadalom azt is elvárja, hogy ne csak saját szakterületével, a tudománnyal és az oktatással kapcsolatos teendőikkel foglalkozzék, hanem az ország egyéb, szerteágazó gondjaira is kínáljon receptet. Ezt szem előtt tartva sajnálom, hogy a tisztújítás ellenére ezen a közgyűlésen a kormányt senki nem képviselte. Mint a volt szocialista időszak „félprofi” labdarúgója örültem annak, hogy Orbán

Viktor a berlini tartózkodása alatt időt szakított az ott futballozó honfitársunkkal történő találkozóra. Kiöregedett footballistaként azonban még jobban örültem volna annak, ha rövid jelenlétével, esetleg a kutatás támogatása terén tervezett programjának ismertetésével megtisztelte volna a tudóstársaságot is. Nem beszélve arról a soha meg nem valósuló álomról, hogy az ország sorsát, jövőjét meghatározó reformjairól is eszmét cseréljen az Akadémia tagjaival. Ha májusban nem tette, hát akkor később.

Annak a testületnek a tagjaival, akik – politikai elkötelezettségüktől függetlenül – a nehéz időszakban is itthon maradtak, tudományos eredményeikkel, a fiatal generáció oktatásával jelentős mértékben hozzájárultak és hozzájárulnak hazánk külföldi megítéléséhez, elismeréséhez – a jó országimázshoz –, valamivel nagyobb mértékben, mint a külföldön labdát kergető, az utóbbi időben túlnyomórészt a kispadon üldögélő – azóta már vissza is vonult – kiváló honfitársunk. Talán nem tekinthető túlzott önbizalomnak, ha feltételezzük: az Akadémia tagjaival folytatott beszélgetések során, ami – ellentétben az egész ország lakosságára kiterjesztett drága levélváltásból – egy fillérbe sem kerül, számos hasznosítható gondolat merülhet fel.

Igazat adok a miniszterelnöknek, hogy az ország jó hangulatának megteremtéséhez fel kell építeni újra a magyar futballt. A magyar tudományt viszont nem kell újra felépíteni, csupán a túlélését, a fejlődését kell elősegíteni. Messzemenően egyetérték az MTA elnökének programjával, a tehetséges fiatalok hazahívásával, itthon tartásával, kiemelt támogatásukkal. Néhány szép reményekre alkalmas fiatal azonban nem váltja meg a világot: az egész magyar tudományosság jelentősebb támogatására van szükség. Tudomásul kell vennünk, hogy egy ország fejlődését, előrejutását – és ez különösen vonatkozik a feltörekvőkre – alapvetően meghatározza szellemi potenciálja, az oktatás, ezen belül a felsőoktatás színvonala. Mindez szorosan összefügg a kutatással, az innovációval. Ha erre a területre a kormány nem szentel kiemelt figyelmet, akkor felzárkózásunk, a nemzeti ipar megteremtése pusztán önámítás marad.

Bennünk, idősebbekben, akik már szintén a „kispadon” ülünk, és rövidesen egy békebb világba költözünk, felvetődhet, hogy saját karrierünk építése mellett eleget tetünk-e hazánk fejlődése érdekében? Felhívtuk-e az ország vezetése iránt nagy hajlamot érző, az erre a tisztségre alkalmas vagy kevésbé alkalmas honfitársaink figyelmét, hogy nem elég önbizalmukra, saját tapasztalatukra, ismereteikre és a körülöttük lévő, tőlük függő munkatársaikra támaszkodniuk? Az elmúlt év, évek eseményei, a szélsőségesek előretörése, a külföldi bírálókat nem azt jelzik, hogy rendben mennének dolgaink, hogy ne lenne szükség a különböző oldalakon álló (elit)értelmiség segítő észrevételeire. Tévútra kerülünk, ha abba a hitben ringatjuk magunkat, hogy a politikusok mindentudók, mindenki másnak mindössze azt kell tennie, hogy bólogasson, s szavazatával támogassa elképzeléseiket.

(Népszabadság, 2011. július 30.)

Harc vagy béke

Manapság sincs könnyű helyzetben egy elkötelezett, demokratikusan gondolkozó konzervatív értelmiségi, aki a nagy győzelem után azt várta, hogy a hatalomba jutott erő politizálásával, hatékony törvénykezésével enyhíti majd a válság okozta feszültségeket, gazdasági gondjainkat, munkaalkalmak teremtésével növeli az emberek elégedettségét, megteremti a társadalmi békét, összefoglalva: beírja nevét hazánk „dicsőségkönyvébe”.

Nyilvánvaló, hogy ebben az új gazdasági, pénzügyi világválságban minden kormány nehézségekkel küszködik, számos olyan intézkedést kénytelen hozni, mely érdekeket sért, korábban kiharcolt jogokat érint, mely arra kényszeríti a családokat, hogy takarékosabban éljenek. A feszültségek, az elégedetlenség, a rossz hangulat csökkentésének, elkerülésének azonban egyetlen útja van: a folyamatos párbeszéd, az érdekegyeztetés, és semmiképpen nem az érintettek véleményének figyelmen kívül hagyása.

Ennek fényében nem értem, miért kell olyan drámai gyorsasággal meghozni az új, a társadalomban alapvető változásokat hozó törvényeket? Miért kell a demokrácia írott és íratlan szabályait megszegni, az érdekegyeztetési tárgyalásokat minimális szintre, csaknem nullára csökkenteni, a különböző társadalmi szervezeteket, szakszervezeteket figyelmen kívül hagyni? Nem értem, hogyan lehet visszamenőleges hatállyal törvényeket hozni? Hogyan lehet a munka törvénykönyvébe olyan változásokat javasolni, melyek a szakszervezeti vezetők szerint 98 százalékban a munkavállalókat sújtják, akiknek többségét már az egykulcsos 16 százalékos adó bevezetése is hátrányosan érintette?

Rossz üzenete van a kormányzóvivő bosszú ízű javaslatának is, mely szerint meg kell találni azokat a jogi megoldásokat, amelyek lehetővé teszik az elmúlt nyolc esztendő miniszterelnökeinek felelősségre vonását az adósság növelésében. Nem csoda, ha ezen az ellenzék felháborodik, kevésbé van viszont meglepve jelen írás szerzője, akit egy mindenki által jól ismert tény leírásáért a jobboldali média börtönbe kívánt csukatni (l. Börtönbe velem, Népszabadság, 2006. augusztus 9). Az már csak hab a tortán, hogy azok a politikusok, akiknek sikeréért annak idején sokat dolgozott, az égvilágon semmit sem tettek ennek az akciónak a megakadályozásáért.

Az Európai Unió elnökségének átvétele előtt joggal reménykedtünk abban, hogy elnyerjük a többi tagország elismerését, hiszen politikusainkban megvan az a képesség, hogy ezeknek az elvárásoknak megfeleljenek. Jómagam egy pillanatig sem tételeztem fel, hogy közvetlenül az EU-elnökség átvétele előtt olyan törvényt hoznak – a médiatörvényre gondolok –, amely joggal váltotta ki a legkülönbözőbb pártállású uniós politikusok ellenérzéseit. Hol van itt a politikusoktól elvárható megfontoltság, előrelátás? Vagy ennyire nem ismerik a nyugati világot?

Ha elfogadjuk azt a magyarázatot, hogy mindebben a hazai és külföldi balliberálisok keze van, miért kell számukra a támadásokhoz muníciót szolgáltatni, éppen abban a számunkra különleges időszakban, amikor Európa színpadán reflektorfényben vagyunk, amikor rajtunk a világ szeme? Hogyan lehetséges, hogy a Fidesz egyik meghatározó, az EU parlamentjében ülő politikusa obszcén jelzőkkel sértegeti a USA egyik külügyi politikusát, mert kritizálni merészelte a kormány egyes intézkedéseit? Talán azt gondolják párttársai, hogy ez a „keménység” az ország érdekét szolgálja?

Ha elfogadjuk ezt a stílust, nem kellene őt washingtoni követnek kinevezni? Egy politikustól joggal elvárható, hogy diplomatikus legyen, s még akkor is fogja vissza magát, ha a vádak minden alapot nélkülöznek. Miért akarunk mi „hősök”, Európa számára útmutatók lenni, oly módon, hogy közben megsértjük barátainkat, a bennünket ilyen-olyan módon támogató pénzintézeteket, kormányokat? Valóban olyan erősek lennénk, hogy nekünk már nincs szükségünk a nyugati világ jóindulatára, segítségére? Mintha nem mi vennénk fel kölcsönöket a tőkés világ pénzintézeteitől, és nem mi tartoznánk nekik teteves összegekkel, mintha nem ők telepítenének munkaalkalmat és exportot jelentő vállalkozásokat hazánkba. 1996–98-ban Orbán Viktor szűk körű tanácsadó testületének, a Vének Tanácsának, majd 2002–2004 között a Szövetség a Nemzetért polgári kör tagjaként a miniszterelnököt demokratikusan gondolkodó embernek ismertem meg.

Aki annak idején – bármennyire is hihetetlen – meghallgatott bennünket, és nem zárkózott el az általunk felvetett gondolatok elfogadásától sem. Tagadhatatlan, hogy két választás váratlan (?) elvesztése mély nyomokat hagyott benne, de nehéz elfogadni azt a magyarázatot, hogy ennek eredményeképpen egyénisége alapvetően megváltozott volna, és képtelen lenne ellenállni a feltehetően mindnyájunkban benne lévő autoriter hajlamoknak. Demokratikusan gondolkozó embernek tartom a Fidesz frakcióvezetőjét is. Attól tartok azonban, hogy számunkra ismeretlen, korlátolt képességű „agytrösztök” (?) veszik őket körül, melyek szándékuktól függetlenül rossz tanácsokat adnak nekik.

Jelen írás szerzőjének, aki annak idején sokat támada a Horn Gyula által vezetett MSZP-SZDSZ-kormányt, el kell ismernie, hogy az a koalíció egyáltalán nem használta ki kétharmados többségét arra, hogy az alkotmány s a jogszabályok módosításával próbálja hatalmát bebetonozni. A kétharmados többség elnyerését ma sem szabad úgy értékelni, hogy ennek birtokában már mindent szabad a hatalomnak. A társadalom a két ciklusban kormányzó pártokat kívánta leváltani, mert nem volt elégedett a működésükkel, mert abban bízott, hogy az új politikai erő hatékonyabban irányítja az országot, jobb életkörülményeket biztosít számára. Ezt oly sokan gondolták, hogy mindez kétharmados többséghez vezetett.

Teljesen hibás megközelítés, hogy az új kormány a jövőt érintő elképzeléseivel, most megismert programjával nyerte volna el a társadalom bizalmát, hiszen ezek túlnyomó részéről a választás előtt egy szót sem ejtettek. Ki gondolhatja komolyan, hogy azok a polgárok, akiknek életkörülményeit, korábban kiharcolt jogait az új jogszabályok alapvetően megnyirbálják, s esetleg még munkájukat is elvesztik miattuk, a Fidesz-re adták volna voksaikat, ha előre tudják, mi vár rájuk? Nem tart a kormány attól, hogy az érintettek egy idő után az eddigieknél is drasztikusabb formában adnak majd hangot elégedetlenségüknek?

Az a tény, hogy a fentiek ellenére nem, vagy alig nő az ellenzék elfogadottsága, félrevezető, hiszen a társadalom még nem felejtette el a Gyurcsány-kormány baklövéseit, és kevésbé befolyásolja, hogy a Bajnai-kormány jó benyomást keltett külföldön, és (még Orbán Viktor által is sikeresnek minősített) intézkedéseivel sikerült az országot fenyegető összeomlást elkerülnie. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a jobboldalon – számos vonatkozásban a Fidesz központosító tevékenységének eredményeképpen – eltűntek azok a polgári pártok (MDF, MDNP, Kiszgazdapárt és az önálló KDNP), melyek összegyűjténének azok támogatását, akik csalódtak a Fidesz politizálásában, de – egyelőre – semmiképpen nem kívánnak a baloldali MSZP-re és a liberálisnak minősített LMP-re szavazni. Félő, hogy mindezek következtében a Jobbik fog erősödni, ami az ország számára katasztrofális következményekkel járna.

Nem kívánok tanácsot adni a legnagyobb ellenzéki pártnak, de tudomásul kellene már venniük, hogy belső torzsalkodással, a kiváló kommunikációs képességgel megáldott, de számos kapitális hibát elkövető Gyurcsány Ferencsel és az elmúlt években hitelüket vesztett miniszterekkel képtelenek lesznek a társadalom támogatását újra elnyerni. Tiszta és támadhatatlan politikusokra lenne szükségük. Meglévő ismereteimre támaszkodva ezek közé sorolom Bajnai Gordont, Oszkó Pétert és Balázs Pétert, a volt külügyminisztert is. Bármennyire is hihetetlen, de egy erősebb ellenzék a Fidesz és végső soron az ország érdekét is szolgálná. Elősegítené, hogy a kormányzó párt visszafogja magát, nagyobb figyelmet fordítson intézkedéseinek demokratikus jellegére, a párbeszédre. Szilárd meggyőződésem, hogy a későbbi siker, a hazai és nemzetközi elismerés érdekében a Fidesznek változtatnia kellene politizálásán.

Szakítani kellene mindazon törekvésekkel, melyek az autoriter kormányzásra jellemzőek. Sikerpropagandára sincs szükségünk, hiszen e téren már vannak rossz tapasztala-

taink: addig ismételtük a szovjet típusú szocializmus világméretű győzelmét, míg az egyik pillanatról a másikra össze nem omlott! A Fidesznek abba kellene hagynia a társadalom kettészakítását célzó politizálást, törekednie kellene a megbékélésre, a demokrácia írott és íratlan szabályainak betartására. A magyar ember igazságra igen, de bosszúra nem vágyik, és „harcolni” sem akar. Dolgozni szeretne és munkája gyümölcseként nyugalomban, biztonságban élni mindennapjait.

(Népszabadság, 2011. augusztus 5.)

Az amerikai külpolitikusok nyilatkozatáról – másképpen

Ritkán fordul elő, hogy az Egyesült Államok külpolitikusai olyan kiemelkedő figyelemben részesítsék hazánkat, mint az elmúlt hónapokban. Clinton külügyminiszter magyarországi látogatása során kijelentette: „Az amerikaiak szoros kötődést éreznek a magyarok iránt, az alapvető szabadságjogokban való hitük és az irántuk való elkötelezettségük okán”. A külügyminiszter véleményét bővebben kifejtette az Egyesült Államok nagykövete a Magyar Nemzetben írt eszmefuttatásában. Pozitívan értékelte Magyarország EU-elnökségét, kiemelve, hogy „Orbán Viktor maga is egyike azoknak a kiváló vezetőknek, akik kezdettől fogva az átalakulás élén álltak”. Az ország szövetségesei – érdemeink alapján – elvárják Magyarországtól, „...hogy több legyen, mint egyszerű demokrácia: legyen a demokrácia fáklavivője és bajnoka”. Ezek a mondatok bizony akárhogy is forgatjuk azokat, elismerést tükröznek, és büszkének lehetnek arra az érintettek és az ország lakossága is. Mint ahogyan pozitívan, és semmiképpen nem ellenségesen kell értékelnünk az ország jelenét és a jövőjét érintő aggodalmukat is. Saját történelmi tapasztalatuk alapján felhívják figyelmünket, hogy „...a kétharmados többség ... magában hordozza a túlzás kísértését is, ... hogy az egyensúlyokat félresöpörjék... az állampolgárok valódi ellenvetéseit figyelmen kívül hagyják”. (...) „Az új kormány számos bevezetett és tervezett intézkedésével kapcsolatban felvetik, hogy az ország „képes lesz-e hű maradni saját demokratikus hagyományaihoz...” Az európai konzervatív és szocialista politikusok észrevételeivel harmóniában arra biztatják a kormányt, hogy „...nagy gondossággal járjon el a sarkalatos törvények szövegezésekor”. A hazai kritikák félresöpörésével kapcsolatban pedig megjegyzik: „nem tisztességes mindazokkal szemben, akik a magyar demokrácia tartós erejében... érdekeltek”, különösen nem, ezt már én teszem hozzá, ha ezt a félresöpörést (erősebb kitételektől tartózkodom), az őket támogató és a megszólalni bátorító néhány értelmiséggel szemben is alkalmazzák.

Mindezek fényében elgondolkodtató az a reagálás, melyet egyes sajtóorgánumokban, közismerten Amerika-ellenes tollforgatóktól, olvashattunk. Akkor, amikor az EU-elnökség miatt Európa színpadán voltunk, és különböző intézkedésekkel kiváltottuk a tagországok érdeklődését, és nem kevés bírálatát, meglepő lett volna, ha az USA külpolitikusai a dicséret mellett egyetlen tanácsot sem adnak, egyetlen kritikát észrevételt sem tesznek. Tudomásom szerint az amerikai politikusok nem tartoztak a Cohn-Bendit vezette '68-as tüntetőkhöz! Persze ellenvetésként el lehet utasítani minden kritikát, mondván: mindenki söpörjön a maga háza táján, ha a kormányhoz közel álló média nem marsztalta volna el – sok esetben durva hangnemben – azokat a balliberális és kereszténydemokrata szellemiségű hazai értelmiségieket is, akik saját politikai kötődésüknek megfelelően erős kritikával vagy segítő észrevételeikkel rámutattak és rámutatnak a kormánynak a kétharmados többség birtokában tett egyes lépéseinek veszélyeire. Ebben az

esetben már enyhén szólva túlzás lenne azt mondani, „el a kezekkel hazánktól”, hiszen itt mindannyian magyarok vagyunk. Azt, hogy ki az igazi magyar, ki szolgálja az ország érdekét, ki mennyiben járult és járul hozzá hazánk elismertségéhez, renoméjához – akár szakmai tevékenységével, akár közéleti megnyilvánulásaival – ennek eldöntése nem képezi ennek az írásnak a témáját. Mindenesetre az, hogy leadtuk szavazatunkat a kormányzó pártra, még nem jelenti azt, hogy most már némán kell figyelnünk intézkedéseiket, hogy ezentúl nem lenne jogunk azok következményein tépelődni. Húsz évvel a rendszerváltás után szakítani kellene végre attól a rendszerváltás előtti időszakból örökölt tévhittel, hogy a politikusi pályát választó honfitársaink, és innen-onnan előbújt tanácsadói, mindent mindenkinél jobban tudnak. Ők sem tévedhetetlenek!

A kemény visszavágásoknál sokkal intelligensebb, hasznosabb, ha az illetékesek alaposan analizálnák a kívülről (és belülről) jövő jóakarató figyelmeztetéseket. Annak hazánk számára nem sok pozitív hozadéka van, ha a velünk foglalkozó külföldi politikusokat megsértjük, esetleg éppen azokat, akiket érdekel Magyarország sorsa, akik időt szentelnek arra, hogy felhívják a döntéshozók figyelmét az általuk kifogásolt intézkedésekre. Gondolok itt például arra az amerikai külügyi politikusra, aki annak idején bábáskodott a most kormányon lévő fiatalok sikere érdekében. Nem értem, miért kell mindenképpen a rosszakaratot, az ellenség hangját látni a tanácsokban, az aggodalmakban. Mintha képtelenek lennénk elviselni a legenyhébb kritikákat is. Hamis, káros és félrevezető az a kormányközeli sajtóban olvasható állítás is, hogy „Amerikának utóbbi években követett politikája a magyar jobboldali választók nagyon nagy többségét az Egyesült Államok politikája ellenségévé tette”. Félő, hogy a jobboldali médiában megjelent állításokat, elmarasztalásokat a nyugati (konzervatív) politikusok a kormány véleményével azonosítják, ami egyáltalán nem erősíti kapcsolatunkat, barátságunkat velük, amelyre – megjósolt hanyatlásuk (?) ellenére – még beláthatatlan ideig szükségünk van. Szomorú lenne – és erre már vannak jelzések –, ha politikusainkat a kevésbé demokratikus, erősebb minősítésektől tartózkodom, keleti országok egyes vezetőihez hasonlítanák. Nekünk nem az egész világ ellen harcoló hősökre, hanem okosan, az ország bel- és külpolitikai érdekeit szem előtt tartó, a világ elismerését kiváltó országirányítókra van szükségünk. Választott politikusainknak képességüket, a bennük lévő tenni akarást ennek a célnak az elérésére kell fordítaniuk.

(Népszabadság, 2011. szeptember 7.)

Több önbecsülést!

Köztudott, hogy nem vagyunk optimista szemléletű nép, amin nem lehet csodálkozni, hiszen történelmünk Mátyás király óta tele van megszállásokkal, vereségekkel, vérbefojtott forradalmakkal. Ugyanakkor jellemez bennünket valamiféle erős túlélési vágy, a vereségek utáni megújulási ösztön, a megváltozott körülmények közötti újrakezdés. Ha nem így lenne, már régen beolvadtunk volna a német vagy a szláv tengerbe. Az biztos, hogy más népekhez viszonyítva nagyobb bennünk az önostorozásra való hajlam, hibáink, hiányosságaink felnagyítása, magunk lebecsülése és az állandó panaszkodás. Mindent, túlzásba vitt pesszimizmusunkkal együtt, arra vezetem vissza, hogy mindent túlságosan a szívünkre vesszünk, de közben próbáljuk megtalálni a helyes utat. Ha visszatekintünk történelmünkre a sikertelen forradalmak után – békésebb eszközökkel – mindig elértük céljainkat.

Nem lehet meglepődni azon, hogy ostromlásunkban az írók mindig az élen jártak, akik – a számukra megengedett (?) költői túlzásokkal, drámai kijelentésekkel – próbálnak bennünket „felrázni”, az általuk vélt helyes irányba terelni. Ennek fényében egy pillanatig sem hiszem, pontosabban nem szeretném elhinni, hogy a mindenféle magas állami kitüntetésekben részesült Kertész Ákos komolyan gondolja azokat kitételeket, amelyeket az Amerikában megjelenő Népszavában (augusztus 29) megírt, és amelyekről a napokban a magyar sajtóban is olvashattunk. Az olyan igaztalan, képtelen vádak mindent különösebb elmélkedés nélkül vissza kell utasítanunk, mely szerint *„Ma már a második világháború borzalmaiért, a Holocaustért egyedül (!) a magyar nép a felelős, mert a magyar nép az (a német néppel ellentétben), amelyik se be nem vallotta, meg nem győnta bűneit...se bűnbocsánatért se esdekelt”*. Ha ezt a gondolatmenetet követjük, akkor lassan eljutunk oda, hogy mi építettük fel a gázkamrákat és semmisítettük meg a zsidóság millióit.

Való igaz, hogy mint minden országban, nálunk is voltak (és vannak) szélsőséges, gyűlölködő csoportok, és nálunk is voltak, akik a nációkkal kollaborálva segítették őket szörnyű céljaik elérésében. Ezek a magyar kollaboránsok a háború után megkapták méltó büntetésüket, ugyanakkor olvasva Wiesenthal könyvét (*„Az igazság malmái...”*, Európa Könyvkiadó, 1991), bizony számos borzalmas bűnt elkövető náci belesimult a háború utáni német és osztrák közéletbe. Alig hihető, de a zsidóság elpusztításának végső terveit kidolgozó Wannsee-i tanácskozás több részvevője, például G. Leibbrandt, O. Hoffmann, G. Klopfer, rövid ideig tartó vizsgálati fogság után békés polgárként, hivatalnokként, ügyvédként töltötte napjait (Solymosi, *Mi történt a Wansee-konferencia résztvevőivel?* ÉS, 2007. május 14).

Kertész Ákos szerint *„A magyar genetikusan alattvaló..., a magyar a legsúlyosabb történelmi bűnökért sem érez egy szikrányi lelkiismeret-furdalást, .., boldogan dagonyázik a diktatúra pocsolójában. Hogy se tanulni, se dolgozni nem tud, és nem akar, csak irigyelni, és ha módja van legyilkolni azt, aki munkával, tanulással, innovációval viszi valamire”*. Az utolsó mondatban, a szörnyű minősítés ellenére, van valami pozitívum, hiszen ezek szerint voltak és most is vannak, akik dolgoznak, tanulnak és viszik valamire, feltehetően az észrevehetően keveseknél lényegesen nagyobb számban, akiket irigyelni lehet! Hogy az elmúlt évszázad rövid lélegzetű barna, és hosszabb ideig tartó vörös diktatúrákban, melyeket a megszálló hatalmak ültettek a nyakukra(!), valóban *„dagonyáztunk”* volna, abban erősen kételkedem. Emlékezetem szerint a magyar nép a sikertelen ’56-os forradalom után se esett depresszióba, hanem keményen dolgozott, és tudat alatt bízott abba, hogy egyszer, ha nem az ő, hanem gyermekei életében, a megszállásnak vége lesz, és visszanyerjük önállóságunkat, szabadságunkat. Az ország nagy többsége hű maradt ’56 szelleméhez, egy porcikájával sem adta el magát az idegen hatalom által ránk kényszerített rendszernek, és amikor erre lehetősége volt, fokozatosan lazította bilincseit. Azt a világot járó művészek és alkotók is elviselték, hogy kiszakadt hazánkfiai gyanúsán szemléltetik őket, magukban esetleg a rendszer kollaborálóinak minősítik őket, megfélemlítve arról a *„csekélyeségről”*, hogy az ország fennmaradása nem rajtuk múlott, hanem az itthon maradottaknak köszönhető.

Mindezzel kiváló írónk, Kertész Ákos is feltehetően tisztában van. Keserűségének alapja sokkal inkább a jelenlegi politikai helyzet, pontosabban az, hogy a legutóbbi választás során nem az általa kedvelt pártcsoporthoz került a kormányrúd. Ebben, amint azt ő is nagyon jól tudja, nincs semmi meglepő, hiszen a politikai *„váltógazdaság”* a demokrácia egyik jellemző vonása. Ez azonban senkit nem jogosít fel arra, hogy a történelmet meghamisítva olyan bűnökkel vádolja a magyar népet, amelyeket nem követett el. Nem vagyunk bűnös nemzet, nem vagyunk antiszemita, és nem vagyunk a

kollaborálók országa sem. Nem vádaskodással, hanem a demokrácia szabályait betartva minden szinten kemény, odaadó munkával, egészséges önbizalommal és egymás megbecsülésével tudunk a jelenlegi válságos helyzetből kikerülni.

(*Népszava, 2011. szeptember 10.*)

Nem lehetne másképpen?

Nincs könnyű helyzetben manapság a közélet eseményeit figyelő értelmiségi. Ha baloldali beállítottságú, akkor szomorúan tapasztalhatja a támogatott pártjában dülő belső torzsalkodásokat, ha pedig liberális szemléletű, akkor elmélkedhet azon, hová tűnt a sok kiválóságot magába tömörítő, és a rendszerváltozásban jelentős szerepet játszó mozgalma. Ugyanígy tépelődhetnek a kétszer is kormányon lévő MDF támogatói.

Aggodalom érezhető a Fidesz értelmiségi holdvarában is, elsősorban azok között, akiket nem kábított el a nagy győzelem és távlatokban is gondolkodnak. Mindezekhez hozzájárulnak a volt kormánypolitikuskat, intézmények, sőt a rendőrség vezetőit érintő, különböző vádak, amelyek a jövőben egy lavinát indíthatnak el. Ebben a vonatkozásban hazánk nincs egyedül, tekintsünk csak keleti szomszédunkra, Ukrajnára, ahol a volt miniszterelnököt, Timosenkót fogták perre. Hiába volt szimpatikus sokak számára ez a kemény, a politikai életet színesítő hölgy, ellenfeleinek csak sikerült intézkedéseiben támadható pontot találniuk, hiszen melyik (állam)szerződésről nem lehet azt állítani, hogy az ország számára annál előnyösebbet is lehetett volna kötni?

A hazai eseményeket messziről szemlélő könnyen arra a téves(?) következtetésre juthat, hogy bárki, aki ellenfele volt az elmúlt évben hatalomba jutott pártnak, számíthat korábbi ténykedését alaposan boncolgató vizsgálatokra, különböző szintű megrovásra vagy keményebb büntetésre is. Való igaz, hogy ma már képtelenség fejben tartani, hogy Gyurcsány Ferencet, a régi nagy ellenfelet, hányféle váddal illetik. Ezek közül is kiemelkedik a valamiféle terrorizmussal történő gyanúsítása. Nem tartozom Gyurcsány Ferenc hívei közé – annak idején többször javasoltam lemondását, a közelmúltban pedig visszavonulását a politikától. Tartok viszont attól, hogy ha ez így megy tovább, akkor mártírt csinálnak belőle, ami – nemzetközi példák alapján – népszerűség emelkedésével, elfogadásának növekedésével járhat. Ezt aligha akarják politikai ellenfelei.

Ha az ember visszatekint az elmúlt időszakra, és a perbefogott és meggyanúsított polgártársainak a politikai színezetét nézi, akkor könnyen arra a következtetésre juthat, hogy a jobboldali, konzervatív, kereszténydemokrata szellemiséget valló politikusok, tisztviselők (csaknem) sohasem vétének a törvények ellen, nem károsítják meg az államot, nem követnek el semmiféle pénzügyi vagy politikai csalafintaságokat.

Hiszen ha így lenne, akkor a rendőrség vagy végszükségben a jelenlegi legfőbb ügyész – akár visszamenőleg is – biztosan (?) elrendelne valamiféle vizsgálatot ellenük! Igaz, a függetlenségét megőrizni kívánó MDF volt vezetői ellen most folyik büntető eljárás, na de ők – ellenfeleik állítása szerint – már régen nem tartoznak az „igazi” konzervatívokhoz. Ennek fényben nem lehet csodálkozni azon, hogy ők se kerülhetik el a vizsgálatokat és esetleges büntetéseket.

Annak ellenére, hogy ma már a csapból is Gyurcsány Ferenc viselt dolgai folynak, az ország valódi gondjainak mégis csak a gazdasági, pénzügyi kérdések tekinthetők. A Fidesz(KDNP)-re adott ötven százalékos meghaladó szavazathányad, mely biztosította a kétharmados többséget, óriási lehetőséget nyújtott az új kormány számára.

A szavazók, a társadalmi ranglétrán betöltött helyüktől függetlenül, azt várták, hogy a győztes párt minden szempontból demokratikus intézkedéseket hoz, és az „emberek”, az egész ország kormánya kíván lenni. Azt senki nem várta az új hatalomtól, hogy adópolitikájával az eddig is jó módban élő réteget segítse. Az ország előrelépéséhez sokkal nagyobb szükség lenne a leszakadt társadalmi csoportok támogatására, felzárkóztatására, nem beszélve az egészségügy, az oktatás és a kutatás égető problémáiról. A sikerrel kecsegtető stratégiát azonban nem várhatjuk csupán a gazdasági minisztertől és közvetlen munkatársaitól. Itt bizony széles körű konzultációra van szükség. Jó érzéssel töltött el, hogy a miniszterelnök és gazdasági minisztere a közelmúltban leült 11 közgazdasági szakemberrel tárgyalni.

Elszomorított viszont, amikor kiderült, hogy nem volt köztük Chikán Attila, Kádár Béla, Mellár Tamás, Róna Péter, sőt még nemzetközileg is nagyra tartott Kornai Jánost is említhetném, akik számos vonatkozásban másképpen látják a kiutat, és ennek hangot is mernek adni, ami a mai közéletben egyáltalán nem lényegtelen szempont. Biztos vagyok benne, hogy ezek a neves szakemberek számos olyan javaslatot tettek volna, amelyeket érdemes lett volna megbeszélni. Nem az szavatolja a jelenlegi kormány sikerét, a hatalom megtartását, ha sem a bírálókat nyíltan, őszintén kimondó szakemberekkel, sem a társadalom egyes rétegeinek képviselőivel nem vagy alig áll szóba, sokkal inkább az, hogy az ország érdekében a lehető legjobb intézkedéseket hozza.

Nem lehet csodálkozni azon, hogy a döntéshozókat érintő kritikák egyre szaporodnak. Egy konzervatív értelmiségi számára nem túlságosan lelkesítő olyan publicisztikát olvasni, amelyben a szerző, Bibó tételeire hivatkozva, összefoglalja az elmúlt másfél évben hozott intézkedéseket, amelyek szerinte ellentmondanak a demokrácia alapszabályainak, és nem az ország, hanem sokkal inkább a kormánypárt érdekeit szolgálják. Itt nem az a helyes reakció, hogy a cikkíró jellemének megváltozását elemezzük, mintahogy azt lapjában a mindig mérsékelt Kristóf Attila tette, hanem a leírt tételek meggyőző cáfolása. Nem jó értesülni olyan adatról sem, mely szerint a Postabank a '98-as választás előtt a Fidesznek egy milliárd forint támogatást juttatott, az a bank, amelyiknek a konszolidálása az ország népének állítólag 152 milliárdjába került (Népszabadság, szeptember 24). Hibás döntésnek tartom, hogy az Új Színház vezetését erősen radikális, szélsőjobboldali nézeteket vallók kezébe adták.

Most már csak abban bízhat az ember, hogy elsősorban Illyés Gyula, Németh László, Örkény István darabjait mutatják be, és tartózkodnak műveik átértelmezésétől. Kellemetlen érzés keríti a hatalmába az embert, ha az ország jelenlegi kormányfőjének a WikiLeaks révén kiszivárgott mondatát olvassa, mely szerint, ne arra figyeljenek, amit a kampányban mondok, hanem arra, amit csinálok. Ezeket az állításokat – már a támogatóik megnyugtatása, és a támadások elkerülése érdekében is – nem lehet az érintetteknek válasz nélkül hagyni. Annál azonban elfogadhatóbb érveket érdemelnek, mint amilyeneket a jobboldali publicista írt a Magyar Nemzetben (szeptember 22). Véleménye szerint a választási kampányban elmondottak, ígéretük egy részét nem kell komolyan venni. Valóban?

A jobboldali szavazók nagy többsége ugyanis abban a hiszemben volt, hogy az általuk támogatott párt politikusai a milliárdokba kerülő kampányok során mindig az igazat, csakis az igazat mondják. Igen, a kétharmados többséget létrehozók hinni szeretnének abban, hogy a hatalomba juttatott politikai erő mentes (volt) mindenféle pénzügyi csalafintaságtól, intézkedéseivel, a törvények, az alkotmány megváltoztatásával nem saját, hanem kizárólag az ország érdekeit szolgálja.

Az a tény, hogy a tavalyi választáson győztes pártot csaknem egy millió támogató elhagyta, azt jelzi, hogy vagy a kormány törvénymódosításaival és/vagy a kommunikációval nincs minden rendben.

Függetlenül attól, hogy ennek a „hűtlen” tábornak túlnyomórésze egyelőre még nem az ellenzéki pártokat támogatja, a kormányzó párt nem legyinthet erre a szimpátia csökkenésre. Fennáll a veszély, hogy mindazok, akik különböző okok miatt nem kívánnak a bal-liberális pártokra szavazni – MDF hiányában –, legközelebb a Jobbikra adják voksaikat, ami az ország számára katasztrofális lenne. Ezzel – feltehetően – a miniszterelnök is tisztában van, hiszen az elmúlt időszakban minden alkalmat megragadott, hogy szóljon a „népéhez”.

Kiemelném a Dabason elmondott beszédét, melyben kérte a hallgatóságot „...támogassák a kormányt ... a munkájában,...az átalakításokat ...nem tudják végrehajtani, hogyha Önök nem tartanak ki mellettünk, ...nem támogatnak bennünket.” Sőt azóta az is kiderült: nemcsak a kormánypártot elhagyó szimpatizánsok hűségének visszaszerzésére, hanem a sértő és méltatlan módon „kipaterolt” IMF jóindulatára is égetően szükségünk van.

(*Népszava, 2011. november 29.*)

Féljen-e az értelmiség?

Aki átélte – és szerencsésen túlélte – a rövid lélegzetű nyilas-, majd a Rákosi-korszakot, az 56-os forradalmat és a Kádár-rezsim különböző szakaszait, annak nem kell megmagyarázni, mit is jelent a félelem. Igaza van nagy gondolkodóknak, hogy „demokratának lenni mindenekelőtt annyit tesz, mint nem félni”. Bibó István egyébként a kijelentést a képzelt veszedelmekkel kapcsolatban tette, „melyek azáltal válnak valódi veszedelmekké, hogy félünk tőlük”, a diktatúrában viszont valóban megfélemlítették az embert. Sokan mégis elég bátrak voltunk itthon maradni az 56-os forradalom leverése után, nem féltünk távol tartani magunkat az állampárttól, elviselve annak minden hátrányát, nem maradtunk Nyugaton a későbbi turistautak után, pedig semmi jele sem volt annak, hogy még az életünkben idehaza is beköszönt egyszer a demokrácia. A sajátos állapotok ellenére nem féltünk hűek maradni hazánkhoz, azt gondolván, hogy szükség van ránk. Kisé talán óvatosan, de fokozatosan lazítottuk bilincseinket, míg végül megtörtént a hőn óhajtott rendszerváltozás.

Joggal reméltük, hogy az új helyzetben már senkitől és semmitől sem kell félnünk. A baloldali és liberális szellemiségű értelmiség bátran kritizálta első demokratikusan választott kormányunkat, mi, konzervatívok pedig az 1994-ben, majd pedig a 2002-ben a hatalomba visszatért szocialista-liberális erőket. A mindenkori óvatoskodók, az igazi „okosak” persze most is csöndben maradtak, legfeljebb halkán, fülbe súgva biztatták a bátrabbakat: menjetek ki a csatátra, és vívjátok meg ott a harcokat.

A jobboldalon a rivális párt politikájának bírálatánál valamivel nagyobb veszélyt jelentett, ha saját pártjaink hibáira is rámutattunk. Pedig valamiben azért csak igazunk lehetett, mert először elvesztettük a 2002-es, majd a 2006-os választást.

Bármennyire hihetetlen is, a két nem várt vereség okainak feltárására már csak a legbátrabbak merészkedtek. A volt „testvérpárt”, az MDF megmaradásának szükségességét hangoztatni, az „egy a zászló, egy a tábor” programot helyteleníteni pedig már halálos bűnnek számított. Viszont a Fidesz politikusai a választások előtt megfélemedtek a fokozatosan erősödő Jobbikról, amely az MDF-nél lényegesen kellemetlenebb és veszélyesebb ellenfél, és amelyből – remélhetően(!) – sohasem lesz testvérpárt és a „tábor” tagja

sem. A legnagyobb bátorság azonban a jobboldali média szélsőséges hangadóinak kritikájához kellett: olykor már aligha lehetett elkerülni a hamis tételeken alapuló megrovást, az elhallgattatást célzó kampányt.

A Fidesz(+KDNP) kétharmados győzelme után a megszólalni merészülő konzervatív polgár optimistán azt várta, hogy ezután a korábbinál szabadabban fejtheti ki véleményét. Erre már azért is szüksége lenne, mert a kormány villámsebességgel, garmadával – és sok esetben átgondolatlanul – hozza az új törvényeket, amelyek közül számos nem a demokrácia megszilárdítását célozza. Az ember képtelen felfogni, hogy a nem kevés önbizalommal megáldott, jó képességű politikusok miért nem hisznek magukban. Miért nem gondolják, hogy okos, átgondolt és minden szempontból demokratikus kormányzással képesek a 2010-ben rájuk szavazók támogatását megtartani? Miért nem lehetett az EU-elnökség előnyeit hazánk népszerűsége, elismerése érdekében kiaknázni? Miért van az, hogy az eddig se túlságosan bátor konzervatív értelmiség túlnyomó része – miékként a régi, megbukott időszakban – most is hallgat, és csak szűkebb körben morgolódik?

Amikor megszólalásra, nagyobb bátorságra biztatom a hallgatókat, akkor – némi joggal (?) – így vágnak vissza: te csak ne beszélj, hiszen a jobboldali média egy mondatért négy pert indított ellened, szabadságvesztés kiszabását kérve. Talán a neked kedves politikusok közül egy is megvédett? Most, amikor a másképpen gondolkozók közül többen elveszítik munkahelyüket, követnünk kellene a biztatásodat?

Mit lehet erre válaszolni? Például azt, hogy saját érdekünkél vannak magasabb szempontok is. És hogy az együttgondolkodás, az őszinte véleménycsere, a szólás szabadsága (a megtorlás veszélye nélkül) nem csak a most regnáló párt, hanem az egész ország érdeke is. Ha el akarjuk kerülni, hogy hazánkban helyrehozhatatlanul csorbát szenvedjen a demokrácia, hallgassunk Bibóra, és győzzük le képzelt – és valós – félelmeinket.

(HVG, 2011. december 3.)

Amit nem kérdeztek meg a miniszterelnöktől

A parlament december 12-i vitájában a miniszterelnök így fogalmazott: „*a cél, hogy Magyarország Európa legversenyképesebb gazdaságává váljék*”. Őszintén remélem, hogy Orbán Viktor ezt államférfihoz méltóan komolyan gondolta. A képviselők figyelmét mindez azonban teljesen elkerülte, senki nem kérdezte meg a miniszterelnököt: hogyan képzele a lelkesítő elképzelés megvalósítását.

Sajnos az elmúlt 20 esztendőben sok mindennel foglalkoztunk, azt azonban aligha állíthatjuk, hogy versenyképességünk alapjait megteremtettük volna. Eladtuk, privatizáltuk, bezártuk a magyar termelő- és szolgáltatóipar túlnyomó részét. Ezt követően azt várjuk, hogy a nyugati vagy ázsiai tőke fejlessze a hazánkba telepített vállalatait, összeszerelő üzemait. Ma exportunk túlnyomó részét a külföldi tulajdonban lévő nagyvállalatok biztosítják: hatékony nemzeti iparról alig beszélhetünk. Az természetes, hogy a megtermelt profit nem bennünket gazdagít, a tulajdonosok kiviszik az országból. Ahhoz, hogy versenyképességünk egyáltalán szóba jöhessen, hogy ne csupán jól hangzó szólam maradjon, meg kell teremtenünk annak feltételeit. A megoldást a nemzeti ipar fokozatos létrehozása jelentené, mely eladható (!), újszerű termékeket képes gyártani.

Aki figyelemmel kíséri az általunk irigyelt gazdag országok történetét, láthatja, hogy magas életszínvonalukat döntő részben a tudományos kutatási eredmények felhasználásának, alkalmazásának köszönhetik. Az intenzív és hatékony kutatás a minőségi egyete-

mi oktatásban, az onnan kikerülő diplomások tudásában, képzettségében is megnyilvánul. A nagyon szegénysorból induló Finnország az oktatás és a K+F kiemelt támogatása, ezen belül az elektronikai ipar fejlesztése révén már a legerősebb gazdaságú európai országok közé tartozik. Ma is a GDP-nek kb 3,5 százalékát fordítják a kutatás+fejlesztésre (Hargitai Miklós, Finn furfang, Népszabadság, december 11). Mostanában a hazai politikusaink figyelme a Távol-Kelet felé irányul. Ezek az országok – elsősorban Kína, India, Dél-Korea – gazdaságilag nagy iramban fejlődnek és meghatározó szerepük lesz a gazdaságban és a világpolitikában. Azt azonban sajnos nem említik, hogy ebben milyen szerepe van a kutatásnak. Fel kell hívnom a figyelmet Dél-Korea példájára. Az ázsiai ország a 35 éves japán megszállás, majd a koreai háború és az azt követő diktatórikus berendezkedés ellenére drámai fejlődést ért el. Ebben a döntő szerepet kormányuk tudománypolitikája játszotta. Számos új kutatóintézetet hoztak létre, és a GDP-ből a kutatás+fejlesztésre 4,3–4,5 százalékot fordítanak, amikor mi az elmúlt 20 esztendőben – mindenféle kormányzati ígéretések ellenére – képtelenek vagyunk elmozdulni a 0,9–1,0 százalékról. Mindezt a jelen írás szerzője – különböző formában – már hosszú évek óta hangoztatja, annak idején erről a jelenlegi miniszterelnököt is győzködte. Amennyiben a kormányfő a fent említett célkitűzést, a versenyképességet és az ezzel szorosan összefüggő növekedési programot valóban komolyan gondolja – nincs okom feltételezni, hogy ez nem így van –, annak alapjait most kell lerakni. Változtatni kell tudománypolitikánkon. A tudományos kutatás, a K+F nagyobb mértékű támogatása nélkül sehol a világon nem tudták a nemzeti ipart megeremteni, az országot versenyképesé tenni.

Hogy a tudomány területén hazánkban mennyire elkeserítő a helyzet, mutatja az MTA elnökének, az ELTE kutatóinak felmérésére alapozott írása (Magyar Tudomány, 2011. 9. sz.). Eszerint a tudományos kutatás területén egyre inkább lemaradunk a régió többi országához képest. „Akikkel tíz éve együtt indultunk, mára jelentősen lemaradtunk bennünket, akik előttünk jártak (pl. Lengyelország vagy Ausztria) nálunk gyorsabban fejlődtek”. Sőt, „...Románia mára beérte, sőt jócskán meg is előzte Magyarországot a nyilvántartott tudományos közlemények számában. Magyarország folyamatosan veszít az egész világhoz viszonyított nemzetközi pozíciójából”. Ez aggasztó. A helyzet oka, nézetem szerint, a tudomány visszafogott támogatása, a kutatók alacsony száma és a teljesítmény elismerésének hiányossága. Nézzük ezeket sorjában.

1. Tapasztalatom szerint a döntéshozó politikusok, vagy legyünk jóhiszeműek, tájékozatlan beszédíróik, nincsenek tisztában a tudományos kutatás jelentőségével, amit talán az is bizonyít, hogy a miniszterelnök néhány évvel ezelőtt több száz egyetemi tanár (!) előtt tartott előadásában egyszer se ejtette ki a száján azokat a szavakat, hogy „tudomány” és „kutatás”. Ugyanakkor a nyugati politikusok most, a válság idején (!) is azt hangoztatják, hogy a kilábaláshoz különösen szükséges a kutatás támogatása. Nálunk eközben a fűnyíróelv általános érvényesítése, az elfogadott pályázati pénzek átutalásának késlekedése, befagyasztása, az egyetemeken, akadémiai intézetekben a kutatást érintő összegek egy részének elvonása következett. Mióta eszemet tudom, mindig „nehéz” helyzetben voltunk, és csak évekkel később derült ki, hogy valójában „most vagyunk igazán válságos helyzetben”, és az elmúlt időszak „Kánaán” volt. Jó érzés hallani a miniszterelnöktől, hogy „Magyarország erős lábakon áll, nincs aggodalomra ok”. Ennek fényében azonban érthetetlenek az elvonásokat (!) és nem a megszorításokat (!) célzó intézkedések.

2. Sajnos a népességszámhoz viszonyítva hazánkban van a legkevesebb kutató. (Kiemelkedő tudományos tevékenységet felmutató szenior kutatók néhány emberrel dolgoznak, amikor hasonló kvalitású nyugati versenytársaik kutatási programjának meg-

valósításában nagy létszámú doktoranduszokból álló csoport vesz részt.) Az a csodák kategóriájába tartozik, és minden bizonnyal a hazai kutatók elképesztő erőfeszítésébe kerül, hogy néhány hazai kutató és csoportjának teljesítménye megelőzi az összehasonlíthatatlanul jobb körülmények között tevékenykedő nyugati kollegákat.

3. Végül érdemes röviden foglalkozni a teljesítmény elismerésével. Elkészerítő, hogy minden nemzetközi felmérés szerint szakterületén évtizedek óta a legjobb teljesítményt elérő, és évtizedeken keresztül nemzetközileg is versenyképes (!) kutatócsoportot megszüntetünk, jó hírű nyugati egyetemekről hazatérő akadémiai doktori címet megszerző tudósoknak felmondunk, miután kiemelkedő kutatási tevékenységük elismeréseként néhány évvel korábban kitüntettük őket. Itt valami nincs rendben, és ha ezt a „különleges” módszert más területre is kiterjesztjük, akkor aztán szép jövő elé nézhetünk.

Az ismételten Budapesten megrendezett Tudomány Világforumának zárónyilatkozata most is számos hasznos tanácsot tartalmaz. Biztatja a nemzeti parlamenteket és a kormányokat annak deklarálására, hogy döntéseik előtt keresik a tudósok tanácsait és támaszkodnak azokra. Rámutat arra, hogy elsősorban a kormányok felelőssége a tudomány támogatásának növelése. És valóban: ha a tudomány, a K+F támogatása terén a közeljövőben nem történik érdemi változás, akkor a miniszterelnök úr versenyképességünkkel, növekedésünkkel kapcsolatos terve megmarad az álmodozások szintjén.

(Népszabadság, 2012. január 2.)

Plágium a pártállami időkben

Az elmúlt hetekben nagy feltűnést keltettek a köztársasági elnök úr „kisdoktori” értekezésével kapcsolatban a hvg.hu-n megjelent állítások. Ezt a kérdést az ország reputációja érdekében mielőbb le kellene zárni. Jómagam is azok közé tartozom, akik abban reménykednek, hogy Schmitt Pálnak sikerül megnyugtató és elfogadható választ adnia a plágiumra vonatkozó vádakra.

Az a tény, hogy az opponenseknek jó véleményük volt és van egy disszertációról, a kérdéses ügyben kevésbé lényeges, hiszen előfordulhat, hogy a bírálók nem veszik észre, ha a jelölt esetleg mások tollával ékeskedik. Itt a megoldás rendkívül egyszerű: az egyetem doktori tanácsának pontosan össze kell vetnie a kifogásolt szöveget, a 180 oldalt, a bolgár kutató dolgozatával, illetve a plágiumgyanúsnak talált 17 oldalt a német kutató előadásának szövegével: ezt követően lehet bármiféle következtetést levonni.

Emlékezetem szerint a hazai tudományos életben az elmúlt ötven évben – legalább is a természettudomány területén – alig fordult elő, hogy bárkivel szemben felmerült volna a plágium vádja. Az egyik ilyen esetben azonban – kényszerűségből – magam is belebonyolódtam.

A hetvenes évek elején az MTA egyik központi intézete munkatársának a germánium oxidációjával foglalkozó kandidátusi értekezését bíráltam. A reakciót korábban már számos kutató vizsgálta. Mindez nem jelenti azt, hogy e téren nem lehet új, értékes eredményeket elérni. A kemény természettudományok területén a kísérletekre a koronát az eredmények újszerű értelmezése, a diszkusszió teszi fel. A mérések elvégzése a kutatásnak csak egyik, talán a könnyebb részét képezi.

Kollegám értekezésében az eredmények feldolgozását, a következtetések levonását kiemelt magasan színvonalúnak ítéltam, csak egyetlen gondom volt: gondolatai számomra ismerősnek csengtek. Némi töprengés után rájöttem, hogy ezeket a megfontolásokat a

londoni Imperial College professzorának '64-ben a müncheni szilárdtest-kémiai konferencián tartott előadásában hallottam. Előkeresve Tompkins professzor dolgozatait, legnagyobb meglepetésemre – és szomorúságomra – megállapítottam, hogy az értekezés diszkusziójának túlnyomó része szó szerint megegyezik az angol tudós egyik dolgozatában leírtakkal: ahol némi eltérést tapasztaltam, azt fordítási pontatlanságnak tulajdonítottam.

Mit tegyen ilyenkor az opponens, különösen akkor, ha az értekezés benyújtója nem egy egyszerű kutató, hanem egy akadémiai intézet nagy hatalmú párttitkára? Óvatos barátaim szerint a legbiztonságosabb megoldás, ha erről egy szót sem szól az ember, mert ellenkező esetben csak kellemetlenségei származhatnak az ügyből. Ettől a tanácstól eltekinttem, opponensi véleményemben pontosan ismertettem a tényeket, és nem fogadtam el a disszertációt. Mondanom se kell, hogy nagy botrány lett belőle. Már azért is, mert akkoriban némi csatározás zajlott a párt tudós hatalmasságai között, és a szóban forgó kollega a harcban állók egyik csoportjához tartozott. Tanítómesterem azt mondta: „*Frigyes, ha támadás ér, testemmel foglak megvédeni*”. Maga elé idézett a Tudományos Minősítő Bizottság és – sajtóságos módon – tőlem várta, hogy mondjam ki azt a szót, hogy „plágium”.

Erre én diplomatikusan a következőket válaszoltam: „*Azt én nem tudom, hogy a jelölt akarattal (!) másolta-e ki az értékes megfontolásokat tartalmazó oldalakat Tompkins dolgozatából, vagy véletlenül (!), csak annyit tudok, hogy a szöveg pontosan ugyanaz.*” Ennél többet nem tudtak belőlem kihúzni. (Ezen a fogalmazáson jól mulattak kollegáim, hiszen ki az, aki véletlenül másol ki oldalakat egy szövegből?) A disszertációt a jelölt végül is kénytelen volt visszavonni, s hamarosan felmentették párttitkári funkciójából is. Sohasem lett kandidátus és rövidesen a kutatói pályát is otthagya.

(HVG Online, 2012. január 24.)

Megfagyott a levegő

Egy ilyen kis ország, mint Magyarország, ritkán kerül a világ érdeklődésének középpontjába. A nyolcvanas évek végén együttérzéssel és elismeréssel figyelték, hogy a magyar nép évtizedek múltán sem hajlandó beletörödni a forradalom leverésébe, hanem lazítja bilincseit, mígnem törekvéseit a 90-ben bekövetkezett rendszerváltozás koronázta meg. Az, ahogyan az elmúlt 21 évben gazdálkodtunk a kivívott szabadsággal, azt jelzi, hogy könnyebb hősnek lenni, a megszállók, a diktatúra ellen harcolni, mint megteremteni a belső békét, felépíteni a demokráciát.

Az elmúlt egy évben ismét az érdeklődés középpontjába kerültünk. Olyan nemzetközi támadássorozatban részesült hazánk kormánya, és sajnos – ezáltal – Magyarország is, amilyenben még a (puhuló) Kádár-korszakban sem volt részünk. A világ kiemelkedő sajtóorgánumai nap mint nap velünk foglalkoznak, cikkeikben a kormány intézkedéseit analizálják és bírálják. Az USA külügyminiszterétől az EU elnökéig levelekkel bombázzák a kormányt, kérve politikájának, intézkedéseinek megváltoztatására. Féltenek bennünket, hogy letérünk a demokrácia útjáról, és tartanak tőle, esetleg más országok is követnek bennünket. A megítélésünkben beállt változást a világot járó kutató is érzékeli. Kollégái finoman érdeklődnek: mi történik nálatok? Néhányan már a rossz emlékeket felidéző időszakokat emlegetik.

Üdvözlendő, hogy ma már a jobboldali sajtóorgánumban is lehet – ha ritkán is – a kormány munkáját érintő kritikákat olvasni. Elismerik például, hogy „*megfagyott*

Magyarország körül a levegő”, és „a kormánynak... nemcsak a szaporodó külföldi ellenfelekkel, hanem saját tévedéseivel is” szembe kell néznie (Magyar Nemzet, január 5.). Valóban tudomásul kell vennünk, a nyugati világot nem hatja meg, hogy a kormány kétharmados többséggel jutott hatalomba, ez ugyanis nem jogosít fel egyetlen EU-oroszgot sem, hogy olyan rendelkezéseket hozzon, amelyek ellentétben vannak a demokratikus országok alapelveivel. Ennek fényében politikai hibának tartom a Klubrádió megszüntetését is. Remélhetően az ATV bekebelezésére nem kerül sor!

Az ember nem érti, hogy önbizalomhiányban egyáltalán nem szenvedő politikusaink miért nem hisznek abban, hogy demokratikus politizálással, szerethető, kompromisszumra törekvő országvezetéssel képesek megőrizni hatalmukat, és még a világ elismerését is ki tudják vívni. Miért kell olyan „segédeszközökhöz” nyúlniuk, amelyek nem demokratikusak, és barátaink ellenérzéseit is kiváltják? Milyen előny származik abból, ha nagy hangon „kiosztjuk” a bennünket figyelmeztető politikusokat és a nyugati médiát, és mi, a kölcsönre, pénzügyi támogatásra szoruló, bajban lévő ország támasztunk feltételeket? Ki ellen akarunk szabadságharcot vívni? Kiknek akarunk példát mutatni? Kiket akarunk a demokráciáról kioktatni? Kiknek az összeomlását vizionáljuk? Odajutottunk, hogy lassan elveszítjük barátainkat, ami bizony nemcsak a kormány, hanem az egész ország számára is káros! Budai úr és munkatársai egyszer kiszámíthatnák, hogy a kormánypárt egyes politikusainak különleges (!) megszólalásai és a sokat hangoztatott „szabadságharcunk” hány milliárdba került nekünk. A Fideszt támogatók mintegy másfél milliós csökkenése is azt jelzi, hogy ez az óriási tömeg nem ezt a politizálást várta, és bizony becsapva érzi magát.

Mit tehet e helyzetben egy hazája sorsa iránt érzékeny konzervatív értelmiségi?

Írhat leveleket a hazai és nyugati sajtóorgánumokba. Azzal azonban ma már nem teheti magát neveltségessé, hogy a legmagasabb szintről is jövő figyelmeztetéseket, elmarasztalásokat a hazai balliberális erők ármánykodásával magyarázza. Csupán annak kijelentése sem elégséges, hogy a bírálóknak nincs igazuk: értelmiségihez méltó módon pontról pontra meg kell cáfolni a tévesnek ítélt tételeket. Ez azonban maradéktalanul még a kormány politikusainak és sajtójuknak sem sikerült. Az sem járható út, hogy saját hibáinkat, baklövéseinket azzal próbáljuk semlegesíteni, hogy más országokban fellelhető visszásságokra mutatunk rá. Nekünk magunkat kell megvédenünk és nem másokat elmarasztalnunk! Előrelépésnek kell tekintetünk, hogy a kormány állásfoglalása a tárgyalásokkal kapcsolatban – kényszerűségből vagy józan belátásból – január első napjaiban hirtelen módosult, és a korábbi nyilatkozataival ellentétben messzemenően igyekszik az EU és az IMF elvárásainak eleget tenni.

Semmi hátránya nem származna a kormányfőnek és/vagy a kormány tagjainak, ha időnként eszmecserét folytatnának a tőlük közvetlenül nem függő értelmiségiekkel, például a Nemzeti Körrel, amely az elmúlt évben visszafogott hangon hívta fel a figyelmet a kabinet intézkedéseinek, gazdaságpolitizálásának gyenge pontjaira. Tapasztalatból tudom, hogy az ilyen találkozóokra a kormányzati pozícióban lévő Fidesz esetében nincs sok remény, hiszen mindig csak akkor volt ránk szükség, amikor még nagyon gyengék voltak, vagy amikor vereséget szenvedtek. Figyelembe véve a külföldről jövő folyamatos támadásokat, bírálatokat, az ország számára mindenképpen kívánatos lenne, ha a kormányfő – jól ismert képességei ellenére – nem tekintené magát tévedhetetlen, mindent tudó embernek. Kevés olyan országról tudunk, ahol a döntések ennyire egy kézben összpontosulnak, mint jelenleg hazánkban. Ha meg akarjuk változtatni a nyugati világ rólunk alkotott véleményét, akkor nem tekinthetünk el kritikájuktól, kéréseiktől. Módosítani kellene hangvételünkön, és abba kellene hagyni a kuruc-

kodást. Sokkal többről van szó, mint egyik vagy másik párt jövőbeni sikeréről, itt csaknem 10 millió magyar ember sorsa forog kockán.

(*Népszabadság, 2012. január 27.*)

Egy hívő lélek töprengései

A közélet iránt érdeklődő konzervatív értelmiséginek néha azzal a dilemmával kell megküzdenie: szabad-e egyáltalán kritizálnia a kormányon lévő jobboldali pártot, vagy – tovább menve – szabad-e elemeznie az egyház papjainak megszólalásait. Jezsuita nagybátyáim arra tanítottak, hogy bizony ők is tévedhetnek, és nem vétünk hitünk ellen, ha ezt szóvá is tesszük. Különösen érvényes ez, ha gondjaink nem a hit kérdéseiben, hanem a világi ügyekben merülnek fel. Ezt szem előtt tartva bátorkodom hangot adni szomorúságomnak, melyet egyik jeles püspökünknek az *Új Ember* katolikus hetilap január 22-i számában megjelent gondolatai okoztak. A püspök atya szerint „...szerte a világban sokan ösztűz alá vették hazánkat. Mi ennek a gyűlöletnek az oka?“, teszi fel a kérdést. Nézete szerint ez azért van, mert „hazánk olyan alapvető emberi értékek mellé állt, melyeket sokan szeretnének lerombolni“. Téved a püspök úr: hazánkat, beleértve polgárait, a püspök urat, a miniszterelnököt és jómagamat is, a világon senki nem gyűlöli. Bírálják, értékelik a kormány egyes intézkedéseit, törvénykezését, mely – nézetük szerint – nincs harmóniában a demokratikus országok, az EU alapelveivel. Ez bizony lényeges különbség, és nagy hibát követ el a püspök úr, ha ezt a kritikát gyűlöletnek véli. Gyakran esnek ilyen túlzásokba a pártok elkötelezett vagy alkalmazott (!) médiamunkásai, tollforgatói is, az értelmiségtől, az egyházak vezetőitől azonban joggal várható el, hogy tartózkodjanak ettől a kemény szóhasználattól. Már azért is, mert a gyűlölködés vádja könnyen gyűlöletet szülhet – ha ti gyűlöltök bennünket, akkor mi is gyűlölünk titeket –, és még azok a hívek is ebbe az irányba tévedhetnek, akiknek eszük ágában sem volt a kormányt bírálókat ilyen borzasztó jelzővel illetni. Annak idején piarista tanáraimtól és jezsuita nagybátyáimtól azt is tanultam: „Szeresd felebarátaidat, mint tenmagadat“, és „bocsáss meg az ellened vétkezőknek“, de sohasem azt, hogy bárkit is, még ellenségeidet is gyűlöld. Ha az egyház jeles vezetői ilyen hangon szólalnak meg, akkor bizony nemhogy elősegítenék a hőn óhajtott megbékélést, hanem éppen gyengítik azt.

Tisztában vagyok azzal, hogy mindig voltak és vannak a közélet, a politika iránt érdeklődő egyházvezetők. Közéjük tartozik a Szeged-Csanádi Egyházmegye püspöke is, akinek a labdarúgás iránti szeretete is hozzásegítette a miniszterelnök és a közötte kialakult kölcsönös szimpátiához. A kormányfő felhívására 100 millió forintot ajánlott fel az Összefogás az Államadóság Ellen Alapba, mely összeget több részletben kíván befizetni (*Délmagyarország, január 24*). Ez bizony elég tekintélyes summa, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy eddig mindössze 196 millió forint gyűlt össze. (Előzmény az *ÉS*-ben: Siba Antal: Van kérdés?, 2011/18., máj. 6.)

Sajnos arról nyilatkozatában egy szó se esett, hogy ezt az összeget honnan teremti elő. Hangsúlyozni kell, hogy itt nem jótékonykodásról van szó, hanem az állam segítségéről, pontosabban – a különböző kormányok helytelen gazdaságpolitikájának kompenzálásáról. Nem hiszem, hogy amikor a miniszterelnök adakozásra szólította fel a polgárokat, arra gondolt volna, hogy az általa támogatott intézmények szűkös költségvetésük egy részét adják vissza az államnak bármilyen program megvalósításához. Természete-

sen nincs annak akadálya, hogy magunk között gyűjtést szervezzünk: magánemberként, hívőként, püspökként hozzájáruljunk az államadósság csökkentéséhez.

Tudomásom szerint az egyháznak már nincs jövedelmet hozó vagyona. Fenntartása elképesztő nehéz feladat, amit az államtól kapott támogatásból, az egyházi adóból és a perselypénzből fedez. Az elégséges pénzügyi keret hiányát bizonyítja például a napokban napvilágot látott hír, mely szerint a törökszentmiklósi Kálvária-templom megmentése érdekében a plébános, a helyi városvédőkkel együtt, kérelemmel fordult a kormányhoz, a pápához (!) és természetesen a hívekhez is.

Egyébként az államadósság keletkezésében meghatározó szerepet a kormányok és a politikusok játszottak és játszanak. Hogy csak a legújabb fölösleges pénzkidobást említsem: a miniszterelnöknek teljesen fölösleges – nyilvánvalóan propaganda céllal – sok tízmillióba kerülő levelezést folytatnia a polgárokkal. Ha pedig valaki az államadóssághoz hozzájáruló politikai korrupcióba kíván mélyebb bepillantást nyerni – és elég erős gyomrú – akkor Debreczeni József legújabb könyvében található útmutatást.

A megjelent cikkből kihagyott bevezetés:

Mindenekelőtt el kell mondanom, hogy vallásos családba születtem, jezsuita nagybátyáim, na meg a piarista gimnázium tanárai segítettek abban, hogy még a legnehezebb ötvenes-hatvanas években is gyakorló hívő maradjak. Emlékezetem szerint a bátrabb atyák finoman politizáltak is, és nem egyszer komoly szellemi erőfeszítést kívánt a **virágnyelven** elmondott prédikációk megfejtése. Boldogok lehetünk, hogy ennek az időszaknak vége van, s ma már az egyház teljes erővel a hitéletre koncentrálhat. Nincs szüksége arra, hogy nyíltan vagy burkoltan beleavatkozzon a pártpolitikába, már azért is, mert a hívők különböző politikai nézeteket vallanak, és az aktívabbak minden pártban megtalálhatók. Bele kell törődnünk abba, hogy – hitünkötől függetlenül – nem teljesen azonosan látjuk az ország helyzetét, a kibontakozási lehetőségeket. Sajnálatos módon ebben a csodálatos demokráciában elképesztően mély ellentét, békétlenség alakult ki a különböző szekértáborok között. Ennek feloldásában, a társadalmi béke megteremtésében komoly szerep hárul az egyházakra.

(Élet és Irodalom, 2012. február 17.)

Hallgassunk vagy bíráljunk?

Akit a sors viszonylag hosszú élettel ajándékozott meg, és figyelemmel kísérte a közéletet, meglehetősen jól ismeri a magyar értelmiség magatartását. Túlnyomó része – saját jól felfogott érdekéből – a nehéz időszakban is hozzásimult a hatalomhoz, és ez a magatartása lényegesen nem változott a demokrácia beköszöntével sem.

Ez az alkalmazkodási készség számos tényezőre vezethető vissza. Hazánkban a rendszerváltozás óta a felszín alatt valójában háború folyik: a pártok ádáz harcot vívnak a hatalomért. Nyitott kérdés, milyen magatartást várnak pártjaink az értelmiségtől és az értelmiségi köröktől. Minden tekintetben egyértelmű, kritikátlan kiállást, vagy elismerik, hogy a saját táborukból jövő bírálatok, észrevételek sokkal több hasznot hozhatnak számukra, mint a mindenben egyetértők hallgatása? Ha a pártvezetés meg van győződve saját kiválóságáról, tévedhetetlenségéről, ha presztízszokokból képtelen belátni, elismerni a hibáit, akkor bizony (a rendszerváltozás előtti időszakhoz hasonlóan) holdudvarának nem sok lehetősége van kritikai véleményének megfogalmazására. Ha mégis megteszi, akkor

számíthat a párthoz közel álló – és vele „természetesen semmiféle kapcsolatban nem lévő” – média rosszállására, és könnyen besorolódhat az ellenség, az árulók táborába.

Mindezekről függetlenül egy magára valamit is adó értelmiségi körnek ügyelnie kell arra, hogy elfogulatlan legyen, hogy nyilatkozatai a valóságot tükrözzék. Hitele elvesztéséhez vezethet, ha a párthoz közel álló média szóhasználatát követi, és olyan megfogalmazásokat, állításokat közöl, amelyek támadhatók, és/vagy nincsenek összhangban a tényekkel. Az egyik napilapban február 1-jén közölt, három értelmiségi kör közös nyilatkozatában a világ sajtójában megjelent rágalmakról, a magyarországi „*demokráciadeficitről*” ír, megemlítve, hogy „*ezeket az álhíreket néhány baloldali és neoliberais pártkötődésű, Nyugaton nevet szerzett magyar értelmiségi... hangoztatja, és nagy nyilvánosságot kap hazája elleni uszításhoz*”. Rámutat, hogy „*néhány botlása ellenére a jelenlegi kormány továbbra is élvezzi a többség bizalmát*”. A továbbiakban álhírek és hazugságok bevetéséről, demokratikus jogainkról, Magyarország szabadságát veszélyeztető szándékról olvashatunk.

A nyilatkozat megfeleldeznek néhány tényről, például arról, hogy a „*rágalmakat*” nemcsak néhány hazai bal-liberális értelmiségi és baloldali külföldi politikus hangoztatja, hanem bizony kemény kritikákat fogalmazott meg a kormány politikájáról a nyugati konzervatív sajtó is, nem beszélve a baloldalinak egyáltalán nem mondható politikusokról. Vagy talán olyan óriási befolyása lenne a hazai liberálisoknak, hogy az amerikai külügyminisztertől kezdve az EU államok vezető politikusaig mindnyájuk érdeklődését felkeltsék hazánk iránt, irányítsák véleményüket, sőt még rosszállásukat, aggodalmukat is kiváltsák a magyar belpolitikai történetekkel kapcsolatban? Ennyire azért nem becül-ném túl liberális honfitársaink befolyását a nyugati világban. Tudomásom szerint követ-ségek és tudósítók is vannak hazánkban, feladatuk közé tartozik kormányaik és olvasóik tájékoztatása. Arról sem feledkezhetünk meg, hogy EU-tagállam vagyunk, ami nemcsak pénzügyi támogatással, hitelfelvétellel, hanem bizonyos kötelezettségekkel is jár.

Elismerem, biztonságos érzés a hatalomban lévő Fidesz-kormányt támogatni, ösz-szekapcsolva ezt hazafiasságunk demonstrálásával. Ennél valamivel(?) keményebb fel-adat volt és lett volna, az első MSZP-SZDSZ kormányzás idején kiállni mellettük a nagy nyilvánosság előtt, amikor „*megtértek*”, és kis pártként átjöttek a konzervatív oldalra. Nagyon kevesen vállalták ezt a rizikót. Mint ahogyan hasznos lett volna, ha az elköte-lezettségüket most demonstráló értelmiségiek, a nyilatkozatok aláírói **időben** rámutat-tak volna a helytelennek tűnő útirányra, az említett „**néhány botlásra**”, amelyeket kor-mányunk az elmúlt csaknem két évben (és az ellenzékben eltöltött nyolc esztendőben) elkövetett, ha figyelmeztetéseikkel megkísérlik elkerülni a hibákat. Ilyenről azonban sem Szentmártoni Jánostól, a Magyar Írószövetség elnökétől, a nyilatkozat továbbító-jától, sem a többi szervezet tagjaitól nem, vagy alig olvastam. Egy konzervatív elemző az elmúlt év végén felvetette, hogy volt-e értelme a médiatörvény sietős megalkotásá-nak, hiszen a körülötte kialakult botrány nem csupán beárnyékolta az EU-elnökség je-gyében elvégzett munkát, „*hanem éles feszültségeket gerjesztett a magyar kormány kö-rül*” (Magyar Nemzet, 2011, december 28). Mennyivel hasznosabb lett volna, ha nem most, az elképesztő nemzetközi támadások után jutnak erre a következtetésre, hanem támogatják a jelen szerzőnek a törvény végleges jóváhagyása előtt a miniszterelnök-höz írott nyílt levelét (Népszabadság, 2010, december 29), amelyben a média törvény várható(!) következményeiről értekezett, és a legszelídebb hangon annak visszavoná-sát javasolta. A „**botlás**” szót a Nyilatkozat csupán mellékesen említi, amikor már a kormány – összeomlásunk elkerülése érdekében –, „*kész letenni a fegyvert*”, kész tár-gyalni a kipaterolt IMF-fel, kész elfogadni – egyelőre csak szóban – az EU javaslatá-

it. Hasznosabb és célravezetőbb lett volna, ha más (kelet-európai) országokhoz hasonlóan, jobban ügyelünk törvénykezésünkre, hangnemünkre. Talán még az összpontosított támadást is elkerülhettük volna, ha a konzervatív értelmiségi körök időben felemelik hangjukat, rámutatva a veszélyekre. Vagy ennyire félünk a politika és sajtója rosszallásától, valamiféle kedvezmény, előny elvesztésétől? Tudomásom szerint demokráciában, és nem diktatúrában élünk.

A különböző oldalhoz tartozó értelmiségnek tudomásul kellene már vennie, hogy nemcsak demonstrációkkal, politikájukat támogató nyilatkozatokkal lehet pártjukat, kormányukat támogatnia, hanem a hibás döntések elemzésével is. Hogy milyen drámai változást okozott a kormánynak az EU-IMF kritikájához, elvárásaihoz való megváltozott hozzáállása, azt jól szemlélteti valutánk azonnali jelentős erősödése, ami egyben azt is jelzi, hogy devizánk korábbi(!) gyengülését, adósságunk szinten maradását is befolyásolhatta a helytelen szóhasználat, az át nem gondolt szabadságharc, a hibás gazdaságpolitika. Érdeemes lenne odafigyelni azokra a hangokra, például Mellár Tamás véleményére, mely szerint nemzetközi megítélésünkben, és ezt követően a forint erősödésében további kedvező javulást lehetne elérni, ha a presztízs szempontokat félretéve, néhány személyi változást is hozna a kormány.

(Figyelő, 2012. február 23.)

A posztkommunizmus maradványairól

A kormányzó erő feladatául tűzte ki, hogy az új alkotmány révén nemcsak a „negyvenéves” kommunizmus, hanem a „húszéves” posztkommunizmus maradványait is felszámolja: az utóbbit a magyar demokrácia legégetőbb problémájának tekinti. Olvashatunk és hallhatunk arról is, milyen nehéz az emberek gondolkozásmódját megváltoztatni, ki-gyomlálni az „antivilágban” agyakba szívódott mintákat.

Kik azok, akik korábbi magatartásukkal rászolgáltak, hogy ilyen programot hitelesen végigvigyenek? Feltételezem, hogy azokkal nincs sok gond, akik annak idején távol tartották magukat a politikai mozgalmaktól. Viszont nem lehet számítani azok közreműködésére, akik hittek az eszmében, még akkor sem, ha azóta esetleg már „megtértek”, és a jobboldali összejövetelek első soraiban ülnek. Afelől is erős kétségeim vannak, hogy elég meggyőző erejük van azoknak a polgártársainknak, akik – függetlenül jelenlegi beosztásuktól és szóhasználatuktól – saját karrierjük elősegítése érdekében léptek be az állampártba, vagy azért, hogy azt belülről „bomlasszák”. Sajátos módon a Fidesz-KDNP-kormányban és más fontos államigazgatási pozícióban szép számmal vannak olyanok, akik ezt a különleges missziót annak idején vállalták.

Könnyebb helyzetben van az a generáció, amelyik a rendszerváltozás éveiben vált felnőtté és szerzett diplomát. Azt persze nem tudjuk, hogyan állt volna ellen a csábításnak a korábbi időszakban, amikor még egyetemre se volt könnyű bejutnia a nem megfelelő származású fiatalnak. A szülők párttagsága itt is előnyt jelentett, de mit csinálhatott az a diák, akinek a felmenői között csupán osztályidegen elemek voltak? Igaz, a sportolás segíthetett, például a jelen írás szerzőjének, aki a labdarúgásunk dicső korszakában, az ötvenes években, nem a felcsúti stadionban, hanem többek között a Fradi, az Újpest, az MTK és a Vasas pályáján is kergette a labdát. Némiképp nehezíti a mai politikusok helyzetét, ha annak idején az állampárt ifjúsági szervezetében tisztséget vállaltak. Csak remélni lehet, hogy őket semmilyen vonatkozásban nem fertőzte

meg az akkori párt és a KISZ által követett központosító, ellentmondást nem tűró politika, és a más vélemények meghallgatására nyíltak maradtak.

A fenti program fényében a kormányzó erőnek arra külön figyelmet kellene fordítania, hogy intézkedéseivel ne kövesse az egykori pártállami időszakot, amikor az uralkodó elit különösebb egyeztetés nélkül hozta meg a lakosságot érintő törvényeket. Ha a jelenlegi demokráciánkban esetleg hasonló módon történne a törvényhozás, akkor – a célkitűzéseknek megfelelően – ezen sürgősen változtatni kellene. Az idősebbek emlékeznek arra is, hogy az állampárt nemigen lelkesedett azokért, akik kritizálni merészték a központi akaratot, még akkor sem, ha ezek a bátor megszólalók a kormány politikáját akarták jobbá, elfogadhatóbbá tenni. Vannak arra mutató jelzések, hogy a Fidesz vezető politikusai és a hozzájuk közel álló média is hajlik arra, hogy a jobbító bírálatokat ellenséges megnyilvánulásoknak tekintse, kritikussait besorolja a másik oldal, az „ellenség” támogatói közé. Ez bizony a „negyvenéves” kommunista korszak jellemvonásai közé tartozik. A méltánytalanságok, a megszegényítések, az igazságtalanságok akkor is elítélendőek, ha azokat nem a kommunista korszakban, hanem e csodálatos demokráciában követik el!

A diktatúra jellegzetessége volt az is, hogy a kitüntetések odaítélésénél előnyben részesítették a párthoz hű alkotókat. Ezt a szokást, kisebb vagy nagyobb mértékben, a rendszerváltozást követő kormányok is átvették. Az azonban nem vagy csak ritkán történt meg, hogy alkotó munkát nem végző pártfunkcionáriusok kaptak ilyen elismeréseket. Nevezetes kivétel volt Rákosi Mátyás szegedi díszpolgári címe: az adományozásához bizonyonnyal hozzájárult, hogy Rákosi éveket töltött a szegedi Csillag börtönben. Ebből a szempontból visszalépésnek érzem, hogy a Csongrád megyei közgyűlés ez év március 15-én a gyakran „sajátságosan” fogalmazó Deutsch Tamást részesítette díszpolgári címben, aki – amikor uniós képviselővé engedte – sok időt töltött menaszszonyjelöltjének(?) városában, Hódmezővásárhelyen. Az önkormányzat honorálta a képviselő úr figyelmét polgárai iránt, kiemelve a „megye érdekében, a nemzettudat ápolásában” végzett tevékenységét és „példaértékű emberi magatartását”. Büszkéek vagyunk arra, hogy megyénkben olyan kül- és belbecsben gazdag hölgyek élnek, akik felkeltik nagy hatalmú politikusaink érdeklődését. Ám a kormánypártnak ellent kéne állnia a csábításnak, és inkább az alkotókat kellene kitüntetnie. A megyében több mint 200 egyetemi tanár, köztük 27 akadémikus és számos, kiemelkedő teljesítményével elismerésre méltó művész és szakember dolgozik, igyekezték erősíteni szűkebb és tágabb otthona hírét az országban és a világban. Ebből a körből eddig kevesebb mint húszan kaptunk városi vagy megyei díszpolgári címet. A megye döntését besorolom a Fidesz által elkövetett politikai hibák közé.

A jelen helyzetben a nyugati demokratikus világ és a tisztán látó hazai értelmiségiek nem amiatt aggódnak, hogy még mindig itt vannak a kommunista diktatúra maradványai, sokkal inkább azért, mert a kétharmados többség birtokában az új kormány olyan intézkedéseket, törvényeket hozott és tervez hozni, amelyek halványítják a többpárti demokráciát, rossz fényben tüntetik fel hazánkat, és nyugati kritikussaink szerint autoriter kormányzáshoz vezetnek.

(HVG, 2012. április 7.)

Hogyan lehetne hitelünket helyreállítani?

A Fidesz a 2010-es választáson nem arra kapott felhatalmazást, hogy a fél világ ellen harcba szálljunk, hogy szellemi (és némi anyagi) erőnket az általuk indított szabadságharc megvívására fordítsuk. Miniszterelnökünk megfélekedezik arról, hogy szabadságharcainkat mind elveszítettük, és vezetőink nagy árat fizettek érte.

Rendkívül elkeserítő, hogy lassan a fél világ ellenünk fordul, nemcsak a baloldali, hanem a jobboldali politikusok és média is kemény kritikákat fogalmaz meg a kormány és ezáltal az ország ellen. Sajnálatos módon ezek a bírálatok egymást erősítik, és szinte láncreakciót beindítva olyan döntésekhez vezetnek, amelyek hazánk számára egyáltalán nem előnyösek. A kormánypolitikuskok kettős mércéről, az irántunk táplált rosszindulatról beszélnek: állításuk szerint bennünket sorra marasztalnak el azért, ami miatt a többi EU országot békén hagyták. Válaszainkkal lehet ezt az indokolatlannak vélt szigort erősíteni, tompítani és megszüntetni.

Egy konzervatív értelmiségi számára különösen elszomorító, hogy megítélésünkben az alapvető változás az új kormány hivatalba lépése után kezdődött. Fokozatosan veszítjük el más nemzetek korábban kivívott elismerését, a magyarság tiszteletét. A jelenlegi állapotot hazánk jelene és jövője szempontjából rendkívül károsnak tartom. Ha ezen változtatni akarunk, mindenképpen meg kellene találnunk a vélt vagy valós rosszindulat indítékait, már azért is, mert hazánk az '56-os forradalommal és a '90-es kelet-európai rendszerváltozások katalízisével kiérdemelte nemcsak az európai országok, hanem az egész demokratikus világ megbecsülését. Akkor bizony – bármerre jártunk is a nagyvilágban – jó volt magyarnak lenni!

Jelenlegi megítélésünkben biztosan szerepet játszik a kormány megfontoltnak aligha tekinthető gyors törvényhozása, és az ezt kísérő jelenségek. Feltehetően kommunikációnkban, a kormány egyes politikusainak, sajtómunkásainak megszólalásaiban, harcos, kevésbé diplomatikus magatartásában is hiba van. Már évekkel ezelőtt nem értettem egyet azzal a szélsőségesen fogalmazó jobboldali újságíróval, aki mindazokat a nyugati publicistákat, politikusokat, akik őt vagy a hazai jobboldali mozgolódásokat kritizálták, a legdurvább jelzőkkel próbálta lejáratni, ahelyett, hogy tételeiket cáfolta volna. Aligha mondható jó startnak az EU elnökségünk előtt elfogadott, és azóta is sokat támadott média törvény, amelynek vitája reflektorfénybe állította hazánkat a kínos strasbourgi „színházi előadáson”. A változás elérése érdekében két út kínálkozik.

1. Az egyik, hogy visszautasítjuk a bírálatokat, megpróbáljuk bizonygatni, hogy alapvetően, és minden új törvény, rendelkezés harmóniában van az EU előírásaival. Ezzel egy időben a bennünket elmarasztalókat igyekszünk rossz színben feltüntetni. Ennek megfelelően a kormányközeli média már elkezdte vizsgálgatni azokat az EU politikusokat, akik erősebb kritikát gyakoroltak. Feltárták különleges életmódjukat, fiatal korukban elkövetett vétkeiket, korábbi politikai magatartásukat és a jelenlegi hovatartozásukat. Megtudtuk azt is, hogy egyesek döntéseik előtt jósnőkhöz(!) fordulnak. Ez a sajtóságos analízis nem kerüli el az amerikai külpolitikát sem, gondolok itt például a külügyminiszter asszony elmarasztalására. Sokan – elsősorban a szélsőséges hangnemű médiamunkások, akik elleneztek annak idején az EU-ba történő belépésünket is – ma egyre erősebb hangon fejtik ki ellenérzéseiket a nyugati demokráciák ellen. Ez az út nem vezet sehová.

Nagy baklövésnek tartom jeles kommunikációs államtitkárunknak a Hír Tv egyik március 19-i adásában tett kijelentését, mely szerint „Nincs szükségünk olyan EU-ra, amely leckéztet bennünket”. Uram Teremtőm: ennyire büszkék, tévedhetetlenek és gazdagok lennének? Csak nem azt gondolja a tisztelt államtitkár úr, hogy ezzel megijeszti az

EU politikusait, és ennek hatására már csak pozitívumokat mondanak kormányunk munkájáról, és az IMF is azonnal megnyitja pénztárait. Ennél azért nagyobb megfontoltságot vár el az ember a kommunikációért felelős államtitkártól. Aligha oldja fel a jelenlegi feszültséget, ha vezető politikusaink itthon tett kijelentéseikkel fokozzák az irántunk megnyilvánult ellenérzéseket, gondolok itt például a miniszterelnöknek március 15-én Magyarország gyarmatosításáról szóló kijelentésére, mely külön elemzést kíván. Természetesen, ha tovább akarjuk szaporítani az ellenünk hozott intézkedéseket, vagy pedig még az EU-t is ott szeretnénk hagyni, akkor lehet a feszültségeket tovább fokozni; ezzel azonban aligha tudjuk bárki jóindulatát elnyerni.

2. Az ország szempontjából lényegesen előnyösebb megoldásnak tűnik, ha nem támadjuk az EU-t, a nyugati politikusokat és a médiát, hanem megváltoztatjuk hozzáállásunkat a kritikákhoz, az EU elvárásaihoz. Anélkül, hogy hazánk önállóságát veszélyeztetnénk, elfogadjuk és tudomásul vesszük az Európai Unió alapértékeit, módosítunk jogszabályainkon, törvénykezésünkön, belpolitikai magatartásunkon, hogy abból a vélt ellenfeleink és barátaink semmiképpen ne következtesse arra, hogy az ország egy autoriter kormányzás irányába próbál elmozdulni. Hogy abból egyértelműen kitűnjék, hazánk – az EU más országaihoz hasonlóan –, demokratikus jogállam. Nem célja, hogy intézkedéseivel teljesen ellehetetlenítse az ellenzéki pártokat, hanem a demokrácia szabályait betartva próbálja az országot irányítani. Hiába fejtik ki politikusaink azonban Brüsszelben és Barroso elnöknek írt leveleikben, hogy messzemenően igyekeznek eleget tenni az EU elvárásainak, ha ugyanakkor itthon, nem titkon, bezárt ajtók, ablakok mögött, hanem százezrek előtt a legkeményebb szavakkal illetjük őket. Be kellene szüntetnünk a kettős beszédet, Brüsszelnek pedig a kettős mércét!

Az EU-tól és a nyugati médiától kapott kritikákra adott válasz új eleme bukkant föl, mely szerint nem kívánunk „gyarmattá” válni. Ez a miniszterelnök március 15-i beszédében elhangzott kijelentés kétségkívül rendkívül hatásos, hiszen szellemiségétől, politikai hitvallásától függetlenül, aligha találunk az országban egyetlen olyan polgárt, aki ne tiltakozna az ellen, ha hazáját bármely ország, vagy intézmény (bankok?) gyarmatosítani akarná. A tömeg egy emberként kész arra, hogy demonstráljon a „gaz” Nyugat ilyen irányú törekvése ellen. Jómagam azonban képtelen vagyok arra a kérdésre válaszolni, hogy kik is akarnának és hogyan bennünket gyarmatosítani, és melyek azok a jelek, amelyek erre utalnának? És miért éppen bennünket? Miért hagyják ki terveikből a többi kelet-európai országot? Ez bizony valóban igazságtalan megkülönböztetés! Politikusaink döntéseit, beszédeit figyelve úgy látom, azt semmiképpen nem tekintik a gyarmatosítás jelének, hogy hatalmas, tőkeerős cégek hazánkba telepítsenek gyárat, ezzel munkaalkalmat teremtenek, és elősegítik, hogy exportunk pozitív szaldót mutasson. Annak viszont semmi jelét nem érzékeljük, hogy a kormány lépéseket tenne a nemzeti ipar megteremtése érdekében. Ez ugyanis magától nem jön létre, felépítéséhez alapvetően szükséges a kutatás-fejlesztés (K+F) jelentősebb mértékű támogatása. Ezt már évek óta „hülye gyerek” módjára ismételve, érdemleges eredmény nélkül. Rámutattam Dél-Korea és Finnország példájára, ahol a saját kutatásaikra támaszkodva megteremtették a nemzeti ipart. Ennek a nézetnek az erősítése érdekében hozom fel Papp Istvánnak, a Microsoft új magyarországi vezetőjének kijelentését, aki szerint *„a válságra az innováció, a megújulás a válasz”*. *„Az IMF/EU tárgyalások sikere nélkül ...”* *„nagyon nehéz Magyarország gazdasági helyzetét gyorsan és érdemben javítani”*. (Népszabadság, március 3.). Ha ezen a téren nem történik érdemi változás, akkor ha nem is gyarmattá, de bérmunkából élő országgá válunk.

Tudomásul kellene már vennünk, hogy nem vagyunk gazdag nagyhatalom, minden ellenkező híresztelés ellenére nagyon nagy szükségünk van arra a pénzügyi segítség-

re, amelyet az EU-tól kapunk. Hogy ez az összeg az elmúlt években mennyiben járult hozzá hazánk fejlődéséhez, azt nem szükséges részletesen taglalnom. Csak mellékesen jegyzem meg, a Fidesz (+KDNP)-t a 2010-es választáson nem azért támogatta a szavazók kétharmada, hogy a fél világ ellen harcba szálljunk, hogy szellemi (és némi anyagi) erőnket az általuk indított szabadságharc megvívására fordítsuk. Miniszterelnökünk megfélekedezik arról, hogy szabadságharcainkat mind elveszítettük, és vezetőink nagy árat fizettek érte. Ennek elkerülése érdekében javaslom a „szabadságharc” helyett más szó használatát, például a „szellemi párviadal”, vagy „véleménycsata”, amit még meg is lehet nyerni, és nem jár „véráldozatokkal”. Az ország népe elsősorban munkát, jobb megélhetést kíván, és nem szeretne a támogatott politikusi által iniciált, hazánk számára kétes eredménnyel járó „háborút” vívni.

Nagyon valószínű, hogy az EU-pénzügyminiszterek néhány hónap múlva sorra kerülő ülésén engedélyezni fogják a teljes kohéziós keret megnyitását Magyarország számára. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy az irántunk érzett aggályait már sikerült megszüntetnünk. Ez bizony politikusainktól és a médiától alapvető hangnemmódosítást és a kevésbé demokratikusnak látszó intézkedések megváltozását kívánja meg. Hitelünket, hazánk nemzetközi elismertségét néhány megfontolatlan beszéddel és intézkedéssel nagyon könnyű tönkretenni, annál nehezebb azonban teljesen helyreállítani.

(HVG Online, 2012. április 21.)

Versenyképes sikerpropaganda

Mit lehet a sok kritikát kiváltó gazdasági miniszterünk azon kijelentésével kezdeni, hogy hazánk 2030-ban a legboldogabb országok közé fog tartozni? Ennek a jelen számára egyetlen pozitív üzenete van: az általános boldogságot a jelenlegi kormány intézkedései alapozzák meg. Némiképp hasonló a miniszterelnöknek az IMF-delegáció júliusi látogatása előtt közölt értékelése, mely szerint minden kívülről jövő kritikát, javaslatot visszavertünk, más szavakkal „szabadságharcunkat” győzelemmel fejeztük be. Győztes nép vagyunk! Ebbe a kategóriába tartozik Navracsics Tibor kijelentése is: „*A magyar költségvetési politika Európa élvonalában van*”. Saját dicséretünk vonatkozásában valóban az élvonalban vagyunk. Csaknem egymillió szavazó mégis otthagyta a kormánypártot.

Egy konzervatív értelmiségi, aki annak idején sokat dolgozott a Fidesz jobboldali elfogadottsága érdekében, hihetetlenül rosszul érzi magát. Nem érti, hogy miért kellett a fél világot magunk ellen hangolni. Ostorozni, kipaterolni azt a pénzügyi szervezetet, amelyiknek a jóindulatára, támogatására borzasztó nagy szükségünk van, nem beszélve az Európai Unióról, ahonnan nem kölcsönbe, hanem ajándékba (!) elképesztően nagy pénzügyi támogatást kapunk. Miért kellett hangzatos kijelentésekkel hozzájárulni fizetőeszközünk leértékeléséhez? Miért kell úgy beállítani, hogy Brüsszelben és Erdélyben is nagy győzelmet arattunk, miközben az általunk támogatott erdélyi magyar párt népszerűsége a béka feneké alatt van. Mindezek betetőzéseként: milyen előrelátó külpolitikai megfontolásokat tükröz az örmény katonatisztet meggyilkoló azeri katona átadása Azerbajdzsánnak? Nem gondoltak arra, hogy ez újra kiváltja hazánk, pontosabban a kormány ellen elcsitulni látszó nemzetközi bírálatokat? Vagy nekünk ez se számít, hiszen mi győztes nép vagyunk.

A különböző jellegű kemény és puha diktatúrákat átélt polgár már jól ismeri a sikerpropaganda jellegzetességeit, a győzni akarás szindrómáját. Az oroszok '44-ben már a

Balaton közelében jártak, és tanult (nem nyilas!) hazafiak még mindig az új fegyverekről és a győzelemről álmództak. Vagy későbbi példa: addig győzködtek bennünket a szocializmus sikereiről, világyőzelméről, míg az egész egyik napról a másikra össze nem omlott. Egy demokratikus pártnak nagyobb mértékletességet kellene tanúsítania. Mások lebecsülése, a nagyképűség, a túlzott önbizalom mindig megbosszulja magát. Ha ebbe a hibába egy kormánypolitikus esik, akkor bizony az ország is megszenvedni ennek a kárát. Úgy tűnik, hogy az ellenfelek politikusai, tisztségviselői ellen indított „Budai-hadjárat” eddig semmi eredményre nem vezetett. A balliberális filozófusok ellen hihetetlen intenzitással folytatott támadásból is csak a hatalom óriási nemzetközi presztízvesztése maradt.

Minden kormánynak kötelessége, hogy a belpolitikai küzdelmek mellett az ország távlati kilátásaival is foglalkozzék. Ebből a szempontból kiváltképpen fontosnak érzem a miniszterelnöknek a közelmúltban elhangzott kijelentését, mely szerint – miután megnyertük a válságkezelést – hazánk Európa legsikeresebb, legversenyképesebb országai közé fog tartozni. Amennyiben a kormányfő ezt komolyan gondolja, akkor érdemes lenne kifejtienie, mire alapozza ezt a jövőképet, és mit tesz a kormány ennek a célnak a megvalósítása érdekében. Ez ugyanis összehasonlíthatatlanul nehezebb feladat, mint nap mint nap újabb győzelemről, sikerekről beszélni. Egy ország versenyképessége magától sohasem jön létre, az alapokat ideje lenne már lerakni. Ehhez bizony nem elég néhány pártpolitikus szakértelme: szükség van a lebecsült alkotó és műszaki értelmiség bevonására és némi megbecsülésére is (Kövér László: *„ilyen prostituált értelmisége egyetlen országnak sincsen”*).

Ehhez képest a napokban közzétett mélységesen elkésérítő hír szerint hazánk a versenyképesség vonatkozásában a nemzetek rangsorában 12 hellyel csúszott vissza. Örvendetesnek kell tartanunk, hogy ma már jeles közzéadásaink is a tudásalapú ország megteremtését hangsúlyozzák, a hozzáadott érték fontosságáról, hasznosításáról beszélnek. A jelen írás szerzője egyedül vagy barátaival már csaknem húsz esztendeje a különböző jellegű publicisztikák, felhívások, nyílt levelek tömegével próbálta a regnáló politikusok figyelmét felhívni az oktatás, a tudomány, a kutatás-fejlesztés (K+F) nagyobb mértékű támogatásának szükségességére. Finnország és Dél-Korea példáján próbálta érzékeltetni, hogy a mélypontról is lehetséges a felemelkedés: ennek alapvető feltétele – a magas színvonalú oktatás mellett – a K+F kiemelt támogatása. Dél-Korea a 35 évig tartó japán megszállás, majd a koreai háború és a diktatórikus uralom időszaka ellenére az elmúlt évtizedekben elképesztő fejlődést mutatott fel, aminek alapja, hogy a K+F-re a GDP-ből nem 0,9–1,0 százalékot, hanem 4,3–4,5 százalékot fordítottak! Sajnos minden erőfeszítésünk ellenére nálunk ezen a téren alig történt érdemleges előrelépés. Még azt sem értük el, hogy a jelenlegi miniszterelnök gyakori megszólalásaiban, üzeneteiben kiejtse azt a szót, hogy tudomány, kutatás-fejlesztés.

Hogy ezen a területen nem állunk valami jól, azt – többek között – bizonyítja a Magyar Rektori Konferencia új elnökével, Mezey Barna professzorral készített, a kormányközeli lapban július 12-én megjelent interjú, melyben kifejtette, hogy „2013-ban az ideinél 23 milliárd forinttal kevesebb jut a felsőoktatásra, pedig már az idén is több egyetem kényszerült tömeges elbocsátásra”. Megemlíti, hogy míg az egyetemek rangsorában 89. helyet elfoglaló Bonni Egyetem 180 milliárd forintból gazdálkodik egy évben, az összes magyar egyetem és főiskola együttesen gazdálkodik ebből az összegből, ami jövőre jóval kevesebb lesz. Az pedig a csodák kategóriájába tartozik, hogy az ELTE-t és a SZTE-t is még mindig a világ első háromszáz egyeteme között jegyzik, és a nemzetközi felmérések szerint nem kevés magyar kutató és csoport eredményesebb számos, kiemelkedő

körülmények között dolgozó nyugati kollégánál, illetve kutatócsoportnál. Ezt a helyezést azonban aligha tudjuk megtartani, ha képtelenek vagyunk megállítani a diplomás fiatalok tömeges külföldi munkavállalását és a legjobbak kivándorlását.

(*Népszabadság, 2012. szeptember 19.*)

A jobboldali holdudvar felelőssége

Nagyon elkötelezettnek vagy szűklátókörűnek kell lennie annak a konzervatív értelmiséginek, aki helyeselné a kormány fél-világ elleni szabadságharcát, aki ne tudná, hogy ezt valutánk is megszenvedte, ami az adósságcsökkenés ütemét is befolyásolta.

A médiából tudjuk: óriási készülődés előzi meg az október 23-i állami ünnepséget. A kormány által rendezett megemlékezésen Orbán Viktor miniszterelnök is beszédet mond, és szervezkednek a különböző civil társaságok is. Újra felvonulást tervez a Békemenet, a jobboldali szerveződések, értelmiségi köröket is biztatják a csatlakozásra. Az egyik meghívóban olvasható: *„Részvételünkkel nem azt fejezzük ki, hogy elégedettek vagyunk a kormánypolitika minden elemével. ...tegyük félre esetleges elégedetlenségünket, mert ha ezt nem tesszük, a „magyar ügyek” folytatásának esélyeit rontjuk”*. Mindez azt is jelzi, hogy ezek a körök változatlanul bíznak abban, hogy jelenlétük az ilyen megmozdulásokban erősíti az általuk támogatott kormányt. Ezzel kapcsolatban érdemes elgondolkodni az értelmiségnek a hazai közéletben játszott szerepéről.

A rendszerváltozást követő időszakban az értelmiség lehetőségei alapvetően megváltoztak. Minden pártnak kialakult a holdudvara, melyektől a politikusok elvárták, hogy lehetőségeikhez képest segítsék munkájukat, elfogadottságukat, sikerüket. A pártok stratégiájának és taktikájának módosulása, hatalmuk alakulása, az értelmiség hozzáállását is befolyásolta: voltak olyanok, akik minden új pártot kipróbáltak, és végül a Fidesz soraihoz kötöttek ki. Ezek közül számosan még MSZMP tagsággal is dicsekedhettek. Ma már lassan a feledés homályába vész, és a Fidesz politikusai sem beszélnek róla, hogy a konzervatív értelmiség különböző körei bizony aktív szerepet vállaltak a korábban liberális nézeteket valló, valamikor még az egyház papjaira is sértő megjegyzéseket tevő Fidesz jobboldali elfogadásában. Horn Gyula szerint a Magyar Nemzetben közzétett publicisztikák (is) jelentősen hozzájárultak a '98-as kormányváltáshoz.

De hát valójában mi is egy értelmiségi holdudvar szerepe és felelőssége: választott pártjának mindenáron történő, kritikátlan dicsőítése, vagy amennyiben úgy látja, hogy politikusai rossz útra tévedtek, nyilvánosan vagy zártabb körben rámutatni a hibákra? A bírálat jellege számos tényezőtől függ. Egyebek között attól, hogy mennyire nyitott a támogatott párt a kívülről jövő hang figyelembe vételére, milyen erős az elfogadottsága, és milyen időszokról van szó. Nyilvánvalóan a választási kampány időszakában nem illendő a programot kritizálni, hiszen ekkor már alig van lehetőség a hibák kijavítására. Óvatosságnak kell lenni akkor is, amikor a párt iránti szimpátia csekély, hiszen ha rámutatnak a tévútra, az tovább erősítheti az ellenoldalt. Legkönnyebbnek látszik a feladat akkor, amikor egy párt – a körülmények szerencsés közrejátszása révén – kétharmados többséggel kerül a hatalomba. Hazánkban két alkalommal, a '94-es és 2010 választás után is, ilyen politikai helyzet alakult ki.

Ebben az esetben a kormányon lévők már aligha állíthatják, hogy a „belülről” jövő kritikák alapjaiban rengetnék meg hatalmukat. Igaz viszont, hogy a nagy többséggel választást nyert párt – a jogos vagy kevésbé jogos önbizalmában – rá se hederít az ilyen

jellegű bírálatokra, amelyeket esetleg (!) csak akkor vesz figyelembe, ha népszerűsége drámaian csökken, vezető szerepe veszélyben forog. Erre az elmúlt 20–22 esztendőben több példát lehet találni. A „belülről” jövő kritikára azonban nemcsak azért van szükség, hogy a kormányzó párt megőrizze népszerűségét, hanem az ország egésze érdekében is. Előfordulhat, hogy a kapitány és legénysége az ország hajóját nem a legjobb irányba kormányozza, melynek eredményeképpen egy ideig még kezében tarthatja a kormányrudat, de hibás intézkedéseivel gátolja az előrehaladást. Sokan vallják, hogy egy ország vezetőjét saját pártjának hívei könnyebben meggyőzhetik, mint az ellenzékiek, akiknek elsődleges céljuk a kormány leváltása.

Mindezek fényében joggal vetődhet fel a kérdés, hogy a Békementhez csatlakozó értelmiségiek, holdudvarok az elmúlt több mint két esztendőben felhívták-e a kormánypárt politikusaiknak figyelmét mindazokra az anomális jelenségekre, hibás, átgondolatlan, kevésbé demokratikus intézkedésekre, amelyek kiváltották a Nobel-díjjal kitüntetett EU, a különböző nemzetközi szervezetek, kormányok és a nyugati bal-liberális és a konzervatív(!) sajtó kemény bírálatát is? Vagy bármilyen utat is követett a kormány, jobbnak vélték, véltük a hallgatást, a kormány támogatását még a nyílt színű felvonulásokkal is? Nagyon elkötelezettnek vagy szűklátókörűnek kell lennie annak a konzervatív értelmiséginek, aki helyeselné a kormány fél-világ elleni szabadságharcát, aki ne tudná, hogy ezt valutánk is megszenvetde, ami az adósságszökkenés ütemét is befolyásolta. Ennek káros hatását ma már a miniszterelnök is elismeri azzal a kijelentésével, hogy saját érdekünkben kénytelenek vagyunk meghajolni az erősebb szervezet előtt, bármennyire is nehéz ezt megtenni. Ha ő is így látja, akkor mi értelme volt a kuruckodásnak, az IMF kipterolásának?

Elismerem, hogy miként nem volt túlságosan ildomos annak idején a „állampárt” politizálását kritizálni, ez a ténykedés a jelenlegi időszakban sem éppen (?) előnyös, különösen akkor nem, ha a politikusok meg vannak győződve saját kiválóságukról, tévedhetetlenségükről. Ha politikájuk alapeleme a sikerek hangoztatása, a példaadás a hanyatló(!) nyugati demokráciáknak – számos vonatkozásban hasonlóan, mint a szocializmus évtizedeiben. Ez a sikerpropaganda még sértő is: azt is feltételezi, hogy a társadalom, a szavazók túlnyomó többsége korlátolt, nem képes gondolkodni, vagy egyszerűen nem törődik saját és az ország sorsával. Jelen gazdasági helyzetben 200 milliót költeni meglehetősen primitív újsághirdetésekre felelőtlenység, értelmetlen pénzkidobás.

Mindettől függetlenül meggyőződésem, hogy az értelmiségi köröknek, jelen esetben a kormány holdudvarának, nemcsak az éljenző felvonulásokhoz kell csatlakozniuk, hanem bíráló, figyelmeztető észrevételekkel is segíteniük kell a kormány munkáját. Ezt még abban az esetben is meg kell tenniük, ha a vezető politikusokban – hatalmuk tudatában – erre nincs fogadókészség, ha feltűnően nem érdekli őket, hogy holdudvaruk tagjai mit mondanak, sőt még akkor is, ha ez a hatalom különböző jellegű rosszállását vonja maga után. Merthogy demokráciában ugye a bosszú szóba se jöhet.

(HVG Online, 2012. október 20.)

A félelemről

A balliberális oldal gyakran veti a jobboldali értelmiség szemére hallgatását, megalkuvását, hogy nem emeli fel hangját a kormány sikerpropagandája, a demokrácia alapvető jogainak megtiprása miatt. Eltekintve attól a rétegtől, amelyik mindig mindenkor elfogadja

a hatalomban lévők politizálását, mindez nem jelenti azt, hogy a konzervatív értelmiség többsége ne érzékelné azokat a gondokat, amelyek miatt nemcsak a bal-liberális értelmiség, hanem az EU-tagállamok politikusai, különböző bizottságai és a nyugati média is szemrehányást tesz a kormánynak. Hogy ennek nem adnak hangot, az bizony a félelemre vezethető vissza. Erről beszélt nemrégiben Fodor Gábor az ATV egyik műsorában, ami kiváltotta az egyik jobboldali média jeles munkatársának a rosszállását, aki lapja augusztus 25-i számában a következőket írta: „ [F. G.] azt szajkózta, hogy félnek az emberek. Mitől kedves úr? Mert erre még egyszer sem kaptunk választ. Csak azt tudni, hogy ön és társai mitől félnek. Attól, hogy nem lesz megállapodás az IMF-fel. Azt kívánják, hogy az én szívem is a nemzetközi tőke sikeréért dobogjon? Hahaha...” Hogy jön ide a nemzetközi tőke? Ezt képtelen vagyok megfejtani. Mindenesetre aligha akad az országban olyan ember, akinek a szíve a nemzetközi tőkékért dobogna. Márpedig ettől függetlenül sokan aggódtunk, aggódunk, hogy „kuruckodásunk” eredményeképpen – kerül, amibe kerül alapon – nem kötünk megállapodást az IMF-fel, hiszen mit nekünk az a több száz milliárd, amelyet ily módon elveszítünk, elveszítettünk. Hogy a megállapodás mennyire fontos az ország gazdasága számára, azt jobb- és baloldali közgazdászok már számtalanszor megírták, és ezzel – függetlenül a szólamoktól – politikusaink is tisztában vannak. Az „emberek” azonban aligha ennek a megállapodásnak késedelmes aláírásától, hanem egészen más okból kifolyólag félnek.

Sajnos az elmúlt két esztendőben a kétharmad által biztosított hatalom kormányzásának eredményeképpen bőven történtek olyan események, melyek miatt az emberek agyába-lelkébe beköltözött a félelem. Az állami hivatalokban végzett nagy elbocsátások, „tisztogatások” fényében (sajtóhírek szerint csak a közmédiában ezer embernek mondtak föl) bizony sokan félnek, hogy korábbi politikai jellegű elkötelezettségük, kijelentéseik miatt az intézmények új vezetői rossz szemmel néznek rájuk, előrelépésnél, fizetésemeléskor hátrányba kerülnek, vagy legközelebb őket teszik ki az utcára. (Nyilvánvalóan nagyobb biztonságban érezhetik magukat a szabad foglalkozásúak és mindazok, akiknek az állása, megélhetése nem a politika jóakaratótól függ.) Félnek, félhetnek a 62 évet betöltött bírák, hogy váratlan nyugdíjba küldésük után egyáltalán alkalmazzák-e őket valamilyen alacsonyabb tudást, ismeretet megkövetelő szinten. Félnek a különböző köz-hivatalokban, állami intézményekben dolgozó szellemi foglalkozásúak, hogy esetükben is érvényesítik az új rendelkezést. Félnek a hasonló korú egyetemi oktatók, akik korábbi tanulmányútjaik, vendégprofesszori állásuk után hazajöttek, bízva abban, hogy még hosszú ideig szükség lesz tudásukra, az új generáció tanítására. Ezzel egy időben aggodnak az egyetem vezetői is, hogy a 62 évet elért, minősített oktatóik elvesztése után tudják-e működtetni a doktori iskolákat. Ahogyan a rektori konferencia elnöke kifejtette, ez bizony elképesztően nehéz, sok esetben lehetetlen. Óvatosan kell megnyilvánulniuk azoknak az oktatóknak is, akiknek – tudományos minősítésük alapján – esélyük van a professzori kinevezésre. Ha ugyanis nem vigyáznak, könnyen úgy járnak, mint a jelen írás szerzője a pártállami időszakban, akinek egy tanszék vezetésére beadott pályázatát '68-ban az akkori politikai hatalom szelektáló szervezete még a kari tanácsig sem engedte eljutni, és csaknem 15 évet kellett várnia, hogy a politika enyhülésével megadják neki a professzori titulust. Talán jobb lett volna félni és/vagy alkalmazkodni az akkori elvárásokhoz? Nem érzik magukat biztonságban az ezt a kort megélt orvosok, egészségügyi dolgozók és betegek sem (!). Bizonyos kort elérése után már a nyugati munkavállalás sem jelenthet számukra kivezető utat.

Az a megoldás, hogy a rendelkezést, a kényszerű nyugdíjazást csak a bírák esetében érvényesítsék, egy demokráciában (!) elfogadhatatlan megkülönböztetés. Talán csak

nem azt kívánják a társadalommal elhithetni, hogy egyedül a bírák tudása halványul el 62 éves koruk után? Nincs (?) az a vezető politikus, aki ki merné mondani, hogy a kormány csupán a régi rendszerben is tevékenykedő bíraktól kíván megszabadulni, hibásan feltételezve, hogy az ő ítélezésükben a beléjük rögzült régi szempontok érvényesülnének. Az pedig semmiképpen sem lehetséges, hogy néhány kiváltságost a rendszer megtart, hiszen ez óhatatlanul politikai szempontok érvényesítését, vádját vetné fel. Azon meg külön lehet elmélkedni, hogy például az Egyesült Államokban azok közül, akik a 62. évüket elérték, mi minden vezető pozíciót töltenek be az arra érdemesek, akár még az ország elnökévé is megválaszthatják őket. Ez a szellemekben, kreatívan gondolkodó elmékben az elmúlt évszázad sorsfordulóin oly nagy veszteséget elszenvedett ország nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy tétlen, pihenő állapotba kényszerítse a legtapasztaltabb és még ereje teljében lévő értelmiséget.

A továbbiakban vizsgáljuk meg kissé alaposabban, hogy az eddigi tapasztalatok alapján mit várhat egy jobboldali értelmiségi, ha bátorodik kritizálni a kormány egyes intézkedéseit, ha netalántán nem ért egyet egyes jobboldali sajtóorgánumok hangvételeivel. Arra egy pillanatig sem szabad gondolnia, hogy a hatalom belássa: a segítő kritika lényegesen több haszonnal járhat, mint a hallgatás, a mindenáron történő alkalmazkodás. Számíthat viszont a szélsőséges jobboldali sajtómunkások támadására, durva minősítésére, a jobboldal és a haza árulója, a szélsőséges kollaboránsi titulusra. Ha korábban főként jobboldali újságokban írogatott, akkor természetesen ezek a kapuk azonnal bezárulnak előtte. Ha egyetemi tanár, akkor hitele csökkentése érdekében még az a képtelenséggel is megvádolhatják, hogy életében egy órát sem tartott az egyetemen. Ha kapcsolatban volt a korábbi Orbán-kormánnyal, akkor szemére hányhatják, hogy milyen hatalmas összegeket vett fel a különböző bizottsági tagságáért. Ha kiderül, hogy mindez valótlan rágalom, és ez a bíróság előtt is bizonyítást nyer, akkor az enyhébb büntetés érdekében nyilvánosan elnézést kérnek a hamis állításokért. A ki nem mondott célt viszont elérték. Bánáti János, az ügyvédi kamara elnöke szerint *„A valótlan – rágalmazó- tényállítások oly módon vesznek el az ember becsületéből, jó hírnevéből, hogy az a jogsértés utólagos helyreigazítással a lényegét tekintve nem reparálható. A valótlan tényállással elkövetett rágalmazás nem véleménynyilvánítás”*. Ha pedig kutatóként egy tudománnyal foglalkozó tanácskozáson szóba mer állni egy ismert baloldali politikussal, akkor számíthat arra, hogy a nagy nyilvánosság előtt a gyilkosok padjára ültetik, kétségbe vonják keresztény, konzervatív szellemiségét, hűtlenséggel vádolják, és töröltetni kívánják a különböző jobboldali körök tagságából. És mi történik akkor, ha netalántán valamelyik jobboldali sajtótermék és a Fidesz kapcsolatáról ejt néhány szót? Ez bizony már olyan halálos bűn, ami perek sokaságát vonhatja maga után, melyben kérhetik a leg súlyosabb büntetés, a börtönben töltendő szabadságvesztés kiszabását.

Mindezek után számíthat-e a véleményét bátran megmondó konzervatív értelmiségi bármiféle támogatásra, kiáll-e érte bárki is ebben az országban? Az teljesen ki van zárva, hogy a jobboldali értelmiség egyetlen szót is ejtsen érte. Ki az az örült, aki saját hitelét, békéjét, egzisztenciáját, jobboldali kapcsolatrendszerét kockáztatja a nála bátrabb kollegáért? *„Igazad volt, de ettől függetlenül miért nem maradtál csendben, miért kellett neked hőbörögnöd, miért nem követtél bennünket, megérdemled sorsodat”*, mondhatják. Számíthat-e a baloldal támogatására? Aligha. *„Hogyan képzeled te, jobboldali értelmiségi, hogy mi megvédünk téged? Egy szót se ejtünk rólad, még akkor sem, ha börtönbe akarnak csukatni. Majd ha hozzánk csatlakozol. Ne keverd össze magad a balliberális filozófusokkal, akiknek a védelmében még nemzetközi botrány is kirobbant. Egyébként is kellett neked ezeket a „fiúkat” támogatnod”*

Ugyanakkor a jobboldali értelmiség elmarasztalása tovább folytatódik: a kormány intézkedéseinek bírálataira, túlzásainak nyesegetésére, bátor kiállásra ösztönzik őket. Így állunk, kedves jobb- és baloldali közírók, a félelemmel.

(Élet és Irodalom, 2012. november 9.)

A Gripen-ügy és hazánk hitele

Szomorúan állapíthatjuk meg, hogy a Gripen harci gépek beszerzésével kapcsolatban a hullámok csak nem akarnak elcsendesülni. Ezen olyan nagyon azért nem lehet meglepődni, mivel a nyugati demokráciákban nemcsak korrupcióra hajlamos polgárok, politikusok vannak, hanem szép számmal olyanok is, akik nem hajlandók belenyugodni a csalafintaságokba, hazájuk megkárosításába, és mindent megtesznek a korrupció leleplezésére.

Ebben az ügyben korábban már többször is megszólaltam. A kezdet kezdetén nehezményeztem, hogy a NATO rendkívül költséges hadieszközök beszerzésére kényszerít bennünket, miközben hazánk felzárkózásához minden forintra szükségünk lenne. Miért nem elégszik meg azzal – medítáltam –, hogy katonáink révén részt veszünk a NATO által vállalt feladatokban, a világ forró pontjain a vizálykodás megakadályozásában? Ha pedig mindenképpen azt szeretné a szervezet, hogy hazánk szűkös légterében harci repülőek röpködjének, miért nem ad néhányat a Nevadában lassan amortizálódó sok ezer gépből? Miért nincs tekintettel az 1956-ban és az 1990-es években szerzett érdemeinkre, miért nem veszi figyelembe, hogy a mi népünk is szeretne jobban élni, a milliárdokat nem fölösleges hadikiadásokra, hanem hazánk épülésére, fejlődésére költeni. Tisztában voltam és vagyok azzal, hogy ez naiv elvárás volt, hasonlóan ahhoz, ahogyan 1956-ban a külföldi rádióadások hatására a nyugati haderők segítségében bízunk. Nem jöttek, mert más, fontosabb szempontok miatt nem jöhettek!

Sajnos nem mondhatjuk, hogy a rendszerváltozás óta eltelt időszakban gazdaságunk erősödött volna. Eladtuk minden értékünket, bezártuk termelőüzemeinket, mert képtelenek voltunk iparunkat modernizálni, mert kénytelenek voltunk kiadásainkat fedezni. Minden fölösleges beruházás, rossz üzlet, amelyet abban az időszakban kötöttünk, gazdaságunk, életkörülményeink rovására ment. Ehhez hozzájárultak a nem egy esetben milliárdos korrupciós botrányok is.

Ahogy nem nézhetjük el a kis megvesztegetéseket, nem engedhetjük meg a politikával átszínezett korrupciós ügyeket sem. Hogyan bízhat meg bármelyik kormány államtitkárokat, minisztériumi osztályokat a korrupciós esetek felderítésével, ha nem tisztázza a saját jóváhagyásával, döntésével hozott milliárdos üzletek körül lengedező „rémtörténeteket”? Hogyan tekinthet el a Gripen harci gépek lízingelésével a világsajtóban már több mint tíz éve keringő és manapság újra a nemzetközi média érdeklődési körébe került állítások tisztázásától?

A The New York Times 2001-ben írta: vezető magyar pártok több millió dollárt kaptak azért, hogy Magyarország egy brit céggel kössön szerződést vadászgépek beszerzéséről. A közelmúltban pedig az egyik osztrák lap azt állította, hogy a magyar kormány 2001-ben öt személy megvesztegetésének hatására döntött a svéd gépek bérléséről. Amennyiben ezek az állítások igazak, joggal elszomorodhatunk, hogy jobboldali kormányunk olyanokat helyezett döntés-előkészítő bizottságokba, akik korrumpálhatók.

Hol vannak ezek a honfitársaink jelenleg? Még odáig se jutottunk, hogy egyáltalán érdeklődést mutatnánk az ügy iránt, és megpróbálnánk kideríteni, kik lehettek ezek a

bűnös szerepet játszó tisztviselők. Nem gondolják a mai kormánypolitikusok, hogy általuk az ország hitele forog kockán?

Mint a sajtóban olvashattuk, a svéd ügyészség kész átadni az ügy ezzel kapcsolatos iratait, ha jogsegély keretében a magyar állam kikéri tőlük. Miért nem kérjük el például azt a dokumentumfilmet, amelyet erről az ügyről készítettek? Miért hagyjuk, hogy a fél világ azon csámcsogjon, hogy „ezek a magyarok nem akarnak gyarmat lenni, de a saját zűrös ügyeiket is képtelenek tisztába rakni”. Miért nem mutatjuk meg a világnak, hogy erkölcsös, feddhetetlen nemzet vagyunk, mindent megteszünk, hogy a rágalmakat tisztázzuk, a vétkeseket megbüntessük?

Az azeri fogoly kiadása, illetve az EU és az IMF ellen vívott „szabadságharcunk” miatt megtépzott nemzetközi tekintélyünk visszaszerzése érdekében célszerű lenne ebben a rendkívül kínos ügyben alapos vizsgálatot kezdeményezni. A kormánynak bizonyítania kell, hogy nemcsak az elődei által elkövetett gyanús pénzügyi átutalásokat, hanem a saját korábbi kormányzása időszakára eső ügyeket is tisztázni akarja. Másképp nem tudjuk lemosni azt a feltételezést, hogy néhány döntés-előkészítő személy is érintett az ügyben. Ez nemcsak nemzetközi hitelünket rontja, de azt is megnehezíti, hogy megnyugtassuk a választópolgárokat, akiket már egy kis összegű számla kitöltésének hiánya miatt is pénzbírsággal sújtanak.

Ha valóban igazak azok a vádak, hogy annak idején néhány polgártársunk belekeveredett ebbe az üzletbe, még mindig hasznosabb a vétkeseket elmarasztalni, mint jegelni a témát, és abban reménykedni, majdcsak megfelelkeznek erről a világnak. A disznóságok előbb-utóbb mindig kiderülnek. Ha mi nem teszünk semmit, a szegényt növelve mások fogják nyilvánosságra hozni azt, amit nekünk kellett volna.

(HVG, 2012. november 22.)

Tudásalapú gazdaság – értelmiség nélkül?

A közelmúltban értesülhettünk negyvenhét Nobel- és Fields-díjas tudós közleményéről, melyben felszólították Európa kormányait annak a 2000-ben kitűzött célnak a megvalósítására, hogy Európa a „világ legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává” váljék. Nézetük szerint a válságból történő kilábolás lehetősége a tudomány és annak támogatása. A versenyelőnyhöz egyetlen út vezet, ha a tudást átvisszük innovatív termékekbe. Hangsúlyozzák, hogy Európa nem engedheti meg magának, hogy elveszítse legjobb kutatóit és tanárait. Ha ez igaz Európa fejlett országaira, még inkább érvényes ránk, a lemaradt és felzárkózni kívánó kelet-európai országokra.

Joggal teheti fel a társadalom a kérdést, hogy a hazai alkotó értelmiség az elmúlt két évtizedben megpróbálta-e a regnáló kormányok figyelmét fölhívni a tudománynak, a kutatás+fejlesztésnek (K+F) hazánk felzárkózásában, a társadalom életkörülményeinek javulásában játszó szerepére? Felhívásban nem volt hiány. Sikerről azonban aligha beszélhetünk, hiszen kormányok jöttek, kormányok mentek, de a huszonkét év alatt mindössze annyit értünk el, hogy a GDP-ből a K+F-re mindössze 1,0–1,1%-t fordítunk. Az EU átlag 1,9%, az utolérni kívánt Ausztriában 2,74%. Dél-Koreában pedig, felzárkózásuk idején 4,3–4,5% volt, jelenleg 3,74%. Alig van annak jele, hogy politikusaink tisztában lennének a kutatás, az innováció jelentőségével. Hiába próbáltuk meg ráirányítani a kormányok figyelmét például Dél-Korea esetére, ahol az ország drámai fejlődése nem a föld mélyén lévő természeti kincseknek, hanem a kiemelkedő kutatás-fejlesztés-

nek köszönhető. Nem véletlen, hogy nem mi létesítettünk gumiabroncsüzemet náluk, hanem ők alapítottak ilyen gyárat hazánkban. Azon se lehet csodálkozni, hogy ma már aligha beszélhetünk nemzeti kézben lévő iparról. Hasznos lenne, ha az Ázsiába gyakran utazó államtitkár egyszer Dél-Koreába is ellátogatna, és tájékozódna az ottani tudománypolitikáról és ennek az ország fellendülésében játszott szerepéről.

Az elmúlt években új veszélyes folyamatnak: a fiatal diplomások tömeges külföldi munkavállalásának lehettünk tanúi. Ez lassan olyan méreteket ölt, ami már jövőnket is érintheti. Kedvezőtlen hatása a gyógyításban már ma is komoly gondot okoz. Odajutottunk, hogy a nyugati országok már a középiskolákban figyelik a legtehetségesebb fiatalokat, nem azért, hogy az irántunk érzett szeretetből számunkra képezzék őket, hanem azért, hogy megnyerjék, és megtartsák őket maguknak. A külföldön szerencsét próbáló diplomások közül remélhetően sokan visszajönnek, a legtehetségesebbeket, legdinamikusabbakat – azokat, akik szakterületükön alapvetően új eredmények elérésére alkalmasak – azonban elveszítjük.

Igaz ugyan, hogy Akadémiánk elnöke „Lendület” néven programot indított, melynek elsődleges célja, hogy kiemelt díjazással, kétszeres professzori fizetéssel és kiemelkedő kutatási lehetőségekkel hazacsábítsa a már bizonyított fiatal kutatókat; és nem baj, hogy elégséges jelentkező hiányában a programot az itthon dolgozóakra is kiterjesztették. Az viszont már nem kívánt feszültségekhez vezethet, ha a Magyarországon maradt, hosszabb időszakon keresztül bizonyított és alkotóerejükben lévő kutatók, esetleg éppen a kiemelték témavezetői(!), összehasonlíthatatlanul rosszabb körülmények között élnek, és kutatnak. Arról nem is beszélve, hogy Magyarországon megeshet, hogy teljesítményükkel nemzetközileg is előkelő helyen álló egyetemeken lévő csoportok kutatói – munkájuk sajtószerű elismeréseként – felmondólevelet kapnak!

A fiatalok külföldi munkavállalásában számos tényező játszik szerepet. Tekintsünk most el attól, hogy lehangelő gyűlölködő légkörben élni. Az alkotó fiatalok szeretnének békében dolgozni és nem állandó feszültségben, belső és külső ellenséggel vívott csatározásban viaskodni. Nyilvánvalóan a legdöntőbb tényező: a fiatal diplomások nem tudnak keresetükből maguk és családjuk számára megfelelő életkörülményeket biztosítani. Különösen vonatkozik ez az egyetemeken, kutatóintézetekben dolgozókra, azokra, akik a jövő nemzedékét tanítják, vagy tanítani fogják, akik kreativitásukkal, kutatómunkájukkal képesek új, a gyakorlatban is hasznosítható felfedezéseket tenni.

Sajnálatos módon az értelmiség megbecsüléséről erkölcsi vonatkozásban sem beszélhetünk. Az aligha tekinthető megbecsülésnek, ha a hatalom birtokosai az értelmiséget megalázzák, mindenféle jelzővel illetik (Kövér László: „*ilyen prostituált értelmisége egyetlen országnak sincs*”), azért, mert egy részük nem ért egyet politikájukkal. Politikusaink megfélemlenek arról, hogy az ország nemzetközi jó hírért, elismerésért nem a népszónokok, hanem az alkotó értelmiség teremtette és teremti meg. Ugyanakkor különböző rendelkezésekkel sokak számára rendkívül megnehezítjük az egyetemre kerülést, mint ha a szaktudás, a képzettség megszerzése egyedül az egyén, nem pedig az egész társadalom érdeke lenne. Az emberben felmerül a kérdés, hogy ennek az országnak egyáltalán szüksége van-e tanult emberekre, magas színvonalon képzett, önállóan gondolkodni képes értelmiségre? Vagy azoknak van igazuk, akik előrelépésünkben nem a tudásalapú ország létrehozóit, hanem csupán a kétkezi munkát látják a legfontosabb tényezőnek?

Tisztában vagyok azzal, hogy nem vagyunk gazdag ország, és szűkös pénzügyi keretünkkel – minden területen – rendkívül gondosan kell gazdálkodnunk. Ez lehet az oka, hogy az egyetemeken, a kutatóintézetekben a rendszerváltás után például csaknem teljesen megszűnt annak a lehetősége, hogy a kiemelkedően tevékenykedőket, a labo-

ratóriumokban 10–12 órát dolgozó kutatókat, oktatókat prémiumban részesítsük. Éppen ezért megdöbbentem, amikor kiderült, hogy az előző kormányzati ciklusban különböző állami, fővárosi tulajdonban lévő cégek (például a BKV) vezető tisztviselői milyen elképesztő, munkaszerződésben rögzített százmilliós nagyságrendű jutalomban, végkielégítésben részesültek, függetlenül attól, hogy az irányításuk alatt álló üzem, vállalat hatékonyan, eredményesen működött volna. Ez a különleges „kiemelés” – úgy tűnik – a kormányváltás után se változott. A közelmúltban értesülhettünk arról, hogy a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) öt munkatársa 2012-ben átlagosan 2,4 havi fizetésnek megfelelő, 1,6–1,8 millió forint prémiumban részesült, miközben a napi taposómalomban dolgozó újságírók százait (ezreit?) küldték az utcára.

Mi az ördögöt csináltak ezek a kiváló polgártársaink? Azért kapták volna jutalmukat, mert elbírálták a rádió frekvenciáért beadott pályázatokat, és kiötlöttek egy világhírre valóban érdemes kifogást – „a pályázók a beadvány hátsó oldalait nem írták alá” –, ami miatt a Klubrádió pályázatát vissza lehetett utasítani? Talán a megtakarítást szolgálna a kormánynak sok százmillióba kerülő levelezése a polgárokkal? Vagy olyan gazdagok lennének, hogy képesek vagyunk százmilliókat áldozni nevetséges hirdetésekre, amelyekkel csak azt értük el, hogy kiváltottuk az IMF rosszallását, pénzügyi biztonságot jelentő támogatásának esetleges elvesztését? Erősen kétlem, hogy a látványsportok kiemelt támogatása, új stadionok építése vinné előre az országot, és ezek lennének azok a tényezők, amelyek a fiatalokat itthon-maradásra készítenék. És sorolhatnám tovább a „különleges” költségeinket.

Megválaszolásra váró kérdések: mit tesz a kormány, hogy a tehetséges fiatalokat a jövő professzorait, kreatív kutatóit, nemzetközileg is kiemelkedő eredmények elérésére alkalmas diplomásokat itthon tartsa? Remélhetően nem kívánják követni az elmúlt évszázad gyakorlatát, amikor az alkotó értelmiséget különböző módokon üldöztük ki az országból? A kint elért eredményeik fényében persze büszkék vagyunk rájuk, és dicsekszünk velük: „*milyen kreatívak is vagyunk mi, magyarok*”, mondogatjuk! Az olyan megvalósíthatatlan tervek, hogy az egyetemek önfinanszírozóvá váljanak, aligha tölthetik el optimizmussal a fiatal diplomásokat. Az meg végképp elriasztó, hogy a felsőoktatási intézmények ideai költségvetéséből 7,3 milliárdot zárolnak, valószínűleg végképp elvonnak. Minderre a koronát a hallgatók számának, támogatásának korlátozása tette fel. Mindez nem az ország fellendüléséhez, hanem kulturális, gazdasági leszakadásához vezet. Egyáltalán tudatában van a kormány annak, hogy hazánk felzárkózása polgárainak képzettségétől, tudásától, alkotómunkájától függ? Tisztában vannak-e azzal, hogy csak a tudásalapú ország képes a fejlődésre, és ezáltal a szegényebb rétegek életkörülményeinek javítására? Vagy politikusaink megelégszenek azzal, hogy erőfeszítéseik révén hatalomba kerüljenek és a lehető leghosszabb ideig ott is maradjanak?

(HVG Online, 2012. december 13.)

Szabadságharc, fegyverletétel

Az ember természeténél fogva békés természetű, és nem túlságosan lelkesedik a fölösleges „szabadságharcokért”, különösen ha nem tudja, ki ellen is folytatjuk azt. Kelettel egyre jobb viszonyba kerülünk, az Európai Uniónak pedig nemcsak tagjai vagyunk, hanem még sok-sok százmilliárd támogatást is kapunk tőlük, melyet nem lenne illendő az ellene folytatott csatározásra fordítanunk. Ismerve gondjainkat, visszafogottabban kellene „szabadságharcunk” sikereiről beszélni. Hogy csak a legújabbakat említsem, erős ké-

telyeim vannak, hogy Európa „legversenyképesebb” országai közé tartoznánk, és hogy „Magyarország Európa sikertörténete” lenne. A hazai és külföldi elemzések sajnos egyáltalán nem erről szólnak, és demokráciánk építésének sajátos vonásai ma már a világsajtó kedvenc témái közé tartoznak. Kiemelkedő önbizalmunk ellenére a közelmúltban már néhány „fegyverletételnek” is tanúi lehettünk.

Az valóban demokratikus megoldásnak látszik, hogy a kormány folyamatosan levelez az „emberekkel”, és a közösen kitűzött célokat kívánja elérni. Közbevetőleg: nem tudom, hogy az „emberek” közé tartozóknak kell-e tekintenünk a társadalomnak azt a harmadát, amelyikről Bogár László a Heti Válaszban nagy vihart kavart nyilatkozatában szólt („A társadalomnak legalább egy harmada végképp elveszett, ... kegyetlen jövő vár rájuk... már nem lehet (őket) visszahozni a nyomorúságból”), és melyet – a lényegét megtartva – a Népszabadságban (január 23.) pontosított. Elszomorító mondatok ezek, amelyeket, akárhogyan is fogalmazunk, nem fogadhatunk el. Honfitársainknak ez az „egy-harmada” olyan hatalmas tömeg, amelyet egyetlen kormánynak sem szabad leírnia: sőt mindent meg kell tennünk, hogy leszakadásukat, teljes összeomlásukat megakadályozzuk. Ez rendkívül nehéz feladat, de ha belenyugszunk a jelenlegi állapotba, a vélt vagy valós tendenciába, és nem teszünk semmit, akkor számíthatunk arra, hogy túlélésüket olyan eszközökkel próbálják elérni, melyek az ország számára lényegesen nagyobb katasztrófával járnának, mint a totális leszakadásukat megelőző politika. Egyetérték a Polgári Mozgalomnak a Népszabadság január 25-i számában megjelent kiáltványával és az abban felsorolt javaslatokkal. Ebben a vonatkozásban egy szerény eredményről szeretnék beszámolni. A nálam dolgozó roma származású doktorandusz leány, aki talán az első a vegyész szakon, odaadó kutatómunkája eredményeként rövidesen megszerzi a minden turpisságtól (!) mentes PhD-fokozatot. Hatásosabb és igazabb lenne a kormánypolitika, ha az egyes intézkedések meghozatala előtt nem az „embereket” kérdeznék meg, hanem az érintett foglalkozási ágak szakértőit, az egyes társadalmi rétegek választott képviselőit, vagy végső sorban holdudvaruk jeles tagjait. Tartok attól, hogy az „emberek” is jobban szeretnék, ha nem őket bombáznák megfejthetetlen kérdéseket tartalmazó levelekkel, ha a döntések előtt nem rájuk hivatkoznának. Tisztában vagyok azzal, hogy a „szabadságharcunk” még nem ért véget, és számíthatunk további sikerekre.

Az átgondolatlan intézkedések következtében a kormány „szabadságharcában” egymásután kénytelen „fegyverletételekre”. A bírói kar idősebb tagjaival szemben táplált ellenszenvének sikertelenül próbált eleget tenni, az akció csak arra volt jó volt, hogy a hazai és nemzetközi közvélemény figyelmét felhívjuk politikánk új elemeire. Most aztán azzal küszködünk, hogyan lehetne a nemzetközi szervezeteket megnyugtatni, a nyugdíjazott bírókat visszahelyezni a régi munkakörükhöz legalább hasonló beosztásba. Baj van az Alkotmánybírósággal is, amely még a kibővítés ellenére is sorban hozza a kormány terveit keresztező határozatokat. Meg is kapta a magáét a parlament elnökétől, aki szerint a testület politikai tanácsokat osztogat a törvényhozásnak. A Fidesz ifjú politikusa szerint pedig az Alkotmánybíróság szembemegy az alaptörvénnyel, és nem is vizsgálhatta volna az előzetes regisztrációval kapcsolatos rendelkezést. Némi igyekezettel már a döntés meghozatalának időpontjában is „időzítést” vél felfedezni. Ezek a vélemények feltehetőleg a kormányfő korábbi kijelentésére támaszkodnak, mely szerint „aki kifogásolja a regisztrációt, az nincs tisztában az alaptörvénnyel”. Az még véletlenül sem merül fel a tisztelt kormánypolitikusokban, hogy esetleg ők vétettek az alapjogok ellen, esetleg az ő jogi képzettségük hiányos.

Elkötelezett barátaim már arra készültek, hogy az ellenoldal tervezett demonstrációját kompenzálva részt vesznek a kormányt támogató „békemenetben”. Némi nehézséget jelentett számukra, hogy a szervezet első sorában azok az erősen jobboldali hírlap-

írók menetelnek, akik bizony időnként elképesztő, nemzetközi elmarasztalással is járó kijelentéseket tesznek. A kormányfő ennek ellenére igen jó kapcsolatban van velük; lehet, hogy ők lennének a követendő példaképek?

Megfontolatlannak tartom a kormánynak a felsőoktatással kapcsolatos terveit is. A kormányzat, bízva saját igazában és erejében, mindenféle alaposabb egyeztetés nélkül a felsőoktatás jelenét és jövőjét érintő terveket szőtt, amelyek az érintettek tiltakozását és a kormány kényszerű részleges visszavonulását vonták maguk után. Teljesen fölösleges olyan, esetleg majd csak a Kánaánban megvalósítható elképzelésről szónokolni, hogy az egyetemeknek önfenntartóvá kell válniuk. A végén még odajutunk, hogy az egyetemen a kutatás költségeit a kutatóknak kell előteremteniük! Ha már önfenntartásról beszélünk, akkor ezt a célt inkább a látványsportoknál, például a labdarúgásnál kellene elérnünk. Mindez nem jelenti azt, hogy nem kellene csökkenteni a ma már minden nagyobb városban működő főiskolák számát – amiről alig esik szó –, és nem kellene a hallgatóktól némi hozzájárulást kérni képzésükhöz: elsősorban azoktól, akik ezt megengedhetik maguknak. Amennyiben a kormány valóban hazánk fejlődését tartja szem előtt, akkor a felsőoktatást nem milliárdos elvonásokkal kell sújtania, hanem az eddigieknél nagyobb támogatásban kell részesítenie. Ha nem ezt teszik, akkor nem felzárkózásunkat, hanem leszakadásunkat segítik elő. Elhangzott az is, hogy minden területen ott áll a fiatal generáció, amelyik alig várja, hogy megüresedjenek a hön óhajtott beosztások. Feltételezem, hogy itt nem azokra a felsőoktatásban tanuló fiatalokra gondolnak, akik keményen tiltakoznak a kormány intézkedései ellen. Hogy közülük kerülnének ki a kormány politikájának jelenlegi (jövőbeni) támogatói, azt erősen kétlem.

Mielőtt a 62 éves nyugdíjkorhatárnak a sok sebből vérző egészségügy területén történő bevezetésével ijesztgetnék a társadalmat, talán érdemes lenne, lett volna áttekinteni a gyógyítás hazai helyzetét. Alig érhető, hogy minderről akkor esik szó, amikor fiatal orvosaink – megélhetésük érdekében – aggasztóan nagy számban külföldön helyezkednek el. Még elgondolni is szörnyű, mi történne ebben az egészségesnek alig mondható országban, ha a 62. évüket elért tapasztalt orvosaink valóban visszavonulnának, és otthagynák munkájukat, azaz bennünket, betegeket.

Az átgondolatlan intézkedések egyetlen eredménye, hogy sikerült a kormánynak maga ellen hangolnia az idősebb és a fiatalabb nemzedéket.

Nyitott kérdés: kik azok, akik a fent kiemelt rendelkezéseket – meggondolatlanul – a kormány elé terjesztetik? Hol találta a miniszterelnök ezeket a kiválóságokat, akik „jobbnál jobb” tanácsokkal látják el. Vagy mindez a kormányfő agyából pattant volna ki? Az elmúlt évek tapasztalata alapján tisztában vagyok azzal, hogy a Fidesz politikusa-it abszolút nem érdeklik a kívülről, belülről(?) jövő tanácsok. Nem hallgattak ránk akkor sem, amikor politizálásukkal kapcsolatban a 2002-es és 2006-os választások előtt aggodalmunkat fejeztük ki. Nem, ők nem kíváncsiak értelmiségük véleményére: egyedül csak ők tudják, hogyan kell, hogyan lehet elveszíteni a legközelebbi parlamenti választást.

(Népszabadság, 2013. január 29.)

Nem lehetne másképpen?

Az ország kormányzására felhatalmazást nyert pártok természetes törekvése a társadalom meggyőzése alkalmasságukról. Óvakodniuk kellene azonban minden olyan intézkedéstől, törvénykezéstől, amely látszólag vagy valójában a demokráciát gyengi-

ti. A demokráciában a kormányrúd megtartásának alapvető feltétele a társadalom egésze érdekében végzett hatékony munka. Konzervatív értelmiségiként zavar, ha a 90-es évek második felében a jobboldalra átjött Fidesz – hatalmának megtartása érdekében – olyan eszközökhöz nyúl, melyek méltatlanok a kereszténydemokrata szellemiséghez. Ezek közé sorolom többek között a politikai bosszút, a sikerpropagandát és a kritikusok leárusítását.

1. Az nem vitás, hogy minden törvénytelen séget, korrupciót fel kell deríteni, a vétkeseket meg kell büntetni. A kormányváltás után az ilyesmi felkutatásával megbízott volt katonai ügyész ténykedése azonban alig mondható sikeresnek. Hiszen az általa előbányászott, a jobboldali sajtóban hetekig, hónapokig elemzett „visszaéléseknek” csupán törtrésze jutott el a bíróságig. Méltatlan és elfogadhatatlan az a hadjárat, amely a volt testvérpárt, az MDF vezetői, Dávid Ibolya és Herényi Károly ellen folyik: az ügyet – úgy tűnik – sikerül az ügyészségnek a legközelebbi választásig elhúznia. Megdöbbentett az a meggondolatlan támadás, amely a közelmúltban a volt köztársasági elnököt, Sólyom Lászlót érte, azt a konzervatív polgárt, aki jogtudósként közreműködött a rendszerváltás békés lebonyolításában, segítette Antall József miniszterelnököt munkájában, és akit a Fidesz nem kis erőfeszítéssel és ügyeskedéssel juttatott az elnöki székbe. Azt azonban már nem viselik el, hogy a demokrácia és az alkotmányozás kérdésében a Fidesz politikusait kritizálja. Csalódtam, hogy Orbán Viktor egy szót sem szólt Sólyom László védelmében. Ennyit érne az érdekükben tevékenykedő konzervatív értelmiségi? Tartok attól, hogy mandátuma lejárta után a Nemzeti Bank elnöke sem ússza meg szárazon, és az eddigieket messze meghaladó elmarasztalásban lesz része. A közelmúltban a rendőrség számos volt vezetője ellen indult felelősségre vonás, vagy azért, mert az irányításuk alatt lévők nem voltak kellőképpen felszerelve a tévé ostroma idején, vagy azért, mert október 23-án a tüntetőkkel szemben megengedhetetlen eszközökhöz is nyúltak. Azokról a „hazafiakról” viszont alig hallunk, akik provokálták őket, akik autókat gyújtogattak, akik betörték a tévé székházába. Az előző kormány gazdasági ügyeinek vizsgálata jelenleg is tart, a mai napig nem tudjuk, hogy az ezzel megbízottak rossz vagy jó üzletet kötöttek. Még elgondolni is rossz, hogy a valamikor megtörtént kormányváltás után a baloldali „Budai” úr – versenyezve elődjével – hasonló vizsgálatok tömkelegét indítja-e el a jelenlegi kormány vásárlásainak, eladásainak tisztázása érdekében. És ez majd így megy tovább és tovább...

2. Sajnálatos, hogy a kormányfő és munkatársai nem bírják ki, hogy minden megszólalásukkor ne a sikerekről beszéljenek. Megítélésem szerint az EU-tárgyalásokkal megbízott kormánytisztviselők jól képviselték az ország érdekeit, és teljesen fölösleges volt a kormányfő pr-menedzsereinek addig számolniuk, míg nem találtak egy olyan mutatót, mely kiemelkedő sikerüket bizonyítaná. Különböző országokban eltöltött több mint nyolc esztendő alatt sehol nem találkoztam olyan sikerpropagandával, mint hazánkban. Nem tudom, hogy ezzel a kormányfő valójában kiket akar elkápráztatni. Talán azt az egyharmadot, amelyiknek nincsen munkája, amelyik mélyszegénységben él? Vagy talán a tájékozatlannak vélt középosztályt, amelynek szellemi képességeit ennyire lebecsüli?

3. A társadalom nem kívánt kettészakadásához, az ellenségeskedés mélyítéséhez vezet, hogy azokat, akik a kormány politikájával nem értenek egyet, hazafiatlansággal vádolják. Erre sajnos számtalan példát lehet felhozni. Nemrégiben Selmeczi Gabriella, a Fidesz szócsöve a kormánypolitika kritikusairól jelentette ki, hogy „*idegen érdekeket szolgálnak*”. Ez bizony, akárhogy is ragozzuk, más szavakkal azt jelenti, hogy a tőlük eltérő véleményen lévőköt hazaárulóknak tekintik, ami elképesztő. A szóvivő megelégedik arról, hogy a demokráciában a polgárok nem kötelezhetők egyetértésre. A min-

denkori ellenzék elsődleges feladata, hogy rámutasson a hibákra, hogy a bírálatok révén kényszerítse a kormányt az ország érdekében végzett átgondolt, hatékony munkára. Ezek szerint az lenne az igazi hazafiasság, ha az „emberek” szolgai módon rábólintának a kormány minden intézkedésére, egyetlen szóval se bírálnák, egyetlen módosítást se javasolnának? Na de előállhat az a helyzet, hogy a Fidesz újra ellenzékbe kerül. Akkor majd szabad az akkori kormány intézkedéseit kritizálni? Vagy akkor, hasonlóan a nyolc évet ellenzékben eltöltött időszakhoz, éppen a kritika fogja bizonyítani a hazafias elkötelezettséget?

(HVG, 2013. március 2.)

Országértékelés és a jövőkép

Hosszú évek óta érdeklődéssel hallgatom a politikusok éwertékelő beszédeit. Amit mindig hiányoltam ezekből, az a jövőkép fölvezetése. Azt azonban aligha állíthatjuk, hogy a kormányfő ne tért volna ki arra, mire számíthatunk 20 év múlva, a távoli jövőben.

Nemcsak azt szeretné, ha egyetemünk a világrangsorban egy osztállyal előrébb kerülne, hanem ismertette „mestertervét”, kijelentette: *„Több egyetemünket bevisszük a világ 200 legjobb egyeteme közé”, és az „innovációra és kutatásra fordítjuk majd a nemzeti össztermék 4–5 százalékát.”* Miniszterelnök úr! Kiket akar ezzel a csodálatos jövővel elkápráztatni? Arról az „apróságról” ugyanis egy szót sem ejtett, hogy ezt az ambíciózus tervet hogyan kívánják megvalósítani. Talán azzal, hogy elküldik a 62 évet elért, nagy tudású és még mindig alkotó professzorokat, gyógyító orvosokat? Mintha ez az intézkedés már a bírónál sem aratott volna nagy sikert, nem beszélve arról, hogy a közelmúltban nevezte ki a felsőoktatással foglalkozó államtitkárnak Klinghammer akadémi-kust, a Nemzeti Kör tagját, ami azt jelzi, hogy bízunk a 70 év fölötti professzor tapasztalában, élelítésében, problémamegoldó képességében! Az azonban valóban unortodox, a világon egyedülálló megoldás, hogy azoknak az oktatóknak, gyógyító orvosoknak, akik 62. évüket betöltötték és tovább kívánnak dolgozni, közvetlenül a miniszterelnöktől kell engedélyt kérniük erre! Ez az eljárás semmi másra nem jó, csak annak bizonyítására, hogy ebben az országban minden egy személytől, a miniszterelnöktől függ. És akkor csodálkozunk, hogy furcsa dolgokat írnak rólunk a demokratikus világban.

A fent említett csodálatos célkitűzéseket aligha segítik elő a felsőoktatást sújtó elvonások, melyek az egyetemeken folyó kutatómunka és az ezzel szoros kapcsolatban lévő oktatás színvonalának csökkenéséhez vezetnek. Ha az itthoni egyetemek leépülnek, hogyan várhatjuk, hogy a felnövő fiatalság tehetségesebb és tehetősebb része ne külföldi egyetemeken próbáljon magának helyet találni, és a megszerzett ismereteket ne külföldön kamatoztassa? És akkor kik fogják a jövő nemzedékét tanítani? Kik fogják a GDP-nek a K+F-re szánt öt százalékát kutatómunkájukban hasznosítani, új termékek, új technológiai eljárások kidolgozásába, felfedezésekbe konvertálni?

Helyzetünket nehezíti az egyetemeken dolgozó fiatalok rendkívül alacsony keresete. Ki az a megszállott fiatal, aki a jelenlegi illetményért eljön az egyetemre kémiát vagy fizikát oktatni, és maradék idejében nemzetközileg is értékelt kutatást végezni? Amikor látja, hogy a semmiféle alkotómunkát nem végzők állami vállalatoktól mekkora fizetést és prémiumot vesznek fel, sőt van olyan fiatal politikus, aki még arra is képes, hogy egy év alatt 40 milliót érő házat vásároljon? Az egyetemeket érintő megszorítások nem az ország fejlődéséhez, hanem leszakadáshoz, lemaradáshoz és elszegényedéshez vezet-

nek. Odajuthatunk, hogy a hazánkba települő vállalatok nemcsak a technológiát, hanem a képzett munkaerőt, a mérnököket, a technikusokat is kénytelenek lesznek magukkal hozni és ekkor majd lehet új stratégiai megállapodásokat kötni velük! Mindezek fényében érthetővé válik a miniszterelnöknek a kormányközeli tévécsatornában napokban elhangzott terve, mely szerint a kormány arra törekszik, hogy felrázza, lelkesítse a magyar népet. Ebből viszont azt a több millió magyar embert sem szabad kihagynia, aki mélyszegénységben él.

Egyetemeken oktatás mellett kutatás is folyik. A tudományos és alkalmazott kutatás kulcsszerepet játszik egy ország fejlődésében. Ha a nehezebb gazdasági helyzetben az egyetemek támogatását csökkentjük, ha elriasztjuk az itthoni továbbképzéstől a fiatalokat, ha kénytelenek vagyunk laboratóriumainkat bezárni, a még működő berendezéseket kikapcsolni, ha elküldjük a tapasztalatokban gazdag, még mindig alkotó értelmiséget, akkor kik fogják a jövő oktatóit, kutatóit képezni, akik majd a javuló lehetőségek között beindítják a gépezetet?

Bármennyire is nehéz gazdasági helyzetben van az ország, a kormány intézkedései, vásárlásai nem tükrözik, hogy pénzsűkében lennénk. Megvásároltuk a Mol-részvények tekintélyes százalékát, és sok százmilliárdért birtokunkba kerülnek a gáztárolók is, ami a remények szerint lehetőséget kínál a kormányoknak, hogy beleszóljanak a földgáz értékesítési árába. Arról is hallhattunk, hogy az IMF kipaterolása – pontosabban az a tény, hogy nem az IMF-től veszünk fel hitelt – az eltérő kamatok miatt több mint kétszázmilliárd forintjába kerül az országnak. Az egykulcsos adó bevezetése kb. 500 milliárddal csökkentette a költségvetés bevételét, anélkül, hogy a gazdaság várt élénkítése bekövetkezett volna. Ehhez hozzáadhatjuk egyéb költségeinket, amelyek összességében csaknem 140 milliárdot tesznek ki, mindezt kiegészíthetjük a labdarúgó-stadionok tervezett építésére, korszerűsítésére szánt csaknem 60–80 milliárddal. Ez együtt lehetőséget teremtett volna olyan fejlesztésekre, például egyetemeink erősítésére, amelyek rövid vagy hosszú távon előrelépést jelentettek volna, segítették volna a nemzeti ipar alapjainak lerakását.

Időről időre értesülünk arról, hogy a kormányfő, vagy „jobbkeze”, stratégiai szerződéseket ír alá a hazánkba települt külföldi vállalatokkal. Csak azt nem közlik velünk, hogy a látványos kézfogások valójában mit jelentenek számunkra? Emelnék az ott dolgozó „emberek” bérét, növelnék a magyar beszállítók számát, támogatnák azokat az egyetemeket, ahol mérnökeik megszerezték a speciális továbbképzésükhöz szükséges tudást? És sorolhatnám tovább. Olyan magyar vállalat létesítéséről, visszavásárlásáról sajnos nem értesülünk, mely a külföldi és hazai piacon is eladható (!) termékeket gyártana. Még visszagondolni is rossz rá, hogy a rendszerváltozást követő években hogyan herdáltuk el értékeinket, milyen sok munkaalkalmat jelentő termelőüzemet adtunk el, zártunk be. Örülünk annak, hogy honfitársaink közül sokan meggazdagodtak, milliárdosokká váltak: büszkék vagyunk rájuk! Még büszkébbek lennénk azonban, ha ezek a kiválóságok nemcsak a nagy show-val beharangozott ünnepeken adnának át díjakat egy-két kiválasztott polgárnak, hanem tőkéjük egy részével a kutatás+fejlesztést (K+F) is jelentősen támogatnák.

Tisztában vagyok azzal, hogy gazdasági erőnk nem teszi lehetővé, hogy autógyárakat hozzunk létre, de kétlem, hogy az állam beruházási politikájával, a gyakran elmarasztalt EU-támogatások ügyes felhasználásával, nem tudna olyan termelőüzemeket létrehozni, amelyek nemcsak munkaalkalmat teremtenének, hanem még profitot is hoznának. Miért ne lehetne a szürkeállomány eredményeit, gondolatait valamiképpen átültetni a termelő gazdaságba? Persze ehhez tőke és hitel is szükséges. Már ezért is célszerű lenne a bankok bizalmát visszaszerezni.

A rendszerváltozás előtt több mint 10 ipari kutatóintézet működött hazánkban a magyar ipar és agrárium segítése, a technológiák fejlesztése és újak kidolgozása érdekében. Jelenleg valószínűleg nincs arra pénz, hogy ezeknek legalább egy részét újra létrehozzuk. Ezért az akadémiai intézetekben és az egyetemeken kellene olyan részlegeket szervezni, amelyek kizárólag az innovációval, alkalmazott kutatással foglalkoznának. Megeshet olyan csoda, hogy az ezektől az intézményektől távol lévők agyában is kipattan milliárdokat hozó ötlet, erre azonban – ebben a technológiailag fejlett világban – aligha van esély.

Hazánk felemelkedésének, gazdagodásának útját nem kell politikusainknak kitalálniuk, elég ha ezen a téren a háború után drámai fejlődést mutató országok példáját veszik figyelembe. Az valóban unortodox, egyedi megoldás lenne, ha ezt úgy próbálnánk elérni, hogy elzavarjuk a még mindig erejük teljében lévő tanárokat, egyetemi oktatókat, orvosokat; ha ijesztgetjük az utánuk következő generációt; ha pénzügyi akadályokat támasztunk az egyetemeken tanuló diákok elé; ha nem adunk nekik reális jövőképet; ha nem a demokrácia kiszélesítésére törekszünk; ha a parlament magas pulpitusáról időről időre megalázzuk a velünk nem mindenben egyetértő alkotó értelmiséget; ha semmit sem teszünk a nemzeti ipar megteremtése érdekében; ha a K+F jelentőségéről csupán beszélünk; ha nem törekszünk arra, hogy a leszakadók felemelkedését segítsük.

(*Népszabadság, 2013. március 12.*)

A hatalom vitakultúrája

A demokrácia egyik alapja a véleménynyilvánítás szabadsága. E nélkül az egész nem ér semmit, függetlenül attól, hogy mit mondanak a politikusok. Nyilvánvalóan minden kormány vét, véthet hibákat. Az ellenzék alapvető feladata, hogy ezekre felhívja a figyelmet, elemezze azokat.

Némiképp megismerve a nyugati demokrácia vitakultúráját, az ember azt várja, hogy ilyenkor a megbírált politikus megpróbálja igazát érvekkel alátámasztani. Ha nem ezt teszi, akkor óhatatlanul arra a következtetésre juthatunk, hogy nincsenek argumentumai, nem képes a megtámadott intézkedést megvédeni, ami igencsak elszomorító, ha ezt az ország vezetésére felhatalmazást kapott kormánypolitikus teszi. Vitakultúránk egyik vadhajtása, amikor kétségbe vonjuk a bírálókat, a más nézetben lévők hazafiasságát, a haza elárulásával vádoljuk őket, felmenőik politikai kötődését hozzuk fel lejáratásuk érdekében.

Egyik gyakran hangoztatott hatásosnak tűnő „érv” a kritizálók besorolása a kommunisták táborába, megfeledezve arról, hogy a régi, igazi kommunisták már eltűntek a közélet színpadáról. A különböző ellenzéki pártok vezető politikusainak túlnyomó része már kora miatt sem lehetett tagja az MSZMP-nek, számosan közülük önfelelt gyerekkorukat töltötték a rendszerváltozás időszakában. Ugyanakkor a jelenlegi kormány számos képviselője dicsekedhet hajdani MSZMP-tagságával, szüleikről nem is beszélve. Hogyan lehet velük kart karba öltve hatásosan küzdeni a kommunizmus maradványai, szellemisége ellen?

A minősítéseket a más nézetben lévő értelmiségiek, a tüntetők, a vélt vagy valós jogiért küzdő diákok sem ússzák meg. Mivel a rendszerváltozás időszakában született fiatalokat már nehéz lenne állampárti tagsággal vádolni, előkerülnek a felmenőik. A közelmúltban Kövér László, az Országgyűlés elnöke, aki bizony nem fukarkodik az ellenoldal, a bírálókat minősítésével, jegyezte meg, hogy a tüntető diákok „*apukái valószínűleg...*

kommunista vezetők voltak". Igaz, hogy később igazságtalannak, megalapozatlannak minősítette állítását – ami elismerést érdemel –, ugyanakkor többek között kijelenti, hogy *„a baloldal nagyobbik része ... hagyományként ápolja a hazaárulást”*.

Ennél szörnyűbb vádat nem tudok elképzelni. Mivel Stumpf István alkotmánybírói ténykedése sem nyerte el tetszését, kijelentette, hogy ma már *„az általa képviselt parttalan jogászkodás nélkül...”* jól meglennének. Nem gondol arra, hogy replikaként elhangozhatna, hogy az ő békétlenséget szító minősítgetéseitől is jól meglenne az ország? Mivel az ellenzék pártjainak, az ellenoldal híveinek nem sok esélyük van arra, hogy bírálatukat érdemben figyelembe vegyék, föltételezhető, hogy talán konzervatív értelmiségiként erre egy hajszállal több reményem lehet. Mielőtt azonban bárhová besorolnának, megemlítem, hogy számos kormánypolitikusétól eltérő környezetben nőttem fel. Lehet, hogy a kormány számos tagjánál szerencsésebb voltam? Nem tudom értelmezni a miniszterelnök március 15-e alkalmából elhangzott kijelentését, mely szerint *„régén voltunk ilyen közel ahhoz, hogy a magyarság céljait megvalósítsuk, a magyar szabadságot kiterjesszük határon kívül és belül”*. Hogy a jelenlegi életkörülmények, a gazdasági helyzet, milliók kétségbeejtő, kilátástalan helyzete, a munkaalkalmat teremtő beruházások hiánya, a jövő értelmiségiek kivándorlása, a hazai tanulási lehetőségeik korlátozása, a baráti országok bírálata lenne az a cél, melynek elérése érdekében az elmúlt évszázadban békés és kevésbé békés eszközökkel küzdöttünk, abban erősen kételkedem.

Miért gondolja azt a kormányfő, hogy a külföldi kézben lévő szolgáltatások tulajdonosai a magyar emberek ellenségei lennének, mert nem törődnek bele abba, hogy őket kár érje? Különösen, ha a meghozott intézkedésekről előzetesen senki nem tárgyalt velük, ami bizony nem éppen demokráciára jellemző eljárás. Miért kell a hazai független bíróság ítéletét „gyalázatosnak” minősíteni, mert törvényeink alapján nem a kormánynak adott igazat? Az az elképzelés, hogy ha megszabadulnak az idősebb bíraktól, akkor majd a peres ügyekben számukra megfelelőbb bírósági döntések születnek, egyelőre nem jött be, hiszen a legújabb, a miniszterelnöknek nem tetsző határozatokat már nem a nyugdíjba küldött bírók hozták!

A legújabb történéseket analizálva: milyen hozadéka volt annak, hogy az egyetlen más hangon megszólaló Klubrádiót meghurcolták, pályázatuk elfogadását hosszú időre elhúzták olyan elképesztően nevetséges és primitív magyarázattal, hogy a pályázat hátsó oldalait nem írták alá? Akik ekkora badarságot kitalálnak, nem gondolnak arra, hogy ezzel a „jogi érvel” valójában a miniszterelnököt alázzák meg, hiszen neki kellett volna figyelmeztetnie a Médiatanács szakértő(?) jogászait, hogy ennél valamivel jobban hangzó, ésszerű érveket találjanak ki. Az eddigi történések fényében a Klubrádió üzemeltetői és hallgatói örülhetnek, hogy az alapszerződés negyedik vagy ötödik(?) változatába nem illesztették be, hogy csak a „hazafiasnak” ítélt rádióadók működhetnek. És akkor jöhetett volna az EU a kifogásaival, hiszen hogy ki dolgozik a magyarság érdekében, annak eldöntése kizárólag a mi, pontosabban a kormány joga. Igaz „hazafiként” nem is értem, meddig viseljük még el az ATV-t, és az ott dolgozó újságírók eszmefuttatásait?

Képtelen vagyok azt is megérteni, hogy a kormányrúd megtartása érdekében a Fidesz politikusai miért a jelenlegi utat választották. Miért nem próbálják hatásosan, demokratikus módon vezetni az országot, amivel kiválthatnánk a nyugati világ elismerését is? Miért nincs annyi önbizalmuk, hogy olyan feltételek mellett szerezzenek győzelmet a következő választáson, amilyen körülmények között sikert értek el 2010-ben? Elszomorító, hogy nimbuszunk fokozatosan halványul, nemzetközi reputációnk csökken, és – ellentétben a korábbi időszakokkal – a nyugati politikusok és a külföldi média szörnyű dolgokat állít kormányunkról, demokráciánk vadhajtásairól. Miért volt és van erre szükség?

Azok a magyarázatok, hogy a bennünket bíráló politikusok a hazai ügyeket illetően valószínűleg tájékozatlanok, meglehetősen primitívek.

Az ezt hangoztatók megfelelnek arról, hogy a hazánkban lévő külképviseletek feladata országuk kormányának felelősségteljes és pontos tájékoztatása. Melyik kormány engedhetné meg magának, hogy követségei félrevezessék? Hogy saját hitelüket kockáztatva leveleket írjanak egy másik ország kormányfőjének. Ennél az illetékeseknek jobb magyarázatot kellene kitalálniuk. Való igaz, hogy az Európai Uniónak meglehetősen sok gondja van, és nincs arra sem ereje, sem ideje, hogy folyamatosan a magyar ügyekkel, demokráciánk különlegességeivel, a kormányfő megszólalásaival foglalkozzék. Félt az azonban, hogy az Economist cikkírójának lesz igaza, hogy semmi nem marad következmények nélkül. Hazánk számára (is) megalázónak tartom, hogy a bajor parlament elnöke, a CSU tagja egyszerűen bezárta az ajtót házelnökünk előtt.

A nyugati világ számos vonatkozásban képes arra, hogy rosszállását különböző módon kifejezze, amit hosszú távon a „magyar emberek” is érezni fognak. Ennek egyik jele, hogy Németországban a gyerekek részére készítették egy filmet, melyben a magyarországi demokráciát állítják pellengérré. Hogyan tudjuk majd a német gyerekek agyába betáplálni, bennünket elítélő analízist megváltoztatni? Ebbe a kategóriába sorolom azt a nemzetközi felmérést is, melyben hazánk a vendégszeretet szempontjából a 116. helyezést érte el. Szilárd meggyőződésem, hogy ez nem igaz, és ebben már szerepet játszik a nyugati sajtó és politika által országunkat ért folyamatos bírálatok miatti előítélet is. Hozzáfűzném mindezekhez, hogy a külföldi tudományos konferenciákon az ember már alig tud kibújni a kellemetlen kérdések elől. És sorolhatnám tovább!

Tudomásul kellene venni, hogy az EU tagjának lenni bizonyos kötelezettséggel, és nem csak hatalmas anyagi támogatással jár. Ha úgy látják, hogy bármelyik tagállam letér az általuk helyesnek ítélt demokratikus iránytól, akkor bizony előbb barátságosabb, majd mind szigorúbb formában adnak jelet nemtetszésüknek. Abba kellene már hagyni a hazánk renomét csökkentő intézkedések meghozatalát. Vissza kellene már térni a minden szempontból demokratikus kormányzáshoz, az ellenségeskedés megszüntetéséhez, ahhoz a politikához, mely az egész ország érdekeit szolgálja. Ideje lenne már annak, hogy miniszterelnökünk csendben befejezze szabadságharcát, és lábhoz parancsolja a fegyvereket. Különben, ha így megy minden tovább, abból nemcsak neki, pártjának, hanem az országnak, a magyar „embereknek” is kára származik.

(Népszabadság, 2013. április 13.)

Mi hasznunk a sértő hangnemből?

Mielőtt kritikai észrevételeimnek hangot adnék, előre kell bocsátanom, hogy az 1994-es választás után sokat dolgoztam a Fidesz jobboldali elfogadottsága, sikere érdekében. Antall József halála után Orbán Viktorban láttam, láttuk azt a személyiséget, aki pótolni tudja a kiváló államférfit, aki a jobboldali erők összefogásával (nem megsemmisítésével!) újra elnyerheti a kereszténydemokrata, konzervatív szellemiségű lakosság támogatását. Számos politikai gyűlést szerveztem Orbán Viktor részvételével, és töméntelen Fideszt támogató cikket írtam. (Feltehetően emiatt hívott meg Orbán Viktor 1996-ban a tanácsadó testületébe, a Vének Tanácsába, emiatt mondhattam rövid beszédet a nevezetes 2002-es Kossuth téri nagygyűlésen, és így lettem tagja a Fidesz-elnök szűk körű Szövetség a Nemzetért polgári körének.) Baloldalon joggal marasztalhatnak el, hogy ily módon

én is felelős vagyok a Fidesz térnyeréséért, hiszen a konzervatív értelmiségiek, akadémikusok közül kevesen dicsekedhetnek ilyen „érdemekkel”. Ugyanakkor szűkebb megbeszéléseken, publicisztikákban mindvégig – 2002 előtt is – próbáltam nyesegetni a fiatal demokraták és médiájuk vadhajtásait. Erőfeszítéseim, hogy a miniszterelnök „térjen vissza régi önmagához”, sikertelennek bizonyultak.

Sajnálatos módon a hatalom ízét megkóstoló, kivételes tehetségű politikusban a 2002-es és a 2006-os választások elvesztése után aggodalomra okot adó jellemvonások törtek elő, amelyek a 2010-es hatalomátvétel után megerősödtek és újakkal bővültek. A kormányzó erő ma már nem csak az ellenzék, hanem a fél világ ellen folytatja ádáz csatáját. Eltekint attól, hogy az EU családtagjaként nem csupán a pénzügyi támogatások elfogadását, de bizonyos demokratikus alapszabályok, viselkedési formák betartását is elvárják tőlünk. Különben úgy járunk, mint az a dacos fiatal, akit – bevallása szerint – engedtlenségéért az apja sűrűn felpofozott.

A sűrű „pofonokat” ma már a politikussá vált engedetlen fiatalon kívül az egész ország kapja. Oda jutottunk, hogy a nyugati demokratikus világ elmarasztalásai a kormányon kívül – aligha elfogadhatóan – az országot, az egész magyarságot is érintik. Azt a népet, amelyik az 1956-os forradalommal kivívta a nemzetek elismerését, amit csak erősített a bilincsek későbbi fokozatos lazítása és szabadságunk kivívása. A világot járó kutatók, művészek tanúsítják, hogy a nyugati világ elismerte, becsülte a szabadság iránti erőfeszítéseinket. Jó volt külföldön magyarnak lenni. Ez az állapot a rendszerváltozást követő években is megmaradt. Antall Józsefet, kiváló miniszterelnökünket minden országban tisztelettel és nagybecsüléssel fogadták, amiben benne volt személyes varázsa, intelligenciája és hatalmas történelmi ismerete. Bár jómagam messze nem értettem egyet Horn Gyula rendszerváltozás előtti ténykedésével, a határok megnyitásával ő is kivívta számunkra a Nyugat elismerését, kiváltképpen a németekét.

Elkeserítő, hogy kiváló adottságokkal rendelkező miniszterelnökünk miért nem képes a nyugati bírálóakra diplomatikusan válaszolni, miért nem gondol arra, hogy egy kormányfő megszólalásai az országra is visszahatnak. Hogy csak a legújabbakat említsem, hogyan lehet az EU-politikusokról olyanokat mondani, hogy az *„Európai Parlament nem egy európai hely”, ahol „dühös, dagadt erekkel, vastag nyakkal ordibáló... képviselők vannak, akik azt sem tudják, hol van Magyarország”*. Talán csak nem gondolja, hogy ez nem jut el az érintettekhez? Vagy talán – hatékonyabb „fegyver” hiányában – sértegetésekkel vívjuk a Nyugat, az EU elleni szabadságharcunkat? Elképzelni se tudom, hogy Antall József szájából ilyen mondatok hangoztak volna el, bármilyen támadások érték volna külföldről. És bizony olyan, alig minősíthető kampányfogást sem engedett volna meg magának, hogy aláírásgyűjtési akciót kezdeményezzen a mindenki pénztárcáját pozitívan érintő rezsicsökkentés helyeslésére.

Örülünk annak, hogy erősítjük kapcsolatainkat az ázsiai és arab államokkal, de az mindannyiunk alapvető érdeke, hogy jó viszonyban maradjunk az Egyesült Államokkal és az EU országaival is. Ahonnan bankok, termelő- és szolgáltatóvállalatok jönnek hazánkba, nyilvánvalóan azért, hogy nagyobb nyereségre, „extraprofitra” tegyenek szert. Természetesen jó lenne, ha ezek a nagy cégek a mi tulajdonunkban lennének, vagy legalább az extraprofitjukat nálunk hagynák. De az államosítással, a kapitalizmus megdöntésével egyszor már próbálkoztunk. Emlékezetem szerint sikertelenül.

(HVG, 2013. április 20.)

Hazafiasság és idegen érdekek

1. Demokráciában, békében nincs szükség hőstettekre: mindenki, csaknem mindenki az országért, a hazájáért dolgozik. Az elmúlt évszázad vérzivataros eseményei sok százezer magyart kényszerítettek az ország elhagyására, a kivándorlásra. Szellemiekben elképesztő veszteséget szenvedtünk. Igazuk volt azoknak a zsidó származású polgártársainknak, akik a két világháború között a megalázó, igazságtalan zsidótörvények és az erősödő szélsőjobboldali mozgalmak hatására itt hagytak bennünket: az életüket mentették meg.

Megértéssel kell tekintenünk arra a csaknem kétszázezer honfitársunkra is, aki az '56-os forradalom leverése után emigrált. Nemkülönben azokat is meg kell értenünk, akik szabadabb légkör után vágyódtak, és később hagyták el az országot. Azzal azonban sohasem értettem egyet, hogy kiszakadt honfitársaink kollaboránsnak, a magyar nemzet árulóinak tekintették az itthon maradottakat, elsősorban az alkotó értelmiséget. A kutatók és a művészek – család nélkül – már a hatvanas években is utazhattak nyugatra. Kinti magyarjaink gyanakodva méregettek bennünket, rendszert támogató hazafiatlansággal (!) vádoltak. Bármennyire is nehéz volt velük elfogadtatni, előttünk nem a szocializmus győzelme, hanem szülőföldünk jövője, kulturális értékeinek megtartása, gazdaságának erősítése lebegett. A hazát nem lehetett Kaliforniából, sőt még Bécsből sem építeni, gyarapítani. Az itthon maradottaknak kellett magatartásukkal, munkájukkal a bilincset lazítaniuk. Nem voltunk kollaboránsok! A rendszerváltozás után ennek az értelmiségnek kellett és változatlanul kell – függetlenségét megtartva (!) – a demokráciát építenie, a politika vadhajtasait nyesegetnie és egy jobb, gyűlöletmentes ország létrehozásában közreműködnie.

Tisztelettel javaslom azoknak a még jó korban lévő, a nyugati országokban már sok évet eltöltött, sikeres értelmiségieknek, alkotóknak, akik megőrizték magyarságukat, kövessenek bennünket, jöjjenek haza: tapasztalataikkal, tudásukkal járuljanak hozzá az ország fejlődéséhez. Közösen, a szavak erejével próbáljuk meggyőzni politikusainkat és a véleményformáló tollforgatókat, hogy sikereiket hatékony, eredményes politizálással és ne gyűlölködéssel, az ellenoldal, a más nézeteket képviselők lejáratásával ériék el. A fejlett nyugati demokráciát alaposan megismerő honfitársaink e téren sok tanácsot tudnának adni.

Megértem a fiatalokat, hogy anyagi okokból és tudásuk gyarapítása érdekében Nyugaton keresik boldogulásukat. Több mint nyolc évet töltöttem különböző országok egyetemén, és számos tanítványomnak szereztem több évre szóló meghívást elit kutatóhelyekre: a csábító körülmények ellenére – anyagiakban és szellemiekben megerősödve – mindnyájan hazatértünk! Mert – nagy szavakat használva – ez a hazánk! Azt üzenem fiatal barátaimnak, hogy anyagi megerősödésük után ne feledkezzenek meg szülőföldjükről, és kövessenek bennünket. Igaz, hogy az itthoni fizetés nem lelkesítő, de gondoljanak szüleikre, nagyszüleikre, akik szinte kilátástalannak tűnő időkben is itthon maradtak, illetve hazajöttek. Ezt várják az ország történelmét alakító őseik, és a magyarságnak az a része, amelyik nem tudja olyan könnyen eladni magát, szakértelmét külföldön, de ők is hozzánk tartoznak, értük is kell dolgoznunk.

2. A kormányoldalról gyakran illetik politikai ellenfeleiket hazafiatlansággal, idegen érdekek szolgálatával. Ezek kemény minősítések, és bármilyen hatásosaknak, lejáratóknak gondolják őket, óvatosan kellene bánni velük. Ha az ellenzék vagy bárki más nem ért egyet a kormány politizálásával, egyes intézkedéseivel, milyen joggal vádolják őket hazafiatlansággal, idegenszívúsággal, ahelyett, hogy rámutatnának véleményük esetle-

ges hibáira. Ha nem ezt teszik, akkor óhatatlanul arra gondol az ember, hogy akár az egyszerű bírálónak, akár az ellenzéki politikusoknak igazuk van, és az „illetékes” nem tud, nem képes válaszolni felvetéseikre. Elég primitíven hangzik az is, ha az érdemi válasz helyett azzal próbálják kritikák élet venni, hogy a régi időszak, a korábbi kormányok politikai hibáit emlegetik, mintha ez mentesítene bárkit az újabbak elkövetésétől. Az sem meggyőző reakció, ha a más véleményen lévők múltjában, családi kapcsolatrendszerében keresnek gyenge pontokat, megfeleledkezve saját felmenőiknek esetleges korábbi politikai kötöttségeiről. Nem szabad olyan könnyen dobálózni a hazafiatlanság, főként a hazaárulás bélyegével, de a melldöngető hazafiasság sem ízléses.

3. Egy pillanatig sem akarom az ország miniszterelnökét hazafiatlansággal vádolni, de valóban az ország érdekét szolgálja a 2010-es választási győzelem után a szövetségeseinkkel szemben meghirdetett szabadságharc, a nyugati világból „kiprovokált” lassan már nemcsak a kormányt, hanem hazánkat is érintő kritika és ellenérzés? Lehet annak bármi pozitív hozadéka, ha Európa fő irányvonalát egyházellenesnek, vallásellenesnek, családellesnek, nemzetellenesnek minősítjük? Ezt megelőzően pedig az ázsiai „demokráciákat” dicsérjük. A végén még Európa példaképeként „visszalovagolunk” az őshazába! Gondolhatja bárki, hogy ezt a szabadságharcot meg lehet nyerni, különösen, ha kénytelenek a korábban hangoztatott nézeteket revideálni, egyes „forradalmi” intézkedéseket visszavonni? Azt sem tartom helyes magatartásnak, ha politikusaink vagy családtagjaik bármilyen vállalkozásban részt vesznek. Mindig ott a veszély, hogy beosztásuk eredményeképpen jutnak gyümölcsöző lehetőséghez, a család gyarapodásához. El kell dönteniük, hogy az ország közpénzből fizetett vezetői vagy vállalkozók kívánnak lenni. Visszavonulásuk után bőven lesz alkalmuk, hogy korábbi tisztségeiket kamatoztassák. Megfontolásra érdemes: igazi hazafiaknak tarthatjuk-e azokat a polgártársainkat, akik beosztásukkal, hatalmukkal visszaélve teszik magukat gazdagabbakká? Heyles-e, ha azokat jutalmazza jó jövedelmet biztosító dohányárúsítással, akik az újkori „káderezők” szerint híveiknek tekinthetők? Az sem szolgálja az ország érdekét, ha a hatalomban lévők csak azoknak az alkotóknak a teljesítményét ismerik el, csak azokat díjazták, akik az ő oldalukon állnak. Ilyen politikával reménytelen a kiszakadt képzett, tehetséges honfitársainkat hazacsábítani és a tette kész fiatalokat itthon tartani.

(Népszabadság, 2013. május 30.)

Reding és a Békemenet

A Hír Tv-ből a Csizmadia Lászlóval folytatott beszélgetés során (június 19.) értesülhettünk arról, hogy a Békemenet vezető tagjait felhőborította Viviane Redingnek a Bilderberg Tanácskozáson elhangzott kijelentése, amely szerint 2014-es választás eredményét, a jelenlegi kormánypárt várt győzelmét különböző törvénytelen manipulációk elkövetésével próbálják majd lejáratni. Mindent megtesznek a jövő évi országos választás legitimitásának gyengítése érdekében, arra hivatkozva, hogy a szavazók még a fülkében sem(!) mernek kifejezni akaratukat, mivel ott rejtett kamerákat helyeznek el.

Mindez a Magyar Nemzet brüsszeli tudósítójának cikkére (június 11.) támaszkodik, aki az információt valamelyik, a Bilderberg megbeszélésen jelenlévő olasz résztvevőtől szerezte. Mint köztudott, a szóban forgó konferencia alaptétele, hogy az ott elhangzottokról soha, senki, semmiféle tájékoztatást nem ad a sajtónak, legfeljebb egy szűkszavú közös nyilatkozat lát napvilágot az ott elhangzottak fő mondanivalójáról. Bár Reding

politikusasszony cáfolta, hogy a szóban forgó konferencián illet, vagy ehhez hasonlóan mondott volna, a Békemenet jeles vezetői szerint ez már azért sem fogadható el, mert a cáfolat két nappal(!) a Magyar Nemzetben megjelent információ után történt meg. Valóban jogos elvárás lenne, hogy Reding alelnök és munkatársai kövessék mind a 27 tagállam sajtójában megjelent írásokat, közöttük a magyar lapokét is, és azonnal(!) reagáljanak az őket érintőkre?

Némileg meglepő, hogy a Békemenet vezetői között fel se merül, hogy vajon a Magyar Nemzet jeles újságírója hűen adta-e vissza névtelen informátorának szavait, s vajon ő igazat mondott-e? Sajnos arra bőven találunk példát fejlődő demokráciánkban is, hogy az újságírókat elragadja a hev, és olyan állításokat közölnek, amelyeknek nem sok köze van a valósághoz. A jelen írás szerzőjéről a Magyar Nemzet szóban forgó újságírója számtalan olyan „tényt” közölt a Demokrata egyik korábbi számában, amelyek teljes egészükben valótlanok voltak, amelyeket a lap később kénytelen volt elismerni.

A Bilderberg-tanácskozáson jelenlévő olaszok és Viviane Reding becsületének védelme érdekében nem ártana ellenőrizni a meglehetősen nagy nemzetközi botrányt kavart állítás hitelességét. Ha már egyszer szakítottak az elfogadott szokásokkal, a hallgatással, kívánatos lenne, ha a Bilderberg-konferencia valamelyik szervezője megerősítené vagy cáfolná a magyar sajtóban megjelent vádakat. Ezek a magyar választásokkal kapcsolatos tervek ugyanis elképesztően primitívek: ha valaki ilyeneket mond el a világ jeles személyiségeiből álló összejövetelen, az bizony magát teszi nevetségessé. Az az itthoni magyarázat, hogy ezzel Viviane Reding támogatókat próbált gyűjteni az EU elnöki tisztségének elnyeréséhez, épp olyan butaság, mint az, amit az ő szájába adtak.

Gondolhatja azt bárki, hogy egy ilyen előre bejelentett sanda szándékkal az EU demokratikusan választott politikusi között támogatást lehet szerezni? Ilyen nyíltan hangoztatott, a demokrácia alapelveinek ellentmondó elképzeléssel ennek éppen az ellenkezőjét lehet elérni. Arra még gondolni se merek, hogy az EU jelenlegi vagy jövőbeni képviselői között olyan erős lenne az Orbán-kormány iránti ellenszenv, hogy még ilyen nevetséges cselszövésekre is rábólintanának.

Mielőtt a Békemenet gyalog, vonaton vagy repülőgépen elindulna Brüsszel felé, tetemes költségbe verve magukat, nem beszélve renoméjuk veszélyeztetéséről(!), érdemes lenne alaposabban tájékozódniuk a Bilderberg-tanácskozás valamelyik résztvevőjénél az állítások valóságáról.

(Népszava, 2013. július 1.)

Már megint egy kézben?

Az önkényuralmakkal szemben a demokrácia egyik alapvonása, hogy minden polgár egyenlő jogokkal rendelkezik, nincs különbség köztük származásuk, bőrszínük és szellemiségük alapján. Ez nem jelenti azt, hogy a választáson többséget kapott, kormányt alakító párt, pártcsoport ne az ő embereit ültesse a minisztériumok, az államigazgatás fontosabb pozícióiba. Az viszont már a kevésbé fejlett demokráciákat jellemzi, hogy hiányzik a fékek, ellensúlyok rendszere, hogy az ellenzék a haza ellenségének tekintik, hogy a közmédiában csak azok kapnak vezető szerepet, azok határozzák meg a mondanivaló jellegét, akik a kormány elkötelezett hívei, hogy elzárják a jobboldali médiumokat saját holdudvaruk azon tagjai előtt, akik jobbító szándékú kritikákat fogalmaznak meg. Az pedig valószínűleg csak az álmodozások kategóriájába tartozik, hogy az országot megkáro-

sító (párt)korrupció felszámolásában kövessük Csehország példáját. Mi még odáig se juttunk, hogy hivatalosan érdeklődést mutassunk a svédeknél a Gripen vadászgépek beszerzését körülölgő „rémhírek” iránt.

A legnagyobb veszélyt egy kormányzó párt számára az jelenti, ha első számú vezetője – érdembeli konzultációk nélkül – minden döntést magának tart fenn, ha olyan szokásrendszert vezet be, mely még a nézetétől eltérő vélemények kifejtését is megakadályozza, nemhogy érvényre jutását. A kormányfő magatartása, megnyilvánulásai egyértelműen azt jelzik, hogy mindent kézben tart, minden jelentős döntés tőle függ. Demokráciánk kormányváltásai azonban egyértelműen jelzik, hogy a túlzott magabiztosság megboszoszolja magát. Képesség ide, képesség oda, a miniszterelnökök bizony számos kapitális hibát követtek el, melyek száma biztosan csökkenthető lett volna, ha nem bíztak volna annyira magukban. Nem lehet tudni, hogy a sok kritikát kiváltó trafikpályázatok bírálataiban, a koncessziók odaítélésében milyen szerepet játszott a miniszterelnök. Az a kijelentése azonban aggasztó, mely szerint teljesen természetes, hogy hívei előnyben részesültek. Ezek szerint hazánkban mégsem lennének teljesen egyenlők? Most már csak az hiányzik, hogy ezt az elvet a kultúra területén és a tudományos kutatás támogatásában is érvényesítsék, akkor aztán vehetitek a vándorbotot, kedves fiatal kollégák.

Az egyszemélyi döntés elve azonban még abban az esetben is érvényre juthat, amikor közvetlenül nem a kormányfő hozza meg a határozatot. Vezető munkatársai, jól ismerve az elveket, amelyeken a döntései alapulnak, maguk is ennek a szellemében tevékenykednek. Azt azonban remélni lehet, hogy közvetlenül nem a miniszterelnök döntötte el, hogy Felcsút környékén kik kapjanak hatalmas földterületeket. Elgondolkoztató viszont, hogy nagyvállalkozók milyen nagy elánnal támogatták az 1800 lelket számláló Felcsút labdarúgó-stadionjának építését és az NB I-be bejutott felcsúti labdarúgócsapatot is. Tartok attól, hogy ebben a nagy adakozásban meghatározó szerepet a miniszterelnök jóindulatának elnyerése játszik, és nem a Felcsút iránti vonzalom.

A jelenlegi hazai helyzet azt tükrözi, hogy a tekintélyuralmi rendszerhez, az egyszemélyi döntésen alapuló országirányításhoz nem szükséges felszámolni teljesen a demokráciát, hiszen az ellenzéki pártok tovább is működnek, van sajtójuk, elmondhatják véleményüket az elektronikus médián keresztül is. Előállhat viszont az a helyzet, hogy az uralmon lévő párt – az ország érdekét hangoztatva –, tovább megy ezen az úton, módosítja a választási törvényeket, ennek eredményeként az ellenzéki pártok a legközelebbi választás után már csak a demokrácia díszpintyeivé válnak, és csupán arra lesznek jók, hogy az uralmon lévő párt kifelé demonstrálja: nálunk változatlanul „többpártrendszer” működik. Ennek megfelelően természetesen kikérjük magunknak, hogy az EU bármilyen vonatkozásban beleszóljon belső ügyeinkbe. Elvárjuk viszont, hogy tovább is biztosítsa az ország működéséhez szükséges tetemes összeget: egyébként hagyjon bennünket békén.

A közvélemény-kutatások azonban – minden kormánypropaganda ellenére – azt jelzik, hogy bőven vannak ebben az országban, akiket nem sikerült lekenyerezni különféle juttatásokkal, akik elégedetlenek helyzetükkel, akik másfajta demokráciát óhajtanak: a lakosság 56 százaléka kormányváltást akar. A 2002-es és 2006-os választások tapasztalata alapján tartok attól, hogy az ország lakosságának még ennél is nagyobb része szeretne változást. A kormány számára figyelmeztető lehet, hogy az előrejelzések mindkét esetben a jobboldal győzelmét jósolták, pedig akkor a szavazók bátrabban (!) nyilvánították véleményét, mint most. Konzervatív értelmiségként, az emlékezetes 2002-es Kosuth téri nagygyűlés egyik megszólalójaként azt javaslom a kormányon lévő pártnak és vezetőinek: változtassanak eddigi politikájukon. Jó lenne már annak valamiképpen vé-

get vetni, hogy a világsajtó velünk foglalkozzon, bennünket szapuljon, azt az országot, amelyikről 1956 után, majd a vasfüggöny megnyitásakor és a bilincsek lerázásakor oly elismerően írtak. A most elhunyt Horn Gyula miniszterelnököt a németek számtalan ki-tüntetéssel illették. Nagy hibát követ el a kormány, ha a Tavares-jelentést és a Velencei Bizottság állásfoglalását hazánk elleni támadásnak, a balliberális erők ármánykodásának tekinti. Hagyjanak fel a régi bukott rendszerre jellemző egyszemélyi irányítással, ne te-kintsék kritikusaikat a nemzet ellenségének, hagyják abba a Nyugat elleni szabadsághar-cot, próbálják helyreállítani az ország nemzetközi megítélését és térjenek vissza a min-den szempontból demokratikus vezetéshez. Ha ugyanis ezen az úton mennek tovább, a legközelebbi választáson kellemetlen meglepetések érhetik őket.

(*Népszabadság, 2013. július 3.*)

Felcsút és a K+F

A közelmúltban értesülhettünk a sajtóból, hogy az 1800 lelket számoló Felcsút labdarú-gó csapata bejutott az NB I.-be, és 3,5 milliárd forintért stadion épül a faluban. (Előzmény az *ÉS*-ben – Siba Antal: *Kérdés nincs*, 2013/21., máj. 24.)

A csapat és a faluban működő Puskás Labdarúgó Akadémia óriási pénzügyi támoga-tásban részesült, elvitte a vállalati adókedvezménnyel összegyűjthető futballpénz ötö-dét, 2,8 milliárd forintot. A futballakadémiát csaknem negyven cég támogatja: szinte minden óriáscég az adakozók között van. Ma már az egész komplexum több milliár-dos, gigantikus beruházássá alakult. Ilyen csodával bizony egyetlen fejlett, demokrati-kus ország sem dicsekedhet. Most már csak arra kell vigyázniuk nehogy egy „Abramov” dollármilliárdokért megvásárolja az egész csapatot, a stadionnal és a faluval együtt. Az ember azért elgondolkozik azon: ha a szponzorokban ilyen nagy szándék buzog a labdarúgás fellendítése érdekében, miért nem választottak Felcsútnál valamivel (!) na-gyobb lélekszámú várost, például Pécsét vagy Szegedet, ahol nemcsak focipályák, ha-nem még nézők is akadnak!

Olvasva a vállalkozók tiszteletre méltó adakozását, óhatatlanul a néhány év előtti kezdeményezésem jut eszembe, amikor felhívással fordultam hazánk 100 leggazdagabb polgárához, hogy segítsék az ország legsikeresebb 100 tudósát nagyobb, versenyképe-sebb kutatócsoportok létrehozásában. Kezdeményezésemet a Tudományos Akadémia közgyűlése is támogatta. Eltekintve néhány pozitív visszajelzéstől, a 100 leggazdagabb vállalkozó viszont nem mutatott különösebb affinitást a felhívás iránt.

Köztudott, hogy a gazdag országok fejlettségében a tudomány, a kutatás + fejlesztés (K + F) kiemelt támogatása és az eredmények gyakorlati alkalmazása játssza a döntő sze-repet. Hogy egy állam, amelyik ennek tudatában van, és ennek szellemében tevékenyke-dik, mire viszi, arra Dél-Korea szolgáltatja a legjobb példát: a GDP-nek 4,0–4,5 százalé-kát fordítják a K + F-re. (Mi az eltelt 23 esztendőben képtelenek voltunk a 0,9–1,1 száza-lék körüli értékről elmozdulni!) Vagy említhetném a nyugati demokratikus országok pél-dáját: fejlettségük, gazdagodásuk a tudományos kutatásnak, a K + F kiemelt támogatásá-nak köszönhető. Mindehhez még hozzá kell fűznöm, hogy a '90-es években arról álmo-doztunk, hogy lassan-lassan felzárkózunk, ha nem is a legfejlettebb, de legalább a köze-pesen fejlett országok közé tornázzuk fel magunkat.

A rendszerváltozáskor sok baklövést követtünk el, ezek egyike, hogy felszámoltunk mintegy 10 ipari kutatóintézetet, elherdáltuk vagyonukat, felszerelésüket és nem utolsó-

sorban alkotóerejüket. Azt, hogy az elmúlt évszázad vérzivataros időszakában szellemekben milyen óriási vérvesztést szenvedtünk, talán nem szükséges taglalnom. Ma már nem kell háborúnak, forradalomnak kitörnie, hogy ez a tehetségekben rejlő „vagyonvesztés” ne folytatódjék.

Való igaz, hogy nem kevés anyagi forrásuk befektetésével számos nyugati nagy vállalat létesített termelőüzemet hazánkban, és remény van arra, hogy ez a program tovább folytatódik. Mindez további munkaalkalmat biztosít az ország lakossága számára, minőségi előrelépéséhez, az óhajtott felzárkózáshoz, a társadalom gazdagodásához azonban csak kis mértékben járul hozzá, hiszen az (extra)profitot nemcsak a manapság gyakran elmarasztalt szolgáltató vállalatok, hanem természetesen a termelő vállalatok is kiviszik a határon túlra.

Csak azt nem tudom, hogy ha a vállalkozóinkban akkora segíteni szándék nyilvánult meg az 1800 lakosú falu labdarúgásának támogatására, miért nem mutattak nagyobb affinitást a kutatás segítésére? Nézetük szerint hogyan fog az ország felzárkózni, hogyan fogunk gazdagodni, a lakosság egésze számára valamivel jobb életkörülményeket biztosítani? Ha már politikusaink túlzottan el vannak foglalva a népszerűség, a hatalom megtartásával vagy megszerzésével, és nincs idejük, erejük, hogy megalapozzák gyermekeik, unokáik jövőjét, sikeres vállalkozóink miért egy kis apró település stadionjának építését, és nem a tudományos kutatást, a magasabb színvonalú szakemberek képzését tartják fontosabbnak? Ebben a technológiailag orientált világversenyben hogyan fogunk boldogulni? A következő évtizedekben is csupán a gazdag nyugati világ számára végzünk majd bérmunkát, tehetséges fiataljaink gondolataikkal, innovatív képességeikkel pedig más országok gazdagodásához járulnak hozzá? Vagy úgy gondolják, hogy csak azok a honfitársaink kreatívak, csak azoknak az agyából pattannak ki megvalósítható ötletek, akik itthagytak, itthagynak bennünket? Vagy talán az, hogy a fiatalok már az egyetemet is kint végzik, vagy kinti munkahelyről álmodoznak? Vagy talán a felcsúti labdarúgócsapat kiemelt szereplése az NB I.-ben húzna ki bennünket a csávából?

Mikor fognak már politikusaink ráébredni arra, hogy csupán a hazafias szólamok állandó hangoztatásával, a régi rendszer, a korábbi kormányok ostromozásával soha nem lépünk előre? Miért nem próbálja Orbán Viktor miniszterelnök tekintélyével, ígéreteivel meggyőzni a hazai sikeres vállalkozókat, hogy a tudomány érdekében is hozzanak áldozatokat? Jó hazafiként miért nem gondol arra, hogy ennek felvállalásával könnyebben beírhatná nevét hazánk történelemkönyvébe, mint a felcsúti stadion felépítésével, az EU elleni szabadságharcával, támogatóinak kiemelt jutalmazásával? És hol vannak az ellenzéki pártok politikusai? Mért nem próbálják nap mint nap hangoztatni a világon már közhelynek számító tételt, hogy egy ország előrelépéséhez tanult, magasan képzett szakemberekre, technológiai fejlődésre van szükség? Miért nem látjuk annak semmi jelét, hogy a rendszerváltozás előtt létező és egészében véve hasznosan működő ipari kutatóintézeteket fokozatosan újra létrehozzuk? Miért nem akarunk erre legalább annyi figyelmet szentelni, mint az általuk folyamatosan elmarasztalt Kádár-rendszer?

(Élet és Irodalom, 2013. július 26.)

Szárszó ürügén: az értelmiség felelősségéről

Megtiszteltetésnek tekintetem, hogy – konzervatív értelmiségiként – meghívást kaptam Farkasházy Tivadartól a szárszói balliberális találkozóra. Utolsó pillanatig hezitáltam, hogy Szegedről elutazzak-e egy olyan összejövetelre, amelyiken – a várakozásomnak megfelelően – túlnyomórészt más szellemiségű, más politikai nézeteket valló polgártársaim vesznek részt.

Valóban, néhány volt MDF-es politikuson kívül nem találkoztam jobboldali személyiséggel. Joggal kérdezheti az olvasó: érdemes volt-e több száz kilométert autóznom, hogy meghallgassam őket? Erre azzal válaszolhatok: érdemes volt. Nemcsak azért, mert személyesen megismerkedhettem néhány olyan régi politikussal is, akiket annak idején keményen bíráltam, hanem olyanokkal is, akik a jövőben jelentős szerepet játszhatnak az ország életében. Azért is, mert a nézetek elképesztő változatát, kavalkádját ismerhettem meg. Számomra meglepő volt az a néha erős hangvételű, őszinte (de sohasem bántó) kritika, amelyet többen megfogalmaztak a korábbi miniszterelnökök egyes intézkedéseiről, az ellenzék összefogásának gyengeségeiről és gondjairól. A megszólalók nem kerteltek véleményük elmondásában, de semmi jele nem volt annak, hogy emiatt bárki megsértődött volna. Ennek fényében nem értem a (balliberális) sajtóban megjelent fanyalgásokat a rendezvénnyel kapcsolatban. Hogyan marasztalható el az az értelmiségi, aki családjával együtt vállalkozik egy ilyen, nem kevés energiát igénylő találkozó megszervezésére?

Az elhangzottakból az ellenzék vezetőinek kérését emelném ki: arra biztatták ugyanis a jelenlévőket, hogy a jövőben is bátran mondják el véleményüket, tegyenek javaslatokat, és tegyék szavá, ha bármiben nem értenek velük egyet. Bár a Fidesz jobbratolódásának pillanatától elég közel álltam hozzájuk, de nem emlékszem olyan jobboldali összejövetelre, sem a 2002-es, sem a 2006-os választási vereség után, ahol a párt, a pártok vezetőin (vagy a miniszterelnökön) kívül, a konzervatív értelmiség ilyen nagy számban (30–35-en) (!), kifejtette volna nézetét, elmondhatta volna segítő szándékú kritikáját, esetleg még a teendőket illetően is tehetett volna javaslatokat. Igen, voltak szűk körű megbeszélések az értelmiség kisebb köreivel, mint például a Nemzeti Körrel, a Szövetség a Nemzetért vagy az ezeknél nagyobb létszámú Professzorok Batthyány Körével, de ezek messze nem hasonlíthatók a szárszói rendezvényhez.

Ez már talán azért is meglepő, mert azt aligha állíthatja bárki, hogy az elmúlt három esztendő eseménymentes lett volna. Amikor a konzervatív értelmiség karosszékében kényelmesen hátradőlve figyelhette az eseményeket, a hihetetlen sebességgel végzett törvénykezést, a kormány ellen indított elképesztő nemzetközi médiahadjáratot. Mintha nem ebben a három esztendőben érték volna az ország kormányát korábban soha nem tapasztalt kritikák, nem a környező országok, hanem az Európai Unió különböző bizottságai és a nyugati demokratikus országok politikusai részéről. Ha valamikor szükség lett volna a kormány holdudvarának meghallgatására, a nagy horderejű „reformok” előzetes megvitatására, a különböző területek szakértőinek megszólítására és megszólalására, az bizony ez a három esztendő volt. Ha már a kormány nem volt kíváncsi értelmiségi táborának véleményére, akkor legalább az egyes területek jeles ismerőinek kellett volna felhívniuk a miniszterelnök figyelmét az anomáliákra, az egyes intézkedések veszélyeire, következményeire. Az utókor joggal marasztalja el ezt az értelmiségi réteget, hogy cserbenhagyta Orbán Viktort az általa indított szabadságharcban, hiszen az aligha várható, hogy a politikai karrier előtt álló fiatalok vagy az ismeretlenség homályából a kormányzati munkába bevont polgártársaink bármiben is ellent mertek volna mondani a minisz-

terelnöknek. Érthető azoknak az idősebb kormánypolitikusoknak az alkalmazkodása is, akik annak idején nem tudtak ellenállni az állampárt csábításának.

Lehetséges persze, hogy ez az egész eszmefuttatás hibás. Megfelelnek arról, hogy a mi táborunkban egy elkötelezett konzervatív szellemiségű értelmiséginek egyetlen kötelessége van, a helyeslés, az egyetértés és a részvétel a május 1-jei felvonuláson. Helyesbíték, a Békemenetben! Hasonlóan, mint a rég elfelejtett időszakban, tudomásul kell vennie, hogy a tehetséges vezetőnk tévedhetetlen, egyedül ő ismeri a sikerhez, az EU és a nemzetközi tőke elleni szabadságharc megnyeréséhez, az ország fellendüléséhez vezető utat. És ha mindezek ellenére időnként mégis „kátyúkkal teli” útra tévednénk, és néhányan veszik a bátorságot, hogy erre visszafogott hangon rámutassanak – példaként csak Ángyán professzor-államtitkárnak a földbérletekkel és Dávid Ferencnek a takarékpénztárak államosításával kapcsolatban kifejtett aggodalmára (Népszabadság, július 24.) utalok –, akkor bizony az igaz hazafiaktól könnyen megkaphatják a szabadságharc, a konzervatív kereszténydemokrácia árulójának minősítését.

(Népszabadság, 2013. augusztus 23.)

Verseny és képesség

Orbán Viktor miniszterelnök Széchenyi István születésének évfordulóján, szeptember 21-én, a Széchenyi-díjasoknak adott vacsorán elmondott rövid beszédében arra kérte a jelenlévőket, hogy támogassák a kormányt elképzelései megvalósításában. Az ember önkéntelenül elrövedezik, hogyan is tudna eleget tenni ennek a felkérésnek. A miniszterelnök biztosan nem arra gondolt, hogy a legközelebbi választáson a jelenlévő több száz Széchenyi-díjas akadémikus, értelmiségi pártjára adja voksait, hiszen a meghívottak között számosan bal-liberális érzelműek. De mit tehet egy konzervatív értelmiségi? Az elmúlt évek tapasztalatai sajnos arra mutatnak, hogy a kormánypártnak nincs, vagy csak nagyon csekély az affinitása a kívülről jövő javaslatok és a kritikai vélemények iránt. Ez már azért is elszomorító, mert a világon nincs olyan demokratikusan megválasztott kormány, amelyik ne igényelné holdudvara tanácsait, segítő szándékú észrevételeit. A világért sem akarom megsérteni a politikusi pályát választott polgártársainkat, de függetlenül attól, hogy a választók meggyőzésében milyen eredmények elérésére képesek, egyáltalán nem biztos, hogy ők a legképzettebbek, a legkiválóbbak, a legtapasztaltabbak, akik minden területen, minden kérdésben képesek megtalálni az ország(!) érdekeinek legjobban megfelelő utat. Hibát követnek el, azok a politikusok, akik a belülről jövő kritikát támadásnak tekintik, ami az ellenfél malmára hajtja a vizet. Nem véletlen, hogy konzervatív értelmiség részéről milyen kevesen szólalnak meg: ha igen, akkor is csak az ellenzék lapjaiban. Mindezen tények ellenére a jelen írás szerzője – aki és akinek a felmenői minden időszakban tartózkodtak a „pufajka,(!) viselésének előnyeitől – biztatást vél felfedezni a miniszterelnök felkérésében és röviden összefoglalja azokat a tényezőket, amelyek a jelenlegi és a jövő évi választás után megalakuló kormánynak az ország érdekében figyelembe kellene vennie.

1. Első és legfontosabb feladatunk kapcsolatunk helyreállítása az EU-val, a nyugati demokráciákkal. Messzemenően elismerve a Kelet kultúráját, nemzeti értékeit, mindenféle bántó él nélkül leszögezhetjük, hogy hazánk a Nyugathoz tartozik. Itt lenne az ideje annak, hogy Magyarország kormánya észrevehetően változtasson szóhasználatán. Annak az állításnak semmi alapja nincs, hogy az EU politikusai, tisztviselői gyűlölnének ben-

nünket. Senki nem gyűlölt és gyűlöl bennünket. Igaz a gazdagság, a jólét alig elkerülhető önbizalmat, némi „felsőbbrendűséget” kölcsönöz részükre, és a nyugati polgárok, miként a múltban, jelenleg is hajlamosak arra, hogy lebecsüljék a szegény kelet-európai országokat. *Ezen a hozzáálláson a szellemi, a kulturális téren elért eredményekkel lehetett és lehet változtatni.* Kívánatos lenne, ha a rendszerváltozás időszakában felnőtté vált politikus-nemzedék nem rombolná le azt az elismerést, amelyet ezen a téren a nagy sorsfordulók után is itthon maradt szüleik, nagyszüleik generációja – sokkal nehezebb körülmények között – kivívott hazánk számára. Sőt már annak is ideje lenne, hogy a szellemekben elismert sikereket kövesse a politika és a gazdaság terén elért eredményesség. Ezt azonban semmiképpen nem magabiztos, hangzatos kijelentésekkel, vádaskodással, hanem teljesítménnyel lehet kivívni. Nyilvánvalóan egyik ország kormánya sem szereti, ha kívülről bárki beleszól az ország életébe: ana ízálja, értékeli a meghozott intézkedéseket. Lehet, hogy a kritikákat megfogalmazók nem ismerik minden részletét az új törvényeknek, a bevezetett változásoknak, az azonban egyáltalán nem állítható, hogy a bírálatok teljesen alaptalanok lennének.

2. A rendszerváltozás után egyik fő célkitűzésünk volt, hogy fokozatosan felzárkózzunk a közepesen fejlett országokhoz. Bízunk magunkban, népünk szorgalmában, igényességében, kreativitásában, hogy ezt a célt, ha lassan is, de egy-két évtized után el tudjuk érni. A rendszerváltozás óta csaknem 23 év telt el, annak azonban semmi jele nincs, hogy ez az álmunk beteljesült volna. Elkésérítő olyan adatokat olvasni, hogy a globális versenyképességi rangsorban az elmúlt évhez viszonyítva három hellyel estünk vissza, és az ország jelenleg a 63. helyet foglalja el, mely az eddigi legrosszabb. Az az ország, amelyik – figyelembe véve a rendkívül szerény támogatást – a kutatás, az alkotás területén kiemelkedő eredményekkel dicsekedhet. *Itt lenne az ideje annak, hogy a kormány (és az ellenzék) részletesen és konkrétan vázolja, mit kíván tenni annak érdekében, hogy a 90-es évek célkitűzését megvalósítsuk.*

3. A kormánynak vázolnia kell, hogyan akarja a szegény, elmaradt régiókat felzárkóztatni. Kívánatos lenne, ha nem csak a fejlett nyugati országrészekben hoznának létre új termelő üzemeket! Az tarthatatlan, hogy emberek tízezrei éhezzenek, segélyekből és mások tulajdonának (kényszerű) eltulajdonításából éljenek. Ha ezen a téren az elkövetkező években nem történik érdemi változás, akkor drámai(!) helyzetek kialakulására számíthatunk, amelyek megoldása lényegesen nagyobb költségekkel járhat. Központi intézkedésekkel segíteni kell a roma származásúak iskoláztatását, szakmai képzését, munkához jutását. A tehetségesebbek továbbtanulása érdekében növelni kell az ösztöndíjak számát.

4. A kormánypolitikusok részéről gyakran elhangzik az a kijelentés, hogy a „gaz” külföldi tőkések milyen hatalmas, a magyar emberek által megteremtett profitra tesznek szert, amit kivisznek az országból. Csak arról nem esik szó, mit tesznek, hogy növekedjék a magyar emberek kezében lévő, munkaalkalmat és profitot termelő vállalatok száma. Mit tesznek, hogy a magyar ötletek, felfedezések, kutatási eredmények, műszaki elgondolások itthon valósuljanak meg. Elkésérítő olyan hírekről olvasni, hogy tőke hiányában a feltalálók, a kutatók elképzeléseik megvalósítása érdekében kénytelenek külföldi partnereket keresni. A közelmúltban a kormányfő jelentette ki, hogy a labdarúgást stratégiai ágazatnak tekinti. Mint volt „szocialista profi” labdarugó tisztában vagyok azzal, hogy a sportsikerek, ezen belül a labdarúgás, milyen nagy szerepet játszik a lakosság hangulatában. Az ország előrelépését, felzárkózását, az életkörülmények javulását azonban nem labdarugó csapataink alig megvalósítható kiemelkedő szereplésével, hanem sokkal inkább a *tudásalapú Magyarország* megteremtésével lehet elérni. Ha a kutatás feltételei, a kutatók életkörülményei a jelenlegi szinten maradnak, akkor még a közepesen fejlett or-

szágok szintjére sem leszünk képesek felzárkózni, sőt jó esélyünk van arra, hogy a más gazdasági-pénzügyi politikát folytató szomszédjaink is lehagynak bennünket. Ha a miniszterelnök a tudásalapú ország megteremtését tűzné ki elsődleges célul, akkor remény lenne arra, hogy a gazdag, sikeres vállalkozók a kormányfő jóindulatának elnyerését nem egy kis falu stadionjának építésével, hanem az innováció, a kutatási eredmények gyakorlati megvalósításának támogatásával próbálnák elkérni.

Tisztában vagyok azzal, hogy a közelgő választás előtt a politikai pártok nem a jövőt érintő nagy ívű programokkal próbálnak sikereket elérni. Abban azonban erősen kételkedem, hogy a választók nagy többsége csupán a jelenre vonatkozó ígéretekre lenne vevő, és nem érdekelnék a jövő alapjait, gyermekeinek, unokáinak sorsát meghatározó konkrét tervek.

(168 Óra, 2013. november 7.)

Milyen kampány elé nézünk?

Az ősz arról tanúskodik, hogy a Fidesz – tanulva a 2002-es és a 2006-os választás elvesztéséből – nincs elkápráztatva a számára kedvező közvélemény-kutatási eredményektől. Ezért aztán olyan kampány elé nézünk, mely a békéltelenségekben minden eddigit felülmúlhat. A kormányközeli lapban jelent meg az állítás, hogy ez az ország „jobb ellenzékért érdemelne”. Ennek fényében talán megbocsátható egy konzervatív szellemiségű értelmiséginek, ha kifejti, mit kellene tennie az ellenzéknek, hogy a fenti elvárásnak megfeleljen.

A baloldalnak az eddigieknél sokkal nagyobb figyelmet kellene fordítania a nemzeti érzésre, a hazafiasságra, a határon túli magyarok megnyerésére. A beszédekben kerülni kell az olyan könnyen félreérthető kitételeket, hogy „fájni fog”. Szobordöntésre és videobotrányra sincs szükség. Ezeknél sokkal hatásosabb az állami korrupció megszüntetésének, a javak igazságos elosztásának, az adórendszer megváltoztatásának, az oktatás kiemelt támogatásának, a leszakadt rétegek felzárkóztatásának, a látványberuházások elkerülésének, a szabadságharc befejezésének, hazánk külföldi hitelessége helyreállításának hangoztatása. Azt jólesően nyugtázzhatjuk, hogy a szocialista párt megszabadult a régi káderektől, akik a pártállami diktatúrában is vezető szerepet játszottak. Ezt jelen írás szerzője a rendszerváltozást követő években számos alkalommal javasolta. Ez vezethetett volna egy nyugati mintájú baloldali szociáldemokrata párt megteremtéséhez.

Az idei október 23-i nagygyűlésen azonban a baloldal politikusai számos hibát követtek el. A szervezők még olyan ellenzéki politikusokat is szóhoz engedtek jutni, akik mögött már nincs párt, politikai szervezet, csak nagyfokú politika ambíció és – legyünk jó akaratúak – segítőkészség. A gyűlésen Gyurcsány Ferenc játszotta a meghatározó szerepet. A volt miniszterelnök kiváló szónok, aki most is gyűjtő hangú beszédet mondott. Megfelelően arról, hogy a kormányzása során elkövetett hibák, az őszi beszéde és az ezeket kihasználó jobboldali lejárató kampány oly sikeres volt, hogy annak idején a miniszterelnöki tisztség átadására kényszerült. A későbbiekben az MSZP pártja elhagyására ösztökélte, ami a DK megalakulásához vezetett.

Gyurcsány Ferenc azóta is a jobboldali média első számú célpontja, és a többi vezető baloldali politikust is a vele létesített kapcsolat hangoztatásával próbálják lejáratni. Őszinteségi rohamainak azóta sem tud ellenállni, gondolok itt korábbi pártja választási kampányának illegális forrásból származó támogatásával kapcsolatos kijelentésére.

Szókimondása elismerésre méltó, de amint őszödi beszédének következménye mutatja, a pártcsatározásokban enyhén szólva káros. Eközben a Fidesz vezetői híveik számára csak pozitív üzeneteket küldenek, és még a „vereség” szónak a kiejtésétől is tartózkodnak. Az ellenzék politikusainak ózdkodása Gyurcsány Ferentől arra a jogos félelemre vezethető vissza, hogy a vele való összefogás még a potenciális szavazókat is elriaszthatja, erős egyénisége pedig korlátozná mozgásszabadságukat. Szerintem Gyurcsány Ferenc akkor hozna legtöbb hasznot az ellenzéknek, ha egyelőre visszavonulna, a DK jeles tagjai pedig visszatérnének régi pártjukba.

Október 23-án beszéde első részében a miniszterelnök méltó módon emlékezett meg történelmünk kiemelkedő eseményéről. Ezt követően azonban mondandója már erősen kampányízű volt. Kemény belső csatározásra, harcra hívta fel támogatóit. Sokakban rossz érzést keltett, hogy mögötte fegyveres katonák álltak.

Rejtély számomra, hogy a békemenet hogyan verte vissza a gyarmatosító kísérletet. Azzal teljesen egyet lehet érteni, hogy „mi mindannyian szelíd, nyugodt, derűs, vagyis békés életet akarunk”. Örülni kell annak is, hogy a határon túl élő és kiszakadt magyarok is közelebb kerülnek az óhazához. Sokunkból vált ki viszont némi ellenérzést az a szándék, hogy az ország jövőjéről azok (is) döntsenek, akik a jobb életkörülmények, a magasabb életszínvonal miatt jó pár évtizeddel ezelőtt hagytak itt bennünket, és kimondva-kimondatlanul kollaboránsoknak tartottak bennünket. Sok esetben hibásan. Az a jelen idejű feltételezés pedig, amelyet a miniszterelnök úgy fogalmazott meg, hogy az ellenzék, a megújult szocialista párt milyen galádságokat tervez az ország ellen, végképp elképesztő. Nagyon remélem, hogy ő sem gondolja komolyan, hogy ellenfelei el akarják venni felmenőiktől „a nyugdíjat, a fizetést és a gyedet is”, sőt még ha tehetnék, „közénk is lövetnének”. Elgondolni is rossz, ha ezzel párhuzamosan az ellenzék vezetői arról szónokolnának, hogy a kormánypárt meg akarja semmisíteni a baloldal híveit. Mi lesz ebből?

A demokratikusan gondolkozó jobb- és baloldali közvélemény azt várja a pártoktól, hogy messzemenően alkalmazkodva a nagy nehezen kivívott demokrácia alapelveihez, demokratikus eszközökkel, gyűlölködés szítása nélkül próbálják a választási kampányt megszervezni.

(Népszabadság, 2013. november 15.)

Sajátságos imázsépítés

Minden ország polgárai büszkék arra, ha munkájukkal, teljesítményükkel sikert aratnak, ha barátaik elismerően nyilatkoznak róluk. Ugyanez vonatkozik az országra is: hihetetlenül rossz érzéssel tölt el bennünket, ha hazánkról, a magyarságról elmarasztalóan írnak a külföldi lapok és a demokratikus világ politikusai. Ha a külföldi negatív vélekedések nagyobb méreteket öltenek, minden hazánkat érintő döntést befolyásolhatnak: gazdasági kapcsolatainkat, a külföldi cégek hazánkban történő letelepedését, a magyar áruk exportját és kulturális elismertségünket is. Kormányaink sok hibát követtek el a XIX. és a XX. században. Az elmarasztaló véleményeket némiképp kompenzálták a kultúra, a tudomány terén elért eredményeink. Igaz, hogy ehhez létszámuk alapján nagyobb mértékben járultak hozzá a kivándorolt és itthon maradt, majd elpusztított zsidó származású polgártársaink. Az '56-os forradalommal azonban megtépázott hitelünket csaknem teljesen helyreállítottuk. Jómagam nem értek egyet azzal a vélekedéssel, hogy a rendszer

változásban népünknek nem volt szerepe, és azt kizárólag a nagyhatalmak egyezségének köszönhetjük. Alig hihető, hogy ez megtörtént volna bilincseink fokozatos lazítása, az egyre erősödő rendszerellenesség, a nagyobb szabadságra, a demokráciára való törekvés nélkül.

Hitelünk erősítése és rombolása érdekében ma is sok mindent tehetünk. A hazánkról kialakított nézetekben meghatározó szerepet a nagy nyilvánosság előtt megszólaló politikusok és a médiamunkások játszanak. Ma már minden itthon elhangzott vagy leírt szóról azonnal értesülhetnek az érintett személyek, a hazánk történései iránt érdeklődő EU-politikusok és nyugati újságírók. E sorok írója már számtalan írásban próbálta – minden eredmény nélkül – meggyőzni a kormánypolitikusokat, hogy szüntessék már be a Nyugat, az EU elleni teljesen fölösleges szabadságharcot, a nyugati világ véleményformálót érintő elmarasztalásokat.

A jobboldali sajtóban és a konzervatív körökben gyakran felvetik a kérdést: mi lehet az oka a meg nem szűnő támadásoknak, a nyugati média erős hangvételű kritikájának? Hiszen szélsőséges mozgalmak Nyugaton is szép számmal találhatók. Legújabbban a svéd közszolgálati tévé készített rólunk elmarasztaló filmet, amelyet sajtóságon éppen október 23-án sugároztak. Az ember elvárta volna, hogy az európai történelemben kiemelkedő esemény évfordulóján elsősorban a magyarság áldozatáról szójának. És talán arról is, hogy 56-os forradalmunk milyen szerepet játszott a kommunizmus világméretű visszaszorításában. Amennyiben bírálni kívánták a kormány politikáját, a hazai szélsőséges mozgalmakat, erre bőven találhattak volna alkalmat más időpontokban is. Nem ezt tették, lelkük rajta.

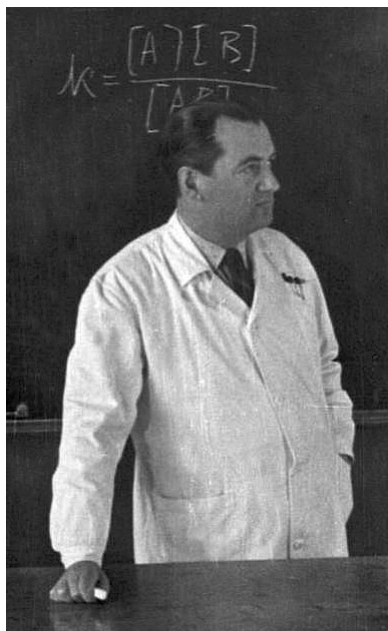
A kormány túl gyors és a nyugati vélekedések szerint antidemokratikus törvénykezése, a Fidesz hatalmának bebetonozását szolgáló intézkedések biztosan hozzájárultak a 2010 után fokozatosan kialakuló és ma már elképesztő méreteket öltő negatív vélekedések megszületéséhez. Egy tényezőről, a jobboldali újságírók hangvételének szerepéről azonban alig esik és esett szó. Jómagam már jóval a 2010-es hatalomátvétel előtt rámutattam arra, hogy a nyugati politikusokat, tudósítókat, publicistákat illető durva jelzők milyen kárt okoznak az újságíró által támogatott pártnak – és ha 2010-ben megnyeri a választást, akkor az új kormánynak és ezáltal az országnak is. Feltettem a kérdést: „*Mit szól ehhez Orbán Viktor?*” (*Népszabadság*, 2004. augusztus 26). Nem érttem, és most sem értem, hogy ha a jobboldali sajtó úgy érzi, hogy a külföldi médiában megjelent állítások a tényekkel diszharmóniában vannak, miért nem próbálja azokat tényszerűen cáfolni, az igazságot kibontani.

A nyugati médiamunkások támadásának legújabb gyöngyszeme a Magyarországon akkreditált külföldi tudósítókat tömörítő szervezetnek címzett, válogatott jelzőkkel dekorált (a kollegákat szarevésre biztató és a női nemi szervbe küldő) levél (*Népszabadság*, október 30.). Csak azt nem tudom, mit vár el a levél írója és az őt alkalmazó lapkiadó az ilyen hangnemű üzenettől. Mi a véleménye erről a magukat a legigazibb hazafinak tartó, a nemzeti értékeket hangsúlyozó és védő Békemenet-szervezőknek? Nem kellene az ilyen hangnem és stílus ellen egy felvonulást szervezniük? Mi a véleménye az ilyen megfogalmazásról a konzervatív értelmiségnek és a magát konzervatív, keresztény szellemiségűnek valló Fidesznek? Vagy a Kereszténydemokrata Pártnak? Talán csak nem azt gondolják, hogy ilyen undorító fogalmazványokkal fogjuk a nyugati közvélemény támogatását, jóindulatát megszerezni?

(*Élet és Irodalom*, 2013. november 15.)

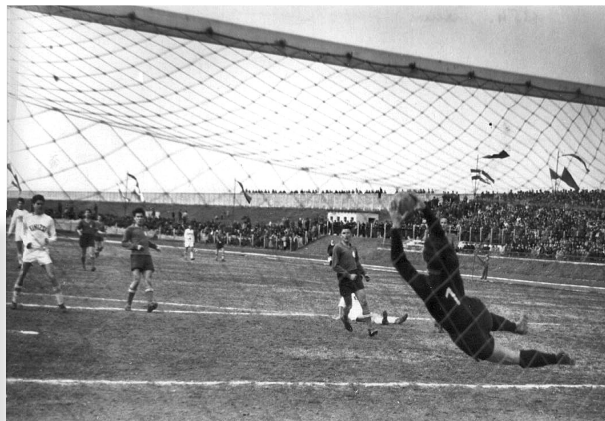

*Beck Mihállyal
és Galiba Ilonával
gyülekezünk
az egyik május 1-jei
felvonulásra*

*Tanítómesterem,
Szabó Zoltán előadást tart*

*Szabó professzor
vendégségben otthonunkban*

*NB I. tartalék bajnokság: Szeged a Kinizsi (Fradi)
ellen*

Akik hallgató koruk óta végig velem maradtak

Deák László

Farkas Arnold

Berkó András

Bánsági Tamás

(a szerző)

Óvári László

Raskó János

Kiss János

Erdőhelyi András

Munkatársaim

Szegedi akadémikusok a SZAB-ban, 2010-ben

*Roermondi konferencián
szervezem a nemzetközi
a csapatot a hollandok ellen*

*Somorjai Gábor professor
Berkeley-beli otthonában...*

*King professor liverpooli
otthonunkban*

Che professor Szegeden

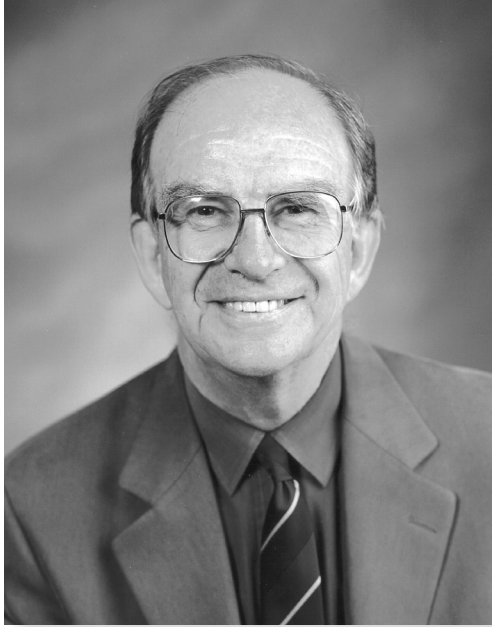

**Szegedi nemzetközi szimpózium résztvevőivel kertünkben
és Ópusztaszeren 1992-ben**

Néhány szakmai barátom

Sir John Thomas

V. V. Boldyrev

J. M. White

H.-J. Freund

A Professzorok Batthyány Körének néhány megalapítója

Görömbei András

Pálkás József

Taxner Ernő

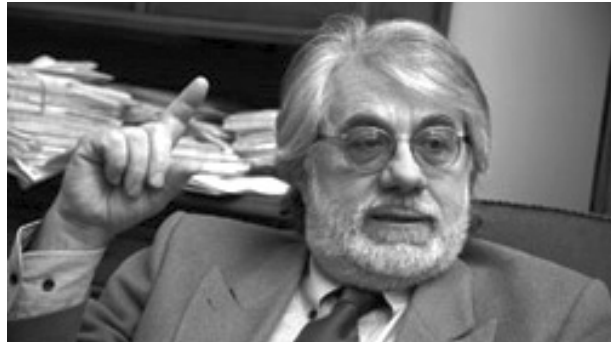
A PBK átadja Orbán Viktornek a Szent István tervet

A Nemzeti Kör néhány alapítója

*Nemeskürty István,
O'sváth György,
Granasztói György*

Jávor Béla

Kádár Béla

*Martonyi János,
Mádl Ferenc és Tar Pál Orbán
Viktor társaságában*

Orbán Viktor megérkezik a szegedi színházban 2002 márciusában megrendezett politikai nagygyűlésre (Gyenes Kálmán fölvétele)

és a 2002-es választások előtt a Kossuth térre

*A Szövetség a Nemzetért Polgári Kör megalakulása Makovecz házában 2002-ben.
Háttal Orbán Viktor, balra Vona Gábor*

*Szekeres Imrével és Botka Lászlóval egy MSZP szegedi tudománypolitikai
tanácskozáson 2006-ban*

Névmutató

A

Abády Nagy Zoltán 92
Alföldi Lajos 61
Almusaiteer, Khalid A. 39
Anderson, James A. 39, 52
Andrásfalvy Bertalan 88
Anpo, Masakazu 39
Antall József 49, 111, 121,
185, 258, 263, 264
Arató Mátvás 72
Áder János 134, 135, 164,
165, 177
Ángyán József 109

B

Baerns, M. 51
Baiker, A. 50
Bajnai Gordon 109, 227
Balázs Péter 227
Balog Zoltán 110
Balogh Elemér 163, 164
Barcánfalvi Ferenc 15, 17
Barroso, José Manuel 245
Bartholomew, C. H. 51
Barthos Róbert 52
Bartos Éva 160
Bartók Mihály 17, 48
Basset, J. M. 51
Batta István 52
Bayer Zsolt 103
Bába Iván 169
Bánáti János 185, 251
Bánffy György 88
Bánsági Tamás 37, 52, 53,
278
Bányai György 173, 189, 193
Bárdi István 28
Bátyai Jenő 52
Bächer Iván 178
Becsey Zsolt 109, 110
Beck Mihály 14, 25, 26, 28,
34, 47, 48, 277
Behm, Rolf Jürgen 37
Bell, Alex 39, 50
Benyhe Sándor 52
Berend T. Iván 66, 69
Berényi Dénes 64
Berényi Éva 52

Berkó András 37, 46, 49, 52,
278
Berszán György 172
Bertalan Imre 88
Bertényi Iván 92
Bérces Tibor 21, 28
Bibó István 232, 233, 234
Bitskey István 92
Bíró T. 52
Bíró Zoltán 19, 20
Blackmond, Donna G. 39
Blahó József 158
Blair, Tony 33
Blass, P. M. 52
Block, Jochen H. 30, 31, 32,
37, 39, 52
Bod Péter Ákos 105
Boda Miklós 222
Bodnár Ilona 12
Bogár László 256
Bokor Imre 185
Bokros Lajos 194
Bolberitz Pál 109
Boldyrev, V. V. 39, 52, 53,
281
Bolgár György 106, 173, 179
Bond, G. 56
Bontovics Júlia 52
Bonzel, H. 37
Bor Zsolt 71, 74, 92
Borhidi Attila 92
Borókai Gábor 110
Boross Péter 7, 111, 169, 191
Botka László 164, 174, 285
Boudart, M. 51
Bowden, F. P. 29
Bozon-Verduraz, F. 39
Bozsó Ferenc 37, 38, 52
Bór Pál 52
Börcsök Sándor 52
Bradshaw, A. M. 50
Braham, Randolph 213
Braun Gy. 52
Braun Tibor 49
Bruck András 104
Bruznyai Árpád 184
Buchanan, D. A. 52
Budai Gyula 222, 238, 258

Budó Ágoston 61
Bugajski, Janusz 219
Bunyevecz Zsuzsa 173
Burch, R. 51, 57
Burger Kálmán 17, 61, 64,
71, 74
Busca, G. 50
Bush, George 124, 126, 128,
131, 141, 219
Butt, J. B. 51

C

Cannon, K. C. 52
Cant, N. W. 51
Centi, G. 51
Che, Michel 37, 39, 53, 279
Chianelli, R. R. 51
Chikán Attila 232
Chikán Ágnes 13
Churchill W. 29, 100
Clinton, Hillary 228
Coluccia, Salvatore 39
Csapody Miklós 125
Csányi László 18, 19, 24, 26,
28, 43, 52
Cserényi József 52
Csermely Péter 123
Csik J. 52
Csizmadia Ervin 91
Csizmadia László 266
Csoóri Sándor 88, 89
Csorba Sándor 15
Csontos János 100
Csurgay Árpád 63
Csurka István 179
Czigner Jenő 92
Czine Mihály 88
Czirják Árpád 89
Czvikovszky Tibor 92

D

Davis, M. E. 50
Dávid Ferenc 272
Dávid Ibolya 109, 111, 125,
126, 132, 137, 138, 139,
142, 188, 191, 258
Deák (Bugyi) László 37, 52,
278

- Debreczeni József 91, 159, 160, 197, 240
 Demján Sándor 221, 222
 Demszky Gábor 192
 Derouane, E. G. 50
 Deutsch Tamás 243
 Dékány Imre 41, 62
 Déri Márta 26
 Diehl, Renne D. 52
 Dirac, P. 29
 Dobos László 111, 149, 153, 175
 Dobozy Attila 78
 Dobó Klára 52
 Drago, R. S. 51
 Dudits Dénes 71, 74, 78
 Durai Miklós 88
 Dux László 93
- E**
- Ecker Ferenc 9, 86
 Egri László 52
 Eörsi István 192
 Erdey-Grúz Tibor 21
 Erdélyi Géza 89
 Erdődy Gábor 149
 Erdőhelyi András 37, 46, 48, 49, 52, 54, 55, 278
 Ertl, Gerhard 37, 38, 39, 40, 42, 50
 Esterházy Malfatti de Montevetto Aliz 88, 129
- F**
- Faggyas Sándor 100, 172
 Falconer, J. L. 51
 Faludi György 213
 Farkas Arnold 37, 52, 278
 Farkas Tibor 74
 Farkasházy Tivadar 271
 Fasang Árpád ifj. 84
 Fax, Chuck 212
 Fejtő Ferenc 129
 Fekete Gyula 168, 169
 Felián B. 52
 Felvégi A. 52
 Fendler, J. H. 41
 Fierro, J. L. G. 51
 Fodor András 84, 183, 184, 185
 Fodor Gábor 16, 17, 184, 250
 Fodor K. 52
- Fónagy K. 52
 Freund, Hans-Joachim 32, 37, 39, 281
 Fricz Tamás 110, 119
 Friderikusz Sándor 173
 Fripiat, J. J. 51
 Fürjes Judit 153, 173, 197
- G**
- Galambosi István 46, 52
 Galiba Ilona 277
 Garai Dénes 35
 Gates, B. C. 37, 50
 Gazsi Andrea 52
 Gál Dezső 23, 25, 27, 28
 Gáspár Zsolt 92
 Gera Lajos 52
 Gerecs Árpád 16, 17
 Gerő András 84, 85
 Geus, J. W. 51
 Gémesi György 147
 Glatz Ferenc 61
 Gogl Árpád 90, 101
 Gonda Zsuzsanna 173, 195
 Goodman, D. W. 35, 50
 Gottfried Péter 83
 Göncz Árpád 206
 Göpel, W. 39
 Görömbei András 92, 282
 Granasztói György 110, 111, 137
 Grasseli, Robert Karl 39
 Grätzel, M. 39, 50
 Green, M. L. H. 50
 Gregor József 42
 Grosits Gyula 177
 Gruber, Hans 36
 Guczi László 53
 Gulácsy Lajos 89
 Gupta, N. M. 39
 Gyarmati Dezső 177
 Gyenesei István 191
 Gyöngyösi Márton 122, 157
 Győri Kálmán 92
 Gyulai Endre 92, 110
 Gyurcsány Ferenc 109, 128, 135, 136, 139, 140, 150, 188, 227, 231, 274, 275
 Gyürk András 160
- H**
- Haber, Jurek 39
 Hakkel Orsolya 52
 Haklik Norbert 171
 Halasi Gyula 52
 Halász Miklós 173
 Hall, Keith 39, 57
 Haller, G. L. 51
 Halmos Miklós 15
 Hámori József 90, 92
 Hanke, Werner 39
 Hankó Ildikó 63
 Hargitai Miklós 235
 Harrach Péter 109, 110
 Hattori, H. 51
 Hauffe, K. 30
 Havasi Zoltán 61
 Heinrich, Victor E. 39
 Heller Ágnes 129, 216
 Hemminger, John C. 39
 Hende Csaba 161, 163
 Hercules, D. M. 50
 Herényi Károly 169, 258
 Hermann, J. M. 57
 Hernandez, M. E. 52
 Herskovits Eszter 173, 194
 Hesz Árpád 52
 Hicks, R. F. 51
 Hightower, Joe W. 39
 Hoffmann O. 231
 Hoffmann Rózsa 105
 Hofmann Péter 52
 Hollós János 74
 Horn Gyula 70, 121, 171, 227, 248, 264, 269
 Hornok László 109
 Horváth I. 52
 Horváth János 90
 Horváth József 15
 Höldrich, Wolfgang 39
 Huff, J. R. 51
 Huhn Péter 14
 Hutchings, G. J. 51
- I**
- Ichikawa, M. 39
 Illovszky Rudolf 20, 190
 Imelik, B. 36
 Imre Lajos 21
 Inui, T. 39
 Ionescu, Niculae 39
 Iost Norbert 52
 Iván László 169, 177
 Iwasawa, I. 39

- J**
 Jacobs, P. W. M. 52, 53
 Jankovics Marcell 105
 Jáky Károly 52
 Járay Zsigmond 109
 Jávor Béla 110, 111, 113, 118,
 120, 121, 122, 128, 136,
 139, 149, 150, 153, 283
 Jeny Rudolf 20
 Jeszenszky Géza 108, 109,
 111, 184, 185
 Jospin, Lionel 110
 Juan, Alfredo 39, 52
 Juhász-Nagy Sándor 72, 77
 Juszt László 173
- K**
 Kael Csaba 176
 Kaliaguine, S. 51
 Kalmár György 19, 20
 Kalocsai Géza 20
 Kaneko, Shoji 39
 Karas Mónika 186
 Karge, G. 37
 Karpenko, J. J. 52
 Kádár Béla 111, 121, 122,
 142, 149, 153, 158, 232,
 283
 Kárpáti Dezső 177
 Kecskeméti Anita 52
 Kedves Krisztina 52
 Kende Péter 123, 129
 Kertész Ákos 230
 Keserű István 88
 Keszthelyi Lajos 71, 74, 78,
 92
 Ketskeméty István 61
 Keviczky László 62
 Kiennemann, A. 39
 King, David 32, 33, 37, 51,
 52, 279
 Kiss Anna 52
 Kiss Ádám 92
 Kiss Árpád 16
 Kiss István 19, 23, 24, 106
 Kiss János 37, 49, 52, 278
 Kiss József 21
 Kiss László 15
 Kiss Péter 140
 Klinghammer István 149, 153,
 159, 259
 Klivényi Gábor 37, 52
- Klopper, G. 230
 Knözinger, Helmut 33, 34,
 37, 39, 51, 52
 Koch Sándor 16
 Kocsis Mária 52
 Kodolányi Gyula 105
 Kohl, Helmut 111, 121
 Kolosi Tamás 90
 Kondorosi Ádám 71, 74
 Koningsberger, D. C. 51
 Konrád György 87, 171
 Koós Ákos 52
 Kopp Mária 106
 Kornai János 232
 Korobeinicsev, O. P. 52
 Korshak, V. V. 51
 Kosáry Domokos 62, 63, 68,
 191, 197
 Koszta József 52
 Kovács Dávid 163
 Kovács Ferenc 119
 Kovács Imre 52
 Kovács Róbert 52
 Kovács Zoltán 104, 173
 Kóka János 150
 Kónya Zoltán 55
 Kósa Lajos 110
 Körmendi Ferenc 89
 Körmendy-Ékes Judit 109
 Kövér László 88, 91, 93, 94,
 98, 99, 100, 101, 111,
 160, 186, 191, 195, 215,
 261
 Krauss, H. L. 39
 Kristóf Attila 96, 232
 Krix E. 52
 Krix Nóra 52
 Kroó Norbert 62
 Krómer István 110
 Kulcsár Kálmán 68
 Kulka Frigyes 61
 Kundruczó Kornél 10
 Kung, H. H. 51
 Kupa Mihály 191
 Kupper András 109
 Kurucz Márta 93
 Kutsán György 52
- L**
 Lakat Károly 20
 Lambert, Richard 39, 50
 Lancz Margit 52
- Lang György 160
 Lazur Barna 16
 Láng István 49, 63, 68
 Lázár György 223
 Lázárné Mozga Enikő 52
 Leibbrandt, G. 230
 Leindler László 71, 74
 Lendvai Ildikó 184
 Lengyel László 123, 129
 Lerner, Eugenio 39
 Lévai Katalin 129
 Liliom Nikolett 52
 Lipták András 92
 Liszkai Gábor 181
 Liu, Z. M. 52
 Lombos Béla 57, 58
 Lovas István 122, 124, 128, 129,
 131, 135, 139, 140, 143,
 179, 181, 182, 183, 185
 Lovas Rezső 93, 106, 107
 Ludas Béla 19
 Lunsford, Jack 35, 39, 50
 Luss, D. 51
- M**
 M. Kiss Sándor 169
 Madarász Mihály 20
 Madey, Ted 39
 Madix, R. J. 50
 Magyar Bálint 72, 105
 Makk László 72
 Makovecz Imre 88, 101, 111,
 160, 161, 189, 195
 Malgot István 124, 161, 166,
 168
 Mangel Györgyi 173
 Markó László 64
 Martonyi János 7, 90, 109,
 111, 121, 122, 124, 125,
 128, 138, 148, 161, 181,
 195, 200, 201, 283
 Matkó István 47
 Matolcsy György 105, 109,
 110, 207
 Mádl Ferenc 14, 15, 23, 25,
 28, 31, 47, 49, 53, 63
 Márta Ferenc 14, 15, 23, 25,
 28, 31, 47, 49, 53, 63
 Máté F. 52
 Mátyási József 18
 Medgyessy Péter 146, 162,
 177

- Megyesi Gusztáv 104
Mellár Tamás 105, 110, 232, 242
Meskó Attila 54
Mesterházy Attila 174
Metzger Károly 20
Mezei Ferenc 66, 92
Mezey Barna 247
Ménesi G. 52
Mikola István 105
Misono, Makoto 39
Moffat, J. B. 51
Molnár A. 52
Molnár István 30
Molnár Tamás 125, 180, 181
Mortier, W. J. 51
Moulijn, J. A. 51
Mucsányi János 173
Mulina, T. V. 52
- N**
Nagy Andor 90
Nagy Ferenc 23
Nagy Imre 58
Nagy Irén 52
Nagy József 173
Nagy N. Péter 173
Nagyvály József 35, 36
Navracsics Tibor 119, 246
Nádasdy Ferenc 89
Náray-Szabó Gábor 93, 110
Nemeskürty István 88, 100, 111, 148, 283
Németh Róbert 52
Németh Zsolt 110
Noller, H. 39
Norden, Hans 31, 39
Norrish, R. 32
Novák Éva 52
Nozaki, Fumio 39
Nyíri János 100
- O**
O'sváth György 111, 112, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 137, 142, 144, 149, 150, 153, 175, 180, 190, 195, 217, 283
Olasz D. 52
Oláh György 44
Orbán Viktor 73, 74, 75, 76, 82, 88, 90, 91, 92, 95, 98, 104, 105, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 146, 147, 148, 160, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 174, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 201, 202, 204, 210, 215, 216, 219, 224, 226, 227, 228, 234, 258, 263, 270, 271, 272, 276, 282, 283, 284, 285
Oszkó Albert 52
Oszkó Péter 227
Óvári László 52, 278
- P**
Pakucs János 75
Papp E. 52
Papp Gyula 74, 78
Papp Lajos 88
Papp Zoltán 52
Patkós András 72
Patrubány Miklós 89
Pálfi Sándor 173
Pálincás Gábor 54, 55
Pálincás József 70, 76, 83, 92, 93, 109, 110, 111, 113, 118, 119, 120, 125, 137, 138, 148, 149, 181, 195, 282
Pásztor Mónika 52
Pipishegyi Noémi 173
Pistonesi, C. 52
Pokol Béla 109, 155
Polinszky Károly 23
Polyák Gyula 20
Pokorni Zoltán 103, 124, 125, 146, 192
Ponec, Vladimir 39, 51
Pongrácz Tibor 169
Pozsgai Imre 88, 106
Póda Jenő 163, 164
Prins, R. 50
Pronsato, Maria Estela 39, 52
Proszjt János 21
Pröhle Gergely 90
Pungor Ernő 68, 92, 169
Purnell, Howard 53
- Pusztai Erzsébet 111
Pünkösti Árpád 47
- R**
Rabár Ferenc 111
Rajk László 20
Rao, G. Ranga 39
Raskó János 37, 52, 54, 278
Rákhely Gábor 52
Rákosi Mátyás 58, 243
Ránics Miklós 52
Reding, Viviane 266, 267
Réhon József 173
Réti László 149, 159
Révész Károly 52
Révész László 52
Révész Máriusz 110
Révész Sándor 173
Roberts, Wyn 32, 33, 39
Rochester, C. H. 51
Rosztóczy Ferenc 59
Róna Péter 232
Rózsa György 64
Rubovszky András 169
- S**
Sachtler, W. M. H. 50
Sajgó Mihály 105
Sajtos Lajos 15
Sarkadi Balázs 52
Sarnyai Vencel 14
Sasca, Viorel 39
Savincsev, J. P. 52
Sándor Péter 92
Sárkány János 52
Schauer, A. 52
Schay Géza 21, 22, 23
Schmidt, Lanny D. 39, 50
Schmidt Mária 109, 110, 129, 177
Schmitt Pál 106, 156, 173, 236
Schneider Gyula 21
Schöpflin György 109, 129
Schubert Gábor 52
Schwab, G. M. 30, 56
Secco, E. A. 37
Selmeczi Gabriella 258
Sheppard, N. 51
Siba Antal 239, 269
Slosár Gábor 169, 170
Smith, K. C. 52
Somody Imre 77

Somorjai Gábor 34, 39, 42,
50, 279
Sólyom László 149, 206, 207,
258
Sótonyi Péter 149, 153
Sprinceana, Dan 39, 52
Steinbach, Friedrich 37, 39
Stone, Frank 30, 39
Streitman Károly 88
Stumpf István 90, 125, 132,
134, 204, 262
Sulyok Erzsébet 63, 173
Surján László 109, 110, 191
Surman, Mark 52
Sükösd Mihály 97
Süli Zakar Tímea 52

SZ

Sz. Simon István 47
Szabad György 63, 66, 106,
191
Szabó Gábor 62, 92, 93
Szabó Iván 111
Szabó Lajos 19
Szabó Zoltán 16, 18, 19, 21,
22, 23, 24, 25, 26, 28, 29,
32, 36, 38, 43, 44, 47, 48,
52, 56, 61, 277
Szakály Sándor 149, 153, 159
Szalay Róbert 27, 185
Szatmáry Eörs 72
Szájér József 103, 104, 109
Szegő Péter 173
Szekeres Imre 183, 184, 285
Szelényi Iván 68
Szentágothai János 65, 66
Szentpéteri István 61
Széchenyi Alexander 52
Székelyhidi Ágoston 88, 110
Székelyi József 111
Széles Gábor 111, 127, 128,
129, 130, 169
Szépvölgyi János 55
Szilágyi László 72
Szili Katalin 154
Szilvay Géza 89
Szokolay Sándor 88, 169
Szökő János 52
Szócs Lajos 19
Szóke Attila 52
Szücs J. 52
Szücs Enikő 52

T

Takácsy Gyula 169
Tamaru, K. 39
Tamás Attila 92
Tamás Gáspár Miklós 105,
129, 182
Tandori Károly 71, 74
Tar Pál 111, 125, 126, 127,
128, 134, 138, 148, 149,
283
Tarnai József 111
Tarnóczy Tibor 52
Tavares, Rui 269
Taxner Ernő 90, 92, 93, 111,
138, 139, 148, 149, 282
Tálas Péter 110
Telegdy Gyula 62, 74, 78
Teller Ede 35, 104, 177, 178,
192
Tellér Dezső 90
Tétényi Pál 23
Timosenko, Julija 231
Thomas, John 39, 50, 53, 281
Tolmacsov Péter 52
Tombácz Imre 52
Tompkins, F. C. 28, 33, 237
Tony Judit 197
Topsoe, H. 51
Torgyán József 42
Tornai József 111
Tóth Z. 52
Török Ferenc 92
Tőkéczi László 160
Tőkés László 88, 89
Trifiro, F. 51
Tringer László 149, 153, 169
Trovarelli, A. 39

U

Ugrai Imre 52
Ugrin Béla 86
Ugrin Emese 10
Ugrin Gábor 10
Ugrin József 86
Ugrin Mária 9
Újszászi Ilona 62, 173

V

Vajna Zoltán 93
Vanbekkum, H. 51
Vanommen, J. G. 51
Vansanten, R. A. 51

Varga András 52
Varga Csaba 92
Varga László 179
Vayenas, C. G. 51
Vágvölgyi András 27
Várnagy József 84
Vásárhelyi Mária 86, 177
Veiszer Alinda 173
Veres János 150
Vékás Lajos 92
Virág András 160
Vitányi Iván 123, 129
Vizi E. Szilveszter 54, 62, 63,
91, 92
Víggh László 160, 162, 163,
201, 204, 285
Vona Gábor 160, 162, 163,
201, 204, 285
Völgyesi László 52
Völter, Joachim 39

W

Wachs, J. E. 50
Wainwright, M. S. 51
Waugh, K. C. 51
Wedler, G. 37, 39
Weinberg, H. 34, 37, 39, 52,
281
White, J. Mike 34, 37, 39, 52,
281
Wiesenthal, S. 230
Winograd, N. 51

Y

Yates, John 38, 39
Yoffe, A. D. 29
Yoshida, P. 40

Z

Zaera, F. 39
Zecchina, A. 39, 51
Zell, M. 212
Zelnik József 169
Zhong, Raymond 174
Zhou, Y. 52
Zhou, X.-L. 52
Zombori István 88

ZS

Zsoldos Ferenc 61

